శ్రీరామ

కంబరామాయణము

(ప్రథమ సంపుటము)

శ్రీ పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డి

శ్రీరామ

కంబరామాయణము

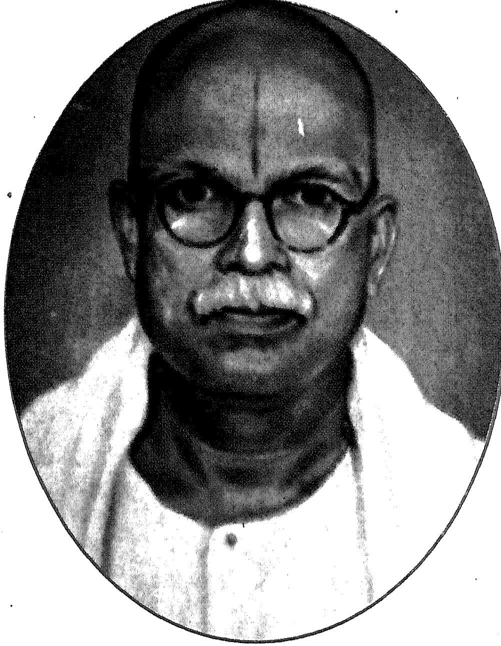
(ఆంధ్రానువాదము.)

ప్రథమ సంపుటము

(బాలకాండము నుండి కిష్కింధాకాండము వఱకు)

గ్రంథకర్త :

పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డి

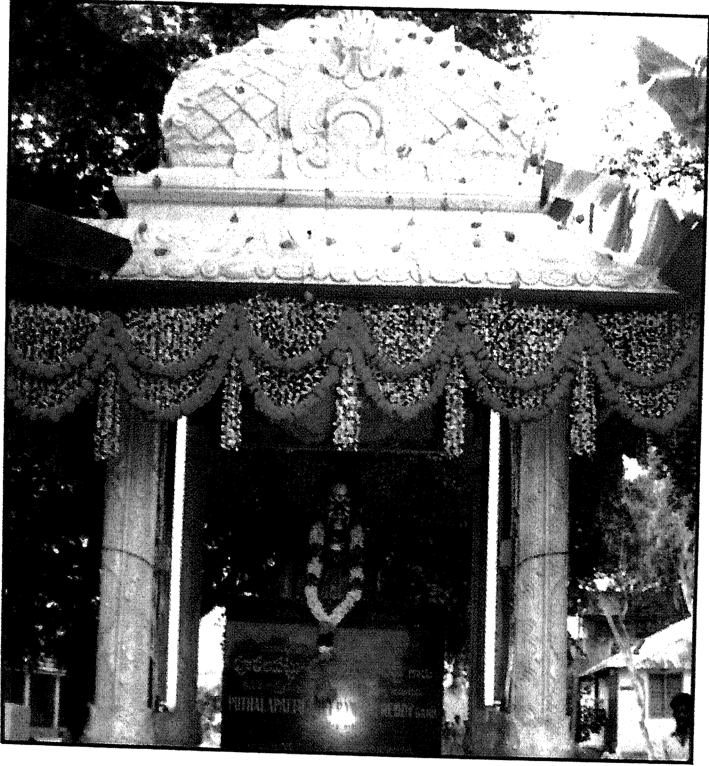

మహాకవి, ఆంధ్రకంబర్

సాహిత్యరత్నాకర, విద్వత్ కవికుల తిలక

శ్రీ పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డిగారు

జననము : 05-04-1892 మరణము : 08-11-1971

పూతలపట్టులో ఏర్పాటు చేయబడిన శ్రీ పూతలపట్టు
శ్రీరాములు రెడ్డిగారి కాంస్య విగ్రహ ఆవిష్కరణోత్సవము.

అక్షరాంజలి

సరస్వతీపుత్ర, మహాసహస్రావధానస్థాపనాచార్య
డా॥మేడసాని మోహన్,
డైరెక్టర్, అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్, టి.టి.డి.

చరితం రఘునాథస్య శతకోటి ప్రవిస్తరమ్
ఏకైకమక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్.

హైందవ సంస్కృతిని మహత్తరంగా ప్రభావితం చేసిన మహేతిహాసం రామాయణం. అన్ని భారతీయ భాషలలోను రామాయణ మహా కావ్యాన్ని ఎందరో మహా కవులు రచించారు. తమిళ వాఙ్మయంలో కంబరామాయణానికి మంచి పేరు ప్రఖ్యాతులున్నాయి. పూతల పట్టు శ్రీరాములు రెడ్డిగారు కంబరామాయణాన్ని అనువాదం చేశారు. అనువాద కావ్యమైనా గాని కవితా శిల్పాన్ని సౌందర్య బంధురంగా ఆవిష్కరించడంలో సంపూర్ణ కృత కృత్యులైనారు. ఊహాలపోహాళింపులోనూ, శబ్ద సంయోజనంలోను, సన్నివేశ కల్పనంలోను, సర్వకవితాంగాలలోను శ్రీరాములు రెడ్డిగారి కవితా రూప తపస్సు లోకోపకారకమై వాసికెక్కింది. అయోధ్యా నగర వర్ణన సందర్భంలో ఈ క్రింది పద్యం ఎంత ప్రసన్నరమణీయంగా భాసిస్తూ ఉందో రసజ్ఞులు పరిశీలింపగలరు.

ధరణీదేవి ముఖాబ్జమో! తిలకమో! తన్నేత్రమో! దివ్యసుం
దర భద్రాయతమాత్రమో! కుచతటోదంచన్మణీ హారమో!
వరజీవస్థలమో! రమావసతియౌ పద్మంబొ! శ్రీ విష్ణుపే
రురమో! కౌస్తుభహేమ పేటికయొ! దేవౌకంబు పై లోకమో!

మూలంలోని భావాలకు తెలుగుదనాన్ని సంతరించి, ప్రాబంధిక శయ్యా విశేషంతో సొగసులు దిద్దారు. ప్రసన్నమై, ధారాళధారానిరూఢమై, రామాయణ కథా సన్నివేశానుకూలమైన శయ్యాపాక సౌభాగ్యాలతో పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డిగారి కవితాశైలి రసజ్ఞులను రసానందాను భూతి కలిగిస్తుంది.

యాగపటలంలోని వామనచరిత్రలో వామనమూర్తి వర్ణన చూద్దాం

శ్యామల వర్ణుఁడున్ మహితీ సాత్త్వికుడైన రమేశుఁడంతఁద
త్త్వామలవేది మూడు సమయంబుల చర్య లెఱుంగువాఁడు, దై
త్యామర తాతకశ్యపున కర్మిలి పుత్త్రకుఁడై జనించి తా
వామనుఁడయ్యె నింత దలఁపన్ వట బీజము న్యాయమొప్పఁగన్

పద్య రచన ఒక మహత్తర కళ. పద్య విద్యా సంప్రదాయ నిష్ణాతులకే ఈ కళాదీప్తి వశమౌతుంది. ఈ శిల్పవిన్యాసంలో సారళ్యం, సౌకుమార్యం, ప్రసన్నత సాధించాలంటే వాఙ్మయ తపస్వికే సాధ్యం. పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డి గారు వాఙ్మయ మహా తపస్వియనుట స్వభావోక్తి.

సీతారాముల పరస్పర వీక్షణ సన్నివేశంలో సీతాదేవి సౌందర్య సాక్షాత్కారం, ఆ దేవి జగన్మనోహన విన్యాస విభ్రమం – ఇత్యాదులను వర్ణించుటలో మృదుమధురములైన పదముల పొందిక, తలఁపుల మేళవింపు, ఝటితితాత్పర్య స్ఫురణం – ఎంత మనోజ్ఞంగా భాసింపజేశారో చూడండి.

పొగడఁడొడంగుచోఁబలుకు బోటి మగండగు బ్రహ్మయాదిగా
మిగిలిన సత్కవీంద్రులుపమించి వచించెడు లక్ష్మియే స్వయం
బుగ విజయంబు సేయఁదన పోణిమి బల్కఁగ నామె దక్కవే
ఱుగనుపమానమారసి యెఱుంగఁదరంబె! నుతింపసాధ్యమే!

★ ★ ★

గిరిజాద్యుత్తమ సాధ్వులున్ దలలు కేల్గీలించి మ్రొక్కంగ ద
గ్గరహిన్ సద్గుణరాశియౌ జనకరాట్కన్యావిలాసంబు ని
ర్జర వర్యుల్ దిలకించి సౌరు పొలిమేరంగాంచఁగాంక్షించియే
తెఱగంట్లైతిమి రెండు కన్నులును బ్రాతింగాన లేవంద్రు సూ

★ ★ ★

ఇమ్మగువ పంకజము నుండి యిలకు రాఁగ
ఘోరతపమాచరించిన వారు సురలొ?
జగమొ? విప్రులో? స్వర్గమో? తగవో? యెదియొ?
దీని నిజము నిజంబుగ దెలియలేము!

ప్రేమానందము గూర్చు నేత్రములకున్ వీక్షింపఁగాఁబండువై
యామోదంబును పెంపనెల్లరు జలేబొౢఘుల్గనం గౌతుకం
బీమాద్కిం గలిగించుటన్ జెలులకేయింపౌ సుధం బోలు కాం
తామత్తల్లిక సీత రామునకు నేతాత్వర్యముం గూర్చునో।

★ ★ ★

ఊహ కరుదైన సౌందర్యమొందు సీత
యిట్లు నిలువ నిర్వురకన్ను లెనసి యొకట
గలసి యిర్వుర తెలువులు కలఁకవాఱ
గాంచె రాముడు సీతయుఁగాంచె నతని.

★ ★ ★

వలపు వహించు చూపులను పాశముచే నిరు మానసంబులున్
బలముగ లోఁగి లాగఁబడ భానుకులాంబుధి సోము మానసం
బలజనకాత్మజాత యెదయందు వసించెను సీతమానసం
బల రఘురాము చంద్రునెదయందుఁదగుల్కొనెఁ జిత్రవైఖరిన్

''తేనె సోఁక నోరు తీయన యగు రీతి – తోడ నర్థమెల్లఁదోప .....''

అన్న కవయిత్రి మొల్ల పలుకునకు శ్రీరాములు రెడ్డిగారు ప్రతిపద్యం ఉదాహరణం అవుతుంది. ఆలంకారిక శిల్పబంధురమై, ప్రాబంధిక శయ్యా సౌభాగ్య సమన్వితమైన వీరి కవితా సౌందర్యం రామకథాంకితమై సార్థక్యమును సంతరించుకో గలిగింది. విశ్వ శ్రేయోదాయక దీక్షాదక్షమయిన వీరి పునీత వాక్కు ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క రామ బాణం. రామ బాణం వంటి వేగంతో చదువరుల హృదయాంతరాళ రసజగత్తులకు దూసుకొని పోగలవు.

సంధ్యా సమయ వర్ణనలో ఈ క్రింది పద్యాన్ని ఎత హృద్యంగా మలిచారో చూడండి.

పైన ధ్వనించు పక్షుల రవంబులు వాద్యము-గాగ ఘోషముం
బూనిన అబ్ధియే యడుగు మువ్వలుగా నెఱమిన్నె రక్తపుం
బానము గాఁగఁజీఁకటియె ప్రబ్బిన కంచెల గాఁగ సంజయన్
చాన మహోద్ధతిన్ బరఁగు – శాకిని భూతము వోలె వర్థిలెన్

★ ★ ★

ఈ విధంగా శ్రీరాములు రెడ్డిగారు తన మృదు జిహ్వాపై రవలు దాల్చిన నూగు నిగారపుంజిగుల్ చను కవితా సరస్వతిని రామాంకితం గావించి ధన్యులైనారు.

యావత్ స్థాస్యంతి గిరయః సరితశ్చమహీతలే
తావత్ రామాయణ కథా లోకేషు ప్రచరిష్యతి

– అన్న సూక్తిలోని రామాయణ శశ్వత్ ప్రాచుర్య లక్షణం పూతల పట్టు శ్రీరాములు రెడ్డిగారి రామాయణ కావ్యానికి కూడ వర్తిస్తుంది.

– మేడసాని మోహన్

కవి ప్రశస్తి

శ్రీ పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డిగారు శ్రీరామనవమి నాడు 5-4-1892న చిత్తూరు జిల్లా పూతలపట్టు గ్రామములో జన్మించినారు. తల్లి లక్ష్మాంబ, తండ్రి పెద్ద బుచ్చిరెడ్డిగారు. శ్రీ బుచ్చిరెడ్డిగారు హరికథలు చెప్పేవారు. ఆ పుణ్యదంపతులకు జ్యేష్ఠ పుత్రుడుగా కవిగారు జన్మించినారు.

కవిగారికి నలుగురు కుమార్తెలు. వీరి కీర్తి వలె ఆంధ్ర, కర్ణాటక, తమిళ నాడులలో సంబంధ బాంధవ్యములు వ్యాపించినవి. వీరికి పాలకల రెడ్డివంశము తోడను, కట్టమంచి వారి తోడను రక్త సంబంధములు గలవు. నలగాంపల్లె నాయుడు గార్లు వీరి కవితను పోషించి యున్నారు.

వీరు ప్రాథమిక పాఠశాల వరకు చదివినను స్వయంకృషితో ఆంధ్ర, తమిళ సంస్కృత సాహిత్యములను ఒడిసి పట్టుకున్నారు. వీరు మద్రాసు విశ్వ విద్యాలయ విద్వత్ పరీక్షలో ఉత్తీర్ణులై ఆంధ్ర పండిత పదవిని పొంది బోధనలో ఉన్నత ప్రమాణాలు నెలకొల్పారు. తండ్రి హరికథలు చెప్పడం వల్ల వీరికి చిన్నప్పటి నుండి ప్రాచీన గ్రంథ పఠనంపై ఆసక్తి పెరిగింది. ఒకవైపు విద్యాబోధన మరోవైపు గ్రంథ రచనలను తపస్సుగా సాగించారు. విద్యార్థి వర్గములకు ఆంధ్ర బాషా సాహిత్యముల పట్ల అధికాసక్తి కల్గించుటయే కాక, అధ్యాపకుల యెడ గూడా అపార భక్తి తత్పరతలు కలిగించిన పండిత శేఖరులు వీరు. వారి సారస్వత వ్యవసాయం ఆత్మ సంతృప్తికోసమే. వారి రచనలలోని సద్విషయ ప్రస్తావన, ప్రవచనాల ప్రస్తారాలకు నిదర్శనంగా సౌశీల్యంలో రామ భక్తులైన పోతన్న, గోపన్నలను తలపించినారు. వీరు కొంతకాలం తాళ్ళూరి ఆర్ముగం పిళ్ళై గారితో కలసి ''తెనుగుతల్లి'' సాహిత్య మాస పత్రికకు సంపాదకత్వం వహించారు.

శ్రీరాములు రెడ్డిగారి విగ్రహము వలెనే వారి పాండిత్యము గంభీర మైనది. వారి హృదయము వలెనే కవిత్వము రసార్ద్రమైనది. వారి వర్తనము వలెనే రచనము సరళమైనది. తమిళ సారస్వత సాగరము నందలి రత్నములను

పై కార్యక్రమమునకు తోడు అదే దినము అవధాన చక్రవర్తి డాక్టర్ మేడసాని మోహన్ గారిచే అష్టావధాన కార్యక్రమము సాహితీ పిపాసులకు పండుగగా, వైభవంగా జరిగినది.

మహాకవి పేరిట పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డిగారి స్మారక సంఘము ఏర్పాటు చేయబడినది. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానము వారి ఆర్థిక సహకారము రూ.40,000/-తో కంబరామాయణము పునర్ముద్రణ చేయు అవకాశము కలిగినది.

మేము అడిగిన వెంటనే ఈ పుస్తకమునకు పీఠిక అందించిన అవధాన చక్రవర్తి, సరస్వతీపుత్ర డాక్టర్ మేడసాని మోహన్‌గారికి మా కృతజ్ఞతలు.

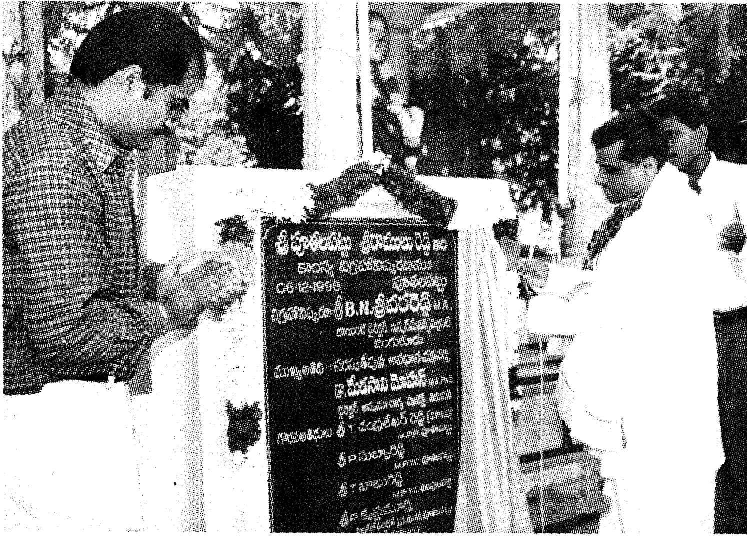
పై కార్యక్రమములో సహకారాన్ని అందించిన శ్రీమతులు బి.ఎన్.సుధీమణి నంజారెడ్డి, కె. రుక్మిణి, బి.ఎన్. ఉష, మరియు బి.ఎన్. శ్రీవర్‌రెడ్డి దంపతులు (బెంగుళూరు), కె. సుమతి రెడ్డి (యు.ఎస్.ఎ.) శ్రీయుతులు పి. విజయ శంకరరెడ్డి, టి.టి.డి. ఇ.ఓ. శ్రీ ఐ.వి. సుబ్బారావు మరియు ట్రస్ట్ బోర్డు సభ్యులకు, సప్తగిరి ఎడిటర్ శ్రీ రామమూర్తి గారికి, న్యూట్రిన్ ఫ్యాక్టరీ యజమాన్యం, చిత్తూరు; శ్రీ డా॥ మన్నవ భాస్కరనాయుడు, ఎ. జయచంద్రా రెడ్డి, డా॥ ఎ. మునిరామరెడ్డి, తిరుపతి, పి. కృష్ణమూర్తి, ఎం. వ్యోమకేశవ రెడ్డి, ఎం.డి. నాయుడు చిత్తూరు, బి. భీమేశ్వర రెడ్డి (వి.ఎ.ఓ.), టి. చంద్ర శేఖర్ రెడ్డి (తలుపుల పల్లి బాబు), టి.బాబురెడ్డి, జి. శ్రీరాములు శెట్టి, కె. హరిబాబు, కె. చెంగల్రాయ నాయుడు, పి. సర్వోత్తమ రెడ్డి, కె. నారాయణ రెడ్డి, ఎన్. కుమారదేవరెడ్డి, పి. శ్రీహరినాథ్, ఎ.కె. వెంకటరమణారెడ్డి గార్లకు మా కృతజ్ఞతలు.

ప్రతులకు, వివరాలకు

పూతలపట్టు నరోత్తమ రెడ్డి
సెక్రటరీ, శ్రీ పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డి మెమోరియల్ ట్రస్ట్
పూతలపట్టు (గ్రామం మరియు మండలం)
చిత్తూరు జిల్లా, ఆంధ్రప్రదేశ్ - 517 124
ఫోన్స్ : 08572- 70119, 26776

పూతలపట్టులో ఏర్పాటు చేయబడిన శ్రీ పూతలపట్టు
శ్రీరాములు రెడ్డిగారి కాంస్య విగ్రహ ఆవిష్కరణోత్సవము.

6-12-1998న విగ్రహావిష్కరణ సందర్భంగా హాజరైన
శ్రీ డా॥ మేడసాని మోహన్‌గారు

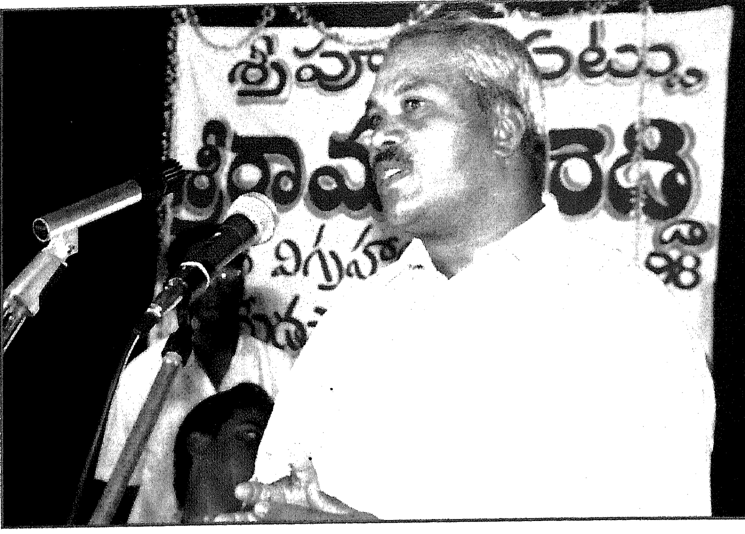
విగ్రహావిష్కరణ సందర్భంగా హాజరైన శ్రీ బి.ఎన్. శ్రీవర్‌రెడ్డి,
శ్రీ బి.ఎన్. రవిచంద్రారెడ్డి మరియు డా॥ మేడసాని మోహన్ తదితరులు.

విగ్రహావిష్కరణ సందర్భంగా హాజరైన శ్రీ పి. కృష్ణమూర్తి, శ్రీ టి. బాబు రెడ్డి, శ్రీ పి. సుబ్బారెడ్డి, శ్రీ టి. చంద్రశేఖర్‌రెడ్డి, శ్రీ పి. విజయశంకరరెడ్డి, డా॥మన్నవ భాస్కరనాయుడు మరియు శ్రీ పి. నరోత్తమ రెడ్డి తదితరులు

శ్రీ పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డి కాంస్య విగ్రహ దాతలు,
శ్రీమతి బి.ఎన్. సుధీమణి నంజారెడ్డి (మధ్యలోనివారు)
శ్రీమతి కె. రుక్మిణీ, శ్రీమతి ఉష మరియు శ్రీమతి సంతోషి తదితరులు

శ్రీ పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డిగారి
విగ్రహావిష్కరణ సభలో ప్రసంగిస్తున్న శ్రీ బి.ఎన్.శ్రీవర్ రెడ్డిగారు.

శ్రీ పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డిగారి విగ్రహావిష్కరణ సందర్భంగా
ఏర్పాటు చేయబడిన డా॥మేడసాని మోహన్ గారి అష్టావధానము.

శ్రీరస్తు.

విజ్ఞప్తి

కంబకవి చరిత్రాదికము.

కంబకవి రాజనరేంద్రుని మునిమనుమఁడగు మూఁడవ కులోత్తుంగుని యాస్థానమున నుండినతఁడు. (ఈ కులోత్తుంగుఁడు విక్రమచోళుని కొడుకు. విక్రమచోళుఁడు రాజనరేంద్రుని కొడుకగు రెండవ కులోత్తుంగుని కుమారుఁడు.) కులోత్తుంగుఁడు కంబకవి పాండిత్యమును కవితాచాతుర్యమును విని యతనిం దనయాస్థానమునకుఁ బిలిపించి కవిచక్రవర్తి బిరుద మొసంగి గౌరవించి విద్యాధికారిగా నుంచుకొనియెను. వీరిది క్రీ. పండ్రెండవ శతాబ్ది సపరభాగము. మొదటి కులోత్తుంగుని కాలమున_అనగా 9 శతాబ్ది తుదిని 10 శతాబ్ది మొదటను ఉండెనని కొందఱందురు. రాజునుగూర్చి కవి గ్రంథములందెచ్చటను ఒక వాక్యమైన కానరాకుండుట మిక్కిలి చిత్రము.

కంబకవి తిరువళుందూరున పూజారి (ఉవచ్చ) పనిచేయుచుండిన అనంతుఁడను పుణ్యపురుషునకు జనించెను. వీరిది వేలాళ [కృషికజీవి] కులము. కాళిదాసాది మహాకవుల చరిత్రముల్ల వలెనే కంబకవి చరిత్రమును విస్పష్టముగాఁ దెలియరాదు. పిన్ననాఁడే తలిదండ్రులు గతించుటచే తిరువెణ్ణెయ్నల్లూర నుండిన శడైయప్పన్ [జటప్ప] అను నతఁడితనిం బెంచి పెద్దఁజేసి విద్యాబుద్ధులునేర్పి గొప్ప పండితునిగా కవిగా నొనరించెను కావునఁ దనపోషకుని నామము చిరస్థాయియగునట్టు లితఁడు తనరామాయణ మహాకావ్యము నందచ్చటచ్చటఁ జొప్పించెను. ఇతని కుమారుఁడగు అంబికాపతియు మహాకవి.

కంబకవి వాల్మీకి ననుసరించి తనరామాయణమును వ్రాసెను. అది కథాను సరణముమాత్రమే కాని భాషాంతరీకరణము కాదు. వర్ణనలు సంభాషణములు కతపోకడలు సొంతములు. ఇతఁడుపమల లోను వర్ణనా పద్ధతియందును కాళిదాసుని, శైలిని భక్తిని పోతనను ద్దలఁపించును. సంస్కృతాంధ్రములందు వాడుకలోలేని యత్యద్భుతోపమలు ప్రాపంచిక నిత్యవ్యవహారమున కానవచ్చునవి యిందు లెక్కకు మీఱి కలవు. ద్విత్రిచతుశ్ప్రాసము లితనికి మిక్కిలి యిష్టములు. దశరథుని మిథిలాప్రయాణమును మూఁడు వందల వృత్తములతోఁ బెంచి నాయికా నాయకుల విహారకేళులు పుష్పాపచయము జలక్రీడ మధుపానము మున్నగు విషయముల కవకాశము గల్పించికొని వర్ణించెను. దీనింబట్టియే కాఁబోలు! కంబరామాయణమున నెడతెగని వర్ణనములతో దీర్ఘాతి దీర్ఘమైన దను లోకవ్యవహారము సిద్ధించి యుండనోపు.

ఇందెక్కువ భాగమితఁడు తిరువెణ్ణెయ్నల్లూరను కొంతభాగము తిరువత్రియూరను వ్రాసెను. కంబకవి వ్రాసిన దాఱు కాండములే. ఉత్తరకాండమును సాలెకులమునఁ బుట్టిన వాణిదాసుఁడను కవి రచించెను. కంబకవి రామాయణమును పూర్తిగావించిన పిదప శ్రీరంగమున కేగి ఓంకారవిమానమున యోగనిద్ర వహించు శ్రీరంగనాథస్వామిని దర్శించి నమ్మాళ్వారులపై నొక గ్రంథము వ్రాసి యటఁగల మహాపండిత సభలోఁ దన రామాయణమును వినిపించి సభవారి మెప్పువడసెను. అందలి పండిత సభకు రంగమని పేరు. దానింబట్టియే లోకమున "రంగమున కెక్కునా?" అను సామెత రూఢియైనది. సరస్వతి అంతాది [ముక్తపద గ్రస్తము] ఏరెత్రుపదు (కృషిపై దెబ్బది) అనుగ్రంథములు కూడ నితనివే యందురు.

ఇతని కవిత్వము సరసము లలితపదాలంకార యుక్తము అర్థగంభీరము పండిత పామరరంజకము భక్తిప్రబోధకము నైనది. శైలి గంగాప్రవాహము ననుకరించును. రసస్ఫోరకముగా వర్ణించుటలో నీతఁ డద్వితీయుఁడు. అందులకుం దగిన ఘట్టములు కొన్నింటి నితఁడు కథ పోకడకు ననువుగా క్రమవిరుద్ధము విసుగులేకుండు తీరునఁ గల్పించుకొని యున్నాఁడు. చూడుఁడు. రామలక్ష్మణులు కౌశికుని వెంబడించిపోవుచుఁ గాంచినట్లు మిథిలాపురము వర్ణింపఁబడినది. అరణ్యగమనశ్రమము సీతకుఁ దోఁప కుండునట్లుగా వృక్షపక్షిమృగ నదీనదములు మనోహరముగా రామునిచే వర్ణింపఁబడినవి. హనుమంతుని సీతాన్వేషణ నెపమునను రాముఁడు లక్ష్మణునకుం జూపు నెపమునను లంకవర్ణింపఁబడినది. ఇట్టివే అట నట గొన్నికొన్ని కలవు.

ముఖ్యములగు మార్పులు.

శ్రీరాముఁడు మిథిలా రాజవీథిలో తమ్మునితో మునితో నేగుచు మేడమీఁద నుండిన సీతం గాంచుట, సీతయు రాముం గాంచుట, అందుపై వారి యనంగ దశావర్ణనము, దశరథుఁడు దుఃఖావస్థయందు తనకౌర్ధ్వదౌహికములు భరతుఁడు చేయ రాదనుటచేఁ బదపడి వసిష్ఠుఁడు శత్రుఘ్నుచే జేయించుట, సీతారామలక్ష్మణు లగస్త్యాశ్రమమునుండి పంచవటికేగుచు మార్గమధ్యమున జటాయువుం గాంచి సంభాషించుట, రావణుఁడు సీతను పర్ణశాలతోడ భూమిని కెల్లగించుకొని పోవుట, సుగ్రీవుఁడు తారను తల్లిగా భావించి గౌరవించుట, విభీషణుఁడు రావణునకు హిరణ్యకశిపు వధముఁదెలుపుట, యుద్ధరంగమున విభీషణ కుంభకర్ణుల సంభాషణము, రావణుఁడు రామలక్ష్మణ శిరోధనువులు గల్పించి చూపి సీతను బెదరించి లోఁగొన యత్నించుటకు మాఱుగా మాయజనకుని గల్పించి వానిచే భూజాతకు దుర్నీతులు చెప్పించుట లోనగునవి. ఈ కవి సుగ్రీవ విభీషణులకంటె వాలిని రావణుని కుంభకర్ణుని ఎక్కువగా గౌరవించెను.

తెనిఁగింపు.

సంస్కృతకావ్యముల నాంధ్రీకరించుట సులభకార్యము. అందలి పదములు సమాసములు అట్లట్లే తుదిప్రత్యయములు చేర్చి యుపయోగించుకొనవచ్చును. అఱవమునుండి యట్లుచేయుటకు వీలు లేదు. తెనుఁగు సంస్కృతానుసారిణియైనది. అఱవమట్లుగాక స్వతంత్రించియే యున్నది. రెండును ఒక మాతృకగల ద్రవిడభాషలేయైనను నిత్యవ్యవహారమందుగల పెక్కుపదము లర్థరూప భేదములు లేక యున్నను ప్రకృతి ప్రత్యయ సంబంధమం దఱవమున స్వాతంత్ర్యమున్నది. మఱియు భాషాభివృద్ధి కవకాశమెక్కువగానున్నది. పదముల నిచ్చవచ్చినట్లనుకూలముగా సృష్టించుకొనవచ్చును. తెనుఁగున నట్టి పద్ధతులు విరివిగాలేవు, అఱవమందలి విశేషణ పద్ధతి వింతగాఁ గానవచ్చును. ఆపద్ధతి నా సహజ శైలినిగూడఁ జాలచోట్ల మార్చివైచినది.

"కంబకవియే పండితుఁడు; కంబకవి యింటి కట్టుకంబముగూడ కవిత్వము చెప్పును; అను నానుడులకుఁ గారకుఁడైన యిమ్మహాకవి కవిత్వమందలి గొప్పతనమును కొంతవఱకైన నాంధ్రులు గ్రహింపగలిగినచో నాపరిశ్రమము సఫలము కాఁగలదు. గ్రంథము గొప్పదిగావునఁ దెలిసియుఁ దెలియకయుఁ దోసఁగులు దొరలియుండవచ్చు. అట్టివి తెలిసి తెలిపినవారికి వినయపూర్వక వందనము లర్పింతును.

ఇట్లు
సుజన విధేయుడు
శ్రీరాములురెడ్డి.

అభినవ పోతనామాత్య, విద్వత్కవికుల తిలక
సాహిత్య రత్నాకర, కవితా తపస్వి, మహాకవి

శ్రీ పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డి గారు

చిత్తూరు మండలమునకుఁ జెందిన పూతలపట్టు గ్రామమున జన్మించి [5-4-1892] ప్రాథమిక పాఠశాలలో మాత్రమే పఠించినను స్వయంకృషిచే ఆంధ్ర, తమిళ, సంస్కృత సారస్వతములు స్వాయత్తము చేసికొని, విశ్వవిద్యాలయ విద్వత్పరీక్షలో నుత్తీర్ణులై, ఆంధ్ర పండిత పదవిని నిర్వహించి బహు పద్య, గద్య, కావ్య ప్రణేతలై, సెనేటు సభ్యులై, నిరంతర సారస్వత సేవ కావించుచు విద్యచే విజ్ఞానముచే వినయముచే విశ్రుతిచే సర్వాంధ్ర జనసంస్తుతి పాత్రులైన ప్రతిభాపాథోధులు శ్రీ పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డిగారు.

శ్రీ శ్రీరాములురెడ్డిగారు పాఠశాలలో ప్రైమరీవరకే పఠించినను స్వయంకృషిచే నాంధ్ర గీర్వాణ తమిళ సారస్వత సముద్రములు మథించి పాండితీపీయూషము కైవసము చేసికొనుటతో తృప్తిపడక, మదరాసు విశ్వవిద్యాలయ విద్వత్పరీక్షకుఁ గూర్చుండి యందు నుత్తీర్ణులైరి. తరువాత సుమారు ముప్పదియైదేండ్లు మాధ్యమికోన్నత పాఠశాలలో నాంధ్ర పండితపదవి నిర్వహించి, యసమానమైన బోధన పాటవము చేతనేకాక అప్రతిమాన శీలసంపదచేకూడ నంతేవాసుల కానందోపదేశములు చూఱలిచ్చిరి. విద్యార్థుల కన్యవిషయములకంటె నాంధ్రమున నధికాసక్తి యావహిల్లఁజేయుట వారి అనన్యసామాన్యమైన అధ్యాపన పాటవమునకుఁ దార్కాణము. విద్యార్థి వర్గములందు వారివలె భాషయెడనేకాక బోధకునియెడఁగూడ నపారభక్తి తత్పరతలు కలిగించు పండిత ప్రకాండులెందరో యుండరు.

చిత్తూరు నివాసము శ్రీ శ్రీరాములురెడ్డిగారి కాంధ్ర గీర్వాణములనే కాక తమిళమునుగూడ వాపోశనము పట్టుట కవకాశము కలిగించినది. అది వారికి కీర్తిసంపదను ఆంధ్రసరస్వతి కభినవాలంకార సౌభాగ్య సంపదను చేకూర్పఁజాలినది. వారఱవమునుండి కంబరామాయణమును, నాలఁడియారును, పెరియపురాణమును, శిలప్పదికారమును, మణిమేఖలను, భారతి కవివరేణ్యుని మధురకవితాఖండములను ఆంధ్రీకరించి ఆంధ్రసరస్వతికి వెలలేని వింతతొడవులు వెలయించిరి. సంస్కృతమునుండి వారనువదించిన కుమారసంభవమును, ప్రశ్నోత్తర రత్నావళియు వారి సంస్కృతభాషాపాండిత్యమును అనువాద నైపుణ్యమును చెప్పక చెప్పుచున్నవి. తెనుఁగు సందేశమందును, నీతిగుచ్ఛమునందును గల పద్యములు లలిత ప్రసన్నమైన వారి శైలికిని మృదుమధుర పదప్రయోగమునకును అనన్య సామాన్యమైన ప్రతిభాపాటవమునకును తార్కాణము.

శ్రీ రెడ్డిగారు రచించిన గద్య గ్రంథము లనేకములు. అందు విశ్వామిత్ర చరిత్ర, సురాభాండేశ్వర సుజ్ఞాన బోధినులు ముఖ్యములైనవి. వీనిలో నైదుభాగములుగా ప్రకటితమైన సుజ్ఞానబోధిని సరళసుందరమైన భాషలో సామాన్యులకుకూడ వివిధ విజ్ఞాన విషయము లందించు సన్వర్థనామధేయమై యలరారుచున్నది. ఇవిగాక వారు పాఠశాలల యుపయోగార్థమై ప్రచురించిన వాచకోపవాచకములు లెక్కకు మిక్కిలిగా నున్నవి. వారనవరత పరిశ్రమ కావించి మూఁడు నిఘంటువులను నిర్మించిరి. అందు రామచంద్ర విద్యార్థికోశము ప్రకటితమై బహుళ సంఖ్యాకులైన విద్యార్థులచే నుపయోగింపఁబడుచున్నది. శబ్దార్థ కల్పకమను సార్థక నామధేయమైన బృహన్నిఘంటువును, పురాణ పాత్ర చరిత్ర నిరూపకమగు అభిధాన దర్పణమును వెంటనే ప్రచురింపఁదగిన అపూర్వగ్రంథములు.

శ్రీ శ్రీరాములురెడ్డిగారి కవితాపాండితీ ప్రాగల్భ్యములను గుర్తించి ఆంధ్రదేశము వారి ననేకవిధముల నాదరపూర్వకముగా గౌరవించినది. 1948-వ సంవత్సరమున వారికి పలువురు విద్వాంసుల సమక్షమున "విద్వత్కవి కులతిలక" బిరుద మొసంగఁబడినది. చిత్తూరునందలి శారదాపీఠము వారికి "సాహిత్యరత్నాకర" సార్థక బిరుదము నొసంగి సత్కరించినది. శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయము వారిని సెనేటుసభ్యులుగా నెన్నుకొని యుభయ ప్రతిష్ఠాకరమైన ఉత్తమ కార్య మాచరించినది.

శ్రీ శ్రీరాములురెడ్డిగారి విగ్రహమువలెనే వారి పాండితియు గంభీరమైనది. వారి హృదయమువలెనే కవితయు రసార్ద్రమైనది. వారి వర్తనమువలెనే రచనయు సరళమైనది. తమిళ సారస్వత సాగరమునందలి రత్నములను సేకరించి సోదరాంధ్రులకు నెఱచూఱలిచ్చిన వదాన్యశేఖరులువారు. వారెంత కవులో అంత శిష్యవత్సలులు; ఎంత సహృదయులో అంత రసజ్ఞులు; బహుభాషా వేత్తలు; సంస్కార పరాయణులు; సర్వాంధ్రజన సంస్తుతి పాత్రులు.

డా॥ దివాకర్ల వేంకటావధాని,
[ఎం.ఏ. [ఆనర్సు] పి. హెచ్. డి.]

శ్రీరామ

పీఠిక

జాతిచేత తెనుఁగువారును అఱవవారును ఒక్కరయని శాస్త్రజ్ఞుల సిద్ధాంతము. వీరిరువురకును ఎన్నియో తరముల క్రిందట సామాన్యమైన తెగ ఒక్కటి యుండెడిది. ఆయాదిమకాలములో దానిపేరెద్దియో అది యెంత విస్తీర్ణముగ మన దేశమందు వ్యాపించియుండెనో నిర్ధారణముగ నిప్పు డెఱుంగఁజాలము. సింధునదీ తీరమున మూడునాలుగువేల యేండ్లక్రిందట ప్రసిద్ధిగ నుండినట్లు మొహెంజోదారో ఇత్యాదస్థలముల నిప్పుడు బహిరంగ పఱుపఁబడిన పురాతనవస్తు సామగ్రులు ఇత్యాది చిహ్నములచే ఇది దేశమంతట వ్యాపించియుండిన జాతియని యేర్పడియెడిని,దాక్షిణాత్యము మాత్రముకాదు. ఈ జనమునిప్పటివారు ద్రావిడులని పేర్కొనుచున్నారు. ఈ మహా వృక్షముయొక్క శాఖలో అనేకములు. ఎన్నియని ఎంతదూరము ఎన్ని దిక్కుల వ్యాపించినవని, యిప్పుడు నిర్ధారణచేయ వీలులేదు. అయిన, ఒక్కటి మాత్రము నిస్సంశయముగ నిజము. అనఁగా తెనుగువారు అఱవవారు నీశాఖలోనివారని.

ఇట్లు జాతిచేత అఱవవారితో ఐక్యము నెక్కువచెందిన వారయ్యును ఆంధ్రులకు విద్యాది నాగరకతా సంపర్కము ఆర్యులతోనే యధికము. ఆర్యుల అమోఘమైన నాగరకతను గుఱించి విస్తరించి యిటఁ జెప్పవలయుట అనావశ్యకము. వారిభాష, వారివేదములు, ఉపనిషత్తులు, భారత రామాయణాది వీరకావ్యములు, భాసకాళిదాస భవభూతి శూద్రకాది మహాకవుల నాటకములు, వారిసంఘ నిర్మాణము, ధర శాస్త్రములు మనదేశము నందితర నాగరకతల నంతర్ధానమందునట్లు నిజప్రకాశప్రభావములచే చేసినవి. ఇందున ఆశ్చర్యముగాని విషాదముగాని మనము చెందఁబనిలేదు. సంస్కృత భాషామాహాత్మ్యము దాని యందుద్భవించిన మాగధి మొదలగుభాషల మహనీయత లోకమంతయు నాకర్షించియున్నది. ఆర్యులయు వారియందుండి యుద్భవించి నూతనమార్గముల లోకప్రసిద్ధిని వ్యాప్తినిచెందిన బౌద్ధులయు జైనులయు వాఙ్మయము, నాగరకత, వర్ణము మతము మొదలైన భేదములచే అన్యజాతులనఁబడు పాశ్చాత్యులలో సైతము గౌరవాదరణములకు పాత్రములై యున్నవి. ఇంక సమీపస్థులమైన మనవిషయము చెప్పనేల? ఆర్యులలో సాయుజ్యమందిన జాతులలో ఆంధ్రులొక్కరు. మనదేశములో ఒక్క తమిళులు మాత్రమే తమ విశిష్టతను సంపూర్ణముగా కోలుపోక ఇంకను నిలుపుకొనియున్నారు.

ఆంధ్ర వాఙ్మయములోని రచనలలో ముక్కాలు మువ్వీసము సంస్కృతానుకరణములు, అనువాదములు. భారతము భాగవతము ప్రబంధము లనఁబడు మనువసుచరిత్రాదులు ఇతి వృత్తమునందు సంస్కృతము ననుకరణములు. స్వతంత్రించి వ్రాయఁబడిన గ్రంథములు మనలో చాల తక్కువ. ఒక్క గ్రంథములేకావు. తత్త్వములును ఆధ్యాత్మికాది విచారములును స్వయంభవములైనవి లేవు. ఈ మాటకు అపవర్గములైనవారు నాకుఁదెలిసి యిరువురు మాత్రమ. వేమన్న, పింగళి సూరనార్యుఁడు. అనగా వేమనపద్యములు, కళాపూర్ణోదయము తప్ప తక్కిన మన కృతులన్నియు ప్రతిబింబములు ప్రతిధ్వనులే, వేఱుకావు

తమిళులు తమ విశిష్టతను అనేకవిధముల నమోఘముగఁ బ్రదర్శించి యున్నారు. కావ్యసృష్టి తో వారు అద్వితీయులైన ప్రతిభావంతులు. తత్త్వశాస్త్రమున శైవసిద్ధాంతమును ప్రతిష్ఠించిన అధ్యాత్మిక ప్రభావులు. నీతి బోధనమందు శ్రీవళ్లువరు వ్రాసిన కురళను గ్రంథమునకు మించినది ప్రపంచమున నెద్దియు లేదని చెప్పవచ్చును. పై వీనికి నిదర్శనముగా కొన్నింటిని స్థాలీపులాక న్యాయముగా పేర్కొనియెదను.

కావ్యములలో శిలప్పదికారము, మణిమేఖల అను, వీనికి మించినవి ఉండుట అరిది. తెనుఁగున వానికి సమానమైనవియు లేవు. శతాంశమైనను పోలునవి లేవని మొగమోటము లేక పలికినను సత్య వికల్పము కలుగనేరదు. శైవ సిద్ధాంత గ్రంథములలో ముఖ్యములైనవి తేవారములు. నేను చిత్తూరు హైస్కూలులో చదువుచున్నప్పుడు శ్రీరంగసామప్ప అను తమిళ విద్వాంసుని మొట్టమొదటి ద్రావిడోపాధ్యాయునిగా నియమించిరి. వారికి మాతండ్రిగారు కట్ట మంచిలో మా యిండ్లలో నొకదాని నివాసమున కిచ్చిరి బాడుగ పుచ్చుకొనలేదు గాని వారివల్ల మాకుఁ గలిగిన ప్రయోజన మింతింత యని చెప్పఁజాలము. వారు తేవారములు, శ్రీఆండాలమ్మ పాశురములు పెరియ పురాణము మొదలగు గ్రంథములనుండి అప్పుడప్పుడు మాకు చదివి వినిపించెడువారు. అదియ మొట్టమొదటనాకు తమిళులవిశిష్టతను ఔన్నత్యమును గుర్తించుటకుఁ గలిగిన అవకాశము. పిమ్మట కనకసభాపతిచే వ్రాయఁబడిన వేయేండ్లక్రిందటి తమిళుల చరిత్రము, కృష్ణస్వామయ్యంగారు, మాధవయ్య దీక్షితులు మొదలగువారు పరివర్తించి తెలిపిన మణిమేఖల, శిలప్పదికారము మున్నగు గ్రంథములవలన తమిళుల భావగాంభీర్యమును కొంతకు కొంత తెలిసికొను వాఁడనైతిని. తంజావూరు పుస్తక భాండాగారములోనున్న ముద్దుపళనిచే తెనిఁగింపబడిన ఆండాళమ్మ పాశురములను కొన్నిటిని చదివి ఆనంద తన్మయత్వము చెంది ఆపాశురములన్నింటిని తెనిఁగింపవలయునని శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారిని ప్రార్థింపఁగా వారు అట్లే యొనర్చి ఆంధ్రులకు మహోపకారముతో మహానంద సిద్ధిని గలిగించిరి.

ఆంధ్రుల చరిత్రములను విమర్శించి చూచినచో ఒక్క వైపరీత్యము గోచరింపకపోదు. సంస్కృతమునుండి ఆర్యమత గ్రంథములను కావ్యములను నాటకములను అట్లు తెనిఁగించినవారు ద్రావిడ వాఙ్మయమునేల మనకు ప్రదర్శింపకపోయిరో కారణము మృగ్యము. సంస్కృతమునుండి తెనిగించుటే కాదు. తెనిగించిన వానిని పునః పునః తెనిగించుట. రామాయణమునకు శాకుంతలమునకు తర్జుమాలెన్ని యున్నవో యోచింపుఁడు. ఇంకను ఎన్నికానున్నవో! అటువమునుండి ఏల యీరీతిని తుదకు ఆ జగన్మోహన మూర్తియైన మణిమేఖలనైన తెనిఁగించి ప్రత్యక్ష పఱుపక పోయిరో! రుచిలేకయా? స్మర్శలేక పోవుటచేతనా?

సంస్కృతమునుండి అట్లాంధ్రీకరించినవారు పాళి మున్నగు ప్రాకృతములనుండి బౌద్ధమత గ్రంథములను తెనిఁగింపరైరి. తుదకు కాళిదాసునకు మార్గదర్శకుఁడైన అశ్వఘోషుని బుద్ధచరిత్రమును గూడ మనవారికి తెనుఁగుచేసి తెలుపరైరి, కారణమేమియై యుండవచ్చును ఇట్టి నిరోధములకు?

నాకుంజూడ మతభేదమని తోఁచెడిని. ఇది తప్పుగాదు. దోషముగాదు. పాపమునుగాదు. మఱి సహజమును. ఒకేవిధముగఁ జూచిన సద్ధర్మము నైనయది. హిందువులలో దృష్టిని బట్టి మతమేర్పడుట కంటె మతమును బట్టి దృష్టిపోవుట ఎక్కువగ వ్యాప్తము. మతమును బట్టి దృష్టిపోవుట వ

లోను అందఱిలోను ఎక్కువ అలవాటు. దృష్టినిబట్టి మతము పోవుట తక్కువ, మొత్తము మీఁద ఆంధ్ర వాఙ్మయము మంత్రము లట్లు బ్రాహ్మణాధీనము. అందు వలననేగదా వీరశైవ కవులైన నన్నెచోడుఁడు పాల్కురికి సోమనాథుఁడు మొదలగువారికి మనయందు వ్యాప్తి లేకపోవుట. ఇటువంటిదే యేమో ద్రావిడ వాఙ్మయమును మనము అస్పృశ్యమని తలంపక పోయినను స్పృశింపకుండుటకు హేతువు. హేతువెట్లున్న నేమి? మనకుఁ గలిగిన విఫలత్వము చాల విషాదకరము. తమిళులనుండి అన్నదమ్ములట్లు మనము హక్కు మైదాయభాగముగ ననుభవింప వలసినశైవ సిద్ధాంతము ఆళ్వారుల చరిత్రములు పెద్దపురాణము ఇత్యాది జ్ఞానభక్తిరసములను పోగొట్టుకొంటిమి. మఱియు వీనికంటె ముఖ్యమైనది ఆనందము. అనగా సాహిత్యానందము. ఆయానందము సమేయముగఁ బ్రసాదింపఁగల మణిమేఖలాది మహోత్కృష్ట సాహిత్యానందము ననుభవింప నేరమైతిమి. ఇయ్యది మన దురదృష్టము. తమిళు లియ్యకపోవుటచేఁగాదు. మనము గ్రహింపక పోవుటచే.

సాహిత్యమునందు తెనుఁగుభాష ఇతర భాషలతోఁ బోల్చి చూచిన యెడల చాల వెనుకఁబడినదని చెప్పక తప్పదు. ఈలోటు సంగీతమునందు నష్టపరిహారము సంపూర్ణముగా చెందియున్నది. భాషావేత్తల నిర్ణయ ప్రకారము సంగీతమునకు ప్రశస్తముగ ఎత్తిన భాషలు రెండే. అందొక్కటి తెనుఁగు, రెండవది ఇటాలియన్. ఈఫలసిద్ధికి హేతువులు నాలుగు.

మొదటిది మనయందు సరళము లెక్కువగ నుండుట. రెండవది అచ్చు లెక్కువగానుండుట. మూడవది సంస్కృతమునకు మించుమించు సమానముగా ఏవోకొన్ని అపురూపములగు స్వరములకుఁదక్కఁ దక్కిన స్వరముల కన్నింటికిని విస్పష్టముగసూచింపఁగల సంజ్ఞలుండుట,సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదమునందు సంస్కృతమునకు రెండవది తెనుఁగు. అటువ మధ్వానము నాల్గవది గురులఘువులకుండు భేదమును వ్రాయునప్పుడే విదితపఱచుట. ఇంగ్లీషునందు చెప్పి నేర్చుకొనవలయునేగాని చూచి యుచ్చరించుట అసాధ్యము. ఈ నాలుగు హేతువులవలనఁ గలిగిన ఫలము శ్రవణానందము దానినుండి కలుగునట్టిది ప్రాణసుఖము.

తమిళ గ్రంథములు తెనిఁగించి మన విద్యావికాసమునకు దోహద మొనర్చిన వారిలో కాలక్రమమునుబట్టి చూచిన ఈ కంబరామాయణము ననువదించిన నామిత్రులు బంధువులునైన పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డి ప్రథముఁడుకాఁడు. పూర్వులున్నారు. అనఁగా ఇందు సంతతి పారంపర్యము కలదని కాదు నా యభిప్రాయము. కొన్నియేండ్ల క్రిందటను విశాల దృష్టి విశాల హృదయముగల ఆంధ్రులు కొందఱు తమిళ భాషావిశారదులు కొద్ది తమిళ గ్రంథములు తెనుఁగునకు పరివర్తించి ప్రకటించియున్నారు. మన దోషమో దురదృష్టమో వానికి మనయందు అర్హతకాలఁది ప్రాధాన్యము ప్రాబల్యము కుదురలేదు. ఇఁక ముందైన మనము సంస్కృతముతోఁగూడ తమిళమును ఆక్రమించుకొని భాషా పరాక్రమశక్తిని ప్రకటింతుముగాక.

ఇఁక ప్రకృతమునకు వత్తము. పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డిలోని విశిష్టత యేమన, ఒకటి వీరనేక ద్రవిడ గ్రంథములను తెనిఁగించియుండుట, వీరికి అఱవముతోడి సంధి బహుళము. వీరాంధ్రులకు మనఃపుష్టికై యొసఁగిన అఱవ నైవేద్యము లివ్వి.

1. శ్రీవళ్లువరుగారి "కుఱళ్" అను నీతిబోధక గ్రంథములలో లోకఖ్యాతి గడించి ప్రాథమిక వర్గమునకుఁ జెందిన మహోత్కృష్ట సద్బోధక కావ్యము.

2. నాలడియార్ (చతుష్పది) అను పేరెన్నిక గన్న కుఱళును పోలిన నీతిమాల, ఇది వ్రాఁత లోనున్నది కాని యింకను అచ్చుపడలేదు.

3. నన్నెఱి (సన్మార్గప్రబోధిని) ముఖ్యముగా బాలకుల కత్యంతోపయుక్తమైన పాఠ్యగ్రంథము.

4. కొన్రైవేందన్. ఇందలి యితిహాస మేమన శివుఁడు తన జటాజూటమున చాల ప్రీతితో ధరించుకొను పూలఁట యివ్వి! విషయము నీతిబోధ. ఈ అఱవ వారికి, మనకు శృంగారమెట్లో, నీతిబోధ అట్లున్నదని తోఁచెడిని. దౌర్భాగ్యులు! లోక సుఖమునందు మనకుండుఆసక్తిలేనివారు. పరధ్యానము లోకధ్యాసము ఎక్కువ.ఇదే కారణమేమో కొంతవఱకు వారు పొరుగువారైన ఆంధ్రులచే జయింపఁబడుటకును మనవారు తంజాపూరు మధుర మొదలగు స్థలములందు వారినేలియుండుటకును.

5. కంబరామాయణము. ఈ మహోన్నత గ్రంథము నఱవమున రచించిన కవి కంబుఁడు. ఈయన వ్రాసిన గ్రంథము విషయమునందు లోకారాధ్యము. శైలియందు లోకానందము. అట్లుండియు శ్రీరంగములోని వైష్ణవోత్తములు దీని నంగీకరించుటకు సమ్మతింపలేదఁట! అప్పుడు వారిదాక్షిణ్యము సంపాదింపఁ గొన్ని వైష్ణవ గ్రంథము లితఁడు వ్రాసెనఁట! దానిపై వారు దీని నంగీకరించి కంబుని గారవించిరని జనవదంతి. ఇది ఎంతమాత్రము నిజమో చెప్పలేము. ఇట్టి కతలు అనేకుల గుఱించికట్టుట మన ఆగమ సంప్రదాయము. సూత్ర మొక్కటి; మెడలు మెండు.

చిత్తూరుజిల్లాయందు కంభరామాయణము సామెత కెక్కినది. "ఏమిరా! కంబరామాయణము మాట్లాడుచున్నావు" అని పరిహాసము చేసినచో దానియర్థ మిది. విపరీతములైన దీర్ఘ వర్ణనలు చేయుచున్నావేల? అందును అసంబద్ధములు కథాప్రవాహమున కడ్డులైనవానిని. అనఁగా కంబమహాకవి కొన్నికొన్నిచోట్ల విషయమునకంటె వర్ణనకే యెక్కువ ప్రాధాన్యమిచ్చినట్లు తోఁపఁజేయు ఘట్టములు మితము మీఱి యున్నవని ఆరోపణ. ఇదియెంతమాత్రము విమర్శకులు సమర్థింతురో చెప్పలేను. నాకును ఈయారోపణలో కొంత సత్యమున్నట్లు తోఁచెడిని. ఇది నా పొరపాటు కావచ్చును నా విభ్రాంతి కాఁబోలు! తమిళులకేమో ప్రతి పద్యము ప్రతివాక్యము ఆనంద మొసఁగుట నేను ప్రత్యక్షముగఁ జూచియున్నాను. నేను క్రిస్టియన్ కాలేజిలో చదువునప్పుడు రెండవ స్టూడెంటు హాస్టలులో నా నివాసము. నాసహవాసులలో ననేకులు ద్రావిడులు. అందొక్కరుఁడు కంబరామాయణ పారాయణ పరాయణుఁడు. నాకర్థముకాదు వదలిపెట్టుమని బతిమాలినను విడువక "మీ తెనుఁగునకు మించినది మా అఱవము" అని నాకు నిరూపించుటకై బలాత్కరించి కంబరామాయణము చదివి ఇంగ్లీషున వివరించెడివాఁడు. ఆవర్ణనా ఘట్టములు నాకెంతవిసుగో వానికంత

సుఖము మహానందము. "లోకోభిన్నరుచిః భిన్నభావః" కంబుఁడు వ్రాసినది అరవలకు. ఆంధ్రులకుఁగాదు. వారికి సంపూర్ణముగ నచ్చినప్పుడు మనకేమి హక్కున్నది ఆక్షేపించుటకు? తమిళుల కంబరామాయణ మనఁగా సాహిత్యచక్రవర్తిత్వమునంది కిరీటము దాల్చిన మహత్తు.

శ్రీరాములురెడ్డి పరివర్తనము సంస్కృతమునుండి కావింపఁబడు పరివర్తనముకంటె చాల కష్ట మైనది. సంస్కృతమునకు తెనుఁగు పురాకృతముతో సరి సమాన మనదఁగు సమీప సంబంధముగల భాష. జాతిచే మనము ద్రావిడుల మయ్యును విద్యాది సంపర్కములచే అఱవలకంటె ఆర్యులకు సమీపస్థులము. కొన్నిగీతములు అక్కరలుసీసములు తక్కఁదక్కిన మనఛందస్సులన్నియు తత్సమములు. ఇఁక భాషయ న్ననో అమేయముగా సంస్కృత ప్రతిబింబము. సంస్కృత వృత్తములును, అందలి పదములను మార్పు లేకయు కొంతమార్పుచేసియు మనసాహిత్యమునందు కవులు ప్రవేశ పెట్టుట సులభమైనపని. "గమికర్మీ కృతనైక నీవృతుఁడనై" ఇందు "డనై" మాత్రమేగదా తెనుఁగు!

"అశ్రాంత శ్రుతి పాఠపూత రసనా విర్భూత భూరిస్తవా
జిహ్మ బ్రహ్మముఖౌఘవిఘ్నిత నవస్వర్గక్రియా కేళినా"

అను దానిని,

వేదాభ్యాస విశేషపూత రసనా విర్భూత భూరిస్తవా
సాద బ్రహ్మ ముఖౌఘ విఘ్నిత నవ స్వర్గక్రియాకేళిచే

అని తెనిఁగించుటలో కవిచేసినది యతి ప్రాసముల కొఱకైన యలంతి మార్పేగదా!

ఆదిని తెనుఁగునకును అరవమునకును సన్నిహిత సంబంధమెక్కువగ నుండియుండక తప్పదు. కాలక్రమమున మనజీవితముతో సాహిత్యమును ఉత్తర వాహినిగా మాఱినది. దక్షిణవాహినిగనుఉండి యుండిన రెండు విధములను లాభముచెందిన వారమైయుందుము. గతమునకు వగవనేల? అటుకాకపోయె. అఱవములో ఛందఃపద్ధతి భిన్నము. వారి సాహిత్యములోని భాషయు ప్రకృతి ప్రత్యయ సంబంధములును వేఱు. అట్లే ఎరవలితెచ్చి పెట్టుకొనుటకు సాధ్యము కాదు. మనస్త్రీల కమ్మలు మలయాళస్త్రీల చెవులకుపనికి? ఇక్కడ నిజమైన పరివర్తన క్రియ ఆవశ్యకము. అట్లట్లే మార్పులేక వినియోగింపజాలము. కాఁబట్టి ఇది నిజమైన భాషాంతరీకరణము. సుగమమైనపనికాదు. దుర్గమము దుస్తరము.

ఇట్టి యాక్లిష్టకళను ఎంత చక్కగా అనాయాసమని తోఁపించునట్లు శ్రీరాములురెడ్డి చేసి యున్నాఁడు! అది ఉభయ భాషావేత్తలకుఁగాక యితరులకు సంపూర్ణముగా విదితము కాదు.

సాహిత్యములోను సంగీతమునందుంబలె మనకు వలసిన పరమార్థము సౌఖ్యము. ఆనందము. యాథార్థ్యమంతగఁగాదు. ఈతత్త్వము ప్రకారము చూచిన యెడల మా శ్రీరాములురెడ్డి కంబరామాయణము స్వతంత్రముగ రచించిన కృతి యట్లు ఐక్యమును వహించి ఏకధారగాఁ బ్రవహించి పాఠకులకు సంతతా

హ్లాదకారియై యున్నది. కంఋని స్మరణలేకయే దీనిని చదివి ఆనందింపవచ్చును. బింబమునకు ప్రతి బింబ మాయను విచారణ కవకాశమీయనట్టి ఆనందకరమైన కళ, దీనిని చదివినపుడు చూచినపుడు హృదయ మిందే నిమగ్నమై లీనమై యుండుటయ దీని మాహాత్మ్యము. ఇదియే కవితా కళయొక్క సిద్ధియు పరి పూర్ణత్వమును.

శ్రీరాముఁడు సేతువును గట్టి లంకకు మనకు యాన సౌకర్యము గల్పించినాఁడు గాని యది సంహారక్రియకై. ఈ శ్రీరాముఁడు ఈ భాషాసేతువును గట్టి తమిళులకు మనకు పరస్పర విద్యాజ్ఞాన వికాసములకై సౌకర్యము గల్గించి యున్నాఁడు. ఆ సేతువును సముద్రము ముంచి మ్రింగివై చినది. ఈ వాఙ్మయసేతువు ఆచంద్రార్కము శాశ్వతముగ నిలిచి అఱవలకు నాంధ్రులకు నాగరికతా సాంగత్యమును పెంపొందింపగలదు.

పద్మప్రభాస,
చిత్తూరు,
2-2-1951.

ఇట్లు,
క. రామలింగరెడ్డి

మహాకవివర్యులు శ్రీరాములురెడ్డిగారి దివ్యసమ్ముఖమునకు నమస్కార పూర్వకముగాఁజేయు విజ్ఞాపనము తాము పరమ కృపతోఁ బంపిన కంబరామాయణము చేరినది. తమ రామాయణము అఱవ కంబరామాయణము కంటె మిక్కిలి మనోహరముగా నున్నది. సరళమైన శైలియును ప్రసాద గుణమును మీగ్రంధమందు విశేషముగానున్నది. విహారపటలమున మూఁడవ పద్యమందు 'కాంతలార' మున్నగు సంబోధనములు మూలముకంటె మిక్కిలి మనోరమ్యములుగా నున్నవి. మూలగ్రంథముననున్న యభిప్రాయముల నెంత మాత్రమును విడువక యీలాగున పరివర్తనము చేసినవారు నేనెఱిఁగినవఱకు వేఱెవరును లేరు (ముల్లైయై కురింజియాక్కి) అనెడి పద్యము మాత్రము తెలుఁగున నిట్టి భూవిభాగములు లేనందువలన మూలగ్రంథాభిప్రాయమునకు సరిగాలేదు. కొన్ని స్థలములందు మూలముకంటె లెస్సగా నున్నది.

ఆంధ్రులును ద్రావిడులును దేవర వారిని కొనియాడవలయును. అట్లు చేయని యెడల వారు తమ కర్తవ్యమును చేయఁదప్పిన వారగుదురు. తామొనర్చియున్న మహత్తరమైన కార్యము నెప్పుడైన నెఱిఁగి కొనియాడఁ గలరు.

నమస్కారములు.

మదరాసు,
7-9-52.

దాసుఁడు

వే. వెంకటరాజులు.

అఱవము, తెలుగు. మలయాళము. కన్నడములందు పండితులు

మదరాసు యూనివర్సిటీ ద్రావిడోపన్యాసకులు.

నివేదన.

తమిళ దిగంతములను దన మాధురీ విలసనముచేఁ దన్మయత్వమున ముంచి, యచటి మానవులను భక్తిభాజనులఁగావించి, ఆత్మోల్బణ రస ప్రవిష్టతచేఁ బరిసర ప్రాంత రస పిపాసుల మనస్సులందు కాంక్షా పల్లవములను తేకెత్తించి యువ్విళులూరఁ జేయుచున్న యీ కంబరామాయణమను కావేరీ స్రవంతికిఁగాల్వలు దీర్చి మనయాంధ్ర పండిత దివ్యకర్షకుఁడు ఎడతెగని కృషితో నిజవాఙ్మయ క్షేత్రమునకుఁ బాఱించి యద్భుతమగు నొక యధునాతన కావ్యసస్యమును పండించినాడు. సోదర మానవులకు దాని రుచిఁజూప సమారాధన గావింప మహత్తర యత్నము గావించు శ్రీ పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డిగారు భావివర్తమాన లోకమునఁ బసిఁడిపూలతో నభిమాన గంధముతో బ్రఖ్యాతియనెడు ధూప దీపములతో సౌహార్దమనెడు నైవేద్యముతో నారాధింపఁదగిన ప్రణయ స్వరూపులు.

అయ్యది కావేరీతోయము, నవరస పరిపూర్ణకుల్యలతో మన క్షేత్రమునకుఁ బ్రవహించి యెఱుఁగదు. మన యుర్వరయాంధ్ర క్షేత్రము. అట్లయ్యు నయ్యది భాషా భావ రూపమున, గీర్వాణమును శబ్ద ధ్వని రూపమున ద్రావిడమును, సంగీతాది స్వరవిశిష్టతా రూపమున నన్యదేశ పదార్థములను సేకరించుకొన్నది. మొత్తముగఁగాని యఖండ రూపముగఁగాని యనువదించుకొనలేదు. అన్యభాషా కావ్యములను ఇది తనలోనికిఁ గేవల సంస్కృతమునుండియే కావ్యాది శాస్త్రముల గ్రహింపననువదింపననుకరింప గడఁగినది, గీర్వాణమునకు నాంధ్రమునకు వాసనా ప్రాబల్యమున నవినాభావ సంబంధ మున్నది. దీన నేమున్నను అదిమాతృభాషా సంస్కృతియే యగును. ఇంచు మించు తెనుఁగున సంస్కృతమందు లేని క్రొత్తది కానరాదు. అట్లేదేనియున్న రామరాజ భూషణుని కవితా సాధనమే; కథగాదు.

ద్రవిడభాషలలో ముఖ్యముగఁ దమిళమున కొక ప్రత్యేకత యున్నది. గీర్వాణ భాషా గంధము నది తనకు బట్టించుకొనక అభినవాభిజాత్యముతోఁ బురాతనాత్మాభిమానముతో సముచిత స్వతంత్ర ప్రతిభతోఁ దన సంస్కారమును విలక్షణముగ నెలకొల్పినదిట్ట. ప్రకృత మాంధ్ర వాఙ్మయము అన్య సంస్కృతుల నవగాహన మొనర్చుకొనుటకు వివిధ భాషలనుండి జాతీయములను నానుడులను లోకోక్తులను సామెతలను న్యాయములను గేయములను అనివార్యములగు శబ్ద జాలములను సంగ్రహించుకొని శ్రావ్య సౌభాగ్య సంగీత ధ్వని సౌకుమార్యముల నన్నింటిని ప్రోగొనర్చికొని "ఎల్ల బాసలందు ఎఱుఁగవే బాసాడి–దేశ భాషలందు తెలుఁగు లెస్స" అని తన సహజ గర్వమును విశిష్ట దర్పమును దశ దిశల నెలపి పలుకుం దీయందనమున, నుచ్చారణ పటుత్వమున, గమన గాంభీర్యమున, శైలీ సౌలభ్యమున, శ్రుతి మాధుర్యమున, సర్వజన శ్లాఘాపాత్రతచే నెఱ జాణయై మనల నానందాబ్ధి నోలలాడించినది. శ్రీరాములురెడ్డిగారీ యుభయ భిన్న సంస్కృతులకు సమన్వయమును సాధించి, ద్రావిడ సంపత్తిని పరిసర ప్రాంతీయు లనుభవించు స్వత్వము గలదని నిరూపింప భగీరథ ప్రయత్న మొనర్చి నేటికి అనువాద రూపమున మనభాగమును మనకు బంచిపెట్టి–తామాంధ్రజాతి సంస్కృతికి దోహద మొనర్చిరి, అక్కటన

నిత్యగౌరవమును, భావ్యున్నత స్థానము నలంకరించిరి. ఏతన్మూత్న కృషియందు సఫలతను భజించిన యీ రామచంద్రునకుఁ గావ్య జగద్యాత్రికులగు రస పిపాసువులు, ముఖ్యముగఁ బశ్చిమాంధ్రులు ముత్యాల నివాళు లర్పింపకున్న కృతఘ్నులగుదురు. తమ ప్రాంతీయ పురాతన గౌరవమును గోల్పోదురు. అన్యభాషల నున్న యీ యభినవ సారస్వతమును దాని విలక్షణ వైభవమును దమ సాహితీ భండారమునఁ జేర్చుకొన్ననాఁడే గదా నూనవ విజ్ఞాన సంపత్తి పెరిఁగి—సంకుచితతా దైన్యమును గోలుపోయి—మనో బలమును ప్రబల మొనర్చుకొను చేతనతా కిరణముల స్పర్శ నందఁగలదు.

సంస్కృతానువాదములు నేఁటిదనుక నధ్యయన మొనర్చుచున్న రసిక సమాజము మాతృక కున్న గౌరవము తెనుఁగున కొసఁగునది కాదు. భాషా సంస్కృతుల విషయమున తల్లి బిడ్డలుగ నున్న యీ యనువాద మాతృకలకే యంతటి విభిన్నత యున్నచో నిఁకఁ దన ప్రత్యేకతనే నిలఁబెట్టుకొన నుబలాటపడునట్టి తమిళ భాషనుండి తెలుఁగునకు దిగు నీకృతి తీరుతీయములు చెప్పవలయునా? హాస్యాస్పదము సుమా! అని ప్రప్రథమమున నేనీ గ్రంథనామమును విన్నతోడనే యూహాకల్పన మొనర్చితిని. అయ్యది బహుశః మానవ మనో దౌర్బల్యము కావచ్చును. కాని సంప్రదాయముగా వచ్చు నాయాచారమును దాని కలవాటు పడిన నేను కాదనఁ గలనా! కవియైనను కాదనఁ గలఁడా! ఇంట బుట్టినది. కాని యా సతత ప్రథకు అపవాదము కూర్చినవారీ పూతలపట్టు శ్రీ రాములురెడ్డిగారు మాత్రమె. దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారు సైతమసదృశ ప్రతిభతోఁ బారసీక కావ్యమువనువదించిరి గానియది త్రిశతికిమించని కావ్యము పానశాల; వీరొక మహాకావ్యమునే యనువదించి యసమ ప్రతిభ చూపిరి.

సర్వసాధారణముగ గీర్వాణవాఙ్మయ మనెడు మున్నీటినుండి యనువాద కుల్యలద్వారా ఆంధ్ర కేదారములకు రసములను పాఱించునపుడు అనివార్యముగ యతిప్రాస విశ్రాంతులనెడు మునములలో విపరీతమగు (ధరణి— వావిరి — సలలిత — అరయఁగ సరవి — విలసిల్లు — ఇల—కడఁక—పృథివి—ధరాతలము — సరస) వ్యర్థపదములను దుబ్బుగడ్డి పెఱిగి కావ్య సస్యశోభకు వీలగునంత నష్టమునుగూర్చి యానందమను పంటను చెడఁగొట్టెడిది. ఈ కృషికుఁడు గడిదేఱి, యనుభవమును సంపాదించి. నన్నుబోలు కృషికులనే యనంతముగా నిర్మింపఁగన్న మేధాబల సంపన్నుఁడు గాన మెలఁకువతో నాకలుపు మొలకలనే పెరుఁగనీయక, పాదములను మునుములను చెదరనీయక, వ్యాకరణచ్ఛందోమార్గ సాధన విశేషముల కాపువెట్టి యఖండమగు రామాయణ రాజనములను చక్కఁగఁ బండించినాఁడు, మచ్చునకని పరికించినను ఈ కాఁపు కళ్ళమునందూఁక గన్పట్టదు. ఇంతటి జాగరూకతకుఁ గారణమేమాయని గాఢముగ నాలోచించితిని. ఆచంద్రతారార్కము నిలుచునట్టి మహాకావ్య సృష్టియం దలఁతి యలంతి దోసము లుంట గని రసిక పాఠకలోకము తన్ను మధుర హాస్యము పాల్గావించునని యొఱింగిరి. కావున వీరు ప్రతిభా పారంగతులు.

శ్రీరాములురెడ్డి శిష్యకోటియె వ్యాకరణచ్ఛందోలంకారములకుఁ జక్కని వ్యాఖ్యానములు రచించి సమర్థులని ప్రసిద్ధివహించియుండ నిఁక వీరి పాండిత్యమునుగూర్చి వేఱుగా నడుగనేల? ఇదియొక యధునాతన తపస్సు. నూతనకృషి, ప్రాచీన సంస్కారము — సాంప్రదాయిక వ్యుత్పత్తి — మానసిక

ప్రతిభ — కాకున్నచో నిక్కాలమున నింతటి యఖండ గ్రంథము సిద్ధమై యాంధ్రజన సమక్షమునకు
వచ్చుట సామాన్యముగాదు. నేఁటిదనుక నింతటి పెద్దపని నెవరును ఈ రూపమునఁ దలపెట్టలేదు.
ఇఁకఁ గవిత్వమునుగూర్చి కొంత చర్చింప వలసియున్నది.

అనువాదముల కవిత సలక్షణముగనుండునుగాని చెవికి నింపు గూర్పదు. శాస్త్రములను పట్టించి
యుందురుగాని మనసునకుఁ బట్టదు. అర్థవల్లి భావతాత్పర్య సౌరభ్యములు రాజమార్గమున వ్యాపింపవు.
చదువుచున్న వికారమేదో మనోవీథిం బ్రవేశించినట్లుండును. ఇది కొందఱియనువాదములలోని విలక్షణత.
ఇక్కారణముననే యనువాదమును పరిత్యజించి కొంద ఱనుకరణముం బూనిరి. ఏమయినను బిఱ్ఱుగ
నీలుగుకొని మూన్నాళ్ళనాఁడు చచ్చిన పీనుఁగువలె నీరసమై నిర్జీవమై భీభత్సశోభతో బ్రత్యక్షమగుట
మనము చూచినది. కొన్నియెడల యనువాదకుఁడు దిగివచ్చునంత వఱకు దాని యర్థము తెమలదు.

ప్రకృత కంబరామాయణ కవిత ధారాపాతము నిర్దుష్టము. దానికంటె సారళ్యమెక్కువ.
అంతకంటె రసస్ఫోరకతలో సద్యయానంద ప్రదము. అర్థగాంభీర్య సహితయయ్యు మధుర మధురస
స్రవంతిక—పండితుల కలభ్యమగు విశిష్టశైలి యిక్కవి కయాచితముగ నలవడినది. ఇది సంపాద్యముకాదు.
సంస్కార జన్యము. అటనట తమంతట తాము దొరలిన శబ్దాలంకారములు — రసము కొఱకై
అప్రయత్నముగఁ గుదిరిన తెలుగు నుడికారములు, ప్రతిభాసాధ్యములగు గీర్వాణ సమస్తపద గర్జనలు
వింతవింత కూర్పులు ప్రమదావన సౌభాగ్యముం జాటుచున్నవి.

ఇస్లామీయుఁడనగుట నాకుఁ గథయందును రామాయణ కావ్యమునందును విశ్వాసముగల్గి గాదుకాని
అనువాదముపట్ల నుభయ సంస్కృతుల సమన్వయముపట్ల నిక్కవి యెంతటి కృషిసల్పి వ్యుత్పత్తి
ప్రతిభలను చాటినాఁడాయని గట్టిగఁ బరికించితిని. హనుమంతునియెదుట కుప్పిగంతులు సాగవనుకొంటిని.
ఎచ్చటను జాతీయతను జాఱనీయక నంస్కృతిని మాఱనీయక యధునాతనయుగమున కొక నూతనాదర్శ
ముం జూప నీ గ్రంథము ననువదించినాడు. ఈ కవి యసమాన ప్రతిభ దాఁగియుండి యొక్కమాఱు
వెలికుబికినది. కావుననే మా యాంధ్ర సారస్వతము చిరకాలమునుండి మనోలోకము మథనపడుచున్న
కొఱంత దీర్చుకొన్నది.

తెలుఁగున వివిధ రామాయణములు పుట్టినవి. భాస్కర-రంగనాథ రామాయణములుతప్ప
మిగిలినవి చర్విత చర్వణములు. పౌనరుక్త్యములు. పిష్టపేషణ సదృశములు—ఒకే ప్రవాహమునుండి
యిన్ని కాల్వలు, పిల్లకాల్వలు, గుంటలు. త్రవ్వితీయంబనిలేదు అనుట నా మనోభిప్రాయము. కాని తర
ములనుండి కొనియాడఁబడుచున్న యీ తమిళ కంబరామాయణము మహిమాకందళము. బీజాక్షర ఘటి
తము, ఆంధ్రులకొక ప్రత్యేక సౌభాగ్యమును సమకూర్చినది. ప్రస్తుత యుగ సారస్వతమున వాంఛనీ
య రసవృష్టి. దీన నామహాకవికావ్యరసాస్వాదన కుతూహలురు మిక్కిలి యానందించి తత్సాహిత్యగత
వైశిష్ట్యమును గ్రహించి రసాదిక మార్దవ ప్రకృతుల నవలోకించి హర్షించి గర్వింపఁగలరు. ఇది యావ
శ్యకకృషి—అన్యభాషా సహజ సంస్కారమును మన సాంప్రదాయిక సంస్కృతితో సరిపోల్చిచూచి
యౌచితిని గొని యనౌచితిని దిగవిడిచి, దానిని మనదానినిగఁ జేసికొన్న యపుడేగదా జాతికి జాతీయవిజ్ఞా

నము పెరుఁగును. అభినవ భావసౌరభము గుబాళించును, అన్య భాషావిశిష్టత సాకారతను భజించి మన వాఙ్మయ మందిరమున శోభించును. అట్టిదే యారాధ్యము. ఇంతటి విశ్వగౌరవ ప్రయత్నమున సఫలుఁడగు నిక్కవికి నేను హస్తములు మోడ్తును

ద్రుత ప్రకృతిక విషయమునఁ గవిగారి నిర్ణయము శాస్త్ర సహజము. అజంతమగుతఱి దానికి ద్రుతత్వనామముండిన నుండుంగాక, దానిమీది పరుషములు సరళములగుట వింతగనేయున్నది. భాష్యకారులు సైతమీవిషయమున నిదమిత్థమని నిర్ణయముచూపమి ప్రాచీనతా విస్మృతియనక తప్పదు. నేనీ విషయమున శ్రీ రాములురెడ్డిగారితో మనస్ఫూర్తిగ నేకీభవించుచున్నాను. వారి యభిప్రాయము నాహృద్గత ధ్వనియే.

అనన్య సామాన్య ప్రతిభతో నిరంతర నిష్ఠాపూర్వక కృషితో నిర్ణిద్ర ప్రవచన సౌభాగ్యముతో నీకావ్యము ననువదించి యాంధ్రుల మన్ననల గ్రహించు శ్రీయుత-పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డిగారు నేఁటియుగమున నద్వితీయులు. ఆకాశగంగ వడువున ఘుమంఘుమ ధ్వనులతో నాంధ్రభూమికి దుముకుచున్న వీరి కవితలో ధారావాహికయేగాక శాస్త్రమర్యాదలు సంస్కృతి భూషలు సంస్కృత మర్యాదలు త్రిలిఙ్గ పద వివేక విశేషములు తఱచు తమ యునికిని ప్రతిబింబింపఁ జేయుచు నాకర్షించుచున్నవి. ఈ కవిగారి సిద్ధహస్తతకు నోపికకు మనోవైశాల్య విజ్ఞానములకు వేయిమార్లు నేను కృతజ్ఞత లర్పింతును.

ఇట్లు,

షేక్. దావూద్ సాహెబ్

హిందీ & తెలుఁగు పండితులు

ఉస్మానియా కళాశాల

కర్నూలు.

శ్రీ

విషయసూచిక

బాలకాండము.

అయోధ్యాకాండము.

అ ర ణ్య కాం డ ము.

కిష్కింధాకాండము.

శ్రీ రా మ

కంబరామాయణము

బాలకాండము

శ్రీ రామాయణకావ్య సిద్ధి విధయే సంభావయేయం ముదా
వల్మీకోద్భవ కంబముఖ్య కవి వాక్పూనార్చితాంఘ్రిద్వయమ్.
మానుష్యాతిగ వీరకార్యఘటనా సంజ్ఞాపిత శ్రీపతిమ్
రామం శ్యామల కోమలాంగ సుభగం సీతామనోవల్లభమ్

అవతారిక — 12

మ॥ అరుదైయూహల కందరానిక్రియ లో • కాళిల్ విసృష్టించి యో
గిరముంగూర్చి తుదిన్ హరించుట మహా • క్రీడావినోదంబుగాఁ
బరఁగు న్నైజముగాఁగ నెవ్వనికి నా • బ్రహ్మాండ భాండోదరుం
బరమేశుం గరుణామయున్ మది సదా • ప్రార్థింతు నిష్టార్థినై.

ఉ॥ జ్ఞానులు నైత మెవ్వని వి • శాల మహామహిమంబు సుంతయుం
గానఁగలేర యట్టి కరు • ణామయు సద్గుణరాశి వర్ణనల్
పూనియొనర్ప నాతరమె? • పూతచరిత్రుని సర్వమంగళా
మాన గుణాబ్ధిలో మునిఁగి • యోలలొనర్తము రండు భక్తిమై.

మ॥ హరి ఓమ్కారంచుఁదొలిందుదిం బలుకుచున్ • సాంగంబుగా వేదముల్
సరవిన్ నేర్చిన పెద్దలుం, బ్రథిత భా • స్వద్భోగ భాగ్యంబులన్
ధరసేం గ్రక్కున కూడుగాఁదలఁచు వి • ద్వాంసుల్, సదా నిత్యమో
క్ష రమాదాయక దివ్యపాదములఁ ద • క్కంజూడ రస్యంబులన్.

ఉ॥ బేల గుణంబుగల్గు నొక • పిల్లి ప్రయత్నముతోడ వేడ్కమైఁ
బాల సముద్రముం దటిసి • పట్టుగ నిందలి పాలు మొత్తముం
గ్రోలెదఁగాక యంచుఁబని • గొన్న వితంబున రామచంద్ర లీ
లా లలిత ప్రభావ విపు • లంబగు దీనిని వ్రాయఁబూనితిన్.

ఉ॥ శాపముచేతఁబోలెఁ దరు • సప్తకముం దొల చేసినట్టి యా
పాపవిదూరు సత్కథ న • పార మనోహరలీల వ్రాసె మున్

దాపసి తద్వచోఽ మృతముఁ • ద్రావిన యీ మనవారి కీపు నా
చాపల బుద్ధిచే నదియ • చప్పిడి మాటలఁ జెప్పఁబూనితిన్.

తే॥ అపయశం బందఁగా లోకు • లపహసింపఁ, గడఁక దీనివ్రాయఁ గతంబు • గలదె వేఱు
తపసి వాల్మీకి వాఙ్మహ • త్త్వమున పేర్మి, యందతెలుఁగంగ నగునను • నాసఁగాక

తే॥ బహుచతుర గతుల్ వాల్మీకి • పద్యతతులు, వినిన చెవుల నొప్పించు నా • వెగటుకైత
వీణనాదంబు విని చాల • వేడ్కఁజెందు, *నళునపక్షి నపస్వర • మలఁచినట్లు.

తే॥ ‡త్రివిధ భాషావిశేషముల్ • తెలియు విబుధ, వరుల కొకమాట చెప్పెద • వసుధయందు
భక్తులును మూర్ఖులును పిచ్చి • వాఙ్డ్రు పలుకు, పలుకులెల్ల విమర్శింప • భావ్యమగునె ?

తే॥ గదులుగా నాటపట్టులు • గాఁగ గీము, పడుచు గీఁతలఁగని కోప • పడునె శిల్పి
శాస్త్రవిజ్ఞాన మావంత • జాడలేని, నాకవితఁగని విబుధులు • నవ్వువారె ?

తే॥ సంస్కృతమ్మున నీరామ • చరితఁదొలుత, వ్రాసినట్టి ॥ మువ్వురయందు • ప్రణుతిఁగన్న
చతుర వాక్యుఁడౌ వాల్మీకి • సరణిఁబూని— వ్రాయఁదొడఁగితి దీనిని • ద్రవిడభాష.

తే॥ దశవిధావతారముల ను • త్తమ పదంబు, నయచరిత్రంబు నుత్తమ • నాయకు కథ
నతనిదయచేత నుత్సాహ • యుతుఁడనగుచు, వ్రాయఁదొడఁగితిఁ † బూతల • పట్టునందు.

సీ॥ భూరిరాక్షససేన • బూదిగాఁ గావించి, విజయమాలను దాల్చి • వెలయునట్టి
కోదండమను విల్లు • గొనబుగాఁ గరమున, విలసిల్లు శ్రీరాము • విక్రమములు
వినుతించు వారికి • విరివిగా వలసిన, కోరికలెల్లఁ జే • కూరుచుండు
విజ్ఞాన కీర్తులు • విస్తరిల్లుచు నుండు, భుక్తియు భక్తియు • ముక్తి దొరకు.

తే॥ నతని యర్ధాంగి వికచ ప • ద్మాసనస్థ, నిఖిల జగదేకమాత వ • హ్నిప్రపూత
సీత కరుణాకటాక్ష వి • శేషదృష్టి, వారిపైఁ బ్రసరించు న • నారతమ్ము.

1 నదీపటలము—20

చ॥ అతికలుష స్వభావ చప • లాంతములై చను నింద్రియాళియన్
శితవిశిఖంబులన్, మణివి • శేష విఘూర్ణ నాదమేదురాం
చిత కుచకుట్మలీక్షణ వి • చిత్రశరాళియు ధర్మమార్గ సం
గతిని చరించు కోసలము • నన్ సరయూనదిఁగూర్చి పల్కెదన్.

*అపస్వరము విన్నవెంటనే వెలవెలపోయి ప్రాణముల విడుచునది అళునపక్షి.
‡ఇయల్ (సాహిత్యము), ఇశై (సంగీతము), నాటకము.
॥వాల్మీకి, వసిష్ఠుఁడు, బోధాయనుఁడు అని అటవవ్యాఖ్య.
†జటప్ప వసించు తిరువెణ్ణెయ్ నెల్లూరున కంబకవి వ్రాయమొదలిడెను.

చ॥ పరఁగ విభూతిధారియగు • భర్గునిదేహముఁబోలి మేఘమం
బరమున నేగి యంబుధిని • మానుగఁదోయముఁ ద్రావి చందనా
కరకుచయైన లక్ష్మినెద • గాటపుఁబ్రేమను మచ్చయుంబలెన్
మురువుగఁదాల్చు విష్ణువును • పోలి చరించును తత్పురోపరిన్.

చ॥ కలఁచి తపింపఁజేసెఁ దన • గాదిలిమ్మామను సూర్యుఁడింకనే
జలకము లార్చి తాప ముప • శాంతి వహింప నొనర్తునంచు నా
జలధి తలంచియత్నమున • సాంద్రతరంబుగ నావరించె నీ
లలననొప్పి యవ్వలిమ • లన్ జలదంబులు గప్పు నిచ్చలున్.

ఉ॥ వారని పేర్మి స్వర్ణమయ • భాసురకాంతి హిమాద్రియొప్పఁగా
నీరసమూని త్రవ్వుటకు • నెత్తిన రౌప్యపు గడ్డపారలన్
తీరునఁ, జంచలార్థతతిఁ • దృప్తిని దానముసేయు గౌరవో
దారుని బోల్కి మేఘములు • ధారలవీడుచునుండు నచ్చటన్.

ఉ॥ మానమునొంది ధర్మమును • మన్ననచేయుచు నీతిమార్గముం
బూనిన రాజు కీర్తివలెఁ, • బొల్పగు జ్ఞాన పథానుసారులై
మానుగవేదముల్ చదువు • మాన్యుల కిచ్చిన యీగివోలెఁ బెం
పూనుచునుండు వెల్లువ ల • యోధ్యకుఁజేరిన దేశమంతటన్

క॥ తల నడుము కాళ్ళఁదడవుచు, నిలుకడ లేకించుకంత • నిలుచుచు భూభృ
త్కుల సంపదఁగొల్లగొనుచు, వెలవెలువలఁబోలి నడచు • వెల్లువ లచటన్.

తే॥ కనక మగురువు నెమిలి యీఁ • కలునుమణులు, గందపుంజెక్కలును గంధ • గజరదాళిఁ
గొంచుఁబోయెడి వెల్లువ • లెంచిచూడ, వర్తకులఁబోలె నడచు న • వ్వసుధయందు

తే॥ పూలగుత్తులు పుప్పొడుల్ • పుష్పరసము, కరుల మదజలమును హాట • కంబుఁగలిసి
పడిగఁబాఱెడు గొప్పప్ర • వాహవితతి, యింద్ర ధనుపులఁబోలియొ • ప్పెసఁగుచుండు

చ॥ ఉరువులఁగూల్చుచున్ గిరులఁ • దార్కొని చీల్చుచు నాకుఁగొమ్మలన్
బరువడిగాఁగ వారుకొని • పర్వులువాఱెడు వెల్లువల్ గనన్
గరడులు వాటు సంభ్రమును • గట్టఁదొడంగిన నాఁటి మేటివా
నరుల కడింది వెల్లువల • నాణెపుఁబద్ధతి తోఁచు, నయ్యెడన్

తే॥ ఈఁగలును తేంట్లు ముసరఁగా • నెల్లమిటి, పొంగి నురుగులతో లోన • ముఱికిపాటి
పడుచు లేచుచుఁ దీయని • వారితోడ, దొరలు వెల్లువల్ త్రాగుఁబో • తులనుపోలు

తే॥ ఱేఁగపడగలతో మద • నాగచయము, తోడఁ బలుకొల్పదలతోడఁ • దొలఁకు దొనుల
తోడఁ బఱతెంచు వెల్లువల్ • గుడుసు తోడఁ, గడలితోడ ఢీకొనవచ్చు • కరణిఁదోఁచు

సరయూ మహిమము

మ॥ ఇనవంశోద్భవులైన రాజతతిచే • నెల్లప్పుడున్ మేటిపా
లనమం దెచ్చిరి ధర్మపద్ధతుల లి • లంబూని వర్తిల్లి పం
బిన యావాహిని తల్లి పాలవలె నొ • ప్పెన్ సర్వదా సర్వథా
వనజాతాసన సృష్టియందమరు జీ • వశ్రేణి కన్నింటికిన్.

తే॥ కుంకుమము గందవొడి కోష్టు • గోఁగువేఁగి, పొన్న చందన మేలకుల్ • పునుఁగు వట్టి
వేరు చెంద్ర మగురు కురు • వేరు తేనె, గలుగుటంజేసి నది యింపు • గాలివీచు.

చ॥ నిలుకడనీఁగి వర్షమున • నెవ్వడిబోయత లెల్లఁగేలఁ గా
డ్పులనెద బాఁదుకొంచుఁ బరు • వుల్గొనిపొలుచు విండ్ల నమ్ములన్
బిలపిలమూఁగి వారుకొను • వెంటల నారయ వెల్వలొప్పె మేల్
గెలుపును గొన్నయుబ్బునఁ ద • లిర్చెడి భూవిభు వెల్వలోయనన్

ఉ॥ పాలుపెరుంగునేయి కడ • వల్గల యుట్లను వారిమ్రింగి వ్రే
గోలల వల్వలం జవిరి • కొంచును మద్దులఁగూల్చుచేగు నా
లీలలఁగన్నఁగాళియ బ • లిష్ఠఫణావళి నాడినట్టి గో
పాలుని లీలలంబలెనె • భాసిలుఁ దత్సరయూ ప్రవాహముల్.

చ॥ కలకలమంచుఁ గాఁపులు క • కావికలై పరువెత్తుచుండ ము
న్వలన జలంబు నించి తల • వాకిళులం బడఁద్రోచి పైరులం
గలఁచుచుఁ దుమ్మెదల్ తొలుచు • గంట్ల మణీతతిరాలుచుండఁ గ్రే
వల నెసరేఁగుచుం గరము • పాఱు గజంబులఁబోలి వెల్లువల్.

తే॥ పల్లమును మిట్టగా మిట్ట • పల్లమునుగ, సమము వాఁగుగా వాఁగును • సమముగాఁగ
సకలమును తారుమాఱుగా • సలుపుచుండు, వెల్లువలు కర్మఫలముల • వీఁకఁదోఁచు

ఉ॥ కాల్వలయందు వెల్లువల • గర్జవినం బరువెత్తు కాఁపులా
కాల్వలఁజూడఁగా నెసఁగుఁ • గంబుకణంబులు పొన్నుముత్తెముల్
వెల్వడ వీచికావితతి • వీఁగఁగ నొక్కొటి పెక్కులౌచుఁబా
యల్వడి పాలు వంశము మ • హోద్భుతవృద్ధి వహించు పోలికన్

మ॥ హిమవంతంబునఁ బుట్టి వెల్వడి సము • ద్రేశానుతోఁ బ్రేమ సం
గమముంజేయు ప్రవాహమెన్నఁగ మహా • గణ్యంబులై నట్టి వే
దములుం దెల్పఁగలేని బ్రహ్మమనఁ దా • ల్తిన్ మూలమందొక్కటై
భ్రమచేఁ బెక్కుమతంబు లందిన బుధ • ప్రామాణ్యముం బోలెడిన్

మ॥ మకరందంబులు చిందు సద్వసములం • బద్మాకరశ్రేణిఁ జం
పక సౌగంధిక పుష్పవాటికల ర • మ్యంబైన గుంజాలతా
దిక వేలాయుత పూగ పుంజములఁబొం • దెన్ వెల్లువల్ జీవుఁడై
హిక కర్మాచరణంబునం దనువులె • న్నేఁజెందు చందంబునన్.

2-దేశపటలము. (61)

మ॥ సరసోక్తుల్ విరివారుచుండ విబుధుల్ • సమ్మోదముంబొంద మున్
వర మాధుర్య కవిత్వరీతిఁదెలిపెన్ • వాల్మీకి యెద్దాని న
ప్పరమోదారముఁ గోసలంబు నిపుడే • వర్ణింప మేకొంటిఁ బ్రే
మ రసంబన్ మధువాని మూఁగ కడఁకన్ • మాటాడు చందంబునన్.

సీ॥ పొలముల గనిమలం • బొలుపారు ముత్యాలు, కాలువలందు శం • ఖములరాశి
కాలువ దరుల బం • గారు గడ్డలు నెను, ములు పొర్లు పల్లులఁ • గలువ వనులు
చదునైనచోట్లఁ బుం • జములైన పగడముల్, వరిమళ్ళలో హంస • వరచయంబు
బీటినేలలఁదేనె • పెరల సమూహముల్, తోఁటల యందెల్లఁ • దేఁటి గములు

తే॥ ఇంపు సొంపార నారీతి • నెసఁగుచుండ, సంపదలపెంపు నిఁకనిట్టి • సరణిదంచు
వర్ణనము సేయ నరుదని • వాసికెక్కె, భాసురంబగు నమ్మహా • కోసలంబు.

సీ॥ పల్లంపునేలల • యెల్లలలో నేటి, వెల్లువల్ గావించు • పెనురవంబు
కాపులు చెలుకుల • గానుఁగ లాడంగ, నగు కిఱ్ఱు రొద లెడ్ల • యదలుపులును
ఆగానుఁగలనుండి • యధికంబుగా వెలు, వడికడవలఁబడు • పాలరవము
నీటిదరులఁజేరి • నెఱయుచుఁదిరుగాడు, సంకు పుర్వుల కీఁచు • సందడియును

తే॥ నీటుగాఁగోడె లటనటఁ • బోటులాడు, ధ్వనులు లంకెల బెడిదంపు • నినదములును
జలములందెనుములు పడు • సులివుఁగలిసి, వింతఘోషంబునెగడు న • వ్వీటియందు

సీ॥ నందనంబును బోలు • సుందర వనముల, నమళులు పురివిచ్చి • నాట్యమాడ
జలము సమృద్ధిగా • వెలయు కొలంకుల, వెలిదమ్మి దివ్వెలు • వెలుఁగుచుండ
నీల ఘనాఘన • నికరంబు నిరుపమ, శ్రావ్యమృదంగ ని • స్వనము సేయ
విరివిగా నెడయక • తెరలుచు నుండెడి, కెరటాలు రంగుల • తెరలు దింప

తే॥ మకర వీణా నినాదంబు • మాడ్కిఁదేఁటు, లింబుగా నచ్చటచట గా • నంబు సేయ
మెచ్చి నల్లకల్వలు కను • ల్విచ్చిచూడఁ, దనిసి నిండు కొల్వుండుఁ గే • దారవిభుఁడు

సీ॥ ఇందిందిరంబులు • నింపు సెంపొందించు, నిందిరయును తమ్మి • లందు నిలుచు
వెలయాండ్రచూపులు • ఖిరివింటితూపులు, కమన యువకుల వ • క్షముల నిలుచు

వారాశి దొరకు ప్ర • వాళమౌక్తికములు, మొగుళులయందును • మొనసినిలుచు
సత్యవాక్యంబును • శాస్త్రధర్మములును, జనములు నాల్కల • కొసల నిలుచు

తే॥ శాత్రవులయందు ప్రియులందు • సంచరించుఁ, గోప మనియెడి యొకదొడ్డ కొడిమెగుణము
బౌరః ఎవరికే వర్ణింప • నలవి యగునె? కోసలంబందు చెలువంది • కొటిలుతీరు

చ॥ జలముల శంఖముల్, తరుల • చాయల బత్తెలు, మాలలందు తేఁ
టులు, జలజమ్ములన్ సిరి, కు • డుంగమ్ములం గమతమ్ముఁ, లిండ్లవా
ములఁ దెలిపిట్టలున్, దరుల • ముత్తియముల్, వనులన్ మయూరముల్
పొలుపుగ గుంపుగుంపులయి • పొల్చును కోసల భూమి నెల్లెడన్.

సీ॥ మడకలు దున్నఁగా • నెడనెడలేచు బం, గారుపెళ్ళలును శం • ఖములు విడుచు
ముత్యాలరాసులు • మునుమిడి చదునైన, పొలముల రత్నరా • సులును వడ్లు
నిండఁగాఁ బచ్చనై • నెఱయువెన్నులు మీలు, మానుగా రొదసేయు • మధుపవితతి
మృదుల పత్త్రిములతో • మెఱయుచెఱకుతోఁట, లల్లితామరలును • నల్ల గలువ

తే॥ లెల్ల విలసిల్లి యెచ్చట • నేని చూడఁ, గాఁపు పడుచుల మొగముల • కాంతితోడఁ
గలిసి కనులకుఁ బండువు • గలుగఁజేయు, సర్వజననుతమైన కో • సలమునందు

సీ॥ వినఁగ వీనుల కింపు • నెనయించు కుఱుచ వీ, ణియల వాయించు వై • ణికులు, తేట
కలుద్రావి మెట్టుల • కడనొక్కియింపుగా, వాయించుపాటలు • ప్రతిదినంబు
వెండినాఁడెల్లనై • వెలయు సౌధముల లే, యెండలుగాయు ప • సిండి చప్ర
మంచములందు ర • మాకుమారుని సంగ, రంబునఁబెనఁగి వి • శ్రాంతి గొన్న

తే॥ నీలనయనముల్ మెఱుఁగారు • నెమలి చాయ, కుందరదనముల్ పొలుచు న • క్షామరునెలఁత
లింపుగాఁగొన్న నిద్దుర • యెడయలేపు, చుండును ప్రభాత మారుత • మొలయువేళ

సీ॥ చెఱకుగానుఁగ నోటఁ • జెదరి బయల్పడు, తేనియవంటి తీ • పైనరసము
చెంకాయ పాళలఁ • టొంకంబుగాఁగాఁచి, వెల్లువలై బయ • ల్వెడలు రసము
ఉన్నతపనసముల • నొప్పారుతరువుల, ఫలములు వ్రయ్యఁగాఁ • బాఱురసము
మానుగాఁబొడవగు • తేనెపెరలనుండి, మదిచవి గొనఁ బాఱు • మధురసంబు

తే॥ యువతులను యువకులు కాంక్ష • లూరఁద్రాల్చు; పూలసరములనుండియు • బొలుచరసము
మేరమీటి పెల్లువలయి • వారిరాశిఁ, జొరఁగఁద్రావియందలి మీలు • చొక్కుచుండు.

సీ॥ కలుద్రావుచోఁగాఁచి • కానంగనగు చొంగ, పొక్కులు వెలయు క్రొ • పులు కడంక
సంగీతముంబోలి • చవులూరఁజేయు ప, ల్కులువక్కు తమ వెలం • దుల విశాల
నయన వదన చర • ణ కరాపె కంబుల, కుపమలై జగమున • నున్నతిగొని
యొప్పారు తమ్మలు • నుత్పలాదికములు, దక్కఁదక్కినకల్వ • తనరకుంట

తే॥ యెఱిఁగి తీసివైవఁగవారి • యెడఁదయొప్ప, కట్టులిట్టు లూరక తిరు • గాడుచంద్రు
యువకులోకయప్తు యువతుల • యొప్పుప్రేమఁ, బడసిరేనియు మఱిత్రోయ • విడువఁగలరె?

చ॥ కదలియుఁ గ్రొత్తనీట జల • కంబులుసేయు పడఁతులొప్పుగా
జడలధరించు పూ లగురు • చందనగంధమె వీచునన్న న
క్కడి పలకాఁడు వాలు కద • కన్నులఁజూడఁగరేఁపు తేనె ప
ల్కడరు మెఱుంగుఁబోండ్ల పొలు • పారెడి తీరుల నెన్న శక్యమే?

ఉ॥ ఆమనిఁ గామినుల్ జలక • మాడిన నీటి మహత్త్వమెన్నఁగా
నేమగుఁ? దోఁటలున్ బొలము • లెచ్చటఁజూచిన జిడ్డువాఱి యా
చామ లలందినట్టి మృదు • చందన పంకము పేరినట్టి త
ద్భూమిని తేంట్లు గుంపులయి • మూఁగును తేనియ నానునాసమై.

చ॥ పొలముల వాఁగుగంటులను • పోలి చరించెడి రాజహంసులి
మ్ములఁ జలజంపుఁబానుపులఁ • బొల్పుగ నుంచిన పోతకమ్ము, లం
దులఁ జరియించు బత్తియలు • దూడల నెద్దఁదలంచి చేఁపఁ జా
ఱలు గొను పాలఁద్రావి వెల • లున్ మఱివైచుచుఁ గప్పగంతులన్.

చ॥ పికవితతుల్ వినోదముగఁ • బెండిలిసేయఁగఁ, గన్నుద్రిప్పుపొం
దిక గల స్త్రీల నర్తనపు • తీరులకంటె మయూరసంఘముల్
రకముగఁగొమ్మలం దలర, • రాజ మరాళము లబ్జశయ్యఁ గూ
రికివిడ, మేలుకొల్పులు ద్వి • రేఫములొప్పఁగఁ బాడుచుండెడున్.

సీ॥ కులధర్మముల కను • గలపుగు పడుచుల, వెదకి పెండిలి నెఱ • వేర్చువారు
శ్రద్ధతో స్వచ్ఛాయ • గదలు కరణివచ్చు, పాటల సుఖములు • పడయువారు
దేవామృతము కంటెఁ • దీయనౌ సద్ధర్మ, విషయంబు లడుగుచు • వినెడువారు
అతిథుల మోముల • నరసి యన్నంబిడి, యత్యధికానంద • మందు వారు

తే॥ కినుకయూరక మదిగొని • కనుఱకంటెఁ, దామ్రమగు జుట్లఁజూపి యు • త్సాహమునను
పిరగుణగుప్తి నుసుతేని • పీడుకోళ్ళఁ, బోరరేఁచుచు గెలివిమైఁ • బొదలు వారు.

చ॥ పరువపుదున్న లొండొకటి • భగ్గునఁగోపము గొన్నపిడ్గులన్
పెరవునఁ దాఁకుచున్ బగయుఁ • బెచ్చు పెరుంగఁగ నెల్లచోటులన్
విరిసిన మబ్బు రెండగుచు • వింతగఁ బోరినయట్లు పోరు పో
రరసి ద్విరేఫముల్ నెగసి • యార్వ, ముదుల్విడ నార్చువారలున్.

చ॥ మొలచుచు నున్న తామరల • మొల్కలు నల్గఁ బసిండి ముత్తెముల్
తొలఁగఁగఁద్రోచి రత్నవిత • తుల్ చెదరం జెలిసంకుపుర్వులుం

బలవరమొందఁగా గమత • వర్గము మోడ్పుగొనంగఁ జాళ్ళఁజేఁ
పలు కడుఁద్రుళ్ళు దున్నలను • వార కదల్తురు కాఁపు లచ్చటన్.

ఉ॥ పాడియెఱింగి యాసవిడి • పద్ధతికోపమునూని కోరఁగాఁ
గూడిన వానిఁబొంది జన • కోటికి మేలొనరించి కీర్తి ప
ర్వాదెడు ఱేఁడు కావ బరు • వంతయు నీఁగుచు నూర్చుభూమినా
నోడలు వస్తువుల్ విడిచి • యొందు విరామము నుప్పళంబులన్.

ఉ॥ కోసినయోదె లాకసముఁ • గూడఁగ వాములనేసి పెద్దవా
ర్చేసిన బోధతో నుఱిచి • చేరిచి కళ్ళపు బిచ్చగాండ్రకున్
వేసియుఁ దక్కువానిఁ దమ • విందుల తోడ భుజింప బండ్లకుం
బోసి ధరిత్రిక్రుంగఁ గొని • పోదురు కాఁపులు ధాన్య మిండ్లకున్.

ఉ॥ తీఁగలఁగాచు కాయలను • తీయని వాసన గ్రమ్ము తోఁటలన్
గాఁగల పండ్లు కందములు • కాయల ధాన్యము మళ్ళనుండియున్
రాఁగల ధాన్యముల్ నిలువ • రంబుగఁ బూవుల నిల్చి తుమ్మెదల్
తేఁగల తేనెపోల్కిఁదగఁ దెత్తురు • మెత్తఁగఁ గాఁపు లిండ్లకున్

సీ॥ ఎచ్చోటఁగాంచిన • నింపుసొంపారంగ; విప్రులు తమయిండ్ల • విందులుగను
బంధువులను గాఁగ • వచ్చినవారితో * ముత్తెఱంగుల పండ్లు • ముందు గొనుచు
బలువగలై నట్టి • పప్పులతో వాని, నింపి వెల్లువ వోవు • నేతి తోడ
గడ్డపెరుంగుతోఁ • గండచక్కెరతోడ, నడుమ నడంగు న • న్నంబు తోడ

తే॥ మృదుల ప్రియవాక్యములతోడ • ముదముతోడఁ, దనివిదీఱని దేవామృ • తంబుఁబోలె
భోజనము చేయుచప్పుళ్ల • పూర్ణమగుచు, నెప్పుడొప్పారు నప్పురి • చొప్పు గొప్ప.

తే॥ కాఁపు చెలువల వదన పం • కజములందు, వెలయు కాటుకకన్నుల • లలితరీతి
నొప్పునాఁడుఁదేంట్లని భ్రమ • గప్ప వలచి, కదఁక మాగాణిఁ దిరుగాడు • గండుఁదేంట్లు.

తే॥ కెరలు చూపుల మారుని • గెలిచినట్టి, పంట పడఁతుల గబ్బిగు • బ్బలు కడింది
మగలఁగినిసి లోఁగొను; నట్టిమళ్ళప్రక్కఁ, బాళకలుద్రావి మదియించు • వాలుమీలు.

తే॥ నేలవ్రాలిన మేఘంపు • నికరమనఁగఁ, జల్లనీటను దిరుగాడు • నల్లయెనుము
లెదలఁగ్రేపులఁదలఁపఁగాఁ • బొదుఁగుచేఁపి, పాలుగాఱ గోముగ వరి • పైరు పెరుఁగు.

ఆ॥ నిండుబాసనములు • నినదింప వార్చిన, కడుగునీటిచాళ్లు • క్రముక వనము
లందు చొచ్చియచట • నమరంగ నాటిన, యెట్టువడ్లపైరు • నెలమిఁబెంచు.

---

* అరఁటి, పనస, మామిడి.

తే॥ తామ్రచూడములు ప • దంబులఁ జిదిఁగ్రొత్తో, యంగనైన కుప్ప • లందు మెఱయు
మణుల జీనువాలు • మిణుగుఱుఁబుర్వులం, చెంచి గూండ్లలోన • నించుచుండు.

ఉ॥ చేతుల సంకుగాజులును • చేరికఁ గవ్వములాడు సవ్వడుల్
చేతముఁ జల్లఁజేయఁగను • చెన్నగు కౌనులు వీఁగియాడఁగా
వ్రేతలు పెర్గు చిల్కుదురు • వేనలు లూడఁగ మైమెమర్వఁగన్
బ్రీతమనస్కులైన తమ • పిల్లలు నిద్దుర వీడి లేవఁగన్

చ॥ చిలుకల పిల్లలుం బలుకఁ • జెన్నుగఁ బండిన కొఱ్ఱచేలలోఁ
బులుఁగుల పిల్లలుం బలుకు • భూజ నికుంజములన్ మనోజ్ఞతన్
గొలఁకుల తేఁటులుం బలుకు • గుమ్మని వాసన వీచు తమ్ములన్
గలకల సువ్విపాట లెస • కంబుగ దాతలయిండ్ల నిండెడున్.

క॥ కోసిన వక్కుఁలనేరిచి, త్రోసినయవి దొంగ చూపు • తూఱని పడుచుల్
చేసిన యిండ్లకు మంజెలఁ, బోసిన తఱిఁజిందినవియు • ముత్తెములె చుమీ!

తే॥ కొదమ గొఱ్ఱెలు గాంచిన • బెదరులేని, గుంర్ర మెలికల కొమ్ములఁ • గొఱలుతగరు
లుఱుము కరణిని పిడుగుల • సరణి దాఁకు. ధ్వనులకంజి గిరుల నీర • దములు మెఱయు

ఉ॥ పిల్లలఁగన్న యేనుఁగుల • వీడి మదావళ రాజిఁ బట్టఁగాఁ
బల్లలు ద్రవ్విపట్టి వన • భాగములన్ మలక్రిందినేలలం
దుల్లసిలంగ నున్న ఘను • లొక్కటఁజేయు మహానినాదముల్
ఝల్లఁ గొలంకులం దిరుగు • మేటి మరాళములం గలంచెడున్.

చ॥ గెనసులు త్రవ్వుచో నడుమఁ • గేలికిఁదొఱలు మణుల్ విదుర్వఁగా
మునుకొని వ్రేలు మావులను • ముట్టుడు నందలి తేనె తుంపురుల్
చినుకును బిందురూపమునఁ • జెన్నరు పుప్పొడి పైఁడిపొల్కుఁబై
నెనసిన పొన్నమంజరుల • నింపుగఁ గూరుకు నంచగుంపుపై

ఉ॥ కాఁపుచెలుల్ కరంబుల ర • కంబుగఁగూర్చి వినోద లీలలన్
జూపుచుఁ బాడు పాటలు వి • శుద్ధిగ* రెండువిధాల వేణువుల్
చాఁపుచుఁబట్టు గొల్లమొగ • సాలలఁ గట్టిన యాలదూడలన్
జోఁపుచు లాలిపాటలలిఁ • జొప్పుగ నిద్దురపుచ్చు హాయిగాన్

తే॥ కొండక్రింది నేలల నుండు • కోమలులు వి, నోద రీతిని పాడు వి • నూత్న గాన
మలరఁ జిఱు ధాన్యములు పండు • నట్టి పొలము, గాచు నక్కఱలేకుండఁ • గా ధ్వనించు

ఉ॥ గాలికి వంశముల్ గదలి • గాఁడఁగఁ గొండలనుండి పెన్ ఫణుల్
వ్రేలిన రీతిఁ గ్రొమ్మధువు • వెల్లువ ధారలు పాఱి చెందొవల్

---

* కఱ్ఱలతోఁ జేయఁబడినవి, వెదురుతోఁజేయఁబడినవి.

గ్రాలు కొలంకుల న్నిఱసి • కాలువ తూములఁ జొచ్చి బైట రాఁ
గ్రోలి మొగమ్ము ముద్దుకొన్ని • స్రుక్కను శంఖపుఁబుర్వు లయ్యెడన్

తే॥ నిడుద నల్లని కనులక్రొ • న్నెల న సళ్ళ, కలుకులకు విద్యయుఁజెదని • కలిమిగలుగ
నొచ్చివచ్చువారల కోర్కె • లచ్చుటయును, అతిథిపూజయుఁబనిగాక • యన్యమేది ?

తే॥ వంచనములేని సత్రముల్ • వఱలుచోట్లఁ, గ్రొన్నెలంబోలు కొడవండ్లఁ • గోసి కుప్ప
గూర్చుకూరగాయలు పప్పు • కుప్పలు వెలి, ముత్తెముల వంటి బియ్యపు • మూటలమరు

తే॥ కలము లొసఁగుఁగాఁపులకుఁగా • వలయుధనము, భూమిదేవి యొసంగును • పూర్తి పంట
గనులొసంగును మేటియా • మణులసమితి, కుల మొసంగును మేలైన గొప్పనడత.

తే॥ దొసఁగులేమి నకాల మృ • త్యువులు లేవు, మదిని మదిమదియుఁ జే • రదు చిరాకు
పూని చేయు ధర్మేతర • ములును లేమిఁ, గడకు దుర్గతి యన్న శం • కయును లేదు

తే॥ క్రమముదప్పి వెల్లువల య • క్కడఁజరించుఁ, గుంకుమాంకభుజంబులే • గుఱుతుదప్పఁ
జెలుల నడుములె యట సన్న • గిలుచునుండు, వాసనలు గలయవి కేశ • పాశతతులె.

క॥ అగురుపొగ ఱానసంబుల • పొగయుఁ జెఱకు పాలు కాఁగు • పొగయును వేల్మిం
బొగతోఁగలియుచుఁదత్పురి • మొగుళులవలె నెల్లయెడల • ముసరుచునుండున్.

తే॥ కలికిమైచాయఁబోలి కే • కులు చరించు, కలికి స్తనహారరుచివోలెఁ • గాయునెండ
కలికి నెఱివేణి వోలె మే • ఘములు క్రమ్ము, కలికి చూపులవలె వాలు • గలును వెలయు

మ॥ కలఁగంబాఱి జలంబు పొంగ నులియం • గం గొను లీఁదాడు కాఁ
పుల పూఁబోఁడుల యెఱనౌ పెదవులం • బోలెన్ విరాజిల్లు చెం
గలువల్ విచ్చును మళ్ళలో; మదవలం • గంజాక్షులంబోలి హం
సలు మెల్లన్నడతెంచు; వారిమొగమా • సన్ విచ్చు నీరేజముల్

శా॥ కేరున్నారుల యోరచూపు ప్రతులన్ • గ్రేడించి యాడించుచున్
గేరున్ వారినడల్ కరేణువుల చ • క్కంగాంచి యెంతేనియున్
గేరున్ నీరజకుట్మలంబుల పసం • గేల్పాచి వక్షోజముల్
కేరుం బూర్ణ శశాంకు నొప్పిదపు భం • గిన్ వారి ముగ్ధాస్యముల్

ఆ॥ చెదరియున్న మణులు • చెదరించునినుకాంతిఁ, గొబ్బెరలను గెలుచుఁ • గొమల చనులు
వారి వలువలెల్లఁ • ఱాలనురువు గెల్చు, వాద్యములు మొగుళ్ళ • ధ్వనుల నోర్చు.

తే॥ జలదములు పెద్దతోఁటల • చాయఁబోలుఁ, బొన్నమల యటఁగసవువా • ములనుపోలు
జలధు లచ్చటిపెనుకొలఁ • కులనుపోలు, స్వర్గపురి పలునిధుల కో • సలముఁబోలు.

ఉ॥ రాసుల వడ్లు లేనియెడ • రాజిలు నచ్చపుటాణి ముత్తెపు
న్రాసులు లేనిచో నుదక • రాశిని కూర్చిన తెల్ల యుప్పుపె

గ్రాసులు, లేనిచో నదుల • రాయుచుఁ ద్రోయుచుఁ జేర్చు పెన్నిధు
ల్వాసిగ నవ్వి లేనియెడ • ఖాసిలు మౌక్తిక సైకతంబులున్

ఉ॥ చందనపున్ వనంబులొకొ? • సంపెఁగతోఁటలొ? చెప్పనౌనొకో?
కందుక కేళిసల్పు కుల • కన్యలు కానఁగవచ్చు నిక్కవల్
సుందర నందనంబులొకొ? • చొక్కపుఁగుందవనంబులొక్కొ? యా
స్కందునిపోలు వారలెల • సంబున విద్దెల నేర్చు తానముల్

ఉ॥ చక్కెరఁబోలెఁదీయనయి • జానగుబాలల తొక్కుపల్కులం
జొక్కి పికాళినేర్చు బలు • సూటిగ; వారలనర్తనంబు లిం
పెక్కనెమిళ్ళునేర్చు: నల • యింతుల సొంపు రదాళిఁబోలు మేల్
చొక్కపు ముత్తియాలు విడు • చున్ రహిఁబర్వపుటాఁడు శంఖముల్.

తే॥ కల్లుగీతురమ్మెడివారి • పిల్లవాండ్రు, సేద్యమొనరింత్రు కాఁపుల • చిన్నవాండ్రు
వైణికుల పిల్లలును వీణఁ • బాడుచుంద్రు, వాదకుల సుతుల్ భద్రర • వంబు నింత్రు

తే॥ మలయుహారముల్ సోనగా • మధువునొసఁగు, వలయుమణికనకంబులఁ • గలము లొసఁగుఁ
బొలయుమలయానిలంబె తుం • పురుల నొసఁగుఁ. గలయఁ జెవిచవు లచ్చటి • గాథలొసఁగు

చ॥ వనములయందు వేడుకగ • వారిజనేత్రలు లోలవేణులున్
ఘనకుచ బంధనల్ నడవఁ • గాఁ దమి వారల పోల్కిఁగాంచి యిం
పెనయఁ గలాపిపాళి తమ • యింతులెకా! యని కోడెకాండ్రనె
మ్మనములఁబోలె గంధసుమ • మండనయుక్తల వెంబడించెడిన్.

తే॥ ఎఱుగరా దీనిమహిమ పే • దఱిమిలేమి, నరయరాదు శౌర్యమహిమ • యరులులేమిఁ
గనఁగరాదు సత్యమహిమ • కల్లలేమి, వెడఁగులేదు పెద్దలయొద్ద • వినమిలేమి.

తే॥ కొఱ్ఱ లుద్దులు పెసలు నూఁగులును జొన్న, లులవలును తవిదలు చామ • లున్నబండ్లు
బురదనేలల నుప్పును • మోయు బండ్లు, త్వరితగతినేగ నొండొంటి • లొరయుచుండు

తే॥ సద్గతులనొంద సత్కర్మ • జరుపకుఁడు, నరులు వొందు పల్గతుల జన్మ • ములమాడ్కి
బెల్లమును తేనెచక్కెర • పెరుఁగుకల్లు, వినిమయంబుగ జరుగు న • వ్వీటియందు.

తే॥ వేణువులుపాటలు ధ్వనించు • వీథులందు, నదులు నదులును ఢీకొన్న • పదురుదోఁప
యజ్ఞముల కుత్సవములకు • నరుగుజనము, గుంపుగుంపులై యొండొంటి • గూడుచుండు

తే॥ ఊఁదునట్టి శంఖాదుల • యులివు మఱియుఁ, దట్టి వాయించు చర్మవా • ద్యముల ధ్వనులు
కట్టలంగొట్టు భేర్యాది • కముల రవము, నట్టల నదల్చు కాఁపు సం • దడుల నడఁగు.

తే॥ రక్షగల బొమ్మలంజొల్లు • రమణఁగాఱు, పిల్లలకున్న ముఁగుడుపు • తల్లు లమర
మూఁదుచుకెంగేలు వెన్నెలన్ • ముడిఁగినట్టి, యెఱ్ఱదామరలంబోలి • యెసకమెసఁగు.

తే॥ పదిరెసందంబు తపమంచి • గుణము వలన, అమలపుగునీతినిలిచె సంత్యం వలన
వెలసె ధర్మంబు మగువల • ప్రేమవలనఁ, దనరెఁదబిథాన క్రొత్తది • లసమువలన.

తే॥ పెక్కు వసములు చుట్టిన • పెద్దదేశ, మెఱి గియెల్లలఁగని పల్క • నెవరితరము?
ఒత్తువెల్లువల్గల సరయూనది పలు, దారులం దారియుం గన • నేరదయ్యె.

తే॥ ప్రళయకాల వాయువులచే • వనధిరేఁగి, పొంగి వచ్చిన నాళంబుఁ • బొందనట్టి
కోసలంబుమహిమ యిట్లు • కొఱలు నింక, సరయుదము నగరంబు తీ • రబ్బు వఱకు.

3-నగర పటలము. (75)

మ॥ లలి మాధుర్యము నర్థపుష్టి సరసాలంకారరీతుల్ ధ్వనుల్
గలయంబల్కు మహాకవీంద్రులకు శ్లా • ఘ్యంబై యజాండస్థ జీ
వులు దుస్సాధ తపఃఫలాదికముచేఁ • బొందంగనై దివ్యులం
దలి జన్మంబున కాస సేయఁగ నయో • ధ్యాపట్టణం బొప్పెడిన్

మ॥ ధరణీదేవి ముఖాబ్జమో? తిలకమో? తన్నేత్రమో? దివ్యసుం
దర భద్రాయత సూత్రమో? కుచతటో • దంచన్మణీ హారమో?
పర జీవస్థలమో? రమావసతి యౌ • పద్మంబొ? శ్రీవిష్ణుపే
రురమో? కౌస్తుభ హేమ పేటికయొ? దేవౌకంబుపై లోకమో?

మ॥ ఉపమానం బొకటేని నెమ్మనములం • దూహించి యిన్నాళ్లుగా
త్రిపురద్వేషియు బ్రహ్మయున్ హరియు సాధింపంగలేరైరి య
య్యుపమంగాంచ నడంపరాని తమితో • నుల్లంబు ప్రేరేపఁగా
నిపుడున్ దెప్పలు వాల్పకంతరమునం • దీక్షింత్రు చంద్రార్యముల్.

మ॥ అమరాధీశ ధనేశ పత్తనముల • భ్యాసంబుచేనైన య
ట్లమరం జేసిన బ్రహ్మ యావలనె యత్యంతంబు వైశాల్య మం
దము పెంపారఁగ సృష్టిచేసిన యయో • ధ్యంగాంచి సంకల్ప శి
ల్పము దేవాసుర కారుపుల్ మఱచుచో • వర్ణింపఁగా శక్యమే?

ద్విపద॥ పుణ్యాత్ములకు స్వర్గమున సుఖంబనుట, గణ్యమౌ శ్రుతుల వా • క్యంబద్ది నిజమ
తపము ధర్మంబును ధరణి ఫలింప, నుపకరించిన ప్రభుం • డొక్క రాముండు
తక్క మఱెవ్వరా • తామరసాక్షుఁ, డిక్కగాఁ గొనియేలె • నెల్ల లోకముల
నన దీనికంటె సు • ఖానుభవమునఁ, దనుపు తలంబు భూతలమునఁగలదె?

ఉ॥ తోరపు ధర్మమున్ గరుణ • తోడి జితేంద్రియతన్ భజించి పెం
పారు తపంబుచే నెఱుక • యబ్బిన వారలకున్ శరణ్యమౌ

శ్రీ రమణుండు పుట్టి యటఁ • జెల్వుగ నొప్పెను సీతతోడ నూ
తాఖిల యేండ్లనంగ దివి • నైనను దాని సమంబు గల్గునే?

చ॥ కలరట రాజులు న్నగలు • గల్గును గల్గు నమూల్యరత్నముల్
కలవు మదేభముల్ హరులు • కాంచనమున్ భువి గల్గు నన్నియుం
గలవు మునీంద్రయక్షసుర • కాండము వచ్చుచు సంస్తుతించు న
న్నెలవున కొక్క మేలుపమ • నేర్పునఁ దెల్పఁగ నుండినం గదా?.

కోట గోడలు.

చ॥ చదరము శాస్త్రసమ్మతియుఁ • జక్కఁదనంబును పెద్దకొండలం
గుదురవు గాన నాపసిఁడి • కోటలకున్ సరిరావు శాస్త్రముల్
చదివి ప్రయోజనంబు గల • చొప్పునఁ గట్టిన వానిచెల్వమే
పొదవు మహోన్నతంబుల మ • హోన్నతమై పెనుతెల్విక్కై వడిన్

సీ॥ శిల్ప-విజ్ఞానంబు • చేఁ దుదిఁ గాంచమి, వేదమ్ములంబోలె • విస్తరిల్లు
భువిమీటి దివిఁజేరి • పొలుపారు చుంటచే, దేవతలంబోలె • దేజరిల్లు
నతి బలిష్ఠంబులై • యదరు నింద్రియముల, నడఁచుటచే మునీం • ద్రాళిఁబోలు
నెల్లప్పు దేమటు • కెనఁగి కావలి గాచు, కిర్జంబుచే దుర్గ • కరణి వెలయు

ఆ॥ శూలమును ధరించి • శోభిల్లు చుంటచేఁ, గాళిఁబోలి భీతి • గానిపించు
నమిత గౌరవమున • నన్నింటిఁ బోలు దు, ష్ప్రాపమగుటచే దేవుఁ•ఖాతిఁబోలు

సీ॥ నెలవంకలంబోలి • పొలుపారు నఖములు, చెందామరలఁ బోలి • చెలఁగుకాళ్ళు
అలరుఁ దీవియఁ బోలి • యసియాడు మధ్యంబు, లెడనీటి కాయల • నెనయు చనులు
వంచిన వంగు లే • మించు వెదురువోలె, లావులై మృదువులౌ • లలితభుజము
లింపుసొంపుగ రుచి • యించుతేనియఁబోలు, సరస సుశ్రావ్య వ • చస్సు లమరు

తే॥ యువతులెల్లెడఁ గాంచిన • నొప్పుమిగిలి. నిండియున్న ప్రాకారంపు • నెలవుగలుగు
నయ్యయోధ్యకంటెను సొగ • సరయఁగలదె?, అమృతభుక్కులు వసియించు • నమరపురిని

సీ॥ ప్రజలచేఁ గొలువంగఁ•బడుటచే శత్రురా•జ్యకుటంబు లురలించు•మహిమచేత
శాస్త్రపద్ధతిఁ జను•చక్కందనముచేతఁ, దేటి చూడఁగరాని•దిటవుచేత
నధిక బలంబు పెం•పొరుచుండుటచేత, నాయుధాభ్యసన వి•ఖ్యాతిచేత
గురు తంత్ర యంత్రముల్•కుదిరియుండుటచేత, జయపతాకా విలా•సములచేత

తే॥ అమిత మహితోన్నతా శ్ర • యంబుచేత, రాజచక్రంబు నడపు స • త్క్రమముచేత
రాజరాజులకై వడిఁ•దేజ గిము గల్గిన యచటి ప్రా • కారచయము.

చ॥ అతి శిత ఖడ్గ తోమర శ • రాస • శూల గదాది సాధన
ప్రతతులు గల్గి తార్క్ష్యని ప్ర • భంజన మల మాన సంబు నే

వితమునఁ జెంగనీయక వి • భేద మొనర్పఁగఁ జాలు యంత్రముల్
మితమును మించియుండునన • మిక్కిలి చెప్ప నిఁకేమి యుండెడున్?

చ॥ తోరపులకంబెఁ గిరిత్రయ • దొడ్డగుణంబనియెంచి జీవకో
ట్లెవరులన్నొందనీక జగ • తీశుల దండము నాధికార్యమున్
దడయక స్వర్గమున్ దిశల • దాఁటియుఁగాచుచు నుండఁ గోటలా
పుడమికి సౌరుగావెలయు • భూషణమాత్రమనం దొసంగొకో?

సీ॥ బంగారువెలగాఁగఁ • బడయువేశ్యలమది, వితములోఁతయి నీచ • వృత్తి యడరి
యల్పకవిత్వమ • ట్లమరి స్పష్టత లేక, లోని యర్థము దురా • లోకమగుచుఁ
గులకన్యకల వలెఁ • గోరి యెవ్వరి కంట, రాని యత్యధికమౌ • రక్ష గలిగి
చక్రవాళము ప్రక్క • సంభ్రంబు మాడ్కిఁ బ్రా, కారంబుఁ జుట్టియ • గడ్త యొప్పు.

తే॥ మంచిత్రోవలఁ బోనీక • మార్చెడుగు, దారుణందోర్చు నింద్రియ • తతిని బోలి
యెడఁద కడలను గూర్చెడు • ఖడిదములగు, క్రూరమకరముల్ మిక్కిలి • కొలఁకులందు

చ॥ తరలెడు గుంపుగల్గిన ప్ర • ధాన పయోదము మేరమీఱి య
య్యరగ జగంబు లోఁతు విరి • యొప్పు నగడ్తను బోలఁ గాంచి భీ
కరమగు సద్ధియించుఁ గడఁ • కన్ జలమానుచు లేచి యుప్పరం
బొరసిన కోటఁ గాంచి గిరి • యూహను వర్షమునించు దానిపై,

తే॥ పరిఖయందున జనియించి • విరిసె పరిసు, శంబు వీచు పంకేజ వ • నంబు చూడ
మున్ను మగువల సొగసు మో • ములకు నోడి, బలము చేర ముట్టడిగొన్న • వలను దోచు

ఉ॥ అరసి చేసినట్టి పలు • యంత్రచయంబుల తోడ నొప్పు ప్రా
కారముఁ జుట్టి నిండిన య • గడ్త మునుంగుచు లేచుచున్ మహా
కారత నొప్పు నక్రములు • కంధిని మత్తగజేంద్ర సంఘముల్
కోరిక మీఱ వేడుకలఁ • గూడి చరించు విధానఁ దోఁచెడున్.

చ॥ క్రకచముఁ బోలు వాలమును • ప్రక్కలఁ గార్చుచు లేఁత చందురున్
వికటము సేయు కోఱగవ • వెల్వడి ఖాసిల నోరువిప్పి ని
ష్ఫలక లెసఁగన్నులందురలఁ • బోరొనరించు మొసళ్లు కిక్కమై
జకచక రక్కసుల్ కసిమ • సంగి పెనంగెడు భంగి నొప్పెడున్.

సీ॥ ఈవల కావల • క్రీడించు విహరించు, రాయంచ లాతప • త్రములుగాఁగ
వింతలౌ మొసళులు • వినువీథి గ్రహములు, తిరుగు మేరువుఁ బోలు • కరులుగాఁగ
చలిత నాళములతో • వెలయు తమ్మిలతోడి, తరఁగల గుంపులు • తురగములుగఁ
గెరలుచుఁ ద్రుళ్లుచు • మెఱయుమత్స్యంబులు, ఖడాది బహువిధ • కరణములుగఁ

తే॥ జూడఁజూడ గంభీరమై • చూడ్కికడలు, నించి తుదిమొదల్ నడుముగా • న్విరపకుండ నల్లనల్లనఁ గదలు సై • న్యంబొ యనఁగ, నప్పురము చుట్టి యొప్పారు • గొప్ప పరిఖ.

తే॥ ఓరదిన్నెలు వెండిచే • నొప్పిలోని, పైఁడి తేకుల ప్రక్కనఁ • బటిక తాలు పొదుగఁబడఁగ నగ ద్ధ నీ • రివి యటంచుఁ, దెలియఁ జూపుదు మనుట ది • వ్యులకు నరిది

తే॥ పరవి లోఁతైన పరిఖయన్ • వనధిచుట్టు, బలసి బలిసిన యడవినాఁ • బరఁగు వనము కదలకుండు నిరులగుంపు • పొదలె ననుచుఁ. గోటకొక నల్లనగ యంచుఁ • జాటవచ్చు

గో పు ర ద్వా ర ము లు

మ॥ నలుదిగ్వీథుల నిల్కడన్నిలిచి యుం • టంజేసి నల్దిగ్గజం
బులఁబోలున్ హరి స్వర్గముం గొలుచుచోఁ • బొల్పారు పాదంబు క
న్నలలిన్ వర్ధిలి సర్వజీవులకు న • న్మార్గంబు తాఁజూపుటన్
నలువేదంబుల మూర్తి నొప్పు నగరిం • దద్గోపుర ద్వారముల్.

తే॥ పొలఁతిఁబిల్చియు రామి గో • పురము మీఁది, పెంటిచిత్రముఁజేర నా • ప్రియయుఁ గినుక గూకిపైఁబూని తపసులు • కోరిచేరు, నమరపురిలోని నందన • ముందు డాఁగు

సీ॥ మలిచినతాల న • మర్చి ముందర స్ఫటి, కపురాలఁగట్టి పైఁ • గ్రాంతిగల్గు
బంగారు దూలముల్ • రంగారఁగా నిల్పి, పై వెండిదంతెలు • పరపి వాని
పైని వజ్రాల కం • బంబులు సవరించి, పచ్చలబోదెలు • పరఁగ నునిచి
రీతియౌ రత్నచి • త్రిత సింహముల మీఁదఁ, బసుపు రాల్జయ్యలఁ • బాదుకొలిపి

తే॥ యేడుజగముల వార్నిల్వ • నెంచినట్లు, పెద్దయంతస్తు లేడు క • ల్పించు గోపు రములు శిఖరాల నొప్పారు • రత్నకలశ, ములు ధరాదేవి శిర్షక • ములను పోలు

మే డ లు.

క॥ నల్లనిదె నెలయు ననఁదగి, వెల్లఁదనమునొంది నంకు • వెల్లయడరు నా
తెల్లనిమేడలు గాలిం, దల్లడపడు పాలవెల్లి • తరఁగలఁబోలున్.

క॥ సొగసగు పనిగల బంగరు, తగటి కొణిగలన్ విటంక • తండములు కడున్
నెగడినమేడలు కైలా, సగిరిన్ లేయెండఁగాయు • సరణి వెలుంగున్.

క॥ వెలి మణి కంబంబులఁ బ‌చ్చల బోదెలపైన శిల్ప • చతురిమ వెలయం
గలమేడలఁ గని తమరథ, ములె యని యమరులును భ్రమలఁ • బొందుదురచటన్

తే॥ పటుపుగా నెలతాలను • పఱపిపైన, చందన స్తంభములు చరు • నలుగ నిలిపి పగడపుం బోదెలుంచి శి • ల్పంబమర్చు, మణుల బొమ్మలమేడలు • మలయుఁగోట్లు.

తే॥ బెడఁగుపనినేర్పుగలతూండ్ల • యడుగు తమ్మి, రూపు పున్నాగయుక్తి ను • రూపగరిమ దర్శనీయ శిల్పంబు మ • ధ్యంబు బయలు, పై తళుకుల మేడలు పోలుఁ • బద్మసతుల

ఉ॥ లోపలఁజొచ్చువారు తమ • లోచనయుగ్మము నార్పకుండి సం
దీపిత దేహులై సురల • తీరువహింపఁగ, దివ్యలెక్క మేల్
తోఁపికతో విహారములఁ • దోఁచు విమానచయంబుఁబోలి యె
త్తై పరపైన మేడలు వి • యచ్చరలోకమునంటి భాసిలున్.

తే॥ కుందరదనలౌ చెలులు న • రిందములగు, వీరవరులు యాత్రలుచేయ • వెడలియున్నఁ
గనక రత్న గేహమ్ములఁ • గ్రమము చెడక, బ్రాఁతధర్మపద్ధతు లెడ • పడక నడచు

తే॥ మింటినంటఁబెరిఁగి మితి • మీఱుకలిమి, కలిగి యున్నతి కాంతియు • నలరుమేడ
లందనింద్య ధర్మప్రభు • లట్లువిభవ, యుక్తులగుచు నుదారులై • యుండ్రుజనులు

చ॥ యురములఁబోలి ముత్తెముల • జాలరు లొప్ప మొగుళ్ళ గుంపులన్
దొరసి ధ్వజాళియున్, మణుల • తోరపురాసులు, హేమరాసులుం
బెరసి మయూరసంఘమన • మెత్తలు రాజిలుమేడ లారయన్
గిరివర సంచయంబనఁగఁ • గీరితికెక్కు మహోన్నతంబులై.

ధ్వజములు.

తే॥ అగురుచేఁ బొగచూరి పై • మొగుళులందుఁ, గలిసిపోయిన కేతనా • గ్రములనున్న
శూలసంతతి కాంతుల • జాలుకొనుచుఁ, బగటివూటనె మెఱుపుల • పగిది మెఱయు

మ॥ స్తనభారంబును మోవలేనిపగిదిన్ • జవ్వాడు లేఁగౌనుతో
వనితల్ కాసులయందియల్ మొరయఁగా • వర్తించు తద్దేహకే
తనవస్త్రాంచల వాయు ఘర్షణ పత • త్కల్పప్రసూనవ్రజం
బనువందం గయిసేయు తోరణ విధం • బైయందు రాజిల్లెడిన్.

తే॥ గిరులఁ గనవచ్చు కదళికా • కీర్ణవనము, పగిది గ్రహమండలమునంటు • ధ్వజపటంబు
లొరయుటంజేసి ఖిన్నత్వ • మొందిక్రుంగి, ప్రతిదినంబును శశి కృశ • త్వంబుఁగొనెడి

సంకీర్ణము

చ॥ కిలపటఁబైఁడి చప్రములె • కాక సుమంబుల మండపంబులున్
గలపటఁ గొల్వుకూటములె • కాక మహోన్నత మందిరంబులున్
గలపటఁ గృత్రిమాద్రి తతి • గాక మణీమయ కుట్టిమంబులున్
గలవట వట్టి మ్రుంగిళులె • కాక సుమౌక్తిక కాయమానముల్.

తే॥ వన్నెమీఱిన బంగారు • పనితనంబు, లధికముగఁ గల్గి పేరొందు • నయ్యయోధ్య
మెఱుపనఁగ దీపమన సూర్య • కిరణమనఁగ, దోకవెలుఁగ స్వర్గము హేమ • లోకమయ్యె

మ. హరికాంతుల్ తొలివేళఁ దక్కువయి మ • ధ్యాహ్నంబునందెక్కువై
చర మాహ్నంబునఁ గ్రుంగఁబాఱుటకు నా • చాంపేయ మాణిక్యసం

భరిత శ్రీపుర మోహనాంగి తనుశో • భం బొందు భేదంబులే
తిరమౌ కారణ మయ్యెనంచుఁదగ ను • త్ప్రేక్షింత్రు విద్వత్కవుల్.

ఉ॥ అందపు మేఖలల్ నడుము • లందు ధరించిన స్త్రీలు మేడలం
దొందఁగవేయు ధూపముల • నొద్దుగ లోఁగొను మేఘపంక్తి యొ
య్యందిగినట్టి యద్దియె మ • హాద్భుత వాసన గుప్పు నన్నచో
దందడి నచ్చటం గురియు • ధారల గంధము నేల చెప్పఁగన్?

ఉ॥ వేణురవంబుఁబోలు మది • వేయని కన్నెల తొక్కుపల్కులున్
వీణరవంబుఁబోలు నలి • వేణుల యింపగు ముగ్ధవాక్కులున్
జాణల ప్రౌఢ వాక్కులు ప • సందుగ మధ్యము నమ్మ వాడలన్
గాణల నృత్యగీతయుత • క్రమ రవంబును బోలు నెల్లెడన్

తే॥ కనుల మిడుఁగుఱుల్ రాల్చెడు • కలభసమితి, నేలఁద్రవ్వఁగా ననువుగా • బాలురాడు
ప్రంతలగుచుండు నటులాడు • వానియందు, వారియొడలి గందపుఁబొడి • పడుచు నిండు

తే॥ తరుణు లొక్కటఁజెండ్లాట • తవిలి యాడ, రాలి ముత్యాలు చెదర వా • రలనుప్రోత్స
హించు చెలు లవ్వలికిఁ ద్రోయ • నించుకాంతి, చల్లనై వెన్నెలలు మీఱి • వెల్లివిరియు

చ॥ తరుణులు నృత్యశాలల ము • దంబున నాడుచు నుంద్రు వారి సుం
దర విచల త్కటాక్షశర • ధాటి విటాలి యెదం గరంచు నా
సరసుల ప్రాణముల్ చెలుల • సన్నని కౌనువలెం గృశించుఁ బైఁ
బెరిఁగెడి బాళి మాత్రమది • వీడదు వారి యురోజపద్ధతిన్.

తే॥ కొన్నివనములఁగ్రొందేనె • గురియుచుండు, మలయపవనంబునకులొప్పు • మందగతుల
నందు విహరింప విరహతా • పాగ్నినుడుకు, వారి మైదీవలు కృశించి • వాడు వాఱు

ఆ॥ మకర వీణరవము • మద్దెల నాదంబు, చెలుల గీతికలకుఁ • జెలువు నించుఁ
జెలుల తోడ నించు • పలుకాడు చిలుకలు, వినుచుఁ గనులు మూసి • కునుకుచుండు

తే॥ అరయ గసయంపునొసలు బిం • బాధరంబు, గలుగు కలుకులు ప్రణయంపు • టలుకనొంది
మృదుపదంబులఁ దన్నఁగా • మేటి వీర, వరుల భుజదండములు జాజు • వాఱుచుండు.

చ॥ పగలునురేయి వేఱుపడు • పద్ధతి గానమి సాటిలేని యా
నగరమునందు దీపము ల • నందగి వెల్గెడి పూజ్యరాంద్ర కాం
తిగల శరీరదీధితులఁ • ద్రిప్పనిచూడ్కులఁ జూడనేమొ ? వ్రా
యఁగఁబడు కుడ్య చిత్రములు • నయ్యరె: వ్రాల్పవు కంటిరెప్పలన్.

గ॥ జలజ గృహాంతరస్థయు న • చంచల లీల వసించుమేడలం
జెలఁగుచుఁ గాంతు లీనుచును • చీఁకటులం దొలఁగించునట్టి వం

దుల గల నేతి దీపముల • తోరపుఁగాంతులు గావు రత్నదీ
ప్తుల నిరంబు; కానియెడఁ • బొ త్తుల మేని మెఱుంగు వన్నియల్.

ఉ॥ తాళ మృదంగ కీర్తన వి • తానముతోఁ దగు శాస్త్రపద్ధతిన్
గాల జతు ల్గదించి నట • నం బొనరింతురు నూత్నయోవనల్
శీలన చేసి యాజతులఁ • జెల్వుగఁ జూపుచు నుండునట్టి వ
క్కాఱుల మువ్వలందియలె • కావు హయంబుల కాళ్ల గజ్జెలున్

చ॥ చిఱు నగ పంకురించు నది • చెచ్చెర మిక్కిలి కామవేదనం
బఱపును కాముకావళికిఁ • బాటలగంధుల కౌనులెప్పుడుం
దఱుఁగుచు నుండఁగా దటేఁగి • తాఱ నురోజము లుబ్బరించుచున్
మఱిమఱి హేమ తార మణి • మాలికలన్ ధరియించు బర్వగన్.

చ॥ నద బెడఁగైన లేవయసు • నల్వ గుఱాలును వాలు మీలు సం
గదులగు గండుఁ దేఁటులును • గంధ గజబుంలె కావు తానమా
డెదు పువుఁబోండ్ల నేత్రముల • టెక్కగు చూడ్కులు నొత్తరించి యిం
పథర వెలుంగఁ జేయు • జలజాకర సంతతులన్ రకంబుగన్.

చ॥ కనలున నెట్టినా కనులు • గల్గు మృగేంద్రము లొప్పు కందరల్
పనుపద నున్నశైలముల • వంటి మదేభనికాయముల్ బయల్
గొను మదధారలం గురియ • లోఁతుగ భూమిని పంకమేర్పడున్
గొనకొని వానిలోన ధ్వజ • కూటము రాజిలు తేర్లు పూఁడెడున్.

చ॥ పదఁతులు క్రొవ్విరుల్ ముడువఁ • బాఱఁగ నూడిచి వైచు ప్రాఁతపూ
వదములు వీథులం గునిసి • పాఱెడు మావుల కాళ్ళఁగట్టి యాఁ
పెడిని; పునారతంబుఁ దల • పెట్టు వెలందులు గబ్బిగుబ్బలం
దుడిచి విదుర్చు పంకములు • త్రోవను బోయెడి వారి జార్చెడున్.

తే॥ అశ్వములు గిట్ట లఱుగంగ • నవనిఁ ద్రవ్వ, వెడలు ధూళిలో రత్నముల్ • వెలుఁగకుండి
ధారణీశ్వర పుత్రులు • తాల్చుమేటి, విరిసరులతేనె చిందఁగా • వెలయు నపుడు.

ఉ॥ వీచును వేఁగిగంద మెడ • వీడక దంతి మద ప్రవాహముల్
వీచును కల్వగంద మెడ • వీడక చామల వక్త్రబింబముల్
వీచును మేటికాంతు లెడ • వీడక బంగరు భూషణావళుల్
వీచును పూలగంద మెడ • వీడక క్రొవ్విరిఁబోండ్ల క్రొమ్ముడుల్.

చ॥ మునుపె మునీశ్వరుల్ తొడఁగి • మోక్షద పట్టన సప్తకంబునం
గొనని మహేంద్రపట్టణముఁ • గూర్చి వచింపఁ బనేమి యిచ్చటన్ ?

మొనసి సమస్తవస్తువులఁ • బూర్తిగఁ గల్గు నయోధ్యవీథులం
గనిన యనంతరంబ యల • కాపురి యొటమినొప్పెఁ బూర్తిగన్.

ఉ॥ రాజకుమార మండలుల • రంజిల మ్రోఁగును వీరమద్దియల్
తేజముమీఱు ఖడ్గముఖ • దీధితు లెండలు గాయు సర్వదా
భ్రాజిలు రత్నభూషలును • వాసిలుఁ గస్తురి, తారహారముల్
రాజిలు, మాలలన్ మధుక • రంబుల గాన మనూనమై చనున్.

తే॥ శంఖకాహళ కిన్నరీ • స్వనము తోడ, సుషిర వీణా మృదంగ వి • స్ఫురిత రవము
మఱియు బహువిధవాద్యముల్ • మట్టుమీఱి, దంబుమై నబ్ధి ఘోష మ • డంచుచుండు

సీ॥ మెప్పుగాఁ బరరాజు • లొప్పించు కప్పముల్, కానుకల్ లెక్కింపఁ • గడఁగు చోట్లు
హంసయానలు విలా • సార్థమై నృత్యంబు. లలవాటు లొనరింపఁ • గలుగు చోట్లు
రాజ కుమార కు • లోజ నాయుధ విద్యఁ, దెఱఁగుగా నభ్యాస • పఱచు చోట్లు
వేదముల్ నాలుగు • విడువక వల్లించు, విప్రులచేఁ జాల • వెలయు చోట్లు.

తే॥ చదివి తర్కించి మఱి విమ • ర్శనముచేసి, యెఱుఁగఁదగిన శాస్త్రంబుల • నెఱుఁగుకొఱకు
ననువుగాఁగ విద్వద్గోష్ఠి • లెనయుచోట్లు, దండిగాఁ గల్గు నాయయో • ధ్యాపురమున

చ॥ పొలుచు జగామణుల్ తరణిఁ • బోలిప్రకాశము నొందు తోరణం
బులుగల రాజవీథులను • బొందికఁ బాఱఁగఁజూడ దిక్కులే
యలుపములై కనంబడును • హస్తి మదాంబుఝరుల్ గనన్ ఝరుల్
కొలఁదిగఁ దోఁచు గుఱ్ఱముల • గుంపులకున్ జలధుల్ కొలందులా.

చ॥ తమ శిఖరాలిచే మొగులు • దాఁకెడు తోరణ సౌధవీథులన్
రమణుల యాస్యబింబములు • రాజిలఁ దోఁచు వెలుంగు లీనువా
సుమహితనేత్రపద్మములఁ • జూపుల తూపులు దోఁచు నవ్వి సిం
హములను బోలు వీరుల హృ • దంతరమందునఁ గ్రుచ్చిచొచ్చెడున్.

ఉ॥ బంగరుతేరి నిస్వనము • వాజులగంటలు కింకిణీధ్వనుల్
రంగరు వీరమద్దియల • రావముతో నెదురొడ్డి మ్రోఁగు; హే
మాంగుల పాదనూపురము • లల్లన మ్రోయఁగఁ గన్యకాళి ప్రే
మం గలఁగించు చిగ్గియల • మానుగ హంసలు మాఱు కూసెడున్.

మ॥ సరసోక్తుల్ పచరించుటన్ గినియుటన్ • సాంగత్యముల్ సేయుటన్
బరిశుద్ధంబుగఁ బాడుటన్ వినుట మే • ల్పన్నీట నీరాడుటన్
తరువల్లి ఫల పుష్పవాటికల మో • దంబొప్పఁ గ్రీడించుటన్
విరులంగోయుటఁ దాల్చుటన్ దినములన్ • వెళ్ళింత్రు స్త్రీలచ్చటన్.

తే॥ గిరులఁ బోలిన కరులపై • హరులపైన, స్యందనములపైఁ గ్రీడలు • సలుపుటందు
యాచకుల కష్టములు తీఱ • నరయుటందు, బ్రొద్దువోవుఁ గొందఱకు నా • పురమునందు

తే॥ కరులఁ గరులఁ బోరించుటన్, గార్ముకంబు, లభ్యసించుటఁ గ్రొత్తహ • యమ్ములెక్కి
తిరుగుటన్ బంతియాట మొ • గ్గరముఁ గూర్చి, చర్చచేఁ గొందఱకుఁ బ్రొద్దు • జరగునచట.

తే॥ విరులఁగోయుట హరిణుల • కరణిఁజేరి, ప్రియులతో నీఁదులాడుటఁ • బెదవియెఱుపు
పదల మధువు సేవించుటఁ • బగడసాలఁ, దరుణులకుఁ బ్రొద్దువోవుఁ బ • త్తనమునందు.

॥ పరవిన మొగుళులు పడలిని, తఱుచుగ జలమానుక్రియ సు • ధాహర్మ్యములన్
జెరివిన ధ్వజపటములు తని, వఱ స్వర్గంగాజలంబు • నలలుఱఁ ద్రావున్,

చ॥ గొనబగు తోరణాల్గలుగు • గోపురముల్ మఱి పైఁడి కోటలున్
బొనుపుగ స్వర్గముం గడచి • పోవఁగఁ జోటలేక నిల్చెనా
నెనసి మహావనీపతుల • యీఱమివాఱిన కీర్తిరాశిఁ బో
లినవయి నిష్ఠురావళుల • లీలఁగ సిగ్గిలఁజేయుచుండెడున్.

చ॥ దొరువులు సానువుల్ దొనలు • తోఁటలు కొండలవాఁగు లంబుజా
కరములు శాద్వలంబులు న • గడ్తలు పంటలచేలు గొప్పయు
ప్పరిగలు మేటిముత్తెముల • పందిరు లొందికగల్గు తావులం
దరవిరి పానుపుల్ తలిరు • టాకుల తల్పము లొప్పు మెప్పుగన్.

చ॥ కడలియుఁ దేటనీరుగల • కారుమొగుల్ దిగులొంద దుందుభుల్
జడియుచునుండు వీథుల ని • జంబుగ దొంగిలువారు లేమి నం
దడరిన ద్రవ్యరాసులకు • నద్దికమే కనరాదు దాతలు
గ్గడువుగఁ గీర్తికెక్కఁ రొసఁ • గం గొనువారలు లేకయుండుటన్

చ॥ చదువనివారు లేమి మఱి • చక్కఁగనేర్చితిమన్న వారలుం
బొదలరు చూడఁ బాండితిని • పొందనివారునులేరు సంపదల్
పొదుపుగ నన్నిమార్గములఁ • బొల్చుటచేతను బీదవారలున్
వెదకినఁ గానరారు పెను • విత్తముగల్గినవారు లేరటన్.

చ॥ చదువను విత్తు మొల్కఁగొని • శాస్త్రచయశ్రుతిపేరి శాఖలం
గదిరి తపంబులన్ ననలు • క్రమ్మితలిర్చుచుఁ బ్రేమ మొగ్గలం
బొదలి యపారధర్మమను • పూవులుపూచి సుమాశమన్ ఫలం
బొదవఁగఁ గొన్న యానగరి • యొప్పిన వైభవ మేమి చెప్పుదున్.

ఉ॥ తన్నగరేశ్వరుండు కడు • ధర్మముతోఁ బరిపాలనంబు ను
ద్యన్నవలోక భూముల మ • హామహిమంబుగఁ జేసినాఁడు పె
న్మన్ననగొన్న యీకథకు • నాయక వీరుని గన్నతండ్రి పృ
థ్వీన్నరనాథ నాథుఁడు వి • తీర్ణ సురారి చమూ సముద్రుఁడున్.

ఉ॥ సత్యము ధర్మమున్ దయయు • శాంతము తెల్వి పరాక్రమంబు సం
స్తుత్యబలంబు దానమును • తేరపు నీతియు నెంచ మంచి సాం
గత్యములేమిఁ బొచ్చెమయి • కానఁగనౌఁ బెరరాజులం దహో
నిత్యపథానువర్తులయి • నిల్చెను తన్నగరాధినేతకున్.

మ॥ చతురంభోధిపరీత భూతలమునన్ • సత్కీర్తిపాత్రంబుగా
నతులోదారుని స్వచ్ఛదాన సలిల • వ్యాప్తంబు గాకుండు హ
స్తతలంబే సహి వేదచోదితమహా • ధాత్రీంద్ర దుస్సాధ న
త్క్రతు సంతానములెల్ల నావిభుఁడు మున్ • గావించి యున్నట్టివే.

ఉ॥ ఆవిభుఁ డెల్లవారియెడ • నర్మిలిఁ బూనుటఁ దల్లిఁబోలు మే
లే విలసిల్లఁ జేయుటను • హెచ్చుతపంబునుపోలు ముఖ్యుఁడై
భావుక సద్గతుల్ గలుగఁ • బాల్పడుచుండుటఁ బుత్త్రిఁబోలు శి
క్షావిధినొధంబగును • జ్ఞానముఁబోలును ధర్మవిజ్ఞతన్.

సీ॥ అధికమై యుప్పొంగు • నర్థి పాథోరాశి నీవియన్ తెప్పచే • నీఁదినాఁడు
జ్ఞానార్ణవంబు నసంఖ్యాక సద్గ్రంథ తతియను నౌకచే • దాఁటినాఁడు
వీరశత్రూద్వేగ • భీకరాంభోరాశి, ఖడ్గమన్ నావచేఁ గడచినాఁడు
సంపల్లసిత మహా • సౌఖ్యసముద్రంబు, తనివియన్ కలముచే • దఱిసినాఁడు

తే॥ వెల్లువల మృగములఁబక్షి • వితతిఁ బశ్యఁ, సతుల మనముల నొకరీతిఁ • జక్కనడపెఁ
జతురుదధివేష్టితావనీ • చక్రమందు, స్థిర యశుండగు దశరథ • క్షితివరుండు.

తే॥ చక్రవాళగిరిశ్రేణి • సాలములుగఁ, గడలి గంభీరమైన య • గడ్త గాఁగ
శైలములు రత్నరాసుల • సౌధములుగ, నొప్పు మేదిని యతనిక • యోధ్యఁబోలు

తే॥ రాజుచేతి ఖడ్గము త్రుప్పు • రాలిపోవ, వాఁడిగా సానఁబట్టుట • వలన నఱుగు
విభుల రత్నకిరీటాగ్ర • వితతి పడుట, మాత్ర నతని బంగరు పీఠ • మద్దె లఱుగు

తే॥ పృథివి సర్వమలమి జీవ • వితతికెల్లఁ, జల్లనీడనొసఁగ నిరుల్ • సాగఁదోలఁ
జక్రి గొడుగను జాబిల్లి – చాలియుండ, నాకసంబున శశియుండు • టధిక హ.

తే॥ పఙ్క్తిరథుని సింహబలుండు • ప్రభుఁడు ప్రేమ, ప్రాణముంబోలె జీవుల • నరసికావ
భువిఁ జరాచరకోటికి • భూవిభుండు, ప్రాణములకు నిమ్మైన దే • హంబుఁబోలు.

చ॥ గిరినిభ పీన దీర్ఘభుజు • గెల్పునె పొందెడి యాజ్ఞ చక్రము
గ్గిరుచుల భానుమండలము • కైవడిఁ గ్రాలుచు నున్నతస్థలిం
బొరయుచు నిల్చి నిల్చి యెన • పొందనిదై భువనంబులెల్ల సం
చరణముచేసి జీవులను • చల్లఁగఁ గాచు విశేషపద్ధతిన్.

ఉ॥ లెప్పని వీరముల్ పలికి • లీలగ యుద్ధముచేయు శాత్రవుల్
కిమ్మనలేమిఁ దీఁట యడఁ • గింపఁగరాక యెలర్చుచున్ మృదం
గమ్మను బోలు బాహువులు • గ్రాలుప్రభుండు సమస్తభూతలం
బిమ్ముగఁగాచెఁ జిన్నపొల • మేర్పడఁ గాచెడు బీదపోలికన్.

5 అవతారపటలము 125

ఉ॥ భూపరుఁ డొక్కనాఁ డజుని • బోలు వసిష్ఠుని గాంచి మ్రొక్కియో
దేవ! మదీయ సూర్యకుల • దీపకులౌ తొలివార లెల్లరున్
భావనచేసి మీచరణ • పంకజముల్ భజియించుచుండ్రు మా
దైవము మోక్షసాధన వి • ధానము ధర్మనిధాన మీరెకా!

తే॥ తెలియ మాపూర్వులనుకంపెఁ • గులము మిగుల, వెలుఁగ దుష్కీర్తిలేక పృ • థ్విని భరించి
రిపుడు మేరలేని ధరణి • నే భరించు, టెల్ల మీకరుణామృత, వృష్టిఁగాదె?

తే॥ వెదలె నింతకు నఱువది • వేలయేండ్లు, శత్రుల నడంచి యేలితి • జగతినెల్ల
నాకు వెన్క నరాజక • మైకలంగు, నేమొ? యనుచింత యొండెనా • యెడఁదఁగలిగె.

తే॥ వరతపోధనులును భూమి • సురులు దుఃఖ, మనుటయేలేక యిన్నాళ్ళు • మనినవారు
నావెనుకఁ గష్టములు వారి • నలఁచునేమొ?, యనెడి యొకచింతయేచాఱ • నలఁచునన్ను.

సీ॥ భేరులెల్లప్పుడు • విన్నంటమ్రోఁగెడు, నగరి వాకిలియు ర • త్నాలసరుల
పెనుకిరీటమ్మును • విలసిల్లు రాజిల్లు, పలికిన యంత నా • బ్రహ్మసుతుఁడు
క్షీరాబ్ధి నడుమను • శేషశయ్యపయిని, యోగ నిద్ర వహించు • యోగినుతుఁడు
హింసయే వృత్తిగా • నెసఁగు రక్కసుల యు, పద్రవంబుల నశిం • పఁగ నొనర్తు.

తే॥ ననుచు మితిమీఱి వెతగూర • నలఁగి దీన, వదనుడై యున్న నిర్జర • వరుల క, నిన
పలుకు లపు దాను పూర్విగాఁ • దలఁపునందు, దెచ్చుకొనియెను తన దివ్య • దృష్టివలన.

తే॥ అమరు లసురులవలనఁ గ • ష్టముల నొంది, యభవు పాదపద్మంబుల • నాశ్రయించి
తెలుప వారలఁజంప నా • వలన వీలు, కాదనుచు వారితోఁ దానుఁ • గదచి నడచి.

తే॥ మేరుశిఖరి నడుమఁ దేట • మెఱుఁగులీను, రత్నమయ మండపముచేరి • బ్రహ్మకపుడు
వందనముచేసి దానవ•ప్రతతి సేయు, పిడుగు వంటిదు శ్చేష్టల•వినిచినారు.

ఆ॥ ఇంద్రుఁ గొనుచు లంక • కింద్రజిత్తేగిన, నాఁడు తాన యతని • వీడుచు కథ
పద్మజుండు చెప్పెఁ • బార్వతీశ్వరునకు, మొదటినుండి యాను • పూర్విగాఁగ.

క॥ తలలు పది చేతు లిరువది, గలిగి తెలివిచెడిన పంక్తి • కంఠుం జంపం
గల నేర్పు మన యెడను లే, దల విష్ణుఁడె వానిఁ దునుము • ననివారలతో.

తే॥ పాలకడలిఁ బరుండి దే • వత్వమొందు, మరకతాద్రిని పోలిన • మాధవునకు
గేలుమోడ్చి వినతిచేసి • కీర్తనంబు, సలుప, ముక్తి జ్ఞానులకిచ్చు • కలుషహారి.

చ॥ కమలవనంబు పూచి శశి • కంజవినోదుల రెండుప్రక్కలం
దమరికఁ జేర్చుకొంచు జిగి • యారిన బంగరు కోడెనెక్కిన
ల్లమొగులు వచ్చుపోలిక వి • లాసముతో సిరితోడఁ దార్క్ష్యునె
క్కిమధువిరోధి ప్రేమ తుల • కింపఁగవచ్చెఁ బ్రసన్నమూర్తియై.

ఆ॥ గరళకంధరుండుఁ • గమలాసనుండు నిం, ద్రాదులెల్ల సంభ్ర • మాదరముల
నిలిచి పొగడి పొగడి • నెగడు నానందాశ్రు, పూర్ణులగుచు హరికి • మ్రొక్కిరపుడు.

తే॥ తులసిమాలలుగల పాద • జలజములకు, మ్రొక్కి రక్కసు లప్పుడే • ముగిసి రనుచుఁ
గడఁక బ్రేమ మధువునాని • యొదలు మఱచి, పాడిరాడి రిట్టట్టులు • పరుగులిడిరి.

ఉ॥ బంగరు కొండనుండి దిగఁ • బాఱు పయోదమువోలె లోకమా
యంగడఁబాపువాఁడు వెల • యన్ మముగాచెడు తార్క్ష్యునుండి మిం
టం గొనదాఁకు మండపము • డాయుచు డిగ్గి మనోహరాకృతిన్
సింగపుఁ బైఁడి గద్దెపయి • చెన్నలరార వసించి నంతటన్.

ఆ॥ రాజమౌళి యబ్బ • రంబంది యుండ బ్ర, హ్మయు మునీంద్రు లమరు • లంతఁ గదిసి
పాపదైత్యులెల్లఁ • బనివడిగావించు, నెదరులెల్లఁ దెలుపఁ • దొడఁగినారు.

వేల్పులు రాక్షసబాధల విష్ణువునకు విన్నవించుట.

తే॥ అధిప ! రావణుండును వాని • తమ్ములాది, గలుగు బలియురచేత స్వ • ర్గమును భువియుఁ
బలుపఁదగు తపంబులు చేయఁ • జాలకుండె, బ్రదుకు దెరువులేదని యూర్పు • వదలినారు

ఆ॥ అమరు లట్లు పలుక • నప్పుడు జాబిల్లి, రేలపూలు జదధ • రించు భవుఁడు
సంజ్ఞ చేసి వారిఁ • జాలింపుఁడని విష్ణు, వదన మట్టెచూచి • పలుకఁదొడఁగె.

తే॥ పద్మనేత్ర ! రక్కసులు మా • వరబలమున, మూఁడుజగముల హింసించి • ముంచినారు
ఇంకనైన వారల వధి • యింపకున్నఁ, జిటికలో జగద్ధ్వంసంబు • చేయఁగలరు.

క॥ అనిహరుఁడు విన్నవింపఁగ, వినతులగుచు నమరులెల్ల • వినుతింపఁగ న
వ్వనమాలి చింతపడకుం, డని వారల తలలఁద్రుంతు-నడలకుఁ డింకన్.

తే॥ అయిన నొకమాట చెప్పెద • నవధరింపుఁ, డమరులెల్లఁ గ్రోఁతులు గాఁగ • నడవులందుఁ
గొండలందునఁ బుట్టుఁడు • కూటములుగ, ననుచుఁ గరుణమో మలరఁగ • ననియెనిట్లు.

తే॥ దానవుల వరముల జీవి • తముల తోడ, మాఱులేని యస్త్రములచే • నీఱుచేయ
జలధిఁ బోలిన చతురంగ • బలము గలుగు, నాజికిం గుమారుఁడయిన • యవతరింతు.

తే॥ పలపురియుఁ జక్రమును బడ • జాగ్నినేని, మాడ్చువిసముతో విరివియా • మస్తకములు
గలుగు శేషుఁడు నాకుఁ ద • మ్ములుగఁబుట్టు, వారలాయయోధ్యాపుర • వరమునందు.

క॥ అతఁడిట్లు పలుకఁగా వా, సిత తులసీమాలఁ దాల్చు • శ్రీవరుఁ డిపుడే
హితముగ మముగాచె ననుచు, గుతుకంబున నాడిపాడి • కునిసిరి వేల్పుల్.

ఉ॥ కష్టము వీడెనంచు సుర • కాంతుఁడు మిక్కిలి సంతసించె నా
స్రష్టయు శ్రీగళుండు నమ • ర ప్రకరంబు ముదంబుమీఱ మా
యిష్టముకూడె హీనదశ • లెల్లను నేఁడె తొలఁగె నంచు సం
తుష్టిని పొందెఁ దార్క్ష్యవది • తో భువనోదరుఁడెక్కి లీలమై.

తే॥ మాప్రభుండట్లు వరమిచ్చి మరలు పిదప, జాంబవంతుఁడు భల్లూక • జంభభేది
పుట్టె నాయంశమున నల్లె • పొలుపుతోడఁ, బుట్టుఁ దనియె నిర్జరులకు • మొదటివేల్పు.

తే॥ అంగదుఁడు వాలి నావార • లనుచు వేల్పు, తేఁడనంగ నావాఁడు సు • గ్రీవుఁడనుచు
నరుకఁడు వచించెనగ్నినా • యంశమనుచు, నీలుఁబేర్కొన నమ్మహా • నిలుఁడుచూచి.

తే॥ ఆంజనేయుఁడునాయంశ • మన్నయంత, హరుఁడు నాయంశమాతఁడే • యనియెంబిదపఁ
దక్కువారలు భువిఁబుట్టఁ • దలఁచినారు, వారిలెక్క యింతని యిడ • మేర కలదె?

మ॥ కరుణావారిధి పంకజోదరుని వా • క్యంబుల్ దలం దాల్చి య
య్యరవిందాసన శంకరాదులు స్వకీ • యాంశంబులం దెల్పఁ భీ
కర కాంతార గిరీంద్ర కందరములం • గ్రవ్యాద నాశార్థమై
సురవర్గంబు జనింప నిచ్చగొనుచుం • జొచ్చెన్ వెసన్ నాకమున్.

తే॥ మునుపె నడచిన దీయంశ • మని వసిష్ఠ, ముని మనంబునఁ దలఁచి, భూ • పునకుఁబలికె
లోకములగాఁచు పుత్త్రుల నీకొసంగు, జన్మ మొనరింప మదిని క • ష్టంబు తొలఁగు.

తే॥ అని వసిష్ఠుఁడు పలుకఁగా • నవని విభుడు, కేలుమోడ్చి మునీంద్ర మీ • పాలఁబడిన
నాకు దుఃఖముల్గలవె? జ • న్నమునకింక, వలయువానిఁదెల్లంబుగఁ • దెలుపుఁడన్న.

సీ॥ శితికంఠుచేతను • స్తుతియింపఁదగువాఁడు, వేదశాస్త్రములందు • వినుతిగొన్న
జ్ఞానంబు శాంతంబు • సచ్చరిత్రము విన, యంబు మున్నగువాని • యందు విబుధ

విఖ్యాతుఁడగు తండ్రి • విధమునఁజనువాఁడు, పరిశుద్ధులైన దే • వతలతోడ
దనుజదైత్యులఁగన్న • తండ్రికాశ్యపునకు, కొడుకు విభండ కా • ఖ్యుండు తనకు

తే॥ నతని దయనొంది పెరిఁగిన • యమలగుణుఁడు, సర్వశాస్త్రార్థవేత్త ని • శ్చలుఁడు బ్రహ్మ
సముఁడు లోక విజ్ఞానలే • శంబు లేని, వాఁడు హరిణ శృంగము తలన్ • వఱలువాఁడు.

సీ॥ శేషుని పడగలఁ • జెలువారు భూమిపై, మెలఁగు మనుష్యులు • మృగములెయను
బుద్ధిగలాఁడు త • పోధనుం డారయ నజ్ఞాసన త్రిపు • రారి వినుత
శాంతాది సద్గుణ • సంయుతుండగు ఋశ్య, శృంగునిచే వేల్మి • యొనకమొనఁగఁ
బూర్తి గావించినం • బుత్త్రిలు నీకుఁ గ, ల్గుదురని యమ్ముని సదయుఁడగుచుఁ

ఆ॥ బలుక నతని పాద • పద్మంబుల కెఱఁగి, యాతఁడిప్పుడెచట • నలరు? నిటకు
నెట్లువచ్చుఁ గృత్య • మెయ్యది? యనిప్రభుఁ, డడుగ మౌనివర్యుఁ • డనియె నిట్లు.

ఉ॥ పూని ధరం భరింపఁదగు • పూజిత సత్త్వుఁడు ప్రేమ సత్కృపా
నూన పదాస్పదుండు సమ • యోచిత బుద్ధిగలాఁడజయ్యుఁడు
త్తానపదాఖ్యుఁ డొప్పు మను • ధారణినాథు కులంబువాఁడు తా
మానిత రీతి రోమపదు • మాన్య వదాన్యుని గాంచెఁ బుత్త్రిఁగాన్.

తే॥ అతఁడు పాలించు నంగరా • జ్యంబునందు, చాలకాలము గాఁగ వ • ర్షంబులేమి
జనులు పలుకష్టముల నొంద • మనుజవరుఁడు, మునులఁబిలిచి కర్తవ్యంబు • వినఁగఁగోరె

ఉ॥ వారలు ఋశ్యశృంగముని • వర్యుని దెచ్చితివేని వర్షముల్
పేరకు మీఱివచ్చునన • మేదినినాథుఁడు చింతనొంది యా
ధారుణి మానవావళి నె • దన్ మృగజన్మము లంచునెంచు పెం
పారు తపోధనాఢ్యు నిట • కక్కట యెవ్వరు తెచ్చువారనన్

సీ॥ అర్ధచంద్రాకృతి • నలరారు నొసళులు, నీలంబులౌ దీర్ఘ • నేత్రములును
అరుణాధరములు చం • ద్రాభమౌ వదనంబు, లాణిముత్తెముల పొం • దమరుపండ్లు
బలిసిన బటువైన • వక్షోజ యుగళంబు, తనరు రోవెలుఁగొం • ద ఱటలేచి
భూమీశ! మేమా త • పోధనాఢ్యుని దెత్తు, మనిన వారల పల్కు • లాలకించి

తే॥ అంత కీరు తగరె? హరి • ణాక్షులార! యంచు వస్త్ర భూషల వారి • నాదరించి
పొందు కృతకృత్యలై వేగ • రండటంచుఁ, బంపవారలు తేరెక్కి • బయలుదేఱి.

తే॥ పగల జిగిగుల్కు వెలయాండ్రు • మిగులదూర, మేగి ఋశ్యశృంగుఁడు వసి • యించునెలవు
యోజనం బున్నదని యెంచి • యొక్క చోటఁ, బర్ణశాల యందుండ్రి తా • పసులఁబోలె

తే॥ ఆవల విభండకుఁడు లేని • యదను చూచి, ఋశ్యశృంగుఁజేరంగ నా • ఋషివరుండు
తన్నుబోలు మెకములంచుఁ • దలఁచి వారి, కుచితరీతిఁ బ్రియముమెఱ • నుపచరించె

తే॥ అర్ఘ్యపాద్యాదు లర్పించి • యాసనమిడి, విశ్రమింపు దనఁగ వారు • విశ్రమించి
కమ్ర మృదులోపచార వా • క్యములు పలికి, వడిగ చపయాశ్రమమునకు • వెడలినారు.

తే॥ అవలఁ గొన్నినాళ్లేగఁగా • సరుగు దెంచి, భువన మోహినులౌ వెల • పూవుఁబోఁ
లమృత రుచికంటెఁ దీపైన, యరటి పనస, మావిపండ్లను దిననిచ్చి • మనసు గూర్చి.

క॥ మా యాశ్రమంబునకు వి. చ్చేయుండని ప్రార్థనంబు • సేయఁగ నతఁడున్
వాయెత్తి మాఱుపలుకక, రోయాంధ్రుర వెంబడిన్ మ • రుల్కొని చనియెన్.

చ॥ తప మదివోలె విభ్రమము • తద్దయుఁగూర్చు సమర్థురాండ్రు మో
దమున నిదే యిదే యనుచు • దారిని చూపుచు నేగుచుండ మే.
ఘ మకము తోచ నమ్ముని వ • దాన్యుఁడు వెంబడిఁబోయి యంగదే
శము నట దాయుమున్నె పదెఁ • జాలిన వర్షము భూమి శాంతిలన్.

చ॥ పరవలు పెక్కులై వఱచు • పట్టులు గల్గు కొలంకు లేళలున్
శరధులఁబోలె నిండ గిరి • చాపుని కంఠమువంటి మేఘముల్
కురిసెను కుంభవృష్టి; యన • ఘుండగు రా జిదియేమి ంపు న
చ్చెరువునఁ జింతచేసి తెలి • సెన్ దగు హేతువు శృంగ్నసంబునన్.

సీ॥ పంకజాస్యములు బిం • బఫలోష్ఠములు ముత్తె. ములవంటి రదనముల్ • పొగను పోలు
నీలంపు నెఱికురుల్ • నెగడారు జిగిదేఱు, వెలచెలు లనువైన • పెరవుచూచి
మరపించి తేరఁగా • మక్రోధమోహర, హితుఁడైన యాఋశ్య • శృంగమౌని
నెనరున వచ్చెఁగా • యని యెంచి యొడలు పూ, రింపఁగా నయ్యెఁగ • నృపవరుండు.

ఆ॥ వేదవేత్తలైన • విప్రులతోఁ బరి, వారసమితి తన్ను • బలసిరాఁగ
వాద్యవితతి మ్రోఁగ • వైభవోపేతుఁడై, నడచె రెండు యోజ • నములు మున్ను

ఆ॥ ఇట్టులేగి తావి • యించు వేణులుగల, వారసతుల నడుమ • బలు తపంబు
రూపుగొన్న కొండ • రూపున నేతెంచు, ఋశ్యశృంగ మునిని • నృపుఁడు గాంచె.

మ॥ అమితానందము నొంది డెందమున నే • త్రాబ్జంబులన్ మోద బా
ష్పము లొక్కుమ్మడి వెల్లివాఱ మునికిన్ • సాష్టాంగ దండప్రణా
మము లర్పించి; మహాత్మ జీవములతో • మన్నారమంచున్ సుదుః
ఖములం దీర్చితి రంచు రోవెలఁదులన్ • క్ష్మానాథు దగ్గింపఁగన్.

మ॥ పనివారల్ మునివర్యులున్ బహుజనుల్ • పార్థివ్యుతోఁజేరఁ గాం
చినయాతండిది వంచనంబనుచు యో • చింపన్ సుపర్వాణులున్
ముని కోపంబున కంజ, నొప్పె నతఁడ • బ్భూమీశు సంప్రార్థనన్
ఘనమర్యాద నతిక్రమింపని తరం • గ శ్రీయుతాంభోధి నాన్.

ఉ॥ తోలొఱయందు వజ్రనిభ • దుర్దమ ఖడ్గముఁదాల్చినట్టి భూ
పాలుఁ డనింద్య శీలుఁడగు • బ్రహ్మ సమున్ దగఁబెక్కుసార్లుగాఁ

గేలు మొగిడ్చి వేఁడి తమ • కుఁడు తొలంగిన నీరు తెల్పఁగా
జాలి మనంబునం దవులఁ • జయ్యన నమ్మని శాంతఁ దౌటయున్.

తే॥ మోహమడఁచిన సుజ్ఞాని • మునివరుండు, ఋశ్యశృంగుండు వేడ్కమై • నృపవరేణ్యుఁ
గరుణ దీవించి యుపదేశ • కర్తలైన, మునులతో రథమెక్కియ • ప్పురికి నేగె.

క॥ నగరము కయిసేసి జనులు, మొగి నెదురు కొనంగ రాజ • ముఖ్యుఁడు మునితో
నగరిం జేరి హిరణ్మయ, మగు సింహాసనము మీఁద • నాతని నునిచెన్.

తే॥ చెప్పఁదగిన దేదియు వేఱు • చెలువు లేని, యట్లు తోఁపఁగ నర్ఘ్యపా • ద్యాదివిధుల
నర్చనముచేసి తనకూఁతు • నతుల శాంత, శాంత నొసఁగి వివాహంబు • సలిపివైచె.

ఆ॥ వలపు దీఱ మేఘ • పంక్తివర్షింపఁగా, నంగదేశకష్ట • మంతరించె
శాంత యుపచరింప • సన్మని తృప్తుఁడై, యొప్పుమీఱ నచట • నున్నవాఁడు.

సీ॥ నావుడు మునివరు • నకు వందనంబాచ, రించి నేఁడే వెళ్ళి • ఋశ్యశృంగుఁ
దోడితెత్తుననుచు • దొరకొని సామంత, నృపులు సుమంత్రాదు • లిష్టజనము
లైన పండిత వరుల్ • మానుగఁగొలిచిరా, దశరథేశ్వరుఁడు ర • థంబునెక్కి
దుఃఖసంతతి నేఁడె • తుదముట్టె నని సుర, వరులు పూవులవాన • కురియ నడచి

తే॥ కాహళాఏక రావముల్, కడలికంటెఁ • జెలఁగి ఘోషింపఁ బెద్దలా • శీర్వదింపఁ
దరిరుఁబోఁడులు విజయగీ • తములు పాడ, నరుగుదెంచి తా నంగరా • జ్యంబుచేరె.

చ॥ స్తుతయశుఁడైన యాదశర • థుం డరుదెంచు టెఱింగి యంగభూ
పతి మది నుత్సుకుండగుచు • భ్రాజితభూషలు వంది మాగధుల్
నుతులొనరింప బాంధవ జ • నుల్ పరివారము గొల్చిరా, మహో
న్నత విభవాధికుండగుచు • దవ్వుగ నేగెను తా నెదుర్కొనన్.

ఉ॥ వచ్చిన రోమపాదుఁగని • వారనిప్రేమను కోసలేశ్వరుం
డచ్చుగ స్యందనంబు డిగ • నాతఁడు పజ్జలజంబుపైఁబడన్
హెచ్చుగఁగౌఁగిలించుకొని • యింపగు మాటల నాడుచుండఁ బె
న్మచ్చికతోడ నంగపతి • మానుగఁ జేతులు మోడ్చి యిట్లనున్.

చ॥ నిలుకడగాఁగ స్వర్గమును • నిల్పి యశంబునుగాంచు మిత్రమా!
తలఁపని యట్లు మీరిటక • దాటున వచ్చుట చూడ నాతపః
ఫల మొకొ? మా ప్రజల్ సలుపు • భవ్య తపఃఫలమో? మఱేదియో?
తెలియఁగదయ్య యంచుఁ దన • తేరునఁదోడ్కొనిపోయె నింటికిన్.

ఉ॥ అంగవిభుండు హాటక మ • యంబగు నంతిపురంబు లోపలన్
రంగరు రత్నమండప వ • రంబున రాజిలు సింహపీఠిపై

సంగతి నుంచి మన్ననలు • సల్పుచు విందులుపెట్టి ప్రేమను
బొప్పింగుచు వచ్చు హేతువును • మోదముతోఁ దెలుపంగఁ గోరెదన్.

తే॥ తానువచ్చిన కార్యంబు • తగినరీతి, దశరథుఁడు దెల్ప, రోమపా • ద ప్రభుండు
వినుచు శీలుని ఋశ్యశృం • గుని యచటికె, పిలుచుకొని పత్నిసన రాజు • వెడలె మరలి

తే॥ వేదములు మూర్తిమంతమై • వెలసెననఁగ, నొప్పు మునిఁజేరి యంగరా • జొక్కవరము
వేఁడ, నిఁకఁ దేదియో తెల్పు • తేఁడఁ యనఁగ, నాతఁ డిట్లని పలికె న • యంబు మీఱ.

ఉ॥ పాపుర పిట్టకై కరుణ • పారము ముట్టగఁ ద్రాసునెక్కెనే
భూవరుఁ డట్టి సత్కులవి • భూషణుఁ డంచిత ధర్మమూర్తి దై
ర్యావళి నాజిఁ దున్మి దివి • జాలయ మెప్పటి నిల్పె నా యయో
ధ్యావని నాధుఁ డేలు పురి • కర్మిలి మీఱఁగఁ బోయి రండసన్.

ఉ॥ మంచిది తేరు తెమ్మనఁగ • మానవనాథుఁడు మిత్రు కోరికల్
మించి ఫలించె నంచు నెన • మీఱిన సంతసమంది తేరు తె
ప్పించిరి బాలచంద్రసమ • విస్తృత ఫాలరమాసమాన ప్రే
మాంచితమూర్తి కాంత యరు • దారఁగఁ దో నరుదేర లెండనన్.

తే॥ మనుజపతి కేలుమోడ్చి న • మస్కరింప, మునులు పెక్కండ్రు తనచుట్టు • మొనసి రాఁగ
కాంతతో ఋశ్యశృంగుఁ డు • సంతసమున, రథమునెక్కి యయోధ్యకు • రాజనేగె

తే॥ తమ్మునార్చి హింసించెడు • దనుజవరుల, నడఁప విష్ణుండు భూమిపై • నవతరించు
ననుచు ధర్మదేవతయు విం • ద్రాది సురలు, వాద్యములు మ్రోఁగ మంచిపూ • లైచ్చినారు

సీ॥ మాత లయోధ్యాపురమున, కేతెంచి మునీంద్రురాక • యెఱిఁగించిన నా
భూతల నాథుఁడు మీఱిన, కౌతుకమను సాగరమ్ము • కడలులఁ దేలెన్.

క॥ అపనము చొర విరిసోనలు, గురిసెను; దుందుభులు పెల్లు • ఘోషించె; మునుల్
విరివిగ దీవనలొసఁగిరి; విరిసెను మొదలంటఁ బాప • వితతులు భూమిన్.

సీ॥ పుడమి యదరుపట్ట • బెడిదంపు భేరుల, మ్రోఁతతో దశరథ • భూమివరుఁడు
తన మదింగల దుఃఖ • మను పర్వతంబు ను, గ్గైనది యనియుబ్బి • మానితముగ
గొప్ప లసములెల్లఁ • గూటువలై యక, లంకరూపము దాల్చి • లలిచెలింగి
జింక తోలును నార • చీరయు ధరియించి, దివ్యుల కష్టముల్ దీఱయజ్ఞ

తే॥ కర్మము లొనర్చు నేర్పది • కముగ వెలయు, వాని బ్రహ్మదండం బాత • పత్త్రమును క
మండలువు గలవానిని • పండుతపము, గలుగువానిని కన్నులఁ • గాంచె విభుఁడు.

తే॥ రథము దిగి విభుఁడతని చ • రణ సరోజ, ములకు మ్రొక్కఁగఁ బ్రాఁజదు • వులను తీఁగ
లెలమిఁ బ్రాఁక మాణాకు నా • వెలయునతఁడు, చెలఁగి యస్థవద్వాక్కు భా • శీస్సులొసఁగె

ఉ॥ ఆ ఋషితోడ వచ్చిన మ • హర్షులు దీవన సేయఁ దోయ ము
గ్ధారలఁబోలు దానజల • ధారలఁదోఁగు కరంబుల న్నమ
స్కారముచేసి భూపుఁడు వి • శాల మనోహర నేత్రయుగ్మ మొ
ప్పారెడు శాంతతోడ రథ • మందునఁ దోడ్కొని వచ్చెనాతనిన్.

తే॥ రత్నమకుట విరాజచ్ఛి • రస్కుఁడంతఁ, గమలవదనలు విజయగీ • తములు చదువఁ
జెవులు వాద్యఘోషములచేఁ • జిల్లులువడు, నగరముం జేరెఁ దా ముని • నాథుతోడ

తే॥ పాపమూలంబులౌ చెడు • పనులుచేయు, దొంగలై దుగుణం దుంప • దూల్చినట్టి
మునివరుఁడు వసిష్ఠుఁడువేద • మూర్తి ఋశ్య, శృంగుఁడును రాట్సభవెలుంగ • జేరినారు

క॥ ఇహమునఁ బ్రాఁజదుపులవలె, మహిమగలుగు ఋశ్యశృంగ • మౌనివరుని దా
బహుమాన పూర్వకంబుగ, మహిపతి యుపచారములఁ గ్ర • మంబుగఁ దేర్చెన్.

తే॥ ధర్మమును తపమ్మును మేను • దాల్చినట్లు, వెలయు పరిశుద్ధమూర్తీ! మీ • లలితకరుణ
వలనఁ దరతర మెడలేక • వచ్చు రాజ్య, పాలనము నెలకొనెనాత • పము ఫలించె.

తే॥ అనుడు మునివరుఁ డిట్లను • ననఘ! నీవు, వరతపోధను సాయంబు • పడసినాఁడ
వమల కార్యంబులే చేయ • నరయువాఁడ, విట్టి నిను పోలుదురె రాజు • లెందఱేని ?

క॥ గిరి నిభ చాప భుజా! నను, కరమరుదుగఁ బిలువనంపు • కార్యము శ్రేయ
స్కరమగు హరిమేధమునకొ, మఱి దేనికొ చెప్పవయ్య • మనుజేంద్ర! యనన్.

క॥ కడగానని పెక్కేఁడులు, పుడమిని పాలించి విసుగుఁ • బొందితి సుతులన్
బడయనయితి రాచతగవు, తడవి నడపు తనయు నాకు • దయచేయుము నాన్.

క॥ భువిమాత్రమె ? పదునాలుగు, భువనంబుల నేలఁజాలు • పుత్త్రుల నొసఁగం
దవు మఖము నిప్పుడే యిటఁ, దవిలి నడపు మనుచు ముని ము • దంబునఁ బలికెన్.

పుత్త్రికామేష్టి

ఆ॥ జన్నమునకు వలయు సామగ్రు లన్నిటి, విరివిగాఁగ దెచ్చి • పేర్చినారు
చక్రవర్తి శుద్ధ జలమున నీరాడి, శాస్త్రయుక్తి నమరు • సాలఁజేరె.

తే॥ విధియుతముగ మూఁడగ్నులు • వేల్చియాహు, తులనొసంగుచుఁబంద్రెండు • నెలలుజరప
దేవదుందుభుల్ మ్రోసెను • దివిజులెల్లఁ, బైనిలిచి తృప్తుల మనుచుఁ • బలికినారు.

తే॥ వదనములు వికసింప దే • వతలు కల్ప, పుష్పముల దూసిచల్ల న • మ్మునివరుండు
సుతుల నొసఁగంగఁ దగిన యా • హుతులవేల్చె, నగ్నికుండంబునందు శా • స్త్రానుసరణి

తే॥ అంతఁబుట్టి మండెడు వహ్ని • యనఁగనొప్పు, వెంద్రుకలు నెఱ్ఱని కనులు • వెలయు ఘాత
మొందు సుధఁబోలు నన్నంబు • నిండుగఁ గల, స్వర్ణపాత్రముతో నటఁ • బైకి లేచె.

తే॥ లేచి యాపాత్రఘట నుంచి • లీలతోడ, నందె మఱుఁగయి పోవన • య్యతివరుండు
దశరథుంగాంచి యీయమృ • తంబు నీదు, భార్యలకుఁ దగు రీతిగాఁ • బంచు మనియె.

తే॥ అతని యాజ్ఞాప్రకారమా • యవనివిభుఁడు, పేశల వినీల గురుకేశ • పాశమును వె
లుంగు మోము బింబాధరం • బంగుమీఱు, చుండు కౌసల్య కొకభాగ • మొసఁగినాఁడు

తే॥ కొలఁకులును నదులును వన • ములును హంస, పిండుఁగల కోసలమునకు • విభుఁడు పిదప
మొదటి పద్ధతినే చేత • మొనయు దాన, సగము కైకేయి కొసఁగె ని • ర్జరులు పొగడ.

తే॥ శత్రు భీకర బలయుత • చక్రవర్తి, సగమొసఁగె సుమిత్రకుఁ దొంటి • చందమునను
శత్రువులు నశించిర యంచు • శచివిభుండు, తన్నుపోలు దివ్యులతోడఁ • దవిలి యార్వ

క॥ ఎడమ చెప శత్రువితతికిఁ, గుడిభాగము తక్కు జీవ • కోటికి నదరన్
గడమయు సుమిత్రకే పద, పడి యొసఁగెఁ బ్రభుండు ప్రజయుఁ • బరితోషింపన్.

తే॥ తురగమేధ యజ్ఞంబుఁ బు • త్త్రిలకుఁజేయు, జన్నమును సక్రమంబుగా • జరగు పిదప
జగములం గాచు బలశాలి • చక్రవర్తి, జనము స్తుతియింప నయ్యాగ • శాల విడిచె.

చ॥ క్రమముగ శాస్త్రపద్ధతిని • కార్యకలాపము పూర్తికాఁగఁ గ
ష్టములఁ గలంగు ప్రాణులును • సంతసమందెను వాద్యఘోషముల్
టుములముగాఁ జెలంగె గుణ • ధుర్యుఁడు కోసల భూవిభుం డపా
రముగఁ గృపాతరంగములు • రాజిల నిల్చెడు కొల్వుచేరఁగన్,

ఉ॥ చేయఁగఁ దగ్గ పద్ధతులు • చెప్పెడు శాస్త్రవిధిన్ విరుద్ధముల్
దాయనిరీతిఁ జేయఁగఁ గ • డంగి రమాపతికిన్ సురాళికిన్
దేయములౌ హవిస్సుల ను • దీర్ణత నిచ్చి మహీసురాళికిన్
పాయక హేమవర్షము న • పారముగాఁ గురియించె నిమ్ముగన్.

తే॥ రాజులకుఁ బాలనము తోడ • రథ గజాశ్వ, ధన విభూషణాంబరములు • తగినరీతి
నిచ్చి వాద్యంపు మ్రోఁతతో • నేగి సరయు, నందు పెంపార నవభృథ • మాచరించె.

సీ॥ భేరులు శ్రేణులై • విన్నంట మునుమ్రోఁగ, బహువిధ వాద్య రా • వములు చెలఁగ
ముత్యాల గొడుగులు • ముదమొప్పఁ బైనిల్చి, నినుపారఁ జల్లని • నీడ నొసఁగ
పలువురు రాజులు • బలసి నల్వంకలఁ, గొలువ వెలలి రాచ • కొలువుచేరి
బ్రహ్మయు సిగ్గిలు • ప్రాఁజదువులగని, యగు గురుపదములం • బుగ భజించి

తే॥ దీవనలుగొని గొప్పకీ • ర్తిని వహించు, మునికి ఋశ్యశృంగునకుఁ గే • ల్మోగిచి దేవ!
యేఁ గృతార్థుడఁ నింక నా • కేమి వలయు? నంచు నింపుమాటల గౌర • వించి మఱియు.

చ॥ పరమ తపోనిధీ! భవద • పారకృపా మహిమంబుచేత దు
స్తర గురు దుఃఖరాశి గడు • దవ్వులకేగెఁ గృతార్థుఁడైతి నం

చరమరలేక పల్కిన ధ • రాఢ్యున కపు వికాసమానసుం
డురు గుణుఁడౌ మునిప్రవరుఁ • డొప్పుగ దీవన లిచ్చెఁ బ్రీతిమై.

ఉ॥ తక్కుమునీంద్ర సంతతి యు • దారగుణుండగు రాజు భక్తిమై
మ్రొక్కఁగ దీవనల్ సలిపి • మోదమునొందిన ఋశ్యశృంగుతో
నొక్కటఁ గూడి పైనమయి • రొప్పగ • భూపతి చాలదవ్వు పెం
పెక్కఁగఁబోయి వీడ్కొలుప • నేగె స్వదేశము ఋశ్యశృంగుఁడున్

తే॥ అవలఁ గొన్నినాళ్ళరుగంగ • నతని సతులు, గర్భములు ధరియించి వి • క్లమము నొంద
మోములేకాక తక్కంగ • ములను సొంపు, నూనఁ జంద్రసమానలై • కానఁబడిరి.

* శ్రీ రా మ జ న న ము

సీ॥ ఉర్వికి రోమాంచ • మొదవఁ బునర్వసు, కటకముల్ మిన్నంది • గంతు లిడఁగ
మాసరాజము చైత్ర • మాసంబుగాఁగ న, వమి తిథులన్ గౌర • వంబు నొంద
సౌమ్యవారము చాల • సార్థక్య మొందంగ, శుక్ల పక్షము మఱి • శుద్ధిగాంచ
గరుడ పన్నగ సిద్ధ • గంధర్వ కిన్నర • సాధ్య విద్యాధర • సముదయములు

తే॥ నిత్యసూరులు శ్రేణులై • నిలిచి యుత్స, హించి కోలాహలముసేయ • నెడఁదలోని
కలఁకవిడి ధర్మదేవత • యలరు చుండ, జీవకోటి సంతసమునఁ • జెలఁగుచుండ.

సీ॥ సకల సద్గుణఖని • సన్నుత చారిత్ర, జనసుల మేటి కౌ • సల్యగనియె
నొకకాలమునఁ దన • యుదరంబునందు భు, వనముల నణఁగించి • కొనెడివాని
నాల్గువేదములకు • నలువకు మునులకు, మానుగా నెఱుఁగంగ • రానివానిఁ
గాటుక క్రొమ్మొగుల్ • నీటు చూపుచును తే, జోరూపుఁడై వెల్గు • సొగసుకాని

తే॥ అఖిల శుభలక్షణంబుల • కాలవాలుఁ, దుదిమొదలు లేక యెఱుకకుఁ • దోచనీలు
రాక్షస కులాంతకుని భక్త • రక్షణాఢ్యు, ధర్మసంస్థాపకుని మహో • దార గుణుని

ఉ॥ మోదముతోడ నార్వసుర • ముఖ్యులు దిక్కుల మింటనిల్చి యిం
ద్రాది దిగీశులున్న మితు • లై యొగి దీవనలీయ వాయువా
మోదముతోడ వీవఁ బొర • పొచ్చెముగాంచని కైకపుష్యమిన్.
గాదిలిసూను నొక్కరుని • గాంచెను లగ్నము మీనమొప్పఁగన్.

మ॥ ఋతుధర్మోత్థిత వృక్షరాజయుత భూ • భృద్వార దుర్వార ప
క్షతులంద్రుంచిన యింద్ర ముఖ్యదివిజుల్ • కైవారముల్ సేయ భూ
పతి ప్రేమంపుఁ గనిష్ఠదేవి సుతు నొ • ప్పంగాంచె నాశ్లేషతో
జత యయ్యెం గటకంబు పావనముగా • సంపూజ్యమానంబుగన్.

---

* విలంబి చైత్ర శుద్ధ నవమి జన్మదినము.

చ॥ పలుపడగల్ ధరించినవక్ష • స్థాకుఁడు శేషుఁడు మెచ్చ భూమిపయిన్
చెలఁగి నటింప వేదములు • చెప్పెర నాటకభాష ద్ర గీర్తిఁ రా
జిల హరితాళికిన్ మఖకు • శీలగుణాన్విత నీలనేత్ర పెం
పలరు సుమిత్రగాంచె నుగు • ణాకరుఁడౌ మతియోక్క ష్టపుత్రికున్.

ఉ॥ ఆడిరి మేనకాదులసు • రావళి వీక్షె నటించు నుబ్బుచున్
పాడిరి కిన్నరుల్ మధుర • భావములన్ సుధఁబోలు పల్కులన్
దీఁడిరి పెక్కు వాద్యములు • దివ్యులు వ్యోమము బూరటిల్లఁగా
వేఁడిరి దైవమున్ భయము • వీడి చరించిరి దేవమానవుల్

చ॥ చెలువలు పాఱివచ్చి ప్రభు • శేఖరుతో సుతజన్మ వృత్తముల్
పలికిరి సంతసంబునను • పాడిరి యాడిరి బ్రాహ్మణోత్తముల్
దెలిపిరి జన్మలగ్నములఁ • దేరిన సత్ఫలముల్ జగంబునన్
గలిగిన కష్టసంతతులు • కష్టములొందెడి సంచు నుబ్బుచున్

తే॥ ధర్మ ఫాల పట్టముగల • దంతిఁబోలు, రాముజన్మంబు మేషచై • త్రంబు శుద్ధ
నవమితిథి పునర్వసువుల • గ్నంబు కటక, ముచ్చగతులు నల్వురు పదు • నొకటవారు

తే॥ తగిన పద్ధతిఁ జరికించి • తక్కుముగుర, రీతి జాతకములు వ్రైడి • తేకులపయి
వ్రాసి దేవగురుండును • ప్రస్తుతింపఁ, జదివినారలు తల్పభా • స్థానమందు.

తే॥ చక్రవర్తి సంతసమున • సరయువునకు, నరిగి స్నానంబుచేసి ధా • న్యంబు ధనము
నమితముగనిచ్చి భవ్యవా • ద్యములతోఁత. గుడునితోనేగి కొమరుల • కొమరుగాంచె.

సీ॥ కాంచియుప్పొంగి లో • మాంచుదై యేదేఁడు, లర్థికిఁ • బన్ను లే కుండుఁగాక ;
బొక్కసంబుల తలు • పులు తీసివేయుఁడు, యుద్ధంబు లింక లే • కుండుఁగాక
భూవిభుల్ తమదేశ • ములకేగుదురుగాక ; ధర్మక్రియాప్రవృత్తి • తనరుఁగాక ;
తిరునాళ్ళచే దేవ • తృప్తి యొప్పెడుఁగాక ;, మూఁడుపేళల పూజ • మొనయుఁగాక ;

తే॥ అగ్రహారముల్ చదుకిము • లాలయములు, వేదకవనములు క్రొత్తవి • వెలయుఁగాక ;
అనుచుఁ జాటింపఁ జారుల • కాజ్ఞయొసఁగె, నెలమీఱిన యెలమిని • రేశ్వరుండు.

తే॥ ప్రభువునాజ్ఞను గొని తల • వరులు మంచి, యేనుఁగులనెక్కి తుడుముల • నీడ్చికొట్టి
దేశమందెల్లఁ జాటించి • తెలిపినారు, పురుషులును స్త్రీలు సంతోష • శరధి మునుఁగ.

చ॥ క్రమముగఁ బ్రేమ మీఱఁగఁ బ • రంపరలై చెలరేఁగెఁ గేఁకలా
క్కమొగిఁ జెమర్చి మేలు పుల • కంబులకుం గులకంబులయ్యె వృ
త్తము వినునెల్లవారెదురు • దార్కొను వార్కి కొసంగి రెచ్చు ప్ర
వ్యము ; నగవంతుఁడే జనన • మందుట వారియెదల్ గ్రహించెనో ?

చ॥ విరివిగ వీథులొప్పు నల • వీట వెలందులు చేటికల్ చెలుల్
తరుణులు పౌరులుం దమి యె • లర్పఁగ నూనెయుఁ జందనంబుఁ గ
స్తురియును నేయి గందవొడి • చొప్పడ వీథులఁ జల్లి ముగ్గులన్
మురువుగఁ దీర్చి పండుగలు • మోదముతోఁ గొనియాడి రత్తఱిన్.

తే॥ ఇట్లు పౌరులు మదినిండి • యెల్లమీఱి, వెల్లివిరియు మోదముతోడ, వీఁగి యుబ్బి
తనువు లెఱుఁగక పండ్రెండు • దినములుండ, శిశువులకుఁ బేరువెట్టవ • సిష్ఠుఁ డెంచె.

నా మ క ర ణ ము

తే॥ మొసలి పోరుటచే దస్సి • పూర్వ జన్మ, పుణ్యమునఁ గజేంద్రుం డాది • మూలః యనఁగ
వచ్చి యపుడె కాచిన నిత్య • వస్తువునకు, రాముఁడను పేరువెట్టె దా • రంబు చూచి.

తే॥ వ్రతములందెల్ల వేదశా • స్త్రములయందు, నిత్యవస్తువు నఱచేతి • నెల్లిఁబోలె
నెఱిఁగిన మునీంద్రుఁ డవ్వలి • చిఱుతవాని, కిడియె భరతుఁడన్ నామంబు • నెడఁదనెంచి.

తే॥ పుట్టినప్పుడె వంచకుల్ • పొలిసినారు, సురలు బ్రదికిరి దుఃఖంబు • ధరణి నీఁగె
ననుచుఁ గాంతి సొగసు బల • మమరు బుడుత, కమరిచెను లక్ష్మణాఖ్య సా • ర్థముగవెలయ

తే॥ ముత్తెములె యొకబిడ్డ రూ • పును వహింప, నందు చెందామరలు విరి • యంగ నొప్పు
సొబగు గల్గు నీజ్యోతిచే • స్రుక్కు నెల్ల, పగలటంచు శత్రుఘ్నుఁడన్ • ప్రఖ్యయుంచె.

ఉ॥ పొల్లగు మార్గ మింతయును • పొందని పుణ్యుఁడు వేదపద్ధతిన్
బిల్లల పేరువెట్టఁ బృథి • వీపతి చేతులనుండి దానమన్
వెల్లువ లుప్పతిల్లి తగ • నిర్మల నిర్గుణ నిత్యతత్త్వముం
జల్లగఁ గాంచు మానస వి • శాల తరాబ్ధుల నించె నత్తఱిన్.

ఉ॥ నల్లని కల్వ లెత్తు నలి • నంబులు నోజ లిఖించు తీరునం
జెల్లుమనోజ్ఞతం దనరు • జ్యేష్ఠునియందె మహీశ్వరేశ్వరుం
డెల్లకు మీఱుప్రేమము వ • హించె శరీరము ప్రాణ మెప్పుడే
నొల్లవు వేఱువేఱుగ నా • కొక్కటి నిల్వఁగ నన్న చెన్నునన్.

మ॥ అమృతం బొల్కెడు తొక్కుపల్కులు బెడం • గౌ తప్పటడ్గుల్ క్రమం
బమరంగా నలవాటు గొంచుఁ దమి వా • యం బుట్టునాదిత్యు చం
దమునన్ శబ్దముచేతనే యెదుఁగు వే • ద ప్రక్రియన్ భూమి దే
వి మనస్సంకటముల్ నశింపఁగ వెసం • బెంపొంది రప్పుత్త్రికుల్

క॥ నెలతాల్పుఁ బోల్వసిష్ఠుం, డలరుచుఁ జౌలంబు నుపన • యనము జరపి యీ
కొలఁది యనరాని నిలుకడ, గలుగు శ్రుతులు శాస్త్రములును • క్రమముగ నేర్పెన్.

సీ॥ హరుల నెక్కుటయును • కరుల నెక్కుటయును, తేరుల నెక్కుట • నారనేర్పి
తక్కిన విద్యలఁ • దగు పద్ధతుల నేర్పి, పగఱ జయింప వీ • లగు శరాస
నాది వివిధ సాధ • నాళిఁ బ్రయోగించు, పద్ధతు లలవాటు • పఱచుచుండ
నాదిదేవుని యంశ • మగు రాముఁడనుజుల, తోడ వర్ధిలుచుండఁ • దొడరి మునులు,

ఆ॥ భూమిదేవి సురలు • పురవాసులును తమ, వ్యథలు దొలఁగెఁ బుణ్య • పాపరూప
కర్మమెల్లఁ బొలిసెఁ • గడఁకతో నీ చోటు, వదల మనుచు నటకు • వచ్చుచుండ్రు.

సీ॥ భూదేవి నోచిన • పుణ్య ఫలంబుల, నెల్లవారలు కాంచి • యెఱుఁగునట్లు
శ్రీరామలక్ష్మణుల్ • చిత్తముల్ రంజిల్లఁ, గ్రోవితంతువువోలెఁ • గూడిమాడి
నదులందు మేఘముల్ • నడయాడు వనముల, విహరించుచుందురు • వేడ్కమెయిని
భరత శత్రుఘ్నులు • వరమైత్రి జతగూడి, కడలేని విద్యలఁ • గఱచునపుడు

తే॥ స్యందనాశ్వగజారోహ • ణాదులందు, విహరణాదులందు భుజించు • వేళలందు
నొక్కక్షణమైన నెడఁబాయ • కుందువారు, కడఁక మహాత్మలు రాముల • క్ష్మణులఁబోలె

చ॥ పరిమళవాయువుల్ పరవు • ప్రాంత వనంబులకేగి చల్లనౌ
కరుణవసించు సన్మునులఁ • గాంచి ప్రమోదమెసంగ సంజలిన్
మరలుదు రాయయోధ్యకుఁ గు • మారులు నల్వురు వారిఁగాంచి త
త్పురజను లుల్లసిల్లుదురు • పొంగుచు వానను గాంచు పైరునన్.

చ॥ అబలలు వారి దొడ్డ చను • లట్లు వెలుంగు బలంబుగల్గు వీ
రబలులు, వారిచుట్టములు • రంజిలి వారి యెడందలందు ప్రే
మ బలియనుండు దైవముల • మాటికి వేఁడుచునుండ్రు రాఘవుల్
ప్రబల చిరాయు రున్నతుల • వర్ధిలఁగాఁ దలిచంద్రులంబలెన్.

చ॥ శ్రుతి నికరంబుచే నయినఁ • జూడఁగ దుర్లభుఁడైన రాఘవుం
డతనిని వెంట నంటి తిరు • గాడెడు లక్ష్మణుఁడున్ చరించుచో
రతనపుఁ దెంకియున్ మొగులు • రక్త కుశేశయ పంక్తిఁ బూచి దే
వతల నగంబుతో నరుగు • వైనమ యచ్చముగాఁ గనంబడున్.

చ॥ నెనరున మమ్ముగాచు నవ • నీపతి రాముఁడు నవ్వుమోముతోఁ
దనకెదురైన పౌరుల ము • దంబునఁ గాంచుచుఁ గృత్యమేది? యొ
ప్పని చెడుగేదియున్ మదిని • బాధ యొనర్పదుగా? సతీమణుల్
వినయ గుణాఢ్యులా సుతులు • వేడ్కమెయిన్ సుఖులే కదా యనన్.

ఉ॥ మామక పుణ్యరూప! నిను • మా ప్రభుగాఁ బటయం గొఱంత యొం
దేమియులేక యుండు టరు • దే? వచియింపఁగ నేల? మా యసు
స్తోమము నేడు దీవులుగఁ • జొప్పడు భూతలమెల్ల నేలు మా
స్వామివి సౌఖ్యదాయివయి • సమ్మతిఁ బెక్కగు బ్రహ్మకల్పముల్,

చ॥ అని యిటు తత్పురీజనము • లర్మిలి నాతని కీర్తి నిండఁ గీ
ర్తనములు సల్పఁ దమ్ములు ప • దమ్ముల చాయ వసించి సంస్తుతుల్
పొనరుప సర్వలోకులకుఁ • బూజ్యులు నాయకులౌ త్రిమూర్తులన్
దనదగు నజ్ఞనద్పు గుణ • ధాముఁడు రాముఁడు భూమి వర్ధిలెన్.

తే॥ రాజరాజగు దశరథ • రాజమౌళి, ధరణియెల్ల నేకాతప • త్రంబు నీడఁ
దనర జయభేరిమ్రోఁత రో • దసియునిండ, మునులుపొగడ నానందాబ్ధి • మునుఁగుచుండ

6 అర్పణ పటలము. 24

చ॥ సనలుతలిర్చు కల్పక వ • నప్రభ మించెడు స్వర్గ పత్తనం
బున వసియించు నెల్లరును • పొందికఁ జేరెడు శంకఁగొల్పి నె
మ్మనమున కూహకందక య • మర్త్య జగంబునకంటె నున్నతిం
బొనరిన రత్నమండపము • పొల్పు వహింప నరేంద్రుఁడుండఁగన్.

తే॥ అమల మార్దవ భూరి సిం • హాసనమున, రమణ నుండు భూపతిని చా • రణులుగాంచి
యింద్రుఁడని తొట్టతొలి సంశ • యించి పిదప, వేయికనులు లేవని శంక • వీడినారు

కౌశికుఁడు దశరథుని గాన వచ్చుట

చ॥ జగములఁ బ్రాణులన్ సురల • సారసగర్భునితోడ వేఱుగా
నెగడ సృజింప నెమ్మదిని • నిట్టలుకన్ మొనకట్టినట్టి ప
ద్దుగలుగువాఁడు బ్రహ్మఋషి • దుర్దమ సింహపరాక్రమాఢ్యుఁ బు
ణ్యగుణ విభూషణున్ దశర • థావని నాథుని గాన వచ్చినన్

చ॥ గురుమతిఁ బద్మసంభవుని • కూర్మి నెదుర్కొను నింద్రుపోల్కి, భూ
వరుఁడురమందు దాల్చిన ప్ర • భా మణిహారము సూర్యుఁబోలెనం
బరమును కాంతిమంతముగ • మార్పఁగ వైశమలేచి, య మ్మునీ
శ్వరు పద పంకజంబులకుఁ • జాఁగిలి మ్రొక్కె సభక్తికంబుగన్.

ఉ॥ మ్రొక్కి యనామయం బడిగి • భూరిమణీమయ సింహపీఠిఁ బెం
పెక్కఁగనుంచి పాదముల • నిచ్చ భజించుచుఁ గేలుమోడ్పుతో
మ్రుక్కె మదీయ పాపములు • శుద్ధ చరిత్రులు మీరు వచ్చుటన్
నిక్కము నేను ధన్యుఁడ ము • నిప్రవరా! సరివారిలోపలన్.

ఉ॥ మోదముతోడ నే వలచి • మ్రొక్కుటకుం దగునట్లు మీర లెం
తో దయనిట్లు రాఁగతము • యోచనచేసిన దేశభాగ్యమా?
కాదు; మదీయసత్క్రియలు • కారణమా? యనఁగాదు నాదు; వం
శోదిత పూర్వభూవరుల • యుత్కట పుణ్యఫలంబె యయ్యెడున్.

సీ॥ అనుచు భూవరుఁడు ప్రి • యంబు లాడిన గాధి, నందనుం డిట్లను • నయము మీఱ
శత్రు విమర్దన • శాత కృపాణ ద, క్షిణహస్త! ననుబోలు • మునివరులును
త్రిదివవాసులు నొక • డెప్పుడంబును పొంది, రేని నిక్కము వచి • యింతు వినుము
హసిత సమస్త మ • హాద్రి విలాసంబు, వెల్లని చల్లని • వెండికొండ

తే॥ పాల సంద్రంబు పద్మజు • పట్టణంబు, కల్పక వికాస భాసి స్వ • ర్గంపు నగరి
యింపు గులుకు మేడలుగల • యీ యయోధ్య, తక్క వారికి వేఱొక్క • దిక్కు గలదె

సీ॥ రాజ సిరోమణీ! • రమణీయ కిసలయ, ప్రచయ సుందర సుర • పారిజాత
వృక్షంబు గందంబు • వీచుచు మధుకణం, బులు బొట్లు బొట్లుగా • నొలుకుచుండఁ
జల్లనౌ నీడ వి • శ్రాంతిఁ జెందుట వీడి, నీ యెక్కటి గొడుగు • నీడఁజేరి
తమ కొఱంతలఁదెల్పి • తగు సాయ మర్థింపఁ, గులగిరి నిభభుజుఁ • గ్రూరచరిత

తే॥ శంబరాసురుఁ గులముతోఁ • జావఁ బొడిచి, వశము గావించుకొని నాఁడు • వాసవునకు
నీ వొసంగినదే కాదె • నేఁడుగూడ, నతఁడు పాలించుచున్నట్టి • యమరజగము.

కౌశికుఁడు యజ్ఞరక్షణార్థము రాముని గోరుట

చ॥ నలువుగ భేరి వాద్యము ల • నారతముం జగడించుచుండు మో
సల గల భూవిభుండు ముని • చంద్రుని వాక్యము లాలకించి ము
జ్జలధి మునింగి పొంగి ఋషి • సత్తమ! రాజుగనుండి పొందు స
త్ఫలమును గంటి నింకఁ జలు • పందగు దాని విధింపుఁ డర్మిలిన్

చ॥ అనవుడు మౌని యిట్లను జ • నాధిప! నేనొనరించు జన్నమున్
బనివడి యోగి వర్యుల త • పంబున క య్యరిషట్క ముంబలెన్
దనుజులు విఘ్నముల్ చలుపఁ • దార్కొను వారలు, దాని మాన్ప నీ
తనయులలోన జ్యేష్ఠుని ము • దంబున నావెనువెంటఁ బంపుమా.

సీ॥ అని ప్రాణమర్థించు • యమునికై వడి వేఁడి, తపియింపఁజేసిన • తపసి పలుకు
నెఱకు నాటఁగ నీఁటె • నెరవిన పుంటిలోఁ, గొఱవిఁదూర్చిన యట్లు • గ్రుచ్చి చెవులఁ
గాఁడినయంతన • కాలదండముఁ బోలు, నాయుధపాణియౌ • నవనిభర్త
మనసునఁ బొడమిన • పెనుచింత పట్టి వె, ల్పలికిఁ ద్రొబ్బఁగఁ బ్రియ • ప్రాణ వితతి

ఆ॥ ఉదరి డోల కరణి • నూఁగగఁ జనుషాంధుఁ, డెడను నేత్రములను • పడసి మరల
నవియ నవసి కుములు • ననువున మిగుల సం, తాపమొంది కుందెఁ దల్లడిల్లె.

సీ॥ పెరయూరు క్రియఁదేనె • కురియు సుగంధ మా, లిక ధరించిన ప్రభుఁ • డొక విధముగఁ
జింతను మది నడం • చి కొని కౌశికుఁ గాంచి, యిట్లను మునివర్య! • యితఁడు బాలుఁ
డకృతాస్త్రుఁ డిదియ మీ • యాజ్ఞయేని వినుండు, గంగాధరుండును • కమలభవుఁడు
నిర్జరేశ్వరుఁడును • నిలిచి యొక్కొక్కరై, గుమి గూడియేనియుఁ • గూర్చునట్టి

ఆ॥ విఘ్నశతికి మాఱు విఘ్నంబుచేసి ని, ర్విఘ్నముగ నొనర్తు • వేల్మి మీకు
బాలు మాటమాని • బయలుదేఱుండు మీ, వెంట నిపుడ సేన • వెడల వత్తు.

సీ॥ పరమేష్ఠి సృష్టికిఁ • బ్రతిసృష్టి చేసిన, కౌశికుఁ డతని వా • క్యమ్ము వినుచుఁ
బెను కిన్కతో లేవ • విబుధులు ప్రళయ మం, చును కాదనుచు శంకఁ • జొచ్చినారు
రవి మండలం బంబ • రంబున మఱుఁగయ్యెఁ, గలఁత నొందినవి జ • గంబులెల్ల
దిక్కులఁ దిమిరంబు • నిక్కి కావులు గప్పెఁ, గుల పర్వతంబులు • చలనమొందె.

తే॥ మునికిఁ గనుబొమల్ నొసటిపై • ముడులువడియెఁ, బెదవు లదరెను జేగుఱు • బెరసి కనుల
నిప్పుకలు రాలె సభయెల్ల • నిలుకడ చెడె, తోడనే నవ్వు సైతము • దోఁచెనంత.

తే॥ ఇంతయును వసిష్ఠుఁడుగాంచి • శాంతిఁబొందుఁ, డనుచుగాధేయువేఁడి జ • నాధ్యుతోడఁ
బలుకు సుతునకుఁ బొందింప • నలవికాని, మేళ్లవచ్చుకాలము నాఁప • మేరయగునె?

తే॥ వానకురియంగ వెల్లువల్ • పరువులెత్తి, యంబునిధిఁ జేరుచందాన • నలవిలేని
యఖిలవిద్యలు తమయంత • నరుగుదెంచి, నీకుమారుఁ జేరెడి వేళ • నేఁడు కలిగె.

తే॥ అనుడు కులగురు వాక్యంబు • లాలకించి, యాజి విజయశీలుండాజి • యరిగి రాముఁ
బిలువుఁడన భటు లేతెంచి పిలుచునంత, బుద్ధిమద్వర్యుఁ డరుదెంచి • పొంత నిలిచె.

రామలక్ష్మణులు కౌశికువెంటఁజనుట

ఉ॥ తమ్మని తోడ వచ్చుగుణ • ధాముని రాముని చూపి మౌని ర
త్నమ్మ! మదీయ పుత్త్రిలకుఁ • దండ్రివి మేలగు తల్లివీవె ప్రే
మమ్మున నొప్పగించితిని • మానుగఁగావుఁడు వీరిచేత మీ
కెమ్మెయి కార్యముల్ వలయు • నెల్లను గైకొనుఁ డంచు నిచ్చినన్.

చ॥ విమలచరిత్రుఁడైన ముని • వీరుఁడు భూవరుఁ డొప్పగించు నా
సుమతులఁగాంచి మున్ను మదిఁ • జొన్పిన కోపము వీడి ప్రేమతోఁ
దమిఁగొని దీవనల్ సలిపి • దగ్గఱి పుత్త్రకులార! మేటి జ
న్నము మన మూని పూరితి యొ • నర్తమ? యంచుఁ జనం దొడంగినన్.

చ॥ జగములఁగాచు రాముఁడు ని • శాత కృపాణము సవ్యపార్శ్వమం
దు గడఁకఁదాల్చి గొప్పమల • దోయిని పోలిన యున్నతంపు దో
ర్యుగమున సత్యధర్మముల • యొప్పు వహించి కొఱంతకాని యా
శుగ యుత తూణముల్ చెరివి • సూటిగఁ దాల్చె జయిష్ణు చాపమున్.

తే॥ తన్నుపోలిన తమ్ముఁడుఁ • దాను జనకు, తీపిప్రాణముల్ వెలి బైలు • దేఱు కరణి
వియతుగాధేయు వెన్నంటు • నీడ వోలెఁ, గాంచనమయ దుర్గంబులఁ • గడచి చనిరి.

చ॥ పరములు పెల్లి త్రోవక త • పం బొనరించెడు వారు చేరు ని
ర్జర నగరంబులున్ సవతు • రాని పురంబును దాఁటి నృత్య మం
దిర నట దంగనా పద వ • నేజ రట ధ్వర కింకిణీ సమా
ఘ్యుయ రుత హంసయుక్త సర • యూనదిఁ జేరిరి వార లంతటన్.

సీ॥ చెలువలు గాలికి • నారయఁ దగిలి పోఁక, ద్రాఁకులఁ గాచిన • మధురసంబు
గనిమలఁ బొరలు మా • గానులఁ దిరుగాడు, హరిణాక్షులును కృశో • దరలునైన
పొలఁతులు పొలుపార • ముడిచి యల్లిన దీర్ఘ, కుంతలములఁ బోలు • కొమరుఁ దేంట్లు
పసియింప నిరవైన • వనమొండు గని యందు, తడసి యారాతిరి • విడిసి యవలఁ

తే॥ వెనుమొగుళ్ళతండములు కొ • మ్మనను గలిగి, ముఖపటముగల దంతినా • మొనయు నుదయ
శిఖరి శిఖరంబు మీఁదికిఁ • జిలుకరంగు, వాజు లేదెక్క నది దాఁటి • పయనమైరి.

చ॥ క్రతుభుజు లెప్డు నాలుకలఁ • గైకొను నాహుతిసేయ నిమ్మగాఁ
గ్రతుముఖమందు లేచు పొగ • క్రమ్మిన యొక్కవనంబుఁ గాంచి స
మ్మతిఁ బురుషోత్తమోత్తముఁడు • క్ష్మాపతి పుత్త్రుఁడు రామచంద్రుఁ డో
యతివర! యీవనం బెవరి • దర్మిలి నాకు నెఱుంగఁ జెప్పవే.

9 తాటకవధ పటలము 72

కవిరాజ విరాజితము.

అనవుడుఁ గౌశికుఁ డిట్లను మారుఁ డొ , కప్పుడు మోహనబాణము నీ
శుని పయి నేయఁగ నాతని నిప్పులు • జొబ్బిలు నేత్రమునుండి మహా
శని క్రియ లేచిన యగ్నిదహింపఁగ • సొరగు వాని శరీరము మం
డిన యదికోలె ననంగుఁడె యయ్యెఁగ • డింది మగండగు కంతుఁ డిటన్.

తే॥ భవుఁడు మదనుని దహియింప • వానియొడలు, బూదియై యిటఁ జిందుటఁ • బొలిచె నిద్ది
యంగదేశంబనెడిపేర • సార్థకముగ, విశ్వవినుత సుగుణచయ! • వేదనిలయ!

ఉ॥ ఆశయుఁ బాశమున్ మొదలి • కంట నశింపఁగ జన్మదుఃఖముల్
నాశమునొంచఁ దత్త్వమున • నారత చింతనసేయు జ్ఞానులే
యీశు భజింతు రట్టి యగ • జేశుఁడె యిందు తపించె నన్న నీ
దేశ మహత్త్వసంపద ను • తింపఁగ నెవ్వరికేని శక్యమే ?

చ॥ అని ముని పల్క నచ్చటికి • నచ్చెరువందుచు నేగి సంతసం
బున నెదురైన సచ్చరిత • ముఖ్యధనంబుగఁ గల్గు మౌనులన్
గని మది సంతసించి గుణ • గణ్యులతో నట నాఁడు వచ్చి వే
యినుఁ డుదయాద్రి నెక్కు తటి • నేగి మరుస్థలిఁ జేరి రొక్కటన్.

మరుభూమి వర్ణనము.

మానిని॥ భానుఁడు మేదిని సారము పూర్తిగ • బాగుగ లాగఁ దలంచి పనిం
బూని జయధ్వజ మెత్తి చరించెడు • పోఁడిమి గ్రీష్మమె కాక మఱే
దేని ఋతుస్థితి లేమి నిటన్ జ్వలి • యించు ప్రతాశనుఁడే మొగి నా
హీన పరిస్థితిఁగాంచ నెదం దపి • యించును నీర్విడుచుం గనులన్.

కవిరాజ॥ ఉడుకును జిహ్వయు నచ్చటి వేఁడిమి • నొయ్యనఁ బూర్తిగఁ జెప్పినచో
నుడుకును పర్వెన చీఁకటి, యండము • లప్పర మారట మొందును వే
యుడుకును సూర్యుఁడు పుట్టినచో మఱి • యుక్కును మించులు పిడ్గులు పై
నుడుకు సమస్తము నన్ను మఱెయ్యది • యత్తల మందక యుండు మహిన్?

చ॥ కదనమునందు శౌర్యముస • ఖడ్గ శరాదిక సాధనంబులం
బొదలుచు బాణ వర్షమునఁ • బోరెడి నేరుపు లేని వంచకుల్
గదురుచు కుత్రచేఁ బరువు • గర్వముఁ గోల్పడు వీరవర్యు నె
మ్మది బలె దాప మాఱకయె • మండుచునుండు సతంబు నచ్చటన్

ఉ॥ అవ్వన భాగమం దరయ • నాకులు రాలి మొదళ్లు, భూతముల్
సవ్వడి నోరు విప్పుకొను • చాడ్పునఁజీలిన వృక్షరాజముల్
చివ్వన వంశముల్ ప్రిదులఁ • జిందిన ముత్తెములన్ ఫణిస్ఫటల్
నెవ్వడి ప్రేల నివ్వటిలి • నిండిన కెంపులు నుండు దండిగన్

మ॥ ధరణీదేవియుఁ బోవఁజాల దెటులున్ • దత్స్నానమున్ వీడుచుం
బరువుల్ వాఱు దరణ్యదేవత మహా • భంగంబులం బొందు నం
బర వీథిన్ రవితేరు పాఱ దటఁ బ • ర్వం జాలవున్ మేఘముల్
నెరయంజాలదు చల్లగాలియు ననం • జిత్రంబు కాదయ్యడన్

ఉ॥ ధారణి బీఁటవోఁ గనుల • దంష్ట్రిలనుండి విషాగ్నిఁ గ్రక్కు శే
షోరగ శీర్ష రత్న కలి • కోత్థ ర కాంతులు బీఁటనుండి తో
ల్క్రారు మెఱుంగు లట్లు వెడ • లంగనుపట్టె ధరిత్రి దేవికిం
దీఱని మేనిపుండ్ల వెలి • దేఱెడి యెఱ్ఱని నీచు కై వడిన్.

చ॥ అడఁపఁగరాని యాఁకట మ • హావ్యధనొందెడు పెద్దపాము తా
నెడముగ నోరువిప్పఁగ, ది • నేశుని తీక్ష్ణ మయూఖపాళిచే
నుడికిన దంతియొండు తల • నొక్కట దాఁచుకొనం దలంచి పే
రడలున గీఁకపెట్టుచుఁ ద • నంతఁ జొరంబడు నీడ య న్మతిన్

చ॥ అనుపమ తీక్ష్ణ మూర్తియగు • నగ్ని మహాశయుఁడేలు నయ్యెడా
రిని గల కాకముల్ కరులు • ప్రేలుచు నాశిలి నల్లబొగ్గులై

పొనుపడి యుండుటల్ గనఁగఁ • బోలు నభస్థ్సల మెల్లఁ బర్వి యే
ర్చిన బడబాగ్నిఁగాలి యిలఁ • ద్రెళ్లిన మబ్బుల తున్కలో యనన్

ఉ॥ అమ్మరుభూమి సంచరిలు • నట్టి మరీచిక గుంపు లారయన్
గ్రమ్మిన వేఁడి యందడరి • క్రాసి నభస్థ్సల మంటునేని స్వ
ర్గమ్మను మాఁడునంచు నను • కంప సురావళిపైఁ గదించి తా
నిమ్మగఁ బశ్చిమాధిపతి • యేపున డిగ్గిన రీతిఁగన్పడున్

ఉ॥ వేఁడిమి నుండి తోఁచి పెను • వీఁకను పర్వెన యెండమావు లా
పాదరి మండుచున్న వన • పాలుఁడు వేసఁగిఁ గూరుచుంటకై
వోఁడిమిఁ జర్చచేసి వడిఁ • బూన్చిన బంగరు కోడు లెత్తుగాఁ
గూడిన స్ఫాటికాసనము • కోరిక నిల్పిన తేవ దోఁచెడుఁ.

చ॥ కడు వగ నింప హేతువగు • కర్మములం దిగఁద్రోచి యవ్వలం
గడవఁగరాని ముప్పగర • గండగు కోటలదాఁటి మోక్షముం
బడయఁగ నెంచువాని మది • భాతిఁ బసింది పణంబుఁ గోరు రో
పదఁతుల శూన్య మానసము • వైఖరి ధారణి సారహీనమౌ.

ఉ॥ ప్రేలిన పక్కుటా శ్లెనసి • బీఁటలు వాఱిన యాయెడారి పా
తాళము దాఁకఁద్రోవవడి • తక్కక పెద్దగఁ గానవచ్చుటఁ
వాలిన యెండఁ దాళుకొన • భారము దోపఁగ రాగరత్న భో
గాలి చెలంగు శేష నిల • యంబు చొరం దగియుండు నెప్పుడుఁ.

ఆ॥ ఇట్లు సెగలులేచి • యెదరిచ్చు మరుభూమిఁ, జేరినంత మౌని • వీరు గొప్ప
శక్తిమంతు లయ్యు • సౌకుమార్యము గల, వారు గానఁ గష్ట • పడుదు రనుచు.

ఆ॥ ఎంచి వారిఁ గాంచ • నింగితజ్ఞులు ముని, యంఘ్రి పంకజముల • నాశ్రయింప
బ్రహ్మసృష్టియైన • పరమవిద్యలరెంటి, వారి కపుడు నేర్పె • వాంఛతోడ.

క॥ మనమున వానిని వారలు, మననం బొనరించు నంత • మరుభూమియుఁ జ
ల్లని తేటనీట నడచిన, యనువయ్యెను రాముఁడిట్టు • లను సన్మునితోఁ.

ఉ॥ కౌశిక మౌనిచంద్రమ! త్రి • కాల విదుండవు తెల్పుమయ్య యీ
దేశము రేల పూవులను • దివ్యనదిఁ జటఁ జుట్టినట్టి గౌ
రీశుని యగ్ని నేత్రమున • నిట్టులు పాడగునేమి? దుష్ట భూ
మీశుని నేల కన్న నిది • యెక్కువ నాశిల హేతువేదొకో?

తాటక వృత్తాంతము.

ఉ॥ నావుడుఁ గౌశికుండు రఘు • నాథుని ప్రేమను గాంచి యిట్లనుఁ
భూవరపుత్త్రి! సత్పురుష • ముఖ్యులఁ జంపి భుజించి వేయి నా

గావళి చేవగల్గి జము • కంటె భయంకర రూపమొంది దు
ర్భావముతోఁ జరించు నొక • పాపపు టింతి చరిత్ర చెప్పెదన్.

చ॥ జగములు వింతనొందు బల • శాలి కుబేరు కులంబువాఁడు మ
త్తు గలుగ కుండువాఁడు గజ • దోర్బల యుక్తుఁడు వహ్నివంటి కి
న్కగలుగువాఁడు జంకు వయి • నం బనుకంప యొకింతయేని లో
నగపడకుండువాఁడు భువి • యందు సుకేతుఁడనం బ్రసిద్ధుఁడౌ.

ఆ॥ సంతులేని చింత • మంతనమ్మున సుకే, తునకు నలము కొనఁగ • మొనసి మూఁడు
మూర్తులందు మొదటి • మూర్తిఁ బద్మాసనుఁ, గూర్చి చేసెఁ దపము • కోరి తడవు

తే॥ శాస్త్రవిశ్రుత సంపన్న! • సజ్జనాభి, రామ! ప్రాఁ జదువులగని • బ్రహ్మ యతని
యెదుటి కేతెంచి నీ కోర్కి • యేది యనినఁ, బుత్రహీన దుఃఖమును దీ • ర్పుమని వేఁడె.

చ॥ కొమరులు నీకుఁ గల్గరొక • కూతురు గల్గును లేఁతనెమ్మిమై
కొమరు వహించి లక్ష్మివలె • గోమున నొప్పుచు వేయి మత్తనా
గముల బలంబుగల్గి త్రిజ • గంబులఁ బేరు వహించు నంచు నా
కమలభవుం డొసంగి మఱుఁ • గం జనియెన్ దన యిమ్ము చేరఁగన్.

చ॥ వనజభవ ప్రసాదమున • వానికిఁ గల్గిన పుత్త్రి లక్ష్మితే
వను క్రమరీతి గోముగను • వర్ధిలి పెండిలి యీడు నొంద నా
ప్పిన వరుఁడెవ్వఁ డబ్బునని • పేరిమి నారసి తండ్రి, సుందుఁడన్
తనకులమందు మేటి గుణ • ధన్యున కచ్చెలిఁ బెండ్లిసేసినన్.

తే॥ మేటి రతి మన్మథులఁ బోలు • మిథున మిద్ది, యనఁగ సుందుఁడు మోహిని • నెనయు సుదతి
తాటకయు రేయుఁ బవలు మొ • దలు తుదియును, లేదనఁగఁ గూడి తేలిరి • మోద జలధి.

తే॥ చాల దినములు గడవ నా ? చామయంతఁ, గాంచె మారీచు బలుమాయ • కాని నవలఁ
బడసె గిరి నిభ బాహు సు • బాహు మల్ల, వీరు జగముల ప్రాణులు • భీతినొంద.

ఉ॥ వారలు మేటి మాయయును • వంచనయున్ దులలేని యుద్ధ సం
చార చణత్వమున్ గలిగి • చాతురిఁ దల్లికిఁ దొమ్మిదంతలై
మీఱినవారికే నెఱుఁగ • మేవడి చాలనిరీతి వర్ధిలన్
దేఱిన మేటి సుందుఁడు మ • దించెను సంతసమంది యుబ్బుచున్.

చ॥ చెడుగులు మేరమీఱి వెసఁ • జేయు సురారుల యోర్వరాని దుం
డుడుకులు మూలమట్టుగను • దోరఁగ నంబుధి తోయమంతయుం
బుడిసిటఁ బట్టి త్రావిన త • పోధను నాశ్రమవాటిఁ జేరి య
క్కడి తరుజాలము ల్వెఱికి • కాసట బీసట చేసి యంతటన్.

మ॥ రమణీయ స్థితిఁగూర్చి వాటికి మునీర • ద్రుమ ప్రేమకుఁ బూర్ణపా
త్రములై యొప్పెడు కృష్ణసార రుచిరా • రంగాదులన్ సాధుజీ
వములం జంపి భుజించి సుందర తరు • వ్రాతంబు భంజింపఁ గో
పమునం గుంభజుఁ డట్టి చూడ నతఁడున్ • భస్మంబయై నాశిలెన్.

తే॥ సుందుఁ డీల్గుట యాతని • సుదతియైన, తాటక యెఱింగి యగ్ని వి • ధాన మండి
యమ్ముని వినాశమొనరింతు • ననుచు సుతుల, బిలుచుకొంచుఁ దదాశ్రమ • స్థలికిఁ జనియె

చ॥ పిడుగులతో లయాగ్నియును • భీకరవాయువు బెగ్గడిల్లఁగా
వడఁకి సురాళి మోములును • వాడ రవీందులు త్రోవఁ దప్ప మిం
చడరు మొగుళ్ళు సంచలన • మంద ధమీ యని యండగోళముల్
పెడియుచు బీటలెత్త వడిఁ • బేర్చుచు నార్చుచు డాయునంతటన్.

ఉ॥ ద్రావిడమన్ సముద్రము ను • దారమతిం దయచేసి నాతఁడా
పావక సన్నిభుండు నిడు • పాఱు క్రుధాగ్ని మిడుంగుఱుల్ వెసన్.
గ్రోవుల బోల్కి వెల్వఱిచి • క్రూరులు మీరలు దైత్యులై, పెడం
జావుఁ డటంచు వజ్రనిభ • శాప వచస్సుల నాడినంతటన్.

ఉ॥ రాగి కరంగి వెల్వడిన • రాజ బయల్వడు కోపవహ్నితో
నేగి జగంబులం గలఁచి • యేర్చి నరాసురకోటిఁ గూల్చుచున్
సాగి సమస్త జీవులను • చంపి భుజించుచు ఘోరకర్ములై
క్రాఁగి చరించు వీచులగు • రక్కసులైరి రయాన మువ్వురున్.

తే॥ అట్టు లమ్మునిశాపంబు • నధిగమించి, క్రియకుఁ బ్రతియొనరించు శ • క్తియును లేమి
నేగి వారు సుమాలితో • నేము నీకుఁ, జెలిమి కొడుకులమని వావి • చేసికొనిరి

ఉ॥ తప్పడు చెయ్వులం జలుపు • తాటకపుత్త్రులు వానితోడఁ బెం
పొప్ప రసాతలంబునన • యుండి, దశాస్యుఁడు గాంచి కూరిమిం
గుప్పుచు మామ లంచుఁ దము • గొప్పగ మిక్కిలి గారవింప, వా
రెప్పటి హింసతోడ భ్రమి • యించిరి పెన్ సుడిగాలి పోలికన్.

తే॥ గొప్ప బలవంతులగు కొడు • కులను వీడి, ముని కినుకనెంచి మండెడు • మనసుగలిగి
త్రోవలెల్ల జ్వాలాగ్నికి • తావులైన, యివ్వనముఁ జేరెఁ దాటకఁ • యేపుతోడ.

సీ॥ ఇలయెల్లఁ గినుకతో • నెత్తంగ వలసిన, జలధి నీటిని చల్ల • వలసిన యెడఁ
గోరి స్వర్గముఁ జీలఁ • గొట్టంగవలసినఁ, జేసి ముగించు నా • చెడుగు జోటి
ఎన్న నలవికాని • హింసలు మూర్ఖయై, యూధువొందెనన నొప్పు • నువిద మేను
రెండుకొండల తోడ • మండెడు విషముతోఁ, బిడుగుల మించు న • లుక్కడ్డులతోడఁ

తే॥ బ్రళయ వహ్నితో నర్ధచం • ద్ర ద్వయంబు, నొంది సడలెంచు కదలి యొం • ఢ్గుండునేని
బెడిదముంగూర్చు నద్దాని • యొడలిఁ దీరు, కొంత యూహింపఁబోలు నీ • కువలయమున.

సీ॥ కాంచిన పురుషులం • గామినీత్వముఁ గోరు, భుజ సుందరత్వంబు • పొసఁగు రామ!
బెడిదంపు శూలంబు • పెనుపొఁప కడియంబు, చేఁదాల్చియుండు నా • చెడుగుజోటి
యివ్వనంబున వసి • యించుచు నుండు నా, టకటొంకుపేరు తా • టక యటంద్రు
మనసున బంధ మీఁగని లోభమొక్కటి, మాత్రముండిన లెక్క • మాలినట్టి

తే॥ సద్గుణావళి నాశంబు • సలుపుకరణి, నలవి యిడరాని కొడిమ బు • ద్ధుల వలంతి
చెడని పంటలుగలఁగు నీ • క్షేత్రభూమి. వట్టి మరుభూమిగా మార్చి • పాడుచేసె

తే॥ నీలమేఘ సుందరదేహ! నీరజాక్ష!, రాపజాజ్ఞచే నాచేయు • క్రతువు నెప్డు
పర్వత బలంబుతోవచ్చి • పాడుచేయు, నంగదేశ వంశంబు ల • డంగఁ దరుగు.

చ॥ జగములఁ గాచి ధర్మమునఁ • జాఁగెడి జీవులఁ దన్ను బోలెఁ బెం
పుగఁ దలపోయు భూపసుత! • బూటక తాటకఁ గూర్చి నీకుఁ బె
క్కుగఁ బలుకంగనేల? యిటు • కొన్ని దినంబులు సాఁగెనేని యీ
జగతి సమస్త జీవులను • చంపును నింపును పొట్టలోపలన్.

తాటకవధ.

తే॥ ముని యిటులు పల్కు విని శంఖ • మున్ ధరించి, చేత విల్లుదాల్చినవాఁడు • చిందు శేనె
గంద మంరు మాలిక సిగఁ • గదలుచుండ, నెట వసించు నయ్యాది వచి • యింపుఁడనియె

చ॥ అనవుడు మౌని మౌళివిజి • తాక్షముఁ డిట్లను హస్త యుగ్మమున్
గొనిన గిరీంద్రమున్ వయను • కోడెను బోలిన రాముఁ గాంచి యీ
వనమగు దానికెల్లయని • పల్కియుఁ బల్కక మున్నె మందుచున్
దనుజయు నంజనాచల వి • ధంబున వచ్చె ధరిత్రి దద్దఱన్.

ఉ॥ కొండలు గజ్జెలం జొనిపి • కూర్చిన కాళ్ళధరన్ దిగంబడన్
గండుగఁ ద్రొక్కులొక్కువడు • గాతములందు పయోధి తోయముల్
నిండఁగ నిప్పుకల్ చెరుగు • నేత్రములొప్ప జముండు భీతిమైఁ
గొండ గుహల్ చొరన్ గిరుల • కూటమి తన్నొయిదన్ గడున్ వడిన్.

చ॥ ఎలయుచు నిక్కు కొంత చలి • యించు బొమల్ నెలవంకఁ బోలు దం
ష్ట్రిలు పెనుమూఁత గల్గు గుహ • చాడ్పున నొప్పిన బాకినోటితోఁ
బొలఁతుక నిండు సంభ్రమునఁ • బొల్చిన వార్వపుటగ్గి రెండు పా
యలు గొని నిర్గమించు క్రియ • నగ్గి బయల్వడ విచ్చెఁ గన్నులన్,

ఉ॥ తోరపు మత్త దంతులను • తొండము తొండముతో ముడించి మేల్
పేరుగఁ దాల్చుటం గదలు • పెన్నడుముం గల దైత్య గట్టిగా
నాఱిచె నన్ని లోకములు • నన్ని దిశల్ మఱి యన్నిచోట్లు దా
ర్మ్రఱయి కొదప్పడన్ బిడుగు • రావము సైతము పుల్లగిల్లఁగన్.

తే॥ పిడుగు వానలఁ బోలిన • బెడిదురాలు, గర్జనముచేసి వారిని • గాంచి నగుచు
వాఁడి శూలమన్ కాలుని • పాఱఁజూచి, పండ్లు గీఁటుచు గుహాఁబోలు • వాయిదెఱచి.

చ॥ కడిమి నజేయమౌ బలము • గల్గిన నా యురు రక్షణ స్థలిన్
గదఁక సమస్త జీవులను • గ్రచ్చఱఁ జంపితి నౌర! మీరలే
కడుకొని వచ్చినార లిటఁ • గమ్మని మాంసము నాకు లేమినో?
చెడువిధి త్రోవఁ జావనొకొ? • చెచ్చెర నం చదలించి నవ్వుచున్.

ఉ॥ అంబుద సంఘముల్ నుఱుము • లై పడఁ గన్నులు విచ్చి చూచి యు
ల్లంబున మండ గొప్పమల • లం బొడియై పడఁగాలఁ దన్నుచున్
డంబగు బాలచంద్రు మొన • డాల్గల కోఱలఁగీటు చార్చుచున్
బంబిన కిన్క బొమ్మలను • వ్రచ్చెద నంచుఁ ద్రిశూలముం గొనన్.

చ॥ అరిది తపోధికుండు ముని • కద్దియభీష్టమయయ్యు సద్గుణా
కరుఁడగు రాముఁడా వనిత • కంఠముఁద్రుంచెదనంచు వింటవే
శరమును పూన్పఁడయ్యెఁ దము • చంపుటకే బెడిదంపుఁ జెయ్యులన్
జరుపుచునున్న దయ్యు నది • చానగదా యని యెంచె జాలిమై.

ఉ॥ వెల్లని పండ్లు నెఱ్ఱనగు • వెంద్రుకలుంగల తాటకాఖ్య త
న్నెల్ల విధంబులం బొడువ • నెంచి త్రిశూలముఁగొన్నఁ జంపఁగా
నొల్లకయున్న రాఘవుని • యుల్లము దిట్టమెఱింగి వేదవి
త్తల్లజుఁ డిట్లనున్ మదిని • తత్తఱ మందుచు రామచంద్రుతోన్,

చ॥ ఇలఁగల పాప సంఘముల • నెల్లనొనర్చి రసంబులేని ప్రా
ణుల మని నిశ్చయించి మము • నుగ్గుల నూచముచేసి మ్రింగఁగాఁ
దలకొనకుండ వీడినది • తా నొనరింపక వెత్తియై యిదే
కల దిఁక నేమనం గలదు • కామిని యే యన దీనిఁజెల్లునే?

మ॥ త్రపయే ముఖ్య గుణంబుగాఁగలుగు కాం • తా మాత్రముం జంపఁగా
నవహాస్యంబగుఁగాని వీర్యబల శౌ • ర్య స్థైర్య తేజోయుతుల్.
విపరీతస్థితి నొందువా రతివ పే • ద్విన్నంతనే భీతులై.
చెప్పుమా యెచ్చటఁ బౌరుషంబు నిలువం • జేకూడు నీమీఁదటన్?

తే॥ మఘవుఁడోడె సైన్యంబులు • మడియ దేవ, దైత్యులోడిరి దీని దో • ర్దండయుగము
మందరముఁ బోలునన నిఁక • మగతనమున, మగలయందు దీనికి భేద • మగునయేమి?

క॥ ఇఁక నీకుఁ జెప్పవలసిన, దొకటిగలదు వినుము • రఘుకు • లోత్తంసమ! ము
న్నొక కాలంబున నడచిన, ప్రకటక్రమ మిద్దియనుచుఁ • బలికెన్ మరలన్.

చ॥ భృగుముని భార్య ఖ్యాతియను • పేర్గల వాలుగకంటి మానసం
బుఁ గరఁచు ప్రేమనూని దితి • పుత్త్రిల కొక్కెడ గొప్పసాయ మొ
ప్పుగ నొనరింపఁగా నెఱిఁగి • పూర్ణమతిం దన చక్రధారచేఁ
దెగఁ గొనె నామె ప్రాణములు • తెంపున దైత్యవిరోధి యయ్యెడన్.

తే॥ దేవభూలోకములఁగల • జీవసమితి, యెల్లఁదనకు నోర్రెంబని • యెంచు కుమతి
కుమతియనుపేరిదాని న • య్యమరవిభుఁడు, కులిశధారచేఁదలఁద్రెంచి • కూలఁద్రోచె.

తే॥ అఖిల జగదభిరామ! క • ల్యాణధామ!, రామ! విష్ణువునకు దేవ • రాజునకును
వర్ణనీయమా కీరితి • వచ్చెఁగాక, దాన నొకనింద గలిగెనే • తలఁచిచూడు.

ఉ॥ నీరజలోచనా! విమల • నీరజమిత్ర కులాబ్ధిచంద్రమా!
సారమతిన్ నిజంబుగ వి • చారణ సేయ బుధాళితో మహా
వైరమునూని ప్రాణివధ • పాటిగఁ జేయుచు ధర్మనాశమున్
దారుచు దానికిన్ మగత • నంబును గావలెనే వచింపుమా ?

చ॥ అరులకుఁ గాలుఁబోలు నసి • హస్తమునం గల వీర! బ్రాహ్మ యే
ర్పఱచిన యాయువుం దెలిసి • పాడి యెఱింగి సమీక్షతోఁ గృతం
బరయుచు జీవసంతతుల • నావలి లోకము చేర్చువాఁడుగా
కెఱచికి దీనిఁబోలెఁ బసి • యెయ్యినఁ జంపెడు కాలుఁడుండునే ?

తే॥ పెక్కుప్రాణులఁదనపొట్టఁ • బెట్టుకొనెడి, దుర్గుణముకంటెఁజెడుగేది • దొకఁడు గలదు
జడగలది మీసలేనిది • మదఁతి యనుచు, దీనిఁ దలఁచుట యవివేక • మే నిజంబు.

ఉ॥ న్యూనత నాశముం గనని • యుద్వృత ధర్మము చెప్పినాఁడ నే
దీని పయిం జలంబుగొని • తీరుగఁ జెప్పెడివాఁడఁగాను నీ
మానసమందు జాలిపని • మానుము చక్కటికాదు రక్కసిన్
మానిని నాక యింకఁ బరి • మార్పుమ యంచు మునీశ్వరుం డనన్.

చ॥ మునివచనంబు విన్న రఘు • ముఖ్యుఁడు వాకొను సత్యధూప! మీ
మనమున సందియంబు లిఁక • మానుఁడు ధర్మ విరుద్ధ కృత్యమై
నను తగఁజేయ నాజ్ఞ యిడ • నర్మిలి మీ నుడి వేదమంచు మే
ల్మిని యొనరించుచేకద చ • లింపని ధర్మపథంబు మాకగున్.

ఉ॥ భామిని రూపుఁ దాల్చి దవ • వహ్నిని బోలిన తాటకాఖ్య గం
గా మధురాంబు పావన జ • గంబగు కోసలదేశ మేలు రాట్
సోముని పుత్త్రియత్నము క • దున్ మదిఁ గైకొని కిన్కఁ గన్నులన్
భ్రామిడి దూఁకు మంటలును • రాఁ జగ తూలము ద్రిప్పివైచినన్.

ఉ॥ క్రొత్త యముండనం దగిన • కొమ్మ మనం బెరియంగ వైవఁగా
నెత్తిన శూల నామక ల • యాగ్ని కడంక మునీంద్రు నాజ్ఞచే
చిత్తము నిశ్చలత్వమునఁ • జెందఁగ నిల్చిన రామచంద్రుపై
కెత్తిన నిండు చంద్రుపయి • కేగెడు రాహువు పోల్కి నేగఁగన్.

చ॥ ఇనకులవీరుఁ డా యదన • నే శరమెత్తుట కూర్చుటల్ శరా
సనమున నారి లాగుటయుఁ • జయ్యనఁగాంచిన వారులేరు కా
లుని పదనుంచి లాగికొని • లోఁగక తాటక యేసినట్టి ము
మ్మొనలు గలట్టి వాలు పలు • ముక్కలఁ జూచిరి నేలపైఁ బడన్.

తే॥ ఇరుల మొగులును గలరంగు • పరఁగు పడఁతి, యొక్క పలుకాడు నంతలో నుదధినిండఁ
జేయు పెనురాలవాన వ • ర్షించె నదియు, రామకోదండముక్త వ • ర్షమున నడఁగె.

శా॥ నీలాంభోదనిభుండు రాముఁడు వడి • న్నిర్భిద్రతన్ ఘోర శా
పాలాపంబును బోలు శాతశర మే • యన్ వజ్రశైలాంతర
స్థూల ప్రస్తరరీతి నొప్పు చెలి వ • క్షోదేశముం జొచ్చి వెన్
హేలాలీలను దుస్సె మూఢులకు జ్ఞా • నీంద్రోపదేశక్రియన్.

చ॥ కనక నగేంద్ర ధీరుడగు • కార్ముకవీరు నిశాతసాయకం
బునఁ బడి తాటకాఖ్య భువి • బ్రుంగుట దోఁచె యుగాంతకాల సం
జనిత మరుత్తతుల్ విసర • జంతు లయంబుగ నాకసంబు గ్ర
మ్మిన పెనుమేఘముల్ పిడుగు • మించులతో భువిఁ బడ్డకై వడిన్.

సీ॥ దుమ్మునిండిన యవ్వ • నమ్మెల్లరక్త ప్ర, వాహమ్ము లతిశయిం • పంగఁ బడిన
మెఱుపులకై వసి • మెఱసెడి కోఱలుఁ, బోట నోరును గల • తాటకాఖ్య
భువన విజయుఁడయి • పొలుపొందు రాక్షసే, శ్వరునకు మొదటి దు • శ్శకున మగుచు
నా దినంబున భూమి • పైఁ దెగిపడ్డ సౌం, పైన జయధ్వజ • మనఁగ నొప్పె

తే॥ అడవి మార్పడి కదలియా • నట్లురమున, శరముగాఁడి దూసిన త్రోవ • జాతి నల్ల
సంజనెట్టనౌ మిన్నూఁత • జాతి యవనిఁ, బడినదియుఁ బోలె వనమెల్లఁ • బర్వెనపుడు.

సీ॥ కలికి క్రొవ్విరివమ్మి • గద్దెనెక్కిన వానిఁ, బోలు కౌశికునాజ్ఞఁ • బూని నడపు
రత్నకాంచన భూషి • రాముని కన్నె క, య్యమున సాయుధహస్తు • లైన దనుజ

కుటములవారల యుసులుల సాన భయపడి, సిగ్గిలి మఱి యాస • చిగురులెత్త
భ్రమయుచు నుండిన • జముఁడును నాఁడొక, మాత్ర చొక్కఁపురుచి • మరఁగినాఁడు
తే॥ మానివాసంబులు మరల • మాకుఁదక్కె, క్రతువు నీకగు దివ్యాస్త్ర • వితతు లితని
కిమ్మనుచు మునితో వచి • యించి సురలు, దండి గురిసిరి విరులుకో • దండిపైని.

8 యాగపటలము 55

ఉ॥ తీరగు దీవనల్ సలిపి • దేవత లేగఁగఁ బుష్పవృష్టిచే
మీఱి ప్రశాంతమైన మరు • మేదిని దాఁటుచు లేమి మందనం
బేరు వహించు*దానగుణ • వీరు నమోఘ మహార్థయుక్తవా
గ్ధారకు దీటుగల్గు విశి • ఖంబు లొసంగెను మౌని వారికిన్
ఉ॥ శాంతుఁడు జ్ఞాని కౌశికుఁడు • సన్మతినిచ్చిన దివ్యబాణముల్
సంతత శుద్ధ మానసుఁడు • చక్కటిఁజేసిన సత్కృతంబు జ
న్మాంతరమందు రోసి తన • యంతట వానిని చేరునట్లు సు
స్వాంతుని రాఘవుంగదిసెఁ • జయ్యన వేడ్కమదించి పైకొనన్.
శా॥ వీరాగ్రేసర! నిన్నుచేరితిమి ని • న్వీడంగలే మెప్పుడున్
గారామార విధించు కార్యములు చ • క్కంజేసి నీయొద్దకే
చేరన్ వచ్చెదు నీదు తమ్ముని క్రియన్ • జేయంగ నూల్కొందు మం
చారం బల్కె మహాస్త్రసంతతుల శ్యా • మాంగుండు నెమ్మింగొనెన్.
తే॥ అంతరెండామడలు వార • లరుగ నచట, గొప్పశబ్దంబు వినబడ • గురు గుణుండు
రాముఁడిది యేమి యనఁగఁ గ • ర్మములు నీఁగఁ, దప మొనర్చిన మునిపల్కె • దానిఁగూర్చి
తే॥ మానసమునఁ బొడమి సర • యూనది యన, నొప్పి నిర్జరవినుతుల • నొందు దానఁ
గలియు గోమతి రవమని • పలికి యవలఁ, నడచి భవహారియగు నొక • నదిని చేర.

:-కౌశికీనది వృత్తాంతము:-

సీ॥ దేవతాస్తుత్యమై • తెలివొందు నీనది, వృత్తమేమని రఘు • వీరుఁడడుగఁ
గౌశికుం డిట్లనుఁ • గమలగర్భుఁడు తొల్లి, పొందిన గౌరవం • బును జయంబుఁ
గొనిన రారాజగు • కుశుఁడు స్వపత్నియం, దమరంగ నల్వురు • కొమరులఁగనె
వారు కుశాంబుఁడు • ప్రథితు డౌ కుశనాభుఁ, డా ధూర్తరజుఁడు వసు • వనెడువారు
తే॥ అందుకౌశాంబియందుకు • శాంబుఁడుండె; నమరెఁగుశనాభుఁడుమహోద • యంబునందు
అలరె నాధూర్తజుండు ధ • ర్మాటవిని గి, రివ్రజంబున వసువు కో • రికను నిలిచె
సీ॥ ఆ భూపతులఁ గుశ • నాభునకుంగలి, గలరెడు లలితవా • క్కులు ప్రవాళ
సుందరాధరములు • పొందిన సద్గుణ, వతులు నూర్గురు ప్రియ • సుతలువారు

* తిరువెణ్ణెయ్ నల్లూరి శడైయప్ప వాక్యములను పోలిన యస్త్రములను • అని మూలము.

గోముగా వర్ధిల్లి • కొమరు ప్రాయమునొంది, యొకనాఁడు విహరించు • నుత్సుకతను
చెలులతోడ వనంబుఁ • జేరి క్రీడింప వా, యువు వారిఁగని మోహ • మొంది పలికె.

తే॥ మావి పిందె బోల్కన్నుల • మగువలారః, పరుని గుసగుసపడిన వింటి • మార్గణంబు
మదిని గాఁడి నొప్పించె నే • మఖుఁగు చుంటిఁ, బెండ్లి యాడుఁడి మిమ్ము నే • వేఁడుచుంటి

సీ॥ అని వేఁడఁగా వార • లా సమీరణుఁగాంచి, మాతండ్రి వేఁడుము • మమ్ముతాను
దానపూర్వకముగా • దయచేసెనేని నీ, కోరిక యపుడొందుఁ • బార మనఁగ
గంధవహుండంతఁ • గడఁకతో వారి వీఁ, పుల గూను గావించి • పోవుటయును
కర కంకణ స్ఫుట • కాంతులొలయ నడ, వఁగలేక వారలు • పడుచులేచి

తే॥ తండ్రికడకేగి యమృతంబుఁ • దన్నునట్టి, గొనబు పలుకులతో నోరు • కొతుకువడఁగఁ
బోలఁజెప్పఁగ నోదార్చి • చూళి కొడుకు, బ్రహ్మదత్తున కతఁడు వా • రల నొసంగె.

మ॥ చెలులన్ వేదిక బ్రహ్మదత్తుఁ డెలమిం • జేపట్ట నక్కన్నెకల్
లలితాకారము లూని రాతని తపో • లాభప్రభావంబునన్
జెలఁగన్ సూనుఁడు లేమికిన్నృపుఁడెదం • జింతించి పుత్త్రేష్టి మౌ
నులచే వేల్వఁగ నందు గాధి కలిగెన్ • బ్రోద్యత్తురంగాళితో.

చ॥ నలువుగ రాజ్యమెల్లఁ గుశ • నాభుఁడు గాధికి నప్పగించి య
క్కులనిధి నాకలోకమున • కుం జన గాధి మహోదయంబు స
ద్బలయుతుఁడై ప్రపాలన ము • దారమతిన్ జరుపంగ గాధికిం
గలిగితి మంతఁ గౌశికియు • గాదిలి పుత్త్రిఁడు నేఁ గ్రమంబునన్.

తే॥ అవలమాతండ్రి భృగుపుత్త్రిఁ • డైన ఋచికు, నకుఁ బొసంగఁగుమారిఁగొ • శికినొసంగఁ
గొన్ని యేండ్లు త్రివర్గముం • గోరి లనిసి, తపముచే సత్యలోకం బ • తండు చేరె.

చ॥ పతి గగనంబు త్రోవ నడు • వన్ విరహంబు సహింపలేక త
త్సతి నదిరూపుఁగొంచు భువి • దారిని వెన్నవులంగఁ గాంచి త
త్పతి ఋచికుండు భూజనుల • బాధలఁ దోలుచునుండు మాపగా
కృతిఁగొని యంచు నాజ్ఞయిడి • యేగె విరించిపదంబు చేరఁగన్.

ఉ॥ సోదరి నిమ్నగాకృతి వ • సుంధరయందె వసించె నంచు న
త్యాదర మొప్పఁ గౌశిక మ • హాముని పల్కఁగ విస్మయంబు న
మ్మోదము నెంది రాఘవులు • ముచ్చటఁ గొంత పథంబుపోయి యం
భోదముఁగ్రమ్మియుండు వన • ముం గని యెవ్వరి దంచు వారనన్.

వామన చరిత్రము

సీ॥ మౌని యిట్లను భువి • లోన మానినులకుఁ, బతికంటె గొప్ప దై • వంబు లేద
యనెడు పతివ్రత • మనసుఁబోలిన పరి, శుద్ధ విషయమిది • శ్రద్ధవినుము

వేద సంతతికిని • విబుధుల బుద్ధికిఁ, దక్కినవారి కం • దకయె యుండుఁ
గమల నాభుఁడు కొంత • కాలంబు దుష్కర, తప మొనరించిన • తానమిద్ది

తే॥ అమరులను భూజనములు బం • ధములనీఁగ, వాని శ్రీనామమేనోటఁ • బలుకుచుంద్రు
వాని కపటనాటక మెన్న • వశముగాదు, అతని నుతియించు ఫలము శ • క్యంబె తెలియ.

తే॥ కడకఁ దపియించె నూఱు య • గంబు లిచట, నాదినంబుల భూగోళ • మమరు దంత
ములనుగల పోత్రిఁబోలిన • బలియుఁడైన, బలి వశము చేసికొనియె ది • వంబు భువము

తే॥ శంక యొక్కింత మదిలేక • జరగు దాత, యురు తపశ్శాలి సురలకు • నరిదియైన
మఖము నెఱవేర్పఁబూని స • మస్తభూమి, నేల వేలుపులకు నీయ • నిశ్చయించె.

తే॥ జరుగుచున్నది యెఱిఁగి ని • ర్జరులు హరిని, గలిసి కేల్మోడ్చి ప్రార్థించి • బలి యొనర్చు
కొడిమెలం దొలఁగించి చే • కూర్పు సుఖము, శాంతి యన నతఁడటుచేయ • సమ్మతించె.

ఉ॥ శ్యామల వర్ణుఁడున్ మహిత • సాత్త్వికుఁడైన రమేశుఁ డంతఁ ద
త్త్వామలవేది మూఁడు సమ • యంబుల చర్య లెఱుంగువాఁడు దై
త్యామర తాత కశ్యపున • కర్మిలి పుత్త్రికుఁడై జనించి తా
వామనుఁడయ్యె వింత దలఁ • పన్ వటబీజము న్యాయ మొప్పఁగన్.

సీ॥ ఒప్పారుచేష్టలు • ముప్పురి జందెంబు, మొలయందు మౌంజియుఁ • గలుగువాఁడు
వేదముల్ విస్పష్ట • విధిఁ బల్కు నాల్కయుఁ, గరమునం దగ్నియుఁ • గలుగువాఁడు
జ్ఞానులకే యెఱుఁ • గం దగ్గ తనదు చి, ద్రూపాభమౌ నొక • రూపుఁదాల్చి
యరుదెంచు వామను • నాగమనంబును, త్రిభువన జేతయు • ధీరుఁడు బలి

తే॥ యెఱిఁగి యచ్చెరువంది ము • న్నెదురువచ్చి, కొంచుఁ బోయి పూజించి సద్గుణగరిష్ఠ!
నిన్ను పోల్విప్రులును లేరు • నన్ను పోలు, ధన్యులును భువిలేరని • తనియఁ బలికె.

తే॥ అంత నమిత వివేకియై • యలరుగుజ్జు, యాచకులు కోరుకంటె న • త్యధిక మొసఁగు
దీర్ఘభుజ! నీకడకు నేగు • దెంచునట్టి, వారె భాగ్యయుక్తులు; రాని • వారు కారు.

తే॥ అనుచు వచియింప నలరి యా • దనుజరాజు, వలసినది యేది తెలియంగఁ • బలుకుఁడవిన
నెనరు కలదేని ముయ్యడ్గు • నేల వలయు, ననినయంత నిచ్చితి నని • యనుట తోడ

చ॥ కవి కొడు కిట్లు పల్కునిది • కైతవవేషము నమ్మఁబోకు దా
నవ కుల చంద్ర! భూసురుఁడు • నల్లని మేఘముఁబోలు నొక్క మా
నవుఁడని గుజ్జురూపని య • నంజన దెల్ల యజాండ గోళముల్
తవిలి యొకప్పుతుందమునఁ • దాల్చిన యాతఁ డెఱుగుమా యనన్.

తరల॥ దనుజదేశిక! మత్కరంబది • తద్దయుం బయిఁ గ్రాలఁగాఁ
దనకు నొప్పనిరీతి మిక్కిలి • తాజీ యుండున దెన్నఁగా

నెన యెఱుంగని నీలవర్ణుని • యిందిరేశుని శ్రీకరం
బనఁగ నాకిఁకఁ నంతకంటె మ • హాత్ముఁ మేలెది చూడుమా॥

తే॥ వలయువారలు వలవని • వారటంచుఁ, గనక నిర్ణయించిన యీవి • ఘనుల కొసఁగఁ
దగినదని ధర్మ తత్త్వవే • త్తలు వచింతు, రతనికి సమాను లధికు లెం • దేనిఁగలరె?

ఉ॥ ఒత్తుగ మేన వెల్లఁదన • మొందిన వాఁడవు గాన నంటి వి
ట్లుత్తములైన దాతలకు • నొప్పుగ నీయఁగరాని వంచునే
పొత్తమునందు గల్గు నెవిఁ • బొందిని తీయని ప్రాణమైనఁ దా
నెత్తిడి వేఁడు టెగ్గు మఱి • యిచ్చుట లగ్గు తలంచి చూడుమా॥

ఉ॥ చచ్చినవారు లోకమునఁ • జచ్చిన వారలుకారు ప్రాణముల్
నొచ్చి సగంబు చచ్చికయి • నూల్కొనఁ జాఁచుచు వేఁడువారలే
చచ్చినవారు నిక్కముగఁ • జచ్చినవారలు లేచిరారు పై
నిచ్చినవారు గాక యిల • నెవ్వరు సుస్థిరులో వచింపుమా.

ఉ॥ పెచ్చు నిరాపనిందలను • పెంచెడువారలు కారు శాత్రవుల్
ఇచ్చెదు వారిఁజేరి తగ • నీయకుఁడీ యను వారెశాత్రవుల్
ఇచ్చలునట్టిరే తమకె • నిక్కము చేటొనరింభు కొన్న వా
రిచ్చుట మాపుకంటె మఱి • హెచ్చగు పాపములేదు ధారణిన్.

ఉ॥ పెద్దల వాక్యముం దలఁచి • పెచ్చుగ ద్రవ్యము చేత నుండఁగా
నెద్దడి నొచ్చువారలకు • నిచ్చియశంబు గడించి ధర్మముం
దద్దయు నాచరించి భవ • ధన్యతఁగాంచెడు వారిఁ జేరి పే
రొద్దిక లోభమున్ విడకుఁ • డో యను దుష్టులె దొడ్డశాత్రవుల్

తే॥ నయములేని యాచార్యుఁ దా • నమును చెఱచుఁ కృపణుఁ డొక్కరొకరికెత్తి • యిచ్చుచుండ
భంగపఱచుట దగునె? నీ • బంధు సమితి, కూడు గుడ్డయులేక య • ల్లాడుఁగాక॥

తే॥ అని పలికి మంత్రిదుర్గుణుఁ • డనుచు నెంచి, యాతనిని లెక్కగొనక మూఁ • డడుగులిలను
నీవె కొలుచుకొమ్మని చెప్పి • నీటిధార, బలి త్రివిక్రము చిన్నిచే • తులను విడిచె.

చ॥ విమల సరో జలంబు బలి • వీడిన ధార బిరాన చిన్నిహ
స్తములను పద్మమాత్రఁ దలి • దంద్రులె నవ్వఁగఁదగ్గ గుజ్జు త
న్నమరఁగఁ జూచువారలు భ • యంబును విస్మయమున్ భజింప ను
త్తములకుఁ బ్రేమతో నొసఁగు • దాన ఫలంబు విధాన వర్ధిలెన్.

ఉ॥ ఊనిన పాదమొందు విపు • లోర్విని నిండుచుఁ బిన్నదిద్దియం
చే నిజ మవ్వలం గడచి • యేగదు; మిన్ను సమస్త మొక్కటన్

బూని యడంచి స్వర్గపద • ముం గొని దానిని దాఁటి యవ్వలన్
మానిత రీతి నేగుటలు • మానెను సుంతయుఁ జోటు లేమిచేన్

ఉ॥ రెండు పదమ్ములన్ వెలువ • రించి సమస్త జగమ్ముఁ గొల్చి బ్ర
హ్మాండమునందు మూఁడవ ప • దాశ్రయ మెచ్చట లేమి దానికిన్
నిండు ప్రియంబు గల్గు బలి • నెత్తియె తావలమయ్యె వింతె కో
దండ ధరాగ్రణీః ప్రథిత • దైత్యవిరోధియుఁ బిన్నవాఁడెకా!

ఉ॥ నల్లనిసామి యింద్రునకు • నల్వగుఁ గా కని యీ జగత్త్రయిన్
జల్లఁగ మేటి యేలుబడి • సల్పనొసంగి జగంబుఁ గొల్చి రా
జిల్లి శ్రమించు పాదములు • చేత రమాసతి తాఁకు రక్తిమన్
జెల్ల మహా గభీరిమము • చెందిన పాల్కడలిన్ బరుండెఁ దాన్.

చ॥ అరుదగు కర్మపాళి మొద • లంట నశింపఁగఁ జేయు రామః యీ
పరమ పవిత్రమౌ వనము • బాధ రతిం గను వారు జన్మదుః
ఖరహితులై చెలంగుదురు • కాంచుమ వేద వచోనుయుక్తి నా
ఙ్కిరవుగ యాగమున్ జలుప • నిద్దియె యిష్మమతొండు లేదిఁకన్ .

శా॥ ప్రారంభించెద జన్న మివ్వనమునన్ • రండంచు సిద్ధాశ్రమం
బారం జేరుచు విఘ్నముల్ దొలఁచి త • ద్యజ్ఞంబుఁ గాపాడఁగా
మారాకారుల రామలక్ష్మణులఁ బ్రే • మ న్నిల్పి యజ్ఞీయ సం
భారంబుల్ సమకూర్చి కొంచుఁ దొడఁగెన్ • మౌనీంద్రుఁ డుద్యూతిమై.

యాగరక్షణము

ఆ॥ మన్నుమిన్నుఁ గాచు • మన్నిని కొమరులు, విన్నవారిఁ గూర్చి • యెన్నఁ జేయ
నరిదియైన వేల్మి • సాఁ ఋ నాళ్ళ రసిరి, గన్నుగాచు రెప్ప • కరణిఁ గాచి.

తే॥ తిరుగుచున్న నగంబుల • తెఱఁగుఁ దెలుపు, రాఘవులలోనఁ బెద్ద, స • ర్వజ్ఞుఁడైన
గాదిజుం గాంచి యావిఘ్న • కారులైన, యసుర లెప్పు డిటకు వత్తు రనుచు నడిగె.

తే॥ మౌనియై జటి మాఱాడఁ • బూనఁడయ్యె, వీరవరుఁ డురాముఁడు మ్రొక్కి • వినతితోడ
వెనుదిరిగి మిన్ను చూడఁగఁ • బిడుగు మ్రోఁత, బిడియపడ వినవచ్చెను • వికటరవము.

తే॥ గుప్పిరేసిరి విసర్రిరి • నిప్పునీరు, గురిసి రద్రులఁ బెకలించి • దొరలవైచి
రఱచి రదలించి తిట్టిరి • మొఱకులపుడు, పరశువులవైచి మాయలు • పఱపినారు.

తే॥ ఏచి కోపించి యేయఁగా • నెఱచి కఱచు, కొనినయాయుధములకావొ • గుఱుగురియు
కరణి వనమెల్ల విరియరా • క్షసు లంతఁ, గదలి మింటిఁ గప్పెనప్పుడు • గ్రమ్మినారు.

చ॥ మెఱసెడి కత్తులుం గదలు • మిక్కిలి వైచుచుఁ బెక్కువాద్యముల్
మొరయఁగఁ జేయుచున్ పిడుగు • మొత్తములంటిలెఁ గంటగింపుగా
నఱచుచు దైత్యులేచుట యు • గాంతమునన్ మహిముంచ నెంచి మి
న్నొరసి పగిల్చి కొంచుఁ దగు • నుద్ధతివచ్చు మొగుళ్ల నాఁదగెన్.

ఉ॥ కోఱల జంటలొప్ప మిడి • గ్రుడ్లను ద్రిప్పుచు రక్తరోమముల్
మీఱి వెలుంగ నొడు బిగి • మేకొన నిప్పులు గ్రక్కఁజూచుచున్
బొబ్బచు వచ్చువారు ముని • వంద్యుఁడు పల్కిన వారె యంచు నా
మోఱకులన్ రఘూత్తముఁడు • మున్కొని తమ్మున కొందఁ జూపఁగన్.

ఉ॥ కొంచిన లక్ష్మణుండు కడ • కన్నుల నిప్పులు రాల మింట ను
గ్రాంచిత రీతిఁజూచి తన • హస్త శరాసముఁ గాంచి రాఘవా!
ఓంచిన క్రూరరాక్షసుల • మేనుల కండల తుండ్లు గండ్లు గా
న్విఁచఁగఁ గొండలై పగుట • నిక్కము చూచెదుగాక యియ్యెడన్.

తే. అనుడు నీటెలఁ బట్టిన • యసురవరులు, త్రైచు రక్తమాంసమ్ములు • పడఁగనీక
కొండముల నేసి పైకప్పు • గప్పివైచెఁ, నిండుగా రాముఁడా హోమ • కుండమునకు.

ఉ॥ హాలహలంబు పొంగి జగ • మంతట మాపఁగ రేఁగునంతలోఁ
జాల వడంకి నిర్జరులు • చంద్రధరున్ శరణంబు నొందు నా
పోలిక మౌనులెల్ల భయ • ముంగొని సద్గుణధాముఁజేరి యో
నీలశరీర! యెట్టులును • నీవె శరణ్యము వేఱు లేదనన్.

చ॥ మదిని కలంక నొందకుఁడు , మౌని జనోత్తములార? యిద్దెయి
య్యది తొలఁగింతు నంచభయ • హస్త మొసంగి గుణంబు కర్ణమున్
గదియఁగ లాగి రక్తమయ • కంధిగ భూమి నొనర్చి వీరతన్
గుదులుగఁ గూర్చి రాఘవుఁడు • కూల్చె నిశాచర మూర్ధశైలముల్,

తే॥ కమలనేత్రు దివ్యాస్త్రంబు • కఱకు బెడిదు, రాలు తాటకగన్న పు • త్త్రికులలోన
నొకని సంభోధిలోవైచె • నొకనిఁబట్టి, విందుగాగఁ గాలాంతకు • వీటికనిపె,

మ॥ వనమాలా ధరుఁడైన రాముఁడు వడిన్ • బాణావలిన్ దక్కియు
న్న నరాశి ప్రకరంబుపై విడువనా • నారాచముల్ మిన్నుగ
ప్పనఁ గాకుత్థ్సులు పీన్గు కొండలపయిన్ • వేయెక్కి చంపం గలా
రని చెల్లాచెదరయ్యె దైత్యబలముల్ • ప్రాణంబులం గాచుకోన్.

క॥ పిడుగుల వలె బెడిదములై, విడువక రామాస్త్రవితతి • వెన్నంటంగా
మిడియుచు మొండెము లాడెను. గడుకొనె గ్రద్దలు పిశాచ • గణము నుతించెన్.

ఉ॥ ప్రబ్బిన పుష్పవృష్టియట • గ్రద్దల వందిరిఁజీల్చు కొంచు బ
ల్గొబ్బున రాలెనంబునిధి • ఘోషణముంబలెఁ దూర్యరావముల్
మబ్బులు మ్రోఁగెఁ బాకబల • మర్దన ముఖ్యులు గుంపుగూడి పే
రుబ్బున వచ్చి రామునకు • నున్నతి నిచ్చిరి మేటి దీవనల్.

చ॥ పరమ పునీతులైన ముని • వర్యులు గంధ సుమాక్షతంబులన్
శిరములఁ జల్లి దీవనలు • చేసిరి తద్వన వృక్షజాలముల్
విరులను రాల్చె మౌని జన • వీరుఁడు కౌశికుఁ డంత యజ్ఞమున్
గురుతర శాస్త్రపద్ధతిని • గోరిక దీర ముగించి యిట్లనున్.

చ॥ అఖిల జగంబులన్ మొదట • నాదర మొప్ప సృజించి పిమ్మటన్
నిఖిలము కడ్పులోపలనె • నించుచుఁ బెంచెడు నీవు పూని యీ
మఖమును గాచు టెచ్చగునె? • మన్ననతో నిటకేగు దేర నా
సుఖతర భాగధేయ మది • చొక్కము గొప్పది యంచు నెంచితిన్.

చ॥ అనవుడుఁ బుష్పముల్ ఫలము • లందము గూర్పఁగ వృద్ధిఁ బొందు వృ
క్ష నికరముల్ చెలంగి కడుఁ • జల్లనయైన వనంబునన్ మహా
మునులను గూడియున్న గుణ • పూర్ణుఁడు రాముఁడు మౌని కౌశికుం
గని యిఁకఁ జేయఁగాఁ దగిన • కర్జము మాకెది తెల్పుఁడీ యనన్.

ఉ॥ నే నరుదన్న వే యయిన • నీ కరుదైనది యొండు భూమి లే
దైనను గొన్ని యున్న యవి • యావలఁ జూతము నీటియేర్వ మా
గానియె చూడ నెల్లెడలఁ • గ్రమ్మిన యమ్మిథిలా పురావ
జాని యజించువాఁ డతని • జన్నము చూతము రండు లెండనన్.

9. అహల్యా పటలము. (71)

సీ॥ మంచి దనఁగ వార • లంచిత గతి ముప్వ, రును మిథిలాపురి • త్రోవఁ జనుచు
సమల రత్నశ్రేణి • యగురు చందనము గం, దంబొప్పు పులిన త • లంబు లనెడి
వక్షోజములును లేఁ • బ్రబ్బలి తీఁగలన్, మధ్యంబు నూత్న సు • మప్రతాన
మనుమేఖలయు గొన • బగునల్ల యినుకయన్, కొమ్మడి శైలంబుఁ • బ్రమ్మివచ్చు

తే॥ కాల్వలను గజ్జెల రొవలు • గలుగు కాళ్ళు, చెలఁగి చెలువంబుచేత స • చ్చెరువుఁగొలుపు
శోణనదియను తెఱవను • చూచివారు, మేరమీఱిన రహి దరిఁ • జేసినారు;

సీ॥ అంత భాస్కరుఁడుద • యాన నిచ్చిన చల్లఁ, దనము జగతి కిచ్చు • తలపు గలిగి
జీవులఁ దపియింపఁ • జేసెడి తనమేని, వేఁడిమి తగ్గించు • వాఁడపోలె
నరుణుని సయనం బు • లరుగుట కంటెను, ముందంజ వైచుచుఁ • బోపు హరులఁ
గట్టిన యొంటి చ • క్రపుఁ దేరితో నేగ్గి, పడమటి కడలిలో • పల మునింగెఁ.

తే॥ ఉల్లసగు నీటిపట్టుల • జలజగృహము, దళములను తలుపులు మూయఁ • దలరి గండుఁ
దేంట్లు పెంట్లతోఁగూడి యే • తేర ననువు, వెలయు నొక తావి వనమున • విడిసినారు

ఇంద్రునకు దుర్వాస శాపము

తే॥ శః వనం బేరిదని రాముఁ • డెలమి నడుగఁ, గడఁగి గురు తపో ఒనల దగ్ధ • కర్ముఁడనిరె
మున్ను దితియను కశ్యపు • ముదిత యిచటఁ, దన కుమారులకై కుంది • తప మొనర్చె

శా॥ శః లోకంబుల కావలన్ వెలసి ప • మ్మింపారఁగా నేలు మా
లోలుం డున్నెడఁ జేరి సన్నియతిమై • లోలాక్షి విద్యాధర
స్త్రీలం దోర్తు భజింపఁగా నలరుచున్ శ్రీలక్ష్మి ప్రత్యక్షమై
రోలంబ ధ్వని యొప్పు పుష్పసరమా • ప్రోయాలి కిచ్చెన్ రహిన్.

ఉ॥ ఆ సుమమాల వీణియకు • నాదటఁ జుట్టి విరించి లోకముం
డాసినఁ గాంచి కట్టెదుట • దయ్యని కిన్కకుఁ దావలంబు దు
ర్వాసుఁడు లక్ష్మి సన్నిధిని • శ్రావ్యసుగీతము లాలపించు నం
చా సకి కంజలిం జలిపి • హర్షముతో వినుతింప నామెయున్.

ఉ॥ లోకములన్ సృజించి కృప • లోఁ గొని కాచుచు వెల్వరించు నా
శ్రీకరు వక్షమందున వ • సించి సమస్తముఁ గాంచు తల్లి య
స్తోక ముదంబునన్ జడను • చుట్టిన మాలిక నా లతాంగి వే
కై కొనుమంచు నామునికి • గారవ మార నొసంగి నంతటన్.

ఉ॥ వేడుక లోకమాత తన • వేణిని దాల్చిన మాలఁగాంచి నా
వోడిఁమి దొడ్డదంచుఁ గొని • మోదముచే గరుపాటు మేనితో
బోడ జటన్ ధరించి భవ • ముల్ వోనుఁగొంది విముక్తిఁ గాంచు మే
ల్జాడ యిదంచు వేడ్కమెయి • స్వర్గపురంబును డాయఁబోవుచో.

సీ॥ రజతమయంబయి • రాజిల్లు సుందర, నగముపైఁ గురియు కా • ర్మొగులు వెలసి
చెందామరలు వేయి • చెలువుగా వికసింప, నెట్టని వెలుగుఁల • నెనయు నినుని
కాంతి నొందినరీతిఁ గ్రాలుచుఁ బొలుపారు, తనువుతో నై రావ • తంబు నెక్కి
చెలకు రుచినినేని • చేదుగా నొనరించు, లలితవాక్కులుగల • లలనలైన

తే॥ రంభ మేనక మున్నగు • కుంభకుచలు, చిత్తజుని శరావళుల వర్షించు తూణ
ముల నెనయు వదకిసల మూ • పురములలియ, నాడుచును పాడుచును మ్రోల • నరుగుచుండ

సీ॥ బలు నీలగిరి కిరు • వలకుఁల విలసిల్లు, జ్యోత్స్నినా నొప్పారు • సురఁటు లొలయ
జాబిల్లి దిగివచ్చి • జానొందె ననఁజెల్లు, ధవ ళాతపత్త్రంబు • తనరుచుండ

పటహకాహళశంఖ • పణవాది రవములు, తఱచయి వంది గీ • తముల ముంప
వేద చతుష్టయ • నాద ముప్పొంగెడి, యంబుధి ఘోషంబు • ననుకరింప

తే॥ జగములను మ్రింగ వచ్చెడు • పగిది(దో(చు, నుత్సవ ప్రాభవము(గాంచి • యబ్బి యబ్బు
రంబు గొని తానుదెచ్చిన • ప్రసవమాల, కేల(గొని హరికీయ నుం • కించునంత.

తే॥ దాని దో(టితో(గొనుచు(జౌ • దంతి మెడను, నగవిభేది వైచుడును పు • న్నాగమంత(
దాడి(బోలిన కరముతో • దాని లాగి, కాలితో(ద్రొక్కి పే(డయౌ • కరణి నల(చె.

ఉ॥ మున్నె కటూగ్రకోపి తన • ముందటనే యటు లౌట(గాంచి తా(
గన్నుల నిప్పుకల్ వెదల(• గ్రక్కి నజాండచయంబు బూదియై
చెన్నఱు నంచు విచ్చి వఱ • చెఱ సురసంఘము సూర్య చంద్రులుం
దెన్నులు దప్ప(గప్పె(దమి • దిక్కుల(దల్లడ మందె లోకముల్.

ఉ॥ ఊరుపులందునుండి పొగ • లొక్కట లేవ(బురారి యట్ల హా
సారవ లీల నార్చి నగి, • యాననమందు బొమ ల్ముడు ల్పడఁగా
బారలుగా(గ నాలుకలు • పర్వెడి యుజ్జ్వలితాగ్ని(గ్రక్కు ను
ద్ఘోర కఠోర నేత్రముల • తో(బురుహూతుని గాంచి యిట్లనెన్.

శా॥ ఓరీ క్రూర! సురాధమా! తులువ! నీ • యుద్వైభవం బెంత? లో
కారాధ్యుండును లోకనాయకు(డు లో • కాధారు(డౌ విష్ణు వ
క్షోరంగంబుననుండు లక్ష్మి జడలో • సొంపొందు నిర్మాల నే
నారం బొందితి(బూర్వ జన్మ గురు పు • ణ్యప్రాప్తి గర్వాంధు(డా!

ఉ॥ నీ యురు వైభవంబు(గని • నీకిది తగ్గది యంచు నే(డు మో
దాయత బుద్ధినై యొస(గ • నంత యలక్ష్యము చేసినా(డవే
మాయురె! నీదు పెన్నిధులు • మంగళ సంపద లెల్ల నంబుధిన్
మాయును గాత(గుంది యిదు • మల్గడు నొందుదు గాక దుర్మతీ!

మ॥ అని దుర్వాసు(డు శాప మిచ్చుడును రం • భాద్యప్సరోవర్గమున్
బెను లిబ్బుల్ పెలి మావు కామగవియున్ • వేగంటి చౌవంతి స్వ
ర్వన భూజాదికముల్ సమస్తమును సం • రంభంబుతో(జేరె(బో
ఘన విస్తార తరంగ ఘోష యుతమౌ • గంభీర వారాన్నిధిన్.

మ॥ కడు కిన్కం గల మౌనిశాపమున స్వ • ర్గంబాది లోకంబు ల
ట్లుడికెన్ లేవడి చీడ పట్టినటులై • యుగ్రత్వముం జూప న
ప్పుడు నాకౌకను లద్రిజారమణు నం • భోజాసనుం గూడి పా
ల్కడలిం జేరిరి మాధవుం గని మొఱ • ల్గావింప దైన్యంబుతో.

తే॥ కమలజుండును త్రిదశులు • కరిముఖ్యైన. మునివలన నైన కష్టముల్ • వినిచి మాకు
నీ చరణములే శరణముల్ • నీరజాక్ష!, యనుచు వేఁడఁ ద్రివిక్రముఁ • డనియె నిట్లు.

క్షీరసాగర మథనము.

చ॥ కలఁగక మందరంబు తగు • కవ్వము వాసుకి త్రాడు నిండు జా
బిలి తరిగంబమై తనర • వేఱుగ వేఱుగ దేవ దానవా
వలి యిరు ప్రక్కల న్నిలిచి • పాల్కడలిన్ జిలుకుండి యోషధుల్
దళముగ వైచి వెన్న పడు • దాఁకను పూనిక వీడకుండఁగన్.

ఉ॥ మేమును వత్తు మచ్చటికి • మీరు బిరానఁ బదండి యంచు ల
క్ష్మీ మహిళా మనోహరుఁడు • మేకొని పల్కఁగ నింక నెవ్వ వే
యామడ లోడి పాఱెనని • యానిన నమ్మికచే ముదంబు నె
మ్మోములఁ దోఁప వేలుపులు • పోయిరి పాడుచు నాడుచున్ రహిన్.

ఉ॥ లీలగ మందరంబుఁ బెక • లించిరి వాసుకిఁ జుట్టినారు జే
జేల పసాదము న్నిలువఁ • జేసిరి కంబముగా మహౌషధుల్
కేలను గెల్లగించి కడ • లిం బడవైచిరి చిల్కి రంబుధిన్
నేల చలించె శేషుఁడును • నెమ్మెయిఁ గుంచె సహించలేమిచే.

చ॥ అరయఁగ ధర్మ హీన హృద • యంబులఁ జేరని కేశవుండు మం
దరమును వీఁపుపైఁ దిరుగఁ • దాల్చి బలిష్ఠ ధులీంద్ర రూపుఁడై
గిరి నిలువంగ మోచి వెయి • కేలుగడల్కొనఁ జేసి మౌని యొం
టరమునఁ బోయినట్టివి క • దంక ఫలింపఁగఁ జేసె నత్తఱిన్

చ॥ మ్రుతిఁగిన సంపదల్ మరల • మమ్ము కృపామతి నేలువానిచే
దొరకెఁ బరస్పరంబు పగ • దోఁచె సురాసురకోటి కంత శ్రీ
వరుఁ డొక మోహినీ రమణి • వాలక మూని సురారులన్ భ్రమం
పఱపుచు మోసపుచ్చె సుధ • వారక మెక్కిరి వేల్పు లంతటన్.

చ॥ బెడిదపు టాలమున్ శశిని • భీమునకున్ సురభూరుహంబుతో
బెడఁగగు వస్తువుల్ శిఖరి • భేదికిఁ దక్కిన సంపదల్ ప్రియం
బడర సురాళి కిచ్చి కమ • లాలయ లక్ష్మిని కౌస్తుభంబు మై
వడిఁ గయికొంచు మాధవుఁడు • పైనము చేసెను వైనతేయుపై.

ఉ॥ అంత దురంత చింత దితి • యందుచు నెమ్మది లేక భర్తనే
కొంతమునందు గాంచి తన • హస్తములన్ ముకుళించి నా సుతుల్

వంతల నొంది కుంది వసి • వాడి నశించిరి దేవవంచనన్
బంతముతోడ వారిఁ జెఱు • పం దగు పుత్త్రిని నాకొసంగవే.

చ॥ అనవుడు కశ్యపుం డను ద • యామతి నీకొక సూనునిచ్చితిన్
బనిగొని భూమి కేగి వెయి • వత్సరముల్ తపమాచరింపు మ
ట్లొనరిచితేని నీదు వర • ముత్కటరీతి ఫలించునన్నఁ ది
త్యనుమతి నామె భూమిని మ • హా తపముం బొనరించె నిష్ఠమై.

చ॥ అది విని వాసవుం డడలి • యామెకు సేవ యొనర్ప నేగి వే
కుదిరి తదీయకార్యమునఁ • గొండొక దోసముఁగాంచి మెల్లఁగా
నుదరము చొచ్చి యాకరువు • హో యన "మారుద" యంచు నేడు తుం
డ్లదయతఁ ద్రుంచి తున్కలకు • నౌల మరుత్తులనంగఁ బేరిడెన్.

తే॥ ఈ స్థలం బిట్టి దచట మ • హేశ్వరునకుఁ, బార్వతికిఁ గల్గి పావకు • వలన గంగ
వలన భరియింపఁగా రాని • బలియుఁడు గుహుఁ, డడరు శరవణ మది యని • నుడువుచుండ

చ॥ యమ తను కాంతులం దెగడు • నచ్చపుఁ జీఁకటులం దొలంచి లో
కములను గాచు వేవెలుఁగు • కాంచనచేలుని నాభియందు మొ
ట్టమొదట బ్రహ్మ యుప్పతిల • డంబుగఁ బుట్టిన తమ్మివోలె నం
దము గల తేరితో విలస • నంబుగఁ బుట్టెను నీల నీరధిన్.

సీ॥ పొసఁగఁ ద్రిమూర్తులఁ • బోలిన గాధిజ, రామలక్ష్మణు లంత • పయము మీఱఁ
గదలి యెట్టని కనుల్ • గల వృషభేశ్వరు, సెక్కిరింతగ మఱి • చెక్కుమొగను
పడసిన శంభుక • పద్దంబునుండి నిం, డిన మకరందంబు • చినుకు రేల
పూల నీడ్చుకొనుచుఁ • మోదుఁచు నిరుదరుల్, వృద్ధియా కతనఁగా • వేరిఁ బోలి

తే॥ విమల జలపూర్ణమైన యా • విన్నువాఁకఁ, గాంచి దీని చరిత్ర సా • కల్యముగను
దెల్పవే యని రాముఁడ • ర్థించినంత, నిట్టులనియె విశ్వామిత్రుఁ • డింపు నింప.

గంగా వృత్తాంతము.

సీ॥ మీ వంశమునఁ బుట్టి • మేదినిఁ బాలించి, తగ నయోధ్యా మహా • నగరమందు
నెగడు విజయశీలుఁ • డగు సగరునకు వై, దర్భియా తొలి కళ • త్రంబునందు
జనియించు నసమంజ • సున కంశుమంతుండు, కలిగె రెండవభార్య • ఖగ కులేంద్ర
సోదరి సుమతి యన్ • సుదతికి నుదయించి, రఱువది వేవు ర • ర్వాధిక బలులు

తే॥ తండ్రి కొడుకుల కడిమికిఁ • దనిసి పూని, గొప్ప య శ్వమేధంబు జా • గొప్పఁ జేయఁ
గినిసి సుమనసుల్ దాని జి • ష్ణునకుఁ దెలుప, గపిలు వెనుక యాగాశ్వంబుఁ • గట్టైనతఁడు

లే॥ హయముపెంటఁ బోవుచు నున్న • యంశుమంతుఁ
దెదఁ గలఁగి యింద్రు మోసంబు • నెఱుఁగలేక

వెదకి భువి యెల్ల గాలించి • విసిగి మరలి
తాత కా సంభవము విశ • దముగఁ దెలిపె.

తే॥ అతఁడు కొడుకులతోఁ జెప్పి • కుతిలపడఁగ, బాడబము చాడుపున మండి పడుచువారు
తడయ కిలయెల్లఁ దడవి పా • తాళ జగము, కాన బడు దాఁకఁ ద్రవ్విరి • కడఁక విడక.

చ॥ పొడవు వెడల్పు లోఁతు పరి • పూర్తిగ నామడ లొక్క మూఁట పెం
పెడలక త్రవ్వి యాతు దెస • నేగి రసాతలమందు మౌనముం
దొడరి తపించు కర్దమ సు • తుం గని చెంగటఁ దేజి యుండుటన్
మిడుఁగుఱు లుర్లఁ జూచి కడు • మిట్టిరి తిట్టిరి చుట్టి రాతనిన్.

చ॥ తఱిఁగని కిన్కతోఁ దమ ముని • తల్లజుఁ డుగ్రతరేక్షణంబులన్
జూచుచుఁ జూడ మున్ను శశి • జూటుని క్రొంజిఱునవ్వుచేత నే
పురములు బూదియైన క్రియ • భూప కుమారులు బూదియై ధరం
దెరలిరి వేగు లంతఁ జను • దెంచి వచించిరి చక్రవర్తికిన్

క॥ విని కుమిలి చింత కంతము, గనక నృపతి యంశుమంతుఁ • గని జన్నంబున్
కొనరుచుటా? నిలుపుటయా?, యన నాతఁడుఁ జనియె యజ్ఞ • హయమును వెదకన్.

క॥ చని కపిలు నాశ్రమమునకుఁ, గని జనకులు బూదియైన • గతికిఁ దలరి య
మ్ముని వేఁడ వారివృత్తము, వినిచి యతఁడు హయముఁ గొనుచు • వే పొమ్మనియెన్.

చ॥ అమలిన లేఖ్య కీర్తికరః • యట్టు లకల్మష చిత్తుఁడౌ ముని
ప్రముఖుఁడు దెల్ప మ్రొక్కి సగ • ర ప్రభు పౌత్త్రుఁడు వారువంబుఁ దే
ర మఖము పూర్తి చేసి యమ • ర ప్రకరంబులకున్ హవిస్సొసం
గి మనుజ శేఖరుండు ధర • ణిం దన పౌత్త్రున కిచ్చి యవ్వలన్.

తే॥ సగర సార్వభౌముం డేగె • స్వర్గమునకు, సాగరులు త్రవ్వుటం జేసి • సాగర మను
పేర నీరధి మహిమతో • వెలసె నంశు, మంతుఁ డేలుచునుండె న • మ్మహితలంబు.

చ॥ అతని కులంబునం దెవిమ • లాయకీర్తి భగీరథుండు సం
స్తుతమతి పుట్టి రాజ్యమును • శోభిలు రీతుల నేలుచుండఁగా,
గతము వసిష్ఠమౌని పలు • కన్ విని కొందలమంది మేదినీ
పతి తిలకంబు చాఁగి గురు • వర్యునితో నొకమాట యిట్లనెన్.

చ॥ కపిలుని కోప తాపమునఁ • గ్రాఁగిన మత్కుల పూర్వులెల్ల గన్

తే॥ ధరణివర! వార లొక్క స • ద్గతిని పొంద, నీవు కమలాసనుని గూర్చి • నిష్ఠ మెయిని
గొప్పతపము కావింపు చే • కుఱు ఫలంబు, చింత వలదని యకలంక • శీలుఁడనియె.

తే॥ ఉర్వియెల్ల సుమంత్రున • కొప్పగించి, తలఁపునకు ననువగు హిమ • ధరణిధరముఁ
జేరి పదివేల యేండ్లు భ • గీరథుండు, తపము సేయ విరించి ప్ర • త్యక్ష మగుచు.

చ॥ అరుదగు నీతపంబునకు • నందితి సంతస మింక సన్మనీ
శ్వరు కినుకన్ గడించి చెడు • చావును పొందిన నీ పితామహుల్
నరకము దాఁటి సద్గతి గ • నన్ దలఁపొందిన వారి యస్థులన్
ధరఁ బ్రవహించు దేవనదిఁ • దప్పక గల్పుము కోర్కి యయ్యెడున్

చ॥ సుర తటినీ ప్రవాహము వ • సుందరపైఁ బడ దాని వేగమున్
గిరీశుఁ డొకండె సైఁచు నిఁక • గేకి మెడం గల చాయ నొప్పు భూ
ధరసుత నర్ధదేహమునఁ • దాల్చిన యంధకవైరిఁ గూర్చి నీ
వురు తప మాచరింపు • మని యొప్పుఁగఁ జెప్పి విధాత యేగినన్.

తే॥ శివుని పదివేల యేండ్లు సు • స్థిర తపంబు, సల్పి మెప్పింప నతఁడు ప్ర • సన్నుఁ డగుచు
విష్టముం దీర్తు నని పల్క • నృపుఁడు పిదప, గడపె నైదు వేలేండ్లు గం • గను నుతింప

ఉ॥ గంగ లతాంగి రూపమునఁ • గానఁగ వచ్చి మహీంద్ర! యీ తపం
బుం గయికొంటి వేల? వడిఁ • బొంగెడు గంగ ధరం దిగంబడన్
గ్రుంగక సైఁచువారెవరు? • రుద్రుఁడు పల్కిన దెక్కసక్కెమౌఁ
జెంగక ఘోరమౌ తపము • సేయుము నీవరముల్ ఫలించెడున్.

సీ॥ అని పల్క యరుగఁగా • నా నరపాలుండు, చింతించి తనపట్టు • చెదరనీక
రేల జిల్లేడు మా • రేడు నుమ్మెత్తయు, వెండి పసిండి వ • న్నియ మెఱుంగు
జడ గల్గి నిర్మల జాత • వేదోజ్జ్వల, జ్వాలాకృతుండైన • శంభుఁగూర్చి
ధ్యానించి రెండువే • లైదు వందల యేండ్లు, కడు నుగ్రతపము పెం • పడరఁజేయ

తే॥ మెచ్చి కైలాసవాసుండు • వచ్చి యిచ్చ, యేది యన వినతుండయి • నృపవరుండు
గంగ పొంగుచుఁ బల్క వా • క్యముల నుడువ, నగుచు నగధన్వియిటులనె • నరవరునకు

సీ॥ ఇనవంశ్య! యొకచుక్క • యేని చిందఁగనీక, పట్టికాచెద శంక • వలదు నీకు
నని కటాక్షించి తా • నరుగఁగ రెండు వే, లైదు వందల యేఁడు • లధిక ఘోర
తపము గావించి యం • తటఁ బత్రములను పు, వ్వొండి యొడిగిలు నీరు • కడకు గాలి
దినకరు కిరణముల్ • తిండిగాఁ దుదకది, నీడియు ముప్పది • వేల యేండ్లు

తే॥ కరుణచేత జగంబులు • కరఁగి సురుఁగ, గాఢ తప మొనరించె గం • గయును దిగియె
సత్యలోకంబు స్వర్గంబు • సంచలింప, మొరయుచు ధరిత్రి తల్లడం • బును వహింప

చ॥ హరుఁడును గాంచి మేటి జట • యందునఁ జిందఁగనీక చుట్టె న
వ్వర నది తచ్ఛిరోగ్రమున, వర్తిలె నొక్క తృణాగ్రమందునన్
మెఱసెడు వారికణంబు క్రియ • మిక్కిలి దిగ్భ్రమ నొంద తేఁడు, శం
కరుఁ డడలంగ నేల యని • కొలఁగ జారిచె దల్ప భాగమున్.

సీ॥ గంగ యయ్యంగంబు • రంగార భూషంగ, మునకు దిగుడు రాజు • ముందు నడచె
సమసిన సాగరుల్ • సద్గతి వడయుదు, రను సంతసంబున • నతి రయమున
నట ధ్యాన మగ్నుఁడై • యమరు జహ్నుని యాగ, శాల నవ్వంక ముం • చంగఁ గాంచి
నాల్కలు చాఁచుచు • నూల్కొనుకోపాగ్ని, చెంది యాతం డఱ • చేత వారి

తే॥ త్రావివైచె గంగను శిష్య • తతులు చెలఁగ, రాజు ప్రణతుఁడై యాతనిఁ • బ్రస్తుతించి
జరుగువృత్తంబు వివరింపఁ • గరుణతోడఁ, గొనుచుఁ బొమ్మని చెవినుండి • మునియువదలె.

చ॥ సురనది దూఁకుచుం గదలి • చూఁడిన సాగర భూతిరాశిపైఁ
బరవఁగ దుర్గతుల్ దొలఁగె • వారికి, దివ్యులు భద్రరావముల్
మొరయఁగ సన్నుతించి లలిఁ • బువ్వుల సోనలు రాల్చి రమ్మహీ
వరుఁడు కృతార్థుఁడై మరలెఁ • బ్రబ్బిన మోదముతో నయోధ్యకున్.

చ॥ అలమిన యండగోళముల • కావలిదై కమలాక్షు లోకముల్
గొలిచిన కాలఁ బద్మజుఁడు • గొన్న శుభంకరి పాదతీర్థమై
తెలిసి భగీరథుండు గొని • తేర హరుండు శిరంబునం గొనన్
బొలసి యిలాతలంబుఁ బరి • పూత మొనర్చెను గంగ యివ్విధిన్.

తే॥ కదఁగి సాగరులకు మేలి • గతులు గూర్పఁ, దపముసేసి భగీరథ • నృపుఁడు దేర
గంగ భాగీరథి యను నా • ఖ్యం దనర్చె, జహ్ను చెవినుండి రాఁ జనె • జాహ్నవియన

చ॥ అని ముని పల్క నచ్చెరువు • నందుచు వందన మాచరించి గం
గను తరియించి యవ్వల • ని గట్టునవేగ విశాల పట్టనం
బున వసియించు ధర్మ పరి • పూత చరిత్రుఁడు పార్థివుండు క
న్గొని శుభవార్త లాడి తమ • కుం గురుపూజ లొనర్చి పంపఁగన్.

విదేహ దేశ వర్ణనము.

సీ॥ నిద్దుర విడిన • నీరజంబులు గ్రాలు, పొలముల నారఁణ • పులుఁగు లల్లరి
కలుపులు దీసెడి • కలుకుల తళుకుల, బెళుకుల కనుల నీ • డలను గాంచి
బేడిస మీలంచు • వేగ వచ్చి పొడిచి, బ్రమ పాటునకు బిడె • పడుచు నుండు
నుదు విశాల క్షేత్ర • పరివేష్టితంబయి, యింబౌ విదేహదే • శంబు చేరి

తే॥ కలుపుగా నూడ్చు కలువలు • కంజములును, కన్నులరె బోలె•గానరాఁ • గలుకుఁ లదరి
చూపులం ద్రిప్పికొనఁ బ్రియుల్ • సూఛి విసుగు, చుండు బొలములు విలసిల్లు • చుంటఁగాంచి

సీ॥ అందలి తోఁటలం • దనకట్ట తూముల, ధ్వనులు మృదంగ ని • స్వనము గాఁగ
నరవిరి కంకేళి • విరు లంద మొప్పారు, ప్రవిమల లసిత దీ • పములు గాఁగ
నరములఁ బోలి సో • నలు కాలు తేవియ, పరఁగు పుష్పములె వి • పంచిగాఁగ
విరి దమ్ములం • జెవి విందులుగా మధు, పము లొనర్చురొదలె • పాటగాఁగ.

తే॥ సతత ఝిల్లీ రవంబులు • శ్రుతులు గాఁగ, సకల పక్షులు గను సభా • సదులు గాఁగ
నెగడఁ బురి విప్పి నెమళులు • నృత్యలీల, సలుపుచుండుటఁగాంచి య • వ్వలికిఁ జనుచు

సీ॥ కొలఁకుల యందు మి • క్కిలి మున మలరించు, నంచయానల నడ • యందముఁగని
తమ చుట్ట లనుచు హం • సములు వెంబడి రాఁగఁ, గలకంఠకంఠులు • జలములందు
బొంకంబుగా నాడఁ • గుంకుమ పంకంబు, రహి యొడళ్లంటఁ బ • రస్పరంబు
కలహించు ఖగములఁ • గాంచి నదులయందు, నెనుముల బొమఁగుల • నెనయు రసము

తే॥ తరువులఁ మావిఫలములు • గురియు రసము, చెఱకు గానుఁగులందుండి • తొరఁగురసము
తేనె పెరలఁ గాజెడి తావి • సోన రసము, తక్కఁ డెలినీరు లేకుంట • చొక్కికనుచు.

సీ॥ కొండకొమ్ములఁ బోలు • గురు కుచమ్ముల వ్రేఁగు, మోవ • జాలక నూలి • పోఁగుకంటె
సన్ననౌ నడుములు • చలియింప వర్షంబు, వంటి చూపు లొలయఁబడఁ తులాడు
నాట్యశాలల మృదం • గ ధ్వని కులికిలే, బత్తెలు మడుగులఁ • బాటి కలఁప
వాలుగల్ దరిఁబోఁక • పాళల కుఱుకుట, కఱకు చూపు కటారు • లొలల నడఁగ

తే॥ మునిఁగి క్షీరాబ్ధిఁ దోఁచు ల • క్ష్మిని దలంపఁ, జేసి నీటి పిట్టలతోడఁ • జేతి బిగువు
తెల్లగాజులు మొరయ మ • దించి నీట, నాడు తలిరుఁబోఁడుల జల • క్రీడఁ గాంచి.

అహల్యా శాపముక్తి.

సీ॥ హర్ష మొందుచు విదే • హారామములఁ జూచి, వెలలి ప్రాకార సం • వేష్టితమగు
మిథిలా నగరికొక్క • మేటి యలంకార, మైపొడవైన ధ్వ • జాళి వెలయు
బయటి ప్రహరికి వె • ల్పల వచ్చి నిల్వ గా, ర్హస్థ్యోచితము పతి • వ్రత గుణంబు
వదరి పాదొనరించి • భర్తృ శాపంబున, రాయియై పడియున్న • రామ యపుడు

తే॥ రాము పదధూళి సోఁకఁ బూ • ర్వంబు మనసు, నలము నజ్ఞాన మత్తత • దొలఁగ నెఱుక
తేట రూపాంతరం బొంది • దేవు నెదుటఁ, బొలుచు జని పోల్కిఁ దొలిరూపు • దొలఁక నిలిచె

ఉ॥ క్రిందికి గంగఁ దెచ్చిన భ • గీరథు వంశమునం జనించు నో
సుందర! తృప్తిమై మెఱుపు • చొప్పునఁ గ్రేవ నొదింగి నిల్చు నీ

చెరదొవకంటి యష్టపది చెడ్డ యొనర్చిన పాకవైరికిన్
గ్రందుగ వేయి కన్నులిడు గౌతమ పత్ని యహల్య నాఁ జనున్

ఉ॥ తెంపఱ యుల్ల సిల్లు ముని • కేసరి యట్టులు పల్కఁ విన్న శ్రీ
రంజనివాసినీపతి విక • స్వర పద్మ దళాక్షుఁ డిట్లనున్
నెంజిలి యిట్టులొట్టతన • నెక్కఁను పూర్వ కృతాపరాధమా?
యంజక యప్పు డొప్పిన స్వ • యంకృతమా? యెఱుఁగంగఁ బల్కవే

చ॥ అన విని భూరి విజ్ఞుఁడగు • నమ్ముని యిట్లను సద్గుణాలయా!
వినుము వజ్రి యూర్ధ్వగత • వీర్యుఁడు గౌతముఁ డింట లేని వే
ళను హరిణాక్షి చంద్రముఖి • లాలిత లక్షణ లక్షితాంగి యా
వనిత యహల్యతోఁ గలయ • వాంఛ వహించె మనంబులోపలన్.

చ॥ తొలఁగ కహల్య చూపులను • తూపులు మార నిశాత సాయకం
బులు మది గాఁడ విజ్ఞతయుఁ • బోవ మదిం గల యారటంబుచే
నల్లయుచున్న యింద్రుఁ డొక • యప్పుడు సాహసవృత్తి నాగృహ
స్థులకు వియోగముం గొలిపి • చొచ్చెను గౌతమవేషియై యటన్.

చ॥ ఇరువురు చేరి కామ మను • నింపగు నాసవ మానుచుండు నా
తఱి నితఁ డింద్రుఁ డంచెఱిఁగి • ధర్మ మధర్మము మానసంబునం
దరయక సమ్మతించి చెలి • యంగజ సౌఖ్యములందు దేలె న
త్తరుణమునన్ మునీశ్వరుఁడు • తత్తఱ వచ్చె గృహంబు చేరఁగన్

చ॥ విలు పని లేక మోఘముగఁ • బెంపలఁ దిట్ట వరంబులిచ్చి వే
ల్పుల నెకిమీనిఁ జేయఁగల • ప్రోడఁడు గౌతమ మౌని డాయ రాఁ
దలఁగక లోక మెల్లెడ స • దా చెడకుండెడు నిందఁగొన్న యి
వ్వెలఁది వడంకి నిల్చె బల • భేది చనం దొడఁగెన్ బిడాలమై.

చ॥ అనుపమ నీలశాలి యగు • నమ్ముని కన్నుల నిప్పులుర్లఁ గాఁ
గని కథ యంతయుం దెలిసి • కార్ముకవీర! భవ త్కర్చ్యుతో
గ్ర నిశిత కాండముం జెనయు • ఖండిత వాక్కులలో శపించె వ
జ్రిని పది నూర్ల యోనుల శ • రీరము నొందుమ యుంచు నత్తఱిన్

తే॥ క్షణములో శాప ఫల మొంది • జంభభేది, యెల్లిదంబగు లజ్జతో • నేగు పిదపఁ
జెలువఁ గని వెలవెల్లఁడి చే • ష్టలను బొంది నట్టి నీవును శిలవగు • మని శపించె

సీ॥ మౌని కాళ్లం బడి • మడఁతి యో మునినాథ!, మన్నింపు మీ తప్పు • నన్ను గావు
పిన్నల తప్పులఁ • బెద్దలు సైఁచుట, తగునని నీతివే • త్తలు వచింత్రు:

రని వేఁద జ్వాలల • నార్చు రుద్రుని బోలెఁ, గ్రుద్ధుఁడై కను మునీ • ంద్రుండు వరెత
సతియెడ దయతోఁ బ్ర • సన్నుఁడై వనమాలి, రాముని శ్రీపాద • రజము సోఁక

తే॥ నీయథారూప మొందెదో • నెలఁత యనియె, నింద్రుఁ గొని నిలింపులు ముని • యెడకు వచ్చి,
వేఁడ నతని యోనుల మూర్చి • వేయి కన్నుల, నిచ్చి సంపె నహల్య • రా • యిగను పడియె

సీ॥ ఇది గత వృత్తాంత • మిఁక లోకమున నెల్ల, ప్రాణులు సుఖముగా • బ్రతుకుఁ గాక
దుఃఖ కారణమును • దొరయునే జగములు, నీవు చే విల్లూని • నిలిచి యుండ
కర మహిమంబును • గంటి నచ్చట నంజ, నాద్రిఁ బోల్ తాటక • నడఁచి నపుడు
శిల యౌచు దిక్కు లే • కిలఁ బడిన యహల్యమనుప నిచ్చట నం్రఫి • మహిమఁ గంటి

తే॥ అనుచు నిర్మల గుణుఁడు ప • ల్కినది వినుచుఁ, దల్లి! పతి క్షరుణింప నా • తని భజింపు
గళముఁ దలఁచి చింతింపక • బ్రతుకుమనుచు, నామె కైఁ గెర్గామ్ముఁడు వార • లవలఁ దరలి.

సీ॥ ఘన తపోధనుఁడగు • గౌతము నాశ్రమ, స్థలిఁ జేరఁ దత్సాని • జ్ఞాని యంత
నతిథులఁ గని విక • సిత మనస్కుండయి, యెదురేగి తెచ్చి స • మ్మదముతోడఁ
గావింపఁ దగిన స • త్కారమ్ము లొనరింప, గాధేయుఁ డాతని • గాంచి పలికె
నంజనాచల లీల • రంజిల్లు మైగల, శ్రీరాము పద రజ • శ్రీ వహించి

తే॥ మాలతీ లతఁ బోలిన • మధ్య మొప్పు, నా యహల్య పూర్వాకృతి • నందె నీవు
నెద దొసఁగు మాయుసతిని గ్ర • హింపు మనఁగ, బమ్మఁ బోలిన యమ్ముని • సమ్మతించె.

చ॥ తమి గొను సద్గుణాశియు న • దారతయుం గల రాముఁ డంత గౌ
తముని పదాబ్జముల్ శిరము • దాఁకఁగ మ్రొక్కి ప్రదక్షిణించి యు
త్తమసతి నా యహల్య ముని • తల్లజు కైవసముం బొనర్చి మో
దమున యతీంద్రుతోడఁ దన • తమ్మునితో నటనుండి పోవఁగన్.

10 మిథిలాదర్శన పటము. 144

ఉ॥ లక్షణ లక్ష్య మైన కమ • లాసతి కంజము వీడి నా తపం
బక్షయ మై ఫలింప నిట • కర్మిలి వచ్చి జనించెఁ గాంచు మో
రాక్షస వైరి! చేకొనఁగ • రమ్మని య మ్మిథిలా పురంధ్రి సం
శిక్షిత రీతిఁ జాఁచు తన చేతులనం జలియించెఁ డెక్కెముల్.

చ॥ ఇతరు లనర్హు లంచుఁ దగ • వే తగుదౌత్యము సేయ లోక సం
స్తుత సుగుణాకరన్ భువన • సుందరి జానకిఁ బెండ్లియాడ నం
చిత తనుఁడైన రాముఁ డిటు • చెచ్చెర వచ్చెడి నంచు నచ్చరల్
జతవరుచున్ నటించు క్రియ • సౌధములందు ధ్వజంబు లాడెడిన్.

చ॥ హరి కిరణంబులన్ మణుఁగు • లై గగనంబును క్షీరవార్ధి యన్
పరుసున గానరా నుపరి • భాగములందు పటంబు లొత్తుగాఁ.

తగొలుచుఁ దెల్లనై మొగులు • గుంపులఁ దాకుచు నాని త్రేమ్మనై
హరువగు ధూప సంతతుల • నాఱుట వారలు గాంచి రయ్యెడన్.

చ॥ అమృతముఁ గుంచె నద్దుకొని • యంగజుఁ డంగములన్ లిఖించు నే
ర్పమరక చూచి చూచి భ్రమ • మందుట దక్కఁగ నెగ్గలేని సౌ
రమరిన జానకిం బడసి • నందున లక్ష్మి వసించు తమ్మిచం
దమున వెలుంగు స మ్మిథిల • దాసిరి లోనికిఁ జొచ్చి రంత్రటన్,

చ॥ నుదువుల తీ రెఱింగిన ష • ణ్ణందగు కుంభజుచేతఁ ద్రావఁగాఁ
బడిన మహాబ్ధి చందమున • భంబులు పర్వ నభంబు చాడ్పునన్
బెరఁగు శశాంకపాలలును • వీరులు వేసటఁ బాఱవైవఁగాఁ
గెరసిన భూషణాళి గల • గీములు వీదులఁ బోయి రంతటన్.

చ॥ నడచిరి యంకుశంబున క • ణంగని కొండలఁ బోలు నేనుఁగుల్
విడుచు మదాంబుధార లొక • వెల్లువయై తురగాల నుర్వుచే
వడి నొక మార్పు చెంది రథ • వర్గము లెప్పుడు సంచరింపఁగా
నడుసయి దుక్కయై బహు ద • శాంతరము ల్గాను రాజ వీథులన్.

చ॥ నడచిరి రెండు ప్రక్కల ఘ • నంబగు ప్రేమ మొకింత త్రెంపు లే
కడరి యనంగసంగరము • నందు పెనంగి యలంగు బోట్లకై
వడినె వియోగ బాధ గల • పల్లవపాణులు కిన్కఁ ద్రెంచు పూ
వడములఁ దేనె యోడిగిల • పంకము నొందిన రాచవీదులన్.

సీ॥ కర పల్లవాంగుళు • లొరయ జనించిన, వీణారవము చెవి • విందు సేయ
శ్రావ్యంబుగాఁ బాడు • సరసిజాక్షుల గీతి, కా భావములు మదిఁ • గరఁచు చుండ
గంభీరమగు మృదం • గ ధ్వనుల్ పొందికఁ, జెలఁగి మిక్కిలిగ ఘో • షించుచుండ
హస్తాభినయమున • కనువుగా నయనాభి, నయము నయంబుగ • నడచుచుండ

తే॥ నయన నటన కుద్దిగను మ • నంబు వోవ, భావ గతులును వెన్వెంటఁ • బరుగులాడ
నున్నవో లేవొ యను కౌను • లూఁగి యాడ, లలన లాడెడు నాట్యశా • లలను గనిరి.

సీ॥ పగడాలఁ బోలిన • జగడాలు గెలలును, మరకత ఛ్ఛాయల • వలలు బోదె
లలరిన పోఁక మ్రాఁ • కులలోనఁ బొడవుగా, వ్రేలాడుచుండు ను • య్యాలలందు.
పాపజన్మముఁ బోలి • వచ్చుట పోవుట, యెడతెగ కుండ గా • నడరు చుండఁ
బడతుల సన్నని • నడుములకో యన, భ్రమరముల్ ముసరుచుఁ • బరిభ్రమింప

తే॥ యువకుల మనస్సు లట్లెయు • య్యూఁత లూఁగ, నాకవనితలఁ గాల్దొవ్వ • నయముదోఁప
మింటికింగాళ్లు చాఁచుచు • మీఱి యెగసి, యూఁగు వారల బాగోగు • లోలిఁ గనిరి.

ఉ॥ మేరకు మీఱు రత్నములు • మేలి కడానియు నాణి ముత్తెముల్
వారణ దంతముల్ చమర • వాలము పీలియుఁ దావి కట్టెలన్
వారి కృషీవలుల్ గనిమ • వారక పోయు దరుల్ గలట్టి కా
వేరిని బోలు నంగళులు • పెక్కులు గాంచిరి వారు ముందరన్.

ఉ॥ కామ శరంబు కవ్వము ర • కంబునఁ గ్రాఁడ నసూత్కరంబుఁ బోల్
ప్రేమ గలట్టి కాముకుల • రీతిని భూమిధర ద్వయం బనన్
సామజముల్ పరస్పరము • సంధిలి తొండము లెత్తి కిన్కతో
దీమస మొప్పఁ బోరుటలు • తేఁకువఁ గాంచిరి వార లంతటన్.

సీ॥ పడుచులు వాఁడి గో • ళ్ళడరు చిగురుఁ గేలు, నావులఁగ వీణియ • చెవులఁ బట్టి
యొడిసిన కల్లు నా • నొప్పు నరమ్ములు, బాఁగఁ దంత్రుల శ్రుతి • చక్కఁ గూర్చి
హస్తాంగుళుల త్రోవ • నణులు వోవంగ, నణుల దరి హృద • యములు చనఁగ
వెలిదంతముల కాంతి • వెలువడ శ్రవణపే, యంబుగఁ దేటభా • వంబుతోడఁ

తే॥ జిలికి గానామృతంబు వ • రించుచుండ, వశము దప్పి యెదలు పర • వశత నొంద
గర్ణ పుటముల సంతృప్తిఁ • గనక త్రావి, నడచి రమ్మువ్వురును రాచ • నగరి వీధి.

సీ॥ కుమ్మరిచే వడి • నిమ్మగాఁ దిరుగు చ, క్రము వోలె గుఱ్ఱన • గాఁగఁ దిరిగి
పెద్దలతోఁ జేయు • పేరిమి చెలిమి నా, నడుమంతరంబునఁ • గడఁక విడక
జ్ఞానుల తలఁపుల • చందమ్ముగా గురు, మతి నిశ్చలత్వ మే • మఱక గలిగి
బ్రహ్మంబుభ్రాంతిఁ జ • ర్మంపుఁ జక్షువులకు, నిటిటిదని సుంత • యెఱుఁగ రాక

తే॥ పైఁడి కళ్లెముల్ మొగముట్టు • పట్టు జీను, పిగిలి కుచ్చులుమున్నగు • సొగసులొప్ప
నురుగు లూడ్చుచు నె త్తెఱఁ • దిరుగువాజు, లేటివాడువములఁ గాంచి • మెచ్చి చనుచు.

ఉ॥ తాచిన యీఁటెలున్ వలపు • రాయని విండ్లు శిలీముఖ ధ్వనుల్
మోచిన నీల కుంతలము • లున్ నులి కౌనులు దాల్చి యెప్పుడున్
నైచిన కందు నీఁగి మఱి • సౌధ గవాక్షములందు సొంపుగాఁ
దోఁచిన చంద్ర బింబములఁ • దూకొని కాంచిరి వార లత్తఱిన్.

కవిరాజ॥ పటికపు గిన్నెలఁ బోసిన క్రొత్త సు • వాసన వీచెడు తేట కలున్
దిటముగఁ ద్రావి బయల్పడు నవ్వునఁ • దీరు తడంబడు పల్కులతో
స్ఫుటముయి బాఁగని నెయ్యపు టల్కను • పొల్పుగఁ దెల్పెడి చూడ్కి వగల్
పటువగు కైపు వెలార్చు జెడంగగు • పద్మనికాయముఁ గాంచి రొగిన్.

మానిని॥ కాయ సుఖంబు సమంబుగఁ జెందియుఁ • గాముక పాళి విమోహితులన్
జేయుచుఁ బై వెల్లయుం గొను వేశ్యల • చిత్త మనన్ స్ఫటికం బనఁగా.

నా యెలనాఁగల కాటుక చూపుల • నచ్చము నల్లనివై కయిఁ గెం
జాయఁ దనర్చుచు రంగుల మార్పుల • జానగు బంతులఁ గాంచి రొగిన్.

తవిరాజ॥ కడియము లుంగరముల్ మణి చేరులు • కమ్మలు వీణలు వస్త్రములున్
బడలుగఁ బందెము లుంచి సువాసిత • పాశము లూఁగఁగఁ గుక్క మొగం
బడరెడు స్ఫాటిక శారులు రక్తిమ • నందఁ గరంబులఁ బట్టుచు ను
క్కడమగు నీఁటెలఁ బోలిన కన్నుక • కన్నెక లాడుటఁ గాంచి రొగిన్.

చ॥ నలినము లుత్పలంబులును • నాఁచును తీవియ లాకు లెఱ్ఱనౌ
ఫలములు సైకతంబులును • వాలుగ బేడిస మీలుఁ గోకముల్
వెలవెల వోవఁగా దమకు • వేఱుపమల్‌తగలేని యంగముల్
గల చెలు లీఁదు డిగ్గియలఁ • గాంచిరి పెక్కులు వార లత్తఱిన్

చ॥ అతి చపల స్వభావమయి • యచ్చటి కిచ్చటి కీడ్చు నింద్రియ
ప్రతతికి లోఁగి పర్విలిడు • భావము భాతిఁ జలించి వింతలౌ
గతులఁ జరించి మై నలఁదు • గందపుఁ బూఁత రవంతయేని సం
చ్యుతి గననీక కత్తు లను • వొందఁగఁ ద్రిప్పెడి వారిఁ గాంచుచున్.

చ॥ ఇన సమ తేజులన్ గౌతుక • కిచ్చెడి వారల భర్గు కంటి ని
ప్పునఁ బడి లక్కయై కరఁగి • పోవని మారుల విల్లు దాల్చు శె
ఱ్ఱని కరముల్ గలారి నుడు • రాజ నిభాస్యల యల్కఁ దీర్చు ప
ట్టునఁ గడు నెఱ్ఱనౌ తల ము • డుల్ గల వారలఁ గాంచి రంతటన్

ఉ॥ చక్కెర పాగుఁ బోలిన వ • చస్సులు చిల్కలతోడఁ బల్కుచున్
మిక్కిలి సిగ్గు నొంది దివి • మెల్తలు వెల్వెలఁ బాఱ సూనముల్
చక్కటిఁ గోయు కేకి మయి • చాయలతాంగుల కంచ లోడి లో
స్రుక్కఁగఁ జూచి తేఁటి గమి • క్రోల్చు వనంబులఁ గాంచి రొక్కెడన్

చ॥ అమరులకున్ వసింపఁ దగు • హారి హిరణ్మయ సౌధపాళి య
చ్చమరిన నీడలో దివము • నందము నచ్చటఁ జూపి గంగ చం
దమున గభీరమై యరి వి • దారుని యంతిపురంబు చుట్టు కు
డ్యముఁ బరి గొన్న కందకము • నంతటఁ గాంచిరి వారు డాయుచున్

ఉ॥ పూవుల తావి మేల్ సవురు • పొన్ను మెఱుంగును తేనె తీపు సం
భావిత సత్కవిత్వ పరి • పక్వ రసం బుపమిల్లు రాజ క
న్యావలి యున్న యోవరుల • హంసలు గుంపులుగా నటింప సొం
పై విలసిల్లు ముంగిళుల • నంతటఁ గాంచిరి వారు డాయుచున్

సీతారాముల పరస్పర వీక్షణము

చ॥ పొగడఁ దొడంగుచో బలుకు • బోటి మగండగు బ్రహ్మయాదిగా
మిగిలిన సత్కవీంద్రు లప • మించి వచించెడు లక్ష్మియే స్వయం
బుగ విజయంబు చేయఁ దన • పోణిమిఁ బల్కఁగ నామె దక్క వే
ఱుగ నుపమాన మారసి యె • ఱుంగఁ దరంబె? నుతింప సాధ్యమే?

మ॥ గిరిజాద్యుత్తమ సాధ్వులున్ దలలు కే • ల్గీలించి మ్రొక్కంగఁ ద
గ్గ రహిన్ సద్గుణరాశియా జనక రా • ట్కన్యా విలాసంబు ని
ర్జర వర్యుల్దిలకించి సౌరు పొలిమే • రం గాంచఁగాంక్షించియే
తెఱగంపైతిమి రెండు కన్నులును బ్రాఁ • తిం గానలేవంద్రు సూ

సీ॥ హరిణంబుఁ గూల్చి పే • రందిన కుంతంబు, కొంతి యలవాటైన • యలుఁగు వాలు
వెనుదీయ వాలుగల్ • వెఱగొందఁ జలియించు, కను లొందు జానకి • కవ్వపు మల
తిరుగఁ గో యని యార్చు • వర దుగ్ధ వార్ధిలోఁ, గాక యా శుద్ధాంత • కాంత లచటఁ
గాంచిన యమృతంబు • కరణి నొప్పినయది, యిక్కన్యఁ బోలు వే • ఱొక్క కన్య

తే॥ నౌనరుపు మటంచు సురలు వేఁ • డినను బ్రహ్మ, వలన నిఁకనైన సృష్టింప వలమపడునొ?
అమృతభుక్కులు బతిమాల • నబ్ధియేని, యిచ్చు సుధ దక్క వేఱెద్ది • యీయఁజాలు?

తే॥ వలచి వేల్పులు తడవు న • ప్సరస లెల్ల, సీత మేనియందముఁగాంచి • సిగ్గుపడుచుఁ
గంది కుందిరి వారి మొ • గంబు లనెడి, యబ్జ మండలములకు నె • ల్లపుడు పగలె

తే॥ ఇమ్మగువ పంకజమునుండి • యిలకు రాఁగ, ఘోర తపమాచరించిన • వారు మరలొ?
జగమొ? విప్రులో? స్వర్గమో? • తగవొ? యెదియొ?, దీని నిజము నిజంబుగ • దెలియలేము

చ॥ అరయఁగ వేఱు వేఱు పను • లందని సుందరు లంద నిల్చి యో
వర మృగనేత్ర! తల్లి! మధు • వా! యరుదౌ నమృతంబ! యంచు సం
బరమున దూరపుం బువులఁ • బజ్జను హర్వుగఁ జల్లి నిల్వన
వ్విరులపయిన్ గమించు నలి • వేణి సుఖంబుగ మెల్ల మెల్లనన్

చ॥ మృదులపదంబులన్ బసిఁడి • మించులు గజ్జెలు దాల్చి కౌనునన్
వదులుగ మేఖలన్ మెడను • నాఁదెపుఁజేరులు పూల మాలలున్
ముదితలు కూర్చి కాంచ మెఱు • ముల్ శతకోటులు సేవ సేయ నా
ప్పిదముగ మించు రాణి ప్రభ • వించె ననం దగి సీత యొప్పెడున్

ఉ॥ చంపెడి కుంతమున్ శమనుఁ • జక్కఁగఁ గెల్చును గెల్చునంచు బీ
రంపు నుడుల్ వచింపఁ దగు • రాణ వెలింగెడి కన్నులొందె వ
ర్ణింపఁగ వీలు కాని వవి • నిల్వునఁ గాంచిన పర్వతంబులున్
బెంపగు గుండ్లు గోడలును • పిల్లఁ గరంగి ద్రవంబుగా నగున్

శా॥ ప్రేమానందముఁ గూర్చు నేత్రములకున్ ♦ వీక్షింపఁగాఁ బండువై
యా మోహంబున్ను పెంప నెల్లరు జలే ♦ జాక్షుల్ గనం గౌతుకం
బీమాడ్కిం గలిగించుటన్ జెలులకే ♦ యింపౌ సుధం బోలు కాం
తామతల్లిక సీతరాముపకు ♦ నే తాత్పర్యముం గూర్చునో?

ఉ॥ భూషలు కుండలాదు లవి ♦ మున్నె సువర్ణముఁ బోలి శైత్యముం
బోషణ చేయు చూపు గల ♦ పొల్తుకతో నలవడ్డ వైన నీ
యోషలయిన్న ధాత్రిసుత ♦ యుత్పలిలన్ భువి హేమరత్నయు
గ్భూషలు మేటి భూషణముఁ ♦ బ్రొందినవై విలసిల్లె నెంతయున్

తే॥ ఊహ కందనైన సౌందర్య ♦ మొందు సీత, యట్లు నిలువ నిర్వ్యాకకన్ను ♦ లరసియొకటఁ
గలిసి యిర్వుర తెలివులు ♦ కలఁకవాఱఁ, గాంచె రాముఁడు సీతయుఁ ♦ గాంచె నతని

చ॥ జనకజ చూచు చూపులను ♦ శాణ విఘర్షణ కుంత యుగ్మమా
ఘన బలుడైన రాము భుజ ♦ కాండములన్ దగ వ్రాలె ఘల్లనన్
ధ్వనిగొను వీర మద్దియలు ♦ దాల్చిన రాముని చూపుఁదేంట్లు వ్రా
లెను జలజాత సద్మ లప ♦ లీ లలితాంగి ముఖాంబుజంబుపై

చ॥ వలపు వహించు చూపు లను ♦ పాశముచే నిరు మానసంబులున్
బలముగ లోఁగి లాగఁబడ ♦ భాను కులాంబుధి సోము మానసం
బల జనకాత్మజాత యెద ♦ యందు వసించెను సీత మానసం
బల రఘురామచంద్రు నెద ♦ యందు దగుల్కొనెఁ జిత్రవై ఖరిన్

చ॥ కన నడు మింత లేని జన ♦ కప్రభు పుత్త్రియు శుద్ధ మానసుం
డనఘుఁడు రాముఁడుం గలిసి ♦ యంచితమైన తను ద్వయంబునం
దునిచిన యొక్క ప్రాణమన ♦ నొప్పిరి; మున్ను సుధాబ్ధి శేష శ
య్యను జత వీడి యిప్పుడరు ♦ దందఁగఁ జేరుటఁ దెల్ప శక్యమే?

ఉ॥ అంతము లేని సుందరత ♦ నందిన రాముని గూడలేని హృ
చ్చింతను గుంది సీత యొక ♦ చిత్రపటంబును పోలి యుండెఁ బే
ర్వంతఁ దలంపు బెట్టు చెలు ♦ వంబును దార్ఢ్యము వెన్నుడన్ మహీ
కాంతుని పుత్త్రుఁడున్ దపసి ♦ కౌశికు వెంటఁజనెన్ మఱుంగుగాన్

సీతాసంతాపము.

తే॥ అట్లు వనమాలి కనుమఱుఁ ♦ గైనయంత, నెడఁదయను మదద్విరదంబు ♦ దృఢత యనెడి
యంకుశముఁద్రోచివై చె స్వే ♦ చ్ఛానువృత్తి, సీత యాఁడుఁదనం బెట్టి ♦ స్థితి భజించె?

చ॥ తనకు రఘూత్తముం దెదురు ♦ దార్కొన సీత మనంబు మేను ప
ల్చనిదగు పోఁగు వంటి తన ♦ జానగు కౌనును పోలె నూఁగఁగాఁ

దనుకుచుఁ గాల్వవంటి కను • దమ్ముల త్రోవను లోనికేగి ప
ర్వైను మరుబాధ దుగ్ధమున • వీడిన చేమిరి పర్వు కై వడిన్

ఉ॥ నొచ్చును రామరాము గడు • నూల్కొని వర్ధిలు కామవేదనం
బచ్చుగఁ జెప్పలేక యెద • యందెయడంచి కలంగ, మారుఁడున్
హెచ్చుగ మండు కుండమున • నింధనముల్ మఱి వైచు పోలికన్
గ్రుచ్చెను వాఁడి పూవుములు • కుల్ ధరజాత మనంబు గాఁడఁగన్.

తే॥ నేయి పూయక నిప్పున • నేయకుండు, వాఁడి యీఁటెను పోలి శ్ర • వములఁ దాఁకు
కనులు గల సీత కురులతో • మనసు జాఱ, వహ్నిఁ బడిన పూలతవోలె • వాడిపోయె

తే॥ ఉలియు మేఖలను ధృతిని • వలయములను, వాడు మనసును తెలివిని • వపువువన్నెఁ
దొరఁగి జానకి, వేల్పులు • తరవఁగలిమి, విడిచినట్టి కడలిఁ బోలి • పేద యయ్యె

చ॥ నగలునువీడ నాజెమగు • నానయుగూడ నొయార మందముం
దొగడుగఁ బూఁడ మారు విరి • తూపు స్తనాంతర ముందుగాఁడఁ దీ
పగు నసువుల్ తపించి యురి • యాడ మొగంబును వాడఁ గాంచి వే
మగువలు జానకిం గొని శ్ర • మంపడి లోనికి నేగి రంతటన్

ఉ॥ కమ్మలఁ బట్టి మ్రింగు గమ • కంబున వచ్చిన మీలఁ బోలు నే
త్రమ్ములు గల్గు జానకి ప • దమ్ములఁ గేలను పో ల్చివుళ్ళ మొ
త్తమ్ముల నొత్తుగాఁ బఱపి • దండిగ గొజ్జఁగి నీరు చల్లి శై
త్య మ్మెకదొట్టు పానుపున • నల్లనఁజేరిచి రంత మైథిలిన్

చ॥ గిరిసెనఁ బోలి మంచునకుఁ • గీడ్పడు తూండ్లు గలట్టి క్రొత్త తా
మర కొలఁకున్, గటారి కెన • మాఱని రాహువు మ్రింగినట్టి చం
దురు సరి పోల్పఁగాఁ దగిన • తోయలి మైథిలి తావి విచ్చు క్రొ
వ్విరి తలిమంబునం దొడలు • వేసటఁ జేర్చెను వెచ్చ నూర్పుచున్

చ॥ చినుకులు పర్వతాగ్రమునఁ • జిందిన సంచునఁ జూచుకద్వయిన్
గనుఁగవనుండి ముత్తెముల • కై వడి బొట్లుగ నశ్రు బిందువుల్
చినికెను; వింటి కోపు లలిఁ • జెన్నగు నెన్నుదుటన్ జెమర్చి క్రాఁ
గు నెసటినుండి లేచు పొగ • కోపగు నూర్పుల మాసెఁ బిమ్మటన్

చ॥ నిలుకడయై బలిష్ఠమగు • నెమ్మది గల్గియు వేఁటకాని తూ
పుల నిలఁ గూలు నమ్మిలిని పోలిన యాయమ క్రాఁగుచున్న లో
పలి మదనాగ్నిమండి పొగ • వాఱఁగ మిక్కిలి వాడి వత్తులై
మలఁగెడు పూ లతంబలె శ్ర • మంబునఁగ్రుంగి యొఱుంగెఁ బాన్పుపై.

పాంకురముల్ మహోష్మమని • యవ్వలఁ ద్రోయుచు రత్న దీపముల్
పొంకముగా నిసిం బవలు • పోలికగా నొనరించి రా సఖుల్.

చంద్రోదయము.

చ॥ వలమగు మందరంబు ఫణి • పాశమునన్ బిగియించి సంద్రమున్
జిలుకఁగ లేచు రత్నములు • చిన్కులా రిక్కలకంటె మిక్కిలిన్
వెలుఁగ సురాసురుల్ తరచు • వేళ సుధామయ హేమ పాత్ర వే
వెలిసిన లీలఁ దోఁచెఁ గడు • వెల్లని జాబిలి నల్లయంబుధిన్

చ॥ అజుఁ దొక తేఁటియై చదువు • లంగముతోఁ బఠియింప విచ్చె నం
బుజ మొకఁ డద్ది మున్ను వట • భూజ దళంబున బండి యాఁకటన్
గజిబిజి గొన్న కై వడి జ • గంబుల లోఁగొను వాని నాభియం
దు జనన మందె నంచుఁ బగఁ • దోయధి యబ్జుని గాంచె నాఁదగెన్

ఉ॥ చుక్కల గుర్తులుంచు క్రియఁ • జుక్కలు మిక్కిలి పిక్కటిల్లె న
ద్దిక్కులఁ గ్రమ్మ నిర్లఁ గబ • ళించిన వెన్నెల గుంపు లష్టతొ
ల్చక్కి నెసంగు వెండి కల • శంబున ప్రక్కను పోఁక పాళ నా
నిక్కెను సీత కియ్యదియు • నెంజిలి నెంతగఁ గూర్చునో కదా?

తే॥ రక్తిగల నంజ యను చేయి • రమణ జూఁచి, యిరుల మ్రింగివెన్నెలలెల్ల • యెదలఁ బర్వె
*దళిత పాపుఁడై నిరతాన్న • దాతయైన, విభుని విలసిత సత్కీర్తి • విధము నంది

చ॥ కదలి తరంగలం బొడము • కల్వల ఱేఁ డను శిల్పి వెల్గులన్
పొదవగు కేలు సాఁచి మును • పోషణ చేసెదు వెన్నునాభిలోఁ
బొడమిన యండగోళములు • పోయెను ప్రాఁతగ నంచు జ్యోత్స్న యన్
దదమగు వెల్ల వేయు క్రియఁ • దార్కొనె నెల్లెడఁ గౌముదీ తతుల్

చ॥ విదక వసించు లక్ష్మియును • పే రురలివుం గల తేంట్లు వీడఁగా
ముడిఁగెను వాడి తేకులును • మూఁత వడంగ సరోజ షండముల్
విడిగెఁ దొగల్ మహా ప్రభువు • పృథ్వి నయంబుగ నేలి స్వర్గముం
బడసిన యంత నల్ప నర • పాలకు లొదల లెత్తు కై వడిన్.

తే॥ ఇరులుగా వచ్చి లోకంబు • లెల్ల మ్రింగి, వఱలు నల్ల నిప్పున లేచు • బాడబంబ!
మాయియగు వనమాలి మై • చాయకోడి, యడలు కడలికి నాకును • చెడుగవై తే?

తే॥ కడలిలోఁ బుట్టితివి చెడు • గరివి కావ, అంబుజాలయతో నమ్మ • తంబు తోడ
జనన మొందితి వెవరిని • చంపకుండి, నన్ను కాల్తువే యని సోలె • నలిననేత్ర.

---

* తిరు వెణ్ణెయ్ నల్లూరి జటప్ప కీర్తింబోలె అని మూలము.

తే॥ వెన్నె లనెడి సమ్మెట నీల • వేణిచనుల, పైఁబడఁగ వేఁడి నిప్పునఁ • బడిన హంసి
వోలె నోర్వక చెందమ్మి • పూలపాన్పు, మీఁదఁ బడి పొరలుచు నుండె • మోదము చెడి

తే॥ దొందడిగఁ గ్రమ్మ వెన్నెలల్ • తూఱి తాఁకఁ, దల్లడిల్లి యుడికి సొమ్మ • సిల్లెఁ బాన్పు
వాడి చెందమ్మి తేకులు • మాఁడిపోయెఁ, గీరవాణి దేహము చాల • మాఱిపోయె.

తే॥ చెలులు చలి కలపంబు పైఁ • జేర్చునంత, సీత మఱి యింత యుడుకుచుఁ • జీఁదఱ గొనె
వీవ వీవఁ గుచంబుల • వేఁడి యెక్కె; మదిని మదన వేదన కేది • మందు మహివి?.

తే॥ ఒడలి నుడికించి కామాగ్ని • యుబుకుచుండఁ, గిసలయములు పుప్పొడి చిందు •
వేసివాడఁగా వానిని • డీసిపైచి, మార్చుచుండిరి తల్లి ప్రే • మంపుఁ జెలులు, [ప్రసవములును

తే॥ సుందరంబైన శుద్ధాంత • మందు విరుల, శయ్యపై సీత యీరీతి • శ్రమల నొందఁ
గలికి మించు మైసంచును • గాంచినట్టి, రాముఁడెటులుండెఁ జూతము • రండు పోదము

తే॥ అటువారు మువ్వురు చని • యధిపుఁ గాంచ, నతఁడు సత్కృతు లొనరించి • యమరనాథు
సదనముం బోలు చాంపేయ • సౌధమందు, విడిది చూపఁగ మదముతో • విడిసి రచట

తే॥ అచటి కేతెంచె నతి బలుఁ • డైన రాము, పాదధూళిచేఁ దొలిరూపు • వడసి నట్టి
మడఁతుక యహల్య కొడుకును • మస్త తపము, లొక్కరూపొందెనని చెప్ప • నొప్పువాఁడు

ఆ॥ కానిపించు మునిని • గని మహోదారుండు, మ్రొక్క సుగుణధనుఁడు • పెక్కుశుభము
లొనరన్ దీవనలు స • మున్నతిఁ గావించి, గాధిజునకు నెఱఁగి • గారవమున.

క॥ గౌతమ పుత్త్రుఁడు కౌశికుఁ, గౌతుకమునఁ గాంచి మీరు • కడఁక నిటకు
నే తపము చేసె నీపురి, నా తరమా తెలుప మౌని • నాథా! యనఁగన్.

క॥ చల్లని పద్మాసనమున, నుల్లసిలు పితామహుండె • యుపమకుఁ దగి రా
జిల్లు శతానందుని ముని, తల్ల జుఁడగు కౌశికుఁడు ము • దంబునఁ బలికెన్.

క॥ ధీరచరిత! వినుము • మహో, దారుండీ దారకుండె • తాటక యసువుల్
పేరుగ నా యాగము పెం, పారఁగ నీతల్లి శాప • మరిదిగఁ దీర్చెన్.

క॥ అరసి యిటు పల్కు కౌశికు, నరసి శతానందుఁడిట్టు • లను మునిచంద్రా!
అరుదగు నీ దయ గలుగఁగ, నరు దెయ్యది విజయ శీలుఁ • డగు రామునకున్.

తే॥ కదలి నీలంబు మబ్బుల • గమియు వల్ల, గలువ లుపమగా నొప్పిన • కప్పుటొడలు
గలుగు రాముని వదన మం • డలముఁ గాంచి, యిట్టులను నహల్యా పుత్త్రుఁ • డింపునింప.

విశ్వామిత్ర చరిత్రము.

క॥ వనమాలీ! యిమ్మని మును, జనపాలుండగుచు పెక్కు • సంవత్సరముల్
మును నీతి దప్ప కేలెను, దన కెదు రెద్దియును లేని • తాత్పర్యమునన్.

చ॥ పొటుకునఁ బాన్పు క్రొవ్విరులు బొందిని గ్రుచ్చుకొనెం జుఱుక్కనన్
జిటపటఁ దత్కలాపమును • జిట్లి మిడుంగులు బట్లు ఫాలె ను
త్కట మదనాగ్నిచే సరుల • దారము తాఁకి తెగెం బటాలునన్
బొటపొట నశ్రువుల్ చెదర • బొగులె యయ్యెఁ బ్రసూన దామముల •

తే॥ దాదులును తల్లులును చెలులు • సోదరులును మిగులఁ జింతించి మనసులు • నొగుల నేమి
వేంద్ర మిది యన్ని తెలియక • విరి వసంత, మునను దృష్టి తీసిరి, మీఁదు, మొనసి కట్టి.

క॥ ఆలావణ్యమున విస్పష్టు, గాలియు గ్రామ్యాగ్ని వృద్ధిఁ గావింపఁగ ఘ్రా
షాలి విశిసర్పుల్లు మ్రాఁకుఁగ బాలికయుం గరఁగు పైఁడి • ప్రతిమం బోలెన్

చ॥ ఖరివృత్తమ్మున్ ధరించి విరి • విం గొను చీఁకటి కాన యొకొ? సుం
దర తర మైన స్తంభమ్ములొ? తద్భుజ యుగ్మమొ? కాకయున్న పెన్
మరకత పర్వతంబులొకొ? మంజుల పద్మయుగంబొ? కన్నులో?
యురువు వహించి విల్లు గొని • యుర్విఁకి డిగ్గిన మేఘమో? యనున్

ఆ॥ మదిని చొచ్చి దిటవు • మానినీత్వంబును, కరఁచి జీవమ్ములను • గలఁచు వాని
మలల మాఱు మసలఁ గల • భుజంబున నొప్పు, విల్లు చూడఁ జెఱకు • విల్లుకాదు

ఆ॥ స్త్రీ స్వభావమైన • సిగ్గు నందంబు నా, మనసులోని తెలివి • మఱఁగి పోయెఁ
గాళ్లు నొవ్వ నేలఁ • గదలిన యాతఁడు, కనుల త్రోవఁ జొచ్చు • కన్నగాఁడు

తే॥ ఇంద్రనీలంబులంబోలి • యరులు గ్రమ్ము కురులు నాజానుబాహువుల్ కొమ్మరు మోము
కప్పు తాల భుజమ్ములే • కావు స్మితము, మొనసి నాజీవముల లాగి కొనుచుఁ బోయె

తే॥ చూచు వారల యుసుఱులఁ • జూఱలాడు, వరపువక్షమ్ము నడుగుఁదా • మరలెకావు,
మదపు టేనుఁగు వోలెఁ జనిన • మంద గతులె, నాయెదఁ దఁ జొచ్చినెలవు కొ • న్నవి నిజంబు

తే॥ అరసి పలుకుచో ననిమేషుఁ • డతఁడు కాఁడు, విరియుచెందమ్మి కన్నులు • కిఱుకువాఁడు
కట్లు గల విల్లు దాల్చిన • ఘన భుజుండు, జన్మదమ్ముండె నిజము రా • జన్యసుతుఁడె.

తే॥ సహజ సద్గుణములుదీమ • సంబుదృఢత, యంత్రములుగాఁగఁ దిరుగు క • న్యాత్వమనెడి
ప్రహరిఁబడఁ గూల్చుసుందర • బాహువులను, మరలజీవముల్ విడుమున్నె • యరయఁ?

సూర్యాస్తమయము.

తే॥ అనుచు నిటువంటి వేపెక్కు • లనుచునిదిగొ, యెదుటఁదోఁ • తెంచెవదిగొ షో • యెనెయటంచు
ఉడుకు మదిని వలపుచేత • నొకటిగాక, పెక్కుదలఁచుచు మలయుచు • వేఁగుచుండ.

ఆ॥ హంసయానకైన • యంగజ తాపాగ్ని, తన్ను గాల్ప నోర్వ? • దలఁకు కరణి
పొడవు కరము లడఁగ • ముడిచి వేఁడి వెలుంగు, పరుగువాఱి మునిఁగెఁ • బశ్చిమాబ్ధి

చ॥ విరిసిన పూలపైఁ బడుచు • వీచెడు పయ్యరత్రాడు, సంజయం
బరమును నెట్టి వెంట్రుకలు • మైకము రేఁపు స్మరాగ్నిలోపలన్
బెరుఁగఁగఁ జేయు మబ్బనెడి • పేరిన నల్లుపుమెయిన్ వహించి యు
ద్ధురగతి రాత్రియన్ జముఁడు తోఁచె విదేహ నృపాల కన్యకున్.

ఉ॥ పైని ధ్వనించు పక్షులర • వంబులు వాద్యముగాఁగ ఘోషముం
బూనిన యబ్ధియే యడుగు • మువ్వలుగా నెల మిన్నె రక్తపుం
బానముగాఁగఁ జీఁకటియె • ప్రబ్బిన కంచెలగాఁగ సంజ యన్
చాన మహోద్ధతిం బరఁగు • శాకిని భూతము వోలె వర్ధిలెన్

సీ॥ కొలఁకు లనెడి యగ్ని • కుండంబులం బడి, విరియు పువ్వులనుండి • విసము గొనుచుఁ
బచరించు దక్షిణ • పవనుండు మారుండు, ప్రయ్యనేయఁగ నైన • వ్రణములందు
తూఁటిలో నేగఁగా • దూపిల్లి తెలివియు, మెల్లైన స్త్రీత్వంబు • నేలఁ గలియ
సంభ్రమించెడు సీత • సంజను గని యిది, యాః మన్నిగొన వచ్చు • యముని రూపు?

తే॥ కదలియో! కాలమేఘమో! కప్పు మల్లియో యెదరు గలిగించి కన్నెల • నేడిపించి
యావిదియు మఱేదియో • యనుచునామె, మలయ ననురవన్నియ ముని • మాపువచ్చె

సీ॥ గగన నీలిమయు బు • క్షములను విషదంష్ట్రిలును తెమ్మెరల్ న్మూర్పు • లను విశాల
మగు జేవు తాకస • మను విషధృతి యొప్ప, జగ నోరు గలిగిన • సంజ పాము?
నాలుకతో లాగి • జాలిఁ బూన్పుట యేల? అమ్మేయు నించువి • ల్లమరువాఁడు
కొంచెమైనను చేయి • క్రిందికి దింపఁడ, ఉన్నది నా కొక్క • యనుత సుమ్మ

తే॥ తప్పి బ్రదుకఁగ నేనుండ • గొప్పరట్టు, పూన్చి యిట్టులు నన్నాడ్డి • ఖోసికొనఁగ
నేమి యపరాధ మొదవె నా • యెడ? నిదేల, వైర భావంబు నన్నలవంత పట్టుప?

ఉ॥ క్రమ్మిన మబ్బురూపు నిటు • గైకొని హాలహలంబు పొంగెనో
యిమ్మెయి నబ్ధిపొంగెనొ? ర • మేశ్వరు మేని ఘోరరంగు నెల్ల వా
రిమ్మగ నెంచుచుంట నది • యే యిటుపర్వెనొ? కాలువల్ల తో
రమ్మగఁ గాటుకన్ మెడిచి • రాచిరొ మింటికి మంటికి నెవ్వరేన్.

చ॥ అరుదుగఁ గానవచ్చి నతఁ • డా మబ్బుఁగై చనె నద్దు పెట్టనో
కఠ్ఠరును గనంగ లేర యొక • కన్నెక యెల్లిద మైన దంచులో
నరయక మబ్బున న్నిలిచి • యమ్ములనేయ ననంగుఁ డిట్లు నీ
కిరవుగ నేర్పెనో? యిదియు • నేనొనరించిన పాప రూపమో?

ఉ॥ అంకిలి నొంది సీత యిటు • లంగడఁ గ్రుంగుచు వెమ్మఁ గాంచ న
భ్రంకష సౌధమందు నెల • తా జగ తిన్నియఁ చుట్టు నాజ్యదీ-

తే॥ ధర్మమార్గానుసారియై • ధరణి నేలు, చుండి యొకనాఁడు వేఁటాడ • నుల్ల మందు
కదఁకఁ జనియింప దట్టంపు • టడవి కేగి, పూజ్యమగు వసిష్ఠాశ్రమ • మునకుఁ జనియె.

సీ॥ అమ్మౌని యంత న • త్యధికాదరంబున, నాతిథ్య మొసఁగి జ • నాధినాథ!
ఇచట నేఁటికి వసి • యింపు మనఁగ నీతఁ, డట్లే యనుడు నాతఁ • డలరి సురభిఁ
బిలిచి యిప్పుడు రాచ • వీరుల కింపైన, యమృతముం బోలు నా • హార వస్తు
నిచయంబుఁ బిదుకుము • నివని నియమింప, నదియు నవ్వారిగా • నేపుడ యొరిఁ.

తే॥ షడ్రుచులతోడి యోగిరంబు • సైన్య సమితి
తోడఁ దృప్తిమైఁ గొనుము మ • న్నీఁడ! యనిన
నందఱు భుజించి విరిసరుల్ • చందనంబు
తమ్ములముఁ గొని శ్రమదీఱ • తనిసి యుండ.

సీ॥ కౌశికుండు వసిష్ఠుఁ • గాంచి యిట్లను ముని, జనగణ్య! నీవు లే • చినది లేద
యీ ధేనువే మాకు • నెల్ల సైన్యములకు, నిష్ట మృష్టాన్నంబు • లిచ్చు కతన
కలుష దూరులు శాస్త్ర • కర్తలు మును "రత్న హారీతు పార్థివ" • యనుట కతన
నీ కామధేనువు • నీకుఁ దగ్గది కాదు, నా కిమ్మనపుడు మా • నంబుఁ గొనుచు

తే॥ క్షణము సేపుండి యమ్మౌని • చంద్రుఁ డనియె, దారుణ కృపాణ దీర్ఘ హ • స్తా! తపస్వి
వల్కలిని పేద నే నీయ • వలఁతిఁ గాను, ఈవ కొనిపొమ్ము వచ్చిన • ట్లేని దీని.

తే॥ అనినఁ గౌశికుఁ డట్టులే • యనుచు లేచి పసిని బంధించి యీడ్వ • న ప్పశువు కట్లు
త్రెంచికొని మునిఁ జేరి న • న్నృపవరునకు, నిచ్చినాఁడవే యన నతఁ • డిట్టు లనియె.

సీ॥ నేన యొసంగలే • దీ నరపతి జయ, చ్ఛత్రంబు గలవాఁడు • సరభసమున
బలిమిమైఁ గొనిపోవు • వాఁడన నందిని, యితని బలంబు నే • నిపుడ చెఱతు
నని కోపమున దేహ • మల్లార్ప రోమ కూ, పంబుల బోయలు • బర్బరులును
చీనులు జోనకుల్ • వేనవేలుగఁ బుట్టి, జననాథు బలము నా • శంబు సేయ

తే॥ రాజపుత్త్రులు మునిరాజుఁ • గ్రమ్మి కినుకఁ, బశుబలమ్ము గాదిది వీని • వంచనమ్మె
పొదువుఁ డని యార్వనాఋషి • పుంగవుండు, నుఱిమిచూడ వారలు మండి • యుర్విఁ బడిరి

మ॥ తన పుత్త్రుల్ మడియంగఁ గౌశికుఁడు క్రు • ద్ధస్ఫూర్తి దుర్వీక్ష్యుఁడై
ధనువుం గొంచు గుణంబుఁ గూర్చి శరముల్ • దంభోళి దోస్సారతన్
మునిపై నేయ వసిష్ఠమౌనియును వే • భూపాలుపై వైచెఁ జే
తను దాఁ దాల్చిన బ్రహ్మదండమును త • ద్ధాత్రీశుఁడు న్నవ్వఁగన్.

మ॥ వర దివ్యాస్త్రచయంబుఁ దొట్టి తన య • భ్యాస ప్రపుష్టంబు లౌ
శరముల్ వీడుచునుండ దండము మహా • శ్చర్యక్రియన్ మ్రింగ భూ

వరుఁ డంతం గనకాద్రిధన్వి విబుధుం • బ్రార్థింపఁగా మెచ్చి యా
స్మరశత్రుం డొసఁగెన్ నరేంద్రునకు శస్త్రా • మ్నాయంబులౌ నస్త్రముల్

చ॥ అతఁ డవి యేసె నప్పుడమృ • తాంధసు లవ్వడి సూచి లోకముల్
హుతవహు నోటఁ బడ్డవని • యుత్తలమందె వడంకి రెవ్వటిన్
యతిపతి హుమ్మటంచ తని • యస్త్రము లెల్లను మ్రింగి యుగ్ర తే
జిత తనుఁడయ్యె నిట్లు శశి • శేఖరు నస్త్రము లెల్ల వమ్ముగాన్.

చ॥ కుశికసుతుండు కాంచు న • కుంఠిత తేజము సత్తపస్వికే
వశమగుఁగాని తక్కుఁగల • వారికి నుండుట కల్ల; లోకముల్
యశమున నేలు శక్తి యది • యచ్చపు సత్త్వము గాద యంచుఁ దొ
ల్దిశకుఁ జనెన్ మహా తపము • లేఁకువఁ జల్ప వినిశ్చితాత్ముఁడై.

ఉ॥ రాజగు కౌశికుండు ముని • రాజు వసిష్ఠు జయంబు తీరు త్రా
నోజఁ దలంచి యంతఁ గడు • నుగ్రముగాఁ దపియించి నిష్ఠమై
రాజిత శక్తి నొంద నమ • రావతి నాథుఁ డెదన్ భయంబునన్
* దేజు దొలంగి యచ్చరలఁ దేలు • తిలోత్తమ నంపెఁ బెంపునన్.

చ॥ నృపతి తిలోత్తమాతను వి • నిర్మల సౌష్ఠవ మొప్పఁ గాంచి తాఁ
జపల మనస్కుఁడై మరుని • సాయకముల్ హృదయానఁ గాఁడఁగాఁ
దపము కృశింప నా చెలికిఁ • దద్దవశుండయి చాలకాల మ
ట్లు పఱవ మేలెఱిఁగి వెగ • టుం గొని నవ్వె మనంబులోపలన్.

తే॥ ఇంద్రు వంచన మిదియని • యెఱిఁగి కినుక, నవని మానిసివై పుట్టు • మనుచు దానిఁ
దిట్టి యచ్చోటు వీడుచు • దిగధిపతుల, సత్త్వవంతుఁడౌ జముదెస • సరగఁ జేరె.

తే॥ ఇచ్చ మెయి నటఁ దపము వ • హించుచుండ, శక్తిమ దయోధ్యయందు త్రి • శంకువనెడు
ప్రభువు పాలించుచుండి త • ద్వంశ గురుని, ముని వసిష్ఠుని గాంచి య • ట్లనుచు నడిగె.

మ॥ మయితో స్వర్గముఁ జేరఁ గాంక్ష వొడమెన్ • మన్నించి యిక్కార్యమె
మ్మెయి నైనం బొనరింపఁ జన్న నెడఁదన్ • మేకొమ్మియ్యం గాంచి యా
పయి నేనెవ్వరిచేతనైన నొనరిం • పం జూతు నన్నంత నే
పయుణా! సాకపచారముఁ దలఁచి యా • చార్యం బరుం డెత్తువే?

ఉ॥ ఆలము చేసియిట్లు మరి • యాదఁ దొలంగితి గాన నీవు చం
డాలుఁడవౌదు వంచు ముని • నాథుఁడు తిట్టుడు సూర్యుఁడుం బ్రకా
శాళి రహింప హేతువగు • నట్టి నృపాలక తేజ మ్మాఱఁగా
గేగి యొనర్పఁగాఁ దగిన • కీడ్పడు రూపము వేని కేర్పడెన్.

* తిలోత్తమ యని మూలము.

ఉ॥ హారములుం గిరీటమును • హారి విభూషలు లోహభూషలై
జారు పటంబులున్ మెడను • జంద్దెము తోళ్లుగ మాఱి దేహమున్
పేరిన నల్లనై చెడఁగ • వీడవి చింత నృపాలుఁ డింటికిన్
జేరఁగ నెల్లవా రచట • సీయని రోయఁగఁ బోయెఁ గానకున్.

తే॥ ఒక్కనాఁడు విశ్వామిత్రుఁ • డురు తపంబొ, నర్చు వనమున కేగఁ జం • డాలుఁడవగు
నీవెవండ విటకువచ్చి • తేలయన్న, మునికిఁ దన వృత్తమెల్ల భూ • పుఁడు వచించె.

చ॥ అదివిని గాధిపుత్త్రుఁడిది • యా కథః యంచు హసించి యజ్ఞమున్
వదలక చేసి పంపెదను • స్వర్భువికంచు వచించి మౌనులన్
ముదమునఁ బిల్వనంప భయ • ముంగొని వచ్చిరి వారలెల్లరున్
బదరి వసిష్ఠ సూను లిటు • పల్కిరి గర్వము కంధరింపఁగన్,

ఉ॥ మాలఁడు యజ్వయంటః మఱి • మాల పురోహితుఁడంట రాజుః చా
ల్చాలును సమ్మతింప మన • సమ్మవి కౌశికుఁ డంత నుగ్రుఁడై
యాలముచేయు కట్టిఁడి దు • రాత్ములు నీచపథానువర్తులై
మాలుదు రంచు శాపమిడి • మానక యాగము పూర్తి చేయుచున్.

ఉ॥ వేలుపు లారః రండనుచుఁ • బిల్వఁగ వారలు మింట నిల్చి యీ
మాలని కగ్ని కార్యము క్ర • మంబుగఁజేయుచు మమ్మ పిల్చునీ
శీలము వోలదంచుఁ బ్రహ • సింపఁగ నిమ్ముని కిన్కనూని దా
మేలితపంబుచే నమర • మేదినిఁ జేరుమ యంచుఁ బంపఁగన్.

చ॥ మనుజవిభుండు వే చని వి • మానమునన్ దివి జేర నిర్జరుల్
చను మిటరాకు మాలఁడవు • చక్కటియే యిది యంచుఁ ద్రోవ, నో
మునివరః కావుకావు మని • భూపుఁ డధోముఖుఁడై పడంగ రా
ముని నిలునిల్వుమం చశనిఁ • బోలె నొనర్చె మహాట్టహాసమున్.

సీ॥ నన్ను లెక్కింపక కి • ట్లున్నత గర్వులై, యవమతి గావించు • నమరవరుల
పెనువైభవముకంటెఁ • బేరిమిగాఁగ రెం, డవ త్రిదివంబు క • డంగి యిపుడ
కావింతుఁ గమలా ప్త • కమలారుచును బుక్ష, తతియును గ్రహములు • తవిలి పొడపు
వలదెస యందును • వడకడఁ గ్రుంకును, గలిగి సంచారంబు • గాంచుఁగాక

తే॥ అనుచు నానతి యొసఁగి తా • నంతఁబోక, సురల దిక్పతులను చరా • చర వితాన
ములను సృష్టింపఁ బూనె ని • మ్మునివరుండు, భువన సముదయములు భీతిఁ • బొందివడఁ

సీ॥ కల్పకవనమునఁ • గాంక్షమై విహరించు, నెలదంట నలవయు • నీలగళుఁడు
తక్కనిలింపులు • తండంబులైవచ్చి, శాంతింపు మునివరాః సైఁపు మిపుడు

శరణ మందినవాని • కరము వీడక కాచు, తగవు నీకమరుట • మిగులలెస్స
ఈత్రిశంకుండు న • క్షత్రసంఘము తోడ, నుప్పరంబునఁగూడి • యుండుఁగాక

తే॥ ఎదురిక్కలు వలదెస • యందునిలిచి, నీమహా మహిమను చాటి • నెగడుచుండు
నీవురాజర్షివై యొప్పు • టిది మొదలుగ, ననుచు వారలు నెలవుల • కరుగు నంత

శునశ్శేపుని వృత్తాంతము

సీ॥ కడలి రాయనిదెస • నడరు పడమికేగి, కౌశికముని సల్పె • ఘనతపంబు
ఆకాలమునఁ బతు • రంగ బలాధిపుఁ, డంబరీషుండను • నవని విభుఁడు
ప్రాణివర్గములకుఁ • బ్రాణసమానుండు, సుధఁబోలు పలుకుల • చొప్పువాఁడు
కాలచేసి జన్నంబు • సలిపెడు నరమేధ, మొనరింపఁ బిన్నవాఁ • డొనరకునికి

తే॥ నరయుచుంబోయి ఋచికుని • యాశ్రమంబు, చొచ్చియడుగంగ మువ్వురు • సుతులలోనఁ
బిన్న నీఁజాల ననియెను • కన్నతల్లి, తనకు జ్యేష్ఠుండు కూర్చువాఁ • డనియెఁదండ్రి.

తే॥ మధ్యముఁడు సద్వి విభుఁగాంచి • మానవేంద్ర!, ప్రేమఁగని యెత్తిపెంచిన • పితరులొందు
పేదఱిమిఁబోవ ద్రవ్యమ్ము • వేఁడినంత, యిమ్మనుచు వారలకుమ్రొక్కి • యెక్కెఁదేరు.

తే॥ ఇనుఁడు నడుమింటికెక్కంగ • మనుజనాథు డొక్కచోటమాధ్యాహ్నిక • మొనరుపంగ
నిలువ నాశునశ్శేపుడు • నియత కృత్య, ములను దీర్పఁగ మఱియొక • కెలని కరిగి

ఉ॥ అచ్చట సన్మునీంద్రుఁ గుశి • కాత్మజుఁగాంచి యడల్ గడల్కొనన్
జెచ్చెర పాదపద్మముల • శీర్షముఁ జేరిచి మ్రొక్కి యేడ్వఁగా
ముచ్చట సక్కుమాదుఁగని • మూఁడిన యాపద చెప్పుమన్న వాఁ
డచ్చముగాఁగఁ దెల్పెఁదన • యమ్మయు నయ్యయుఁ జేయుకార్యమున్.

తే॥ అక్కయును బావయును సుతు • నమ్మికొనుట, దెలిసి చింతించియతఁడు చిం • తింపవలదు
నీదుప్రాణముల్ గాచెద • నేనటంచుఁ, దనకుమారుల నతనికై • పనఁగఁ బనుప.

చ॥ కొడుకులు సమ్మతింపమికిఁ • గోపమునం గను లెఱ్ఱఁజేసి దుం
దుడుకున రోమకూపముల • దూఁకఁగఁ బ్రస్ఫుట విస్ఫులింగముల్
వెడమతులారా! నాపలుకు • వెడ్డఱికంబున మీఱినారు మీ
రడవులలోఁ బుళిందులయి • యాటమందుఁడి యంచుఁ దిట్టుచున్

చ॥ మునుపు వసిష్ఠు కోపమున • బ్రుంగని నల్వురు శాపయుక్తులై
చనఁ దనయల్లునే పిలిచి • చక్కన నేరిపి రెండు మంత్రముల్
మొనసి పఠించితేనియుఁ ద్రి • మూర్తులు వేల్పులు వచ్చిజన్నమున్
మనుతురు నిన్నుగాతురని • మన్ననతోడుత నంపెనాతనిన్.

చ॥ ముని వచియించిన ట్లతఁడు • మున్కొని మంత్రములం బఠింపఁగా
వనజజ విష్ణుశంభులు సు • పర్వులతో నటకేగి యక్కుమా
రుని యసువుల్, విధిక్రమత • రూఢిగఁజల్పిన రాజువేలిమిన్
గొనకొనఁ గాచి రంతఁ జనెఁ • గోరిక గాధిసుతుం డుదీచికిన్.

సీ॥ అచట విశ్వామిత్రుఁ • డధిక నిష్ఠను హస్త, పద్మాంగుళుల ముక్కు • పైని నిలిపి
ఇడను పింగళతోడ • నెనయించి మనమునఁ, బ్రణవజపము బహు • వత్సరములు
నియతిమై నొనరించి • నిశ్చలుఁడై నిల్వ, మూలాగ్నివలనఁ గ • పాల మంత
భేదిల్లి తమసంబు • విరిసిన యనువున, ధూమంబు లోకముల్ • తూలునట్లు
తే॥ త్రిపురదహనుండు గజము వ • ధించితోలు, గప్పుకొన్న చెన్నున మొగుల్ • క్రమ్మురహిని
జగములం బర్వ భానుతే • జంబు మాసె, దిగిభ దిక్పాల నేత్రముల్ • మొగిచికొనియె

తే॥ మొగులు నిండు గగనమెల్లఁ • బొగలునిండ, జంగమ స్థావరంబులు • సంచలించె
దిక్కు లెల్లెడఁ గావులు • తివిరి కప్పె, దివ్యులును వెఱగందిరి • తేఱిచూడ.

తే॥ పద్మజుఁడు పద్మనేత్రుండు • పద్మబాణ, వైరి కులిశియుఁ దక్కు గీ • ర్వాణసమితి
యచ్చటికి వేఱు వేఱుగా • వచ్చిచేరి, ఘన తపోధనుఁ గౌశికుఁ • గలిసికొనిరి.

తే॥ చంద్రమౌళియు వనమాలి • జలజభవుఁడు, గాధిజుం గాంచి పరమ త • పోధనాఢ్య!
వేదపారగుల్ నిను మించి • వేఱు లేర, అని వచించిరి యెద సంది • యమ్ము లేక.

తే॥ అన్నుడువుల వీనులువిచ్చి • విన్న యతఁడు, శిరమువంచి కేల్ మొగిచివాం • ఛితఫలమ్ము
లొనరె నేఁటికి నేను ధ • న్యుండ నైతి, ననుడు వారు స్వస్థలముల • కరిగినారు.

క॥ గతమైన చరిత్రంబిది, యితనికి సములైన తపసు • లిలలేరు మహో
న్నత నియతుఁ డితని కనికర, మతులితముగఁ బడయు మీకు • నరిదియుఁ గలదే?

క॥ అని గౌతమ పుత్త్రుఁడు చె, ప్పిన రాఘవు లచ్చెరవును • వేడ్కయుఁ గొని య
మ్మునికిం బ్రణమిల్లఁగ దీ, వనలిడి మరలెన్ స్వకీయ • భవనంబునకున్,

క॥ మునియుం దమ్ముఁడుఁ దమతమ, కనువగు సెజ్జలఁ బరుండి • రంత నిరులు పం
డును వోలు రాముఁడును రే, యును శశియును దాను సీత • యునుగా నొప్పెన్.

క॥ జీమూతంబును వీడిన, యామెఱపే యిట్లు నెలఁత • యంగముఁ గొనెనో?
యేమో? యెఱుగఁగఁ రాదిది, నామదిఁ గన్నులనుదాని • నవురే తోఁచెన్.

క॥ విమలౌదార్య కరాబ్జము, లమరిన వెన్నుఁడు పరుండు • నబ్ధి నెనయు నే
త్రములు గల రమణి నాహ్వ, త్కమలంబున నిలిచెఁగానఁ • గమలయె యగునో

చ॥ నెన రెద లేని దయ్యుఁ దమి • నెక్కొనఁగా గడుబేడిదంపు వే
దన మిడు నంజుగల్గు కను • దమ్ములచే నను లోఁగొనంగ నా

కనులకుఁ గానవచ్చెడు జ • గంబునఁ గల్గు చరాచరంబు లె
ల్లను వనితా సువర్ణమయ • లాలిత సుందర రూపమే గొనెన్.

చ॥ పరవి నగల్ చలింపఁదగు • బంగరుకుండలు పేర్మిలేని నా
యురమున నాటకుండినను • జ్యోత్స్న నుపోలిన మందహాసమున్
బొరపఱు మోవి దొండయును • భూషలుగాఁ బెనుపొందు నా మనో
హరి ముఖచంద్రమండలము • నారయ నింకొకసారి గల్గునే ?

ఉ॥ అంచిత మేఖలంగలుగు • స్యందనమొక్కటి వాలుఁబోలు నే
త్రాంచల యుగ్మమున్ గనుల • కబ్బని పీనకుచద్వయంబు లోఁ
గ్రుంచెడు మందహాసము న • కుంఠితరీతి వహించుచుండు లె
క్కించఁగ నిన్నికావలయు • నే సమవర్తికి నాయుధావళుల్ ?

తే॥ తావిగల పైఁడిబొమ్మయా • తలిరుఁబోడిఁ, దలఁచు మాత్ర నాపై నించు • విలుతుఁడిట్లు
బాణవర్షంబుఁ గురియించి • పఱచె ననఁగ, బలమనెడి యాగుణంబేరి • వలన నిలుచు ?

తే॥ పుడమిఁ గొల్లవెట్టుటకయి • పొంగిలేచు, పాలకడలి వెల్లువవోలెఁ • బరవు చంద్ర
కాంతి నాయుసుఖులఁ దీయఁ • గడఁగు కతనఁ, దెలి విసంబొందు కదలను • తీరుదోఁచు.

క॥ చరియింపఁదగని త్రోవను, జరుగదు నామనము నిజము • చక్కెర పలుకుల్
పరఁగునది పడుచెయగునని, పరితాపం బగ్గలముగఁ • బడుచుండు నెడన్.

తే॥ చెల్లఁ గాలంబు రేపేని • తెల్లగొడుగు, పడుటఁబోలెఁ బశ్చిమ దిశా • వనిత నొసల
నడరు గుండ్రని పతకంబు • వడిన లీలఁ, జంద్రమండల మంత న • స్తమయ మందె

తే॥ ప్రేమపతి చంద్రుఁడేగ నా • శామృగాక్షి, లెల్ల వల్లభుఁ దలఁదిన • తెల్లకలప
మునుమనోవ్యథఁదుడిచిరో • యనఁగ మున్ను, పరవియుండిన వెన్నెలల్ • మఱుఁగుపడియె

సీ॥ పొడవైన తోమాల • పొలుపుగాఁ దాల్చిన, రాముఁ డివ్విధమునఁ • గామబాధ
నివ్వటిలఁగ నొచ్చి • నిద్దుర లేకయె, సంతాప మొందుచు • జరపె రాత్రి
చెదరిన మదిలోనఁ • జింతించు చెందామ, రలను చెల్వాల మొగ • మ్ములు చెలంగ
విరివిగాఁ దఱుచుగాఁ • బరవిన యిరులును, గుహలకుఁ జేరి మై • కుదుచుకొనఁగ

తే॥ ఎఱ్ఱచుక్కల మొగమొప్పు • నేన్గుచర్మ, మొనరఁగప్పిన యుదయాద్రి • యనెడురుద్రు
నొసటిపై నగ్నిమయమయి • యెసక మెసఁగు, మూఁడవదియగు కన్ను నా • మొలచె నినుఁడు

సీ॥ వడియు సత్త్వముగల్గు • పచ్చనిగుఱ్ఱాల, గిట్టల తాఁకునఁ • గెరలుధూళి
విప్రుల యర్ఘ్యంపు • విరులఁగూడిన నీటి, చేదెమ్మగాఁ బూర్వ • శిఖరి మీఁదఁ
బూర్వదిగ్దంతి మో • మున నుంచు సిందూర, తిలకంబు నా నొప్పె • జలజహితుఁడు
వచ్చువేళఁదెలిపి • పగఱపై నేగిన, ప్రియులు తేరెక్కి రాఁ • బ్రీతిఁగాంచు

తే॥ తహతహంగల్గు క్రొత్తడి • తరుణుల ముఖపద్మములు విచ్చు క్రియను వి • కాసమందె
సరసిజాకర ముఖసరో • జంబులెల్ల, సూర్యకిరణంబు లెల్లెడఁ • జొచ్చినిండ.

సీ॥ కిన్నరుల్ గానంబు • తిన్నగాఁ గావింప, జనములు భక్తిమై • సంస్తుతింప
మునులు విప్రులువేలు • పులు కరముల మోడ్ప, గడలియు మద్దెలఁ • గా ధ్వనింప
గగనరంగమ్మునఁ • దగిలి నర్తించు ఖా, స్కరుఁడను రుద్రు బం • గారు జడలు
విరిసి భూతలమునఁ • బరవిన యవిపోలెఁ, కిరణ జాలంబు క్రి • క్కిఱిసి పరవ

తే॥ విల్లుపూని చక్రంబుచే • విడిచి నతఁడు, పాలకడలి వీడి విహార • వనధి మునిఁగి
తరణి లేఁగసంబులఁ బాద • తలము లొత్త, రాత్రియను వార్ధితీరంబు • రమణనొందె.

ఉ॥ కల్పము దోరినట్టు లొక • కైవడి రాతిరి యేగ దంతి నాఁ
దల్పము వీడి ప్రాత రుచి • తక్రియల న్నెఱవేర్చి మేటి సం
కల్పముతో మునీంద్రునకుఁ • గై ముకుళించి యనుంగుదమ్ముతోఁ
బొల్పుగఁ జేరె నాజనకు • పుణ్యను పేటికి యజ్ఞ వాటికిన్.

ఉ॥ అమ్మిథిలాధినాథుఁ డట • యజ్ఞము సాంగముగా ముగించి క
ర్ణమ్ములు దిమ్మలెత్తు శుభ • రావములొప్పఁగ రత్నమంటప
మ్మెమ్ముగఁ జేరి యింద్రుని వ • హిన్ మ్మునితో సనుజనుతోడ వి
ల్లమ్ములదాల్చుమేటి సుగు • ణాకరుఁడున్ వసియింప నొప్పుచున్

మత్త॥ కూరుచుండిన రాకుమారులఁ • గూర్మియోముల యంద ముం
పారఁ గ్రోలుచు పొక్కిఁ గాంచి మ • హాత్మ! యెవ్వరు వీరనన్
వీరు ళీపుఖమున్ గిరీశు స • పేద్య చాపముఁ జూడఁగాఁ
గోరి వచ్చిరి మేరుధీరులు • కోసలేంద్ర కుమారకుల్.

11. వంశమహిమాను వర్ణన పటలము. (26)

సీ॥ జలజాప్తకులజాతు • తొలి చక్రవర్తియౌ, మనువు నెఱుంగని • జనులు మనులె?
ప్రాణిఫలమ్ము గోప • వడి చెదకుండఁ బృ, థ్వీం బిదికిన పృథు • వినవె నీవు?
వ్యాధులు బాధఁగ, • బాధలు మాఁడఁగఁ, పెద్దకాలంబు త • పించి శేష
మయను వెలుఁగు రూపు • జనులెల్లఁ గాంచ శ్రీ, రంగవిమానము • ర్వరకుఁ దెచ్చె

తే॥ ప్రభువు నిక్ష్వాకు నెఱుఁగని • వారలెవరు? ఇంద్రుఁ డెద్దుగ తను మోవ • నేగి యసుర
వరుని ఓలింద్రుంచి స్వర్గంబు • బలవిరోధి, కొసఁగినక కుత్థ్సుఁ దెలియని • యొకఁడు గలఁడె

తే॥ నరపు ముడుతలు వృద్ధత్వ • మరణములుసు, వలలకుండ క్షీరాబ్ధిని • తరచి సుధను
వేల్పుల కొసంగి తనకీర్తి • విశ్రుతముగఁ, బరపి నాతఁడీ వంశపం • భవుడొకండు.

చ॥ కదనమునందు గెల్చి యొఱఁ • గాంచెడి ఖడ్గముఁదాల్చుభూపః యొ
ప్పిదముగ మూఁడులోకములు • వీరత నేలిన సద్గుణాకరుల్
మొదలిన వీరివంశమున • భూపుఁడె జింకలు బెబ్బులుల్ పగల్
వదలుచు నొక్క రేవుననె • పానము సేయఁగ నేలె నొక్కటన్

చ॥ అరి నరపాల పూజిత ప • దాబ్జః సురాసుర లొక్క యప్పు సం
గరమొనరింప నాకులకు • ఖడ్గము విల్లును దాల్చి పాడి దే
వరవలె బాసటై నిలిచి • పట్టుగ రక్కసులన్ జయించి యా
సురపురిఁ గాచినాఁ డతఁడె • సూ ముచికుందుఁడు వీరివంశ్యుఁడే.

చ॥ మెఱపును నవ్వు కాంతిగల • మేటి నరాజిని దాల్చురాజః కా
ళ్లాఱసెడు వీరమద్దియల • నూనిన సూర్యకులంబువారు పెన్
దెఱకువ జీవరాసులకుఁ • దియ్యని జీవమువోలె నేలి ర
త్తెఱఁగు శిబీంద్రుఁ డండజముఁ • దేఁకువఁ గావ శరీర మీయఁడే?

చ॥ రిపుల శరీరఘుల్ దొలువ • రేఁగు కరాసి ధరించుభూపః యీ
విపులకులంబువారు పృథి • వీధరముల్ కొనకాలఁద్రోయు చి
ప్పపగిది దొర్లఁజేసి మఖ • వాజికినై జలరాశిఁద్రవ్వి ర
న్నపు డిఁకఁ జెప్పఁగావలెనె • యానృపవర్యుల వీర్యసంపదల్.

చ॥ పగఱ దశల్ గ్రహించు కర • వాలము గల్గినజే ధః శేషుఁడే
తగ వివరింపలేఁడన్నఁ బ • దంపడి నేఁ బలుకన్ వలంతినే ?
సిగముడి రేలపూల నెలఁ • జేర్చిన శంభునిపొందు నిర్జరా
పగ నిల కానయించిన నృ • పాలుఁడు వీరల వంశజుండెకా!

ఉ॥ కుందెటి మచ్చలేని నెల • కున్ సరివచ్చెడి యెల్లి గల్గ రా
జేందుఁడః వీరిపూర్వుఁడొకఁ • డేడ్తెఱ వార్ధిపరీత భూతలం
బంది జయేందిరన్ గరత • లామలకంబుగఁ జేసికొంచుఁ బే
రొందఁగ నశ్వమేధ శత • మూని యొనర్చె సురేంద్రుఁ డంజఁగన్.

ఉ॥ చందురు గెల్చి నాతఁడును • శర్వు జయించినవాఁడు దూపుచే
దుందువుఁ గూల్చి నాతఁడును • తోచిన భాస్కర వంశమందె పు
ట్టొంది రఘుండు దేవవిభు • నోరిచి యెన్మిది దిక్కులన్ జయం
బంది యనర్గళంబగు ప • రాక్రమ మొప్పఁగ నేలె లోకమున్.

చ॥ ధనువను మందరంబుఁగొని • దర్పిత శాత్రవ రాజులన్ సుధా
వననిధిఁ ద్రచ్చి జ్యోతి మయ • బంధుర సుందర మందహాసముల్

ననుచుచునుండు నిందుమతి • నాఁజను నిందిరఁగాంచి పద్మనా
భునిబలెఁ దద్భుజాళి నజ • భూపతి భూషగఁ దాల్చెఁ బెంపుమైఁ

చ॥ మంగళ రావముల్ సతము • మానుగ మ్రోఁగు నజార మొప్పు భూ
పాంగః జగంబునన్ దశర • థావని నాథు నెఱుంగకుండు వా
రుంగలరేమిః వారి కామ • రుల్ గుణవీరులు వీరి నేరు పా
రంగ వచింప నల్వకుఁ ద • రంబెః యెఱింగిన యంత పల్కెదన్.

చ॥ సిలుగులు లేక ప్రాణి తతి • శ్రేయము లొంది భువిన్ సుఖింప వే
వెలుఁ గివముంబలెన్ విమత • వీరులఁదూల్చి జగంబుఁ గాచు వాఁ
డిల మనువు న్నయంబున నజ • యించినవాఁడు ధనుస్సహాయుఁడు
జ్వలిత సుధర్మవర్మఁ దజు • పట్టి కుమారులు లేని చింత చే.

సీ॥ వింటికోపుల వంటి • వెడఁద నొసళ్ళును, తొక్కుపల్కులఁ బోలి • నిక్కునుదులు
నింబైన బింబాధ • రంబులు నీలవి, శాల నేత్రంబులు • సంకుమెడలు
నులియు మధ్యంబులు • వెలకిచ్చు భోగంబు, లలరు పణ్యస్త్రీల • సరసి కుచము
లను కొమ్మలను గల్గు • నదవిమెకంబులు, గానెంచి వారితోఁ • గదలివచ్చు

తే॥ ఋశ్యశృంగునిచే చింత • లీఁగఁదలఁచిఁ, దుర్భగుఁడ నాకుఁగొమరులు • దోఁవరైరి
నేల మొత్తము నావెన్క • నేలఁదగిన, తనయుల నొసంగుమనుచు నా • తనికిమ్రొక్కె.

తే॥ మ్రొక్కనమ్మని యుత్సాహ • మున వచించె, భూమిమాత్రమే యననేల • భువనమెల్ల
నేలుపుత్త్రుల నీకిత్తు • వేలిమికిని, వలయు వానిని సమకూర్చు • పార్థివేంద్రః

తే॥ అనుడు వస్తువుల్ సమకూర్ప • ననఘుఁడంతఁబుత్త్రకామేష్టి సాగించి • పూర్తిచేసెఁ
గనక కలశంబునన్ సుధా • కల్పమైన, యన్నముంగొని భూతమొం • దందు వెడలె

తే॥ అన్నముం గొని మునివరు • ననుమతమున, తన్నుతాఁబోలు దశరథ • ధరణిధవుఁడు
ముప్వ రర్థేందు నిటలల • మదముతోడఁ, బిలిచి నాలుగుపాళ్ళు గా • వించి యిచ్చె.

శా॥ పండంబాఱి పగుళ్లు పుట్టిన మహా • పాపక్రియాసిద్ధిచే
నిండంబాఱిన వేదచోదిత లస • న్నీతిక్రియాసిద్ధిచే
దొండంబోలిన నోరుగల్గిన సదా తుష్టాత్మ కౌసల్య యీ
దండ న్నిల్చు నలేఖ్యసుందరు జగ • త్కల్యాణ దాయిం గనెన్.

చ॥ త్రోయఁగరాని సీతులను • తోరపు చేఁటులు వచ్చిచేర బోఁ
తై యలరారు సద్గుణచ • యంబను నబ్ధి ననింద్య సత్తమా
మేయ మనోహరత్వముల • మేలుగ సీతనిఁబోలు పుత్త్రుఁ గై
కేయి గనెన్ మహామృదుల • కీర్తి రతున్ భరతున్ సుధీహితున్.

చ॥ అరుదగు చేవచే గెలుపు • నందుచు ధర్మము పాదొనర్చు నే
ర్పరులగు దానవేంద్రుల ఖ • రంబగు భీతిని ముంచు శూరులన్
వరధనువుల్ ధరించి విలు • గనకాద్రిని రౌప్యశైలమున్
స్ఫురణకుఁదెచ్చువారి నిరు • బొట్టెలఁగాంచె దగన్ సుమిత్రయున్.

మానిని॥ నాలుగువేదములంబలె నొప్పిన • నల్వురుపుత్త్రులు సూక్ష్మమతిన్
జాలి సరస్వతికిం బయివారయి • చక్కటినాలవ వేదమొగిన్
దాశక లొంగిన శాత్రవుకై వడి • దాస్యముసేయఁగఁ బూర్ణ నిశా
పాలుఁడుపుట్ట ధ్వనించుచుఁ బొంగెడు • వార్ధులకై వడి వర్ధిలఁగాన్

సీ॥ ఒడిలోనె నిద్రించు • చుండెడు ఖడ్గంబు, గల మిథిలాధీశ! • తెలియ వినుము
కొన్కలతోఁ గూడఁ • కదఁగి రాజన్యులు, వచ్చిమ్రొక్కులిడఁగఁ • బాత్రమగుచు
వీరమద్దియలచే • వెలుగొందు పాద ప, ద్మంబు లొప్పారిన • దశరథేశు
కొడుకు లనెడు పేరొ • కొందు మాత్రమె యుప, నయనంబుగావించి • నయమునేర్పి

తే॥ శ్రుతులు చదివించి శాస్త్రసం • తతులఁదెలిపి, యెల్ల కర్జంబు లెల్లప్పు • డెల్లవిధుల
జరపిపోషించి నాతఁడు • గురుతపస్వి. చూ! బ్రహ్మనిభుఁడు వసి • ష్ఠుండె చుమ్మ.

ఉ॥ ఏనొనరించు జన్నము స • హింపక పాడొనరించు క్రూరులన్
బూనికతో వధించు తలఁ • పుం గొని యీసుకుమార పాదులన్
దోనడపించుకొంచు గుణ • తోయధి! నావనమందు చేరితిన్
బూనితిఁ బూనిపూనకయె • ముందుగఁ దాటక మమ్ము దార్కొనెన్

చ॥ జడనిధిఁబోలు రాఘవుని • శౌర్యము సుస్థిర శీల మందమై
పొడవగు దోర్యుగంబు బల • మున్ గనఁ జాలెదుగాకఁ యమ్మొకం
డదరుచు మండుకన్నుగప • నార్చెడు తాటకతొమ్ముఁదొల్చి వెన్
దొడరి మహీధ్రముల్ తరులు • దొల్చుచుఁ దూఱెను భూమిలోపలన్.

చ॥ ఎఱుపగు మిన్ను తన్నెయయి • మేరుపు బోలిన కేశమూర్ధముల్
గుటికొని గుప్పతిప్పలుగఁ • గూలె నొకమ్మునఁ గాలుఁబ్రోలికిన్
బఱచె సుబాహు, వింకొకఁడు • పడ్డస లం బె యెఱుంగ వేలిమిం
గొఱఁతలులేక చేసికొని • కూరిమితో నిటకేగుదెంచితిన్.

చ॥ నృపవర! బ్రహ్మయేనెఱుఁగ • నేరని రాము మహత్త్వ సత్త్వమీ
విపుడె గ్రహింతుగాక! జగ • మెల్లను కాలిచి బూదిసేయు నే
రుపుఁగల తూపులన్ మునుపు • రూఢతపంబునఁ బొందియిచ్చు నేఁ
డ్రపగొన నయ్యవీతనికి • దాస్యముచేయుచునుండె నిచ్చలున్.

ఉ॥ ఈతని వీరమద్దెలు వ • హించిన పాదసరోజ ధూళియే
గౌతముపత్నికిన్ మొదలి • కాంతిని రూపము నిచ్చెఁ బ్రేమ సం
గాతము మెండు ప్రాణముల • కంటెను రామునియందు నాకు ను
ర్వీతలనాథ! యంచతని • వృత్తము వీనుల విందుచేయఁగన్.

12. కార్ముకపటలము. (52)

చ॥ ఉరుతర చిత్ర కార్ముకము • నుంకువ చేయుటచేఁ దలంపు పెం
పొరయ ఫలింప కుండఁగ మ • తొండు వచింపఁగ నేమి యుండు? నీ
వరగుణుఁ డీశు చాపమును • వారక యెక్కిడి లాగెనేని నా
వరము ఫలించు జానకి త • పంబు ఫలంబు కరంబు నింబగున్.

శివధనువును గని పలువురు పలువిధములఁ దలఁచుట

క॥ అనిపలికి మునియు నీకొన • జనకుఁడు తన భటులఁగాంచి • శంకరు ధనువున్
గొని తెండు వేగ పొండన • ధను ర్గృహము చొచ్చివారు • దానిం గనుచున్,

చ॥ కలభముఁ బోలు దొడ్డ దృఢ • కాయులు కొండలఁ బోలు బాహువుల్
వెలి మెలి వడ్డ వా రయిదు • వేల జనంబులు మధ్య మధ్య దం
డెల నెలకొల్పి క్రిందుగ వ • డిన్ భుజ మూర్ధము లాన్చి మోచి పా
టల గతి తప్ప కడ్డులు త • దంబడకుండగఁ దెచ్చుచుండఁగన్.

సీ॥ విపులయౌ ధర తన • వీఁపు నొప్పిని మాన, మేరువు లజ్జను • మించి పూన
వచ్చుచుండఁగ వార్ధి • వంటి విశాలమౌ, పురమున జనులు గుం • పులుగఁ గూడి
కలకలమంచు లో • కంబున వారలుచోటు లేదన వచ్చి • చొచ్చి చూచి
శంఖ చక్రమ్ములు • జానుగఁ దాలిచి, మగ సింగముం బోలు • మాధవుండు

తే॥ గాక వేఱెవ్వరీ వింటిఁ • దాఁకు వారు!, నేఁడు రాముఁడీ ధనువు గు • ణీకృతంబు
చేసెనేని శుభాంతమై • సీత పెండ్లి, పొసఁగు నని యొక రొకరితో • ననెడివారు

సీ॥ కార్ముకం బను పెల్లఁ • గైతవమే యగుఁ, గనకపర్వత మిది • యనెడివారు
ధాత చేతుల తోడఁ • దాఁకి చేయఁగలేదు, ఘన తపోబలముచే • ననెడివారు
మును దీని నెక్కిడి • తన కుపయోగించు, కొనినవాఁ డెట్టిఁడో • యనెడువారు
మేరువునే యిట్లు • మెదిపి చేసిరొ వార్ధి, మునుచిల్కు కొండయో • యనెడువారు.

తే॥ చిలువ తేఁ డిది యంచు వ • చించువారు; వారిదమునుండి యింద్ర చా • పంబు జాఱి
పడెనొ మేదిని పయి నని • పలుకువారు, పడుచు చూచెనే యిదియని • నొడువువారు.

సీ॥ పెను వింటి నిటకుఁ దె • ప్పింపుఁ డనుచుఁ బ్రభుఁ, డాజ్ఞ యెందులకిచ్చె • ననెడివారు
మతి చెడి వచ్చిన • మన్నీం ద్రెవండ్రే, కలరె యింతని వగఁ • బలుకువారు

పూర్వ తపఃఫలం • బున నైన నొకవేళ, కూడదో? యనుచు వా • క్రుచ్చువారు
ఏత ద్ధనుర్విము • క్షేపమునకు లక్ష్య. మై యమరున దేదొ • యనెడువారు

తే॥ సీత పెండ్లి కై దీనిని • చేసిరనుచుఁ, జక్రిఁ బోలిన రాముఁడు • చారు తనుఁడు
వీఁగ కెక్కుడునే యని • విధివిధించు, చెడుగులిట్టివే యని జనుల్ • నొడువుచుండ

తే॥ భటులు హరువిల్లుగొనిపోయి • ప్రభునియెదుటఁ, బుడమి వీఁపు నెటుక్కున • నడఁగి పల్ల
మడర నుంచి రా చాపంబు • నరసి నృపులు, తెచ్చిరే యని కేలు వి • దిర్చి కొనిరి.

చ॥ కలభముఁ బోలు రాఘవుని • కాయము నందము గాంచి వేదనన్
గొలిపెడు వింటిఁ గాంచి తన • కూఁతు నదృష్ట మెడందఁ గాంచు రా
ట్తిలకునిగాంచి గౌతమ జ • టి ప్రభు పుత్త్రుఁడు మండపంబునం
గల నృపరాజిఁ గాంచి నయ • గారవుఁ బల్కుల మించి యిట్లనున్.

సీ॥ మేరువు విల్లుగా • మెఱయు శంభుఁడు తన, సామేన వసియించు • సతికిఁ దంద్రి
యవమతి యొనరించె • నను కారణమున ను, బ్బొంగి లేచెడు కిన్కఁ • బూని యప్పు
డీ విల్లు గొని వెస • నేగి దక్షుని యాగ, శాలఁ జేరంగ న • చ్చటఁ గలట్టి
కొందఱ పండ్లూడె • గొందఱ కరములు, విఱిగె వేలుపులును • విచ్చి పాఱి

తే॥ పోవరానిచోటుల కెల్లఁ • బోయి డాఁగి, రగ్నులనశించె ముక్కంటి • యలుకతొలఁగఁ
దనదు విల్లి చ్చె నీవంశ • మున జనించు, దేవరాతున కమ్మహా • దేవుఁడపుడు

తే॥ నేను శివ ధనుర్బలము వ • ర్ణింప వలెనె?, చంద్రమౌళిఁ బోలిన ముని • చంద్ర! నీవ
తెలియఁ దగు వాఁడ వింక నీ • కలికి సీత, జనన వృత్తాంతమును విను • సాంగముగను

సీ త వృ త్తాం త ము.

సీ॥ ఇనుముఁ బోలిన దీర్ఘ • శృంగముల్ బలితంపు, టఱ్ఱులు గలకోడె • లమరఁ బూన్చి
బంగారు మడకకు • వజ్రంపుఁగఱ్ఱును, రత్నాల నొగయును • రంజిలంగ
స్ఫటికంపుఁ గాఁడి యొ • ప్పఁగఁ గూర్చి జన్నంబు, నకు సమసఱుపంగ • నొకపొలంబు
మును దున్నఁగాఁ గఱ్ఱు • మొననుండి బాలభా. స్కరుఁ బోలు కాంతులు • గలిగిభూమి

తే॥ దేవి వెలువడె నన నొప్పి • తేజరిల్లి, పాల కడలిలో సుధతోడఁ • దేలినట్టి
సిరియు దీనయై యెదుఁగు మే • ల్చెలువు గలుగు, కలుకులకు రాణి యీ సీత • గానిపించె

సీ॥ రమణి గుణంబుల • రమణ యేమన నగు॥ నవియ తమంతఁ ద • న్వంగిఁ జేరి
మేలుపడఁగఁగోరి • మీఁదుమీఁదుగఁద్రోచి, కొనివచ్చియొందొండు • పెనఁగుచుండుఁ
జెలువు నెలవు గోరి • బలు తపంబొనరించి, పూఁబోఁడి నెమ్మేని • బొందినయడి
బటువు కమ్మల కొమ్మ • ప్రభవించినది మొదల్, మిగిలిన మగువలు • మేల్మి తఱిఁగి

తే॥ వేల్పుచే ఉప్పరమునుండి • పృథివిఁజేరఁ, దక్కు నదులెల్లఁ బెంపునఁ • దఱిఁగినట్టు
లైరనఁగఁ జాలదే యెక్కు • వైతి యగునె?, మౌని నక్షత్రగణరాజ! మహిత తేజ!

తే॥ విమల కర్తవ్య విజ్ఞత • విధి కృతంబు, వేఱుగా నుండ లక్ష్మిని • వేల్పులెల్లఁ
గోరినట్లు సీతను నృపుల్ • గోరినారు, దీనిఁ బోలిన చిత్రమెం• దేని గలదె?

చ॥ గురు మద దంతిఁబోల్నృపులు • ఘోషముఁగొల్పు చమూ సముద్రులై
యురవడి వచ్చి పెండ్లి పలు • కొప్పుగఁ బల్కిన యెల్లవారి కీ
సరణి వచించి నార మల • శర్వుఁడు పోరున నెత్తు వింటి నే
పురుషుఁడు వంచువాఁ డతఁడె • పో వరుఁ డయ్యెడు సీత కియ్యెడన్.

ఉ॥ శాప శరంబుచే జగముఁ • జక్కఁగఁ జేయ వలంతి యైన యో
తాపసవర్య! యీధనువుఁ • దాఁకఁగ లేక ప్రసూన సాయకం
బోపఁగలేక పర్వత స • మున్నత చాపముతోడ వచ్చు సీ
తా పరిశుద్ధ మూర్తిఁ గని • తత్పరతన్ నృపరాజి పోరఁగన్.

తే॥ అలరుకీర్తిఁ గోరునుదారు • కలిమి పోల్కి, జనకు సైన్యంబు తఱిఁగియుఁ • బెనుపుమిగిలె
భ్రమరయుతసుమవేణిపై • భ్రమవహించు, ప్రభుల సైన్యంబుతమ యాస • వలెనెవిఱిగె

చ॥ విమల పథాను వర్తులగు • వేల్పులు సత్త్వవరిష్ఠుఁ డుగ్ర చా
పము తన పట్టి కుంకువగఁ • బల్కుటచే నగు పోరఁ గ్రుంగుచుం
ట మదిఁ దలంచి సేనల రు • టంబుగ నంపుట గాంచి రేయి ఘూ
కముఁ గవి పాఱు కాకముల • కైవడిఁ బాఱిరి సేనతో నరుల్.

ఉ॥ అప్పటినుండి నేఁటివఱ • కప్పుడు పాఱిన వారలేవి వే
ఱెప్పుడమీశులేనియు ను • మేశుని చాపము దాసినారు కా
రెప్పటికేని పెండ్లి యగు • టేర్పడదా? యని యుంటి మీతఁ డిం
పొప్పఁగ నెక్కు వెట్టిన న • హో విత చెందదు సీత యందముగా.

ఉ॥ అమ్మని పల్కువార్త మది • నారసి కెంజడ లాడఁ గౌశికుం
డిమ్మగ మూర్ధ మూఁచి యని • కేత్తెఱఁ బూనెడు కోడె మాడ్కి బీ
రమ్మునఁ గానవచ్చు రఘు రాముని మోమును గాంచెఁ జిత్ర రూ
పమ్మను బోలు మేను గల • పార్థివ పుత్త్రుఁడు గాంచె సింగిణిన్.

రాముఁడు శివధనువు కడ కేగుట.

తే॥ నేయి పోయఁగ నట నుండి • నింగి నంటఁ, బొంగి లేచెడు జ్వలితాగ్నిఁ • బోలె లేచె
విఱిగె హర ధను వని వేల్పు • లఱచినారు, విజితకామాది రిపులు దీ • వించినారు.

తే॥ విమల సత్తపోధనునిచేఁ • బ్రేరితుఁ డగు, రాముఁ డా వింటినారిఁగూ • ర్పంగమున్నె
సుందరుల మనముల నేయ • సూన బాణుఁ, డెక్కు వెట్టెను పూన్కిమైఁ • బెక్కువిండ్లు

సీ॥ కనఁబడు పెనువిల్లు • కాలి బలిమిఁబోలు, నని యగ్గలికఁ బల్కు • లాడువారు
సిగ్గరియౌ సీత • చెలువంపుఁ గెంగేలు, రాము కెంగేలుఁగూ • ర్పఁబడ దేని
పుట్టువుల్ సఫలతఁ • బొంద వనెడివారు, నినకులుఁ డిప్పు డె • క్కడఁడయేని
అలివేణి సీతతో • నలఁతలేక మనము, నగ్నిఁ బ్రవేశింత • మనెడివారు

తే॥ దాతయౌ మిథిలేశుండు • సీత పెండ్లి, చేయఁ గోరుచోఁ గొను మని • యీయకుండ
భవుని విలు దెచ్చి యీపిన్న • వానిముందు, నునుచు టెంతయు నవివేక • మనెడివారు

తే॥ మునికి లజ్జ లేదనువారు • జనకుకంటెఁ, గ్రూరుఁ డొక్కఁడు లేఁడను • వారు రాముఁ
డీ ధనువు వంప లేఁడేని • యింతి జీవి, తంబు ధరణిపైఁ జాల వ్య • ర్థ మనువారు.

తే॥ నెమలి మైచాయ మగువ లీ • రమణఁ బలుక, సాధువులు పొంగ విబుధులు • సంతసింపఁ
బైఁడికొండ యేనుఁగు పెను • కోడె సిగ్గు, వడఁగ రామచంద్రుఁడు వింటి • కడకు నడచె.

తే॥ కనక కంకణములు సంకు • గాజు లొప్పి, పొంద నరుదైన రత్నంబుఁ • బోని సీత
మెడను వైవ నెత్తిన విరి • వద మనంగ, నెత్తె రాముఁడు మేరువు • నెనయు విల్లు.

ఉ॥ తోరపు విఘ్నముల్ సలుపు • తొంగలి ఱెప్పల వాల్పకే సభా
స్తారులు చూచుచుండినను • సభ్యుల నొక్కఁడునేని చాపమున్
వారక కాలఁద్రొక్కుటయు • నారి తగుల్చుటఁ గానరైరి చే
వారఁగఁ జూచి రంత విని • రారవ మా విలు తున్గి కూలుటల్.

చ॥ అమరు లజాండ గోళమె ర • యంబున బ్రీలె నిఁకేరి మర్వు చొ
త్త మని వడంకినా రనఁగ • ధారణి వాసుల బీతు చెప్ప వ్య
ర్థమ యగుఁ దల్లివేరువలె • ధాత్రిని మోయుచునున్న శేష నా
గము తన నెత్తిపైఁ బిడుగు • గాటముగాఁ బడె నంచుఁ బెల్కుఱెన్.

చ॥ గురు భయ దాసిచే జయముఁ • గొన్న విదేహ మహీశు పుణ్య మి
ప్పరుసునఁ బండె నంచు విరి • వాన సురల్ గురియించి రంబుధుల్
గురిసెను రత్నముల్ మిగుల ఘోషము సేయుచు నంబుదంబులున్
గురిసెఁ బసిండి వాన ముని • కూటము దీవన లిచ్చెఁ బ్రేమమై.

సీ॥ అమృతంబుకంటె నిం • పైన వివిధ వాద్య, ములునిండి యెల్లెడ • మ్రోఁగుచుండ
విరుల సరంబు లా • భరణముల్ చందన,మును గంధవొడియును • పునుఁగు కదలి
ముత్తెముల్ రత్నముల్ • పొన్నును సన్నని, వలువ లొండొరులపై • పైచికొనఁగ
నగరంబు పర్వంబు • నన్ వారిరాశి ఘో, షించుట వోలె ఘో • షించు చుండె

తే॥ మేఘములఁ గని పొంగు నె • మిళ్ళ మాడ్కి, నలరి తరుణులు మకర • వీ ణలనుపూని
యురివు తేనెలు గురియఁ గుం • దలములూఁగ, నగలుతళతళ మెఱయంగ • నెగడిరపుఁ

ఉ॥ బమ్మెరఁగొల్పు నాసవము • పానము చేసినవారిఁ బోలె నే
త్రమ్ముల కెంపు గల్గు పని • తామణు లంగడ నీఁగి భర్తలం
గ్రమ్మి కవుంగిలించి రల • కంధి జలంబును ద్రావు మబ్బు నా
నిమ్ముగ వారుకొంచుఁ జని రెడ్డడి • బీదలు రాజు ద్రవ్యమున్.

తే॥ వైదికులయు నటకులయు • వైణుకులయు, మధుర గీతంబులను చెవి • మాఁగ వినిన
దేవ మనుజ దేహము లొక్క • తీరుఁగాఁగఁ, జిత్ర సమముగ నిలిచె వి • చిత్ర గతిని.

ఉ॥ రామ ధను ర్విఖండన వి • రావము విన్న సుపర్వ భామినుల్
ప్రేమను తద్భుజంబులను • వీక్షణ సేయఁగఁ గోరి వచ్చి భూ
భామల రూప చేష్టలను • పాటల నాటల భిన్నతల్ గనం
గామిని కౌఁగిలించుకొని • కన్నుల నార్ప భ్రమించి రవ్వలన్.

సీ॥ దశరథ పుత్రుఁ డీ • తం డను వారును, కమలాక్షుఁ డనువారు • కారు మేఘ
మనువారు పువువంటి • తను వను వారును, మనుజుఁ డీతండు కాఁ • డనెడువారు
చొఱమీలు దిరుగాడు • వర కలశాబ్ధిలోఁ, బండు విష్ణుండని • పలుకు వారు
మనుజ దేహం బంట • మరులెపో యనువారు, నవని తపము చేసె • ననెడువారు

తే॥ మేని యందముఁ గనుఁగొన • మెలఁత కింక, వేయి గన్నులు వలయు న • బ్జాయతాక్షి
సొరుఁగన నాతనికి నల్లె • వీరి నిటకుఁ, దెచ్చు మునికి మ్రొక్కుండని • తెలుపువారు.

తే॥ అతనిఁ గన్నట్లెయాతని • యనుజుఁ గాంచుఁ, డనుచు నుండ నచ్చట సీత • యవలఁ జూడ
గోరు నాసచే నుసులు • కొంత నిలువఁ, బొరలుచుండెను పరితాప • మునఁ బగంట.

సీత చింతనము

సీ॥ ఉబ్బూఁత లూఁగెడు • నుసులతో వసి, వాడిన పానుపు • వీడి చెలులు
ప్రమ్మిరాఁ బద్మాక • రము దరి స్ఫటిక హ, ర్మ్యంబున నెలతాల • యరుగుమీఁదఁ
బన్నీరు చల్లిన • పానుపుఁ జేరి యీ, తెఱఁగున ననుఁ దమ్మి • తీఁగలారా!
అబల కిటులు గల్గె • నని యెంచి దయయుంచి, తన మేనివన్నె ప • త్రములఁ జూప

తే॥ మ్లానతను వీడు చుంటిఁ బ • ల్లవముఁబోలు, నా యొదలి రంగు గొనిపోవు • నంటుకాని
కనుల రంగు మీ విరులచేఁ • గానఁ జేసి, నాదు ప్రాణముల్ దీయఁ బూ • నంగఁదగునె?

సీ॥ తన భుజంబులఁ గాంచి • తా టి సిగ్గిలు మేరు, వును బోలు విలుదాల్చి • గొనమతదవు
దోస్తంభ యుగ్మంబు • తూణంబు వెన్నెల, పగిది జన్నిదమును • వైజయంతి

పోరలేదు వక్షంబు • మరలఁ గాంతునయేని, కాన నోపుదు నాదు • ప్రాణములను
గగన సంచారి యా • తొగల రాయని తోడ, మధుపముల్ రొద సేయు • మాలలుగల

తే॥ క్రొమ్ముడియుఁ గల్గి పెనువిల్లు గూడఁ దాల్చి, రెండుకన్నులు గల మబ్బొ • కందు నాదు
ప్రాణ జీవనముల ముంచి • త్రావివైచె, నది యెడఁద నిపుడున్న దె • ల్లపుడు నుండు

ఉ॥ తుంటరి మన్మథుండు నను • దూదిని గాల్చెడు నగ్నివోలె తొ
మ్మంటగ వేఁడి తూపుల ర • యంబునఁ గాల్పఁగఁ జంచలించు నా
వంటి సుకానికిన్ బ్రదుకు • పద్ధతి వచ్చి "భయంబు మాను నే
నుంటి" నటంచు దాపు గన • నొప్పని దెవ్విధి పౌరుషంబొకో?

మ॥ అడఁగంటాఱని యా పయోధరము లా • రా! పైపయిం బొంగి యి
వ్వడువై యేమి యొనర్చి నార లిఁక నే • పాటైన వే పొంది యె
క్కడఁగా రాని ధనుస్సుఁ దాలిచిన ధా • త్రీశాను వక్షంబు నే
ర్పడ నాటం గయికూడు నేని తప మొ • ప్పం జేయుఁడీ వేఁడెదన్

చ॥ అదరును నామదిం గని య • నంగుఁడు వైచిన సాయకంబుచేఁ
బొడమిన చింత వర్ధిలుచుఁ • బోసె నురోజ యుగంబుపై విసం
బెడపక యీతఁ డెవ్వఁ డిటు • లేఁచెదు రాత్రులఁ బీడ సేయు చం
ద్రుఁడొ? నడుమం గలంకమును • తోఁపదు వీఁడెట నుండి వచ్చెనో?

మ॥ మనమా! భావజుఁ డెత్తి వచ్చి యెడఁదన్ • మాఁడించి నాటించు తూ
పను నంజెంతో కలంపఁ గ్రాఁగక యెటో • య్యాపై బయల్దేఱి న
ల్లని మత్తేభముఁ బోలు వాని పదముల్ • పట్టింపుగాఁ బట్టి యా
తని వెన్నాడిన ప్రాణముల్ మరలి వం • తం గుంద రా నేలొకో?

ఉ॥ మింటను తోఁచు పెన్మొగులు • మించులతో దిగి వచ్చె నన్న తీ
రొంటిన తొమ్మనన్ మెఱయ • నొప్పెడు ముప్పిరి నాలితోడ మా
యింటిని దాయు రాకొమరుఁ • డెవ్వఁ డటం చెఱుఁగంగ నైతినా
కంటఁ జరించు నప్పుడును • కారణ మేమొ యెఱుంగనయ్యెదన్

ఉ॥ పెక్కు లొసంగి దాత యని • పేరు వహించిన పాలవెల్లిలోఁ
జొక్కముగాఁ జనించి యొక • చో మఱి పుట్టని మందు పొందికన్
జిక్కిన హేమకుంభమును • చేకొనకుండెదు మూఢభంగినా
చక్కనివానిఁ జేవిడిచి • జాలిని పొందెద మాట లేటికిన్!

చ॥ మనసునఁ దూలి తూలి యిటు • మానిని కుందుచు పెచ్చు నూర్పుచున్
వనరుచు నుండఁ జల్లని స్వ • భావము నల్లని కన్ను లొప్పు భా

మిని యొక చేటి రాట్ప్రభను • మేరు నిభంబగు విల్లు తున్గుటల్
గని తనలోని వేడ్క నడ • కంబుగ నుంచ గలేక చెచ్చెరన్

—: మాలిని యను సఖి సీతకు హర ధనుర్భంగ వృత్తాంతము తెలుపుట :—

తే॥ కలువకంటి మాలిని యను • కాంత తనదు, హారములు కుండలంబు లిం • ద్రాయుధంబు
వోలె వెలుఁగంగ • వస్త్రముల్ మాలికలును, చెదర మెఱుపుతీఁగియ వలెఁ • బరువిపాతె

తే॥ మొగసి వచ్చి మైథిలి కట • మ్రొక్కకుండ, నలవి మీఱిన కుతుకాన • నాడుచుండ
నేమి హేతువే దీనికి • నెఱుఁగఁ బలుకు, మనిన సీతకుఁ జెలి యిట్టు • లనియెఁ దుదకు

సీ॥ చతురంగ బలములు • చాలఁ గలుగువాఁడు, సర్వ విద్యావేది • చతుర గుణుఁడు
మొగులు నాఁ గురిసెడు • పొడవు చేతులవాఁడు, దశరథుఁ డనెడు భూ • దారవరుఁడు
తత్తనయుండు • మదను కంటె సుభగుండు, నీలమేఘచ్ఛాయ • నెగడు వాఁడు
వైకుంఠుఁ డనుశంక వదలనీయనివాఁడు, శ్రీరాముఁ డనుపేరఁ • జెలఁగువాఁడు

తే॥ తమ్ముతోడఁ గౌశికుఁడను • తపసితోడ, మనపురికి శివ ధనువును • గనఁగ వచ్చి
యమ్మునీంద్రు నానతిని చా • పమ్ము డాసి, తేలికగ నెత్తె నాతఁడు • లీల మెయిని.

చ॥ క్షణమున వింటి నొక్కకొనఁ • గాలను ద్రొక్కఁ జివుక్కుమంచు సిం
గిణి యటు లేవఁ బట్టికొని • కేలను ము న్నలవాటుపడ్డ దీ
త్రిణయను చాప మం చచటి • ప్రేక్షకు లాశఁగ నెక్కు వెట్టి త
ద్గుణమును లాగుడున్ విఱిగెఁ • దోరపుఁ జాపము ధాత్రి దద్దఱన్.

చ॥ అనిమిషు లెల్ల రుం బొగడి • రాడిరి పూవులు చల్లినార లో
జనకజ! యంచుఁ బల్క విని • సమ్మని వెంబడు మేఘమంచుఁ దొ
ల్త నవలఁ బంకజాక్షిఁ దనఁ • జాపముఁ గూర్చిన వాఁడె యంచుఁ గా
మిని మది శంక వీడెఁ జెగె • మేఖలయున్ జఘనంబు లుబ్బఁగన్.

చ॥ కలదని లేదటంచుఁ బలు • కం దగు కౌనును గోమలంబులై
బలియు పిఱుందులుం గలుగు • బంధుర దేహము బూరటిల్ల నా
లలనయుఁ జేటి చెప్పిన వి • లక్షణముల్ గమనించి నిక్కమా
లలితుఁడె, కానిచో నసువు • లం డొలగించెద నంచు నెంచుచున్.

తే॥ జానకి తపించుచుండ నా • జనకరాజు, వేల్పు శిల్పి నిర్మించిన • విల్లు విఱుగు
న్నలివు విని మేర మీఱిన • యుబ్బు గలిగి, కౌశికునితోడ నొక్కవా • క్యంబు పలికె.

ఉ॥ ఓ మునివర్య! ప్రేమ చిగు • రొత్తఁగ నీ వెనువెంట వచ్చు శ్రీ
రాముని పెండ్లి యిప్పుడె త్వ • రన్ నెఱవేర్చుట మీకు నిష్టమా?

యీ మహిఁ జాటి యా దశర • థేశునకున్ వినిపించి యందఱున్
బ్రేమను గూడి చేయుదమ? • వే వివరింపవె యన్న నాతఁడున్.

తే॥ దశరథుఁడు వచ్చి చేరుట • తగు నటంచుఁ, దెలుప జనకుండు నానంద • జలధి మునిఁగి
నడచు వృత్తాంత మెల్లఁ దె • ల్పఁడి యటంచు, దూతలం బంపె శుభలేఖ • తోడనపుడు

13. ప్రయాణ పటలము. 78

చ॥ పతిఁ జనఁజాలు దూతలును • పాద బలంబున గాలి పోలికన్
నడచి మృదంగ కాహళ ని • నాదము రెచ్చు నయోధ్యఁ జేరి య
ప్పుడమి నృపాలు దర్శనము • పొందక రాణ్మకుటంబు లెల్ల రా
పిడి వడుచుండు తన్నగరి • వీథులఁ గాంచుచుఁ బోయి యయ్యెడన్

చ॥ ధరణిపు నాజ్ఞ నొంది యుచి • తం బగు రీతిని లోనఁ జొచ్చి భూ
వరు పద వారిజంబులకు • వారని భక్తిని మ్రొక్కి రాజశే
ఖర! భవదీయ పుత్త్రకులు • కౌశికు వెంటను పోవు టాదిగా
జరిగిన వృత్త మిద్ది యని • సంతస మారఁగఁ బల్కి యవ్వలన్.

తే॥ అమిత సుగుణ భూషణ! యిద్ది • యదియ యనుచుఁ
జదువ నియమింపఁబడిన వి • ద్వ దవతంసు
చేతి కొసఁగంగ లేఖఁ బు • చ్చికొని యతఁడు
చదివె నెల్లరు విన రాజు • ముదల నొంది.

ఉ॥ వీనుల నగ్ర పుత్త్రు విలు • విద్దె సమర్థత యన్ సుధారసం
బానిన యంత రాజునకు • నంగదముల్ వదనంబు విచ్చి బీఁ
టూని ధరిత్రి వ్రాలు క్రియ • నున్నత వజ్ర భుజంబు లుబ్బ ము
న్నూనిన యాగ సత్ఫలము • పూర్తి భుజించు తెఱుంగు దోఁపఁగన్.

తే॥ ఖండపరశువు దక్షయా • గంబు వేళ, నేడు లోకాల వారి జ • యించినట్టి
బలితపు న్విల్లు రాముచే • భగ్నమైన, ధ్వనియకా నెంతు మన మప్డు • వినిన రవము.

తే॥ ఎప్పు డెప్పు డెట్టెట్టుల • నెసఁగె ననుచు, నడుగుచుండు వసిష్ఠాదు • లరయఁ బలుకు
దూతలకుఁ గయికొందని • దోర్బలుండు, సగలు నుడుపులు మఱి మఱి • తగ నొసఁగె.

చ॥ మనుపటి సూర్య వంశజుం • పుణ్యఫలంబునఁ బుట్టినట్టి య
మ్మనసిజమూర్తి యున్న పుర • మార్గముఁ బట్టి దళంబు రాజులున్
మును నడవుండు బంధు హిత • ముఖ్యుల రండని యేన్గు లెక్కి ప
త్త నమునఁ జాటఁ జేయుఁడని • ధారణి నాథుఁ డనుజ్ఞ చేయఁగన్.

చ॥ జగముల నెల్లఁ గొల్వ మును • చక్రి త్రివిక్రముఁ డైనవేళ నీ
జగతికిఁ దద్విధం బరయ • శంభుఁడు డెల్పిన యట్లు వారువం
పు గమి కదళ్ళ గల్గు పుర • భూమి సుధాంబుధి చుట్టి వార లే
నుఁగుల పయి న్నగారుల ధ్వనుల్ చెలఁగన్ పడిఁ జాటి రంతటన్.

క॥ చాటింపు వినక మున్నే, పాటించి కుమారతతి, ప్ర • భంజనుఁడు వడిన్
దాటించిన జలనిధి విట, తాటం బగునట్లు పురము • తడఁబడఁ దిరిగెన్.

తే॥ అపనిఁ జోటు రవంతలే • దనగఁ నిండి, వృషభ గంభీర యానుని • వీర సమితి
విలయ వాయువు వీవఁగా • జలధికలఁగి, పొంగి పొరలిన చందానఁ • బొలిచి నడచె

తే॥ జగము చిన్నదె యనఁదగి • స్యందనములు, వెలిఁగెఁ బ్రభులచే భానులఁ • గలవి పోలె
రత్నముఖ పట కాంతి ద్వి • రద చయంబు, వెలసె నింద్ర ధనుర్యుక్త • జలద భాతి.

ఉ॥ అంచలు పాలవంటి తమ • యచ్చపు తెక్కల విచ్చి విన్ను పై
నించిన చందమై విరిసి • నిండెను కాఁడలతోడి చుట్టువుల్
మించిన కేతనావళియు • మిన్ను సమస్తము చర్మ మొల్వఁ గా
న్పించిన సంచునన్ వెలపి • నిండె నభస్థల మెల్లఁ బర్వుచున్.

తే॥ దానధారలు గాఱు మా • తంగములను, కదలి యని యెంచి యెల్లెడఁ • గప్పి నీరు
త్రావ దిగు శరన్మేఘ సం • తతులఁ బోలెఁ, బవవి చలియించెఁ డెల్లని • ధ్వజపటములు.

చ॥ తొడుగులు దాల్చియుండునెడ • దోరని వెన్నెల గాయు వెన్నెలల్
గొడుగుల నీడలం జెఱచి • గుబ్బతిలున్ మఱి యద్వి మేఘపుం
బెడఁగు చెడంగఁ బై విరిసి • పేరిమి నెల్లెడ నిండు, మబ్బులఁ
విడివడి వోవ దుందుభుల • భీకర రావము మిఱ్ఱి మ్రోఁగెడున్.

చ॥ గరితల మోచికొంచు జను • గజ్జెల గుజ్జము లంచపిండులన్
వెరవున మోచు నాపగల • విన్ననువొందుఁ; బసింది సొమ్ములన్
బిరుసు కుచంబు లల్లికల • వేణులు గల్గిన స్త్రీలు మించనన్
వఱలఁగ వారి మోచు మద • వారణముల్ జలదాళి నాఁ జనున్.

తే॥ పడుచు లేచుచు నిఱుకుట • వలన రాలు, సఖుల వక్షోజ కుంకుమ • సంకుమదము
యువకు లలఁదిన చందన • మొరసి రాలి, నడచు త్రోవయు మెత్తని • పడకఁ బోలె.

చ॥ మృదు మధురోక్తు లొప్పెసఁగు • మెత్తల పైఁటలలో మఱుంగి క్రొ
వ్విదమయి మిత్తిఁ బోలెఁ జెడు • వేదనఁగూర్చెడు చన్నుదోయి పైఁ
బొదలెడు తారహారములు • పొల్పుగ వెన్నెల గాయుఁ, రత్నముల్
పొదిఁగిన భూషణంబులు స • మున్నతి వీచును లేఁత యెండలన్.

ఉ॥ దోసములేని మానిసులు • దొడ్డ భుజంబులు గల్గువారు సం
వాసిలు క్రొమ్ముడుల్ గలుగు • వారలు ధన్వులు ఖడ్గధారులై
భాసిలు రాట్కుమారకులు • భార్యల వెంబడిఁ బోవుచుండ్రి సం
తోసము తోడుతం బిదుల • తోఁ జను గంధ గజాళి కై వడిన్.

చ॥ మలసిన తావి క్రొవ్విరులు • మవ్వులలో ధరియించినట్లు కొ
ప్పులఁ దగిలించు కాముకుల • ముద్దుల మోములు కానవచ్చుటన్
బెఱచనఁ బూర్ణ చంద్రములు • పెక్కురు వోవు విమానసంఘముం
బలెఁ జెలు వెక్కు పల్లకులు • భాసిలుచలనఁ బోయె నత్తఱిన్.

చ॥ పరవి మదంబు కాలు సగు • పంకమునం గయిసేఁత గల్గి పెన్
ద్విరదము లంబుధిం బలె రు • తిం బొసరించెడు నాసికాగ్రముల్
పరఁగు కరంబు లెత్తికొని • పట్టుగఁ బోవుట చూడ నొప్పె ది
క్కరుల మదంబుచే నెదురఁ • గా జతసంబునఁ బోవు కై వడిన్.

ఉ॥ పంబెడి కింకిణీ రుతికి • బ్రావ పడన్ లయ దప్పకుండఁ బా
దంబులు వైచుచున్ ధరణిఁ • దాఁకియుఁ దాఁకక రోవెలంది చి
త్రంబు గతిన్ సుపర్వుల వి • ధంబున మింటన పోవుచుండె వా
ర్వంబులు గ్రద్దనన్ గనిన • వారలు దేవ హయంబులో యనన్.

తే॥ ప్రణయకోపంబుగల ప్రియ • రమణు లోకటఁ, జూచిచూడక బొమముడి • చూపువిడక
యూర్చుచలరులు క్రొవ్విద • మంచుకొనక, ప్రియులయుసుఱులెయనదాసి • వెలలుచుండ్రి

మ॥ ఝర సంకాశ మదప్రవాహ తటముల్ • సద్య త్సృణీ నామ సం
స్మరణామర్షకముల్ మదావళ తతుల్ • స్పర్ధిత్వ చింతారతిన్
దరులన్ మోది మహా తరూత్కరములన్ • దాటించుచున్ గూల్చుచున్
విఱుగం ద్రోయుచుఁ బోవుచుండెఁ దటినీ • వేగోద్ధుర ప్రక్రియన్

చ॥ అనదల కూతఁయో నినకు • లాధ్యుఁడు కాలు గదల్పఁ దంతలో
నన నువుగింజ వైవ భువ • నంబునఁ జోటు గనంగ లేదహో
మునుచను సైన్యమందు గల • ముందటి భాగము వోయి చేరె నా
జనకుని కేతనాంచిత వి • శాల విదేహ పురంబు చేరుపన్.

తే॥ పలు వగల నలంకృతములై • పెలు బండ్లు, చూచు వారల మనముఁ • జూఱలాడు
నీలవేణుల ముఖముల • లీలచేత, నడచు చెంపమ్మి కొలఁకులు • నాఁగ నొప్పె.

తే॥ శకట మెక్కిన యొక బోటి • చవపు వలన, వెంటఁబడు సంటుకానిఁ గ్రీఁ • గంటఁ జూ
నా కటాక్షంబునందలి • యంజనంబె, యతని కమృతంబు వోలె సౌ • ఖ్యంబుఁ గూర్చె

క॥ హరిణాక్షిం బెదరించిన, తరుణుం దోకఁగ దేగుచుండు • దారిం బద్మా
కరమున పేద్కొం దిరిగెడి, వనటా మిథునమ్ముఁ గాంచి • వనటం బడియెన్

క॥ చిందములు ఫేరు లట్టిము, చందమ్మున నులియ ఫేరయు • చామరములచే
తం దెలి గొరుగులచేతన్, మందాకినిఁ బోలె దడు • మలసిస తలముల్.

క॥ ఇంపు పలు కాదు వారు ని, లింప సతులఁ బోలు వారు • లికుచ కుచలు చూ
పంపఁ బురుషుల యెద నొ, ప్పింపఁగ నది సమరభూమి • విధమై తోఁచెన్.

తే॥ నెరసె స్తంభంబులంబోలు • నెటి భుజములు, మెఱసె నాయుధ కాంతులు • మెఱపులట్లు
విరిసెఁ బావ సంతతులు తా • మరల కరణి, బెరసెఁ గాల్బల మచటఁ గే • సరులపరణి

క॥ చెలువ పయోధరములపైఁ, గోలిపిన కను లల్లె యుండ • గ్రుడ్డియ పోలెన్
జెలువుఁ డొకఁడు చని పని యొక, కలభము డీకొనియె జనులు • కలకల నవ్వన్.

క॥ పరి జాతి తురంగ మొకటఁ, గెరలి పఱవ నిలువలేక • క్రిందఁ బడెడు తా
మరసాక్షి నొకఁడు చేతుల, ధర దింపక బెదర కనుచుఁ దడవుచు నిలిచెన్.

తే॥ పద్మ యుగళంబు నొవ్వ వెం • బడిన వచ్చి, కంటి తూపుల నొప్పించు • కలువకంటిఁ
గూర్చి పీన సుందర కుచ • కుంభిఁ గట్టఁ, దనకుఁ దగిన స్థలంబు లే • దనియె నొకఁడు

తే॥ తుఱుముక్రొమ్ముడిమధుపంబు • లఱచుచుండ, నడకమదపుచేనుఁగుబోలు • నంటొకండు
వనితకన్నులఁగనిచాల • వాఁడిగలవి, యనుచుఁ దన యీఁటె నొకకంటఁ • గనుచునుండె.

చ॥ అలలను బోలు వంకరలు • నందము దీర్ఘములైన కేశముల్
జలజముఁ బోలు పాదములు • జాఙ్గుగఁగుంతముఁ బోలు చూపులున్
గల చెలిఁ గాంచి యొక్కరుఁడు • కమ్ర పయోధరలార! మీరు మీ
యులిసెడు కౌనులన్ మఱచి • యుంచితి రెచ్చటఁ జెప్పరే యనెన్.

తే॥ తీక్ష్ణ పృష్ఠులఁ చక్కవా • తెఱఁ గదల్చి, పలుక కేగెటి ఘడఁతితోఁ • బలుకు నొకరుఁ
డింతి! బిగి యింత యున్న ని న్నేటినీటఁ, జేతులం బట్టి దాఁటించు • శీలి యెవఁడో?

తే॥ దింపఁగా రాని బరువు నె • త్తికొని పోవు, నొంటె యింపగు చివుళులఁ • దింట వీడి
వేఁప మున్నగు వానిని • వెదక సాగెఁ, బాలు విడిచి కల్లాగ్రివు న • ప్రాజ్ఞు నట్లు.

తే॥ ఎట్టని కనులు నల్లని • యిరులఁ బోలు, మేను లొప్పు బర్బరులు స • మ్మెటలు పాఱ
లాని త్రోపలుసమముచే • యుచునుమూఁపు, లందుగావళ్ళ మోయుచు • నరుగుచుండ్రి.

తే॥ పిచ్చి పట్టిన యేనుఁగు • పెనఁగి కరిణి, పైని తుండ మూనఁగ దాని • పైని తరుణు
లదరి కను మూయఁ జేతుల • కణఁగకుంట, మనసు క్రుంగ దుఃఖంబున • మఱిఁగిరపుడు.

తే॥ రత్న మేఖలా యుతలైన • రమణులకెదఁ, జారుసద్య దుత్పుల్లకం • జవనమందు
కమఠముల మీఁది గోఁదురు • కప్ప లనగఁ, హస్తినులపైన కుఱుచవాం • డ్రరిగినారు

తే॥ మదగజము వెంబడింపంగ • మావటీకండు, పాదములు వంచి పవన జ • వంబుతోడఁ
బాఱుచుంటఁ జూడఁగ నీమెఁ పాకవైరి, కర్షురాలని కొనిపోవు • నట్లు దోఁచె.

తే॥ తండ్రి శ్రీరాముచే శివ • ధనువు దునిఁగె, ననుచుజనులాడవినిన తో • యలులు పరుగు
లిడిరి జడల విరులురాల • ముడుచుకొనక, తెగిన మొలనూలుచిందఁగాఁ • దెలిసికొనక

తే॥ కుండికలు గొడుగులు చేతఁ • గూర్చి పట్టి, ముక్కుమూసిన వ్రేళ్ళట్లె • మొగిడియుండఁ
గరులతోఁ గామినులతోడ • జరుగ నిష్ట, పడని మునివరుల్ మెల్లన • నడచినారు

తే॥ తావి పూవులు తుఱిమిన • తరుణులు తమ, కనుల నశ్రుపు లురల న • ల్క గొనిచన్న
ప్రియులు గానరా వచ్చుట • వేడ్కయేని, వచ్చి తీరెక్కుఁ డని సన్న • లిచ్చువారు

తే॥ అంగమైన శతాంగ మా • తంగముల తు, రంగముల మురజాదుల • రావ మెల్ల
యెడల నిండి పర్వఁగ నట • నెవ్వరేది, నుడువ వినలేక మూఁకయై • నడచె జనము.

తే॥ సాలె పురుగులు నేసిన • నూలు నేఁత, వంటి సన్నని వలువలఁ • బడఁతు లుడిచి
యందుకారావములతోడ • నరుగుతుటుము, కలకలంగూయు పులుఁగుం • గొలఁకుఁబోలె

క॥ కెరటములు తెరలు కలశాం, బురాశి జనియించు లక్ష్మిఁ • బోలు మృగాక్షుల్
తేరటీనుండి చూడఁగఁ, బురుషుల కను లుల్లసిల్లి • పొలుపుగ నార్చెన్.

క॥ నెఱఁకులఁ దాఁకఁగ నాఱెడు, కఱి కన్నుల సకుల యందు • కంఠబులు మంద్ర
స్వరము ధ్వనించుం దోడుగ, ఖురపుల సకిలింత లొప్పు • ఘన గర్జ లలిన్.

క॥ ధర పులకరింప నరిగెడు, తరుణుల కాంతి గల మోము • దమ్ముల నిందిం
దిరము లనఁ బ్రియుల చూడుకు, లిరవుకొనియెఁ గాంచి సురుఁడు • నెద ముదమందన్

తే॥ అగపడని కౌను పగడంబు • పగిది నోరు, చ [illegible] వంటి పలుకులు • గలుగుచెలుల
కోల యెలనీటికాయలఁ • బోలు చనుల, నుం..రాలు గందవొడియె • యుర్వినెఱసె.

క॥ తలఁప నరుదైన చిత్రం, బులు గల యరదములనెక్కి • పురుషులు స్త్రీలున్
బలువురు దారి నెరసి పే, రుఱిపునఁ జనుదెంచుచుండి • రొప్పారంగన్.

తే॥ వారువంబులు తేరులు • వీరపరులు, నేల నడవఁగ నెగసిన • ధూళి నెరసి
మొగులునీరు వెల్వడు ద్వార • ములనుగప్పెఁ, గప్పె దిగ్గజ దాన మా • ర్గములఁగూడ

సీ॥ కాలియందెలు ఘల్లు • ఘల్లున నడ తెంచు, చిలుకల కొలుకులఁ • జెలువు గనుచు
డాలు దాలిచియున్న • డాకేల వాఁడియై, తళ తళ-లాడు • కత్తుల ధరించి
రత్న కంకణములు • రాజిల్లు వలకేలఁ, దరుణుల మృదువుగాఁ • దవిలిపట్టి
మదగజ ధాళల • పదనుచేఁ బడిసి పం, కంబైన యాత్రోపఁ • గడవలేక

తే॥ చేల యొక్కింత పైకొనఁ • గేలఁబట్టి, నడచు తమవారి మెల్లన ; నడపు కొనుచుఁ
బెండ్లి నడకల నప్పుడే • వేడ్కఁజూపు, కరణి జతలుగాఁ బురుషులు • కదలు చుండ్రి.

తే॥ పొలములందు మడుఁగులందు • కొలఁకులందు విరియు రకరకములగు తా • మర్లు తొవలు
వదన కర నయనాదుల • వదురు చూపఁ, గోసి యుండని కొందఱు • కోపినారు.

ఉ॥ చూపుల కొప్పు గుజ్జముల • జోటులు దిగ్గునుండి కుంజరం
బేపున డాసెనంచు నగ • లెల్లెడ రాలఁగఁ గేశపాశముల్
పీఁపున వ్రేల పుష్పములు • వ్రీలఁగఁ బ్రాణము మానమేఁచఁగా
దాపలి కేలఁ బట్టికొని • తాఁటిరి పాటిరి కేకులంబలెన్.

చ॥ గొడుగులు నేనుఁగుల్ పికిలి • కుచ్చులుఁ దెక్కెపు గుంపు లొత్తుగం
దొదరికఁ బర్వి యెల్లయెడఁ • దోరపుఁ జీఁకటి నిండఁజేయఁగాఁ
దొదవుల నాయుధంబులను • దోఁచిన యీఱపు టెండ గాయ న
య్యెడ నొకవేళ యందొకట • నేర్పడె వింతగ రేయియుం బవల్.

తే॥ వదన కంజంబులందున్న • వాఁడియలుఁగు లెడఁదఁజొచ్చి యుచ్చుదొలంగు • దెడగనను చు
దొలఁగ కేతెంచు కుంభస్త • నులకుఁదొలఁగి, తాఱుదురు సూర్యతేజులౌ శూరవరులె.

సీ॥ తొలఁగ శక్యముకాని • త్రోవలో నిఱుకుచేఁ, జిక్కి తునిఁగి ప్రకా • శించుచుండు
రత్నముల్ ముత్తెముల్ • రాలిగ్రుచ్చుకొని చా, లఁగ బాధవెట్టఁగ • లాపములను
దాలిచి నట్టి సుం • దరుల పాదంబుల, యందెలు దురపిల్లు • నట్టు లులియఁ
దడఁబడి కోమలు • లడుగిడలేక యం, దంద నిలుచుచుండి • రవలఁబోక

తే॥ ఉత్కటంబుగ వాద్యంబు • లులియ నులికి, బండ్లమెట్లు వానలుపాఱఁ • బరుగులిడుచు
భారములు పాశములు వీడి • పడుచునుండ, మౌనులంబోలె నవియు గ్ర • మంబు నీఁగె.

చ॥ కొలఁకులగన్న యేనుఁగులు • కూరిమితో దిగి మావటీంద్ర యుం
డల గణియింప కంగనల • డంబగు గుబ్బలఁబోలు కుంభముల్
బలుపు రదంబులుం దెలియఁ • బాల సముద్రమునం జనించు నా
వెలిగవురుంబలె న్నిలిచె • వేతట మెక్కక నీటిలోపలన్.

తే॥ సొరుమీఱిన గాయనీ • జనముతోడ, వైణికులు మావులెక్కి శ్రా • వ్యముగ మేఘ
రంజితంబు పాడుచు నను • రాగమెసఁగఁ, దరలి నారలు కిన్నర • దంపతు లన.

చ॥ నిమిరిన యంకుశంబునకు • నిష్ఠురశైలముఁబోలు నేనుఁగుల్
క్రమముతొలంగి పర్విడఁగఁ • గాతరులై జనముల్ తొలంగ నీ
లిమగల తెక్కలొప్పు మధు • లిట్టులు తత్సలినుండి లేచి స్త్రీ
ల ముడులఁ జేరి యొలఁ బిడు • లంబడి పోవుచునుండె వింతగన్.

రాజపత్నుల ప్రయాణము.

ఉ॥ పున్నమ చందమామ తగఁ • బుట్టఁగ మ్రోఁగు సముద్రమట్టు లు
ద్యన్నయవాద్యముల్ మొరయ • దారి శితాంగ తురంగముల్ కరుల్
మున్నుగ నేగ రక్తకణ • ముల్ గల కుంతముఁ బోలు కన్నులౌ
ప్పన్నవలల్ చనంగ గరు • వంబున లేచిరి రాట్కళత్రముల్

తే॥ అరయ విరిదమ్మి కొలఁకున • హంసి యనఁగఁ, గైక వేవురు వెలయాండ్రు • గలిసికొలువ
వేల్పుటిల్లాండ్రు సిగ్గిల • వెడలసాగె, చెన్నుమీఱిన రత్నాల • శిబికనెక్కి.

సీ॥ కారణ రహితమై • కనులెఱ్ఱగల చెలుల్, కంచుకులును వేత్ర • కరులు గూడి
యాశ్వికులై నేల • నరుగువారయి తడఁ, బడు నొడువులుగల • వారలగుచుఁ
బట్టంపు దేవుల • పాదము ల్గొలుచుచు, వినయ ముట్టిపడఁగ • వెడలుచుండ
వేసడంబులనెక్కి • విరిబోండ్లు పలువురు, కొలిచిరాఁ గవల పి • ల్లలను గన్న

తే॥ యలసుమిత్ర కార్మొయిలున • వెలయు మెఱుపు, నాఁగ నీలముల్ చెక్కిన • నాణెమైన
శిబికయందు గూర్చుండి వి • శిష్టమైన, వీణగానంబు చెవులార • వినుచువెడలె.

తే॥ సప్తసాగర వేష్టిత జగతియందు, నవల లిఁకలే రనఁగఁజెలుల్ • నమలి హంస
చిలుక గోరవంక ప్రతిమలు • చేధరించి, చామరలు వీచు చంచల • జరుగుచుండ్రి.

చ॥ తెలి రదనాళితోఁ గళలఁ • దేఱిన మోమును గాంచి చంద్రుఁడం
చెలమిని ఋక్షసంఘములు • సేవలు సేయఁగఁ జేరెనన్న చె
న్నలరిన రత్నసంఘటిత • మౌ శిబికన్ రఘురాముతల్లి వే
ల్పులు నుతియింపఁగా వెడలెఁ • బొల్పుగ గాణలు పాడుచుం జనన్.

తే॥ గూనుముట్టి కాణలవారు • కుఱుచవారు, మగువలెక్కిన తెల్లని • మావు లపుడు
హంసలం బోలి నడవఁగ • సలరుఁబోణి, లోలి నిరుదెసఁ బిడినడఁ • బోలి చనిరి.

తే॥ మొగ్గ చనుగుబ్బ లదరిన • ముగుద లజ్జనిలయకంతెను సుందరుల్ • నీటుగాఁగ
పలు వగల మణుల్ పొదిఁగిన • బండ్లనెక్కి, ప్రతిమలం బోలి కౌసల్య • బలసి చనిరి.

సీ॥ బ్రహ్మకే నొచ్చెంబు • పలుకఁజాలిన వారు, బహుళ శాస్త్రామృత • పాయులైన
వారు త్రివిష్టప • వాసులు జిహ్వాల, తోఁ గొను హవ్యముల్ • తుష్టిగాఁగఁ
జేతులతో మంత్ర • పూతంబుగా నిచ్చు, విప్రోత్తములు కొన్ని • వేలమంది
తనచుట్టుఁ గొలిచిరా • ముని పరివేష్టిత, బ్రహ్మ గౌరవమునఁ • బరిఢవిల్లి

తే॥ నెలవెలుఁగాయు గొడుగుల • నీడలోనఁ, గొటలు ముత్యాల శిబికలోఁ • గూరుచుండి
వేదపాఠ రవంబులు • వేడ్క వినుచు, సతి యరుంధతితో వసి • ష్ఠముని కదలె

సీ॥ మెండొడ్డి పోరాడు • కుండాల యోధముల్, వాయువేగంబొప్పు • వారువములు
దేవ విమాన దీ • ధితులొప్పు తేరులు, వీరమద్దెలు దాల్చు • వీరవరులు
సాగరం బొకమహా • శైలంబుఁజుట్టిన, వడువునఁ దము చుట్టి • వచ్చుచుండ
జయలక్ష్మి నిలుచు వ • క్షంబులు గలవారు, దివ్యాంబకంబులు • దివ్యధనువు

తే॥ లమరు కరములుగలవార • లతిరథులగు, భరత శత్రుఘ్ను లమ్మని • వరు వసిష్ఠు
వెంటఁజనిరి విశ్వామిత్రు • వెంటఁజన్న, రామలక్ష్మణులంబోలు , రాణయొప్ప.

సీ॥ ముత్యాల రత్నాల • భూషలొప్పిన రాజు, నిత్యకృత్యంబులు • నియతిఁదీర్చి
నారాయణునిపాద • నలినంబులకు మ్రొక్కి, విప్రోత్తములకు సం • ప్రీతితోడ
భూరి హిరణ్య గో • భూ రత్న దానమ్ము, లొనరించి భవ్యము • హుూర్తమందు
బ్రాహ్మణుల్ రత్నకుం • భములఁజేఁదాల్చి ప్రాఁ, బలుకులు చదివి దీ • వన లొనర్చి

తే॥ గటికతో నీరుప్రోక్షింప • గరిమమ్రొక్కి, రత్నమేఖలల్ దాల్చిన • రమణులింపు
పల్కులను వంశగీతముల్ • పాడుచుండఁ, బ్రభుఁడు దశరథనృపమౌళి • బయలుదేఱె

సీ॥ మురజ శంఖాదులు • మ్రోఁగుచుండెడినంచుఁ, బ్రస్థాన భేరీ ర • వంబటంచు
భూజానివెడలెఁ గాఁ • బోలు నన్ వారలై, బలసిన రాజులు • ప్రబ్బివచ్చి
మముచూడలేదని • మముగాంచె నంచును, కుండలంబులు జాఱి • క్రుంగె ననుచు
నిఁకరాజుడాయుట • యెట్లొకోయనుచు నొం, డొరుఁ ద్రోసికొనుచు ముం • దరకు జరగి

తే॥ గెలుపు నొందిన ఖడ్గముల్ • వెలయుచుండు, భూపకరములన్ కెందమ్మి • మొగ్గలెల్ల
మొగుడ మణుల తేరెక్కియా • భూవిభుండు, ప్రభల రెండవయినుఁడునా • బయలువెడలె

తే॥ పైఁడిగాజుల చెలు లెక్కు • పసిఁడిగజ్జె, లులియు తేజులు చుట్టును • బలసికదల
జలజములు వికసించిన • జలధియలల, తోడఁగదలిన చందంబు • దోఁచెనపుడు.

తే॥ దుమ్ము మినుదాఁకె దిక్కులఁ • దూఱిమూసెఁ, గన్నులగపడకుండఁగఁ • గ్రమ్మె నంతఁ
బొక సాగరవైరంబు • పూనె ననఁగ, కడలిలోఁజొచ్చి జలముల • నదుసుచేసె.

సీ॥ పణవ కాహళ శంఖ • పటహ భేరీ మహా, రావంబు లశని వ • ర్షముల నడఁప
నాలవట్టంబులు • పీలి జాలరులు ఛ, త్రంబు లాదిత్యుని • ప్రభలఁ గప్ప
ధవళాతపత్రంబు • తనరుటఁగాంచి జ, క్కవగొంగ సిగ్గిలి • యవలికరుగ
నమరుల యెదలు ది • గ్భ్రమనొంద దేవేంద్ర, విభవుండు దశరథ • విభుఁడు విప్ర

తే॥ సామ గానంబు లాశీర్వ • చన రవంబు, వంది మాగధకీర్తనల్ • వరుస మీఱ
వేత్రహస్తుల సందడుల్ • విరియ గీఁక, హేషలును దెసల్నిండఁగా • నేగుదెంచె.

తే॥ తాను గాంచు దిక్కులనెల్లఁ • దన్నెకాంచు, నరవరులు విరికేలు దా • మరలు మోడ్పఁ
బొంగి యొండొండొరయు చతు • రంగబలము, నెగచు రజమున మిన్నుమ • న్నుగనొనర్చె

ఉ॥ తేరులు వీరులుం గరులు • తేజులు నిండిన సేన నిల్వఁగాఁ
దీరగు చోటులేద మఱి • తెల్పగ వేఱొక భూమి లేదుతత్
ధారణి వీఁపువంగి దిట • దప్పి నెటుక్కుమనెన్ నృపాలు చే
ధారణి భారమీఁగెనవి • తథ్యముగా వచియింప నెట్లగున్?

చ॥ ఇనుఁ డటు రెండు యోజనము • లేగి పథమ్మునఁ జంద్రశైలముల్
గని గిరిక్రిందఁ దా విడిసెఁ • గంతుని దంతియుఁ బూలతూపులున్
వనితల గబ్బిగుబ్బలును • బాలసమీరము చందనంబు భూ
పుని పెనుసేనయుం దిగియెఁ • బ్రొద్దును వోయెను పశ్చిమాద్రికిన్.

14. చంద్రశైల పటలము 68

సీ॥ మేరువు నోడంగ • మెందొడ్డి నిలుచున, వునుఖులఁ దీయంగ • నుసలు నవియు
మరునకు నిరవుగా • నెరయునవియు ముత్తె, ముల సరుల్ గలవియౌ • మొగ్గచనులు
గొరవంక పల్కులు • కొమరొందు నబలలు, ప్రియుల భుజంబులఁ • బెనఁగవైవ
నుప్పరం బందుచు • నుండెడు వటశాఖ, లిలను వితిగికూల • నిలుచునవియు

తే॥ సరసులం గోరు నవియు మేల్ • చాప ధరులఁ, గంతుఁ గేరెడు వీరులఁ • గలవియైన
దంతు లట దేవదారు చం • దన మహీజ, ములకుఁ గట్టంగఁబడియె శృం • ఖలల తోడ

ఉ॥ పేర్చి యడంపరాని యరి • వీరుని నీతిబలంబుచేతఁ బెం
పార్చి జయింప నౌనను న • రాధిపు యోచన వోలె నేనుఁగొం
డార్చుచు మేఘమండలము • నంటిన రెమ్మలతోడ సాలముం
జేర్చి యగల్చికొంచు నడ • చెన్ వడి నొక్క గిరీంద్రముంబలెన్.

చ॥ బటువగు కాండముల్ బలుపు • వాటిన కొమ్మలుగల్గు ముద్దులొ
క్కట మొదలంటఁ గూల వెను • కం బడి దొర్లుచు వచ్చు తోటితోఁ
దటపటఁదోఁగు కృష్ణక్రియ • దంతి యొకం డిరు దేవ దారువుల్
కటపెటఁ గూల మధ్యఁజనెఁ • గట్టిన గూటము వ్రీలి వెంటరాన్.

తే॥ కినుక యడఁగ మచ్చిక బుజ్జ • గించవశము, పఱచుకొనఁజూచు పరికాఁడు • ప్రగడఁబోలె
మంత్రి హితముపదేశింప • మదినిగొనక, స్వేచ్ఛవర్తించు నృపుఁబోలె • నిభమొకండు

చ॥ పగఁగని నట్లు గొప్ప విర • వం బొనరించుచు మేఘముం బలెన్
నెగడు మదేభ మొక్కఁడు సృ • ణిం గణియింప కరణ్య హస్తిముం
దుగఁజను త్రోవ వెంబడిని • దొమ్మిగ గ్రద్దలు వో మరుద్గతిన్
దెగటునఁబోయె మున్నుచను • తెన్నున వెల్లువ వోవుకైవడిన్

చ॥ కరిఘట,లొక్క చోటుననె • గట్టఁగ లేచు మదంపు వాసనల్
పొరయఁగ నొక్క దంతి సిడి • వో టసి వోవఁగ మీఱిరేఁగి యా

తెరువునఁ బాటి యొక్క పడిఁ • ద్రెంచుచు ముందటి కాళ్ళ రాచుచున్
సురుముగఁజేసి వైచె నొక • సుందరసాలము పాల వృక్షమున్.

ఉ॥ లెక్క యిడంగరాక యవ • లేపము నొందిన వాంఛంబులుం
జిక్కని చెంద్రము న్నదుటఁ • జేరిచి దిద్దిన హస్తినీ తతుల్
మిక్కిలి గున్నలున్ గలిగి • మీఱిన తద్వనయూధమట్లు పెం
పెక్కఁ దదీయ చంద్రగిరి • యేపగు యూధపుఁబోలె నయ్యెడన్.

తే॥ పెద్దలగువారు పిన్నల • యొద్దఁజేర, వారి చెడుపద్ధతులు మార్చు • వారలనుట
నిజము రథముల బంగారు • నేమి దొరలి, నల్లబాళ్ళకు తనదు వ•ర్ణంబు నొసఁగె.

తే॥ ఇంద్ర గోపంబులను కవ్వి • యెలయుననుచు, దొండపండుఁబోల్నోళ్ళను • తొడరిచూచి
హరిణ నేత్రల మైయంద • మరయు పూన్కి, భ్రమయుచందానఁదిరిగెను • నెమళులచట.

తే॥ అశ్వముల నుండి దిగి చెలుల్ • హంస లట్లు, నడచి లేఁజెట్ల నీడకు • బడలి చేర
వారినగలష్ట తళతళ • ల్వాటుచుండ, పూచి యున్న లతలఁబోలి • పోలిచి రచట.

తే॥ మాలికల నున్నతేంట్లు తా • మరలటంచు, కలికిపదముల మొగములఁ • గ్రమ్మికొనఁగ
సఖులు నిక్కింపు టొడలికై • శంక నొందఁ, బటిక బండలపై వారు • పండినారు.

చ॥ మెఱుములతోడి మేఘములు • మేదినిఁ జేరఁగ నున్నవంచుఁ జూ
పఱు దలఁపంగ హస్తిమల • పైఁగల రామలు డిగ్గి థక్కనా
నిఱు కగు మధ్య ముల్ చెలఁగ • నిందిర తామర వీడి భూమిపై
వఱలిన మాడ్కి నూపుర ర • వంబు చెలంగఁగఁ గూడి రచ్చటన్.

చ॥ పలు విషయంబులందు గొనఁ • బడ్డవి వన్నెలు చిన్నెలొప్పి పే
రలుకును గూర్చు హేషలు గ • లట్టివియున్ గయి సేతయున్ మహా
బలము జవంబు పొల్పెసఁగు • వార్వములం దగు మేఁతవెట్టి భూ
లలన యురః కలాపమన • లాయము గట్టిరి పంక్తి పంక్తిగాన్.

చ॥ ఱిరఁగ్గల విల్వ పొల్పునను • దండడిగాఁ దెరలెత్తి కట్టి రా
శరథులఁ గూర్చు మచ్చునఁ బ • సారపు పీదు లమర్చి నారు పెన్
శరద చయంబు చేర్చులలి • సామజ పంక్తులఁ దీర్చినార ల
క్కరువలి బారు నిల్పి వహిఁ • గత్తళలన్ రహినిల్పి రత్తటిన్

తే॥ నటన మొనరుచు నెమిళు ల • నంగఁ దగిన, హరిణ నేత్రలు వీరులు • సట్టు నిట్టు
లరసి ధ్వజములవలన భ • ద్రారవముల, వలన నెఱిఁగి దాసిరి తమ • ప్రభుల విడిది.

తే॥ పాలనురుఁగుబోలినసన్న • వలువలఁగొని, యుపకులొడలినంటిన దుమ్ము • నూడ్చితుడువఁ
జిత్రకారుండు చిత్రముల్ • చికిలిచేసి, యుంచుక్రియ నుల్లసిల్లిరి • యువతు లచట.

తే॥ రా కుమారులు లున్నత శిఖ • రస్థ హరులు, మొగిని దిగినట్లు దంతుల • దిగి విరిసిన
పాళలంబోలు చామరల్ • పరవ నేగి, చేరి రందమై వెలసిన • శిబిరములను.

తే॥ చెక్కిములుగల తెల్ల కు • టీరములను, పద్మ గంధుల మొగములు • పరిఢవిల్లె
విమల చంద్ర బింబము లల • లలరు తేట, నీటఁదోచిన కైవడి • నీటుగాఁగ.

తే॥ పొరలి లేచి నల్లని. ధూళి • యురల దులిపి, తెల్ల తావిరజం బొక్క • డెసను దాల్చి
కాళి సామేన ధరియించు • కాలకంతు, మాడ్కి నొప్పారె నటనొక • మదగజంబు

తే॥ దుష్ట జనులతో స్నేహించు • శిష్ట జనులు, వారి స్థితిఁగాంచి పిమ్మట • వదలు నట్లు
తురగములు సన్న దుమ్మునఁ • బొరలిలేచి, చెదర విదలించి కొనుచు ని • ల్చినవి పిదప

తరుణీతరుణుల విహారము.

సీ॥ అన్నాన మన్నాన • పొన్నాన, యనియెడు, ముప్పూరి త్రాటిని • మొదలఁద్రెంచి
ధ్యానబలంచేఁ • దమ్మ తామెఱిఁగి యి, య్యిలఁగాంచి కర్తవ్య • మెఱుక పడఁగ
సత్పథంబునఁ జను • సాధుల చందానఁ, దత్తడుల్ ముప్పూరి • త్రాటిఁద్రెంచి
చేష్టాబలంబుచేఁ • జేఁతలఁ దెలిసి య, నంతర మిలఁగాంచి • యడఁగి మరలె

తే॥ కలదిదాఁచక యొసఁగు దా • తలనుబోలి, నదులు వెల్లువ లడఁగియు • వదలకొపఁగెఁ
దోఁడఁగాఁ దోఁడఁగా లోనఁ • దోఁచుతేట, నీరు కొంచెకొంచెమ్ముగ • వారికొదవ.

తే॥ మంచుఁబోలిన తెరలు చ • లించునపుడు, లోన నచ్చనగండ్లాడు • చానల కను
లరయ సరసుల యలలలోఁ • బొరలు వాలు, మీలనఁగ నొప్పి మినమిన • మినుకుచుండు

చ॥ నెఱయు శిరోజముల్ విరిసి • నిప్పులతో మెఱపుల్ చరించు న
ట్లురమున రత్నహారముల • నొప్పిన పీరులు క్రొత్తవాసనల్
పరవు గుడారులందు చొరఁ • బాఱిరి ధీరత సింగముల్ గుహాం
తరమునఁ జొచ్చులీల సము • దగ్రభుజోన్నతి వెల్లడించుచున్.

సీ॥ మత్తసారంగముల్ • మావటీంద్రు తెలుపు, సూచనల్ గ్రహించు • చొప్పువీడి
చుట్టుపట్టులనున్న • చుట్టంపు టేనుఁగుల్, చేరఁగఁ దీరంటు • చేరఁబోక
పెద్దలు చెప్పిన • బుద్ధివినక చుట్టు, పక్కంబు లదలింప • లెక్కగొనక
వెలయాంధ్ర కలయిక • కలువాటుపడిన ముం, డల మార్గఁబోలె వి • డంబనమున

తే॥ నెట్టువెంద్రుకల్ కోఱలు • నెట్టు నొసలు, నీఁటెలును గంటరొదలొప్ప • నిభచయంబు
వెల్లువలఁ గాడుపఱిచె మున్ • విడక కలశి, జలధిఁ గలఁచిన మధుకైట • భులను పోలి.

తే॥ స్త్రీలు పురుషులు రవికాంతి • తెలియరాక, ప్రొవుల నుంచు నగురుకట్టు • పొగలుగ్రమ్మ
గర్జనములేని మొగుళులు • కదఁకదిగిన, పఱపుకడలివి పోలె నా • బయలిచోటు.

ఉ॥ భూధర కందరంబులకు • భూషణ లీల వసించుచున్న వి
ద్యాధరులెల్లఁ దమ్ముఁదమ • యక్కము పక్కము విస్మరించి క్షో
ణీధవు వర్గముంగనుచు • నిశ్చలులై రది దేవలోకమే
యీధరఁ దప్పిదారి వసి • యించె ననందగె వైభవోన్నతిన్.

చ॥ రమణులు మున్నుగానె దిగి • రంజిలు తత్ప్రియపాళియొద్ద బిం
కము సవు రింపు నింపు నలు • కన్ బికముంగని ముచ్చటించుచున్
భ్రమదముతోఁ బ్రతిధ్వనులు • వల్కెడి కొండలతోడఁ బల్కుచున్
నెమిళుల లీలఁ గ్రుమ్మరిరి • నెమ్మెయి చాయల నెల్లఁ గప్పుచున్.

చ॥ పురుషులు, వీరమద్దియలు • మ్రోయఁగ మాలికలందు తుమ్మెదల్
విరుత మొనర్ప ఖడ్గరుచి • వింతగఁ గ్రేవ వెలుంగ నంగద
స్ఫురదురరత్నకాంతి మెఱు • పుల్ మెఱయన్ దమ కేలవంటి య
గ్గిరిగల యొప్పిదంబుఁ బరి • కించిరి సింగములట్టులేగుచున్.

తే॥ వనధి మేరువుఁగవియఁ జుట్టినవిధమున, క్షోణిధవు సేన శైలంబుఁ జుట్టివిడిసె
భూపులును రాణులును వారి • పుత్త్రకులును, నెఱయఁ జంద్రశైలముదర్శ • నీయమయ్యె

తే॥ తేంట్లు గ్రమ్మిన కల్పక • దీర్ఘ శాఖి, కలను తాటి ఫ్రూఁకుంబోలు • కరముసాఁచి
చివుళులం ద్రుంచి ప్రాణంబు • పవిదినుండు, కరిణుల నందియిచ్చెను • కరిచయంబు.

తే॥ క్షౌమరు గల్గిన యచ్చటి • కొఱవతలకుఁ, చెలువుగాఁ బురోహితవృత్తి • చేయు వేఁగి
పూల విసుగొందు భ్రమరముల్ • పొన్నగుత్తు, లనుచు రిక్కలపై వ్రాలు • నప్పుడప్పుడు.

సీ॥ ఋక్షంబులనెడి క • రేణువులం గూడి, వఱలు రేరాజను • వారణంబు
వంపైన క్రొన్నెల • వంకయన్ దంతాగ్ర, మున మిన్ను గ్రుమ్మఁగా • పొదలిపాటు
తేనియ మడవలఁ • ద్రిప్పి మాఱిచికట్టి, కొఱ్ఱు చేల్గాచెడు • కొఱవ లపుడు
చదలేటి నీరు వి • చ్చలవిడి పాఱించి. వరిపైరు పెంతు ర • వ్వారిగాఁగ

ఆ॥ తొలఁగి పోవలేక • నిలిచిన చందురు, నొక్కప్రక్క నచటి • యువతులు గని
తమ యలంకృతులను • దగదిద్దికొంద్రు రం, భాదు లవలిప్రక్క • నద్దెకొంద్రు.

తే॥ కొలిమిఁ బడక నేయి చిలుము • గొనకయునులు, లూడ్చు బల్లెంబనెడికను • లొప్పుచెలుల
నొసళులంగూర్చియద్దేందుఁ • బొసఁగఁ గొలిచి, పోలికలఁ గనుఁగొందురు • పురుషులచట.

తే॥ సింగపుంబిల్ల లేన్గు ని • సుంగులచటి, ముంగిళులఁ జెఱలాడును, ముదముమీఱ
వంకగలిగిన లేనెల • వాంఛతోడఁ, గొఱవ పిల్లలతోఁ గూడి • తిరుగులాడు.

మ॥ వర నీలద్యుతులుల్లసిల్లు శిఖర • ప్రాంతములన్ గిన్నెరే
[illegible]

గరియూధంబులఁ జంపు సింహవితతుల్ • గాఘ్రించు నంకంబులన్
దరుణీ లక్తక యుక్త సిక్త పదచి • హ్నంబుల్ ప్రకాశించెడున్.

సీ॥ వాలుగలంబోలు • వాలిక కన్నులు, చెవులవఱకునేగి • చిందుగొనక
వెలిదంత కాంతులు • వెన్నెలకాయక, గ్రొమ్ముడుల్ విడి యొదల్ • గ్రమ్ముకొనక
రంగారు కనుబొమల్ • రాణించి నిక్కక, కరరవమును కంఠ • వర రవంబు
పరఁగనొక్కటిచేసి • నరముంమీటి య. మృతమూర రమణులు • కృతులుపాడ

తే॥ వినిన కిన్నర పక్షులే • వెఱఁగుపడును, వారి కుంకుమ పంకమొ • ప్పారు పటిక
దొనలు కల్లునించిన కెంపు • మణులగన్న, లట్లు విలసిల్లుచుండు నం • దన్నియెడల

చ॥ పొలయలుకన్ వహించు పువుఁ • బోణులు కాటుకతోడికన్నులన్,
నలుముచు నంటు కాంద్రురు మ • నోవ్యథ హెచ్చఁగ దత్తఱింపఁగన్
వెలలుచుఁ గ్రొవ్వెదల్ తిగిచి • విచ్చి చెదర్పఁగ రాలినట్టి పూ
వులు వసివాడకుండ మధు • వున్విడకొప్పెడి నచ్చటచ్చటన్.

ఉ॥ మావిచివుళ్ళ రంగడరి • మై మెఱుఁగెక్కిన చెంచుకన్నెకల్
పూవడముల్ ధరించి తమ • పోలికచూతురు వేల్పుటాంద్రతో
దేవసఖీమణుల్ మణుల • దీధితు లొప్పి న గాజులూడ్చి మేల్
తావులుగల్గు మాలికలఁ • దాలిచి పోలికగాంత్రు వారితొ.

ఉ॥ అమ్మగలట్టి వింటి నెన • యంగల కంటిబొమల్ నటింప గా
నమ్మలు వీణతోఁజలిపి • నమ్మలతోఁ దగ నాట్యమాడి స్వ
ర్గమ్మన మేనకాదు లటఁ • గ్లాంతిని వీడిన హారసంచయం
బిమ్మగ వానరాలి ధరి • యింప ముదంపడు నాఁడుకోఁతులున్.

ఉ॥ చందనవృక్షముల్ పెరుఁగు • సానువులం గల కావిజాల రా
పుం దగఁగొన్న హస్తినులు • పోలును కుంకుమ లిప్త దేహలన్
పొందికఁ బద్మరాగ రుచి • పూరము గప్పఁగ నాకసంబు కెం
పుందనమంది సంజయను • పొందిక నొప్పును సర్వకాలమున్.

తే॥ భూమిదేవికిఁ దొడవగు • ముత్తియములు, చెదరి హరుమీదఁ బడు వియ • న్నదిని పోల
హేమమంజేరి పడుసెల • యేళ్ళ వరుస, యలత్రివిక్రము న్నుత్తరీ • యంబుఁబోలు

ఉ॥ పొన్న లవంగ పూవుల స • మున్నతిఁగూరిచి తాల్చువారలుం
గ్రన్నన దేంట్లఁదోలి మక • రందము పొందికఁద్రావు వారలై
కిన్నరపక్షులందు దిగి • కిన్నరవోలె రహించి పాడఁగాఁ
గిన్నరు లక్కడీఱి తమ • కించి చరింపట గాంచి రయ్యెడన్

చ॥ యువతుల బొమ్మలాఁగెడు ప • యోధరయుగ్మముఁ బోలు కర్ణికా
రవితతి చెంతఁ గౌనుల తె • అంగున నూఁగెడు కొమ్మలందునం
దవిలి పసించు పెంట్లు తమ • దట్టపుఁ గ్రొమ్ముడిఁ గండుఁ దేటులన్
గవగొని క్రొత్త పెండ్లి పని • గాంచుట గాంచిరి వార లయ్యెడన్

చ॥ పటిక బొనల్ గనంబడఁగ • బండలె యంచు భ్రమించి సుందరుల్
తటుకునఁ బోవ వస్త్రములు • దావణులుం దడియంగ రత్నయు
క్కటకములొప్పు హస్తముల • గట్టిగఁ దట్టుచు వీరమద్దియల్
బటువుగఁ గాళ్ళదాల్చు నెఱ • బంటులు నవ్విరి కేకవెట్టుచున్.

సీ॥ చూచిరి పెక్కింటి • సొంపుపూఁబొన్పుల • బంగరు సరుల నా • రంగఁ గనిరి
గాంచిరి విరహాగ్నిఁ • గ్రాఁగి మాఁడిన కిస, లయములు గలుగు త • ల్పములుకొన్ని
కని రింద్రగోపంబు • లనుబోలు తంబల బారాణి యంటిన • పటికతాలఁ
జిదిమి సరులుగూర్చి • చెదరవైచిన వాని, నొరపిడిచేఁ దావి • పొరయు తరులఁ

తే॥ బసయె లేదనివెలయాండ్రు , వదలువిటులఁ, బోలె సుందరుల్ మితిమీఱి • పుష్పరసము
త్రావి పాలువైవఁగఁ బడి • క్రాలుచుండు, కమ్ర మధుపాత్రములు పెక్కు • గాంచిరచట

సీ॥ కలువలఁ బోలు క • న్నులు మిక్కిలిచలింపఁ, బగడంపు నోటఁ జి • ర్నగవు తొలఁక
కనుదోయి కింపైన • చనుదోయిపైఁ దార, హారముల్ లేచుచుఁ • దారుచుండ
ముఖచంద్రుఁ గబళింప • మొనయు రాహువనంగ, వేణియు వెన్నంటి • వీఁగియాడఁ
గుండల యుగళముల్ • గునిసియాడఁగ వేల్పు, గరిత లుయ్యాల లూఁ • గంగఁ గనిరి

తే॥ నిసులు పగలుగ మార్చెడి • నేర్పుగలుగు, పటికబండలపై మరు • పనులుపూని
బడలి నిర్జరకాంతలు • విడిచినట్టి, కల్పమాలికల్ తొడవులు , గాంచి రచట.

సీ॥ కరతలంబు వలె వి • కాస మొందెడు కుట్మ, లాంగ మలరు నాగ • లింగముఁగని
పడగపామని భ్రమ • పడి శూలములబోలు, కనులనుముకుళించు • కొనెడువారు
మగతాలలో నీడఁ • దగఁగానసగు పూలఁ, గోసియుండని ప్రేమఁ • గొనరువారు
కంగేలి చిగురులఁ • గెంగేల గోళులఁ, జిదిమి వక్షముల నుం • చికొనువారు

తే॥ విరులఁ దమకించి కోయంగఁ • బఱచువారు, వివిధ వర్ణముల్ సవరత్న • వితతి వలన
నడరు మలయందు మలయుచు • నంచలట్లు, మొనసిదొడ్డదొనలలోన • మునుఁగువారు

ఉ॥ కొంతః చలింపవెల్గు సహ • కార సువర్ణదళంబు లన్నియుం
గాంతిచలింపవెల్గు సహ • కార సువర్ణదళంబులే యగున్
సంతత మంజులప్రసవ • సౌరభ సీమలె కొమ్మలయ్యెడన్
సంతత మంజులప్రసవ • సౌరభ సీమలె కొమ్మ లయ్యెడన్.

క॥ శుకవాణీ కలకంఠీ, నికరధ్వని విని భుజంగ • నివహము లేవన్
శుకవాణీ కలకంఠీ, నికరధ్వని విని భుజంగ • నివహము లేచున్

క॥ తావుల గోరంట కొమలు, తావుల గోరంట కొమలు • తనివి చెలంగన్
మావుల మురువైన పరువు, మావుల మురువైన పరువు • మన్నించి రొగిఁగ.

తే॥ రాజ ముఖ దర్శనంబునఁ • దేజు మాసి, పుండరీక చయంబుల • పొలుపు లడఁగ
రాజముఖ దర్శనంబునఁ దేజు మాసి, పుండరీక చయంబుల • పొలుపు లడఁగె

క॥ తిన్నని యామోద మలరఁ, బున్నాగ చయంబు లచటఁ • బొలుపుగ వెలయన్
దిన్నని యామోద మలరఁ బున్నాగ చయంబు లచటఁ • పొలుపుగ వెలసెన్.

ఉ॥ శ్రీరమణీయ నీతి మహి • షీయుతి • స్యందన వాహి నీంద్ర భూ
దార విహార భాసుర ము • దస్తితి చామర ఖడ్గభాతి వం
శీరుతి యూధ సంహతి వి • శేషక ధాతు పరాగరక్తి సొం
పారు ద్విజన్మరీతిఁ గన • నవ్వని పోల్చె నృపాలు వీడునాన్.

క॥ విలసిత గణికాతతి సర, సుల సుమనో మోద గరిమ • సురుచిర మయ్యెన్
విలసిత గణికాతతి • సర, సులసుమనోమోద గరిమ • సురుచిర మయ్యెన్.

క॥ భోగి హరి నాగ సద్విజ, పూగమ్ముల నొప్ప రాజ • భూభృద్వరుఁడున్
భోగి హరి నాగ సద్విజ, పూగమ్ముల నొప్పె రాజ • భూభృద్వరమున్.

తే॥ భవ్యసురసాలములు వర • ఫలములొసఁగు, కతన నందన సరణిఁ బ • ర్వతమువెలయు
శీత లాంబుశీకర ఝురీ • శీక్షకంబు, నగుచు హారకపర్దమువోలె • నందమొందు.

తే॥ పొంగుచున్న తేనెనుద్రావఁ • బువులలోన, మునరు మధుపంబులంబోలి • మూఁగి స్త్రీలు
పురుషులుంగూడి యా గిరి • చరియలందు, వీడ మదిరాక క్రీడించి • రాడిపాడి.

తే॥ దిగుట దలఁచిన గొప్ప పీ • డగను దోఁప, దాని మాని యా గిరి వీడి • తరలనైరి
స్వర్గ సుఖమును గోరు స • జ్జనులవలెఁ ద, దేక మానసులై వీడి • చెతర చింత.

తే॥ మొగుళులొప్పునస్త్రాద్రి యే • నుఁగునుపోలెఁ, గమలమిత్రుండుదుముకుసిం • గమునుపోలె
గజవిరోధి క్రుమ్ముటచేతఁ గాఱునెత్రు, కరణి నాకసమెట్టునై కానిపించె.

తే॥ మావి మ్రాఁకులెట్టిని కాంతి • మలయనొప్పెఁ, గొఱఁతలేక క్రౌంచిగుహలు • కొఱలుసరణి
తన యొడలు మొత్తమూ కాంతి • తసరుకతన, రత్నఖచితమౌరహినిక • ర్వతముమెఱసె

తే॥ కనుల పండువౌతద్దృశ్య • కాంతివలన, వెలుఁగు శిఖరముల్ పెక్కులు • కలిగియుంటఁ
జందనం బురంబు పయి న • లంది నట్టి, వెన్ను చందాన నమ్మల • వెలసె నప్పుడు.

"కాంతః చలింప" అను పద్యమునుంచి ఎనిమిది పద్యములు మూలమునను కేవల శబ్దాలం
ధానములై యుండుటంజేసి అనువదింపఁబడక స్వతంత్రించినవి.

తే॥ ఒదలు ప్రాణంబులట్టు లొం • డొరులు ప్రేమ, గలుగువారలు సింగముల్ • గజములేణ
ములును తమతమ పెంటులఁ • గలిసి నెడలు, విధమునన్ వచ్చి మలక్రింద • విడిసిరంత.

ఉ॥ వేఁడి మయూఖ జాలమను • విస్తృత కేసరముల్ జ్వలింపఁగాఁ
బోఁడిమి నొప్పు క్రుద్ధ హరి • ముఖ్యుఁడు నాఁ జను నొంటికల్లు తే
రేడు గుఱాల జోదు పగ • లేలిక క్రుంకుడుగట్టు చేర నా
జాడ యెఱింగి దంతులన • సాగి బయల్వడె మబ్బు తెట్టువల్.

సీ॥ మందారమును మించు మకరంద గంధంబు, పరవు దామముఁదాల్చు • ప్రభువరేణ్యు
వాహిని యను పెను • వారాశి యందెల్లఁ, జెందామరలు పూచు • చంద మొంది
దీపముల్ వెలిఁగె నిం • పే పార జనముల, మనముల రంజించు • గొనము తోడ
యచ్చంపు టిసుకలో • నాణిముత్తె ములీని, శంఖంబు చరియించు • సరణి నమరి

తే॥ శీతలాబ్ధిలో బిందువుల్ • చెదరఁజేయు, నలల నడుమను వెలువడి • చలువజోతి
వేల్పుమూఁకల విందు వి • స్వదిఁదోఁచెఁ, జుక్క లెల్లను గొలుచుచుఁ • జుట్టియుండ.

తే॥ పొలసుసీచు వీచెడినల్ల • జలధి తెల్ల, చంద్రుఁ గాంచఁగ నది యోర్వఁ • జాలనట్టు
భూపవాహిని మానినీ • ముఖములనెడి, విమల చంద్రులఁ గాంచెను • వేలకొలఁది.

చ॥ వెడలిచి రత్నహారముల • వేడుకఁదాలిచి తారహారముల్
సడలిచి కేశపాశములు • చక్కనితావి పొగల్ దగిల్చి మున్
ముడిచిన చల్లఁదేనెగల • మొల్లసరంబుల నిచ్చలేమిచే
గిడిచి మృగాక్షులంతఁ దమ • వేణులఁ దాల్చిరి జాజిమాలికల్.

సీ॥ నటకులు నటియించు • నర్తన స్థలముల, వెలలు మృదంగ గుం • డిల రవమ్ము
నతివల పాటల • నలరు స్వరంబును, బిగినరంబులఁ దోఁచు • విమల రవము
లయ్యెడు కరతాళ • లలితనినాదమ్ము, పిల్లనగ్రోవి పొం • పిరి రుతమ్ము
క్రొత్తగాఁ బదములు • గూర్చి పాడెడుధ్వను, లమరులు వెఱఁగంద • నతిశయిల్లె

తే॥ త్రావు వారల తొట్రు శ • బ్దములు సతుల, కమరు రొదలును కరులగీఁ • కలును హరుల
హేషలును గూడి యేదియు • నెఱుఁగరాక, కలకలంబు లా గుంపులఁ • గలయఁ బర్వె.

సీ॥ పొలుపుగాఁ బూర్వంబు • భుజియింపఁ బడని సు, ధంబోలు మదనశా • స్త్రవిషయంబు
లనుభవ విజ్ఞాన • మొనరుట చేతను, దొరకక దొరకక • దొరకినట్టి
యమృతంబుఁబోలు ల • తాంగుల హృదయంబు, నం బుట్టు ప్రణయకో • పంబు వోవఁ
బలు పాట్లుపడి యూఱ • డిలఁజేయు చేఁతలన్, గ్రొత్తమట్టులఁగొని • కూర్చుపదము

తే॥ పాడుఁ డనుచు వెలందులు • వేఁడికొనుచు, వారు పాడఁగఁ జెవి చవు • లార వినుచుఁ
దత్త్వము గ్రహించి కనుల న • ర్తనముచేసి, రంజిలుటచేతఁ దెలియక • రాత్రి కడచె

15. పుష్పాపచయ పటలము. 38.

చ॥ రిక్కలు పండ్లుగాఁ జెలఁగు • రేయను రాక్షసరాజుఁ గూల్చఁగా
వెక్కసమైన వెల్గులను • వేయికరంబులు మీఱఁ జాఁచి ప్రా
గ్దిక్కధరం బనం జను న • దీర్ఘ కఠోరమునందు దోఁచెఁ బెం
పెక్కఁగ భానుఁడన్ నరమృ • గేంద్రుఁడు సర్వజగంబు మేల్కనన్

మ॥ ఇన రాజన్యవిశిష్టుఁడౌ దశరథుం • డింపారఁ గాల్యంబులన్
బొనరం దీరిచి తన్ను జుట్టి జనముల్ • భూపాలురుం గొల్వ స్యం
దనమం దెక్కి వనంబులుం దొరువులుం • దన్పొందఁగా నొప్పు శో
ణనదిం జేరె దినేశ్వరుండు నడుమిం • టన్ జేరె నవ్వేళకున్

తే॥ రాజులును రాకుమారులు • రాణులయును, తమ వరాంగులతోఁ గూడి • తనియఁ దిరిగి
సుమములం గోయ మనములు • త్సుకత నొంద, సొంపు పెంపారు వనములఁ • జొచ్చి రంత

చ॥ బొమలు శరాసనంబులుగఁ • బూనిచి చూపుల తూపు లేసి గా
యము లొనరింతు రంచుఁ జను • నంగమునం • జనె బర్హి సంఘముల్
ప్రమదల పల్కులన్ విని త్ర • పం గొని చిల్క లొదింగెఁ గాల్నడన్
భ్రమసి బిడెంబు నొందు క్రియఁ • బాఱుచు నుండె మరాళ సంఘముల్.

తే॥ కుండలంబులు మెఱయంగ • నిండ ముసరు, తుమ్మెదలు రొదసేయ నీఁ • దుటలు చూచి
హితులు పతులు లతాంగుల • లతలనుండి, యెఱుఁగలేక మిణకరించి • రెంతొ సేపు.

ఉ॥ కోయిల లయ్యెడన్ మణులు • గూర్చిన భూషణముల్ ధరించి రా
గాయిత వాక్సమత్కృతుల • నందిన యక్కలకంఠు లుబ్బుచున్
కోయని యార్వ బెగ్గడిలి • కూయక యుండఁగ లేదు సిగ్గుచే
వాయి గదల్ప వల్పులు సు • వక్త్రల సన్నిధి వా మెదల్తురే?

తరువోజ॥ విసముకంఠెను మించు • వెడఁద కన్గవల, వేడ్క నమృతమనఁ • బ్రేమించిచూచి
యొసపరుల్ కేల్దమ్మి • నొందఁగ వంప, నున్నతంబులయి పూ • లొప్పిన లతలు
కుసుమ కోమలములౌ • కొమల పాదములఁ, గూరిమిఁ బువ్వులు • గురిసియడంగెఁ
గొసరక సుమలతాం • గులకడ నుజీవి, క్రుంగ నమ్రములుగాక • కొఱలువారెవరొ.

ఉ॥ ఇందిరఁ బోలు నిందుముఖు • లిమ్ముగఁ దాఁకఁగఁ గేలు దమ్ములన్
సుందర పీన వక్షములు • శోభిలు విక్రమ సింహ దోర్గిరుల్
చెందిన యున్నతిం గుదిసి • చిక్కి వినమ్రము లౌచు నుండ స
న్నందన మొందు పూలతలు • నమ్రము లౌటఁ దలంప నబ్రమే?

చ॥ సరసులలోనఁ బూపని ప్ర • శస్త పనేజ కువాలయంబులన్
దిరపడఁ జంద్రవంక గల • తీవలు పూపఁగఁ గాంచి తుమ్మెదల్

పెరవున వచ్చి మూఁగి సుఱి • వేసరి తోలినఁ బోవకుండెఁ గ్రొ
త్త రుచులఁ గోరువా రొకట • దక్కన వానిని వీడువారలే ?

చ॥ శిలలనఁ జెల్లి చేవమెయిఁ • జెన్నలరారు భుజంబు లొప్పు వీ
రుల కడఁ జేరు కేకి సవు • రుం గల చామలఁ బోలెఁ గొన్ని పు
ష్పలతలు కోమలంబులయి • వంగి యడంకువ నొప్పెఁ గొన్ని తీ
వలు మఱి చేతికందవును • వంగవు కిన్వడు వారికై వడిన్.

ఉ॥ పూవులు కోయఁగా లతలు • పోఁడిమి మాయుటఁ గాంచి బొమ్మలన్
కైవడి నొప్పు కప్పురపు • గందులు కాంతుల కివ్వి యెవ్విధిన్
మైవడిఁ గూర్చునంచు మణి • మండనముల్ కయిసేసి సన్ననౌ
తీవలఁ గాంచుచుండి రటఁ • దేఁకువఁ జల్లని తూపు చూపులన్.

ఉత్సాహ॥ అలరు విరులఁ దేనెఁ ద్రావు • నళులు వికచ పుష్ప మా
లలను వదలి వట్టి వగు వె • లందుల జడఁ జేరి మున్
వలచు పువులఁ దలఁప • వయ్యెఁ బ్రాజ్ఞ వరులు సంగడం
బులు పొసంగు చోట సుఖము • పొందువారలే గదా ?

ఉ॥ అందముచేత నిందిరకు • నాభరణం బని చెప్ప నొప్పు రా
కేందు నిభాస్య కంజముక • యిం గదియించి పలుంగు బండ నీ
డం దన బింబముం గని యె • డంద తడంబడ నీరు గార్చె నీ
చందనగంధి నా ప్రియ ని • జంబుగ లోఁగొనె నంచు నేంచుచున్

చ॥ పొలుపుగఁ దాల్చియున్న విరి పూసరముం గొని యొక్క భూపుఁ డి
మ్ములఁ బ్రియురాలి కంఠమునఁ • బూన్పఁగఁ గాంచిన చెల్వ యొర్తు పే
రలుకను మోము వాడ్చె నయ • నాశ్రులు ముత్తెము లట్లు గబ్బి గు
బ్బల పయిఁ జింద నేడ్చెను; స • పత్నుల మ్రేలిమి నోర్తురే చెలుల్ ?

చ॥ ప్రియుఁడగు నొక్క రాజు తన • ప్రేముడి కాంత మయూర లీలల న్
గయికొని రాఁగ నామె మదిఁ • గానఁగ నొక్క లతా నికుంజముం
బయికొని డాఁగ రామ చొరఁ • బాఱి మనోహరుఁ గానలేమికిన్
మయి తన ప్రాణమున్ వెదకు • మాడ్కి మఱింగె సురింగెఁ జెంగటన్.

ఉత్సాహ॥ కాటుక గల కఱ్ఱి కనులఁ • గావి రంగు గానరా
మీటి యీఁటెఁ దాల్చి యున్న • మేటి పైని యీసునన్
జోటి యొకతె యందకుండు • సుమముఁ గాంచి కోయుమా
మాటి కొందు ననుచుఁ గేలు • మడిచి వేఁడెఁ గోకిలన్.

తే॥ పెద్ద యెడ నీటి కాయను • ప్రియుఁడు గాంచి, పడఁతి గుబ్బలఁ బోల్చి నీ • ఫల మనంగ
నే పడఁతి గుబ్బలని మది • యెరియ నేడ్చె, వెక్కి వెలవెల వోయెను • వెలఁది యొకతె.

తే॥ ఆల మన్నంతఁ బెల్లుబ్బు • నద్రి భుజుని, పుష్పములఁగోయు స్మరనిభుఁ • బూవుఁబోణి
నీలవేణి కోకిలవాణి • కేలఁగనులు, మూసి, యెవరన నిట్టూర్చె • మోము వాడ్చి.

తే॥ బురదఁ బుట్టని తమ్ములఁ • బోలు కేలు, చాఁచి పూలు గోరిన తన • సకులఁ గాంచి
ననల నొసఁగక యొక్కఁడు • నడుమ నిలిచె, దాఁప కీయకుండెడు లోభి • దంభియట్లు.

తే॥ ప్రియుఁడు పొరపడి వేఱొక • పేరఁ బిలువ, సూడఁ దీసిన చురియ నా • నుజీమిచూచి
పరువు తలవంపఁ బూవుతో • వైచెనొకతె, అదియు నిట్టూర్పుచే నల్ల • నయ్యె మాఁడి.

తే॥ కులసతులు విరిదమ్మిమో • ముల వెలుంగు, కటికినులఁ గాంచి కాంక్షతోఁ • గలయఁ దిరుగ
మదజలముద్రావమధుపముల్ • మలయఁ దిరుగు, మదపుటేనుఁగుఁ బోలెను • మన్నెఁడొకఁడు.

ఉ॥ పొచ్చెము లేని హాసు గల • భూవరుఁ డొక్కఁడు సంజఁ దోఁచు రే
నెచ్చెలి వంక వంటి నయ • నెన్నుదు రొప్పు లతాంగికిన్ మదిన్
మెచ్చొనరించు వేఱు చెలి • మిన్నకు సాముగఁ బంచు పువ్వులన్
జెచ్చెరఁ జిమ్మి పోయి రటఁ • జీ దఱతోడఁ గలాపహాశితో.

సీ॥ నైజ గంధమునొంది • నలువుగా విరిసిన, తుఱుము నెప్పటి యట్ల • తుఱుముకొనక
జాఱిన పయ్యంట • సవదరింపక ల్రోవఁ, జెదరిన ముత్యాల • చింతఁ గొనక
తాను వెదకునది • తనలోని ప్రాణమో?, యేదో? యనఁగ నెల్ల • యెడలఁ దిరిగి
మకరంద బిందువుల్ • రకముగఁ జిందు క్రొం, దలిరుల వెదకె సుం • దరి యొకర్తు

తే॥ ప్రియుఁడు ముదమున వచ్చుచో • బిఱ్ఱ బిగిసి, పలుక కాతండు వేసరి • తొలఁగు పిదపఁ
దహతహంపడి దయితుని • దారి నిలుపఁ, జిలుక నంపి తానును వెంట • వెలతె నోర్తు.

తే॥ విరుల సరములుదాల్చిన • పేరురమున, విరుల శరములు విరివిగా • విచ్చి తూఱఁ
గృత్యమెఱుఁగక మాధవీః యూయఁగలవె?, మంచిమందారసుమముని • మనుజునొకఁడు

తే॥ అగడు కల్పించుకొని కోప • మాఱ కేడ్చి, వెదకి చేర్చి కూర్చిన తావి • విరి సరంబుఁ
దాల్చి యద్దంబు గని భర్త • తపసి యుప్పొంగి, కడలుగొని చిడిముడిపడె • మదఁతి యొకతె

చ॥ యమునకు నోరె మిచ్చు గుణ • మందిన కుంతముఁ దాల్చు నాప్రియుం
దమిత ముదంబు నందు నిది • నాసను దాల్పఁగలే దలంకృతుల్
తమి గొనీ యీ శరీరమునఁ • దాల్పను జీవము లందు భూషలన్
గ్రమమున నూడ్చియిచ్చె నొక • కామిని కోర్తి వియోగ వేదనన్.

ఉ॥ చెంగటి యాలమందు తన • చిల్కి యడంగుట గాంచి కంచెలన్
లొంగక బూరటిల్లిన వ • లుంద చనుంగవ మోవలేమికిం

గ్రుంగి వడంకు నెన్నడుము • కూడని నొవ్వివహింపఁ జెచ్చెరన్
బంగరు గిన్నెఁ బట్టికొని • పర్విడు నొక్కవరాంగి కుందుచున్.

ఉ॥ అంచను గాంచి దాని నడ • యందముఁ గాంచి సహాయ లీల నే
తెంచుటఁగాంచి మైత్రి కరు • దెంచె నటంచుఁ దలంచెఁ దోడు గా
నెంచెను నిన్ను గాంచు జను • లెంచరె యందము లేని దంచు నీ
కించెడి భూష లిత్తు ధరి • యింపుమ యంచొక ముద్దరా లనెన్.

చ॥ విమల శిరోమణిం గదిసి • వ్రేలెడి కీల్జడఁ గాంచి పెన్ భుజం
గమ మని కాటి నెమ్మి వెను • కం బోడువం గని సుందరాంగి యో
ర్తమిత భయంబునం బఱచి • యప్పటి కుండిన కిన్క వీడి మో
దము వలకాని కెచ్చిరిలఁ • దాటె ననుంగు నొడిం దటాలునన్.

చ॥ అసదృశ సుందరాంగి యొక • యర్మిలి కాంతను పైడిబొమ్మ! యిం
పెసఁగు మరందమా! ప్రియస • ఖీ! నను గన్గొను మంచుఁ గన్నులన్
బొసఁగఁ గమూసి కోయఁదగు • పుష్పలతా నికటంబు చేరి యో
హొసపరి! రోసి కాంచు మని • యుబ్బున నవ్వెను గేలి గొట్టుచున్.

తే॥ వింటి నారి లవంగ తీ • వియలఁ జుట్టి, పంకజముఁ దాల్చి యువక ద • ర్పకుఁ డొకండు
వీలవేణుల వదన వ • నేజములకు, నుదయ రాగ భాస్కరుఁ బోలె • నొప్పు మిగిలె.

తే॥ చెఱకువిలుకాఁడుసిగ్గిలు • చెలువ మమరు, మగలు కొందఱు తరితీపు • లెగయఁగొలుపు
చెలుల కలికి పల్కులకు వి • శేష ఫణితి, శాస్త్రములకు వలెన్ వ్యాఖ్య • సలుపువారు.

తే॥ భ్రమర గీతముల్ వంశ ర • వమ్ముగాఁగ, నసమ శరుఁడనుప్రేఁడు ల • క్ష్యమ్ముచూపఁ
గదుపు నడుమను కోడెలు • గదలు కరణిఁ, గలువ కంటులు చుట్టిరాఁ • గదలువారు.

తే॥ మదిఁ గడంకచే మునులు మ • న్మథుని వింటి, గెలుతు రనుకొంట వట్టి మా • టలె నిజంబు
చిన్నిలతలఁ బ్రసూనముల్ • చిదుము నీమె, కనుబొమలెవారిలొంగింపఁ • గలవుచూడు.

క॥ పొన్న తరు వెక్కిన ప్రియుని, యెన్నికలో నెక్కినిలిచె • నిందువదనయే
యెన్నఁదగు జ్ఞానులేనిం, దిన్నగ గురు కుచల గెలిచి • తిరుగం గలరే?

తే॥ దేవతలచేతనేని చి • త్రింపరాని, సుషమ యంద తలంపును • చూపు నిలిపి
పుష్పశాఖపై నుండిన • పురుషుఁ డొకడు, మొగ్గలును చిగురులుగోసి • ముగుదకొసఁగె

తే॥ గదను బోలిన భుజములు • గల యొకండు, ప్రియసఖిని గాంచె నాయలి • వేణి బింబ
ఫలముఁబోలునోటదుడుకు • పలుకువలుకఁ, గనలు గొనె నని మదిజాలఁ • గలఁతనొందె

క॥ అను నిట్టి చెయ్వులం గల, వనితలు పురుషులును గూడి • వనమున విరులన్
దనియఁగఁ గోసిరి వేసట, గొని జలముల నాడ నిచ్చ • గొనిరి మనములన్.

19. జలక్రీడాపటలము 31

చ॥ లలితులు దివ్యమూర్తులక • లంకులు దేవగణంబు సిగ్గిలన్
బొలసి శిలీముఖంబులు ప్ర • ఫుల్ల సరస్సులనుండి ఝుంకృతుల్
సలుపుచు మూఁగి లేవ విల • స ద్వనవాటులనుండి పెంటులం
గలిసి మదేభముల్ చను ర • కంబున నేగిరి స్త్రీలతో డుతన్.

తే॥ కొలకులం దిగి క్రీడింప • వెలయు లీల, మునుపు దుర్వాసుఁ డింద్రుని • గనలి తిట్ట
నతని సంపద యప్సర • స్సతులతోడ, గడలిఁ జేరిన దృశ్యమ • య్యెడలఁ దోఁచె.

చ॥ కలుకుల కన్నులం బలెనె • కల్వలు పూచెను కల్వలంబలెన్
జెలువల కన్నుదోయి విక • సించెను కోకనదంబులెల్ల న
వ్వెలఁదుల మోముదమ్మి వలె • విచ్చె వరాంగుల మోములెల్ల నా
జలజము లుల్లసిల్లక్రియ • జానుగఁ బొందె వికాస సంపదన్.

ఉ॥ ఇందిరఁ బోలి కొందఱు ని • జేశుల తొమ్మలఁ జేరినారు వే
కొందఱు వారి కేలు జత • గూర్చి జయేందిర నాఁగ సుంద్రి పైఁ
గొందఱు పాళ విచ్చుక్రియ • గొట్టములం గొని నీరు చిమ్మ రం
దందుల మీలు త్రుళ్ళ భయ • మందిరి చేరిరి వారి కౌఁగిలిన్.

తే॥ గందవాడినొండొరులచల్లఁ • గడఁగువారు, విమలజలమునోళులఁ బట్టి • యుమియువారు
అంజలులఁ దోయములు చల్లు • లాడువారు, కుచములంటవిరులు పడఁ • గుందువారు.

తే॥ మెఱుపుఁబోలిన మధ్యముల్ • మెఱయువారు, వెదురుఁ బోలినభుజముల • వెలయువారు
విరియు కేశముల్ మొగముల • మఱుఁగుపఱుపఁ జేరి క్రీడింప నంచలఁ • జీరువారు.

సీ॥ పగడంబు డంబు బిం • బంబు రాగంబు ప, ద్మంబు నింబారు మొ • గంబు లలర
కువలయ నయనముల్ • చవులించు నించు సం, చున మించు మించిన • సుందరాంగు
లడరి జడమ్ముల • నడుమను నడయాడు, వాలుగ మీలను • లీలఁ గనుచు
నీ తటాకంబుల • కెల్లను కన్నులు, కలవె యంచు హితులఁ • బలుకువారు

తే॥ తమిని విభుల భుజంబులఁ • దడవు పూన్కిఁ, దరుల నున్న మయూరముల్ • విరిసిపాటఁ
గుందనపుఁ గుండలమ్ములు • గునిసి యాడ, దరులఁ జేరువారలు సైరి • తరుణు లప్డు

తే॥ నిర్జరాంగనఁ బోలిన • నెలఁత యొకత, నీటఁ బ్రతిబింబితం బైన • నీడఁ గాంచి
నేను నవ్వ నవ్వునది నా • నెచ్చెలి యని, గబ్బి గుబ్బల సర మీయఁ • గడఁగెఁ బ్రీతి.

తే॥ అచటఁ బొసఁగిన దొసఁగేమొ • యరయరాదు, మీలఁబోలియెట్టనిచాలు • వాలుకనుల
నెట్టఁజేసి పంకజములం • దిమిడి నిలుపఁ, జెలువ మొగమేర్పఱుప శంక • చెందెఁ బ్రియుఁడు.

చ॥ తలిరులవంటి హస్తములఁ • దాల్చిన కంకణముల్ శిలీముఖం
బుల రొదతోడ నార్వ జల • పూరమునం జొరఁబాలు హేమమే
ఖలలు తునింగి కాళ్ళఁ బెనఁ • గన్ భుజగంబులు చుట్టె నంచు వె
ల్వెలఁ గొని కంప మొందిరి వి • భీత మృగాక్షులు కొంద అత్తఱిన్.

చ॥ తొలి కలశాబ్ధిఁ ద్రచ్చునెడ • దుర్ఘటమౌ సుధతోడఁ దోఁచు పే
ర్వెల జవరాండ్రు చుట్టుకొనఁ • బొల్పగు మందరమట్టు లంగదం
బులు కడియంబులున్ వెలయు • పుష్ట భుజుండగు నొక్క రాజు తన్
గలుకులు చుట్టి నిల్వ జల • కంబుల నాడుచునుండె వేడ్కమై.

ఉ॥ కంకణముల్ ధరించు కర • కంజములున్ జిఱునవ్వు కవ్వు రా
గాంకితమైన మోవులు ధ్వ • జాంచలలీలఁ జలించు మధ్యముల్
బొంకముగాఁగ నొప్పు పువుఁ • బోఁడులలోనఁ జెలంగు రాజ మీ
నాంకుఁడు తోఁచె నిర్ఘరిణి • హస్తినులం గల హస్తికై వడిన్.

ఉ॥ కారు నెమిళ్ళ క్రొవ్వు లణఁ • గం దగు చాయలు గ్గి మబ్బులం
గేరిన కేశ పాశములు • గిల్కొను చిల్కల కొల్కి కూటముం
జేరిన యొక్క తేఁడు విల • సిల్లె సురాపగ తీరమందు పెం
పారిన ఋక్ష సంచయ స • మాశ్రిత పూర్ణ శశాంకుకై వడిన్.

చ॥ అరుదగు తుంట వింటి యస • మాస్త్రుసకున్ వల పొందె కాక యం
పఱయు నొసంగు దృష్టి గల • మానిని యొర్తు సఖీ జనం బలం
కరణము గూర్పఁ జెల్వల సి • కాయమునన్ వెలసెన్ మనోజ్ఞయై
విరుల తటాకమందు కడుఁ • బెద్ద జలేజము విచ్చు మచ్చునన్

తే॥ చెలులు పలువురు తన చుట్టు • సలిచియుండఁ, బ్రమద యొక్కర్తు విరిసిన • ప్రసవనికర
వల్లి లోకకొన్న యొలయఁగాఁ • బాల వెల్లిఁ, బొడమినట్టి కల్పకవల్లి, పొడవు సూపె.

సీ॥ గురు రథంబుల నుండి • కొన్న సరంబముల్, కొబ్బరి మ్రాకులఁ • గొన్న కుచము
లేరి యొదను గొన • నేరసి యనవద్య, సౌందర్య మొప్పారు • సన్ను తాంగి
కంచెంలోన బి • గించిన వక్షోజ, ములను వెలికి దూఁక • ముసిఁగినంత
విమల జలంబుల • వెలుఁగు రాకా చంద్రు, ప్రతిబింబ మన మోము • పరిఢవిల్లె.

తే॥ పలుఁచ భుజములు వలువల • వెలికి సుబుకు, నుబిడిపిఱుఁదులుకుంభప • యోధరమ్ము
లొండొకటి మీఱి క్రమ్మమ • నుంటఁ జేసి, వెల్లువలు తటముల మీఱి • విరియఁబాఱె

తే॥ ఎట్ట నోరు తెల్లఁగ గను • లెత్తుగాఁగఁ, దావి గంధపు తొలఁగ వ • స్త్రములు నలఁగ
జలజ వదనలు మునిఁగిన • కొలఁకు చూడఁ, బ్రేమ మీఱఁగఁ గవిసిన • ప్రియునిపోలె.

తే॥ మాన్యులంగూడితిరుగు సా • మాన్యులేని మాన్యులౌట యుక్తమకదా? • మత్స్యములును
దరుణుల మొదళ్ళ తావులఁ • బరిమళించెఁ, బెర నిదర్శన మిఁక దీని • కరయ వలెనె?

క॥ తరుణుల చందనములతోఁ, దరుణుల కుంకుమము గలిసి • తగ నిండిన యా
సరసి నొకచోటు నీలపు, శరదమ్మున నెట్టి మొగులు • చంద మ్మయ్యెన్.

క॥ అలఁదిన మొదలి యగురుతోఁ. గలిసిన కలపంబు నీటఁ • గడుగం బడఁగాఁ
దులకించు మెఱుఁగుఁబోణులు, విలసిల్లిరి సానఁ దేఱు • పెను మణు లనఁగన్.

క॥ చెలువుని భుజమున నంగన, చెలువుగ గందమున వ్రాయు • చిత్రము నరసీ
జలములఁ దుడువ బడుట తాఁ, దెలియక కను లెఱ్ఱ జేసి • తీక్ష్ణతఁ జూచెన్.

తే॥ వలఁద పిఱుదుఁలు దర్పక • జ్వరము కలుగు, నతివ యొక్కతె కలపంబు • లలరుఁదేనె
క్రొవ్విరులు పుప్పొడియుఁ గొలఁ • కున జలంబు, తోఁద సలసలనుడికెను • ధూమ మెగయ

క॥ వనజ నివాసిని బ్రాఁతిని, దన కరమున జలక మార్చు • దంతిం బోలెన్
వనమాలా భుజుఁ డొక్కఁడు, తన కరముల నీర మెత్తి • తరుణిం దడిపెన్.

తే॥ మెల్లని నడక నోడింప • మెలఁత లంచు, మృదు పదములఁ బోలిన వన • నెదలఁ గనలి
త్రొక్కులాడుచున్నవియనఁ • దొట్రుకొనియె, నలినములమీఁదియంచపి • ల్లలు నయారె

తే॥ చందనము వోవఁ దేటయై • సౌరు గొనుచు, హేమ కుంభంబులంబోలి • యెనక మెసఁగు
గబ్బి గుబ్బలఁ గని దర్ప • క జ్వరమున, నడలు కాముకు లెందతో • నుడువఁదరమె?

క॥ ఏలిక విరిసిన తామరఁ, బోలిన కేల్సాఁచి జాడ • పొలపము దెలుపన్
లోలాక్షి చేటి కన్నుల • మూలముగఁ గటాక్ష సంజ్ఞఁ • బోఁడిమిఁ జేసెన్.

తే॥ అలలు త్రోయుచుఁ బరువిడి • యలముకొనఁగ, నురలు నీట మునుంగు ర • క్తోత్పలముల
హరిణనేత్రల మోమంద • మందలేమి, మదిని సిగ్గిలి డాఁగిన • మాడ్కి నొప్పె.

క॥ ఈరీతిం గ్రీడించిన, వీరులు మానినులు సరసి • వీడుచు దరులం
జేరుచు దువ్వలువ లలం, కారంబులు దాల్చి యెల్లఁ • గాంచిన తనివిన్

ఉ॥ కోరిన వట్టు నీరములఁ • గ్రుంకి పదంపడి వీడినట్టి కా
సారము లొప్పె రిక్కలును • చంద్రుఁడు వీడిన మిన్నువోలె నిం
డారఁగ విచ్చియున్న జల • జావళి యెల్లఁ దొలంగి దోపు వో
గారము దక్కి కుంది మదిఁ • గంది యలందురు పేద చందమై

క॥ హరిణాక్షులతోఁ బురుషులు, బెరసి జలము లాడుచుంట • వీక్షించిన యా
తరణి యటులాడఁ గోరిన, కరణిం జని చాయతోడఁ • గడలిఁ గ్రుంకెన్.

క॥ బిత్తరీనుఁ డనుచు నోడియుఁ, జలమున మఱి యరుల వైకిఁ • జను నృపుఁ బోలెన్
వెలఁదుల మొగముల కోడిన, నెలయు మరలఁ బైకి నెక్కె • నెలకొను కడిమిన్.

మధుపానపటలము. 67

ఉ॥ తెల్లని కల్లు వెల్లువనఁ • దేటగు పాటలు రూపుతో నిటుల్
చెల్లె ననంగ, నుల్ల మునఁ • జిక్కని మోహము నిండిపొర్లి యా
వెల్లువ యయ్యె నా వెలసి • పెల్లుగ వెన్నెల లెల్ల నేత్రముల్
చల్లన గాఁగ నెల్లెడల • సాంద్రముగాఁ బరవెన్ జగంబునన్.

చ॥ కలిసినవారి చేఁతలకుఁ • గల్లునుబోలి వియోగ మొందు వా
రల యుసు ఱాను దుర్విష వ • రంబయి నెయ్యపు టల్కఁ బూను క
ల్కలకును గూర్చు దూతియయి • గొప్పగ విప్పుగ వెన్నెలల్ జగం
బులఁ బరవెన్ మరుండు తన • పూన్కికి బాసట గోర వచ్చె నాన్.

ఆ॥ నదులు గంగలయ్యె • నుదధులు పాల సం, దరములయ్యెఁ బర్వ • తంబులెల్ల
వెండి కొండలయ్యె వెన్నెల పెల్లిద, మంగవించు టేమ • నంగవచ్చు?

ఉ॥ ఎల్లరు నెల్ల దిఙ్నిచయ • మెల్ల పదార్థము లుల్లసిల్లి క్రొం
దెల్లని పొటచేత జగ • తీతల మెల్ల వెలింగెఁ దొల్లి యు
త్ఫుల్ల సరోజ బాణుఁడిలఁ • బుట్టిన నాఁడు రమా సుమాంగి లో
వెల్లిగఁ బాఱు సమ్మదము • పేరిమిఁ గప్పిన వెల్ల యొల్లె నాన్.

మ॥ పొలఁతుల్ చేరిరి చుక్కలల్లెసఁగు మే • ల్మత్యాల పందిళ్ళనీ
డల సంచార పయోదముల్ దిగెడు ద • ట్టంబౌ వనాంతంబులన్
జెలమం దేటిన నీరుపోలు స్ఫటిక • స్ఫీత స్ఫుర ద్వేదికా
స్థలులం బుష్పిత కాయమానముల ని • ష్టాగోష్ఠిఁ గ్రీడింపఁగన్.

తే॥ పుష్పవేణులతోఁ గూడి • పూల సెజ్జ, లందు కాలంబు పుచ్చెడు • నాసఁ బురుష
లమృతముంబోలి తేటయై • యలరు మధువు, హైమచషకంబులం గొని • యానిరపుడు.

తే॥ అమర గంధర్వ విద్యాధ • రాబ్జముఖులఁ, గేరు సౌష్ఠవ మొప్పు న • క్కీరవాణు
లలరులం దేంట్లు తేనియ • లాను లీలఁ, జప్పరించి రాసవమును • చవులు వాఱ.

తే॥ చంద్రికను పాలఁబోలిన • చషక మూను, చేతికాంతిచేఁ జెలువారి • జేగుఱయ్యె
సుదతి యానిన సుర రాగ • సుధను బోలె, నింతి కనుఁగవ యప్పుడ • యెఱ్ఱఁబాఱె.

తే॥ అగురుపొగగ్రమ్మ క్రొమ్ముడి • యవఘళించు, మగువ త్రావిన తెల్లని • మధువువహ్ని
కుండమున నేయిపోసిన • కుదురుదాల్చి, యుల్లమున నున్న కామాగ్ని • నొలుకఁజేసె.

చ॥ విలసిత ఫాల యైన యలి • వేణి యొకర్తుక పైఁడిగిన్నెలో
పలఁ దన నీడఁ గాంచి చెలు వా! మధు వానుదు రమ్మ యంచు వే

పిలిచె; విసంబుఁ బో ల్కనుల • వేఁడిమి వాక్కుల నద్ధి వెన్నయున్
వెలయు మనోజ్ఞరాంధ్ర యవి • వేకపు దీటు మఱొండు గల్గనే;

చ॥ అలుకఁగఁ దగ్గ కౌను గల • యంగన యాసవ పాత్ర మందు వే
నలియును కెంపు మోవి చిఱు • నవ్వు విష స్ఫురితాగ్ర కుంత వీ
క్షలు గల నీడఁ గాంచి వెఱి • చానరొ యేమి యొనర్తు వద్ది యెం
గిలి యిదిక్రొత్త త్రావు మని • కేరెను కుట్మలదంత కాంతితో.

ఉ॥ నూత్న విధంపు హింసలను • నూల్కొనఁ జేసెడి చూపులాఁడి మేల్
రత్నపు గిన్నెఁ గౌముది చొ • రంబడఁ గల్లని సంభ్రమించి వే
యత్నముతోడ నానునెడ • నంగన లెల్లరు కేరి కామినీ
రత్నముఁ గాంచి నవ్వ నల • రామయు శీర్షము వంచి సిగ్గిలెన్.

ఉ॥ వీణకుఁ బిల్లఁగ్రోవి కొద • వించెను త్రావ్యత యీమె యంచు వి
న్నాణముగా వచింపఁదగు • నారి యొకర్తుక కల్వ తావి కల్
నాణెపుఁ బాత్రఁ బట్టి నయ • నంబుల నీడను గాంచి యంత సిం
గాణి బొమల్ వెలుంగఁ దొలఁ • గన్ వడి నూఁదె ద్విరేఫమన్ భ్రమన్.

తే॥ కైపు మిక్కిల ఘూర్ణిల్లు • కనులతోడఁ, గల్లునం దిందు బింబంబుఁ • గాంచి యొకతె
యీవురాహుభయంబున • నిచటడాఁగి, యుంటె? యడలకు మభయంబు • నొసఁగితినను

క॥ సుడియే యనఁదగు పొక్కిలి, యడరు పడఁతి పూల పంది • రందలి జ్యోత్స్నన్
సుడియు మతిచేత మధువని, తొడిఁబడి గిన్నియకుఁ బట్టఁ • దొడఁగెం దోడ్తోన్.

తే॥ మించు సంచునఁ జలియించు • నిచ్చుఁబోఁడి, సుధను పోలిన పలుకుల • చొప్పుచెడఁగ
రశన నూడిచి విరుల స • రంబు చుట్టె, శిరసునం గట్టె బంగారు • సరిగ చీర.

తే॥ కల్లుపాత్రలోఁ దనమోముఁ • గాంచి యొకతె, నిందుఁ డానఁగ వచ్చెనం • చెదఁ దలంచి
చంద్రః పొలయల్క వేళలఁ • జల్ల నగుదు, వేని యీ కల్లునీ కిపు • డిత్తు నని యె.

తే॥ ఒక్క తిలనాస ముంజేయి • త్రొక్కులాడ, నాననముపయి నొలికించి • యాసవంబు
మైకమున నెఱుఁగక మఱి • మధువు నాన, గిండి కెమ్మోవిపై బోర • గించె మరల.

చ॥ పిసిని ధనంబుకై యరిగి • వేచిన యాచకు లట్లు తుమ్మెదల్
ముసరి రవాళి సేయ నొక • ముగ్ధ ముఖాబ్జము విచ్చి యాసవం
బెసరఁగ నాన నానగొని • యింబుగఁ గోరను నానవైచు నా
బిసమున జుఱ్ఱసాగె నలి • వేణులు వింతగఁ గాంచుచుండఁగన్

ఉ॥ వాలుగ మీలు బెట్టు చెడి • పాఱ నొఱణా వెలివాఱు కత్తి నా
వాలికలైన కన్నులును • వాల్జడయుణా మద బర్హి చాయయున్

గ్రాలు లతాంత కోమల యొ • కర్త ప్రియుండు సురన్ గ్రహింపఁగ
మేలి గుణంబుతో నదియు • మేకొన దానఁగ నుత్సహింపదున్.

తే॥ ఒకతె కోపాభినయ మూను • నొలపు దోఁపఁ, గన్ను లెఱుపొందనొసలు వ • క్రత భజింప
బండ్లు గొఱుకుచు సులలిత • పల్లవముల, తిమ్మ రదఁచు కర తలములఁ ద్రిప్పుచుండె

చ॥ చలనమునొందు మోవియను • జానగు నెఱ్ఱని దొండపంటిపైఁ
దెలి నెల కాతులంగినిసి • తేలిన తెల్లని పండ్ల నొక్కఁచున్
దొరఁకుచు శత్రు రక్తమునఁ • దోఁగిన ప్రాసముఁ బోలు కన్నులన్
జిలుకర చూచు చెల్వ మయిఁ • జెమ్మట గ్రమ్మెను చిందు కల్లునాన్

ఉ॥ పండిన మోవి దొండపయి • భాసిలు రక్తిమ రెండుకన్నులన్
నిండఁ, దలంచు టొక్కటియు • నేర్పునఁ బల్కుట యొక్కటైన యా
యండజయాన మో మనెడి • యబ్జములోఁ గల కన్నుబొమ్మ కో
దండము వంగెఁ గంపనము • దాల్చెఁ జెమర్చెను బాలచంద్రుఁడున్

ఉ॥ బూరుగపూవు తీవి గల • మోవి మెఱుంగునువీడఁ బండ్లయం
దూరిన నీరు తేనెవలె • నొల్కఁగ, తొమ్మన త్రైకతోడుతన్
జీరయు జాఱ, వేనలియుఁ • జిక్కయి జీరుకులాడ గేలి న
వ్వారఁ బ్రియాభిషంగమము • నాసవ సేవయు నొప్పె సామ్యమై

తే॥ అసమశరునిచే వలవంత • నందుచున్న, యోర్తి ప్రియుఁ దేరఁ జేటిక • నొగిని పంప
నెంచియోచెలీ! నీవునా • యెడఁదవలెనె, యచటనేయుందొ? మరలుదొ? యనుచుఁటలి

క॥ హరిణాక్షి యొకతె తనప్రియ, వరుఁ బిలువగఁ జెలులనెల్ల • వరుసగఁబంపెన్
దరువాత వారివెంటనె • తరలె నొకర్తుకయె తాను • దయితుని కడకున్

క॥ వలచు విరి సెజ్జపై దరి, దెలియని మోహాబ్ధి మునుఁగు • తెలవ యొకతె తీ
పొలయఁగ వల్లభు పేరుల, బలుకు చిలుకఁ గౌఁగిలించెఁ బ్రాఁతి • తొలంకన్

క॥ వనజాక్షి యొకతి శయ్యను, దన తోడగు చిలుక నలమి • దయితుఁ బిలువ కే
మనియెదు? జక్కవతో నీ, వును తాపము గూర్తె? యనుచు • బోరున నేడ్చెన్

క॥ తన సవతి పేర దయితుఁడు, తను పిలువఁగ నవ్వు వచ్చెఁ • దరలాక్షికి వెం
టనె కనులనుండి పలపల, మని బాష్పకణంబు లురలె • వలుకయుఁ దొలఁకన్.

తే॥ మునుపు దొనఁగుచేయుప్రియుండు • నెనరుదోఁపఁ, బిలుఁదుమొలసూలిపైఁ గేలు • వెట్టు
దరుణికన్నులనశ్రుము • క్తములునేల, జిందెఁదెగుమేఖలామణుల్ చెదరుమున్నె

చ॥ అలుగుదునా ప్రియుం డిటకు • నచ్చిక బుచ్చిక సేయ వచ్చినన్
కలియుదునా యెదం గలుగు • కంతుని వంత తొలంగు నట్లుగా

పలుకుదునా మనోహరు స్వ • భావ విశిష్టత పీణ మీటుచున్
దెలుపుదునా మనోవ్యథను • దేటగ నంచొక యింతి చింతిలెన్

క॥ ఒకరిత తన పొలయల్కను, సకులకుఁ దెలుపకయె వీణ • చయ్యనఁగొని హ
స్తకమల మెట్టిన యగునటు, సుకముగఁ దన మదిని గలది • చొక్కగఁ బాడెన్

క॥ కొంచును శకునం బొకసతి, కాంచిన యపు డెల్ల ననువు • గానని వగచే
నించు విలుతు నేటుల నుసు, అంచితముగ వెడలఁ బాఱు • నన నిట్టూర్చున్.

తే॥ కందుకమున కందం బిడు • సుందర కర, ప్రియుని పిలువఁగా జోటినం • పినది యంత
లోన వచ్చె నన్నంతఁ ద • ల్పులను మూసె, నామె తలఁపేమొ యెఱుఁగళ • క్యంబుగాదు

క॥ అమరిచిన పానుపునఁ జెలి, యమర్షముఁ దొలంచు త్రోవ • యరయని దయితున్
విమలాంగి కల్ల సోమరి, తిమురున నీలుగుచు నడిగెఁ • దిన్నగ గడియల్

క॥ పదరి యొకతె లత్తుక గల, పదమునఁ దాఁపఁగఁను నిందు • వపువను చేనన్
వెద వేయఁగ వల మొలకలు, పొదలె ననన్ గగురుపాటు • పుట్టెఁ బ్రియునకున్

తే॥ పగలు నోరిచి మరలిన • బంటొకండు, సుందరీ స్తనములు కృశిం • చుటను గాంచి
పొంగి తన్ను మించిన ము • దంబున మొగంబు, తేటనొంద భుజంబులు • మీటనిలిచె

తే॥ లలిత సుందరుఁ డొకఁడు త • ల్పంబుఁ జేరి, కంతు నంపలు యెల్లెడఁ • గప్పి యున్న
పగదినొప్పు పానుపు మీఁది • పల్లవములు, మాఁడుటం గంటఁగని దిగ్భ్రి • మంబునొందె.

తే॥ కలప ముడుకు తాపము గల • కదనవిజయ, వరునకుంబ్రియురాలిబొం • గరపుఁజనులు
తనకు నభిషేక మొనరింప • ఘనులు నిలుపు, కనకపూర్ణకుంభములను • గరిమఁగాంచె

ఆ॥ కనక లతిక ప్రియుని • కడఁజేర నుంకించి గజ్జియలును రశన • కంకణములు
దొలఁగఁజేసి పొరపు • గల చందురుని మదిఁ, గనలి యుఱిమి చూచి • కడఁక మానె.

క॥ నవ మదనున కొక్కర్తుక, తవిలి పువులు కోసి చుట్టి • తార్చిన నరికిన్
బవి భుజ యుగళము లొంగెను, బువు సరము బలంబు నేము • పొగడం దరమే?

తే॥ కుటిలకుంతల తనలోని • కుములు దెలుప, మన్మథుని గాంచి తన చెలిన్ • మరలఁగాంచె
నింతియుద్దేశమునుగ్రహి • యించిసఖియు, సుందరుఁడుచను త్రోవను • చూడఁదొడఁగె

తే॥ రాజవీరుని కడ కొక • రమణి వెళ్లె, నాతిఁబిలిచిన దూత మ • నంబుఁ గలఁచు
మధువొ? మాకుతమో? మాపొ? మరుఁడొ? యేమొ? అరసిపలుకంగనేరికి • నయితిగాదు

తే॥ పొంగినట్టి మోహమునకు • లొంగి వాన, వంటి చల్లని కనులబా • ష్పములు రాల్చ
నేమి మూఁడెనె యని హితుం • దెదుర నవ్వ, నవ్వి సిగ్గు వీడిన దెల • నాఁగయోర్తు.

తే॥ లేమి నెలవగు కటిగల • లేమ కనలు, ప్రబలఁ దడవిన చేతి న • వ్వలికిఁ ద్రోచెఁ
ద్రో చునాచేష్టయాప్రియు • తొమ్మనందు, కుంతముం గ్రుచ్చుటంబోలెఁ • గుములఁజేసె

ఆ॥ చెలిమి కలిమి గలుగు • చెలి చేయి దడవుచుఁ, జెలువు• బిలువుమంచుఁ • జెప్పఁబూను
దన యెడంద సిగ్గు • తలయెత్తఁ జెప్పకో, రంత ప్రొద్దు నిలిచి • యలమటించు.

ఆ॥ సుడిసి వలపు పైకిఁ • బొడుచుచుండ నొకర్తు. బయలి ప్రాణమైన • వలపుకాని
చేష్టలెల్ల సఖికిఁ • జెప్పంగ సంకించి, బిడియమంది వేఱు • నుడువులాడె.

తే॥ ఒక పెయుల్లముల్ ప్రాణము • లొకటెనిందు, ప్రేమయొకపాటిదేయైన • ప్రియుడుఁబ్రియము
నొడళు లొకటి చేయఁగఁ బోలు • నొత్తిబిగియఁ, గౌఁగిలించికొనిరివారు • కాంక్ష లూఱ

క॥ సుందరుఁ డెదురగుడు మనసు, ముందేగె మనంబుఁ బోలు • మొగమును మ్రొక్కన్
సుందరునకు నది క్రొత్తగు, చందముగా సిగ్గు పూచెఁ • జానకుఁ బోలెన్.

చ॥ పొలయలుకం జనించు వల • పుం గొని దత్పల మూహ సేయు చా
పలమతి యొర్తి కొంటిమెయి • వల్లభుఁ దేరక రేయివోలెఁ గ
ర్వలివలెఁ జేటి చేరఁ జని • బంధుర దేహః యిదేటి తీరు? పైఁ
జులుకఁ దనమ్ముగాదె? యని • సూక్తులు పల్కెను తల్లి పోలికన్.

తే॥ సంజదయ్యము దాఁకిన • సరణి నొప్పు, వలపరి యొకర్తు తల యెత్తు • నిలుచుఁ జూచుఁ
బలుకునదియేమొయెఱుఁగదు • చెలువుఁబిలువఁ, బంపుదూతితోఁ దనతెల్వి • నంపెనేమొ?

తే॥ జననమరణచక్రమువోలె • సంచలించు, మనసుతో మొయిలునఁ దోఁచి • మరలమఱుఁగు
మించువలె బయటికి వచ్చి • కాంచుఁ బిదప, నేగుచుండు లోనికినొక • యించుఁబోణి.

తే॥ మకరికాయోగ్యమౌ చను • మలల మీఁద, కంతుతూపులు తొలిచిన • గాయములను
కేల నదుము నేడుచు నవ్వుఁ • గినుకఁ జింత, వెల్లడించుఁ బొమ్మని చూతి • వేఁడు నొకతె

తే॥ సంభవము నార్తినెఱిఁగిన • జనులయొద్ద,, చెప్పికొనుటలు వృథయని • చెమ్మరించి
యుడికి కృశియించి పడకపైఁ • బడుచు నోర్తు, ప్రక్కనిలిచిన చేటిని • పాఱఁ జూచె.

తే॥ లికుచకుచలగు కన్యకా • లికిని మించి, బ్రమయుచున్నాడు మదులందు • పచ్చెకాని
కరణి జొచ్చివారలుద్రావు • కల్లుకేటఁ, ద్రావెఁగాఁ బోలుఁబూన్కిఁ గం • దర్పుఁడిపుడు.

తే॥ తరుణులం గూడ రసన లం • బరములూడ్చి, తొలఁగఁ జేసిరి వల్లభుల్ • తుడుమువంటి
వారలేనియు వెలి వఱు • పంగఁ దగని, చెయ్యులొప్పార దగ్గఱఁ • జేరఁ దగునె?

తే॥ బయలి మేఖలల్ వలువలు • వదలఁ జేయు, టబ్రమే? యొర్తు బిడియంబు నవలఁ ద్రోచె
నాప పలంబు గలుగు సన్న్యాసి వలెనె, తన్నుసన్న్యసించుటయు ని • త్తఱిని గలదు.

తే॥ తరుణుఁ డొకండొక తరుణి కం • దర్పకదన, మందు సములైరి హెచ్చుత • గ్గరయరాఁక
యిరువుర తలంపులూపిరు • లేక మయ్యె, నన్నచో నెవ్వరందు గె • ల్పందువారు.

తే॥ ఒక్కరుఁడుకరమునఁదన • యురముమూయ, నెదనువసియించుప్రాణనా • యికకుఁబోటు
గలుగు నని వంచనమ్మనఁ • గరతలమున, ఘూయుచున్నావనుచు నొక • ముదిత కసరె.

తే॥ పగడపు మ్మోవి వక్షోజ • పర్వతములు, మృదుల హస్తముల్ భల్లంబు • నెనయుకనులు
గలుగు సతియోర్తు వలపుల • కడలియైన, ప్రియున కట రంభవలె మేటి • ప్రేమ నొసఁగె.

తే॥ వలపు కానీ యసత్యవా • క్కులఁ దలంచి, మేరలేని కోపముగొని • మూర కదన
మందు మగపోఁడిమింజేసి • యడఁగి యున్న, యూసయేగెల్వ నొకచామ • యతిశయిల్లె

తే॥ హింస్ర సాధనములు రూప • మెనసీనట్లు, మెఱయు కన్నుల చెలి తన • యొఱపుకాని
నలమి గుబ్బలి గెలుచు గు • బ్బలు కడింది, విభు నురము దూసి చనెనని • వీఁపుచూచె.

చ॥ చెలువల క్రొత్త వలపులను, వలకాంద్రు భజింప గంధ • పంక మురలె వే
నలు లూడె గాజులందెలు, గలగల మనె సంచలించెఁ • గటి సూత్రంబుల్.

క॥ కలువల దాయ యవము వలె, వలపు కినుకఁ దోల నొకతె • పడి నొడికముతో
బలు కల్ల నిద్దురం గొని, కల సాకున నొరిమకానిఁ • గౌఁగిటఁ జేర్చెన్.

తే॥ ఇందు బింబాస్యయును తన • హితుఁడుజేరు, తరుణమబ్బుఁటచేదానిఁ • దలఁగఁ ద్రోవ
కొడలి నొడలితోఁ బెనవైచి • యెదయిక నెద, నరయరైరి యువయమాట • యరయరైరి

ఆ॥ కాంక్షిలూఱునుత్సు • కత వరులకు, వక్ర, కుంతలలకు రతులఁ • గూర్చు రేయి
వలుఁద చనుల మోయు • బలిమిఁ గాంచని మధ్య, ముఖను బోలి కార్శ్య • మునుభజించె

ఉ॥ పున్నెపుఁ గర్జముల్ తొడఁగి • పూర్తి యొనర్పని వారి సంపదల్
చెన్నుగ మధ్య వచ్చుచు న • శించెడు రీతి విధుండు క్రుంకెఁ బై
వెన్నుని తొమ్మనం బరిధ • విల్లెడి కౌస్తుభ రత్న లీల వా
రాన్నిధియందు దోఁచె గ్రహ • రాజు జగంబులు తెల్వినొందఁగన్

18 ఎదురుకోలు పటలము. 30

సీ॥ చెడు నీతి త్రోవలఁ • జెల్లక ధర్మ శా, స్త్రానుగుణ్యంబుగ • నరుగు నెఱుక
నయము దప్పని పాల • నము గల్గు దశరథ, చక్రవర్తియు గొప్ప • సామజముల
మద జల ధారల • నదులు పాఱుచునున్న, సేనా సముద్రంబు • చేరి కొలువ
నాగలోకంబును • బాగుగాఁ గనఁబడు, పరిశుద్ధ సైకత • ప్రభలు గలుగు

తే॥ త్రిపథగం జేరఁగా నాయు • ధీయమైన, సైన్య వారాశి తజ్జల • సమితిఁ గ్రోలె
దానిఁ గాంచిన యుప్పు సం • ద్రంబు గూడఁ, దేట నీరు ద్రావెడు నాస • దీటుకొనఁగ

తే॥ పృథుల కేదార వేష్టిత • మిథిలఁ జేరు, నంత దశరథు రాకకు • నలరి జనక
వల్లభుఁడు మహోదారుండు • వార్ధి వలెనె, పొంగి యెదురుకోల్వచ్చెవి • భుత వెలుంగ

మ॥ ప్రబలోత్సాహము చెంగలింప మద సా • రం గంబులున్ దేరులున్
విబుధశ్రేణి తురంగపాళి బలయన్ • వీరావళుల్ గొల్వ న
వ్విబుధేంద్ర ప్రతిమానుఁ గోసల విభున్ • వీక్షించి తోడ్తేర ధీ
ర బలుండౌ జనకుండు వోయె రవిఁ జే • రం బోవు చంద్రుండు నాన్.

శా॥ గంగా ప్లావిత భూ విభూత్తము చమూ • కాండంబు షడ్వారిధుల్
తుంగోద్వీచుల శంఖ నాదములతోఁ • దోతేర శ్రీ లక్ష్మి నా
రంగం గాంచు సుధాబ్ధి సంతసమునన్ • బ్రత్యుద్గమంబైన జో
కం గన్యామణి సీతఁ గాంచు జనక • క్ష్మాపాలుఁ దేగెన్ వడిన్.

తే॥ పరఁగ నశ్వత్థ దళ రూప • భల్ల సమితి, యడరు దశరథు సేనకు • నబ్ధి సప్త
కంబు చతురంగ బల రూప • గరిమ నొంది, జగము పరపంగ నదియ పో • సాటియగును

తే॥ జాలరులు జాలువారు ము • త్యాల గొడుగు, లోలి పీలి కుచ్చులు గప్ప • సుప్పరంబుఁ
బగలు మఱఁగి యిరులు గ్రమ్మఁ • బ్రభుని సేన, రంగు పూవుల పద్మాక • రంబుఁ బోలె

మ॥ కమలాదేవికిఁ గాణయాచి విపుల • క్ష్మాపాలు పెక్కెంబొ? వ
క్షమొ? కోటీరమొ? నిస్తులీ కృత వళ • క్ష చ్ఛత్రమో? సత్కుల
క్రమ సంపాదిత రాజ్యమో? బహుళ సం • ఖ్యం బొల్చు సైన్యంబొ? బల్
శ్రమలం జెందియు నిర్ణయించి పలుకన్ • శక్యంబె యెవ్వారికిన్?

సీ॥ కంచు కాపూర్ణకు • చాంచితోరస్కుల, నీలవేణికలందు • నిండుతేంట్ల
ధ్వనులనే పోలు నా • దస్వర సప్తస్వ, రారావములు బహు • వ్యాప్తి గనియె
రథనేమి రవము వా • రాశి ఘోషముఁ బోలె, గజ ఘీంకృతులు మేఘ • గర్జఁ బోలె
జగతి పరిఖయైన • జలధి మెరకగాఁగఁ, బెంధూళి నిండి యా • పిదపఁ బైని

తే॥ యేడు లోకంబులను ముంచి • యెసఁక, మొసఁగె, ననుట తేలిక మాటయౌ • నసుర వైరి
జగములం గొల్చు పాదము • చన్న త్రోవ, నేగి యావలి లోకంబు • లెల్లఁ బ్రాకె.

తే॥ పరవు గొడుగులవరుసలు • ప్పరముగప్పఁ, గలుగునిరులఁ దొలంచుట • సులభమె యగు
మణి విభూషలు వెన్నెల • మరపుదెచ్చుఁ, గొరడువైచునెండయుఁగాయు • మెఱుపుమెఱయు

తే॥ కోసలేశుండు రా జన • కుండు గరిమ, నెదురు వచ్చు పథము లెల్ల • హేమరజము
గందవొడియుఁ బుప్పొడి పచ్చ • కప్పురంబు, పెక్కు వగల తావుల ధూళి • బెరసియుండె

తే॥ పునుఁగు కస్తురి కుంకుమ • పువ్వునగురు, కలిపి చల్లఁగా నైన పం • కంబుతోడఁ
గరుల మద జలధారలు • గలిసి పాఱ, నైన బురదలే వీథుల • యందు నిండె.

తే॥ నీడ లన్నియుఁ బరిమళ • నీల కచల, కనక రత్న భూషల కాంతిఁ • గలుగు నవియు
విజయ చిహ్న పతాకలు • విరియు మేలు, కట్లు గొడుగులు గప్పఁగాఁ • గలుగునవియు.

॥ దశరథుని సేనతోడ ను • త్కంఠమెయిని. జనకు సేనయుఁ గలిసె ఘో • షణమునిండ
ఘన తరంగాకులారావ • కంధియందు. నదులు చేరఁగా జరుగు వి • న్నాణమొప్ప.

॥ జనకుఁ డుత్సాహమున లోక • జనకుఁడనఁగఁ, దగిన దశరథు రథమును • డాయవచ్చె
రథికవరులతోఁ దన మనో • రథమువంటి, రథముపై నాసఁ బోలిన • రయము మెఱయ.

॥ డాసి తేరు డిగ్గి, మీసరంబగు సేన, వెనుక నిలువ మున్ను • వెడలు నతని
దశరథుండు కేలు • తగఁజాఁచి యరథ మె, క్కించికొనియెఁగౌఁగి • లించికొనియె.

॥ పులియెదుటి సింగముం బోలి • పురుషవరుఁడు, చెలిమి బంధు మిత్రాదుల • సేమమడిగి
ముందు జరుగ నిమ్మన ముద • మంది యెల్ల, వారు మిథిలాపురంబును • చేరినారు.

॥ ఇట్టులింపుపెంప • నిరువు రేగుచునుండ, తన్ను దాన పోలు • ధన్య గుణుఁడు
శివుని ధనువు విఱుచు • శ్రీరామచంద్రుండు. జనకు జనకు నెదురు • కొనఁగ వచ్చె

॥ విబుధ మనుజ నాగ • వినుతుండు రాముండు, బలసి వీరవరులు • గొలిచి రాఁగఁ
దమ్ముతోడఁ దాను • తపనీయ రథమెక్కి. వచ్చిచేరెఁ దండ్రి • వాంఛవోలె

॥ దశరథేశు వెదుర్కొనఁ • దరలుసేన, లోన నేనుఁగులో? పిడు • లో? హయములొ?
లెక్కపెట్టంగ మానంబు లేకయున్న, యా సమృద్ధిని పలుక శ • క్యంబె తెలిసి?

నీలోత్పలమ్ముఁ ద • మాల పుష్పముఁ బోలి, చిత్రసౌందర్యంబు • చెడఁగ నొప్పి
యమర వినుతమైన • యడుగుఁదమ్ములు గల• పిన్నవాఁడగు రామ • విభుఁడు మున్ను
వదలిన ముఖ్య జీ • వమ్ము పిదప వచ్చి, చేరిన కరణివి • చేరి యంతఁ
దక్కు వారు తనకు • మ్రొక్కుచుండఁగఁ దన, కన్న జనకు పాద • కమలములకు

వినతుఁ డగుచు లేవ • మనువనఁ దగు దశ, రథుఁడు గాఢముగ ను • రమ్ముఁ జేర్చి
యలమికొనియెరుద్రు • విలుద్రుంప మున్నేగు. మహితబాహు గిరులు • మఱుఁగుపడఁగ

తొలఁగ వీలుకాని • దుఃఖమ్ము మొత్తమ్ము, మాయ మైన యంత • క్ష్మావిభుండు
లలిత రీతి మ్రొక్కు • లక్ష్మణుఁ గ్రుచ్చిక, వుంగిలించికొనెఁగ • రంగుప్రేమ.

భవుని ధనువు ద్రుంచు • నవ మన్మథుండంత, మరలి తల్లులకు న • మస్కరించె
వారి యెడఁదఁ బొడమి • పారమ్ముమీఱిన, సంతసంబు దెలుప • శక్తు లెవరు?

మేటి భక్తి యతిశయించి • తేట యైన, కరణిఁ గన్నీటి కణముల • సరము లురల
మ్రొక్కు భరతుని తను తండ్రి • మున్నుతడవు, పగిదినురమున, జేర్చె జీ • వములఁబోలె.

శా॥ శ్యామాకారునితోడ వచ్చు ఘనుఁడౌ • సౌమిత్రియున్ విస్ఫుర
త్ప్రేమాకారునితోడ వచ్చు గుణవ • ద్వీరుండు శత్రుఘ్నుఁడున్
ప్రేమ శ్యామల రూప భూషణములై • పెంపారు పాదాబ్జముల్
మోముల్ చేరిచి మ్రొక్కఁ జేర్చికొని రా • మోదంబుతో వక్షముల్

తే॥ నీతికరుణలే విభుని వి • ఖ్యాత ధనము, లని యెఱింగిన తమ తండ్రి • ననుగమించి
యనుప మాగమోక్త క్రమ • మనుసరించు, సుతులునలువురుచూపఱు • చూడ్కిగొనిరి

ఆ॥ సాక్షి యనఁగఁ దగ్గ • సత్పరిపాలన, మడరఁ దల్లి బోలె • నమరువాఁడు
దశరథుండు పిదపఁ • దనయుని వీక్షించి, వైభవంబుతోడఁ • బదమ యనియె.

తే॥ కరులఁ బోలిన యవ్వీర • వరుల ప్రేమ, మెంతదో? వారికౌతుక • మెంత పొడవొ?
కనఁగలేము కుమారులు • కదలుసంతఁ, బరిజ నోత్సాహ మాతండ్రి • పగిదిఁ బోలె.

తే॥ ప్రేమమయులగు తమ్ములు • సేవలందు, నగ్రములై వేడ్కతోఁ దురం • గములమీద
రాఁగ నున్నత రథముపై • రాముఁ డేగె, భేరి మున్నగు వాద్యముల్ • బోరు కొనఁగ

తే॥ పడవి యభ్రంక షోత్తుంగ • భర్మ హర్మ్య, ములను చిత్రాకృతులఁబోలు • పొలఁతిగముల
విసము నిండిన ట్లుండిన • వీక్షణములు, పుష్ప వర్ష మె యన నొప్పఁ • బురము సొచ్చె.

సీ॥ అందంపు మేడల • యందెల్ల కర కంక, ణంబులు మొరయ వే • నలులు విరియఁ
జెందమ్మి పాదమ్మ • లం దాల్చు నందె లా, గమ పద్ధతుల తాళ • గతులు దెలుప
కుంభి కుంభంబుల • దంభంబు చెడ డంబు, నింబారు వక్షోరు • హంబు లొప్ప
సన్నుతాంగులు గల • సౌధంబు లెల్లను, నర్తశాల లే • నాఁడుఁ గావు

తే॥ దేవదేవుండు శ్రీరామ • భూవరుండు, దరియ నా బాలికా ప్రౌఢ • మరసిమరుఁడు
ప్రేరణము సేయ వారు గా • వించు చేఁత, లెఱిమి నవధరింపఁగ, గుత్తూ • హలుఁడుగండు.

19 వి హా ర ప ట ల ము. 48

సీ॥ పూలచేఁ దరియు క్రొ • మ్ముడు లొప్పు పడఁతులు, జింకలగుంపులు • చేరు పగిది
బర్హి సంఘంబులు • భ్రమియించుటం బోలి, ఋక్ష బృందము తేజ • రిల్లు కరణి
మెఱుపుల రాసులు • మెఱసిన కైవడిఁ, దుమ్మెదల్ ఝుమ్మని • క్రమ్మి యార్వ
జాఱిన క్రొమ్ముడుల్ • సవరించుకొనకయు, మొలనూలు తెగుటయుఁ • దెలియకుండ

తే॥ పైఁటలుంజాఱసవదరిం • పకయుఁగొను, లులియలెక్కింపకయుదాని • తొలఁగుతొలఁగుఁ
డనుచు మధుపు గ్రోలఁగ వచ్చు • నళులయట్లు, సరభసంబున ముసరి రు • త్సాహ గరిమ

సీ॥ కనులతోనె ప్రేమ • యను వస్తు రూపంబు, గాంతము గాక యో • కాంతలార!
ఈ నాతి జన్మంబు • చే నొందఁ దగు ఫలం, బీ నాఁడె కందమో • యింతులార!
రాతికిఁ దొలిరూపు • రమణఁ గావించిన, పదములఁ జూతమో • పడతులార!
కను బరువైన శ్రీ • కంతు విల్విఱిచిన, కరము లీక్షింతమో • కలుకులార!

తే॥ అనుచు నీటి యెద్దడి నొచ్చు • హరిణ చయము, విమల జల పూరముం గన్న • విధినిపల్ల
మునకుఁ బాఱు జలముఁ బోలి • మనసు పఱవఁ, బట్టఁ బరుగిడు చందానఁ • బరుగు లిడిరి.

ఉ॥ మానుగఁ దేరిపై నగర • మార్గమునం జను రాముఁ డప్పు త
న్నే నయనంబు లార్పక ర • హించి కనుంగొనుచున్న యట్టి కాం
తా నికరంబు కన్నులనె • దప్ప కెఱుంగఁగ జేసె నుత్తమ
జ్ఞానులు తన్ను కృష్ణుఁ డను • నామమునం గల యర్థ మంతయున్.

చ॥ తలఁపును మించి యూతని ర • థంబు రయంబునఁ బోవ కిచ్చటన్
నిలుచునుగాక యంచుఁ దరుఁ • ణీ మణు లెల్లఁ దపించుచుండఁగా
నిలను దివంబుఁ గొల్చిన ర • మేశుని రాఘవు నెప్డు గంటి తె
ప్పల కటు దాఁటనీక సలు • పం దగు మానిని యెంత ధన్యయో ?

చ॥ వలఁతి యొకర్తు స్త్రీత్వమును • వల్వయుఁ జిన్నెలు భూషణంబులున్
దెలివి తెఱంగు తేటయును • తేజము లజ్జయు మానసంబు స
త్కులము బలంబు గౌరవము • గోలతనంబును గాత్రమున్ స్వజీ
వ లవము చక్కఁ దక్కనవి • పాయఁగ నిల్చెను పుత్రికాకృతిన్.

తే॥ కమ్మలందాఁటి వెలుగొందు • కనులయందు. మబ్బువోలె నీరొడియంగ • మరుశరమ్మె
లెదము లే కెద గాఁడఁగ • పతకె నొకతె, మొగులు లేని మించనఁదగు, మొలనుపోలి

మ॥ అలినీలాలక లెల్ల తెప్ప లిడకా • శ్యామాంగు మై యందముం
గలయం గాంచుటఁజేసి నీలిమము నా • కన్నుల్ తగం బొందెనో
కలుకుల్ కాటుక కన్నులన్ విరిసి యు • త్కంఠన్ విలోకించుటన్
నలుపై యొప్పనొ రాము మేను తెలియం • గా రాదు సుంతేనియున్.

మ॥ చిగురుం బోఁడులు రాముపై విరులు వ • ర్షింపంగఁ గందర్పుఁడా
పగిదిన్ వారలమీఁదఁ బుష్ప శరముల్ • వర్షింప నొక్కర్తునున్
జగతీనాథుని చంద శాసనము నీ • శ్యామాంగు చిత్తోన్నతిన్
దగవు న్నేరక భీత నేత్రలకు బా • ధం గూర్చు వీఁ డెవ్వడే ?

చ॥ లలిత వరాంగి యొక్కతె య • లంకరణంబులు వీడి రాలఁగా
వలువ యొకండు మాత్ర కర • పల్లవ మందునఁ జిక్కఁబట్టుచున్
మలఁగుచు నిల్చె శిల్పకుఁడు • మాటలఁ బ్రేమల దాఁటి సల్పు పెన్
వలపునె ముద్దచేసి చెలు • వంబుగఁ దీర్చిన చిత్రమో యనన్.

ఆ॥ గెలుపు హింస గలుగు • క్రీఁగంటి చూపుల, చెలువ యొర్తు నొసలు • చెమ్మరింప
మనసు సొక్క నిలిచి • మఱి యొంచు గానక, రాముఁ డొంటి యున్నె • చామః యనియె.

ఆ॥ మనసు కరఁగి యున్న • మగువ యొక్కర్త యూ, వంచకుం డెదంద • వచ్చి చొచ్చె
వెనుక కేగకుండఁ • గను త్రోవ మూసితి, సెజ్జ గదికిఁ బోదు చేటిః యనియె.

ఆ॥ త్రిపురఁబోలు నతివ • రతిపతి శరములు గణన గొనక ఒకన • కంచుకంబు
ప్రీల వచ్చి నిలిచి • ప్రేమమైరాము మై, యొప్పుగాంచు వారి • మఱిమి చూచె.

తే॥ ఉత్సుకతతోడ నేతెంచి • యువతి యొకతె, దీర్ఘచపల నేత్రంబులఁ • దేఱిచూచి
తృప్తివడి ప్రేమగొని యెడ • తెఱపి లేని, లోని సంతాప మడరంగ • లోనికేగె.

ఉ॥ తోరపుఁ గేశపాశములు • దొడ్డకుచంబులు బల్ పిఱుందులున్
దూఱఁగనీక చట్టమయి • తోఁపఁగఁ గన్నులఁ జూడలేక య
వ్వీరుని సౌరు గాంచు తమి • ప్రేరణ సేయ శుభాంగి యొర్తు యిం
పారఁగ వారి కౌనుల బ • యల్లనె వంగుచుఁ గాంచె నత్తఱిన్.

చ॥ మదనుని సూన బాణములు • మానసముల్ గలఁపంగ వీథులం
జెదరిన భూషణావళులు • చిందిన గందము జాఱు మేఖలల్
కొదరిన తాకహారములు • క్రొమ్ముడి జాఱిన పూసరంబులున్
బొదలిన చోట్లు దక్క మఱి • పుట్టదు వేఱుగు తా వొకింతయున్.

సీ॥ భుజములఁ గనువారు • భుజములే కాంచిరి, పదములఁ గనువారు • పదులె గనిరి
ఆజాను బాహుల • యందంబు గనువారు, వానినే తెప్పవా • ల్పకయె కనిరి
వాఁడి కన్నులు గల • వారిలో రూపంబు, పూర్తిగాఁ గాంచిన • పుణ్యు లెవరొ ?
తమ మతానుష్ఠాన • ధర్మంబు చొప్పునఁ జెప్పంగఁ బడు మహా • చిద్విలాసు

తే॥ పెక్కురూపులుతోఁపనొ • క్కొక్కరూప, మొనరసద్భక్తిఁగాంచునొ • క్కొక్కమతము
వారిఁ బోలిరి వీక్షించు • వారలెల్లఁ, జారుతరమూర్తి రామ వి • హారవేళ

క॥ తనుమధ్య యొకతె బ్రతుకుట, కనువుగా నతఁడామె యెదఁద - నడఁగె జగమున్
చన కుక్షి నడంగించిన, ఘనాఘన విభాంగుకంటె • ఘనులెవ్వారల్ ?

క॥ చెలి యొకతె తేర్చి తోడనవి, గలగల మనఁ బూవు రెమ్మ • కరణి నరిగి యా
వల వలవల నేడ్చుచుఁజె, ల్వలచేతులోన మరలె • భవనంబునకున్

క॥ గిరి విభ ధనువును విఱిచిన, కరణిఁ జెఱకు విల్లు విఱిచిన • కావఁగఁ దగదే ?
పరవీరః దాసినవియెవ్, విరుపు మనము గల యొకర్తు • బింకము చెడఁగన్.

క॥ చెలి యెకతుక యనియెఁ దపః, ఫల మనఁదగు రాఘవుండు • బండిం డిగి క
న్నుల యెదుట విఱుకు త్రోవ, న్నిలిచిన యీచేఁత కలయొః • నిజమొః • కపటమోః

క॥ కనకాంగి యొకత మదినే, తవ దూతిగఁ గొనుచు నుసుఱుః • తలరెడి చింతన్
వనజాక్షి జనకనందిని, మును ఘన తపములమ చేసెఁ • బూవిక వనియెన్.

క॥ పొచ్చెంబు లేని చిత్రపు, టచ్చనఁదగు పడఁతి యొకతి • యదలి బడలుచున్
విచ్చెలిః యీదృశ్యము మరుఁ, దచ్చముగా వ్రాసి యుంచ • నగునేః యనియెన్

క॥ హరిణాక్షి యొర్తి యారయ, నరునకు నీ లక్షణములు • నలువొందునె? శ్రీ
పరుఁ డితఁడు నిక్కమియ్యది, యరయఁగలరు కన్నులార • ననియెఁ జెలులతో.

క॥ వనజాక్షి తొడవు లూడఁగ, మనసు కరఁగ వాడి యితఁడు • మన పురమునకుం
జనుదెంచుట తొలిఁ జేసిన, జనకు తపఃఫలమె యంచుఁ • జక్కఁగఁ బలికెన్.

క॥ కను లశ్రులు రాల్ప నొకతె, తన యెడ లోడికంబు వీడఁ • దపియించి యితం
డనుఁగులు మునులును వీడివడ, వనట దొలఁగఁ గలనునేని • వచ్చునె? యనియెన్

క॥ జలదమ్ముఁ గాంచిమురియు నె, మలిబోలెం గనక లతిక • మది వల దాఁచం
దలఁచె, నది మారుఁ డెఱిఁగెను, తలఁపుల మది దాఁచినట్లు • దాఁచునె మోమున్

ఆ॥ వాలుగంటి యొకత • పూల పానుపుఁ జేరి, పిడుగుఁ మోఁత విన్న • పడగదారి
చాడ్పు మిట్ట యిఱుకు • చన్నులు చెమరింప, బుద్ధి చెడఁగ నూర్పు • పుచ్చుచుండె

తే॥ చెంగలువఁ బోలి యమృతంబు • చెంగలించు, నధరబింబ లిట్టులు లోన • నలయుచుండ్రి
సీత చేసిన వ్రతములు • చేయకుండు, వార లెటు లుండఁగల రార్తి • వడయకుండ.

తే॥ ఒడలు చెమరించి ప్రాణంబు • లుడుకు నొకతె, విమలు డగురాముఁడింతేని • ప్రేమతోడ
నొకరిఁ జూడఁడ తలఁపడ • యుబ్బ గొనఁడ, పలపుసుంతేని మదిలేని • వాఁడొ? యనియె

చ॥ పురమునఁ గల్గు పైదలులొ • పూర్తిగ లెక్కకు మించినారు దా
శరథి శరీర సౌష్ఠవము • చాఁగురె! యెల్లయె లేనిదయ్యె నె
చ్చిరి చిరి రౌతు మాత్ర మిఁకఁ • జేయునదేమి? కరంబునందు పూ
శరములు వట్టిపో వయిచెఁ • జయ్యన మొగ్గ కటారి దూయుచున్

తే॥ భువిని వెలఁదులకే గాక • దివిని గలుగు, నారులకుఁ గూడఁ గలిగెను • మారు పోరు
లిచట నుండిన మన పద్ది • యెఱుఁగ లేవ, ఇచట విడిచిన శరములే • యచటఁ దాఁకె.

తే॥ మోహమునఁ జిక్కి భ్రమియించు • ముగుదలింద, ఱుండనొకతెనేని గొనమి • యొప్పునేమొ
ఇతఁడు సన్న్యాసియో? కాఁడు • సతులపాలి, చెడుగుకొలకాఁడనుచునొక • చెలువపలికె

తే॥ మఱుఁగు తాపము గల తను • మధ్య యొకతె, కాలు సేతులు తూలఁగా • సోలి పడియె
కనిన వార లయ్యో పాప • మనుచు బ్రదుకుఁ, గాక! యనివచించిరి మిత్తి • తాఁకెననుచు

తే॥ యువతియొక్కతెయుయ్యాల • యూఁక పోలెఁ, గాళ్ళుకాయలుగాయ న • క్కమలనేత్రు
వెంటఁబడి కొంత దవ్వేగి • పిదపమరలి, చేరె నింటి కిదెప్పరు • చేయు తీరు ?

తే॥ ఉత్కటంపు మనోభ్రమ • మొప్ప మగువ, లంబొకతె మటియొక గోల సరసియచట
నా మనముఁగూడఁగాంచితే • నాతి! యనియెవలఁపుమిటిమీఱునెడసిగ్గు • నిలుచునేమి

క॥ ఇన కులము వారు శరణం, బనఁ గాచిన వార లౌనఁగి • యసువులనేనిన్
వనితల యుసుఱులఁ గొనుటే, తని కెట్లబ్బె ననియొక్క • తపణి వచించెన్.

ఆ॥ సిగ్గుచేత నెలవు • చెడిన చంద్రానన, హరుని ధనువునితఁడు • విఱుచుపెన్న
పేరకొఱకుఁ గాదు , చేపడు విలువిద్దె, వలఁతి తనము చూప • వలచి యనియె.

ఆ॥ మేలి ప్రాణ వితతి • తూలునొక్కర్తుక, ఘోర ధనువు దాల్చు • వీరు నెదుట
మారుఁడిట్లు మమ్ము • మారాము సేసెడి, నెంత బల్లిదుండె • యీతఁడనియె.

ఆ॥ వనిత లెల్ల రిట్లు • వలవంత పొలుఁగా, విమల మానసుండు • వినుత గుణుఁడు
చేరెఁ గౌశికుఁడు వ • సిష్ఠుఁడు నృపవరుల్, కూడియున్న కొలువు • కూటమందు.

ఆ॥ రాముఁడంత మెఱపు • భ్రమియించు తీరున, హార వితతి చలన • మందు చుండ
కాలమేఘ మొండు • నేల వ్రాలు కరణి, చాఁగి శిరము వంచె • సన్మునులకు.

తే॥ ధర్మమును గావఁ బుట్టిన • తాటకారి, మ్రొక్కదీవించి వారుకూ • ర్చుండు మనఁగఁ
బుష్పశిల్పంబు గల యొక • పొన్న గద్దెఁ, దమ్ము లిరుగడ నిల్వమ • ధ్యమననొప్పె.

క॥ నక్షత్రములు భజింపఁగ, బుక్షేశుఁడు మిన్ను వెలుఁగ • నేతెంచు క్రియన్
బక్షముల విభులు గొలువ న, పేక్షన్ మండపము దశర • థేశుఁడు చేరెన్.

ఉ॥ చేరి మునుల పదంబులు • కోరి మ్రొక్కి, భూసురాశీఃపదములతోఁ • బుష్పవృష్టి
గురియ నుచితాసనంబునఁ • గూరుచుండె, నగవిభేదియు సిగ్గిలి • మొగము వ్రాల్చ.

సీ॥ గంగరాజులును కా , శింగులు వంగులు, నంగభూపులును కు • శింగవరులుఁ
బాండ్యులు చోళు లా • వంతికుల్ చేరులు, మాళవుల్ మాత్స్యులు • మాగధులును
శకులు కొంకణులు నో • మకులుచీనులుపుళిం, దులుతురుష్కులును చై • ద్యులునుపౌర
వులు కటినాటినృ • పులు తెల్గుదొరలును, యాదవుల్ నేపాలు • రాదిగాఁగ

తే॥ నాదిభూతంబుచేఁ గవి • యంగఁబడిన, కడపటిది యగు పృథివిపైఁ • గల సమస్త
రాజు లెల్లఁ గిరీటవి • భ్రాజమాను, లగుచు వచ్చిరి పెండిలి • కలవి లేక.

ఉ॥ చక్కెరబోండ్లు వీచు వెలి • చామరముల్ భువనంబు లెల్లెడన్
నిక్కిన కీర్తి వృక్షమున • నెక్కొను పల్లవ పంక్తియో యనన్
మిక్కిలియు న్వెలింగె; బహు • మేదుర వంశ రుతంబుఁ బోలి పెం
పెక్కిన వంశగీతు లెల • యించిరి ముగ్ధలు తత్సభాస్థలిన్.

క॥ తన వంశంబునఁబుట్టిన, జనకజ పెండిలిని సంత • సంబునఁ గాంచం
జనుదెంచు చంద్రుఁడో యనఁ, దనరెన్ దశరథుని గొడుగు • ధవళిమ మీఱన్.

ఆ॥ ఉన్నచోటనుండి • యొదుగంగ స్థలము లే, కునికిఁ జేసి గొప్ప • యుదధిఁ బోలి
జనము చేరి నిలువ • జనకు రాజ్యంబొక్క, పట్టనంబె యైన • పగిది నొప్పె.

జనకరాజు కౌతుకమున • సంపదలను, చల్లి సంతసించిన ప్రేమ • జానకి యెడ
రామునెడ వీదలందును • రాజులందు, యశమునందును సమముగా • వ్యాప్తినొందె.

20 అలంకారపటలము. 41

చ॥ ప్రతిమలు ప్రాణముం గొనిన • పాటిగఁ గ్రేవల రాణ లొప్ప నా
తత విభవేంద్రుఁడౌ దశర • థ క్షితిపాలుఁడు సంతసించు నా
తతిని వసిష్ఠుఁ డారసి సు • ధా మధురోక్తుల నిట్లు వల్కె నీ
సుత నిఁకఁ బిల్వనంపుము య • శోనయశౌర్యధనాఢ్య! మైథిలా!

నవుడుఁ బ్రియ మానందము, తొనఁకఁగ జనకుండు చెలుల • తోఁ బృథ్వీజం
గొని తెందన వారలు వడి, జని దాదుల కత్తెలంగు • జానుగఁ దెలుపన్.

ఉ॥ ఆరుచు తెప్ప లక్షలకు • నందము గూర్ప నొనర్పఁబడ్డ యా
తీరున భూషణంబు లవి • తేటగు రూపముఁ గప్పునంచుఁ దా
మారయలేక తీయఁదన • మంబుధి వెన్నకుఁ గూర్చు కైవడిన్
సౌరుకు సౌరు గూర్చిరి; వ • సుంధర యజ్ఞత గొన్నదే కదా!

రామచంద్రుని మై వన్నె • రామ యెడఁద, నెరసి తీఁగలువాటి పై • విరిసె ననఁగ
కొప్పు కప్పుఁ గొప్పునఁ బూవు • లొందఁ జెరివి, రంబుదంబున మందురా • యందమంద,

చుక్క లెల్లను తొగవేనిఁ • జుట్టినట్లు, నెత్తి నిండఁ బాపటబొట్టు • నెత్తి కట్టి
చబ్బుఁ దనుగ్రేవుఁగన్నమ • బ్బనెడిపళువు, చాఁచునాల్కనాఁగఁ దురాయి • సనదరించి

మ॥ హర కోదండ విఖండనుం డయిన వీ • రాగ్రేసరుం డౌనె? ము
న్నరవౌ ప్రాణములన్ దపింప వలచే • నుట్టూట లూరించి నా
తరుణీత్వంబు గ్రహించువాఁడని యెడం • దం జింత గావించు సుం
దరికిం దాల్చిరి యూఁగునట్టి మది చం • దం బందు తాటంకముల్.

మ॥ జలజాతాక్షుల కెల్ల భవ్యమగు ల • జ్జం గల్గు కంఠంబులం
దిలకంబై తగు నీమె కంఠమునకున్ • దీప్త ప్రభా భూషలుం
గలవే? మాపతి దాల్చు శంఖమె యటం • గల్యాణ రూపంబుతో
నలరె న్నాఁ జను కంఠమం దిడి రమూ • ల్యంబైన హారావళుల్

ఉ॥ పన్నుగ మింటి రిక్కలను • ప్రావగఁ గూర్చిన కోవ యందమా ?
వెన్నెల తేనెఁ జీల్చి తఱి • వెట్టి కుదిర్చిన మాల యందమా ?
చెన్నగు లజ్జతో నెసఁగు • చిర్నవు వెన్నెల పర్వె నందమా ?
యెన్నఁగ దారహారము న • యించిన పొందిక నేమనందుమో?

ఉ॥ చిన్ని పదంబులన్ మఱుఁగు • చేరిన తమ్మికి రాగ మిచ్చు నా
యన్నులమిన్న మెన్నఁగల • యందము చందము పొరు మీటి పే
రెన్నికఁ గన్న చన్నుల ప • యిందగు హారము దాల్చినంతనే
మున్ను పరీక్షమై పరఁగు • ముత్తెము లెట్టిన యయ్యె వయ్యెడన్.

తే॥ అంగదంబులు దాల్చిన • హస్తములకు, తెప్పలల్లార్చ మిఱుమిట్లు • గప్పు పద్మ
రాగములు ముత్తెములు గూర్పఁ • గ్రాలునట్టి, వెదురు గల్గిన సమత నొ • ప్పు కొనవచ్చె

ఉ॥ రాగపుఁ గేలుఁదమ్మి రఘు • రాము భుజంబులఁ దాఁక నోచి త
ద్రాగము నొందఁ బాత్రమయి • రాత్రులలో ముకుళింపవంచు బా
గోగుల నెంచి చంద్రముఖి • లొందగ మానికముల్ ఖచించుటన్
జేగుఱు మీఱు గాజులను • చెల్వుగఁ దాల్చిరి సీత కంతటన్

చ॥ నెలఁత కుచద్వయం బనెడి • నీలమణుల్ గల కుందనంపుఁ గుం
దల పయిఁ బుష్పవల్లి రతి • నాయకు చాపము నేహనాళి సం
కలితముగా లిఖించి కడఁ • కం బరమార్థముఁబోలె శంకచే
గలదవి లేదనం దగిన • కౌనును నొవ్వఁగఁ జేసి రెల్లరున్.

తే॥ షంగు లీనెడు పట్టు వ • స్త్రంబు గట్టి, రత్న ఖుల్లరుల్ గల మొల • త్రాడు చుట్టి
వివిధ కాంతు లొడలి నుండి • వీచుచుండ, చెలులె భ్రమియించి పలిచి రీ • క్షింపలేక.

తే॥ లక్తకము లేకయే రాగ • లహరి వీచు, పదములు శిరీషములకంటె • మృదువులగును
వాని యందిడునందెలు • వరుసమ్రోయు, మృదువులే మృదువులె మఱి • మృదువులె యవి

చ॥ సొరిది విషంబు మధ్యమునఁ • జుట్టు సుధం గొని కర్ణమూలముల్
దొరసియు పంచకత్వమును • దొంగలికంబును లేక గోముగాఁ
బెరిఁగిన కన్నుదోయి నలి • వేణులు వించిన యంజనంబొ - శ్రీ
వరుఁ డగు రాము మేని మను • వన్నెయొ కొంచుఁగలేము నల్లనన్.

సీ॥ అందమై విరిసిన • చెందమ్మిలోన విం, దీపరద్వయ ముప్ప • తిల్లునేని
వానిపైఁ గ్రొవ్వెల • వంక నిల్చునయేని, తన్మధ్యమునఁ జుక్క • తనరునేని
మెన యగు నని వచి • యింపంగఁజెన్నారి, త్రిభువన కన్యకా • తిలకమైన
జనక కన్య నుదుట • జాణైన కస్తూరి, తిలకంబు దిద్దిరా • తెఱవ లంత

తే॥ వివిధ మధు పాళి ముసరిన • వివిధ వర్ణ, కుసుమ నిచయంబు మాలికల్ • గూర్చియుంచి
తుటిమి చెరివిరి మెత్తురి • మురువుగాఁగ, జొన్న పుష్పెడిఁ బోలిన • పొన్న ధూళి.

తే॥ నేతి దీపంబు చుట్టి వ • న్నీరు పువులు, చల్లి కుల దేవతల మ్రొక్కి • తెల్ల యావ
జాపి నొసట నుంచి యారతి • బడసి పెచి, రక్ష కట్టిరి సీతకు • రాజ ముఖులు.

తే॥ చిల్కలకుఁ బల్కులను నేర్పు • సీత చెలువ, మణులవలె, నాని చెలువలే • వలపుగొనిరి.
ఏమి చెప్పుదు నావింత • యెంచి చూడ, యువతులకు యువకుల కుల్ల • మొండె కాదె?

చ॥ చెలువలు జానకీ రమణి • చెల్వును పున్నమ చంద్రునట్లు క
న్నులఁ గని సొక్కి సోలిరి; జ • నుల్ పరికింపఁగ వాంఛ నీయమై
పొలఁతుల కొక్కొకంగమె ప్ర • పూర్ణ మనోహర రీతి నొప్పు నా
చెలువములెల్ల నొక్క యెడఁ • జేరఁగఁ గాంచి భరింప శక్యమే?

ఉ॥ సంకు ధరించియున్ గమల • సద్మము నొందియు నెల్లవారి హృ
త్పంకజమందు చిత్రగతిఁ • బర్వి తలంచిన యెల్ల చోటులం
బొంకముగాఁగఁ గానఁబడి • పూరుష వర్యుని రాముఁ బోలె నా
సొంకవగంధి సీత యిఁకఁ • జక్కఁగ వర్ణన చేయు టెట్లగున్?

చ॥ పరవిన మేఖలల్ పసిఁడి • పాఁప పటంబు మొగంపు టందియల్
కరములఁ గంకణంబులు ర • కంబుగ మ్రోగఁగఁ గీర్వాణుల
ప్సరసలఁ బోలు సుందరులు • సారసగంధులు పెక్కుమంది ని
ర్భర కుతుకంబుతో జనక • రాజ కుమారిని గొల్చి చుట్టి రాన్.

తే॥ గుజ్జులును గూనివారు స • ఖులును బలయు, మణుల మేల్కట్టునీడ నా • మగువమిన్న
చుక్కలందునఁ జందురు • సొంపు దాల్చి. నవయకుండు జోతిం బోలె • నడవసాఁగె.

తే॥ తన్ను గన్న భూదేవి యా • తన్వి మృదుల, పాదములు నొచ్చునని నేలఁ • బఱచినట్టి
వనలు నా నొప్పు తన మేటి • నగల డాలు, ముందు పరవఁగ సీత జా • నొంద నడచె.

తే॥ వినుతి కెక్కిన తన యాన • మునకు నోడి, పడుచు లేచుచుఁ జను తెలి • పక్షుల వలె
విరు గెలంకుల వెల్ల చా • మరము లొలయ, బర్హి కాంతితోఁ జను బర్హి • భాతి నడచె

తే॥ ఎల్ల లోకంబులందలి • యిగురుఁ బోండ్ల, కంటి పాపయై యొప్పు నీ • కన్య హావుసు
చూడ రామ వంశాద్యుండు • సూర్యుఁడె దిగె, నాఁగఁ జనువితానము నీడ • నడచివచ్చె

తే॥ మణి కలాపంబు చుట్టును • మలసి వెలుఁగ, నడుమ దేహకాంతి మిగుల • నొరుచూప
మండలాకృతి వెలయంగఁ • గుండలములు, కౌను చలియింప నడచె న • క్కలికి మిన్న

తే॥ విరుల తావియు బంగారు • మెఱుపు కాంతి, చందనపుఁ జల్లఁదనమును • పొందియంచ
లచ్చరలు సుధ సిగ్గిల • నవని పతులు, వలు రత్న ఖచిత మండ • పమునఁ జొచ్చె.

తే॥ కల్పనాకర్త లేని యా • గమ మనంగఁ, దగిన పలుఁద పాలిండ్లొప్పు • మగువఁ గాంచి
స్త్రీలు పురుషు లెల్లరు వట్టి • చిత్రములను, పోలి రార్పక యూర్పక • తూల పోక

తే॥ ఆమెయో? కాదో? యని శంక • నందుచున్న, ఇనకులేశ నందను డామె • నెదుటఁగాంచె
విసము పుట్ట నిర్వేదించి • వెనుక నమృత, ముద్బవిల్ల హర్షిలు పురు • హూతు రీతి

తే॥ ముదురు చవి సుధఁ బెరిఁగిన • పుణ్యఫలమె, నాఁగఁ దగిన బింబాధర • నా యెడంద
యందఁగాక వెల్వలను పెం • పొంద నున్న, యదియొ! యని తలపోసె ని • లాద్రితనుఁడు

తే॥ ఎలమి మా చేయు గురు తపః • ఫలము వలన, మహిని రాముఁడై పుట్టెను మాధవుండు
అతని ప్రేముడి పత్నియౌ • నబ్జనిలయ, సీత యనీ వసిష్ఠుఁడు సంత • సించె మదిని.

తే॥ కోసలేశుండు జానకి • కొమరు గాంచి, యేడు దీవుల నేలిన • వాఁడ నైన
నేఁడు తత్ఫల రూపంబు • నియతితోడ, దైవ మొసఁగెనం చమిత మో • దంబునొందె

ఉ॥ నైవళవీణఁ బోలు బలు • నాణెపుఁ బల్కులు గల్గు సీత యా
త్రోవను పోవఁగా దశర • థుండు మహర్షులు తక్కఁ దక్క వా
రా వనితామణిం గనిన • యంతన మ్రొక్కిరి వారి డెందముల్
దైవమ యంచు నెంచెఁ; దను • ధర్మ మెడందకు లోఁకువే కదా!

చ॥ విసివి సరోజమున్ విడిచి • వేడ్క విదేహ గృహంబుచేరు నా
వసుమతి పుత్త్రి మౌనులకు • భక్తిని వందన మాచరించి పెం
పెసఁగఁగఁ గోసలేంద్రునకు • నిచ్చను మ్రొక్కి యనంతరంబు సం
తసమున బాష్పముల్ వదలు • తండ్రికడన్ వసియించె గద్దియన్

తే॥ ఈమె లక్ష్మియే యగు నిజ • మితఁడు గిరిశు, వర శరాసన మననేల ? వలయునేని
యేడు కొండల విఱువంగ • లేఁడె యనుచు, నిరుశు వంటి వసిష్ఠ ము • నీంద్రుఁడెంచె

ఉ॥ వేదుక వింటి నెక్కిడుట • విర్చుట చెప్పఁగ నాలకించియున్
బోఁడిమి యందె సందియము పొందిన సుందరి శంక వీడి లో
వీడని రూపమున్ గనుచు • వెల్వలి రూపము కంకణంబులన్
వాడుకచేఁ గుదిర్చెడు నె • పంబునఁ గాంచెఁ గటాక్షవీక్షలన్.

తే॥ లీలఁ గ్రేఁగంటి చూపుల • డాలు వోయి, బ్రాఁతి రాముఁడన్ జలధి జీ • వనముగొనియె
దక్కసుధ పూర్తిగాఁ దానె • త్రావినట్టు, లొడలుపొంగారె మెల్లన • నూర్పువెడలె.

చ॥ తన మది నున్న వంచకుఁడె • తథ్యము చాపముఁ ద్రుంచె నంచు నా
జనకజ లోని దుఃఖమును • చయ్యన వీడెను జన్మ దుఃఖ కా
రణ మగు మాయఁ దోలితగు • జ్ఞానముచేఁ దనలోనఁ దన్నుగాం
చిన జని ముక్తినొందు క్రియఁ • జెందె నొకానొక ముక్తి నామెయున్

తే॥ విమలకీర్తియౌ దశరథ • విభుఁడు వేడ, విదుని కౌశికుఁ గాంచి యో • వినుతచరిత
జానకీ రాములకుఁ బెండ్లి • జరుగఁదగిన, శుభ ముహూర్త మదెప్పుడో • చూడుఁడనఁగ

సీ॥ వాలుగల్ మిడియుచుఁ • బాఱఁ గ్రుమ్ముటచేత, శిఖరి మత్స్యంబులు • చేరి దుముక
నెనుముల మెదడును • ష్ఠముల్ క్రీలంగ, కొఱమీలు పాఠలు • విరియ దుముకు

ముండు సుక్షేత్రములే • దండిగా, గలిగిన, కోసల జననాథః కొలఁతలేని
శుభ ముహూర్తము రేపె • సొంపారు నని గాధి, తనయుండు పల్కఁగాఁ • దగు నటంచు

తే॥ వేడు లెల్లరు మ్రొక్కఁగాఁ • వీడుకొలిపి, భూరి వాద్య ధ్వనులు భువి • బోరు కొలుప
మునులకున్ మ్రొక్కి వారల • యనుమతిఁ గొని, దశరథుఁడు లేచి విడిదికిఁ • దరలెనంత

ఆ॥ అంచయాన సీత • యరుదుగా నెడఁబాయ, హేమ సౌధమునకు • రాముఁడరిగె
విభులు మునులు వారి • విడుదుల కేగిరి, మేరువున మఱింగె • సూరుఁడంత

21 కల్యాణపటలము. 97

క॥ స్థిరయశుఁడు మిథిల నాయకుఁ, డరు దారఁగ నుపచరింప • నాబాల ధరా
వర మొదలితోడ నిర్జర, పురిఁ జేరిన భాతి మోద • ముం బొందె నటన్

సీత తహతహ.

క॥ భరియింపరానివెరవున, విరివిగ దగ గొన్నవారు • వెదకి జలేజా
కరము గని త్రోవ లేమిన్, సురుఁగు దశం బొందె సీత • సుడివడు మదితోన్

క॥ కొలమీఱు రాతిరీః యబః లల వంచన నేఁచు వారి • లం గలరొక్కో ః
తెలవాఱఁ బ్రియుఁడు రాఁడోః తెలవాఱుము దుఃఖ జలధిఁ • దేర్చుము నన్నున్,

క॥ మునితోడఁగూడి చను రా, మునితోడం బోయి మరలఁ • బొడగాన యా
తనితో వత్తువె, మనమాః మనుతోడున్ వదలియుంట • మరియాదయొకో

క॥ తాడిపయి చక్రవాకీః, యేడు సముద్రములఁ బోలు • నీరాతిరి నా
కీడునఁ జనదేః యాఱడిఁ, గూడుదువే యొంటిఁ బఱచి • కొలమాలి యయోః

క॥ వాఁడిమి కొడిమల పోఁడిమి, వేఁడిమితో నగ్గలించు • వెన్నెలః దొనఁగే
నాఁడు గన కార్తిచే నా, నాఁడుం గృశియించు వారి • నలఁచుట తగవే?

క॥ తావికిఁ జల్లఁదనమునకుఁ, దావలమగు మలయ గుహను • తారు పయిర యన్
మూవన్నె మెకమః యెరకై, వే వచ్చితె? కోఱ లనెడి • వెన్నెల విరియన్

క॥ తెరువునఁ దిరుగుచు నొకరుఁడు, నెరవిన పెను కాల మేఘ • నిభ దేహుఁడు నన్
బఱిచె నిసి పగలు వీడక, వర వంశ్యులు కన్నెల కడ • వఱలుట తగవే?

క॥ ఎడ నమ్మఁదగని పనులన్, దుడుకఁడు నిర్దయుఁడు వాని • దోర్యుగళంబున్
దడవఁ జనఁ దగదు; నల్లని, కడలి యపారంబు; రాత్రి • కడచను నొక్కొ?,

తే॥ పాటులా తగ్గుటయె లేదు • పగలు రాదు, కూరుకా లేదు నిసి వోదు • కోర్కి విడదు
నుల్లమున నొవ్వి వదలదు • నుసుఱుచనదు, నిట్లు కుందుట విధియేమొ • యెఱుఁగరాదు.

తే॥ అమలజలధి! నీవును కంక • ణములు జాఱఁ, బడుచు లేచుచుఁ గార్శ్యంబు • వడసియెల్ల
వేళలందు నిద్దుర లేక • వేఁగుచుందు, కన్యవో నీవు ? మరునిచేఁ • గలఁగినావొ ?

రాముని యుత్కంఠ

క॥ అని యీ విధమగు పలవర, మున నొగులుచు సొమ్మసిలుచు • ముగుద యటుందన్
ఘన నిభుఁడగు రాముఁడు తన, మనమునఁ దలపోసె నిట్లు • మల్లడి గొనుచున్.

తే॥ మున్నె కాంచి వీడక రెండు • కన్నులనెడి, వ్రాఁత కలములు నామదిన్ • వ్రాసె; మరఁ
గనియు సుషమాంబునిధి దరి • గాననైతి, మించుఁగనువారు మఱియొండు • గాంచుటెట్లు?

తే॥ జానకీ ముఖమే యైన • చలువ ఱేఁడ!, కామ బీజంబుఁ బండించు • కలువ ఱేఁడ!
యేమి యీకార్య పద్ధతి? • యింత యెఱుఁగ, వేల? నాయెడ బంధువై • యెసఁగరాదొ?

తే॥ ప్రాణముల వెలువడ నీడ్చు • రామ కనుల, కరణి నిరులును పరవెను • కొఱఁతపడక
విభుఁడు రణభూమి మరణింప • విఱిగి పాఱు, వీరవరుని యపఖ్యాతి • విధము దోపఁ.

చ॥ వన హరిణంబుఁ బోలు వర • వర్ణినితోఁ జను మానసంబ! పో
యిన యదె పోక యంచుఁజని • యెంచవదేలొకొ? దారిదవ్వొ? మ
న్నన గల చోట నిల్చుటలు • న్యాయమె కాని యనాదరంబు గాం
చిన యెడ నిల్చు టెల్లిదము • చెల్లునె నన్నట విస్మరించుటల్.

ఉ॥ కన్నులనుండి నిప్పుకలు • గ్రక్కు భుజంగము కోఱలన్ విషం
బెన్నఁగ నుంట నిక్క మది • యెల్లెడఁ దెల్లము మున్నె యిప్డొ నా
కన్నుల చూపులందు నెన • కంబుగ మానసమందుఁ బర్వి నన్
బన్నగ నేఁచుచుండునది • భామిని కన్నుల చూపులోనిదే.

శా॥ లీలోద్యానములున్ బ్రకల్పిత గిరుల్ • క్రీడా విరామ స్థలుల్
కేళాకూళులు చంద్రశాలలును లె • క్కింపంగఁ బెంపారి హే
లా లోలాక్షి చరింప నుండినను వా • ల్లభ్యంబుతో నామదిన్
వాలాయంబు వసించుచున్నది మఱే • వస్త్వంబు నిచ్చింపదున్.

తే॥ రాముఁ డిట్టు లుల్లమున వి • రాళిఁ గొనుచు, నుండ సీతా వివాహమ • హోత్సవంబు
రేపె నగరమెల్ల నలంక • రింపుఁ డనుచు, ఠీవి భేరీ రవములఁ జా • టింపఁ బడియె.

పురాలంకరణము.

ఆ॥ ఘోషణంబు వినుచు • గుములయి పెద్దలు, పిన్నవారు స్త్రీలు • వేగిరపడి
పరుగువాఱువారు • పనిచేయువారునై, యపుడు పురము కదలి • ననుకరించె.

ఆ॥ రామవిభుఁడు జనక • రాజపుత్త్రిని పెండ్లి, యాడు టెఱిఁగి చూడ • సరుగుదెంచె
ననఁగ నిరుల తెరను • మొనసి గెంటుచు నినుం, డేకచక్ర రథము • నెక్కి వచ్చె.

సీ॥ తోరణ స్తంభముల్ • తోఁట నాటువారును. వానికిఁ గై సేయఁ • బూనువారు
మంగళ పూర్ణ కుం • భంబు లెల్లెడ నిల్పి, ఎలువలు సవరించి • యలరువారు
మందిరాంగణములఁ • జందనాదులు చల్లి, కవచముల్ కై సేయఁ • దివురువారు
విప్ర దీనానాథ • వితతికిఁ బెట్టంగఁ, జెలఁగుచు వంటలు • సేయువారు

తే॥ ముత్తెములభూషలనుదాల్చి • మురియువారు, మణులతొడవులధరియించి • మలయువారు
పైఁడి సొమ్ముల వహియించు • పడుచువారు, పూలచే నలంకారముల్ • పూనువారు.

సీ॥ చందనంబు నగురు • గందంబు వీథులఁ, జల్లుచు నందంద • జరుగువారు
విరులఁ జల్లుచు వేడ్కఁ • దిరిగెడువారును, సామ్రాణి పొగవేయ • సాగువారు
ముత్యాల జాలరుల్ • ముంగిళ్లఁగట్టువా, రనఁటి మ్రాకులఁ గట్టి • నలరువారు
వివిధ వాద్యంబులు • వినఁగ మ్రోఁగెడువారు, మణిదీపములఁ గాంచ • మలయువారు

తే॥ తిన్నియల రత్నపాలికలు • దిద్దువారు, రిక్కలట్లు పందిట మణుల్ • చెక్కువారు
మించుఁ బోలు దీపంబుల • నుంచువారు, దీపములకు గై సేయంగఁ • దివురువారు.

ఆ॥ వజ్రమణులు వెలుఁగు • పచ్చల మేడలఁ, దెక్కెములను వెలయఁ • జెక్కువారు
బండ్లపైన విరులు • పల్లవంబులు పండ్లు, నిండఁ గొంచుఁ దెచ్చి • నింపువారు

సీ॥ కలపంబులను మేన • నలఁదుకొనెడువారు, విలువయౌ వలువల • వెదకువారు
తుఱుములందు విరులు • తుఱుముకొనెడివారు, తిలకముల్ నొసళుల • దిద్దువారు
మాలికల్ మెడలందు • తాలుచువారలు. సధరంబులకుఁ గావి • యద్దువారు
కనులకు సొగసుగాఁ • గాటుక యిడువారు, లత్తుక పదముల • కత్తువారు

తే॥ కుండలము లెండగాయఁగా • గొఱవ యాట, లాడువారును కై సేయు • నపుడుఁ బ్రణయ
కోపముం గొను వేళలఁ • గొదరి విద్రుచు, వానిఁగొని వీథులం బాఱ • వైచువారు.

తే॥ ఏనుగులకుఁ గై సేయంగ • నెలయువారు, తేజులకు బాగు సేయంగఁ • దివురువారు
స్యందనంబుల కందంబు • నలుపువారు, బిరుద చిహ్నంబులం దాల్చి • తిరుగువారు.

తే॥ వైభవంబులతో నృపుల్ • వఱలువారు, వేద ఘోషల విప్రులు • వెలయువారు
వైణికుల గాన సుధఁ గ్రోల • శ్రేణులైన, వారు వెల వెలందుల యాట • గోరువారు

తే॥ రాజ మకుట ఖచిత రత్న • రాజులొరసి, కంఠ తారహారంబులు • గదిసి రాలు
మణుల పొంధూళి యచ్చటి • మండపముల, నగరి వాకిటఁ గుప్పలై • నెగడుచుండె.

ఆ॥ అరిగ లెండగాయ • నసులు వెన్నెల గాయ, ద్విరదములను పోలి • తిరుగువారు
చెలులు నటన లభ్య • సించువార్చిఱునవ్వు, చేత జీవములను • చిద్రుచువారు.

తే॥ అమిత కాంతుల నగపడు • నవియుఁగానఁ, బడక ప్రతిఫలించుటఁజేసి • పుడమిజనులు
నమరులుంగూడసురపురి • యదియొ యిదియె ,యనుచు భ్రమగొని దిక్కుల • నరయువారు

ఉ॥ తేరులమీఁద బండ్లపయిఁ • దేజులపై మణి దీప్తు లొప్పునం
బారుల లోనఁ గాల్నడను • బల్లకులందు జనంబు లెక్కఁ కున్
మీఱి సరోజనేత్రలు స • మృద్ధ సుధాధరలున్ సుమధ్యలున్
సారవచోవిలాసినులు • సామజ యానలు చేరి రొక్కెడన్.

తే॥ తారహారముల్ ధరియించు • వారు రత్న, హారముల్ విచ్చివిసరెడు • వారు పూలు
పెక్కు వగల జడలఁ గ్రుచ్చి • పెక్కువగల, చీరలం గట్టు వారలు • నైరి స్త్రీలు.

తే॥ మిథిల నిండిన సంపద • మేదినిపయి, నొక్కచోఁ గాంచ గా నిట్టు • లొప్పుటరిది
పాకశాసను పట్టాభి • షేక వేళ, నమరపురిఁ బోలె నొప్పారె • నప్పురంబు.

దశరథాదులు వివాహ మండపము చేరుట.

తే॥ ఎల్లయెఱుఁగంగ నరుదయి • హిమగిరివలె, నున్నతంబయి మైథిలి • యుద్వహమున
కెల్ల సామగ్రి నిండిన • హేమ రత్న, రచిత మండపంబును దశ • రథుఁడు చేరె.

తే॥ నిండి తెల్లని గొడుగు వె • న్నెలలు గాసె, నించు మించు నగల రాసు • లెండగాసెఁ
దేంట్లగములు గీతమ్ములు • తివిరి పాడెఁ, దురగ ఖురధూళి యెగసి యం • బరము గప్పె

తే॥ నీరదమువోలె మంగళ • భేరులులిసె, శంఖములు మ్రోసెఁ గాహళ • సమితి మొరసెఁ
బ్రాఁజదువుల ఘోషణములు • రాత్రివేళఁ, గొఱలుచుండు పారావార • ఘోషమీతె

తే॥ కరి తురగ రథ నికరముల్ • వరుసదీరి, నడచుచుండఁగ సామంతు • లెడములేక
నిరతముం గొల్చువారలు • నియతి నరుగ, నింద్రు సేవించు వేల్పుల • యెసక మెనసె.

తె॥ అట్లు చేరవచ్చిన కోస • లాధిపుండు, రత్నమయ హేమ పీఠిపై • రమణ నొప్పె
మునులు నృపులు గూర్చుండిరి • జనకుఁడపుడు, బంధు వర్గంబుతో మంట • పంబుచేరె.

క॥ నృపులును మునివరులును వే, లుపులు జనులు హంసయాన • లును నెఱయంగా
నపుడా పెండిలికూటము, విపులంబగు మేరుశైల • విధమున నొప్పెన్.

తే॥ మేఘములుగ్రహతారకల్ • మెఱుములుఱుము, లొకటమండలయుగళంబు • నొప్పుమిఁగిలి
బమ్మచేసిన యండగో • శమ్మ నెనసె, మయవినిర్మిత తన్మణి • మండపమ్ము.

క॥ మునులును నృపులును విబుధులు, జనములు నడఁగంగ నచటి • సభ బ్రహ్మాండం
బును లోఁగొని యడఁచిన వి,ష్ణుని నల్లని కడుపువోలెఁ • జూడఁగ నొప్పెన్.

క॥ జగములె ప్రేరేఁపఁగ నిం, బుగఁ జేరె జనంబు లనఁగఁ • బొగడఁగ నగునే?
జగములు వేఁడుటవలన భు, జగ శయనము వీడు నతని • చరితము వినుఁడీ.

రాముఁ డలంకరించు కొనుట.

తే॥ సప్తసాగరములనుండి • సప్తనదుల, నుండి తెచ్చిన నీట శా • స్త్రోక్త విధిని
మంగళస్నాన మొనరించి • మహిత రీతిఁ, బీత చీన వస్త్రము రామ • విభుఁడు తాల్చె

తే॥ అజుఁడు మొదలుగఁ దృణముప • ర్యంతమెల్ల, జీవులు దవులుపెన్మాయఁ • జీల్చియవల
మరలిరాకుండుపరమమ్ము • దొరయఁజేయు, తనదుతిరునామమునుదుటఁ • దానుఁదాల్చె

క॥ యతివరులకు నాకర్ణా, యతనేత్రల నొసఁగి పెండ్లి • యమరిచి తృపముల్
స్తుతమతిఁజేసిన యినకుల, పతులు గొలుచు మొదటి వెలుఁగు • భక్తిన్ మ్రొక్కెన్

క॥ పొనుఁగువడు తపము ధర్మము, పున రుద్ధరణమ్ము సేయఁ • బొదమిన కరుణా
తనుఁడు తన మేన జలదము, నెనసిన వెన్నెలనఁ కలప • మింపుగ నలఁదెన్.

తే॥ కదలి మంగళ కర పూర్ణ • కళలు గలుగు, తొగలతేనిఁ బూచిన దనఁ • దగిన పగిది
సిగను క్రొవ్విరుల్ చుట్టి ప • సిండి సరులు, పూలమాలిక లెసకంబు • పొసఁగఁబెట్టె

క॥ రేయిం బగటం బడు మరు, దాయము గని యిందుఁడినుఁడు • దౌత్యము గొని యా
తోయలి తోయము చెవులం, బోయి తెలుపు చెలువు నెనయు • పోఁగులఁ దాల్చెన్

తె॥ శ్రీగఱుఁడు పెనుజడయందు • చిన్నచంద్ర, కలనుధరియించె నదియేటి • కార్యమన్నుచు
పూర్ణ దివ్యకాంతిసమితి • పొలుపు మిగుల, దిద్దెనన పీరపట్టంబు • తిలకమూనె.

తే॥ చక్రమును వెను దవిలిన • శంఖ మనఁగఁ, దగిన కంఠమునందు ము • త్యాల సరుల్తొ
సీత మందహాస రుచులు , చేరి మదివి, వెలికి నుబికిన వన నొప్పి • వెలయుచుండె.

తే॥ వజ్రములు మచ్చు లట్టులు • వఱలుచుండ, పద్మరాగ దీప్తులు వహ్ని • వలె వెలుంగ
నంగదంబులు మును మంద • రాద్రిఁ జుట్టి, కవ్వపుఁ దరిత్రాటి • ననుకరించె.

తే॥ ఆణి ముత్యాల ముప్పేట • హారమొప్పె, జగము రక్షించు దీక్ష భు • జముల నడుమ
ముజ్జగంబుల కితఁ డాది • మూర్తియనుట, కొప్పినట్టి యభిజ్ఞాన • ముంచురీతి.

తే॥ వచ్చి వేఁడిన వారికి • నిచ్చుకొఱకు, గల్పకంబు కాంచన రత్న • కంకణములఁ
బూవుఁ గొమ్మల నుంచిన • పొందు దోఁచి, దర్శనీయములైన హ • స్తములు వెలిఁగె

తే॥ కమల నిలయ లచ్చి • కాణాచియగు నురోం, తరమునందు మెఱయు • సరులచయము
మెఱుము లదర నొప్పు • మేఘంబు నడుమను, దోఁచు నింద్ర ధనుపు • తోయమందె.

ఉ॥ చేరుటకుం దొలంగుటకుఁ • జెల్లిన విజ్జుల తెల్వి పోల్కిఁబైఁ
జేరిన యుత్తరీయ మెదఁ • జిందు దయాకృతి కంఠమందు నొం
పారిన తారహార నిభ • మంది వెలార్చిన కాంతిఁ బోలి వి
స్తారముగాఁగ లక్ష్మికి వ • శంబగు తొమ్మునఁ దోఁచెఁ బేరిమిన్.

తే॥ చెనయరాని ప్రభాకరు • చెన్నుదాల్చి, యున్న తొమ్మున ముప్పేట • జన్నిదంబు
త్రిదశులును దెల్పలేని మూ • ర్తిత్రయంబు, రూపమిదియెఱుఁగుండని • తోఁపనొప్పె.

ఉ॥ అక్కమము పక్కమున్ మిగుల • నంగగు బంగరు రంగు లీనఁగా
న క్కటి రత్న బంధనము • నందలి మేరువు ప్రజ్వలించె వే
ఱొక్క జగంబు దాని కజుఁ • డొక్కఁడు వెల్వడ నాభియందు స
మ్యక్కనకాంబుజంబు పోలు • పందఁగఁ బూచిన దన్న సంచునన్.

ఆ॥ అలవి దెలుపఁ గాక • యమిత గంభీరమౌ, నీల వారి రాశిఁ • గేలు సాఁచి
పాల కడలి యలమి • పట్టిన విధమునఁ, దెల్ల పట్టు వలువ • తెలియఁ గప్పె.

తే॥ ముత్తెముల నీలముల కాంతి • మురువుసూపఁ, బసిఁడికాసియలోఁగత్తి • పరఁగఁజెక్కి
ముత్తెసరముల గుత్తులు • కత్తిప్రక్క, బాల భాను కాంతుల నీన • వ్రేల విడిచె.

తే॥ రత్నకాంతులు, కాంచు నే • త్రముల కాంతి నిండఁగ, నమూనశిల్పము • నెరయుమకర
ముఖముగల దంతపుంబిడి • మొనసిమెఱుపు, లలినిమెఱసిదిక్కులయెల్లఁ • గొలిచిచూపె

చ॥ పరవిన రూపముం గలిగి • పద్మజు నండము గొల్చు టెంక నె
ట్లురవగు నంచు నొక్కొకటి • యుం దగ విష్ణుము గూర్చు పోలికన్
మొరయుచు నేరు నారసి క • నుంగొన శక్యము గాని శిల్పముం
బొరసిన వీరమద్దియలు • పొందగు నందెలు కాళ్ళ శోభిలెన్.

తే॥ వేయి మాణిక్యదీపముల్ • వెలుగు భుజగ, రాజు సెజ్జను యోగని • ద్రను సురారి
వేఁడ వీడిన రాముఁడి • వ్విధము తన్నె, పోలు నొక యలంకారంబు • పూనె నపుడు.

మ॥ అరవిందాసన ముఖ్య మూర్తులకు నా • ద్యంబై మునీంద్రాళికిం
బరమ ప్రాపకమై జగజ్జనకమై • భవ్యంబు సేవ్యంబునై
నిరతానంద మయంబునై యెసఁగు నా • నిత్యాత్మయే వచ్చి యీ
నర రూపంబునలంకరించి కొన న • న్నా! తెల్ప శక్యంబొకో ?

తే॥ అమిత గో భూ హిరణ్య దా • నాదికములు, సజ్జనులకు బీదలకును • సరసులకును
విరివిగా నొనరించుచు • వేద ధనులు, వినుతి సేయ రాఘవుఁడు స్యం • దనమునెక్కె.

తే॥ గుండు బంగరు టిరుసును • వెండి చక్ర, ములును వజ్ర మయంబులై • వెలయునడిమి
భాగమును చుట్టు రత్నముల్ • ప్రజ్వలింప, రాము రథము మార్తాండుని • రథముఁబోలె

తే॥ మంచి లక్షణములు సూక్ష్మ • మతిని తెలియఁ, దగుజవంబుబలంబునం • దమునెలంకు
వాలయఁబురుషార్థములఁబోలి • వెలయుతురగ, ములు జగత్ప్రభు కేరికిఁ • బూన్పఁబడియె

తే॥ అరుణ కైవడి నొగలపై • భరతుఁ డెక్కె, మోద బాష్పాంబుమిశ్రిత • ముఖముతోడ
కశను చేకొని రథ చోద • కత్వ మూనె, నిరు దెసల నిల్చి శవలు చా • మరలు వీవ.

చ॥ అమరిన పొందికంగటుగు • నందముచే నటు లయ్యెనేమొ ? శాం
శ మనసుచేఁ దలంచుటను • తప్పక యప్పుడు రొప్పె నేమొ ? స

త్యము నెఱుఁగంగ లేము తగి • నట్టుల యయ్యెడు గాక! యయ్యెడం
దమి గొని చూడ నెల్లరు స • దా యనిమేషత దాల్చిఁ రిమ్ముగన్.

తే॥ జగములను హింస సేసి నా • శంబు గనక, యున్నపోల సుదిండులపాటు • లొల్చిడయ్యె
నేఁడె యని వేల్పు కూటంబు • నిండు వేడ్క, నచ్చరలఁ గూడినటియించె • నిచ్చకొలఁది

తే॥ పుర పురంధ్రులు విరులను • గురిసినారు, పసిఁడి వలువలు రత్నముల్ • విసరినారు
రాము చెలువంపు సుధఁ బ్రేమఁ • ద్రావిరేమొ? వారి చేఁతకు వేఱేది • కారణంబు?

ఆ॥ తమకుఁ గల వొసంగి • తాల్చినవియు నిచ్చు, వారి తీరుగాను • దారుఁగన్న
నారు లమిత మొసఁగి • నార లందపు మేనఁ, గలుగు సొమ్ములూడ • నిలిచినారు.

ఆ॥ నృపులు మద కరీంద్ర • నిచయంబువలెఁ జుట్టి, నిలువ దశరథుండు • నెలవుకొన్న
కూటమందు చేరెఁ • గోదండపాణి మే, రువును చేరు సూర్య • రూపుదోఁప.

చ॥ వరదుఁడు తేరినుండి దిగి • ప్రక్కలలో నిరుగేలు ప్రేమమై
భరతుఁడు లక్ష్మణుండు దయి • వాలుఁగొనన్ సముదీర్ణులౌ మునీ
శ్వరుల కెఱంగి తండ్రి పద • పంకజముల్ దల సోక మ్రొక్కి యం
దఱకును మేని యందము ను • దారత విందులు సేయుచుండఁగన్.

సీ॥ పై నొక్క ధనువును • వాలుగలను క్రిందఁ, గలిగి పూర్ణేందు మం • డలముఁ దాల్చు
నెట్టని సుమలత • యింపైన నకుట్మ, లములతోఁ దరిపై • నమరి తూర్పు
దెసఁ బుట్టినదివోలెఁ • దేజరిల్లెడు సిత, తొల్త సుధాంబుధిఁ • దోఁచి మరల
ధరణి నవతరించి • తరువాత నొకమల, యొద్దఁ బుట్టిన దన • నొప్పి పెండ్లి

తే॥ మండపము చేర వేల్పులు • మగువఁ గాంచి, మరల రాముని గని సుధా • మథన వేళఁ
బొడమె లక్ష్మి వెన్నుని మెడఁ • బూల మాల, వైచునాఁటికంటెనుసొంపు • వఱలె ననిరి

తే॥ జగతి జనములకంటె ని • ర్జరులకంటె, నాగలోక వాసులకంటె • నాణె మొంది
వెలుఁగు జానకి పెండిలి • విభవ మెల్ల, వాత్పటికినైన వర్ణింప • వలను పడునె?

తే॥ ఇంద్రుఁ డింద్రాణితో మింటి • కేగుదెంచె, భవుఁడు చనుదెంచెఁ దవిలి • భవానితోడ
బ్రహ్మయేతెంచె బ్రాహ్మితోఁ • బ్రమదమంది, జానకీ రాముల వివాహ • సరణిచూడ

క॥ వడుగులు పై దికులును పెను, కదలి కరణిఁ జుట్టి రాఁగఁ • గార్యంబును బ్రా
వడువున నడప వసిష్ఠుఁడు, వడి నుపకరణములతోడ • వచ్చె ముదమునన్.

ఆ॥ తండులములు పఱపి • దర్భల నుంచి స్థా, నమును శాస్త్రవిధుల • నమరఁజేసి
పుష్పములను చల్లి • పూజించి హోమాగ్ని, నిరవుగొల్పి కార్య • మెల్ల జరపె.

ఆ॥ పెండ్లి వేదియందు • ప్రేమంపుఁ దొడగు, భూమిజాతతోడ • రామ విభుఁడు
కూరుచుండ వారు • కొమరొందఁ గలిసిన, భోగ యోగములను • పోలియుండ్రి.

తే॥ శ్రీపరుఁడు లక్ష్మితోఁ బోలెఁ • జెలఁగి నీవు, సీతతోఁ గూడి భువి చిరం • జీవి వగుచు
సమసుఖంబుల ననుభవిం • పుమ యటంచు, జనకరాజు రామునిచేత • జలము విడిచె

క॥ విప్రాశీరావములు వ, ర ప్రమదా విజయ గీత • రవములు రాజేం
ద్రప్రవరవంద్యులగు విబు, ధ ప్రకరాశీస్సుతోడ • దరములు మొరసెన్

తే॥ వేలుపులు కురియించిన • పూలవాన, పుడమిపతులు చల్లిన పైఁడి • పూలవాన
తక్కువారలు విసరు ము • త్యాలవాన, గలిసి యాభూమి గగనంబు • కరణి దోచె

తే॥ రాముఁ డప్పుడు శ్రద్ధ మం • త్రము పఠించి, యగ్ని కాహుతిగాఁగ నా • జ్యంబు విడిచి
జానకీ మృదు కిసల హ • స్తంబు తనదు, దీర్ఘబాహావు చాఁచి మో • దించి పట్టె.

తే॥ తవిరి హోమకార్యము తీర్చు • దీర్ఘ భుజుని, వెంట నగ్నిని వలగొను • వేళ గోల
సీత మఱు పుట్టువునయందు • జీవమును శ, రీర మనుగమించిన యట్టి • క్రియను దోచె.

చ॥ మురువగు కంకణంబు క్రియ • ముప్పురి రక్ష ధరించి యున్న య
గ్గిరి భుజాఁడున్ విదేహ జన • కీర్తిత కన్యయు హోమకార్యముల్
హరువుగఁ దీర్చ జానకి న • యంబుగఁ ద్రొక్కుచు సన్నెకంటి నం
దిరవుగఁ బూజలం గొని ర • హించు నరుంధతిఁ గాంచె మ్రొక్కుచున్.

తే॥ చేయఁదగువానిఁ బూర్తిగాఁ • జేసి సంత, సంబు నొందిన మునులకుఁ • జాఁగి తెలచి
దశరథుని పదంబులకు స • ద్భక్తి మ్రొక్కి, సీతతోడ శ్రీరాముఁడు • చేరె మేడ.

తే॥ చిందములుమ్రోసె, భేరులు • చెలఁగె వేద, గోష్ఠి వెలసె శాస్త్రములు పె • క్కులు పఠింప
బడియె వందిమాగధనుతి • బలిసె సురల, కలకలంబులుమిన్నందెఁ • గడలి పొంగె

తే॥ కన్నతల్లి ప్రేమముకంఠెఁ • గడు ప్రియమునఁ, దన్నుగాంచు కైకేయి పా • దముల కెఱఁగి
జనని చరణంబుల శిరంబు • చాఁచి మ్రొక్కి, విమలమతి సుమిత్రకడను • వినతుఁడైన

తే॥ ముగుర పాద పద్మంబులు • మూర్ధమునకు, భూషణంబులుగా సీత • మ్రొక్కునంత
వారిఁ గని వార లబ్బి రీ • వారిజాస్య, రామునకు మేటి తొడవుగాఁ • గ్రాలు ననుచు

క॥ కొమిరెను గౌఁగిలిఁగొనితమ, కొమరునకుం దగిన దార • కువలయమున నీ
యమ దక్కఁ గలదె యనుచుం, దమ మనములు కనులు దనియఁ • దడవిరి ప్రేమన్

క॥ అలవి యఱ నిష్కములు వలు, వలు దాసీజనము నగలు • వర దేశంబుల్
వెలఁదుల దేవత యగు నీ, యలికేశిని పొందుఁగాక • యని యిచ్చి రొగిన్

శా॥ నీలాంభోనిధిఁ బోలు నొక్క కరుణో • న్నిద్రాద్రి శాస్త్రాంబుధిన్
వేలం గాంచిన విజ్ఞ వాక్రమమునన్ • బ్రేమాంబుధిన్ గొంచు నా
శ్రీలక్ష్మిం గల పూర్వపుం గలశవా • ర్ధిన్ శేషశయ్యాభమౌ
లీలా తల్ప గృహంబు చేరెఁ బెను బా • శిన్ సంభ్ర మోత్కంఠతోన్

తే॥ మీసమాసంబునం దుత్త • రానుషంగ, దినమునందు సహస్రాభి • ధేయ సింహు
పెండ్లి నడపి వసిష్ఠుండు • వేద విధిని. మంగళంబు వర్ధిల్ల హో • మంబు చేసె.

తే॥ నెపములేని విజయశీలి • నృపవరుండు, నాదు తమ్ముని బిడ్డల • మోద మరల
రాము తమ్ముల కిత్తు మా • రాములేక. యనుచు నడిగినప్పుడ నిశ్చ • యంబుచేసె.

తే॥ జనకుఁడు కుశధ్వజుఁడు ప్రేమ • మును నొసంగ, *లక్ష్మణాఖ్యుఁడూర్మిళను కే • ల్వట్టెభర
దుద్వహం బాడె మాండవి • నుత్సహించి, కొనియె శ్రుతకీర్తి శత్రుఘ్నుఁడను • గుణముగ.

తే॥ అన్ని పెండ్లిండ్లు జరిగిన • యవల దశర, థుండు కూర్చియుంచిన కీర్తి • యొండువక్క
దక్క రూపవస్తువులెల్ల • ధారవోసెఁ, గోరువారు కోరిన వానిఁ • గోరినంత.

చ॥ నరపతి యిట్లు దానము లొ • నర్చి యమేయ ముదబ్ధి మున్గి యే
ర్పఱచిన శాస్త్ర విప్రతతియు • బాధతపంబును గల్గు సన్మనీ
శ్వరులఁ గుమారులం గలిసి • బాంధవ ధర్మముతోడ నుండె న
ప్పురమున మెల్ల మెల్లఁగనె • పోయెను గొన్ని దినంబు లచ్చటన్.

22. పరశురామ పటలము 50.

తే॥ సీతయునురాముఁడును సము • చితసుఖంబు, లొందుచుండఁ గౌశికముని • డెంద మలరఁ
గని యమోఘ వాక్యముల దీ • వన లొసంగి, కృత మనోరథుఁడై హిమ • గిరిని చేరె.

క॥ ఒకనాఁడు దశరథుఁడు కొ, డుకమున్ బురి కేగఁదలఁచి • తోడనె సేనా
నికరమున కాజ్ఞ యిడి రా, జకులము సేవింప బయలు • సాగె రథమునన్.

చ॥ బలియుఁడు కోసలేశ్వరుఁడు • బంధుర బాహు చతుష్టయంబు నా
నలువురు పుత్రులుం దమ జ • నంబులతోఁ బరివార సంఘముల్
గొలుచుచు రా విదేహ జన • కూటము ప్రాణము వీడు దేహముం
బలె ఘన దుఃఖవార్ధిఁ బడు • మార్గము వట్టెఁ గుతూహలంబుతో.

తే॥ తండ్రి ముందేగ జనుల దెం • దంబు లెల్లఁ, దన్ను వెన్నంట నడుమను • తన్ను పోలు
ననుజులుం జేరి రా మించు • నంద మొందు, జానకిం గూడి రాముఁడు • చనుచునుండె.

చ॥ నడవఁగ నెమ్మి మున్నగు వ • న ద్విజముల్ కుడిప్రక్క వచ్చె న
ట్లడమను ముందుగాఁ జనుచు • నెడ్డము వచ్చెను వాయసాదు ల
వ్వడువు గ్రహించి దారి నొక • పాటి నిరోధము గల్గునంచు భూ
పుఁడు తన యున్నతంపు రథ • ము న్నిలువన్ సెలవిచ్చి యత్తఱిన్.

తే॥ ఒక్క దైవజ్ఞురావించి • యున్న రూపు, నొత్తి పలుకు మనంగ నై • మిత్తికుండు
భూవరేణ్య! నట్టొక కొండ • వోలె వచ్చి, మంచువలె వీడి శుభమగు • నంచుఁ బలికె.

---

* ఊర్మిళాదులు ముప్వురును కుశధ్వజుని కూఁతులని మూలము.

చ॥ ఇరులను పొలుఁదోలు జిగి • నెల్ల జడల్ గలవాఁడు గొడలిన్
గరములఁ గల్గువాఁడు నడ • కల్ గల మేరువుఁ బోలువాఁడు చి
చ్చురలు కనుల్గలాఁ దళని • యొప్పగు పల్కులవాఁడు మేలి బం
గరు మయమైన వింటి నెస • కంబుగ మూఁపునఁ గల్గు నాతఁడున్

తే॥ ఉదధిలోఁ బ్రభంజన హతి • సురలు కలము, పగిది జగములు గడగడ • వడఁక దిగ్గ
జమ్ము లట్టులే స్తంభించి • పొమ్మసిల్ల, జలధి లోలో నుడికి పొంగి • నిలుక దప్ప.

చ॥ సురలు కకావికల్ వడ వ • సుంధర నింగికిఁ బైన నిల్పనో?
ధరణి సమస్త జీవులను • దండధ రాననమందు చొన్పనో?
ధ్ధురుసున నింగిఁ గూల్పనొకొ? • దొడ్డ వ్రణంబు ముఖంబు వ్రీల నె
త్తురు క్రియఁ గన్నులం గనలు • దోఁచి వెలింబడ హేతు వేమొకో?

చ॥ సమరమె ముఖ్యవృత్తిగ భు • జస్థలిఁ గ్రాలు పరశ్వథాగ్రధా
మము వినుగప్ప భాస్కరుఁడు • మార్గమెఱుంగక రిచ్చవోవ సం
భ్రమునఁ గలట్టి బాడబ ము • దగ్రత మప్పర మంట లేచి లో
కములను బూది సేయు గమ • కంబున వేఁడి వెలుంగు పర్వఁగన్.

ఉ॥ జానువు లంటు బాహువులు • చాఁగి దిశ ల్గొలువన్ వలంకులం
దాని తులంగలించెడు జ • టాగ్రము మిన్నున చెంగలింప న
చ్చో నెలయున్ గనంబడ వ • సుంధర తోయము వహ్నిగాలి వి
మ్మానములై నశింపఁ బ్రళ • యోద్ధత రుద్రుని భంగిఁ బొంగుచున్.

మ॥ చతురంభోధి పరీత భూతల మహా • సామ్రాజ్య ధౌలేయుఁ డౌ
కృతవీర్యాత్మజుఁ డన్ పృథూత్కట తరు • శ్రేష్ఠం బుదంచద్భుజా
యత సాహస్ర సుశాఖమున్ విదళన • వ్యాపారముం జేయు నా
తత విఖ్యాత కుఠారమున్ గురు భుజ • స్తంభంబునం బూనుచున్.

తే॥ నింద నొందిన భూలోక • నృపకులంబు, నిరువదొకమాఱు ఖండించి • నియతిఁ బాడి
పొలమునందలి కలుపును • దోలఁచి రక్త, నదుల నొంటిమై మును గుబె • ట్టిదపుజెట్టి

ఉ॥ ఓరుపు రూపుగొన్న క్రియ • నొప్పు తపంబును మందు నగ్ని నా
సీరస గల్గువాఁడు తన • యెట్టెదురన్ బయిలోడి ప్రక్కకున్
దాఱు కుమారుపైఁ గనలి • దర్పితుఁడై విహగాళి యుమ్మగాఁ
దూఱెడు నట్లు కొంచమలఁ • దొల్చిన ములుకులెఱింగి నట్టఁడున్.

తే॥ ధరణీధరములు క్రుంగ సం • భ్రమములు పొంగఁ, జేయు వలఁతి భార్గవుఁ డటఁ • జేరునంత
నరుదుగా రాముఁ గన్న య • న్నరవరుండు, కఠిను రాకకుఁ గత మెఱుంగక తపించె.

తే॥ సేన భయపడి తడఁబడి • చెదరి పఱవ, బొమలు ముడివడఁ గనుల ని • ప్పుకలు రాలఁ
బిడుగువోలె గర్జించి గం • భీరుఁ డైన రాము చెంతకు వచ్చె భా • ర్గవుఁడు కడఁక.

చ॥ అతులిత భక్తి సంభ్రమ న • యంబులు తొల్కఁగ జామదగ్న్యు నా
క్షితిపతి యాతిథేయము ర • చింపఁగ డాసి తదీయ పాద సం
గతముగ శీర్షమూన్చినది • గంబడ కుగ్ర లయాగ్నిఁ గ్రక్కుచున్
దత భయద స్థితిన్ సుగుణ • ధాముని రాముని గాంచి యిట్లనున్.

చ॥ ఎఱుఁగుదు భగ్నమైన గిరి • జేశుని చాప బలంబు పూర్వమే;
యెఱుఁగఁగఁ గోరి వచ్చితి మ • హేశ్వరపుత్ర క! యంగదంబులన్
మెఱసెడు నీ భుజంబు బలి • మిన్ మనుక్షత్రియ కంఠనాళముల్
తఱిఁగిన మద్భుజంబులఁ దొ • లంగదు తీఁటయు రాఁ గతం బిదే.

చ॥ అనవుడు భూపుఁ డిట్లను భ • యంబున నుల్లము గ్రుంగ ధారణిన్
మునుమిడి గెల్చి తిచ్చితివి • పొందుగఁ గశ్యపమౌని కో మహా
మునివర! నీకు లెక్క యె త్రి • మూర్తులు? మర్త్యులనంగ నెంత ? ఈ
తనయుఁడు నాదు జీవములు • దప్పక నిన్నభయంబు వేఁడెడున్.

చ॥ చెడుమతిఁ బాపకర్మములు • చేసిన దుష్టులు వధ్యు లౌదు రీ
బుడుత ముదాతిరేకమున • బుద్ధి చెడం గొఱగామి చేసెనే?
పుడమి బలిష్ఠుతోఁ దవిలి • పోరినఁ గీర్తి లభించుఁ గాక యీ
బడుగులతోడఁ బోర బల • వంతుల చేవ ఫలంబు గాంచునే?.

ఉ॥ కొమ్మని భూమి కశ్యపున • కుం దయచేసి జగత్త్రపాలక
త్వమ్ముభరింప వీడిన కృ • పాకర! వీడుమ యిట్టిచేఁత నే
మమ్మున మానవావళిని • మానుగఁ గాచెడు తేండ్లపట్లఁ గో
పమ్మును మాని తీవు పిద • పన్ వహియించుట పాడి యౌనొకో?.

చ॥ పలువురు గేలిసేయ నొక • పక్షము నూని గురుత్వ మొందు నా
బలము ఫలం బొసంగునొకొ? పాడియె యయ్యది? ధర్మపద్ధతిన్
నిలిచి వహించు నయ్యశమె • నిర్మల సత్త్వ మనంగ నొప్పు; కూ
రు లనఁగఁ దగ్గ వార లొక • రున్ బల మందుచె దీని నెయ్యెదన్?.

చ॥ వగతుఁడు కాఁడు వీఁ డితని • ప్రాణము వోయినఁ జుట్ట పక్కముల్
వగగొని పౌరులున్ మిగుల • వందురి యెల్లరు వెంబడింప నే
నెగులున జీవముల్ విడుతు • నిక్కముకింకరు నన్ను నాకులం
బగులక కావు మార్యవర!, యంజలితో శరణంబు వేఁడెదన్.

చ॥ అని యిటు వేఁడు కోసల జ • నాధిపు పల్కులు లెక్క సేయకే
కనుల మిడుంగుఱుల్ చెదరఁ • గట్టలుకన్ వడిఁ దేఱి చూచి రా
ముని కడ కేగఁ బ్రాణములు • మొత్తము తావులు దప్ప మించుఁ గాం
చిన భుజగమ్ము రేవఁ బతి • చేయున దెయ్యది లేక యుండఁగన్.

తే॥ మాని యగు దశరథుఁ డిట్లు • మతిచెడంగఁ, దనకు నాగతి కానుంట • దలఁప లేక
హర ధనువు బలహీనత • నందు చరిత, పల్కఁ బొసఁగె రామునితోడ భార్గవుండు.

తే॥ మేరు సారంబు దినకరుఁ • గేరు కాంతి, పాటవము ధైర్యమును విఱు • వంగరాని
చేవ గల రెండు విండ్లను • చేసె మున్ను, తేర్చి విశ్వకర్మ యనెడు • దేవ శిల్పి.

తే॥ ఒక్కచాప ముమాపతి • యొగి గ్రహించె, రెండవది త్రివిక్రముఁడు వ • రించికొనియె
నేయ దా రెంట మిగుల బ • లీయ మనుచుఁ, ద్రిదశులందఱు చేరి వి • రించి నడుగ

క॥ జలజాసనుఁడును వేల్పుల, తలఁపు ఘనంబనుచుఁ దలఁచి • తగ నొక్కటి వా
రలకుఁ బొడమించి యాధను, వులఁ గొని కడు నలుకఁ బెద్ద • పోరఁగఁ జేసెన్.

తే॥ ఇరువురును రెండు చాపంబు • లెక్కు వెట్టి, జగములెల్ల నిలుక దప్పి • బెగడుగుడువ
బవర మొనరించుచుండఁ గ • పర్ది విల్లు, చేవ చెడుటయుఁ గని మది • శివుఁడు కినుక.

తే॥ మరలఁ గలనికిఁ గడఁగ ని • ర్జరులు నడుమ, నిలిచి వారించి రంతట • నీలగళుఁడు
తన శరాసన మింద్రు హ • స్తమున నునిచె, ఋచిక ముని కిచ్చెఁ దనవిల్లు • శ్రీవరుండు

తే॥ ఋచికుఁ డొసఁగె మా తండ్రికి • ప్రియముతోడ, నతఁడు నాకిచ్చె నీవింటి • నమర నీవు
వంచితేని నీ సదృశు లె • వ్వరును లేర, నేను నీతోడి యుద్ధంబు • మాను వాఁడ.

చ॥ మొదటనె చేవ వో యినది • మూలను పడ్డది త్రుప్పు వట్టి ప
ట్టు దొలఁగి యున్న దానిని పు • టుక్కునఁ ద్రుంచుట దొడ్డ చేఁతయే?
పదరక దీని నెక్కిడుము • పాయదు ప్రాఁత చలంబు నామదిన్
మదిమది నున్న శాంతనిధి • మజ్జనకుం బొరిమాల్చు దుష్కృతిన్.

చ॥ ఇరువది యొక్క మాఱులు మ • హీతల మెల్లను చుట్టి రాజులన్
దరమిడి గొట్టట న్నలుకి • తద్రుధిరమ్మున శాస్త్ర పద్ధతిన్
జరపి పితృక్రియల్ పిదప • శాంతి వహించితి నీడ్చి కొల్వ మా
యురె పిడి దక్కు వౌదు; మది • నుత్తల పెట్టితి విట్లు బాలకా!

చ॥ కలఁకుల గెల్చి యిమ్మహిని • కశ్యపమౌని కొసంగితిన్ విరో
ధుల కుల మార్చితిన్ గొలఁది • దోఁపని పెందప మాచరించితిన్
బలువిడి శూలి చాపమును • భగ్న మొనర్చిన ప్రోఁత నా శ్రవం
బులఁ జొరఁ గిన్క వచ్చితిని • పోటరివే నిది పంచుపోరెదన్.

చ॥ అనుటయు మందహాస రుచు • లానన మందొాక శోభఁ గూర్ప న
య్యనకుల వీరుఁ డిమ్మనుచు • శ్రీశుని ధర్మముఁ గొంచు జామద
గ్న్యుని హృదయంబు భీతిమెయిఁ • గ్రుంగ స్వదోర్బల మొప్ప వంచి కో
పనుఁ దగు మౌనిఁగాంచుచు న • పార కృపారస ధాముఁడిట్లనున్.

ఉ॥ రాచకులంబు మాలిచిన • రక్కసి వైనను మేటి బోడకుం
దోఁచి తపస్వి వేషమును • దొడ్గితి గాన వధింపఁబూన నా
రాచము నాకరంబునఁ దొ • ఱంగిన నూరక పోవ దింక నీ
వే చెపుమా బిరాన గుఱి • యెయ్యది దీనికిఁ జూపుమా యనన్

చ॥ ఎఱుఁగ కొనర్చు దోషము స • హింపుము కావుము దేవదేవుఁడం
చెఱిఁగితి నెల్లప్రాణులకు • నీశుఁ డ వాది వనాదివైన నీ
కుఱువుఁగ నిందుమౌళి ధను • వుంకువ సేయఁగ నెత్తునంతలో
విఱుగుట యబ్బురంబె? యది • వేడుకఁ బట్టుట కేని చాలునే ?

తే॥ పురుష మోహనః నీవిటు • భువన రక్ష, బొంతె నవతరించుకతనఁ • బొందె జగము
నెమ్మదిని నే నొసంగిన • నీదు విల్లు, నీ బలంబున కుఱువు గా • నిదియె సుమ్మ.

తే॥ కూర్చు నాశుగమ్మునకు నా • గొప్ప తపము, నాహుతిగ నొసంగితి నన • నపుడుచేయి
వదులు విడువ నస్త్రం బేగి • పరశురాము, తపముపూర్తి వారుకొని య • త్తఱిన మరలె

తే॥ నీల జీమూత నిభ గాత్రః • నిగమ వినుత, పాత్రః పరిశుద్ధ సుగుణ చ • రిత్రః నీవు
తలఁచు కార్యంబులొనఁగూడఁ • గలవునాకు, సెలవెయనిభార్గవుఁడు మ్రొక్కి • తలఁగెనచటు

తే॥ అంత రాముండు పంచేంద్రి • యక్రియాలి, తొఱఁగి సోలిన తన తండ్రిఁ • దఱిసి తడవి
మ్రొక్కి దుఃఖ సాగరమున • మునిఁగియున్న, యతనికిం జూపె సమ్మోద • మనెడు వేల

ఆ॥ తెలిసి తేఱి వంత • దొలఁగ నిబ్బరమగు, నుబ్బు గలిగి లేచి • యుర్విభుఁడు
అరిది దుఃఖ జలధి • దరి జేరి దరిలేని, మోద వార్ధిలోన • మునిఁగిపోయె.

ఆ॥ కటికి పరశురాము • కార్ముకంబును గొని, యతని నోర్చి నిలుచు • నఘ విరాము
రాము నలమికొని శి • రంబు మూర్కొని సమ్మ, దాశ్రు కుంభ వారి • నాడఁ జేసె.

చ॥ నయమునఁ బిన్ననాఁటనె యొ • నర్చిన యద్భుత పౌరుషోచిత
క్రియల జగత్త్రయం బొకప • రిం గమకించినఁ జేయఁగూడునే ?
అయమనయంబులం జలుపు • ప్రాణులకుం దగినట్లు లీతఁడి
మ్మయి మఱుమై యొసంగెడు ర • మాపతియే యని యెంచె నెమ్మదిన్.

తే॥ విరుల వానతో వచ్చిన • విబుధులందు, పరుణుఁ గని క్రూర ఘోర చా • పంబుగాఁచు
చుండుమని యిచ్చి తన వార • లుత్సహించి, బిజయ రాముఁ డయోధ్యకు • వచ్చిచేరె.

తే॥ చేర ప్రేమంబుతోడ వ • సించుచుండ, దశరథుం డొకనాఁడు మో • దమున భరతుఁ
గాంచి దైవవశమున ఘ • టించినట్టి, విషయ మొక్కటి దాఁ దెలి • పింపఁదొడఁగె.

తే॥ తనయ! నీ తాత కేకయ • ధరణి ధవుఁడు, నిన్నుఁ జూడఁ గోరినవాఁడు • నెమ్మితోడ
పోయి రమ్మని యానతి • సేయ నతఁడు, మంచిదని తండ్రి చరణ ప • ద్మముల కెఱఁగి.

తే॥ మొనసి రాము పాదములకు • మ్రొక్కి యతని, కన్న వేఱు ప్రాణంబు లే • కున్నకతన
ప్రాణముల వీడి గాత్ర మ • వ్వలికిఁ బోవు, విధిని భరతుండు రాముని • వీడచనియె

తే॥ మేనమామతో భరతుఁడు • మేనితోడి, నీడవంటి శత్రుఘ్నుండు • తోడ రాఁగ
స్యందనం బెక్కి యేడు వా • సరము లరిగి, యరయ సొంపైన కేకయ • పురము చేరె.

చ॥ భరతుఁడు చన్న పిమ్మట నృ • పాలుఁడు ధర్మపథంబునన్ జనుల్
జరుగఁగ దగ్గ పద్ధతిని • సత్పరిపాలన సల్పుచుండఁగా
సురల మహా తపః ఫలము • చోద్యము గావున మిక్కుటంబుగా
జరిగిన దెల్లఁ దెల్పెదము • శ్రద్ధమెయిన్ వినుఁడీ మహాత్మకుల్.

బాలకాండము సంపూర్ణము.

శ్రీ రామచంద్రార్పణమస్తు.

అయోధ్యాకాండము.

1. మంత్ర పటలము 93.

సీ॥ రాజు రెండవ భార్య • రాముని పినతల్లి, కుబ్జయౌ మంథర • కొడిమ సేయ
రాజ్యంబు వీడి య • రణ్యంబు సేరి స, ముద్రంబు దాఁటి స • న్మౌని సురేంద్ర
మానవావళి యిడు • మలు తీర్చు శ్రీపాద, ములు గల శ్రీరామ • భూవరుండె
మూలప్రకృతిఁ దోఁచి • భువనంబులందు వ్యా, ప్తింబొందు పాంచభౌ • తికములైన

తే॥ జంగమ స్థావర పదార్థ • సమితి యందు, మేను ప్రాణముల్ ప్రాణవి • జ్ఞానములను
గూడియున్నట్లులోవెలిఁ • గూడియుండు, నాత్మయనిపల్కుచుంద్రు మ • హాత్ములెపుడు

తే॥ రాజవర! నీవు భూమి పు • త్త్రికున కొసఁగి, దుష్కరతపంబుసేయంగఁ • దొడఁగఁదగిన
కాల మిదియని చెవిఁజేరి • లీలఁ దెలుపు, కరణి జెవిమూలమున నర • గాన నయ్యె.

తే॥ ప్రాణికంటకుఁడైన రా • వణుఁడు సేయు, పాపఫల మప్పు పలితమై • వచ్చిచేరె
ననఁగ నరసిన నరపు న • రాధివరుఁడు, ముకుర మందున నొకనాఁడు • మొనసికాంచె

ఆ॥ శంఖ కాహళాది • శబ్దంబులంభోధ, లీల మొరయఁ జామ • రాలు బెరయ
మానవేశ్వరుండు • మంత్రాంగ సభ కేగె, మనము సంచలించి • మలఁగుచుండ.

ఆ॥ ఏఁగి పిదప నృపుల • నెనలేని చుట్టాల, సంగడీంద్రఁ బ్రేమ • సాగనంపి
యొనర జగముఁగావ • యోగనిద్రవహించు, విష్ణువనఁగ నొంటి • వెలసియుండె.

ఆ॥ పూర్ణచంద్రుఁబోలు • ముక్తాతపత్ర మా• కసమునంట విభుతఁ • గ్రాలుభూపుఁ
దమర గురునిబోలు • నసదృశ మంత్ర వృ • ద్ధులను సభకునంతఁ • బిలువఁబనిచె.

తే॥ అవని విభునకు రక్షచే • నాజ్ఞ చేత, దైవమనుచు భావింపంగఁ • దగిన వాఁడు
మూర్తులందున నాలవ • మూర్తియనఁగఁ, దగు వసిష్ఠుఁడు రాజ స • దస్సుచేరె.

సీ॥ వంశమూలంబైన • ప్రాఁతదనంబును, విద్యానవద్యత • వెలయువారు
కార్యఫలంబును • కడు చెడు గొనరిన, మాధ్యస్థవృత్తి నే • మఱనివారు
కోపాదులం దెగఁ • గోసి కడిందియౌ, సద్ధర్మ పద్ధతి • జరగు వారు
జరిగిన యదిగొని • జరిగెడు దాని నూ, హము సేయఁజాలు కు • శాగ్ర మతులు

తే॥ అదియుఁ గర్మానుగుణముగా • నైనదైన, మార్పుఁదగు పట్టుదలగల • మాన్యగుణులు
కులమునకు ననురూపమౌ • గుణముగలరు, *చమరమృగమును పోలుమా• నముగలారు.

---

* ఒక వెండ్రుకయూడినను ప్రాణము విడుచునది చమరమృగము.

సీ॥ తరుణంబు స్థలము సా • ధనమును చదివిన, మన్నునీతి యెఱింగి • మసలు వారు
దైవాను కూల్యంబు • తగు సూక్ష్మమతిచేత, నెఱిఁగి ధర్మపు వృద్ధి • పరచు వారు
సత్స్వభావంబు య • శస్కరకార్యంబు, గలిగి రాజ్యాంగంబుఁ • దెలుపు వారు
రాజు కోపించినఁ • బ్రాణంబునకుఁ దెగి, కష్టమోరిచి నీతిఁ • గఱపువారు

తే॥ సత్పథంబు తొలంగని • స్వచ్ఛగుణులు, తెలియఁ దగ్గ త్రికాలముల్ • తెలియువారు
నాయకునకు మేల్కడుల • పాయలరసి, వైద్యుఁబోలె హితంబునే • పలుచువారు,

తే॥ మించినెంజిలి ప్రభు సంక్ర • మించినపుడు, మొదలి పుణ్యఫలముఁబోలి • యొదవువారు
వేలకొలఁది వారైనను • విభుని హితము, పట్లనైకమత్యంబునఁ • బరఁగు వారు.

తే॥ మాటయెన్నఁడుఁ దప్పని • మహిత మతులు, తొలఁకుచుండు సంపద్వృద్ధి • కలుగువారు
పొరలుచుండు నలలు గల • శరధివోలె, వచ్చి చేరిరి మంత్రాంగ • భవనమునకు.

తే॥ చేరి విమల విజ్ఞాని వ • సిష్ఠ మునికి, జోతయొనరించి తమ భూభు • జునకు మ్రొక్కి
తగిన గద్దెలపై గ్రమం • బుగ వసించి, యుచిత వాక్యజ్ఞు కనికర • మొంది రంత-

ఆ॥ ఆఱి వారి మోము • లనువొంద నీక్షించి, చెప్పఁదలఁచు నరిది • చెయిది గలదు
నాదు బుద్ధిఁబోలు • నయగుణ విదులార! వినుఁడిసావధాన • మున నొకింత.

ఆ॥ ఇన కులంబు వారి • యింపైన నడవడి, నించుకేని కొఱఁత • గాంచకుండ
మీసహాయశక్తి • మేదిని నఱువది, వేలయేండ్లు మెఱసి • యేలినాఁడ

తే॥ కొమిరెలకు నెల్లఁ దొడవగు • క్రొత్తడి తన, మమరఁబ్రేమ యొప్పార ధ • ర్మము దలిర్ప
జీవకోటికి హితమునే • చేయుచుంటి, నింక నా జన్మమున కిత • వెంచినాఁడ.

ఉ॥ కోరితంబుకై తెరువుఁ • గూరుచు ముప్పును గన్నయేను భూ
భారము సర్వరాజ కుల • పర్వత దిగ్గజముల్ విరామ మిం
పారఁగ నొంద మోచితి న • యంబున నవ్విధి మూవఁజాల మా
వారలు వోయినట్టి పెను • బాటనె వోయెద మోక్షమందఁగన్.

చ॥ అమల మనస్కులై జగతి • వంతయు నేలిన మాకులంబు దీ
పములగు పెద్ద లిప్పుడమి • భారము పుత్త్రిలు మోవ వీడి దు
ర్గమ విష యేషణంబులు తొ • అంగి నశింపఁగ ముక్తినొంది రా
క్రమమునే యేను పూనుకొనఁ • గాఁ దలపెట్టితి నిక్కువంబుగాన్,

తే॥ త్రిజగములఁ గల యరుల దో • రిచినయేను, దొంగలం బలె దాఁగి యొ • దుంగు కామ
ముఖ మనశ్శత్రువులకు నీ • ముదిమి యందు, వెఱచి నడ పీన్గు కరణి జీ • వింపఁగలనే?

తే॥ అరుణ కిసలయ మృదుపద • యైనకైక, కొలగొన దశాసుర • రథికుఁను కూల్చు
నాకు మానస భూతంబు • నడపునైదు, తేరులను గెల్చుటన దొడ్డ • దియే తలంప?

మ॥ చతురంగ ప్రతివీర సైన్యమనిలోఁ • జక్కాడుచుం జావరే
నతుల జ్ఞానము నొందరే సకల సౌ • ఖ్యంబుల్ విచారింప శా
శ్వతముల్ గావని వీడరే నమల వి • ద్వద్భానులం జేరి సం
సృతి విధ్వాంతము దాఁటరేని యగునే • చేరంగఁ గైవల్యమున్?

తే॥ ఎన్న 'జాతస్య హి ధ్రువో • మృత్యు' వనెడి, నుడిని మఱచుట కంటెను • చెడుగు గలదె?
యొనర సన్న్యాస మనుతెప్ప • యొప్పదేని, జననమను మహాంబుధి దాఁట • శక్యమగునె?

తే॥ మహిత సన్న్యాసము తదీయ • మార్గమందు, బంధువగు నెఱుకయు నను • పక్షయుగము
దొరయునేని జనన మను • దొడ్డచెఱను, కడచు కంటె నింపగుగొప్ప • కార్యమేది.

చ॥ అరుదగు మేలనం దొడరి • యవ్వల నెవ్వగ నించు నింద్రియా
వరణ సుఖంబులైన నయ • వంచక శాత్రవవర్గ దుష్కృతుల్
వెరవున నీఁగి మోక్ష రమఁ • బెంపునఁ బొందఁగఁ దృష్ణఁ జేసి తొం
దరపడు దెందమందున హి • తం బగునే యిల నెండమావులున్?

ఉ॥ ఏలితి మీరు తోడుపడ • నిద్ధరఁ బద్ధతితోడ సత్కృతుల్
వోలఁగఁ జేసితిన్ యశముఁ • బొందితి నీజననంబునందు నా
కీ లలి సాయపడ్డ సుహృ • ద్దీశులు మీరలు భావి జన్మసౌ
ఖ్యాలికి నిట్టులే తగ స • హాయులు గండిదె మిమ్ముఁ వేఁడెదన్.

చ॥ నెగడిన పాపముల్ తొలఁగ • నీఁగు తలం పనుకంప నింపు పెం
పగు తపమొప్పుగాఁ జలుప • నయ్యెడునేని యమర్చియుంచు తీ
పగు నమృతంబు వీడి విస • మర్మిలిఁ ద్రావుట వోలు నొక్కొ? బల్
వెగటుగఁ దోఁచె నాకుఁ బృథి • వీభర సౌఖ్యము లుల్లమందునన్.

ఆ॥ భద్రగజము మీఁదఁ • బరవు చికిలి పీలి, కుచ్చు లమరు వెల్ల • గొడుగు నీడ
సతము గాదనంగ • సహియించునే చాల, కాల మనుభవించి • క్రక్కుకూడు.

తే॥ చిర మపుత్త్రిక చింతము • చ్చిరుచు-నుంటి, రాముఁడాచింత దొలఁగించె • భ్రాంతి నించి
యింక నాతండు కష్టింప • నేను జీవ, యాత్రఁగడ తేర్చుకొనుమార్గ • మరయువాఁడ.

తే॥ రణమునన్ మరణింపఁడు • రాము తండ్రి, వార్ధకం బొందియును ధర్మ • పథమునుండి
సన్న్యసింపఁడన్ వార్తసం • జనన మొందు, పిదపఁ బుట్టలే దనుకంటె • వేఱెయగునె?

చ॥ ఇరవుగ జ్యేష్ఠపుత్త్రుఁ డుద • యించెను జానకి యన్ రమా సతీ
వరణము కన్నులారఁ గని • బంధుర మోదము నొందినట్టి యే
నురవుగ మానినీత్వమున • నొప్పిన భూ వనితా వివాహముఁ
జరపి మదంతరంగమున • సంతసమెంతయు నొంద నెంచితిన్.

తే॥ భూమిదేవియు శ్రీదేవి • ప్రేమతోడఁ, జేరఁ గోరు నాయకుని వి • శిష్టమైన
ప్రాణములఁబోలెఁ బొందు త • పః ఫలంబుఁ, దామసింపఁ జేయుట నాకుఁ • దగవుకాదు

ఉ॥ కాన సమస్త రాజ్యమును • గ్రచ్చఱ రామున కొప్పగించి య
జ్ఞానము వీడమిన్ విడని • జన్మ పరంపర వీడఁగోరి నేఁ
గానకుఁ బోఁదలంచితిని • గాఢ తపంబొనరింప, నింక మీ
మానిత భావముల్ దెలుప • మక్కువతోడ వినంగఁ గోరెదన్

తే॥ దశరథుం డిట్లు వల్కఁ జి • త్తముల నుండి, పొంగి పొరలిన యుత్సాహ • పూర్ణులయ్యు
మంత్రు లవనిపు నెదఁబాటు • మదిఁ గలంపఁ, గ్రేపు జంట కడలు గోవు • క్రియ నలంగి.

తే॥ అట్లు కుంది వేపేదియు • నధిపు హితము, లేమి భూమిఁ బ్రాణితతికి • రాముఁబోలు
నుత్తములులేమి విధి బలం • బుల్లములను, వంచ నెట్టకేలకు సమ్మ • తించినారు.

తే॥ నలువ కొడుకు వసిష్ఠుండు • కుల హితుండు, సచివుల తలంపు పుత్త్ర వి • శ్వాసము గల
తండ్రి తలఁపును లోక హి • తంబుఁదలఁచి, తాఁదటస్థుడై యిట్లని • తనియఁ బలికె.

ఉ॥ తొల్లిటి నీదువంశ గుణ • ధూర్వహు లందున రామువంటి స
త్తల్లజుఁ గన్నవారెవరు ? • తద్జ్ఞుఁడ నీకిది యుక్తకార్యమే
యుల్లమునందు మిక్కిలిగ • యోచన చేసియె నిశ్చయించి తీ
వెల్ల విధంబులం దలఁప • నియ్యదె చేయఁగఁ దగ్గ దియ్యెడన్.

ఉ॥ పున్నెముఁ గూర్చు జన్నములు • పూర్తిగఁ జేసిన రాజచంద్రమా!
యెన్నఁ దపంబు సేయఁదగు • దేత్తెఱ నీవిఁక నీదు పుత్త్రుఁడున్
నిన్ను దొఱంగఁ గాంచి ధర • ణీ తరుణీ మణి యంధురాలు కా
దన్న తెఱంగునన్ బృథివి • నంతయు నేల సమర్థుఁడే సుమీ.

చ॥ తగవొక రూపుదాల్చి యవ • తారము నొందిన దంటకంటె వే
ఱుగ నొకయర్థమెత్తి యను • రూపముగా వచియింపఁ గల్గునే ?
పొగడిత కెక్కు నీవిజయ • భూషణుఁడెల్ల సృజించి కాచి త్రుం
గఁగ నొనరించు నమ్మగుర • కార్యములన్ సరిదిద్దు వాఁడగున్.

చ॥ స్థిరగుణ ధీర! లక్ష్మియగు • సీతయు భూమియు నింక నీతఁడే
యురవగు ప్రాణపంచకము • నొప్పిన తోడని యెంచు రాఘవుం
డిరవుగ స్వీయ జీవముల • కిష్టుఁడ యంట వృథా ప్రలాప మె
ల్లరకుఁ బ్రియుండు తన్నుగని • లాలన చేసిన నీకునుం బలెన్.

ఉ॥ రాజవరేణ్య! రాముని తి • రంబగు నామము ప్రాణికోటికిన్
దేజముఁగూర్చి దుఃఖములఁ • దీర్చుకతంబున విప్రులాదిగా

భూజనముల్ దలంత్రు తమ • పొందిన ధర్మబలంబ యంచు వి
భ్రాజిత కీర్తిశాలిపయి • భ్రాంతిని గూరిచి యేల చెప్పఁగన్?

సీ॥ కీర్తిమీఱిన జాన • కీ దేవి యంటి మా, భూదేవి కంటెను • పొడువుగలది
కలుముల జవరాలి • కంటెఁ గాత్యాయని, కంటె సరస్వతి • కంటె దొడ్డ
శ్రీరాముఁ డంటిమా • సీతా కటాక్ష వీ, క్షణముల కంటెను • శాంతపరుఁడు
నేర్చిన వారలు • నేర్వని వారు త్రా, వెడు నీటికంటె జీ • వితము కంటె

తే॥ మించి నీజ్యేష్ఠ సుతునె ప్రే • మించు వారు, నర సురాదుల యిడుమ ల • ణంచి కాచు
వారు రాముకంటెను గొప్ప • వారు లేరు, కాన నీకుఁ దపముగాక • కలదె వేఱు?

తే॥ అనుమునీంద్రు పల్కులు విని • నంతఁ దండ్రి, కన్న నాఁటికంటె భవుని • కార్ముకంబు
విఱుచు నాఁటి కంటెను భృగు • వీరు గెలుచు, నాఁటి కంటెను గొప్పయా • నంద మొందె

సీ॥ అట్టి సంతోషంబు • నందిన నరపతి, కనుల నానందాశ్రు • కణము లొలుక
నమ్మని పాద ప • ద్మమ్ముల కెఱఁగి మా, నీంద్ర యింపుగ వచి • యించితయ్య
మీదయచేతనే • యీదాసుఁ డీభూమిఁ. దాల్చె రామున కది • తగకయున్నె?
యుత్సాహమున హిత • ముపదేశ మొనరింప, మద్వంశ్యులగు పూర్వ • మనుజపతులు

తే॥ అఖిల కకుబంత విశ్రాంత • యశముఁగనిరి, వేళ్లములు లెక్కకును మీఱి • వేల్చినారు
గురుతరంబగు తమదయ • గొంటి మింటి, మింటినంటితి ధన్యతఁ • గంటి ననియె.

తే॥ అంత నెంతయు నంతయు • మంతు సలుపఁ, జాల్మి మంతులు మొగముల • జాడవ్రాసి
చూప నింగితజ్ఞుండు రా • జునకుఁ దగు సు, మంత్రుఁ డిట్లని పలికె న • మస్కరించి.

ఆ॥ రాముఁడొందె రాజ్య • రమ యను ముదము మీ, సన్న్యసించు వార్త • సమయఁజేసెఁ
దలఁగఁ దగదు పూర్వ • ధర్మ పద్ధతు లిఁకఁ, దగవు కంటెఁ జెకుగు • ధరణిఁ గలదె?

ఆ॥ పౌరులకును రాజ • వరులకు మునులకుఁ, మంత్రులకును భేరి • మది ధ్వనింప
జ్యేష్ఠ పుత్త్రరాజుఁ • జేసి నీమఱి జన్మ, హితము చూచికొనుము • నృపశశాంక!

తే॥ అను సుమంత్రుని పలుకుల • కతఁడు మెచ్చి, రామ పట్టాభిషేకపూ • ర్వకము గాఁగఁ
దక్కనవి యొనరింపుఁడీ • తరుణ మంద, యీవ వడినేగి రాఘవు • నిటకుఁ దెమ్ము.

క॥ అని దశరథుఁ డాడఁగ నా, తని పదముల కెఱఁగి విమల • తత్పరుఁడై యా
తని మదిబోలెన్ వైళమ, కనక రథముఁ గొనుచు రాము కడ ం జనియెన్.

శా॥ లోకంబుల్ వశమైన చందమునఁ బొ • ల్పుం గాంచి యుప్పొంగి య
స్తోకామోదముతో సుమంత్రుడు వడిన్ • జొత్తెంచి సౌధంబునన్
భూకన్యా మణితోఁ బ్రియానుజునితోఁ • బొంగార భాషించు రా
మాకారామృత మానె నేత్రములతోఁ • నానంద సంపూర్ణుఁడై.

మ॥ కని కైమోడ్చి రఘూత్తమా! కలదు వే • గం గార్య మొక్కండు ర
మ్మని మీతండ్రి ముదంబుతోఁ బిలువ న • న్నంపంగి నేతెంచితిన్
అనుదెండంచు వచింప రాముఁడు వడిన్ • సద్భక్తిమై లేచి స్యం
దన మెక్కెన్ ఘను మేను మొందు కుధరేం • ద్రం బెక్కు చందంబునన్

చ॥ తొదరిక దుందుభు ల్మొరయఁ • దోయజ నేత్రల కంకణంబులున్
సదరి ధ్వనింప గోరికలు • సాగె నటంచు సుపర్వు లార్వఁ బూ
ముడిఁ గల చంచరీకములు • మూఁగుచు సందడి సేయఁ దేరిపై
వడివడి నేగె రాఘవుఁడు • వారని ప్రేమము తొల్కరింపఁగన్

ఉ॥ నిండెను వాద్య ఘోషములు • నిండెను మంగళ గేయ నాదముల్
నిండెను మారు తూపులును • నిండెను శింజిని మ్రోఁత పెల్లుగా
నిండెఁ దలంపుల న్నదులు • నిబ్బరపున్మది యానకట్టగా
నిండెను సిగ్గు వీడి హరి • ణీ తతి నాఁ దరుణీ వితానముల్.

ఉ॥ కుండల కాంతితో విరియు • క్రొవ్విద తోడుతఁ జంద్రశాలలున్
మండిత గేహాళీ తతులు • మానిత రీతిని పూచెఁ దామరల్
గండెలు రక్తసిక్తమగు • కత్తులు కుంతములున్ ద్విరేఫముల్
నిండి భ్రమించి నిల్వ జిగి • నెక్కొనఁ బూచె గవాక్ష పంక్తులున్.

తే॥ నిండు జాబిల్లి వెలుఁగొందు • నీరదంబు, వంటి రాముతొమ్మన విరి • పదమునందు
విద్రుమోష్ఠల స్థైర్యంబు • విడెముతోడ, వాలుగలు మధుపములతో • వరుసఁ బొరలె.

ఉ॥ చిందెను కొన్ని పూవులు శ • శిప్రభ తోడ మొయిళ్లు జాఱుటన్
చిందెను కొన్ని ముత్తెములఁ • జెందొవఁబోలినవౌ కటాక్షముల్
చిందెను కొన్ని చందనముఁ • జిక్కని చన్నులు వేఁడిఁ దాల్చుటన్
చిందెను కొన్ని పుష్పముల • శ్రీ కర మందిర చంద్రశాలలున్.

చ॥ తొలుక యొఱన్ దిగన్విడిచి • తుంపెసలాడు నరాజి వంటియా
జలజవిరోధి మోచికొని • చంచల మందెడి పైఁడితీవలం
గల యెల నీటి కాయలధి • కంబుగ సన్నని మంచు మొగ్గలన్
నులియఁగ రాల్చు నొక్కయెడ • నువ్వుల పేలలవంటి పొంబొడిన్

తే॥ తెరువునం జేష్ట లట్లుగాఁ • బురుషు లెల్లఁ, దల్లిఁ దలఁచు క్రేపుల వలెఁ • దమిని నిలువ
విమలుఁడగు తమ్మతో రామ • విభుఁడు కడచి, చేరె నృపతి యతనిఁ బ్రతీ • క్షించు నెడకు

తే॥ తొలుతఁ దమ కులగురునకుఁ • దెలచి పిదపఁ, దండ్రి చరణాబ్జములకు వం • దన మొనర్చి
రాజ్యలక్ష్మికి నిరవైన • రాము నురము, నలము కొనియె భూవరుడు ము • దశ్రులొలుక

చ॥ తనయుని కౌఁగిలించె నని • తక్కువగా వచియింప నేల? మే
దిని వహియింపఁగాఁ దగు స్థ • తిన్ గ్రహియింపఁ దలంచి దోర్యుగం
బును వనమాలకున్ సిరికి • ముఖ్య గృహంబు విశాల వక్షమున్
దన భుజవక్షముల్ పఱపి • ధారణి నాథుఁడు కౌఁగిలించెఁ దాన్.

ఉ॥ అంత మహా ముదంబున హృ • దబ్జ మెలర్పఁగఁ జెంత నుంచి కొం
చెంతయుఁ బ్రేమ నిట్లను న • హీనకుతారక రాము కీర్తి య
త్యంతము గ్రుంగఁజేసిన మ • హాభుజ! నిన్ గని పెంచినట్టి యే
నింతగ వేఁడి పొందదఁగ • యేర్పడె నొక్కటి విన్ము పల్కెదన్.

తే॥ కష్ట మొందితి ముదిమియుఁ • గదిరె నొడల, మోవఁగాలేక దుఃఖించు • భూమిభార
మనెడి చెలువీడి సత్పథ • మునఁ జనంగ, నెంచి నీదగు సాయ మ • ర్థించువాఁడ.

చ॥ స్పృహ గొని పుత్రులం గనుట • చెందిన దుర్దమ దుఃఖ మీఁగఁగా
నిహపరసౌఖ్యముల్ వడయ • నే యని చెప్పుట పెద్దవారికిన్
సహజము ధర్మదేవత య • నం దగు నిన్‌గని యిట్లులంగు టి
మ్మహిఁ దగవే? యొడంబడుమ • మానుగ నేఁ గడతేఱ నిష్టమేన్.

చ॥ మన మహిమాన్వవాయమున • మానవ నాథులు పూర్వులెందఱో
తనయులు భూమి భారమును • దాల్పఁగ నింద్రియ పంచకంబుచే
మొనసెడి దొడ్డ ముప్పుగమ • మూలము ముట్టఁగఁ ద్రుంచి నిష్ఠమైఁ
జనఁ దమ జీవితంబులఁ బ్ర • శాంతముగాఁ గడతేర్చి రిద్ధరన్.

ఉ॥ తొల్లిటి జన్మ పుణ్యముల • దొడ్డ ఫలంబున నీభవంబునన్
గొల్లఁగఁజేయు యాగములఁ • గూడిన భాగ్యముచేతఁ బేర్మి రం
జిల్లఁగ నిన్ను గాంచియును • చెందిన లాభమదేది? ముప్పునన్
జెల్లని రాజ్యచింతను ము • నింగి యలందురుచుంటి నేనియున్.

మ॥ ఒక పక్షంబునఁ గుంటి వేఱు దెస యం • దుద్దండమౌ జర్వు నో
పక యల్లాడు వృషంబు భంగి నలఁచెన్ • వార్ధక్యమున్ రాజ్యమున్
వికటించెన్ భువి భోగముల్ మనమునన్ • వేపారితిన్ మోక్ష రూ
పక సామ్రాజ్య సుఖంబుఁ గోరితిని త్రో • వన్ దోడుగా వేఁడెదన్.

చ॥ మును మనవారు సద్గతులు • పొందు దశల్ చెడి గ్రుంగ వారికిన్
మనుమఁడు వంశదైవమగు • మాధవు పజ్జలజంబు నుండి పు
ట్టిన యమరాపగన్ బలు క • డింది తపంబునఁ దెచ్చి యవ్వలన్
జననము లేని మోక్షమును • చక్కనఁ గూర్పఁడె యాపితాళ్ళకున్ ?

ఉ॥ వారక వీడఁదగ్గ పెను • వంతల వీడిన వారు రాజులా
కారు సుధాంశు భోజనులు • కారు సురేంద్రుని పోలు వారలా
కారు తపోధనాఢ్యులును • కారు వ్రతంబులు చేయువారలా
కా రెవరన్న మాట వినఁ • గాంచిన పుత్త్రులఁ గన్నవారలే.

తే॥ ఐన జనకుఁడు వంచించి • యార్తిభరముఁ, గూర్చె నాపయి నని కయి • కొనఁగ వలదు
రత్న మకుటంబుఁ దాల్చి ధ • ర్మమును కావు, తండ్రి నీ యెడఁ బొందంగఁ • దగిన

మ॥ జనకుం డివ్విధిఁ బల్కి రాముఁడెద సి • ష్టం బింత లేకున్న మా
అని వాఁడై విధియంచుఁ దండ్రి మది నా • రం జూచి బోధించు నా
పని యేదైనను మాఱువల్కకొనరిం • పం బూనుచే నీతి పు
త్త్రున కంచూహముచేసి యొప్పికొన • సు ద్యోగించె వల్లే యనెన్.

ఉ॥ రాము తలం పెఱింగిన ధ • రావరుఁ డాదట నావరంబు నీ
వోమితె యంచుఁ బ్రాణముల • నొంటఁగఁ జేరిచి వేదసన్నిభుల్
ప్రేముడి మంత్రిపుంగవులు • వెంబడిరా విభవాను భావుఁడై
హేమ మహీధరోన్నత మ • హీశ్వరసౌధముఁ జేరె వేడుకన్.

ఉ॥ ఉత్తమ విప్రులున్ విభవ • యుక్తులు రాజులు స్త్రీలు పూరుషుల్
చిత్తము రంజిలఁ వెనుకఁ జేరి ప్రమోద భరంబు తోడ రా
నొత్తి మెలుల్ వహించి పెను • పొందిన సుందర దోర్యుగుండు తే
ర్మెత్తన నెక్కి యేగెఁ దన • మేడకు భేరులు బోరు కొల్పఁగన్.

సీ॥ జయ శీలురగు నృప • జనముల రండని, బంగారు తేకుల • పైని వ్రాసి
గరుడ ముద్రను వైచి • గరువంబుతోఁ బంపు, కులగురు నీక్షించి • కువలయేశుఁ
డానిక నను భగ • వానునా మకుటాభి, షేక సామగ్రిని • సేకరింపఁ
దగు నన నతఁడును • తపసికూటముతోడ, వెడలుడు సామంత • విభులఁ గాంచి

తే॥ రాజ ధర్మాను సారంబు • రామ విభున, కిమ్మహీతల మొసఁగంగ • నియ్యకొంటి
ననిన యవ్వాక్య మైరేయ • మాని క్రమము, దప్పి మోదాబ్ధిమునిఁగిరా • ధరణిపతులు.

చ॥ ఎదఁగల కౌతుకం బుబికి • యేపున రోమ బిలంబులందు వె
ల్వెడఁ దమిఁ బొంది తోడుతనె • స్వర్గముఁ జేరినవారిఁ బోలి యొ
క్కొడఁద గలారలై తమకె • యియ్యల దక్కిన యట్టులుబ్బి య
ప్పుడమి వరేణ్యు భక్తిమెయి • మ్రొక్కి వచించిరి వార లివ్విధిన్.

ఉ॥ ఇర్వదియొక్క మాఱు చరి • యించి నృపాలుర యన్వవాయముల్
గుర్వగ గొడ్డట న్నఱకి • కూల్చిన యెక్కటి జామదగ్న్యు దు

ర్గర్వమడంచి మ్రాకులముఁ • గాచిన యాజగదేక వీరుఁడీ
యుర్వర నేలఁగాఁ దగును • యుక్తమ నీవానరించినాఁడవున్

ఆ॥ మాఱువడక నృపకు • మారులావిధిఁబల్క, వినిన విభుఁడు మదిని • వేడ్కనడఁచి
కొనుచు మఱియు నొక్క • గురు హేతు భూతమౌ, వాక్యమిట్లుపల్కె • వారితోడ.

ఆ॥ పుత్రమోహమును • బుద్ధి నశింప ని, వ్వార్త నుడువ మీరు • పలికి నట్టి
పలుకు మనసునిండఁ • బలికినవో? లేక నన్నె యనుసరింపఁ • బన్ని నదియొ?

ఆ॥ అనుచుఁ బ్రశ్న సేయ • నాసభ రాజులు, నిండు గుణముగలుగు • నీదుతనయు
పైనిగలుగు ప్రేమ • బహు దేశవాసుల, పలుకు లివ్వి యనుచుఁ • బలికినారు.

ఉ॥ దానము ధర్మముం దగవు • తద్జ్ఞుల శీలము నభ్యసించు వి
జ్ఞానము లోకమందుగల • సద్గుణ పుంజములెల్ల నిండె స
మ్మానిత రీతి రాజ్యరమ • మన్నన లొందఁగఁ జేరఁదగ్గ నీ
సూనుని ధైర్యశౌర్యములు • చొప్పెడఁబాయకయుండు నిచ్చలున్.

క॥ ఉపయుక్త నరసినాడఁగ, నుపయోగ కుజంబు పండ • నొగి మొగిళుల వా
న పడంగ మళ్ళ వెల్లువ, లు పఱవ నడ్డుకొను వార • లుం గలరొక్కొ ?

క॥ భూమీశ! నిన్ను మిక్కిలి, ప్రేమించెడు ప్రజలపట్లఁ • బ్రియ మెట్లుండున్
రామునకు నట్టిప్రేమయె, రామునియెడ నుండు నిజము • ప్రజ కెల్లపుడున్.

క॥ అని పలుకఁ గోసలేశుఁడు, మనమున నానందవార్ధి • మగ్నుం డగుచున్
దనిసెను చింతల నీఁగెను, కనుల ముదశ్రువులు రాలఁ • గడ కిట్లనియెన్.

క॥ నడియునికి తగవు చెడుగుల, యెడఁ గరినత గలుగు శీల • నృపులారా! యీ
తఁడు నాకొడుకెట్లగు మీ, కొడుకగు నిల్లడగ వీనిఁ • గొనుఁడం చవలన్

క॥ రాజసభనంపి కోసల, రాజన్యుఁడు శుభదినమున • రాజిలు లగ్నం
బోజఁ గన జోస్యులంగొని, యోజింపఁగ నొక్కచవిక • కొందగఁ జనియెన్.

క॥ మడఁతులు నలువురు ప్రేముడి, దొడఁకఁ బిగులు చన్నుకట్టు • గలిగిన వారల్
బొడవు జడ గలిగి సన్నని, నడుములు గలవారు పరుగు • నం జనువారల్.

క॥ ఆడుచు నొడలి వివశతం, బాడుచుఁ జేడియల మీదఁ • బడుచుఁ బ్రియమునం
గూడుచు వారలకుం గై, మోడుచుచుం బలచి డాయఁ • బోయిరి వడిగాన్.

తే॥ కాలజీమూత దేహాని • కన్నతల్లి, వారి చేష్టలఁ గని చంద్ర • వదనలార!
పట్టరానట్టి సంతోష • వార్తయొండు, గలిగినటు దోఁచెఁ గలదేని • పలుకుఁడనఁగ

తే॥ ధరణిపులు వీరకటక పా • దములుగొలువ, నింపుమైభూమిఁ జిరము పా • లింపుమనుచు
నీదు జ్యేష్ఠ పుత్త్రునకు భూ • నేత ప్రాఁత, మకుటముం గూర్పనున్నాడు • మస్తకమున

తే॥ రామునకు రాజ్యసంపద • గ్రాలె ననుచు, మునమునం దోచు నానంద • వనధి గురుత
నవనిపుఁడు సన్న్యసించెడు • ననెడి భయము, బాడబముఁ బోలె పట్టి పో • వంగఁ జేసె

ఆ॥ అట్టిదయ్యు నామె • యరుదైన మణిహార, వితతి ద్రవ్యరాశి • వేడ్కనొసఁగి
మైత్రి పాత్రమగు సు • మిత్రతో నేతెంచెఁ, జక్రపాణి యమరు • సదనమునకు.

ఆ॥ చేరి భక్తిమ్రొక్కె • శ్రీదేవి భూదేవి, తో సనాదియగుచుఁ • దోఁచి యసుర
వరులకెల్ల మేటి • ప్రాణంబు జ్ఞానంబు, నగు ముకుందు శ్రీప • దాబ్జములకు.

తే॥ లోకముల గొప్పయుదరంబు • లోనడంచు, కొన్న విశ్వేశ! వరద! నా • కొడుకుఁగాచు
టెల్ల నీయధీనంబని • యుల్లమంద, యడఁగు తపమొప్పు కౌసల్య • యర్థిఁ బలికి.

తే॥ షోడశోపచారంబుగ • శ్రుతి హితముగ, నాదిదేవు నారాధన • మాచరించి
యచటనున్న తపస్సుల • నాదరించి, వత్సయుత ధేను వితతుల • వారి కొసఁగె.

ఆ॥ భూసురులకు మణులు • భూములు కన్యకల్, చందనంబు పసిఁడి • సన్న వలువ
లన్నమును విభూష • లరుదైన గేహముల్, విరివి గాఁగ నొసఁగె.• వేడ్క యొసఁగ

తే॥ ఒసఁగి శ్రీవరు పదముల • కొనర నెఱఁగి, పొగడి సేవించి వలగొని • నగరి కరిగి
ప్రాఁత వ్రతముల నన్నింటి • నూఁత గొనియె, రామునకు మంగళంబులు • రాజిలంగ

2 మంథర బోధని పటలము. 86

క॥ భూమీశుఁడు జ్యౌతిషికుల, మోములు వికసింపఁ గాంచి • ముదితుండై శ్రీ
రామాభిషేక మఖల, కామెతగాఁ దగిన లగ్న • మరయుఁడి యనినన్.

తే॥ భవ్య లగ్నంబు రేపె రే • పకడ నున్న, దనుచు మౌహూర్తికులు వల్క • మనుజవిభుఁడు
విని యనింద్య తపో గ్రణీ • విమల సుగుణ, గణ్యుఁడు వసిష్ఠుఁ డిటువచ్చుఁ • గాకయనియె

తే॥ దేవపీయూష మట్లరు • దెంచు మౌనిఁ, గాంచి శుభ ముహూర్తము రేపె • గాన మీరు
శ్రేయములు గూర్చు విధు లాచ • రించి రాఘ, వునకు వలయు నీతులను తె • ల్పుఁడియనం!

తే॥ తమియుఁదానుగా ముందేగి • తపసి వరుఁడు, రాము సుందరోన్నతమంది • రంబుఁదఱియ
మౌని రాకయెఱింగి సం • భ్రమము దొలఁక, నెదురు వచ్చి లోనికిఁగొని • యేగె నతఁడు

క॥ నేరువఁ దగు శాస్త్రంబులఁ, గూరిమి విని తనివినొందు • కొమరుని గని యో
వీరాగ్రగణ్య! రేపే, భూరమణుఁడు నీకుఁ బట్టు • ముం గట్టుఁ జుమీ

క॥ ఉన్నవి నుడువఁగఁ దగినవి, మన్ననికీ సావధాన • మతివై విను మీ
విన్నవి మఱువక మనమున, నెన్నికఁ గొని యటు నడవు • మిద్ధ చరిత్రా!

అయోధ్యాకాండము

క॥ హరి హర ధాతల కంటెను, ధరాది భూతముల కంటెఁ • దథ్యము కంటెన్
స్థిర విబుధు లున్నతులు త, త్పర మతివై సలుపు తత్స • పర్యలు వత్సా!

క॥ అలిగి చెఱుపఁ గరుణించియుఁ, గలిమి నిలుపఁ గందువంబు, గల వారలు వే
ల్పులె నొచ్చి విచ్చిరన నా, ర్యుల మహిమం గొలుచు బద్ధ • యున్నదె? వత్సా!

క॥ క్రూర గుణములకు మిక్కిలి, దూరుల చరణములు శిరము • తొట్టఁ దెలిచి యిం
పారఁగ మాటాడుము నుడి, వారల దూషణము సేఁత • వదలుము వవత్సా!

క॥ పౌదలను ప్రిదులను వారల, ముదలఁ గొనియె విధియు నడచు • మొగి నన నిఁక నె
య్యది గలదు పూజ్య పూజకు, సదృశం బిరు మెయికి నరయఁ • జను నిడి వత్సా!

క॥ పలుకు నుడివాలు శూలము, గలిగి వలఁతులైన ముగురు • కర్తలకును ని
శ్చలత దయ తగవు లేదే, నలవడునే మేల్మి యించు • కంతయు వత్సా!

క॥ వసుధఁ జెలి యావి సప్త, వ్యసనంబులు నీకు లేని • వగునైన నవే
కసటుల కెల్లను కుదురులు, కసెము లనుచు హృదయమందు • కాంచుము వత్సా!

క॥ సమరస భావము గలిగిన, సమరమ్ములు గలుగ వసము • స్రగ్గదు సేనల్
సమయవు తత్సుకృతస్థితి, యమరినఁ జెడఁగోర వలెనె? యరులను వత్సా!

క॥ తనియఁగ నింద్రియములు కలి, మిని నిత్యము పెనిచి పాడి • మిగులంగ దిటం
బున నేలున దేల్పడి య, ప్పని యసిధారా వ్రతంబు • పాటిది వత్సా!

క॥ హరి హర హిరణ్య గర్భులు, పొరసిన భుజ బలము పెంపు • పొందిన యేవిన్
నప వరులు సచివ బల మను, సరించుట బలీయమైన • చుక్కాటి వత్సా!

క॥ నరుల•కమరులకు బలితపు, టరుఁగు నక్షముల నిగ్ర • హము-చేయుటచేఁ
బెరుగునె సంపద జగముల, నరుదగు ప్రేమంబు మిగుల • నడరక వత్సా!

క॥ జనములె జీవముగాఁ దాఁ, దనువుగ నొప్పారు ధరణి • ధవునకుఁ దగవున్
నెసరును సిచ్ఛలముగ ని, ల్చినచో జన్మంబు లేల • చేయఁగ? వత్సా!

క॥ ప్రియ వాక్యజ్ఞత యీగియు, జయము విమల గుణము శుద్ధి • జతనము తగవున్
దయయుఁ బరామర్శము గల, నయ విదులం జేటు లలమి • నలఁచునె? వత్సా!

క॥ సిలుఁగులఁ దొలఁచుచుఁ ద్రాసున, ములు పగిదిఁ దటస్థుఁడైన • భూవరునకు మం
త్రుల లక్ష్య సమీక్ష యొనరఁ, గల కాలము గాక కనులు • గలవే? వత్సా!

క॥ ధర ధూమకేతు లనఁదగు, తరుణుల వలలోనఁ జిక్క • తపియింపఁడ యేన్
పెరగను పేరును గలుగదు, నరకంబును లేదతనికి • నమ్ముము వత్సా!.

తే॥ తగ విమర్శింప నెడలేని • తగవుపనులు. కోటగాఁగల ప్రాజ్ఞ వా • క్కులకు లొంగి
తెరువు దప్పని విధియువ • ర్తించు వారి, కరుణ పడయు నదియ మేటి • తెరువు వత్సః

తే॥ తత్త్వవిదుఁడిట్లు పెక్కు వి • ధాల నయము, భువన గర్భున కుపదేశ • ముం బొనర్చి
యరయికను వెలిఁగించి స • హస్ర శీర్షు, నాలయంబున కేతెంచె • నతని తోడ.

తే॥ శేష శయనుఁ డౌ లక్ష్మీశుఁ • జేరికొలిచి, వేద పూతి జలంబుచే • వేగ జం
మార్చి సద్విధుల్ చక్కఁగాఁ • దీర్చి తెల్ల, దర్భలఁ బఱచి రామునా • స్థలిని నిలిపి.

ఆ॥ రామచంద్రుఁ డందు • రంజిల్ల నుపవసిం, పఁగ వశిష్ఠుఁ డేగి • ప్రభున కద్ది
తెలుప నతఁడు సేవ • కులకు నాజ్ఞాపించె, లలిత రీతిఁ బురము • లంకరింప.

తే॥ రామచంద్రుండు రేపు భూ • రమణుఁడగుచుఁ, బట్టముం గట్టుకొన నుండెఁ • బౌరులారః
పురముఁగై సేయుఁడని తల • వరులు పూన్కి, భేరులన్ మొరయుంచిరి • వేల్పులలర.

ఆ॥ గేయమాన విమల • కీర్తిరాముఁడురేపె, ప్రాభవంబు తోడ • రత్న ముకుట
మును ధరించు నన్న • మోదవాక్కులు వారి, కమృత మబ్బి నట్టు • లయ్యెవినఁగ.

క॥ జనములు కోలాహలముగ, ధ్వని చేసిరి తనిసి రాడి • పాడిరి పులకల్
తనరఁగఁ బూరించిరి తే, నిని పొగడిరి తలవరులకు • నినిచి రుపదలన్.

ఆ॥ ప్రేమతోడఁ బ్రజయు • వేవెలుంగును కౌస్తు, భమును సానవట్టు • పగిది నొప్పి
మునుపె యంద మగుచు • మొనసిన నగరంబు, సంపుగా నలంక • రించి నారు.

క॥ పలు రంగుల వెలయు పతా, కలు చూడన్ రాము కలిమఁ • గాంచెడు వేడ్కన్
బలు వన్నెల పులుఁగులు పరు, సలుగానప్పురము చేరు • సరణిం దోఁచెన్.

చ॥ వనితల నిద్దమౌ తొడల • వంటి యనంటులు వారి గొంతులం
జెనసిన పోఁక మ్రాఁకులును • చెన్నగు వారి సదాళిఁబోలు సం
తనగల తారహారములు • తత్కుచ సామ్య ఘహిష్ఠ తప్త కాం
చన కలశంబులున్ నగరి • జానుగఁ గానఁగ నయ్యె నెల్లెడన్.

ఉ॥ అంబుధి సంభవుం దగులు • నట్టి వినూతన తోరణంపుఁ గం
బంబులు వెల్లు గోపురపు • ద్వారము లందలి చాలు సుప్రభా
తాంబుజ మిత్రుకాంతి వడ • నగ్గలికంబుగఁ గ్రొత్త చంద మం
దంబుగ నొందియొప్పెఁ గను • దమ్ములకున్ మిఱుమిట్లు గొల్పుచున్.

తే॥ ధవళ కవచ రత్న స్తంభ • తతులు భూతి, గలుగు నరనారీశ్వరు • కైపు దోఁచె
విద్రుమ స్తంభములుమంచు • విరియమఱిఁగి, యలరుమార్తాండురూపంబు • ననుకరించె.

ఉ॥ ముత్తియముల్ మనోహరతఁ • బూర్ణశశాంకుని కాంతి వీవ సం
పత్తమ పద్మరాగమును • ప్రాగుదయార్క గభస్తి లీవ న

త్యుత్తమ నీల రత్న తతు • లుత్కట గాఢ తమంబు నింపఁగాఁ
గ్రొత్తగు వీథు లొప్పె గణ • కుల్దెలిపించు దినంబులం బలెన్.

ఉ॥ నృత్యము సేయు రథ్యముల • నేరిచి కట్టిన తేరు లొప్పె సాం
గత్యము సేయ భూజగముఁ • గాన నెరంగు విమాన పంక్తి నా
నిత్య లలాట పట్టములు • నిచ్చలు శోభిలు దంతు లొప్పెనా
దిత్యునితోడ నాస నరు • దెంచెడు పూర్వదిగద్రులో యనన్.

తే॥ పటిక గోడలఁ జేరిన • వరుసలందు, నుండు కెంపులు చీఁకట్లు • నీఁగఁ జేయ
నచట నేనాఁడు నెడఁబాటు • నరయ కుండ, జక్కవలు మది నెమ్మది • సంతసిల్లు.

తే॥ పూలజడి నీటిజడి గంధ • పొడుల జడియు, నాణి ముత్యాల జడి యొర • యంగరాలు
నగల ఢంగరుజడి చేరి • నెగడి జడిగఁ, దుఱఁగలించె మిక్కిలి యాత్ర • తోఁకలను

తే॥ గంధగజములు కవచులు • కటకపదులు, నైన వీరులకై వడి • నరుగు చుండె
వ్రేలు రశనా నితంబముల్ • వెలయు సకుల, క్రియను కరిణులు నడచెఁ గిం • కిణులతోడ

ఉ॥ పైపయి వృద్ధినొందు విభ • వంబు సుఖంబు మనోజ్ఞకత్వమున్
లోపము లేమిఁ గాంచి యిహ • లోకముఁజేరిన వేల్పు లేమియుం
దోఁప కయోధ్యఁ జేరియును • దూరము వచ్చియు స్వర్గలోకమం
దే పరిగొంచు నుంటి మని • యెంతయుఁ జింతిలుచుండి రచ్చటన్.

మ॥ వడిఁగైసేసిన యప్పురోత్తమము భ • వ్యంబై సురౌకంబుకై
వడి నొప్పారు దశాననుం బలె నౌన • ర్వంగా నసాధ్యంబులౌ
కొడిమల్ పూనిచరించు మంథర పురిన్ • గోలాహల ధ్వానముల్
కడు వేధింపఁగ వీథిఁ జేరి కనియెన్ • గార్యంబులున్ హేతువున్.

సీ॥ కాంచి మంథర తగు • కారణం బూహించి, తత్తఱమందు చి • త్తంబు తోడ
వేదనతోఁగోప • వీక్షణంబుల తోడి, వడిచేతఁ దడఁబడు • నుడులతోడ
ద్విజగంబులకు నస • దృశ పీడ యొనరించు, కడఁకతోఁ దొల్లి రా • ఘవుని వలన
కార్ముక ముక్తమృ • త్కణ బాధితాంగయౌ, కతముఁదలఁచి పెను • కసలు తోడ

తే॥ మణులతోఁగూడి విరియు తా • మరలు గల్గు, పాల కడలి వీచికలఁ బ్ర • వాళ లతిక
నాఁగటాక్షముల్ పరవ మం • చమునఁ బండి, యున్న కైకేయి కడకేగె • నుగ్రగతిని

తే॥ మృదుల వికచపద్మములు నో • చిన వ్రతముల, వలన నుపమానతం బొంది • వెలయునట్టి
కైక బంగరు పదముల • కడ వసించి, తడవె మెల్లనఁ గూనుకు • తలఁగునట్లు.

తే॥ తడవ నుత్తమ సతి కైక • తన విశాల, నేత్రముల నుండి పూర్తిగా • నిద్ర విడమిఁ
గాంచి కట్టాడడిం బొందు • కలుచ రేచఁ, బలికె నిట్టులు నిర్బంధ • ఫణితిఁ గుబ్జ.

తే॥ చెడుగుసేయువాలునుబోలి • చిలుముగలుగు, రాహుకబళించువఱకుమా • అనిమృగాంక
బింబముంబలె వెల్లువ • విధినిరెచ్చు, దుఃఖములు సమీపింప ని • ద్దుర వహింతే?

ఆ॥ కొడిమ విసముఁ బోలు • చెడుగరి గుజ్జల్లు, పలుకఁగైక చాప • పాఱు లగుచు
నాకుమార వరులు • నలి నున్న వారు ధ, ర్మంబు దలఁగరెట్లు • మలయుఁగీడు?

ఆ॥ పొగడఁ దగిన సుతులఁ • బొందిన జనములు, కీడ దొలఁగి పోసు • ఖింత్రు నిజము
శ్రుతులఁ బోలు రాము • సొంపారఁగను నాకు, నాపదయును కలదె • యవని యందు?

తే॥ గారమను నద్ధి మునిఁగిన • కైక యిట్లు, పలుక వంకరపాపంబు • పగిది నొప్పు
కుబ్జయనుఁ, దూలె మేలిమి • కూలె సిరియు, నేర్పు చేతఁ గౌసల్య య • న్నియు గడించె

తే॥ అనుడుఁగైకయిట్లనుభర్త • యధిపుఁడగుడు, పొగడఁదగుగుణిభరతుండు • పుత్త్రుఁడగుడు
నింత కంటెను కౌసల్య • కేమి కోరఁ, దగిన సుఖ జీవితం బింక • ధరణిఁ గలదు?

తే॥ వీరులు హసింప మగపాడిం • దూఱుపడఁగఁ, దాటకంజంపురాముఁడు • త్సాహియగుచు
నెల్లి రాజ్యాభిషేకంబు • నెనయఁగలఁడు • కడకుఁ గౌసల్యగాంచు సు • ఖంబు నిదియ.

తే॥ అనుచు మంథర యవ్వార్త • వినుచు నంతఁ, గైక కౌసల్యల యెడంద • లేకమగుచు
భేదముంబొందకుండె భూ • విభుఁడుదశర, థుండుకైకేయిమదిఁజొచ్చి • యుండఁబోలు

చ॥ కలిగిన గొప్ప ప్రేమ గను • కంధి విరావము తోడనుబ్బఁగాఁ
గలఁరని నిండు చందురుని • కైవడి నొప్పు మొగంబు తేటయై
వెలయఁగఁ గైక యుల్లమున • వేడుక యెల్లను మీఱ మూఁడు వ
హ్నులకు శిరో విభూష యన • నొప్పిన రత్న సరం బొసంగఁగన్.

ఉ॥ వంచక దాసి నేత్రముల • వహ్ని కణంబులు రాలఁ జూచె గాం
డ్రించె నదల్చెఁ దిట్టె బెద • రించె రదంబులు గీఁటె భూషలం
ద్రెంచెను నెత్తి గొట్టు కొనెఁ • ద్రెళ్లెను బోరున నేడ్చె వెక్కెఁ గో
పించెను రత్నహారమును • వ్రేసెను మేదిని పల్లమేర్పడన్.

ఉ॥ వేసటఁ జూచి చూచి యవి • వేకిని వింత యెఱుంగలేవు పె
న్మోసము లేమి నింకఁజెడి • పోయెదు పుత్రుసతోడ నీవు, నా
కోసలరాజ పుత్త్రి తన • కోరిక నొందెను నీ సపత్నికిన్
దాసుల కింక నేఁ జిరము • దాస్యము సేయఁగఁ జాల నోర్పుమై.

తే॥ అవనిజయు రాఘవుఁడు నున్న • తాసనములఁ, గ్రాల నీపట్టి యట నిల్చి • కేలు మోడ్చి
పనుపు సేయ నీవొందు సం • బర మదేది?. దీనఁ బొందిన నీమన • స్స్థిరత యెద్ది?

మ॥ తన మేలున్ మది నెన్నఁడున్ మఱవ దా • తంత్రజ్ఞ కౌసల్య, త
త్తనయుండో తన తండ్రి రాజ్య రమఁ దాఁ • దక్కించు కొన్నాఁడు, నీ

తనయుం దెల్లను నీ(గె(జచ్చి నత(డౌ(• దక్కోమియుం గా(ద, యే
మని నీదుఃఖము(దీర్చి కొందు భరతున్ • హా! నీవు కన్నావొకో!

చ॥ ధరణిని రాము(డే యతని • తమ్ము(డు లక్ష్మణు తోడ నేలుచో
భరతు(డు వాని తమ్ము(డును • భారపు జీవిత కాల మంతయున్
దొరల(గ రాజ్యము న్విడిచి • దుర్గమ కానన సీమలందు దు
ష్కర తపముల్ వ్రతంబులును • చల్పు(గ(బంపుట మేలు చూడ(గన్.

తే॥ రథ గజాదుల(గల్గి భూ • రమణి వలచు, నంత సుందరు(డై రాజు • లందు లెక్క-
పెట్ట(దగినట్లు భరతుండు • పుట్ట లేదు; కాన గిట్టుటయే మేలు • కాదె తల(ప.

తే॥ పుణ్యహీనుని భ(దుని • మున్నె తండ్రి, యాజ్ఞ యొస(గి కారడవి ద • వ్వరుగు నట్లు
వడిగ(బంపిన హేతు వి • ప్పట్ల నాకు(, దెల్ల మయ్యె(; బట్ట పగట • దీప మేల?

తే॥ భేద బుద్ధి మనంబున(• బెట్టి యిట్టు, రాజ్య మాతని కీచ్చు కా • రణము వలన
తండ్రి క్రూరుండు తల్లియు • దైత్యురాలు, చిన్ని భరత! నీవే మి(క(• జేయు దయ్య

ఉ॥ రాజ కులంబునం బొడమి • రాజ గృహంబుననే పెరింగి పై
రాజ గృహంబు సొచ్చి మఱి • రాజ కళత్రమ వైతి వయ్యు నీ
వోజను వేల గానని మ • హోగ్ర విపజ్జల రాశిలో(బడం
గా(జనుచుంటి చెప్పినను • కానవు నీకును లేదు బుద్ధియున్.

ఉ॥ విద్యయు యౌవనంబు నల • విం గనరాని బలంబు మేల్ ధను
ర్విద్యయు(బేర్మి యందమును • వీర్యము శీలము సద్గుణంబులున్
హృద్యముగా(గ నీసుతున • కేర్పడి యుండుట శాద్వలంబుపై
నుద్యమ మొప్ప దేవ సుధ • నొల్కు(గ(జేసిన చందమయ్యె(గా!.

తే॥ నాల్కు చేదగు నట్లుమం • భర వచించు, చెడుగు పలుకులు మందెడు • చిచ్చునందు
ప్రాజ్యముం బోసినట్లు కో • పంబు(బెంప(, గనులు కెంపుగదు(ర(బల్కె(• గైకయిట్లు

చ॥ దినమణి యాదిగా(గ(గుల • ధీరులు ప్రాణ ధనంబు లూడిసన్
దనరిన నీతి మార్గమును • తప్పరు; కేకయ వంశ విభుతుల్
మనుకుల మాఱు చూఱువడు • మార్గము దెల్పెదె? క్రూరురాల! యే
మని వచింయించి తిట్టులి(క • నాడకు జీవము లింత తీపయేన్.

చ॥ తనియ(నాకు మేల్పలు పు • దానవు కావి(క నాదు పట్టికం
జనవున శ్రేయముం బొనర(• జల్పెడు దానవు కావు రావ పా
డిని గమనింప నీకును ఘ • టింపదులగ్గు వివేకహీన! నిన్
గొని కలుషంబు దుర్విధియు(• గోరిక నార్పు(గ నాడి తివ్విధిన్.

ఉ॥ పుట్టిన గిట్టిన న్నరులు • పొందుట వీడుటకీర్తియే యనం
జుట్టలు వీడినన్ గుణము • చూఁడిన నీతి విపర్యయ స్థితిం
బట్టిన వీఁక దప్పినను • పాడి తపంబులు మాఱు పొందినం
బుట్టిన వంశ ధర్మమును • బో విడువం దగునే నరాశినీ!

చ॥ నిలువక పొమ్ము నాయెదుట • నిల్చి దర్పము లల్పవాక్యముల్
పలికిన నీదు నాలుకను • పచ్చడి సేయక యోర్చి మానితిన్
బలుకకు మిద్ది యొడ్లు విన • బాప ఫలంబును తప్ప కొందెదో
పలువ! దురాత్మురాల! యిట • వాగకు మూయుము నోరి వింకనేన్.

చ॥ విసమును తీసి పైచినను • వీడక ప్రాణిని కష్టపెట్టు న
ల్లైసఁగి తదియవాక్యముల • కించుక జంకక కుబ్జ యోర్పు మై
గుసుమలతా! మదాశ్రయము! • కొంచక వెక్కసమైన నీకు మే
లొసఁగు హితోక్తులన్ విడువ • నోప నటంచును పట్టెఁ బాదముల్.

తే॥ జ్యేష్ఠునకె రాజ్యభారంబు • చెల్లునన్నఁ, దండ్రి కంటె రాముఁడు పిన్న • తండె కాఁడె
ఈఁడె దీనికి నంగీక • రించె ననఁగ, భరతుఁనకు నీయ సక్రమ • భంగ మగునె?.

ఉ॥ ధర్మము నిండు ప్రేమగల • తాపస వర్యులకైన రాశ్రమా
శర్మము నొందు నాపిదపఁ • జయ్యన మాఱు స్వభావ ముల్లస
త్కర్మలె యయ్యు నింతవడి • కష్టము గూర్పని వారు మీఁద దు
ష్కర్మవు లాచరింత్రు మదిఁ • గాఱియ సెందుమఁ గ్రుంగునట్లుగన్.

తే॥ సూనుఁ డేలికయైన నన • సూయ యెదఁదఁ, గలుగు కౌసల్య కత్యంత • బలము గలుగు
నీకు నీకొడుకున కామె • నెనరు చేసి, యిచ్చు నల్పంబు గాక వే • ఱేమి గలదు?

ఉ॥ ప్రేరణ సేయు కష్టమును • బీదఱికంబును దొట్టి నిల్వ ని
న్నోరిన వారికిన్ సవతిఁ • గోరి యొసంగెదో? సిగ్గు నొందెదో?
మాఱని సంకటంబునను • మాఁడెదొ? యూరక పొమ్మటందువో?
యేరహి జీవితంబు భరి • యించెదొ? కుందెదొ? క్రుంగికూలెదో?

ఉ॥ ఏమి యొనర్ప నీయెడఁద • నెంచితి వింకను కొన్ని నాళ్ళ లో
లేమిని దీనతన్ మది చ • లింపఁగ నిన్నను తల్లి దండ్రులో
ప్రేముడి చుట్ట పక్కములో • వేఁడగ వచ్చినవారో కాంచుటల్
నీమహిమమ్మొ? నీసవతి • నిక్కపు సంపదయో వచింపుమా?

చ॥ చసవును చూపు నీపతికి • జంకియె నిక్కము సుమ్మ జానకీ
జనకుఁడు రాము మామ చని • జక్కఁగఁ జేయఁగలేకపోయె నీ

జనకుని యింక నాతనికి • సౌఖ్యమయంబగు జీవితంబు గ
ల్గునె? నినువోలె నాఁడిని • కుందఁగఁబుట్టిరె యేరు వీటఁడీ!

తే॥ క్రూర శాత్రవుల్ తండ్రి మా • ర్గాననవేళ, వీర లెంతమాత్రముతోడు • గారుగాన
జయ మదెట్లబ్బు? నీవు నీ • జనుల తోడఁ, జెడఁగ దుఃఖాబ్ధిఁబడ సాహ • సించి తిట్లు

క॥ నీ ముద్దు కొమరుఁ జెఱచితి, వీ మహి తొలుదొల్త నబ్బ • నెవని కతని గా
రాము సుతుల కయ్యెడు నా, పై మాఱక యట్లె వారి • వారికి నబ్బున్.

ఆ॥ పలువ దాసి యిట్లు • పలుక దివ్యుల మాయ, వలన వారు పొందు • వరబలమున
ఘనులు చేయు తపము • కతమునఁ గై కేయి, విమల మనము మాఱి • వెడఁగునొందె

తే॥ సురవిరోధుల క్రౌర్యంబు • సురల తపము, పండి ప్రేరేఁపఁగ మధుర • వాణి కరుణ
వీడుటన్ గదా రాముని • వినుత కీర్తి, సుధను ద్రావుచున్నారలు • సుజన వరులు

తే॥ అట్టి కైకేయి మంథర • నలరఁ జూచి, నన్ను ప్రేమించి నా పుత్త్రు • నకు నయంబు
సేయుదానవు ముకుటాభి • షేకమతఁడు, పొందువిధమది పొసఁగఁదె, • ల్పుమ యటన్న

తే॥ దాసి యిట్లను కైమోడ్చి • దైన్యమింక, నీకుఁగల్గునె? నావాక్య • నియతి విడక
జరుగుదే నయోధ్యయెకాదు • జగములెల్ల, సంతరింతు నీసుతునకుఁ • జదురు రాల!

తే॥ అరసి చెఱిఁగి గాలించి వా • క్యం బొకఁడు, పలికెదను విను మున్ను శం • బరుని కలన
గెలుచు నాఁడొసఁగిన వర • ములను రెంటి, నిపుడు పడయుము విడక ప్రా • ణేశునొద్ద

తే॥ ఒకట మేదినిఁగొని మఱి • యొకట సవతి, కొడుకు రాష్ట్రంబు త్యజించి • ఘోరకాన
నముల నలయ నంపుమసమ • స్తముఫలించు, నని యెనొడలియట్లెడవంక • యమరుకుబ్జ.

తే॥ దాసియారీతిఁబల్కనం తసమునొంది, యలమికొనుచుఁగైకయమూల్య • హారమమిత
ధనమొసంగి నాసుతునకు • ధరణియెల్ల, నిచ్చితిఁక రాజమాతవు • నీవ సుమ్మ.

తే॥ మంచి వెరవు బోధించితి • వంచితముగఁ, బొట్టివారికి బుట్టెఁడు • బుద్ధులనుట
నిజము; నేఁడు నాకోరికల్ • నెగ్గుబో పతి, కడన జీవముల్ వదలుటో • గలుగుఁ బొమ్మ

మ॥ అనుచుం దాసిని సాగనంపి సుమశ • య్యం డిగ్గి నీలంపుఁ గొ
ప్పును విప్పెన్ విరులన్ విదిర్చెను శిరో • భూషల్ త్యజించెన్ మహా
ఘన జీమూతమునన్ మఱింగిన సన • క్షత్రు న్నిశానాథు బై
లునకుం దీసిన లీలఁ దేనియ కళ • ల్మాఁగన్ రొదల్చేయుచున్.

చ॥ పెరిఁగెడు కీర్తివల్లికను • వేరులతోఁదెగఁద్రుంచె నాఁగ బం
ధుర లసదంగమౌ రశనఁ • ద్రుంచి విదుర్చుచుఁ గాలి యందెలన్
వర కటకంబులం దిగిచి • వైచి శశాంకు కలంకుఁదుద్భు వై
ఖరి నుదుటన్ రహించు తిల • కంబును పోఁదుడిచెం దటుక్కునన్.

చ॥ తొడవుల నొక్కొకండుగను • త్రుంచి చెదర్చి ధరాతలంబుపైఁ
బొడవగు వెంద్రుకల్ వలపు • పొంపిరి వోవఁగ విప్పి కన్నులం
దడవిన యంజనంబు పడి • ధారలుగాఁ గరఁగంగ నేడ్చుచుం
బుడమిని పొర్లుచుండె నటఁ • బువ్వులు రాలిన తీఁగపోలికన్

ఉ॥ పెచ్చగు తాపమొంది పృథి • విం బడు జింకను పోలి నృత్యమున్
మచ్చికఁ జేయు నెమ్మి పురి • మడ్చి యడంగిన భాతి సీత యన్
లచ్చి యయోధ్య వీడుటఁ ద • లంచి ముదంబున నామె యక్కయం
దచ్చుగఁ జేరినట్లు పడి • యాఁట నొందుచు నుండెఁగైక దాన్.

3 కైకేయీ పటలము. 96

తే॥ అర్ధరాత్ర మరుగునంత • నవని విభుడు, కార్యనిర్వాహకులగు భూ • కాంతు లెల్లఁ
గొలువ వీణాధ్వనియులోనఁ • గుందఁదగిన, మధురవాణి కైకేయి వే • శ్మమునకరిగె.

ఆ॥ వెంట వచ్చిన రాజులు • వినతులగుచు, వాకిటను నిల్వ దశరథ • పార్థివుండు
పరిజనంబులతోఁ దలో • పలికి నేగి, పడక వీడిన కైకేయి • కడకు నరిగి

తే॥ కాంచి చలియించి కలఁగిన • కత మదేది, యనుచుఁ జింతించి పిడియేనుఁ • గునవహించు
వనగజంబట్లు కైకను • తన కరములఁ, గ్రుచ్చి లేవంగ నెత్తెన • కూర్మితేఁడు.

తే॥ కాంతు ప్రాణములం బోలు • కైక తన్ను, తడవియెత్తిన దీర్ఘహ • స్తములఁద్రోచి
వైచి చలియించు మించు నా • వఱలి నేలఁ, బడి పలుకకుండ నూర్పులు • విడువసాగె

చ॥ అదిగని రాజు బిట్టులికి • యంగద యెయ్యది సంఘటించె? నీ
యెదకుఁ గలంకఁగూర్చు జను • లేదు జగంబుల నున్నఁ జావు వాం
దుదు రెటువంటి వారయినఁ • దోయలి! యొందిన దేదో తెల్పి యా
పిదప గ్రహింతుగాక పృథి • వీపతి కార్యము లందుఁ బల్కఁగన్.

తే॥ విభుఁడు పలికిన పలుకులు • విన్నకైక, మొగులుఁ బోలు కనుల బాష్ప • ములు తొనంకి
స్తన గిరులు నిండ నాయెడ • నెనరు గలుగు, నేని నాఁడిచ్చు వాని నేఁ • డిమ్మనంగ

తే॥ ఆమెయుద్దేశమెఱుఁగని • యవనివిభుఁడు, మెఱపుతెఁఱగున నవ్వియో • మెలఁత వినుము
నీ కుమారుఁడు శ్రీరాము • ని పయి నాన, వరము లిత్తు నించుకయు లో • పంబు సేయ.

తే॥ అని పలుకఁగైక నామది • సదరు చింతఁ, దీర్తువేని వేల్పులె సాక్షి • తేట పడఁగ
నాఁడు రణ రంగమున మెచ్చి • నాకొసంగు, రెండు వరముల నేఁడు గోరెద ఫలింప.

తే॥ దృఢమస్కయా కైకేయి , యెడఁదఁగనక, వరముగొన నింతతడఁబాటు • వనటవలదు
నాబరువు తగ్గనిత్తు నీ • నాఁదెకొనుము, తెలుపుమదియేదో యనీ రాజ • తిలకుఁడనెమె

ఉ॥ క్రూరుల లోనఁ గ్రూర, తన • కోరిన రెండిట నొక్కదానిచే
ధారణి నాతనూజునకుఁ • దప్పక పట్టము గట్ట నొక్కటన్
నారలు గట్టి దుర్గమ వ • నంబులలోఁ బదు నాలు గేండ్లు పీ
తారమణుండు చేర; నని • ధైర్యము మీఱ వచించె రాజుతోన్.

తే॥ నాగముం బోలు కైకేయి • నాల్కనుండి, తాప కర వాగ్విషంబు తన్ • దాఁకునంత
వడఁకి యొడలెల్ల నుడుక భూ • వరుఁడు సోలి, పొగ రడంగు నేనుఁగు వలె • భూమిఁగూలె

తే॥ ఉర్విపైఁబడి పొరలిన • సార్వ భౌము, నధిక దుఃఖముఁ జెల్ప సమర్థు • లెవరు?
ఉమ్మలిక వడి మదురంగ • నుడికి యుడికి, కొలిమి నిప్పులఁ బోలె నూ • ర్పులను విడిచె

ఉ॥ నాలుక వాడి యెండెను మ • నంబు చలించెను కుంది ప్రాణము
య్యాలల నూఁగె నేత్రయుగ • మచ్చగ రక్తము లొల్కె నక్షముల్
తూలెను చేయఁదగ్గసియె • తోఁచక చంచలతన్ భజించె మూ
గ్ఫలసతన్ సమస్తము ర • యంబున లేనిద యయ్యె నంతలో.

తే॥ పదరి జీవముల్ తపియింపఁ • బార్థివుం డొ, కింత తెలివొందుఁ గుములఁగ • నేడ్చు నిల్వ
యత్న మొనరించి మఱి కూలు • నావి యడఁగఁ, జిత్రముం బోలెఁ జూచును • చేష్టదక్క

ఉ॥ పాపినిఁబట్టి కొట్ట మది • భావన సేయు మదంతి యంచు రా
నోపిన సందకున్ బిడియ • మొందు వ్రణంబున్ బల్లెముం జొరం
జోపిన నొచ్చి కూలు కరి • చొప్పునఁ దల్లడ మందు లోని పెం
దాపముతోడ నూర్చు కను • దమ్ములు పోయిన యట్లు దూపిలున్.

ఉ॥ స్తంభమునందు గట్టువడు • సామజముం బలె భూవరుండు సం
రంభము దక్కి దూపటిలి • ఫ్రజ్ఞవొలంగి యలంగుచుండఁగా
జంభ విరోధి ముఖ్యులును • జంకి వడంకిరి లోక విప్లవా
రంభము దోఁచె నైనను క • రంగదు కైక మనంబు సుంతయున్.

తే॥ భర్త చింతను గని భయ • పడఁగ లేదు, మనసు కరఁగదు బిడియంబు • గొనదటంచుఁ
బలుక సిగ్గుఁ బెద్దలు • వంచనంబె, యువిద జన్మమందురు దాని • కూఁత యనరు.

తే॥ అట్టిస్థితి నున్న కైకేయి • నట్టెచూచి, నీవు భ్రమసితివా? లేక • నేర్చినట్టి
వంచకుల బోధ కలదొ? నా • పైని యాన, నిజము వచియింపుమని పల్కె • నృపవరుండు.

క॥ నాథా! నే భ్రమియింపను, బోధించిన దింతలేదు • మున్నొసఁగిన వే
సాధింతు నీయవేనిన్, వేధింపఁగ నింద నిన్ను • విడుతు నసువులన్.

తే॥ రాముఁడే ప్రాణమగు దశ • రథ విభుండు, వెలఁది పల్కినగపు విని • వినక మున్నె
చూఁడు బొబ్బపై బల్లెంబు • గాఁడి నట్టు, లైనఁ దపియించి యఱచచ్చి • యవనిఁ వ్రాలె

చ॥ త్రిజగము లందు గెల్పుగొని • తేఱిన ధీరుఁడు, కాలకూటమా•
భుజగము: మృత్యువా: యనును • మూలుగు మూలుగు విహ్వాలించు మై
గజగజలాడ నేలఁబడుఁ • గ్రమ్మఱ లేచును సత్యవాక్యమే
నిజముగ నన్ను చంపెనను • నెంజిలి ధర్మవె చెడ్డదౌననున్

తే॥ వీరవరుల వీర్యంబులు • బీఱు వోవఁ, జెనకి నాతఁడు జగమున • శ్రీకముగను
వాఁడి వాలున ఖండించి • వైచియేను, నధము లొందు దుర్గతిఁగొందు • ననుచుఁగనలు

తే॥ సత్యకీర్తియౌ దశరథ • చక్రవర్తి, కేలు మోఁదు నొదుగొఱుకుఁ • గీడెయయ్యె
సత్యమున ననుఁ గంపించు • సంతపించు, నిప్పుపై ఘృతమట్లు గుం • డెయుఁగరంగ

సీ॥ సత్యవాక్యంబుర • క్షణము త్యజించి శి, క్షించినఁ జెడుగె యి • చ్చినను చెడుగె
కలదని యోర్చుట • కంటెనుతన పట్టు, వదలని పాపినీ • వధముకంటె
యాచించుటే కార్య • మని లేచి కట్టుగం, బముల లాగెడు మద • వారణముల
బలము గలట్టి రా • జులు ముందు తొదరి పూ, జించెడు చరణ రా • జీవ యుగళ

తే॥ మమరు దశరథుఁ డంత దో • సములఁ ద్రోవఁదలఁచు వారలఁ బోలి రాఁ • గలుగుమేలు
కలదయేని శాంతము కావఁ • గలదె యంచుఁ, దలఁచి భూపతి కైక పా • దములవ్రాలె.

క॥ నీకొడుకు రాజ్య సంపద, గైకొనఁ దటు కొనిన జగము • కైకొనదెపుడున్
లోకమునఁ గీర్తినిలువదు, నీ కగునది నింద యొకటె • నిక్కము పడఁతీ!

సీ॥ త్రిదశులు నంగీక • రింపరు మర్త్యులు, ప్రాణము ల్విడుతురు • పంకజాక్షి!
తక్కువారల కథ , తడవంగనేల? నీ, వెవ్వరిఁ గొనిరాజ్య • మేలు దాన
వేను చిల్కుట వల్ల • నే సమ్మతించిన, రాముండు నీదు పు • త్రకున కటులె
తప్పక యొసఁగు; వ • దాన్య కేకయుని పు, త్త్రీ! నాదు కన్నుల • ర్థింతువేని

తే॥ యిపుడ యొసఁగెద జీవంబు • లింతువేని, నీవశమ కావె వరము లే • నియును ధరణి
మాత్రముగొనుమువేఱొండు • మఱవుమబల!, నాపయిం దయయింతైనఁ • జూపఁదగవె?

సీ॥ ఇచ్చితి ననిపల్కి • యిఁకఁ దప్పఁగాఁజాలఁ, బెను వగముంచి త • పింపఁజేసి
నొంచకు మిట్లు యా • చించినఁ గ్రూర పి, శాచ మేనియుఁ దల్లి • చాయనిచ్చు
నిన్ను మిక్కిలి వేఁడు • నీ మగనికి దీని, నొసఁగిన దొసఁగులు • పొసఁగు నేమి?
యని భర్తతను వేఁడఁ • దనసాటి తానెయై, పిడుగుల ముద్దయౌ • చెడుగుకైక

తే॥ మున్నెవరము లొసఁగి యిప్డు • పొక్కుయోట, గొనఁగ నేముండు? నిఁకసత్య • మునుభరింప
నెపఁపు గల వారలోభువి • నెఱుఁగనైతి, ననుచు మది సుంత కరఁగని • దైవచించె.

సీ॥ కల్లలాడుట యెఱుం • గని నిత్యశీలిభూ, పాలుఁడా వాక్యంబు • నాలకించి
జీవంబు లుడుక మూర్ఛిల్లుచు నోర్పుమై, నీవనితారూప • మెంచిచూడఁ

జిలుమును చిప్పను • గలిపి చేసినయది, యనుచు లజ్జించుచు • నావిలేని
పనుజు వైఖరి నుండి • మరల నిట్టూర్పులు, విడిచి దీనత దోఁప • వేఁడికొనుచు

తే॥ నీకొడుకె రాజ్యమేలును • గాక నీవు, స్వేచ్ఛనధికారమును జర • పింతు గాక
యింత పశమగుఁగాక పా • లింతుగాక, యొనఁగితిని తప్పి దానికై • విసుగనేను.

సీ॥ నాప్రాణములను నా • నయనంబులంబోలి, భువిఁప్రాణి తతికెల్లఁ • బుత్త్రిఁ బోలి
నడఁచు. నాకొమరుఁ డీ • పుడమి పీడక యుండు, మాత్రంబు కరుణింపు • మకురువిడుము
తెలియ సత్యమె వేరు • తెగఁగోయు కాఁ ;మౌ, టకు నిట్లు వందువాఁ • దను మృగాక్షి
నాల్కపిడుచగట్టె • నాకుమారుఁడు కన్నుఁ• మఱుఁగగునేని నే • మఱిఁగి చత్తు

తె॥ నాదు జీవముల్ నిను శర • ణంబు వేఁడు, చున్న వని యామె పదముల • నొఱఁగఁ గైక
యిచ్చి యడుగకు మనుట నీ • కెట్లు పాడి, యనుచుఁ ద్రోపాడె నిందయు • నగడుఁగొనక

తే॥ కఠిన పాషాణహృదయ యౌ • కైకయట్లు, పలుకఁగొమరుండు కానకు • వెలలుమున్నె
నేను జీవముల్ నీఁగుట • నిజమటంచుఁ, బిడుగుపడు కొండవలెరాజు • పృథివిఁద్రెళ్లె

తే॥ త్రెళ్లి క్రూర దుఃఖాంబుధి • దిగిమునింగె, మునిఁగి దరి గానకావ్యాళ • ముఖి కఠోర
వాక్కు గుండెల నగలింపఁ • బాపచరిత. నీచతకు సహింపక పడి • నేలఁ బొరలె.

చ॥ సతులిల జీవితేశ్వరులు • చావక మున్నె సుఖంబు రోయుచున్
బ్రతుకు త్యజించి రా యశము • బ్రాఁతిగఁ గోరక యింతదాఁక ద
త్పతుల వధించు నారులను • ధారణిఁ గానము వంశ నాశినీ!
పతి నిటు నీకరంబులనె • పాపపుఁ జిత్రవధం బొనర్తువే?

ఉ॥ పాపము లెక్కలేదు కుల • పద్ధతి మాడ్చితి ధర్మ మెంచవున్
దాపము నొందవున్ గరుణఁ • దార్కొని చంపితి వాక్పురాగ్నిచే
వేఁపుచుఁ దీపి ప్రాణముల • వెంపర లాడి వధించి తింక నే
పాప మెఱుంగ కుండు ప్రజ • ప్రాణములం గొన నాస చేసితే?

చ॥ ముగుదతనంబు జంకు బిడె • మున్ నెఱి భూషలుగాఁ గలారలే
మగువలు; కీర్తికై బిడెము • మన్నన సేయుట లోక ధర్మమా
తగవు గణింపరేని వని • తల్ మగవారల లోనఁ జేరఁగాఁ
దగుఁ జెలి రూపుఃబట్టి వని • తాతతిఁ జేర్చుట యెట్లు పొందగున్?.

క॥ బలమున బుద్ధిని రాజుల, గెలిచితి దేశవలవటకు • గీమున నొక స్త్రీ
వలఁదవిలి చెడితి ననియెదు, బలు నిందం బొంద నిపుడు • పాల్సైతిఁ గదే!

క॥ మేరుగిరి వేఱు మేరువు,తో రాజిలు కరణి వెలయు • దోర్యుగళుండౌ
భూరమణుఁ దగలుఁ బొగులున్, దూఱుఁ బొరలు లేచుఁ జూచు • దూపిల్లు వెతన్.

ఆ॥ ఒలిలి యొలిలి ధూళి • నెలయఁ బొరలు రాజ, వరుని గాంచి కైక • వదరి పలికె
వరము లిత్తువా? భ • వ త్సన్నిధినె యిప్డు, ప్రాణములఁ ద్యజింతు • నా? వచింపు

ఆ॥ విరిసి యెరిసి జీవ • వితతిఁ ద్రావెడు వహ్ని, వంటి కైక మఱియుఁ • బలుకు నిట్లు
ఒక్క రాజు సత్య • మొగిఁ గావ నొడలిని, కోసియీఁడె? యిచ్చి • కుంద ఫలమె?

ఉ॥ చచ్చునదే యటంచు మఱి • చచ్చియు స్త్రీ కొల చుట్టునంచు తేఁ
దిచ్చితి నిచ్చితిం గొమరుఁ • దేలఁగ దుర్గమ కాననంబు నేఁ
జచ్చి దివంబు నేలుదును • చావక నెత్తిని గట్టు కొంచు నీ
విచ్చను రాజ్యమన్ జలధి • నీఁది దరిం గనలేక క్రుంగుమా.

చ॥ పలుఁక దొడంగు మున్నెసగ • పొలు కొలన్ ముగియించు కత్తి నాఁ
జెలఁగు మనో వ్యథం గుదురు • చెందని వాఁడయి చేష్ట దక్కఁ తేఁ
డిలఁ బడి యట్లుపల్కె మది • నెంచిన దట్లు గడించి కైక పే
రలరున లోన నుబ్బుచు ర • యంబున సెజ్జకుఁ జేరె నెమ్మదిన్.

చ॥ అతిశయమైన నాళ్ళనొక • ప్రాణముఁ బోలిన మేటి కార్య సం
తతు లొనరించి వెండి పరి • తాపమునొందిన భర్తఁ గాంచి యీ
యతివ రవంతయైన నడ • లందదు నవ్వెడి దీనిఁ గాంచి యే
గతిఁ దలయెత్తునౌనని వ • గన్ జనెఁ జల్లని రేవెలందియున్.

తే॥ కైకవలనఁ దద్వరునకుఁ • గలుగు చెడుగు, గని కలఁగి తెక్కలనియెడు • కరములఁ గొ
కడుపు మోఁది కొనుచు నేడ్చు • కరణిఁ దోఁచె, కా క్రాకోయనుకరజాము • కోళ్ళకూఁత.

తే॥ మదవతులకాలియందెల • రొదలఁ బోలి, కొలఁకులందు క్రోఁకులయందుఁ • గూడికూయు
పక్షులరుతంబు కైకేయి • పరుసుగాంచి, మంది లోలోనఁ దిట్టెడు • మాడ్కి నుండె.

తే॥ మఱవఁ జాలని భద్ర నా • మంబు గలుగు, రాముఁ దడవికి జానకీ • రమణి తోడఁ
బోవ నేము దేశము వీడి • పోదు మనుచు, లేచు కరణి శాలలనుండి • లేచెఁ గరులు.

చ॥ ప్రభగల పద్మనేత్రుఁడగు • రాము బలిష్ఠ మదేభహస్త స
న్నిభ కరమందు కంకణము • నిండఁగఁ గట్టకమున్నె చల్లనౌ
నభమున రిక్క కూటువలు • నాలిలి తెల్లన యయ్యె నీడగాఁ
గ భువికి వైచు పందిరి య • గల్ప బటాబయలైన కైవడిన్.

ఉ॥ పూవిలు పోరు గల్గు నిసి • పోయెను వచ్చెను వచ్చె నేఁటికిఁ
శ్రీవరుఁ గొల్చు పండువని • చెల్వుగ లేపుచు మ్రోఁగె భేరులా
రావము కొండపై జలధ • రంబుల మ్రోఁతను బోలఁగా మయూ
రావలిఁ బోలి లేచిరి ము • ఖాంబుజముల్ వికసింప నంగనల్.

ఉ॥ కొందఱు పెక్కులౌ విరుల • గుత్తులపైఁబడి మందచారియౌ
గంధవహుండు మేఖలలఁ • గాంచన వస్త్రములన్ జెదర్పఁగాఁ
గుందిరి; తాపముల్ సురుఁగ • గొందఱు వల్లభులన్ ముదంబునన్
సందిటఁ గొన్న కైతవపు • స్వప్నము లాఱ నలంగి రొక్కెడన్.

చ॥ ఇలువడి సున్న చేసి కుల • మెగ్గుల బొగ్గులుగా నొనర్చి ని
శ్చలమగు నింద చేకొని య • శంబును చూఱలు వుచ్చి సిగ్గఱన్
నిలిచిన కైక చేష్టలను • నివ్వెఱఁ గ్రొత్తదు లెల్లఁ గాంచి మో
ముల ముకుళించి రిట్లనఁగ • మ్రొడ్చెఁ గవాలయముల్ మొగంబులన్.

చ॥ కుతుకము నింద నాలుకలు • గ్రోసెడు మారుని వాఁడితూపులున్
మతకరి మందమారుతము • మాడ్చెడు వెన్నెల మేనిఁ గోయ జీ
వితముల రోయుచున్న యు • రుభీతమృగాక్షుల కప్డు మేలు కొ
ల్పు తెలుఁగు త్రాఁచుఁ బాము చెవి • లోఁ జొరఁబాఱిన చంద మేర్పడెన్.

సీ॥ చక్రియౌ శ్రీరామ • చంద్రుని పట్టాభి, షేకంబునకు నెడ • సేయు చెడుగు
రాత్రి యుగాంత స • రణిఁ బెద్దదై యుండు, టేలొకోయని పంక • జాలయమును
భూతవితతితోడ • మాతోడఁ దపము చే, సిన నయనంబులు • చిత్తములును
సఫలత్వ మొందంగ • సమయ మిదేయని, మేలుకనిరి యోగి • మేలువారు

తే॥ కనులు తెఱచి పండువుగరా • ఘవుఁడుమకుట, ధారియగుచునూరేగఁగాం • తమయటంచు
విరుల పాన్పుల నుసలి లే • చిరి కడంక, నలరుఁదేటులు తోడ భ • మ్మనుచు లేవ.

తే॥ కుసుమకోమలుల్ దిట్టంపుఁ • గోపమొంది, యుదయదుందుభుల్ మ్రోఁగంగ • నులికినట్లు
చెదర నడుము లల్లల నాడఁ • జింత గొన్న, చెలువు లింపొందఁగాఁ గటా • క్షింపరైరి.

ఉ॥ క్రాలెను పీలి గుచ్ఛములు • క్రాలె వికాసిత పుష్పమాలికల్
క్రాలెను దుందుభుల్ నగలు • గ్రాలెను పక్షులు క్రాలె వీణియల్
క్రాలె మదేభముల్ హరులు గ్రాలె రథంబులు క్రాలెఁ జిత్తముల్
క్రాలెను ముక్తమాలికలు • క్రాలెను క్రాలె ముదాళు లెల్లెడన్.

ఉ॥ ఏడు జగాలతోడ మఱి • యేడు జగంబులు జీవ పాళితోఁ
గూడ విహాయితంబు లోనఁ • గూర్చిన భూవర మౌళి చింతచే
వేడుక దక్కి యంగములు • వెల్వెల వోయి కృశించి నట్టి మై
చాడుపునన్ వికాసములు • స్రగ్గి మినుక్కనుచుండె దీపముల్.

ఉ॥ మ్రోఁగెను కహళాది రవ • ముల్ మధుపాళి నినాద వైఖరిన్
మేఁగెను దీవనల్ మఱియు మీఱెను మేలగు మేలుకొల్పులు—

వాఁగెను వాద్యరావములు • ప్రబ్బె దర ప్రకరాప లవంబులున్
రేఁగెను క్రోవి నాదములు • రెచ్చె హితంబుగ సామ గీతముల్.

ఉ॥ ధూపముపోలికన్ ముదురు • దొడ్డ తమంబను వైరి భీతిలన్
దీపము లెల్లఁ దేజములు • దీలుపడం దన వంశజుండు సం
తాపము నొంది క్రుంగ దురి • తం బొనరించిన క్రూర కైకపైఁ
గోపము నొందె నాఁగఁ దొలి • కొండను భానుఁడు దోఁచె నెఱ్ఱనై.

తే॥ మూఁడు మూర్తులై వారికి • మొదలు నైన, విశ్వరూపుని విశ్వేశు • విష్ణు విభుచు
వాని యభిషేకముం గను • వాంఛ నున్న, మగువల మొగంబులట్లు ప • ద్మములువిరిసె

ఉ॥ ఆ సమయంబునందు గల • యంబుధు లొక్కట లేచె నాఁ బురీ
వాసులు నేఁడు రామునకుఁ • బట్ట మహోత్సవ మంచుఁ గొంత మం
చాసను లేచు కలక • లారవ వైఖరిఁ దెల్ప నేరి కూ
హా సముదీర్ణతల్ గలుగు? • నంచుఁ దలంచి రొకొక్క రయ్యెడన్.

తే॥ వీరుల మనస్సులను లాగు • వెలఁదుఁ, లెల్లఁ, బాదములకు లత్తుక యిడు • వారు సంకు
గాజు లిడువారు కన్నుల • కాటు కిడెడు, వారు క్రొవ్విరుల్ తుఱిమెడు • వారు నైరి

తే॥ మోద బాష్ప ధారలు గల • మోము లందు, కల్లుద్రావువాలుగఁబోలు • కనులచెలుల
గంద పంకంబు బొమ్మలఁ • గలుగువారు, పొదలు నుబ్బిన లక్ష్మణుః • బోలెనైరి

తే॥ సతులు కౌసల్యఁ బోలిరి • జన్ని గట్టు, లల వసిష్ఠుఁ బోలిరి తక్క • లలన లెల్ల
సీతఁ బోలిరి జానకి • సిరిని పోలెఁ, బ్రభుని దశరథుఁ బోలిరి • పౌరు లెల్ల.

ఉ॥ రాముఁడు గద్దె నెక్కనని • రాజ సమూహము వచ్చి చేరె న
య్యామనిఁ గాంచు వేడ్క హృద • యంబులఁ బ్రేరణ సేయ మున్నె యెం
తో మది నాసరేఁప విబు • ధుల్ సుధకై గుమి గూడు లాగునన్
భూమి నయోధ్య తక్కఁ బెర • భూములు శూన్యము లయ్యెనో యనన్.

సీ॥ చక్కెరఁ బోణులు • సైకత శ్రోణులు, విద్రుమాధరలును • పీన కుచలు
గుములయి పురుషుల • గుంపులతోఁ గూడి, నడవుఃడు నడవుఁడు • నడపుఁడనుచుఁ
బలుమరు పలుకుచుఁ • దొలి నున్న చోటనె, నిలుతురు వెడలెడు • తలఁపు విడరు
ప్రభువుల కూటమే • ప్రబల మనెడు వారు, యౌవతంబే పెద్ద • దనెడు వారు.

తే॥ యోధ వారమే గొప్పది • యువక సమితి, దొడ్డదను వారు వచ్చిన • స్తోమ మెక్క
డనెడువారు వచ్చెడుగుంపె • యధిక మనెడు, వారు మొత్తము నెఱిఁగిన వార • లెవరు?

తే॥ అనుచు నీలోత్పలంబుల • యంద చంద, మీఁచెల దొసంగులం జేర్చి • కాటుక యను
విసము చంద్రు నందుంచిన • ట్లెసఁగు కనులు, గలుగు సుందరుల్ నెపుణల • [illegible]

తే॥ చాల వాసించు నవ వన • మాలికాభి, రాముఁడగు రాముఁడటరాజ్య • రమనుపొందు
భాగ్యమునుచూడరాకుండు • వారలంకఁ, గలుగువారును గిరులు ది • క్కరులెయగును

తే॥ ఇంద్రుఁబోలిన రాజులు • చంద్రులనఁగ, నొప్పు ముక్తాతపత్త్రము • లుప్పరమున
కప్పు నంచల గమి యన • విప్పు గలుగు, చామరల తోడ వచ్చిరి • చవిక కడకు.

తే॥ విమల తపమున ఫలమొందు • వేదవిదులు, తాము కనిపెంచు ముద్దుల • తనయు పెండ్లి
నడపు లలి వచ్చిచేరి రా • నందమునను, రాద్రమా రామ కల్యాణ • రంగమునకు.

క॥ నించిరి సుర లంబరమును, నించిరి దిక్కులను మేది • నిం గల జనముల్
నించెఁ బసిఁడి జడి జలధుల • నించెఁ జెవుల బహుళభద్ర • నినదారభటుల్.

ఉ॥ దీపపుఁ గాంతి మించిన యు • దీర్ణనృపాల కిరీట కాంతు లు
ద్దీపిత భాను మండలము • తేజముఁగప్పె వరాంగనా విభూ
షాపృథుకాంతులొప్పె భువిఁ • జయ్యన గెల్చితి మింక నాకమి
ట్లేపున గెల్తమన్ వహి సు • రేశులకున్ మిఱుమిట్లు గొల్పుచున్.

తే॥ వలయుపరికరములు వస్తువులనుగొనుచు, మునులు శ్రుతులుపఠించుచు • మొనసిరాగ
ద్వార్స్థితులు సంభ్రమంబున • దారి దొలఁగఁ, గులగురుండు వసిష్ఠుడా • స్థలికి వచ్చె.

తే॥ అమర వాహిని మొదలు క • న్యాకుమారి, వఱకుఁ గల తీర్థములు వార్ధి • వారియుంచి
వేల్మివస్తువులను సింహ • పీఠితోడ, వలయు నన్నింటి నట సిద్ధ • పఱచియుంచె.

తే॥ జ్యౌతిషికులు లగ్నము డాసె • నని వచింప, జ్ఞాన దగ్ధ కర్ముఁడు వసి • ష్ఠముని యాజ్ఞ
శిరమునం దాల్చి రాజేంద్రు • శీఘ్ర గతిని, తోడి తేర నెమ్మిని సుమం త్రుండు చనియె.

సీ॥ అభ్రంకషం బగు • నంతఃపురీ సౌధ, మున సార్వభౌముని • గనక యచటి
వారి విచారించి • వడిఁగైకమందిర, ద్వారంబు చేరి కాం • తా జనంబుఁ
గాంచి కార్యము దెల్పఁ • గా వడివడిఁ జని, చేటికల్ కైకకుఁ • జెప్పనంత
యముఁ బోలు నయ్యమ • యాతనిఁగని రాము, వఁడిదోడితెమ్మని • పనుపునంత;

తే॥ బొంగి బంగరు మండప • ములు చెలంగు, వీథులం జని తనలోన • వేడ్కతోడఁ
దన్నుదాఁ దలఁచుచునున్న • దనుజరిపుని, మ్రొక్కి యిట్లను వదనంబు • మూసికొనుచు

చ॥ ధరణిపులున్ మునీంద్రులును • తక్క జగంబున వారు తండ్రి తీ
రరితి వహించి నిల్చి రర • యం బినతల్లియు మిమ్ము దోడితే
నిరవుగ నన్ను పంపె వడి • నెక్క శతాంగము బొమ్మిడీకమున్
శిరమునఁ దాల్తు గాక యనఁ • జెచ్చెర నప్పుడ లేచె నాతఁడున్.

శా॥ ధీరోదాత్తుఁడుదారుఁ డుత్తమ గుణ • స్తోముండు వారాశి గం
భీరుం డంత సహస్ర శీర్షునకుఁ గే • ల్వేమోడ్చి సామంత భూ

దార శ్రేణులు చుట్టిరా విబుధ బృం • దంబుల్ సుగీతంబు లిం
పారం బాడ విలాసినుల్ గన శతాం • గారూఢుఁ డయ్యెన్.

చ॥ బొమిదికమున్ ధరించుటకుఁ బోయెడి నం చుబలాట మొంది జీ
వము లటనెల్ల వారికొక • వైఖరినై రథమెక్కి యేగు రా
ము మొగము గన్నవారివలెఁ • బొందికఁ జూడనివారుగూడ మో
దము దయివాఱ గొప్ప నిన • దంబున మ్రోఁగిరి రెండు ప్రక్కలన్.

చ॥ బెడిదపుఁ గైకవాక్యమున • వీరుఁడు పట్టము భూమి మాని కా
ఱడవుల కేగు మున్నె హరి • జాతుల హస్తములన్ కరీరముల్
నిడుపగు వాలుచూపులను • నేజము లెల్లెడ నిండి యున్న పే
ఱడవిని చొచ్చె భాస్కర కు • లాంబుధి సోముఁడు రాముఁడత్తరిన్.

సీ॥ గంధంబు పుష్పముల్ • చందనం బపరంజి, తొడవులు చెదరంగఁ • దొందర వడి
గాజులు రాల మే • ఖలలు ప్రేలంగ నా, లీలను లజ్జను • కోలుపోయి
కందర్ప శరములు • గాఁడి గాయంబయి, యుబ్బిన పీన ప • యోధరములఁ
గామాగ్నిచే వెచ్చఁ • గ్రాఁగిన కన్నిటఁ గలుకులు కొందఱు • కడుగువారు
తే॥ జాలి లేని యీతఁడు నేల • నేలఁ దగిన, యతఁడె? యనువారు పుండరీ • కాక్షములను
నల్లయొడలును స్యందనం • బెల్లయెడల, నరయఁ బడె రాము లెందతో • యనెడు వారు

సీ॥ అంగన లెల్ల ని • ట్లాడుచుఁ గూటువ, లై నిండఁ బౌరులు • మౌని వరులు
యువకులు రాముని • యొప్పుఁ గాంచుచుఁ బ్రేమ, కెల్లనుగానక హృదయమందు
నీలోక మిఁక సుఖి • యించు ననెడి వారు, జన్మముల్ క్రమముగా • జరుగు ననెడి
వారు మా యాయువుఁ • బడసి చిరాయువు, గలిగి వెలయు మంచుఁ • బలుకువారు
తే॥ ఇంద్రియము లైదిటిని గృశి • యింపఁ జేసి, పొందిన తపః ఫలంబు ని • న్నొందుఁ గాక
యనెడు వారు మాపుణ్య ఫ • లాతిశయము, నీకె లభియించుఁ గాకని • నిలుచువారు.

సీ॥ కరుణ యేపారిన • కన్నులఁ బోలంగ, నబ్జంబు లేమి పు • ణ్యం బొనర్చె
మేని రంగును పోల • మేఘము లుమ్మనెట్టి, నోము నోచెనొయంచు , నుడువువారు
బహు తపంబులు సేసి • భాగ్య దేవతఁ బోలు, రామునిచ్చిన దశ • రథుఁ నకటయ
నీడుగాఁ బ్రత్యుప • కృతియేది చేయంగ, ననువగునని ప్రేమ • ననెడు వారు
తే॥ రాము ననుకంప వారణ • రాజుఁగాచు, హరికరుణఁ బోలు నంచుఁబ • ల్కాడువారు
శ్రుత్యతీతు నుత్తము మేని • సొబగుఁ గాంచి, కారణములేక ముద్వారిఁ • గార్చు వారు
సీ॥ నీల మేఘశ్యాము • నిందు బుద్ధియు శీల, మొరుల కెవ్వరి కేని • యరయఁ గలదె?
ఘన తపంబులు పెద్ద • కాల మొనర్చియు, గణుతింప రానట్టి • ప్రణవమూర్తి

యమరులలో నొక్కఁ • డెగునెఁయట్లని యంత, వఱకుఁ జెడితి మని • పలుకువారు
జలధిఁ ద్రవ్విన సాగ • రులకు స్వర్గంగను, నేలకుఁ దెచ్చిన • నిపుణులకును

తే॥ సురల కొఱకు దైత్యులఁ ద్రుంచు • శూరులకును, పేరుగల వన్నెతోడి వి • స్తారకీర్తి
నిశ్చలం బౌట యీతని • నెఱి భుజములు, కూర్చు కీర్తిచే ననుచు వా • క్రుచ్చువారు.

సీ॥ ఇదె చందనపుగంధ • మిదె చెందిరం బియ్య, దియె మంచి యాణిము • ముత్తెముల రాశి
ఇయ్యవె మణి భూష • లియ్యవె మదకరు, లియ్యవె హరులివ్వి • హేమ సమితి
ద్రవ్యంబు లేని పే • దల కొసంగుమ యని, చేతి కందిక గాఁగఁ • జేర్చువారు
తన దూడ దుముకు చు • త్సాహంబుతో రాఁగఁ, గూర్మిఁ గరఁగి కాంచు • గోవుకరణి

తే॥ మెఱపుఁ బోలిన తేరిపై • మెఱసి వచ్చు, రాము మనసారఁగని శరీ • రంబు కరఁగి
మనసు నీరుగాఁ బ్రవహింప • మచ్చిక మెయి, చిత్రరూపంబు లై వడిఁ • జెలఁగువారు

ఉ॥ ఛత్రము చల్వనీడ నిడ • సైన్యము తో బహు శస్త్ర సంతతుల్
చిత్రముగా వెలుంగ నెదఁ • జిందెడు నెమ్మిని ధాత్రి మేల్మికిం
బాత్రము గాఁగ నేలు నర • పాలురు రాఘవుఁగాంచి యర్మిలిన్
బుత్రులఁగాంచు టింక సరి • పోలదు పో యని నిల్చు వారలున్,

తే॥ కారుమొగులు సౌదామినిఁ • జేరు నట్లు, రాముఁడీ త్రోవ వడివడి • రథము మీఁద
నేగునేమొ యీ వీథిని • హేమ రత్న, సమితి ప్రోగు పోయుఁడి యని • చల్లువారు.

చ॥ పెరుఁగఁడు తల్లి చేతులను • పెద్దగ రాముఁడు కైక చేతులం
బెరిఁగెఁ దపః ఫలాధికతఁ • బెంచిన యయ్యమ మోద మంది యీ
ధరణి నొసంగ నెంచినది • తానుగ నాతని కామె సంతసం
బిరవుగఁ జెప్ప శక్యమగు • నే యని లోన నుతించు వారలున్.

సీ॥ పాప సందోహము • ల్పాహంజన్మ దుఃఖముల్, మొదలంటఁ దెగునని • మురియువారు
భూమండలము నేఁడు • రామునకే కాద, యెల్లర కొనని • యెలయు వారు
భువనకంటకులైన • దివిజవిరోధులఁ, బరిమార్చు నితఁడని • పలుకు వారు
రాము నాజ్ఞలఁ దీర్చు • రాజు లేతపమొన, రించిరో యని సంత • సించు వారు

తే॥ పలు విధంబుల నీలీలఁ • బలుకుచుండ, జవన తురగ ప్రకీర్ణక • స్యందనమున
సౌధపాళులు విలసిల్లు • వీథిఁగడచి, రాచ నగరు ప్రవేశించె • రామవిభుఁడు.

తే॥ మందయానలు చేరి చా • మరలు వీవఁ, గ్రొత్త యానంద మందిర • ఘు ప్రవీరుఁ
డతిశయ ప్రేమ నచ్చట • నరసి తండ్రి, గద్దెపైఁ గొలు వుండుట • గాన లేమి.

చ॥ శ్రుతులు సమస్త శాస్త్రములు • చొప్పడ నారసి తెలియ యోగి హృ
ద్గత మయి పూచు *రూపములఁ • గాంచిన రాముఁడు మౌనులు న్మహీ
పతులును మోదమందఁ బొల • పం బయి నిత్యయశో విశేష సం
గత మగు కూటముం గడచి • కైక గృహంబును జొచ్చె నెమ్మిమై.

చ॥ అటు చనుచుండు రాముఁగని • యందఱు సీతఁడు యుక్తకార్యమే
పటుతర రీతిఁ జేసెఁ దగు • పద్ధతితోఁ దన తండ్రి పాదముల్
నిటలము సోఁక మ్రొక్కి యవ • నీపతి యాయ దినేశు నుండి వి
స్ఫుట గతి వచ్చు సీసకము • పొందిక నొందఁ దలంచినాఁడహో.

చ॥ అనుచు వచించుచుండ సుగు • ణాలయుఁ డచ్చట సొమ్మసిల్లి తే
అని స్థితి నున్న తండ్రిఁ గన • రాఁ బృథివీ పతి దీని నోటితో
వినుమటకుం దెగింపఁ డిది • విన్చెద నేనని, కన్న తల్లిగా
మనమున నెంచు రాముఁ గనె • మారణ దేవతఁ బోలు కైకయున్.

తే॥ జేప కడఁదల్లి జేరిన • క్రేపుఁబోలు, రాముఁ డామె పాదములకుఁ • బ్రణతి సేసి
యొక్క చేఁబ్రావాళాస్యంబు • నొనర మూసి, యొక్కచే వల్వసవరించు • చొదిఁగినిలిచె

చ॥ యముఁడను పేరులేక యమ • యాతన గూర్చెడు లోహ మానసం
బమరిన కైక యట్లు విన • యంబున నిల్చిన పుత్త్రుఁగాంచి యు
త్తమ గుణరత్నమా! సువిశ • దంబుగ నీ జనకుండు నీకు ని
క్కముగ వచింపఁ గోరినది • కద్దది కోరెద నేని తెల్పెదన్.

చ॥ అనవుడు రాముఁ డామెఁ గని • యమ్మరో! తండ్రి విధింపఁ దల్లి వీ
వనఁగల డొందు గల్గినఁ గృ • తార్థుఁడనై తిఁ దపంబు పండె నా
జననము ధన్యమయ్యెఁ గెల • సంబు పవిత్రతఁ గాంచె నింత కం
టెను మఱి గల్గునే పలుకుఁ • డీ తలమోచి యొనర్తు నేనన్.

చ॥ భరతుఁడు రాజ్యమేలఁగ ద • పస్వి వలెన్ జడలూని వల్కలాం
బరములు పూని పాలనము • మాని భయంకర కాననంబులన్
బొరిఁ బదునాలుగేండ్లు చనఁ • బుచ్చి పదంపడి రమ్ము నేఁడె యీ
పురమును వీడి పొమ్మనుచు • భూపతి యాజ్ఞ యొసంగె నావుడున్.

చ॥ వినుతి యొనర్ప నాలుకకు • వీలుపొసంగని మేరలేని మే
ల్గొనముల ప్రోకయైన రఘు • కుంజరు చెన్నగు మోము నన్ను పో

---

*ఆ రూపము లైదు-పరత్వము, వ్యూహము, విభవము, అంతర్యామిత్వము, అర్చావ తారము. త్వము = వైకుంఠ వాసుఁడై యుండుట. వ్యూహము = పాలకడలిని శేషశయనముపై యోగనిద్ర. వము = శ్రీరామాద్యవతారములు. అంతర్యామిత్వము = భక్త హృదయకమలమందుండుట అర్చావ రము = దేవాలయములందు వేంచేపియుండుట.

౹న వెడఁగుల్ వచింప మొద • లే యను వొందదు; మున్ను కంజమున్
జెనయు మొగంబు పూర్తి వికె • సించిన పద్మము గెల్చె నయ్యెడన్.

ఉ॥ అమల మనస్కుఁడైన ప్రభు • నాజ్ఞను మీఱఁగ యజ్ఞ లో
కమును భరించి కావఁగొను • కష్టము, యుగ్యము కాఁడిక్రింది కే
గు మెయిని సమ్మతించి యన • ఘుండొకఁ డవ్వలఁ గాఁడి విప్ప మో
దమునఁ దొలంగిపోయిన వి • ధంబున వీడెను రాముఁ తత్తఱిన్.

ఉ॥ అమ్మరో! తండ్రియేల? భవ • దాజ్ఞను నేనొనరింప సందునే?
తమ్ముఁడు పొందు భాగ్యమది • తథ్యము నాయది కాదె? యింత కం
టెమ్మఱి యేది నాకొనరు • తేవ? భవద్వచనమ్ము నాదు శీ
ర్షమ్మునఁ దాల్చితిన్ సెలవె? • చయ్యన పెళ్లెద నేఁడె కానకున్.

4. నగర విముక్తి పటలము 211

తే॥ జానకీజాని యీరీతి • చనవు తోడఁ, బలికి తల్లి పాదములకుఁ • బ్రణతి సేసి
తండ్రి యున్న దిక్కునకు వం • దన మొనర్చి, సరగ వెడలెను కౌసల్య • సదనమునకు

చ॥ మొగుళులు గప్పియున్న నగ • ముంబలె నొప్పిన రాఘవుండు మే
ల్జిగి గల బొమ్మిడీకమును • శీర్షమునం ధరియించి రాచ శీ
వి గలిగి వచ్చు నంచు మది • వేడ్క వహించిన తల్లియొద్దకున్
వగ విధి ముందు గాఁగఁ దన • ధర్మము వెన్కఁగ వచ్చె నొంటి మై.

చ॥ బొమిడికఁ దాల్పలేదు బహు • పుణ్యజలంబుల చేత సార్ద్రి శీ
ర్షము గనరాదు చిత్రమని • శంక యొనర్చెడు తల్లికిం బ్రమో
దమున నమస్కరించు గుణ • ధాముని దీవన చేసి యామె ప
ట్టమునకు నడ్డపాటెదియు • డాయదుగా యని ప్రశ్నచేయఁగన్.

క॥ మాతా! నీప్రియ తనయుఁడు, నాతమ్ముఁడు నిర్మలుండు • నయగుణచరితుం
డాతతమతి భరతుండీ, భూతల మిఁకనేలు ననుచుఁ • బుత్రుం దనుడున్.

చ॥ నలువుర నిష్కలంకమగు • నర్మిలిఁ జూచుటయందు భేదముం
దెలియని కోసలేంద్రసుత • దీపన కిట్లను రాజ నీతికిన్
వెలితి యొకండు గాక గుణ • విశ్రుతుఁడౌ భరతుండు నీకు నే
వలనునఁ దీసిపోఁడు భువి • భారము పూనఁగ నర్హుడే చుమీ.

చ॥ మఱియొక టాలకింపుము కు • మారక! భూవిభు నాజ్ఞ యిట్యెడన్
నెఱ సెనొ లేదొ యంచు గమ • నింపక యొప్పుట నీకు ధర్మమౌఁ

బెరిమను నీదు తమ్మునకుఁ • బృథ్వి నొసంగి పొసంగి వానితోఁ
జిరతర భోగ భాగ్యములఁ • జెందుచునుండుము దీర్ఘకాలమున్.

చ॥ అనుటయుఁ బూతమానసము • నం దకలంక ముదంబు నొందు న
త్తనయుఁడు తల్లి కిట్టులనుఁ • దండిరి సత్ప్రథితుండు నాకు ని
చ్చిన దొకయాజ్ఞ యున్నదటు • చెప్పెఁ నే బదునాలుగేండ్లు కా
ననముల సంచరించి తద • నంతర మిచ్చుఁ గేగుదెంచెదన్.

తే॥ అనుచు రాముఁడాడిన వార్త • యనెడి చిచ్చు, చెవులఁబడియుఁబడకమున్నె • చింతచేఁగ్ర
శించె భ్రమియించెఁ గుందె శో • షిల్లెఁ బరితపించెఁ బలవించెఁ గౌసల్య • పృథివిఁగూలె

సీ॥ తనయ నీవీ భూమిఁ • స్తంభము వలె నిల్చి, కాతుగా కను మాట • కైతవంబొ?
అంత ర్విషమొ? నాదు • ప్రాణముల్ చలియించె, బ్రదుకంగఁ జాల దు • ర్భరమటంచుఁ
జేతిని చేతితోఁ • జేరిచి నలఁచును, వట కిసలయమన • వఱలు తనయు
నుదరంబుఁ గరమున • నూరక తడవుఁ బొ, గలు లేవ నూర్చు లోఁ • గలఁత నొందు

తే॥ చక్రవర్తి కరుణ చాల • సౌమ్య మయ్యె, ననుచు నవ్వు నాయన! యొప్పు • డడవి కేగు
దనుచు లేచు నేనును వత్తుఁ • జనుద మంచు, మించి పలవించు రోదించు • మిగుల నొచ్చు

కం॥ మరణాంత వేళ యాతన, బెరసిన గతిఁ దల్లడిల్లు • విడిముడి జాఱన్
నిరుపేద వంచి మొగమును, కరమునఁ గప్పికొని యేడ్చు • కరణిని వగచున్.

ఉ॥ హా యను ధర్మమింకఁ గల • దా యను దైవమ! యిట్టి పాటు లా
నే యను దప్పొకండు గల • దే యను నెక్కరణిన్ భరింప నౌ
నో యను పూర్వ కర్మఫల • మో యను నుత్తమ పుణ్యకర్మ శీ
లా! యను నక్కటా! యను న • హా! యను లోకము లేనిదే యనున్.

శా॥ క్రేపుం బాసి తపించు ధేనువు క్రియన్ • గీడ్పాటు మైఁ జింత త
న్నేఁపన్ మూర్ఛిలి నేల వ్రాలు జననిన్ • హృద్యంబులున్ ధర్మ్యముల్
చే పట్టందగు వాక్య సంతతులచే • శ్రీరామ చంద్రుండు సం
తాపం బూడ్చి దిటంబుఁగొల్పి మదిఁ జిం • తంజేసి తానిట్లనున్.

శా॥ తల్లీ! మేటి సతీమతల్లి వయి సా • ధారణ్య కాంతం బలెన్
జెల్లం బోలునె? చిత్తమందు తగవుం • జింతింపు మీయాజ్ఞ నే
నుల్లంఘింపఁగఁ బోలునమ్మ! విభు స • త్యోద్ధారుగాఁ జేయఁగా
నొల్లంబాటు వహింతువే? యిదియు నీ • యుల్లంబునం దోఁపదే?

శా॥ నాకంచెం గడు నుత్తముండు సుగుణా • నందుండు తమ్ముండు తా
నీకుం గాడిలి పట్టియౌ భరతుఁ డీ • నేలం బ్రపాలింపఁగాఁ

గీ॥ కారణ్యములన్ వచించి పితృ వాక్ • క్షేత్రంబుఁ బండించు నా
యీకార్యంబునకంటెఁ బుత్త్రునకు మే • లేదీ ప్రపంచంబునన్?

తే॥ మిన్ను మన్ను సముద్రముల్ • మిగులుపంచ, భూతములు సమస్తంబును • పొలియుఁగాక
తండ్రియాజ్ఞను జవదాఁటఁ • దగునె తల్లి! దీనకై నీవు చింతింపఁ • దేఁకు వగునె?

తే॥ అనుడునామెయిట్లనుఁగుమా • రా! యథైన, జనకునాజ్ఞదాటఁగఁ బల్కు • సాహసింప
నిన్ను విడిచి యాజీవముల్ • నిలుపఁజాల, నన్నునీతోడఁగొనిపొమ్ము • న్యాయ్యమనిన.

చ॥ తనయుఁడు రాజ్యము న్నడఁపఁ • దండ్రి తపం బొనరింప నేగుచో
వనముల కేగి భర్త నెడఁ • బాయక నోములు నోతుగాకిటన్
నను విడనాడి కుందు జన • నాథున కూఱటఁగూర్ప కిట్లు నా
వెనుబడి రాఁదలంపఁ దగ • వే? మది ధర్మపథంబు నెంచవే?

ఆ॥ ఎద కలంగ హేతు • వెయ్యది? సురలును, మహిత తపము వలన • మహిమఁ గనిరి
వనులఁ దనయుఁడుండ • వలసిన దినములు, పదియు నాలుగంచుఁ • బదిల పడుము.

ఆ॥ మునుపు గాధి తనయు • కనికరమునఁగొన్న, విద్య యవలఁ గల్గు • విభవమెల్ల
వీడె నేమి? వారు • విధియించుకార్యమ్ము, లొనరఁజేఁతఁ మేల్మి • యొదవు కొఱకె.

చ॥ మునులకు సేవ చేసి గురు • బోధము గైకొని కడు లేని వి
ద్యను గొని వారి దీవనల • నంతము లేని బలంబు నొంది పెం
పెనయఁగ దేవతాహితము • నిచ్చను చేయుచు వారి వీడుకోల్
గొని యిట కేగు దేరఁ బెను • కూరిమిఁ గాంతువు గాక తల్లిరో!

క॥ ధాత్రిం ద్రవ్విన సగరుని, పుత్త్రులు తమ తండ్రియాజ్ఞ • పొసఁగించుటకై
గాత్రములు వీడు కతమునఁ, బాత్రములై యొప్పె నుతికి • వారల కీర్తుల్.

క॥ శివు గద ధరియించిన భా, ర్గవుఁడు జనకు నాజ్ఞ దాఁట • దయ తన తల్లిన్
దివిరి తెగనేసె మనకున్, ధవు నాజ్ఞం దాఁటుబెన్నఁ • దగునే? తల్లీ!

క॥ అని యిట్లు పలు విధంబులఁ, దనతల్లిని యూఱడించు • తనయుని పలుకుల్
విని యితఁడెట్లును రాజ్యం, బును, విడుచున యనుచు నిట్లు • మొగి నూహించెన్

తే॥ భరతునకె రాజ్యపాలన • పరఁగుఁ గాక, రాష్ట్రమును వీడి దుర్గమా • రణ్యములకుఁ
దపము సేయ రాముని పోక • తడయొనర్ప, నవని విభువేఁడియే తీర్తు • ననుచు వెడలె.

తే॥ వెడలునున్న కౌసల్యకు • వినతి చేసి, తల్లినూరార్చి వసరెడు • తండ్రిఁ దేర్పఁ
దగినది సుమిత్రయేయని • తలఁచి యామె, సౌధమునకు శ్రీరాముఁడు • సరగనడచె

తే॥ నడచి కౌసల్యకైకేయి • నగరు సొచ్చి, వివశతం బడి యున్నట్టి • విభుని గాంచి
దేహికిం బ్రాణములు బయ • ల్దేఱువేళఁ, దనువు కూలు నట్టులు తెల్వి • దప్పిపడియె

సీ॥ చాలసేపటి కొక్క • చందానఁ దెలివొంది, హానాథ! యనును పా • యంగఁ దగని
వారల నెడఁబాయఁ • గారణ మేమను, సిదినీతియే? యను • హితమె? యనును
సేవకు రాంద్రమా • స్థితి దలంపవె యనుఁ, బాడియే యిది మహీ • పాల! యనును
అనదల భాగదేయమ! యనుఁ గంటివే, యను మదియాశ్రయ • మా! నృపాల

తే॥ నాథ నాథా! యనును లోక • నయవిశాల!, కర్జమే యను లెమ్మనుఁ • గష్టమనును
అవని నాజీవితం బిఁక • వ్యర్థమనును, ఇట్టు లొటకుఁ గారణ • మెమొ యనును.

చ॥ ఇరులను పోవఁ దోలెడు ది • నేశునకున్ సమమైన యానతిన్
జరపుటచేత నెమ్మదిగ • సాగుచునున్న జగంబు కీడు పా
టొరసి లయంబు నొందు నటు • లుల్లమునం దలపోసితో యిటుల్
కరుణ తొలంగి యుండుటకుఁ • గారణమయ్యె జగచ్ఛరణ్యమా!

ఉ॥ వారిధి మేఖలా సుజన • భవ్యతపః ఫల సంభవా! మహా
వీర! దయాసముద్ర! నయ • విశ్రుత! వేద శిరోర్థ సన్నిభా!
శ్రీరమకున్ విశేషరసు • చేర్చునుదార! యెదల్ ద్రవింప నీ
తీరునఁ గుందుచున్న మము • దేర్పక యూరక యుంట పాడియే ?

చ॥ నిలుకడ చెందు మించువలె • నీటగు దేహము దేహి లేఁ దన
దలఁపగ రాని దుఃఖమునఁ • దద్దయు మున్గి నరేశ్వరుండు చే
ష్టలు విడి తెల్వి దప్పె నిది • చక్కటి నాఁ డివమిత్థమంచు నూ
హల కెఱుఁగంగరాదు తన • యా! విభుదుస్స్థితిఁ జూడ రమ్మిఁకన్.

చ॥ ఇటు పలవించు రామ జన • యిత్రి కలధ్వని విన్న రాజులున్
జటిలు లమంగళంబు వినఁ • జాలము దీనికి హేతు వెద్దియో
తటుకునఁ గాంచి రండనుచుఁ • దత్తరతోడ వసిష్ఠుఁడేగి సం
కటపడి జేని దుస్స్థితిని • గాంచి సమాప్తి యెదంచుఁ జింతిలెన్.

సీ॥ మనుజుల శీలంబు • మార్పడు విధములు, పరులకు నెఱుఁగ సు • కరముగాదు
నృప వరుఁడో పుర • జించి నాతఁడు కాఁడు, కాఁడన్న బ్రతికెడు • వాఁడుఁగాఁడు
కౌసల్యయో వగఁ • గ్రాఁగి క్రుంగుచు నుండె, నడిగినఁ జూడదు • నుడువఁబోదు
పతి వివశుండయి • పడియుండ నింమక, యేని చింతింపద • యెడఁర పదిల

తే॥ మూనె నియ్యమ దెల్పునం • చూహసేసి, యెదుటఁగేలుమోడ్పుఘటి • యించినిలుచు
కైకఁగని యిది యేమనఁ • గడచువృత్త, మెల్ల వివరించె నద్దేవి • పల్లటిలక.

సీ॥ పలికిన కైకేయి • పలుకు చుండంగ వ, సిష్ఠుండు దశరథుఁ • జేయి సొఁచి
లేవంగనెత్తియో • భూవర నీ విట్టు, లజ్ఞాని కైవడి • నడల నగునె?

కైకేయి గుణ మీవు • కానని దొక్కొ ? యా, యచుయె రామునకు రా • జ్యంబొసంగు
నది యెట్టి కార్యంబు • మది చింత వీడి లే. లెమ్మంచుఁ దాళ వృం • తమ్ము తోడ

తే॥ విసరి పన్నీరు చల్లి దు • ర్విషముఁ బోలు. వెలఁది వాక్యాల మించుక • వెనుక నడల
రామ రామ యటంచు నా • క్రందనంబు, సేయు ధరణీశు ప్రాణముల్ • చెలఁగి కాంచె

సీ॥ కాంచి రాజేంద్ర! నీ • కటు దుఃఖమును మాను, పురుషోత్తముండె యీ భూఁమిఁగాచు
దానికి విఘ్నముల్ • తనరారు నేమి ? స, మంజస మందని • యట్టి పలుకు
లాడు కైకేయియే • యవని నొసంగును, నీల దేహుఁడె నేల • నేల కుండ
వనుల కేగెన యేని • మన మిట నుందుమే. యను వసిష్ఠుని పల్కు • లాలకించి

తే॥ గురు వరేణ్యా! యీస్థితి నేను • కూలు మున్నె, పట్టముం గట్టి రాముఁడు • వనులకేగు
తలఁపు మాన్పి నావాక్యముల్ • దబ్బుగాక, యుండరక్షింపవేయని • యొదయఁడనుడు

చ॥ మొనసిన పాప రూపమగు • మూర్ఖ మొగంబును గాంచి శ్రీరమన్
జెనసిన దానవమ్మ యిటఁ • జెప్పఁగ నెయ్యది గల్గు నీకు? నీ
తనయున కీ ధరాస్థలి ము • దంబున నిచ్చి భవ న్మనోహరుం
దనుపుము ప్రాణమిచ్చి విశ • దంబగు కీర్తి భరింపు మీవిధిన్.

చ॥ పొలుపగు ద్వంద్వ కర్మముల • మూలము ముట్ట నడంచి యున్నతుం
డలఘుఁడు నైన వంశ గురుఁ డవ్విధిఁ బల్కుచునుండఁ గైక భూ
తలపతి సత్య వాక్యమును • తప్పిన నేనుసుఖుల్ దొలంతు నా
పలుకులు నేఁడె నిక్క పఱు • పం గల నంచునె యేడ్చె వెక్కుచున్.

చ॥ పతి గతియించు నంచు జన • వారము సమ్మతి సేయ దంచు నిం
దిత మగునంచుఁ బాపమును • దెప్పరముం గలదంచు డెంద మం
దతివ తలంపదున్ జల మొ • కంతయు వీడదు నే వచింపఁగా
హిత మెటి గల్గు నంచు మది • నెంచి వసిష్ఠుఁడు పాడి గాదనెన్.

మ॥ తగు మోమోటమి లేక కుంది పతి యం • తంబొందు నంచెంచకే
తగులుం గానక పుంటిలోఁ జొనుపు దు • ర్దాహాగ్నియో? నంజొ? నాఁ
దగి వాత్రుమ్మ్చుచు నున్న నీవు చెలివో? దావాగ్నివో! భూత మో?
మగఁ డిం కేటికి నీకు? రట్టొ? వలదో? • మన్నించు నిన్నిందుపై.

చ॥ నరపతి నోటితో సుతు వ • నంబుల కంపఁగఁ బల్కు మున్నె ని
బ్బరమునఁ బల్కితీవ రఘు • వర్యుఁడొ దుర్గమ కాననంబులన్
దిరుగుటొ పొందుటో విడఁడు • దీపిత కీర్త్యసువుల్ దహించు నో
శరనిధి బాడబంబ! మఱి • సాటి యెసంగరు నీకు భూస్థలిన్.

తే॥ నిష్కలంకుఁడమ్మునియిట్లు నియతినుడువ, నృపుఁడువినినాల్కవిసమున్న • నెలఁతఁగాంచి
పాపినీ! వనములకు నా • ప్రాణములను, నీవపంపితివే? యతఁ • డేగినాఁడె?

శా॥ నీ యుద్దేశము బాగుగా నెఱిఁగితిన్ • నీజిహ్వకా దుర్విషం
బే యెంతో కుడిపించి త్రిప్పుదసువుల్ • హేలం గొనం జూతుకై
కేయీ! శాకినీ! నిన్ను వహ్నియెదుటం • గేల్వట్టఁగా లేదు నా
యాయుర్వ్రాతముఁదీయ మృత్యువునె యి • ల్లాలంచుఁ జేపట్టితిన్

సీ॥ కొడుకు గాకొక దృష్టి • పడయని నాకన్నుఁ, బొడిచెదవేల యో • పొలసు దిండి!
అతఁడు గాకొక ప్రాణ • మరయంగలేని నన్, జంపంగ నెంచితే • అంపెలాడి!
సుతుఁడు గాకొక నాల్క • హితపడ కుండునా, జిహ్వను కాల్చెదే • చిచ్చు పిడుగ!
వంశాంకురంబును • వనులలోఁ గ్రాఁగింప, నెంచితే రవివంశ • మృత్యుమూర్తి!

తే॥ హృద్విదారిణి! సిగ్గఁడి! • హెచ్చు లేల ?, నీమెడం గట్టు సూత్రంబు • నీసుతునకు
భరతునకుఁ బట్టముం గట్టు • పట్టునందు, నవవు గాఁగ రక్షబంధ • మగునుగాక.

చ॥ ముని కుల చంద్ర! యీచెడుగు • భూతము నాసతిగాదు నేఁడె దీ
నిని మనసార వీడితిని • నిక్క మయోధ్యకు భర్త దీని కిం
దనయుఁడు నాకు కుమారకుఁడె • తక్కఁగుమారుకుఁడౌనె యాతఁడో
జను మఱి యౌర్ధ్వదైహికము • సల్పఁగ నర్హుఁడు కాఁడు సుమ్మిఁకన్.

చ॥ అని మఱి కోసలేంద్ర తన • యం గని ప్రాణపదంబు నన్నిటన్
గనని విధాన నిన్ననటఁ • గానకయే వనవాటి కేగెనే?
యని పలవింప నయ్యమయు • నచ్చట నైన విధం బెఱింగి వ
చ్చిన తలఁపున్ మనంబుననె • చెచ్చెర వీడుచు వ్రాలె నేలపై.

మ॥ ఇది కైకేయి కుచేష్టితం బనియు భూ • మీశుండు కైకేయికిన్
ముద మందన్ వరమిచ్చి తత్ఫలముగా • మూర్ఛిల్లి సంతాపమున్
మదిఁ గొన్నాఁడని లోన నూరడిలి రా • మా! తండ్రి వాక్యంబు నె
ల్లిదముం జేయక కాన కేగుమని ప • ల్కెన్ లేచి కౌసల్య తాన్.

సీ॥ పతి పలవింపంగఁ • బలవించు నందింప, నందించు నద్దేవి • నాథుఁగాంచి
యో మహనీయ? యి • ట్లుడుకంగ నేల? స, త్యంబునయందు సు • స్థైర్యమతివి
అకలంకమైన నీ • యౌదార్యమున కిప్పు, డించుక కలఁకఁ గ • ల్పించెదేని
సుస్థిరగుణి యగు • సుతునెడఁ గల్గు వ్యా, మోహంబుచే వగఁ • బొగిలెదేని

తే॥ జగము వార లీపద్ధతి • సమ్మతింప, రట్లుగావునఁ బుత్త్రుపై • నదరుప్రేమ
నడఁచి యడవుల కాసుతు • నంపి సత్య, వాక్యుఁడవు గమ్మయశముఁగా • పాడుకొనుము.

ఉ॥ నందనుఁ దేగకుండఁ డిఁక • నాథుఁడొ జీవము నిల్పఁడంచుఁ దా
దెందమునందు కుంది వగ • డిందును భర్తృ యశంబుకై దపిం
చుం దనయుం గృపాశతను • చూడుమ యంచును వేఁడఁబోవఁ దా
చందనగంధి యెట్టి చెడు • సంకటపాటునఁ జిక్కెఁ దైవమా!

చ॥ సతి యటులాడు వార్తవిని • సత్యయశస్కుఁడు భూమిభర్త నా
సుతుఁడిఁక మేదినిం గొనఁడు • సూటిగ సింహ మదేభ భల్ల సం
తతులు చరించు కానలకె • దప్పక యేగున యంచెఱింగి సం
తత పరితాప మంది వసు • ధం బడె రాఘవ! యంచు ఱోలుచున్.

మ॥ తనయా! కన్నులు నీరుగాఁగ నసువుల్ • స్థానంబులం దప్పఁ జా
వనె యున్నాఁడను విప్రులగ్ని యెదుటన్ • భవ్యాభిషేకంబు నీ
కొనరింపం గొని యుంచు తోయముల నా • కూర్ధ్వక్రియ ల్సల్పి కా
ననముం జేరు మనంతరంబు నను గా • నం జాల వా మీఁదటన్.

ఉ॥ రాజులఁ బెక్కుమాఱులు ప • రశ్వథముం గొని సంహరించు వి
భ్రాజిత సత్త్వశాలియగు • భార్గవరాముని వింటి చేత ను
త్తేజ మడంచు ధీర! కుల • దీపక! సంతతి వారికెల్లఁ బే
రోజను వచ్చు శీర్షకము • నుంచెద నంచని యిచ్చితిన్ జటల్,

ఉ॥ నీల వలాహ కాభ శుభ • నిర్మలదేహ! మనోవచః క్రియా
శీల! కృపాల వాల! శశి • శేఖర చాప విభంజనా! సుధీ
శాలి హృదబ్జరంజనకృ • శత్వము నొందెదు నొంటి వృద్ధుని
ట్లేల పరిత్యజించి తిఁక • నేనును నిల్వఁగ నోప భూమిపై.

సీ॥ అపరంజి కపరంజి • ఖ్యాతికివిఖ్యాతి, నీగుణంబులును నీ • నియత చరిత
సత్యంబులకు నిత్య • సత్యరూపంబ! నా, కంటెను ముందీవు • కాన కేగ
నేఁ బసివాఁడనే? • నీకంటె ముందుగా, దేవలోకముఁ జేరఁ • దివురువాఁడఁ
బ్రేమచేఁ గరఁగెడు • పెనుపారు హృదయంబు, ప్రేమచేఁబ్రాణము • ల్విడుచు నొదలు

తే॥ కడసి యున్ననే నీవంటి • వాడఁగాను, పరమ పావని సీతఁ జే • పట్టివచ్చు
నిన్నుగాంచిన యీకంట • నీవువనులఁ, జేర వీక్షింపజాల వీ • క్షింపజాల.

సీ॥ జగము నీ విరహంబు • సహియించు నేనియు. దేవతావళియుఁ జిం • తింప దేని
నాతండ్రి! నాయన్న! • నా జీవితంపు స, ర్వ స్వమా! నిను గన్న • వాఁడ నైన
యే నెఱుంగుదు నీ మ • హిమ నాస్థితిం గూర్చి. యేమని వచియింతు • నిహము నొల్ల
నాల్గు వారిధులకు • నడిమి భూతలమును, తఱుఁగక యెలరారు • ద్రవ్యసమితి

తే॥ రథగజాదిరిములు రత్న • రాజి తోడఁ, గిరి కాముఁడ వగుచుఁ గై • కేయి కొసఁగు
నీ యుదారత యే నిట్టి • నిలువుగాఁగ, నాదు ప్రాణంబులం దీసె • నయ గుణాఢ్య!

చ॥ నర సుర నాగ యక్ష కుల • నాథుల యందును నిన్ను వోలు శ్రీ
కర గుణశాలి విశ్రుతుఁ డౌ • కండు గలాఁడొకో? ముద్దుకూన! యా
పరశువు చేతఁ బట్టు బల • వంతుఁడు గర్వముచే నెదుర్ప నా
ర్కురువుఁడ నిల్చి మార్కొను మ • గండు జగంబునఁ గల్గ నేర్చునే?

చ॥ అసవుల కీవుపోవ విని • ప్రాణము తోడుత నుండినంగదా
పుడమి జనంబు లెల్ల నను • ప్రువ్వఁగఁ దిట్టెడువార లిట్లు నీ
వడవుల నుండఁగాఁ గొడిమె • లాఁడి గృహంబునఁ దీపి దేహ మే
నెడపక యుంటినేని బ్రదు • కెల్లిదమౌఁ గద? సద్గుణాకరా!

చ॥ స్థిర తప మాచరించి భవ • దీయ బలిష్ఠ విశాల వక్షమున్
మురువుగఁ గౌఁగిలించికొనఁ • బూనిన లక్ష్మియు భూమి దేవియున్
ధర మనఁజాల రంతియ క • దా? మఱి యేనును నిన్ను వాసి యు
ర్వరఁ దగ నుండుచోఁ గయిక • వంటి దురాత్ముఁడనే నిజంబుగన్.

ఉ॥ కొంతులు గుల్కు భూషలు జ • గా మకుటంబు పసిండి గద్దె ము
క్తాంతరితాతపత్త్ర ముర • మందున లక్ష్మి వెలుంగఁ జూడఁగాఁ
జింతిలుచుండు నే ముదుక • చీర మృగాజినమున్ ధరించు టా
వంతయుఁ జూచు మున్నె మృతి • నందుట యెన్న సుకర్మమే కదా?

ఉ॥ పుత్ర విమోహ మిట్లు మదిఁ • బొంగఁగ శాలు కరంగనేర్చు రా
ణ్మిత్రుఁడు ప్రాణముల్ తలఁ • నీఁగు స్థితిన్ గృశతన్ భజింప లో
కత్రయ పూజ్యుఁడైన ముని • కొంతుఁడు భూపతిఁగాంచి రాముఁడీ
ధాత్రిని వీడకే నిలిపె • దన్ ధృతిఁ బూనుమ యోర్చుమా యనన్

ఉ॥ పావనుఁడైన మౌని యిటు • వల్కఁగ వేదన నొందుచున్న పృ
థ్వీవరుఁ డీమహాత్మకుఁడు • వెళ్ళి వచించిన రామచంద్రుఁడుం
బోవక నిల్చునంచుఁ దల • పోసి యొకించుక తేఱి వెండి చిం
తావిల మానసుండగుచు • నందఱు హాయనఁగూలె ధారణిన్.

చ॥ తలఁపును ప్రాణముల్ మఱచె • ధారణి నాథుఁ డటంచు డెందముం
గలఁగఁగ రాముతల్లి, కొడు • కా! యిట రాజ్యముతోడ మమ్మిటుల్
దొలఁచితె? యంచు, నాథ! పెను • దుఃఖమున న్మము వీడి మీరలుం
దొలఁగుట ధర్మమా? యనుచుఁ • దూలుచు సోలుచుఁ గూలె వెక్కుచున్.

తే॥ మనసు నిలుపక మీరిట్లు • మలఁగుచుండ, లోకమెల్లను పెను చింత • లో మునుంగు
వచ్చినను ముని తోడ రా • వచ్చుఁ గొడుకు, తెరలకుండని పతి సేద • దేర్పఁ బూని.

తే॥ పతి మొగంబును మేవిని • పాద యుగము, తన మృదుల హస్తయుగళానఁ • దడవుచుండఁ
దెలివి దప్పిన నరపతి • తేజి మెల్ల, వచ్చునే వచ్చునే యని • వార కనియె.

ఉ॥ కుటిల మనస్కకైక తన • కుబ్జ కుబోధముచే వరంబులన్
దటుకున నాదు ప్రాణములఁ • దప్పక తీయఁగ లోన నిశ్చయిం
చుటయును గాక యామె ప్రియ • సూనుఁడు భూతల మెల్ల నేలఁగ
ల్గుటయును గాక రాము వని • లోఁ జొరఁ బొమ్మని చెప్పెఁగా! కటా!

దశరథుఁడు కౌసల్యకుఁ దనపూర్వ శాపముం దెల్పుట.

మ॥ వనితా! రాముఁడు కాన కేగుటలు ద • ప్పం బోఁడు నాప్రాణముల్
మును మున్నేచను చింతయు న్నిజము నేఁ • బూర్వంబు నందొక్క స
న్మని శాపంబును పొందినాఁడ నది యం • భోజాక్షి! చూడంగ నేఁ
డను భావ్యంబగు నట్లులుండె వినుమా • యాద్యంత మాగాథయున్.

మ॥ మృగయా కౌతుక మొక్కనాఁడు మదిలో • మేంద్రింప సైన్యంబుతోఁ
దగురీతిన్ వన భూములం దిరిగి భూ • దార ద్విప శ్రేణులన్
మృగ రాజాదులఁ గూల్చుచుం గడచుచుం • దృప్తిం గనం బోక యా
పగ తీరంబునఁ బొంచి యుంటివిధి నన్ • బాధింపఁ బెట్టఁగటిన్.

మ॥ ఒక జాత్యంధుఁడు భార్యతోడ సుతుఁడే • యొప్పారు పెన్నూఁతగా
నికటంబందు తపంబు సేయు నెడలన్ • నీరంబు గొంపోవ దా
రకుఁడా యేటికి వచ్చి కుండికను నీ • రం బందు ముంపంగ నే
నిక రావంబని యేయఁగా శరము వా • నిం గూల్చెఁ దీరంబునన్.

మ॥ ఉదకం బాను మదేభ శబ్దమని యే • నూహించి యాత్రోవనే
ప్రదరం బేసితి శబ్దవేధిఁగొని త • ర్వాతం బ్రలాపింప న
య్యది మానుష్య రవంబ యం చులికి య • త్యావేగమున్ దుఃఖమున్
గదురం బాఱితి విప్ర బాలు కడకున్ • గాఢాంధకారంబునన్.

ఉ॥ కుండికతోఁ గరంబు తెగి • కూల ధరం బడి పొర్లుచున్న యా
కొండికఁ గాంచి లోకములె • కూలిన యట్లు దలంచి చేతి కో
దండము జాఱ మై వివశ • త న్మహిఁగూలి తపించి కుఱ్ఱ! యె
వ్వండవు తెల్పుమా యన న • బద్ధ మెఱుంగని యాతఁ డిట్లనెన్.

తే॥ మత్స్యమూర్తి యా శ్రీరమా • మహిళ భర్త, నాభిఁ బుట్టిన పరమేష్ఠి • నాల్గువేద
ములను పల్కిన నాలు జా • తులను మొదటి, జాతిలో మమ్ము పుట్టించె • జగతియందు

తే॥ అజుని పుత్రుండు కశ్యపుఁ • డతని సూనుఁ, డవని వృత్తేశుఁ డనఁజను • నతనికొడుకు
వైదికుఁడు జలధోటి నాఁ • బరఁగు మౌని, యతని పట్టి సురోచనుఁ • డనెడు వాఁడ.

మత్త॥ దల్లిదండ్రులు పుట్టు గ్రుడ్డులు • త్రావ నీరముఁ దెమ్మనన్
పల్లె యంచిటు వచ్చియిచ్చట • బాణ విద్ధుఁడనైతి నా
తొల్లి కర్మఫలాన దీనికి • దుఃఖ మందకు మేనుఁగం
చుల్లమందు దలంచి యేసితి • వొంద దియ్యెడ దోసమున్.

మత్త॥ దప్పిచేఁ దపియించు నా తలి • దండ్రు లాన జలంబులన్
గొప్ప బుద్ధి నొసంగి యవ్వలఁ • గూర్మిపట్టి గతించుటల్
చెప్పి స్వర్గముఁ జేర నంజలి • చేసె నంచు వచింపు మా
యప్పః యంచు దివంబు చేరె సు • రాళి వేడ్క నెదుర్కొనన్.

చ॥ తనయుని రాకకై యెదలఁ • దత్తఱ మందెడు వారి చోటి కా
తనయుని తోడ నీరుఁగొని • దాయఁగ వారు కుమారః యింత సే
పెనయమికిన్ విచారపడి • యెయ్యదొ ముప్పెనఁ గూడెనంచు మా
మనము తపించుచుండె నిఁక • మమ్ము కవుంగిలి సేయ రమ్మనన్.

చ॥ మునిజనవంద్యః కోసల వి • భుండను వేఁటకు వచ్చి సామజం
బును పడి నేయ వ్రేటు గొని • పోయిన దానికిఁబొంచి యేటి గ
ట్టున మొగి నుండి యీతఁడు బు • డుంగునఁ గుండిక ముంచు చప్పుడున్
విని కరియంచు నేసితిని • వీక్షణ సేయను దొడ్డ చీఁకటిన్.

చ॥ శరమొగిఁ దాఁకఁ గూయిడిన • శబ్దముచేఁ గరి కాదటంచు నేఁ
బరుగిడి కాంచి నీవెవరి • బాలుఁడ వన్న నతండు సర్వమున్
దెలుఁగు పడంగఁ జెప్పి వెస • దివ్యపదంబున కేగెనంత నే
నురవడి బాలకుం జలము • నొయ్యనఁ దెచ్చితిఁ దాపసోత్తమాః.

చ॥ కొడుకును చంపు క్రూరుఁడని • కోపము సేయక చూడుఁడీ కృపన్
బుడ బుడమన్న శబ్దమున • బుద్ధి కలంగి యొనర్చి నాఁడ మీ
కొడుకు బలెన్ సమస్తమును • కూర్చెద సేవ యొనర్చెదన్ సదా
విడువక యొండెదన్ వనట • వీడుఁడి యంచు వచించు నంతటన్.

సీ॥ పడిరి మూర్ఛిల్లిరి • పనవిరి పొరలిరి, వగచిరి తపియించి • వనరినారు
పల్లటిల్లిరి తల్ల • డిల్లిరి కుమిలిరి, కుందిరి కృశియించి • కూలినారు
నేఁడె మా కన్నులు • నీఁగిత మనిరి మా, మనసుఁ బగిల్చితే • యనిరి నీవు
స్వర్గమందుండ ని • చ్చట మేము వసియింప, మిదె వత్తు మీమీఁద • బ్రదుకమనిరి

అ యో ధ్యా కాం డ ము.

తే॥ కంటి పాపను బోలు మా • కందుఁగోలు, పోయి యైహిక సుఖములఁ • బొందుచుంటి
మేని లోకు లాఱడి వెట్ట • రే కుమార! నిన్ననుసరింతు మని వెండి • నన్నుగాంచి

తే॥ అభయమంటివి క్షమియింపు • మంటిగానఁ, బొమ్మనకె నిన్ను పాసిన • పుత్త్ర కొఱకు
నేడ్చి మావలె సురపురి • కేగుదనుచుఁ, జెప్పి వారలు త్రిదివంబుఁ • జేరినారు.

ఉ॥ నెవ్వగ యించు కే మది గ • ణింపక పుత్త్రులు లేని నాకు వీ
రి వ్వర మిచ్చి రంచు ముద • మేద్దెఱ నొంది పురంబు చేరితిన్
గ్రొవ్విరిఁబోణి! యా పలుకు • గూడెను రాముఁ డరణ్య మేగుటల్
నెవ్వడి నేను కుంది మర • ణించుట యెట్టులుఁ దప్ప దిత్తఱిన్.

తే॥ భూమి పతి యిట్లు పల్కఁ న • తీ మతల్లి, రాము తల్లి వినుచు నేల • వ్రాలెఁ గలఁగి
అల వసిష్ఠుఁడు విధి బలీ • యం బటంచు, నెద తెగవి దుఃఖములఁ గని • యెద తపింప

తే॥ భువన విశ్రుత కీర్తి యౌ • భూపు మేడ, ముందు మంగళ వాద్యముల్ • బోరు కొనఁగ
రాము నభిషేకముం జూడ • రాజ చయము, మూఁగి యున్న సభంజేరె • మునివరుండు

క॥ వచ్చిన ముని మొగముం గని, చెచ్చెరఁ బ్రత్యూహ మేమి • చేకుఱె దుఃఖం
బచ్చటఁ బుట్టం గారణ, మచ్చుపడం దెలుపుఁ డనుచు • నవనిపు లడుగన్.

ఉ॥ శంబరు తోడ భూవరుఁడు • సంగరముం బొనరించు నాఁడు నే
మంబునఁ గైక గైకొనియె • మానుగ రెండు వరాలు, మౌని వే
షంబున రాముఁ డుగ్ర వన • సంచరణం బొనరించు నట్టు లా
యంబసుతుండు రాజ్య భర • ణార్హుఁడు గా వరియించె నిత్తఱిన్.

తే॥ సత్యవాక్యుఁ డౌముని పల్కఁ • శ్రవణములను, చేరి చేరక మున్నె య • శేష జనము
స్త్రీలు పురుషులు హా! యని • చెడితి మంచు, దశరథుం బోలె విలపించి • ధరణిఁ బడిరి.

చ॥ వ్రణమున నిప్పు చొన్పు క్రియ • వారని వేదన నొంది కుంది ధా
రణిఁబడి యెల్ల దేహములు • రంజన దక్కఁచుఁ బొర్లె నేత్రవాః
కణములు కాఱి కాల్వలయి • కంధిని బోలిన దట్టిచో నవా
రణమగు రోదన ధ్వని భ • రంబయి నాకము నంటెఁ జెల్లుగన్.

సీ॥ సుడి గాలి వడి వీవ • సుడిసెడు సుమలతఁ, బోలిన కోమలుల్ • బేల లగుచు
వెలలేని భూషణ • వితతులు రాలంగ, మంగళ హారముల్ • త్రుంగి పడఁగ
కొప్పులు వీడంగఁ • గుచ కుట్మలములపై. వేఁడి బాష్పంబులు • వెల్లి గొనఁగ
వెక్కుచుఁ బురపురఁ • బొక్కుచు సురసుర, స్రుక్కుచు నేలపై • సోలినారు.

తే॥ అక్కటా! తేఁడు కరుణ లేఁ • డయ్యెనేమి?, ధర్మమిఁక వదలితి మని • తలరి నృపులు
గాలిఁగూలిన తరువులఁ • బోలి పడిరి, కడుపు చేవెట్టి కలఁచిన • కరణి గాఁగ.

ఉ॥ భూరి వదాన్యుఁడైన రఘు • పుంగవుఁ డేగునె యంచు శారికా
కీరము లేడ్వసాగె నట • గీములలో వసియించుచుండు మా
రారము లేడ్చె రామ విభు • చంద మెఱుంగని మూనలేడ్చె సం
సారము లేడ్చె నేడ్చినవి • సౌధము లార్యులఁ జెప్ప నేలొకో?

ఉ॥ బింబము వంటి నోట బలు • వెల్లని మొల్లలఁ బోలు పండ్లు గా
నంబడఁ జన్నుదోయి పయి • నాణెపు ముత్తెపు నాను ద్రెవ్వ చిం
దం బడు చంద మొప్పఁ గను • దమ్ముల నశ్రు కణంబు లుర్లగా
టంబుగఁ దొక్కు పల్కుల ప • డంతులు రోదన సేసి రయ్యెడన్.

ఉ॥ ఏడ్చెను తల్లిఁ బోలెఁ బశు • బృందము క్రేపులు నేడ్చె వారణా
లేడ్చెను తేరులేడ్చె హరు • లేడ్చెను గూఁడుల నున్న పక్షి గుం
పేడ్చెను నాఁడు పూచు పువు • లేడ్చెను తేనియఁ గార్చు నందనా
లేడ్చెను వీథులేడ్చె మఱి • యేడ్వక యుండిన దెద్ది యప్పురిన్?

చ॥ బ్రదుకఁడు నాథుఁ డంచు మది • భావన సేయక రాముఁ గాన కం
గద గొని పోవునట్లడగు • కైకయుఁ గ్రూర చరిత్రయైన యా
ముదుసలి కుబ్జ దక్క మఱి • ప్రోలున నేడ్వకయుండువార లె
వ్వదురున వారు? నీరె యయి • పాఱఁ దొడంగిన వెల్ల దేహముల్.

తే॥ తోరములగు తేరులు పాఱు • ధూళిదుక్కి, యైన వీథు లశ్రు ప్రవా • హంబులయ్యె
వారలుచ్చావచంబుగ • వనరు చున్న, వారి యెదలు భిన్నంబులై • పరఁగ కుండె

సీ॥ భూదేవి చేసిన • పూర్వపాపపు రాశి, బలుదొడ్డదగునంచుఁ • బలుకువారు
శ్రీదేవి యొనరించు • చెడుగులంతకు మించి, పాడవైనదే యని • నుడువువారు
జగము వారల కనుల్ • సలిపిన పాపంబు, వనధి కంటెను గొప్ప • దనెడువారు
దుర్విధి మన యెదల్ • దొలిచి పుండుగఁ జేసె, గోడుగా ననుచు వా • క్రుచ్చువారు

తే॥ భరతుఁడిల యేలునే యని • వనరు వారు, మరలఁడో రాముఁడిఁక నని మ • ఱుఁగువారు
పట్టమే మన యముఁడని • పనవువారు, విధి బలీయమనుచు నెంచి • వెగచువారు.

సీ॥ అతివ పై మోహాన • మతిచెడి వరముల, నిచ్చె రాజని లోన • నొచ్చువారు
ఇంత వినియుఁ జావ • కిల నున్న మనకంటెఁ, గఠిను లెవ్వారని • కలఁగువారు
మనము రాముని తోడ • వనుల కేగుదము కా, దే నగ్గిఁ జొత్తమం • చెన్నువారు
ధరణి హస్తంబులఁ • దడవుచు వెల్లియౌ, కన్నీటి తోడను • కలుపువారు

ధరణి హస్తంబులఁ • దడవుచు వెల్లియౌ, కన్నీటి తోడను • కలుపువారి
తండ్రి మరణించునే యని • తలరువారు, కైకయే సాఁకె గదెయని • కసరువారు.

చ॥ కొడుకునకున్ మహీతలము • గోరె సరే రఘురాముఁ గానకుం
గడపఁగ హేతువెయ్యదియుఁ • గానమ నిందను గొంట దక్క నా
గడుసరి వేశ్యగావలయుఁ • గావుననే మదిఁ బ్రేమలేక యి
ట్టొడికముతో వలన్విసరి • యుర్వర లాగె వరంబు సాకునన్.

చ॥ స్థిర తపమాచరించి మృతిఁ • జెందుటకో? జగమందు జీవులన్
దరమిడి చంపఁ జూచుటకొ? • ధారణి నాథుఁడు పూని యిచ్చె నీ
వరముల మేలు మేలు ధర • వారలె యేలఁగ నిమ్ము కాన కె
ల్లరమును పోవ మయ్యదక • లంక పురంబగుఁ గొన్నినాళ్లలో.

చ॥ అసదృశుఁడైన జేష్ఠ సుతు • నందఱ ముందరఁ బిల్చి రాజవై
వసుమతి నేలుమా యని స • భాస్థలిలో వచియించి కైకకై
వసమయి యామెపుత్రునకుఁ • బట్టము నిచ్చిన సత్యమెంతయున్
బొసఁగునె? యింత యేల? పతి • బుద్ధి విపర్యయ మయ్యెఁజెల్లరే!

తే॥ రామునకు నొసంగిన ధరా • రమణినొకరు, వలవఁగా రాదు సీత యీ • వసుధ వీడ
నామె తోడనె వెళ్లక • బూమెలాఁడి, తనయు నంగీకరించి ని • ల్చునొకొ లక్ష్మి?

॥ నేయి పోయక యెగసన • ద్రోయకుండ, గాలిచే నాడు దీపంబుఁ • బోలి శ్రీలు
పుండరీకాక్షు నందంపు • మురువు చూపు, పొలయ కున్న నేగతియని • యలయుచుండ

లక్ష్మణుని కోపము.

తే॥ ఔర! కైకేయి క్రౌర్య మ • త్యధికరింప, వసుధఁ గైకొనెఁ బతి నుండి • వర నిభమున
నన్న కడవుల నొసఁగె ని • ట్లగునె యనుచు, లక్ష్మణుఁడు లయ కాలాగ్ని • లలిని లేచె

చ॥ కడు బెడిదంపు టూరుపులు • గ్రాల నొడల్ చెమటన్ మునుంగఁగాఁ
గడ కనులన్ మిడుంగురులు • గ్రాయ బొమ ల్ముడివొందఁ జండ భా
నుఁడు నడలూన నొడదర • నూల్కొను కోపము తోడ లక్ష్మణుం
డడరె స్వకీయమైన తొలి • యాకృతి నప్పుడు గొన్నకైవడిన్.

హరి కిశోరంబునకు నిడు • నామిషంబు, నొక్క ముక్కఁడి కుక్కకు, నొసఁగఁగోరె
మెలఁత తెలి విద్ది మేల్మేలు • మెచ్చవచ్చు, ననుచుఁ గేల్దట్టె వికటాట్ట • హాసమొదవ

ఁణులు చెక్కిన కత్తి • మధ్యంబునన్ వ్రేలఁ, గరమునఁ బెను కార్ముకంబు గ్రాల
ాన్నలఁ గల పాము • పుట్టలఁ బోలిన, తూణీరములు వెన్కఁ, దూఁగి యాడ
ంగారు కవచముల్ • రంగారు భుజముల, నెఱమైన యురమును • మఱుఁగు పఱుప
దంబులందలి • పైఁడి యందుకములు, కడలి బిడియమందఁ • గా ధ్వనింప

తే॥ నారి టంకృతి లోక వి • నాశ కాల, మందు సప్త సముద్ర తో • యములఁ ద్రావి
బెడిదపుం బిడుగులతోడ • నదరు కాల, జదద రావముకంబె ము • మ్మడుఁగు మ్రోఁగ

సీ॥ అంతంబు లేని భూ • మ్యాకాశములు మొద, లగు భూతములు తమ • యనువు దప్పి
త్రెళ్లి నేమో యని • దిగు లూని తాను న, న్నయుఁ దక్క సర్వ జ • నంబు బెదర
నాయోధనమునకు • నాయితం బగు వారి, జగతి భారము నీ గఁ • జంపు వాఁడఁ
జంపి వారల దేహ • సఘితి లోకము నిండ, గుట్టలుగాఁ గుప్ప • గూర్చు వాఁడఁ

ఆ॥ ప్రకటితముగ నేఁడె • మకుటాభిషేకంబు, చేయఁ బూని నాఁడ • జ్యేష్ఠుఁడైన
రామవిభున కడు • రాఁదలచిన వార, లున్న రండు వాంఛ • లుబ్బ గొనఁగ

చ॥ నర సుర యక్ష కింపురుష • నాగ నభశ్చర సిద్ధ సాధ్యులన్
హరి హర భర్మ గర్భు లొక • లైనను మార్కొని పోరిరేనియున్
ధర నిఁక స్త్రీ తలంపులకుఁ • దావు నొసంగ నటంచు రేఁగి మం
దరము సుధాబ్ధిఁ జొట్టిన వి • ధంబునఁ జొచ్చె నయోధ్య మధ్యమున్.

ఉ॥ పాపమునన్ విశేషవిధి • భాసిలుకైక యొనర్చు కీడుచేఁ
దాపము నొంది కుందు పిన • తల్లి సుమిత్ర గృహంబు చేరు సీ
తాపతి యాలకించెఁ దన • తమ్ముని కార్ముక మేఘ మండముల్
ప్రేపున బీఁట వాఱు గుణ • భీకర నిర్గత వజ్ర నాదమున్.

ఉ॥ మేటి విభూషణా వళులు • మిక్కిలి రాజిలఁ దారహారముల్
పాటిగ మించులీనఁ బెను • వాయువుచే నెసరేఁగు పావకున్
నీటుగ నార్చు నొక్కకటి • నీరదముం బలె రాఘవుండు శ్రీం
గాటక మందు చేరెఁ గడుఁ • గమ్మని పల్కుల సోన చిందఁగన్.

చ॥ మెఱపును బోలు కోపమున • మించిన బంగరు మేను మేఘముం
దఱచుగ మీఱు కేలుగల • తమ్ముని గాంచి యిదేమి నాయనా!
యొరయ వొకింత యల్క మును • పొక్కపు డిప్పుడు విల్లుపూని పే
రఱపున సంగరంబునకు • నాయితమైతి కతంబుఁ దెల్పుమా?

చ॥ నావుడు సత్యనాశము నొ • నర్చి భవత్పరిపాలనార్హమౌ
భూవిభుతం దొలంచిన స • ముద్ధత కాటుక కంటె నల్లనౌ
కావలురాలి మ్రోల నొగిఁ • గట్టెదఁ బట్టము నీకునేఁడె వి
ఘ్నా వలి సేయువారు సుర • లైనను కాల్చెద దూది నగ్నినాన్.

చ॥ ఘనమగు విల్లుచేఁ గలుగఁ • గా నృపు లేమి సురాళులైన నొ
ప్పనిదని సాహసింప రటు • వచ్చిన మచ్చరదావవహ్ని కిం

ధనముగఁ జేసి నీకుఁ బదు • నాల్గు జగంబుల రాజలోకముం
గొనకొని కామకార్యము స • కుంఠిత రీతిని కొమ్మొసంగెదన్.

ఉ॥ తమ్ముఁడిటు ల్వచింప గుణ • ధాముఁడు రాముఁడు మెల్లనిట్లనున్
సమ్మతి నీతి మార్గమున • సాగుచు నుండును నీమనమ్ము నేఁ
డమ్మెయి దప్పి కోపమున • కాకర మీయని నీయెడంద ధ
ర్మమ్మడుగంట మాద్చెడు తె • ఱుంగునఁ గిన్కయదెట్లు పుట్టెనో?

చ॥ లలిత మృదూక్తి నిట్టులన • లక్ష్మణుఁడుం జెఱు నవ్వు నవ్వి రా
ట్తిలకుఁడు నీది రాజ్యమనఁ • దేఁకువ దానికి సమ్మతించి శ
త్రుల వలనన్ సమస్తమును • దోపిడి పోవఁగఁ గాన కేగుచో
వలవని కోపమింక మఱి • వచ్చుట యెప్పుడొ చెప్పుమా యెసన్.

ఉ॥ నేఁ గను చుండఁగా నవని • నీకు నొసంగిన తండ్రి వెండి స్త్రీ
లోఁ గొన లేదు లేదనెడు • లోభిని పోలె; భవద్విమాత నీ
పైఁ గడు నీసు పూని పెను • వంచనఁ గానకు నంపె నింకిటన్
వేఁగుచు నెట్టులుందు నడ • పీనుఁగునై జగ మీసడింపఁగన్.

ఉ॥ తమ్ముఁడు కోపముం గొను క • తమ్మటు దెల్పుచు నుండఁ గ్రేపుఁ బ్రే
మమ్మునఁ గాంచు ధేనువు క్ర • మమ్మునఁ గాంచుచు భూమిఁబుట్టు ప్రా
ణమ్ములఁ గ్రేచు నాజ్ఞయు ఘ • నమ్మగు కార్ముక మూను పుష్టి హ
స్తమ్ములు మేటియౌమను య • శమ్మను గల్గిన రాముఁడిట్లనున్.

ఉ॥ చిచ్చును భాస్కరున్ మెదిపి • చేసిన కైవడి దోఁచి మించుఁ బై
పెచ్చుగ గెల్పు వాలుగల • వీర! నృపాలుఁడు కొమ్మనంగ ము॥
వచ్చెడు కీడు గాన కొడఁ • బడ్డ నెపం బది నాది గాక యిం
దచ్చుగఁ దండ్రికిం గలదె • యాఱడి? యింత యెఱుంగ వేలొకో?

తే॥ నీరు వట్టి పోక నదికి • నిందకాదు. తల్లి దండ్రుల కిది యట్లె • తప్పుగాదు
భరతు దోషమింతయులేదు • వత్స! దైవ. కృతము దీనికై నీకింత • కినుక యేల?

ఉ॥ ఊఁదిన కొల్మి మంటవలె • నూర్చుచు మందెడు లక్ష్మణుం దనున్
భేదము గూర్చుకైక మతి • కిన్ మతిఁగూర్చి త్రిమూర్తు లేనియున్
భేదిలి దాఁటలేని విధి • పేర్మిని సైతము గెల్చు నాదు వి
ల్లాదటఁ జేయు కృత్యము ర • వంత యెఱింగెదు గాక రాఘవా!

ఉ॥ నావుడు రాముడిట్టులను • నాయన! నీతులు నేర్చు నోటితో
నీవిటులాడఁగాఁ దగునె? • యీ పని యార్యుల సమ్ముఖంబునన్

మేపడ నిల్వనేర్చునొకొ? • మేదురబుద్ధిఁ దలంచి చూడుమా?
దావము పోలె మండి తలి • దండ్రుల నొంచుట యెట్టి కార్యమో?

ఉ॥ వారక రుద్రమూర్తి క్రియ • వర్ధిలు లక్ష్మణుఁ డంత నో మహో
దార! గురుండు నీవ మఱి • తల్లియుఁ దండ్రియు నీవ దైవమున్
ధీర గుణాఢ్య! నీవ తగు • తెన్నును నీవ యితః పరంబు నే
నేరనటంచు నెత్తిఁ గర • నీరజముల్ ముకుళించి భక్తిమై.

ఉ॥ రాఘవుఁడంత నిట్లను వ • రంబులు గైకొను తల్లి రాజ్యమున్
దా ఘటియించు కొంట యది • ధర్మమయా జనయిత్రి పల్కులన్
మోఘము సేయకా భరత • పుత్త్రుఁడు గొంట సమంజసంబ నా
కీ ఘనవృత్తికం బెఁగన • నెయ్యది మేలగు నీవ చెప్పుమా?

చ॥ కనఁగ నొకింత కందు మదిఁ • గానక సత్పథమందు యెప్పుడున్
జనఁ గల తోడు నీడ నను • జన్మని చంపి జగంబు సన్నుతిం
చిన సుహనీయుఁ దండ్రి నృప • శేఖరుఁ జట్టలు చీఱి యవ్వలన్
జననిని చంపియే కినుక • శాంతి వహించునొ యేమొ? తమ్ముఁడా!

చ॥ అనువగు పల్కులన్ వలఁతి • యా తన యన్నను గాంచి తమ్ముఁ డి
ట్లనుఁ బగఱు న్నుతించు యశ • మందివ యేను వినిష్ఫలంబుగా
ఘన గిరులంబలెన్ భుజయు • గంబు ధరించి శరంబు విల్లు మో
చి నిలువఁ బుట్టితిన్; బెదవి • చే సెకదా భువిఁ బేద కోపమున్?

తే॥ ద్రవిడ సంస్కృత శరధి పా • రగుఁడు రాఘ. వుండు పల్కును మురిపంబు • పొదలనేఁటి
దనుకఁ గాచు తండ్రిని మీఱఁ • దగదునాకు. నల్లె నామాట దాఁట నీ • కగునదేమి?

తే॥ వేదముల కడుపల్కని • విధిని లక్ష్మ. ణుండు జ్యేష్ఠున కడ్డంబు • నుడువ జంకి
కదలి చెలియలి కట్టను • గడవకుండు. రహి నడంగి యూఱటఁ గాంచె • రామునాజ్ఞ

తే॥ పూని తుది మొదల్ గనరాని • తానుశివుని. గౌఁగిలించిన కరణి ల • క్ష్మణుని చేర్చి
పిదప వాక్యజ్ఞు రాలగు • పిన్నతల్లి. గీము సొచ్చె రాముఁ దనుజు • కేలువట్టి.

చ॥ వనముల కేగ సిద్ధపడు • వారలు కన్నులఁ బోలు వారలున్
మునుకొని రాగఁ జూచి మది • పుండయి దుఃఖ మహోద్ధి తీరమున్
గనక తపించు తల్లిపద • కంజములన్ శిరమూన మ్రొక్కి నొ
వ్వనియెడు శల్యమూడ్చి యెద • కాదట గొల్పఁగ రాముఁ డిట్లనున్.

చ॥ జనకుని సత్యవాక్యునిగఁ • జల్పుటకేఁ బదునాలుగేండ్లు కా
ననముల కేగి నెమ్మది న • నంతర మిచటి కేగు...

వనముల కేగినన్ విపుల • వారిధిఁ జొచ్చిన స్వర్గమేగినన్
నను నొకఁ డేపఁగాఁ గలఁడె? • నాకు సమస్తమయోధ్యయే యగున్.

చ॥ ఒడలు చలింపఁ బ్రాణములు • నుల్లల నాడ వివేకమున్ జెడన్
ముడుఁగకు మమ్మరో! యనుచు • ముచ్చిరు తల్లిని విప్పు నార్చు న
వ్వేడువునఁ దేర్చుచుండ నట • వచ్చిరి తెచ్చిరి చెల్వ లెప్పుడుం
జెడని కళంకు నొందివగఁ • జెందని కైక యొసంగు నారలన్.

శా॥ కాలాంభోదముఁ బోలు రాముఁ గనుచోఁ • గన్నీరు మున్నీరుగా
జాలల్వాఱుట కంటె మున్ను మనముల్ • స్తంభించి తార్మాఱులై
సోలంగాఁ బరదుఃఖముల్ గనియు న • శ్రుల్ రాని కైకేయి మా
కేలం బంపిన నారచీర లివిగో • క్షేమంకరా! కొమ్మనన్.

ఉ॥ సుందరు లీయ లక్ష్మణుఁడు • చూచి వసుంధర కొడుగా నొన
ర్పం దలపోసి కైక పను • పం దగు; నన్నియుఁ గై కొనంగ లోఁ
గందక యున్నవాఁ డితఁడు; • కార్ముక మూనియు వట్టి పంచనై
పొందుగ వాని నెల్లఁ గనఁ • బుట్టిన యేనును చూతు; నిండనెన్.

చ॥ చేడియ లీయ లక్ష్మణుఁడు • చేకొని యిందని దుఃఖ మీఁగఁగన్
దోడనె పోదుగాక యని • త్రోవక తల్లిరో! యాజ్ఞయిమ్మ నీ
వాడిన పల్కె యథార్థయగు • నంచు శిరంబునఁ దల్లిపాదముల్
గూడఁగ మ్రొక్కె నంతఁ దన • కుందును వీడుచుఁ దల్లి యిట్లనెన్.

సీ॥ అవనభూమియు • నీవేగఁ దగనిది, కాదు నాయన! యొండు • కలదు వినుము
అకానయే సుమ్మ • నీ కయోధ్యాపురి, నీమీఁద మాఱని • ప్రేమ గలుగు
రాఘవుండే దశ • రథుఁడు మా జానకి..యే రాజ్యమును వీడి • యేగు పిదప
మని యుండు నీతల్లి, యను బుద్ధితోఁ బొమ్ము. నీవిఁక నిట నిల్వ • నీతి గాదు

తే॥ తమ్ముఁడని కాక రాముని • దాసుఁడ వని, సేవ సేయ మీతఁడు మము • చేరవచ్చు
నేని తోడనె రమ్ము కా • దేని మున్నె, ప్రాణములు వీడు మనుచు న • స్రములురాల్చె

చ॥ ఇరువురు మ్రొక్కి నిల్వ జన • యిత్రియు దూడల వీడి గోవు వా
చఱచు విధమ్మనం గురరి • చందమునన్ విలపించె సౌమ్యముం
దొరయని యక్కుమారకులు • తోరపు దుస్తులఁ దీసివైచి యా
దరమున నారచీరలను • దాల్చిరి వచ్చిరి రాజ పీఠికిన్.

తే॥ తాను ధరియించు నారలు • తమ్ముఁడు డుప, గాంచి కాకుత్థ్సవర్యుండు • కమ్రఫణితి
శ్రద్ధ నీ యుత్తమోపదే • శంబు వినుము, లక్ష్మణా! యంచు నిట్లు ప • ల్కెం గఁదొడఁగె.

ఉ॥ తల్లులు తండ్రియుం గన య • థాస్థితి లేరు మనంబు లెంతయుం
దల్లడిలంగఁ గుంది కృశ • తన్ భజియించిరి నన్ను పాసి వా
రొల్లక ప్రాణముల్ మఱియు • నుత్కట శోకమునొందుచుండ్రు నీ
వెల్ల విధాల నాకొఱకు • నిచ్చట సేవ యొనర్చుచుందుమా.

ఆ॥ అనఘుఁ డట్లు పలుక • ననుజుండు భుజములు, వడఁక నులికి మరల • వచ్చు నొక్క-
యసుఱు నడుమఁ గలఁగ • నుమ్మలించుచు నను, దానుఁ దేమి మీకుఁ • దప్పొనర్చె.

చ॥ భువనము లుండఁ దామరస • ముల్ కువలంబులు చేఁప లుండెడున్
భువనము లుండఁ జీవతతి • పొందిక నుండును తీక్ష్ణభానుఁ డీ
దివి వెలుగన్ సమస్తమును • దీపితమౌ నటు లేను సీతయున్
భువి నెవరుండ నుండుదుమొ • పొల్పుగఁ దెల్పఁగదయ్య రాఘవా!

ఉ॥ గాజులు చేధరించు నొక • కాంతకు లోఁగి జగంబు వాడి యు
త్తేజము వాసి ప్రాణములు • తేఁకువ దప్పి చలింపఁ గానకుం
జాజరఁ ద్రోచియున్ బ్రదుకు • సత్యధనుండగు చక్రవర్తికిన్
వాజ వహించు పుత్త్రిఁడని • పల్కుతివో యిటు జానకీపతీ!

ఉ॥ దండక కీవు పోవుదని • తాల్చిన కోపము వించుకైన లే
కుండ నశింపఁ జేసి తపు • దొప్పక యిప్పుడు వెండి నన్ను వీ
డుండని యాజ్ఞసేయుచు ని • టుల్ వచియించుట దానికంటెఁ బై
మెండగు తైక్ష్ణ్యముం గలది • మేలిమిఁ జూడుము జానకీపతీ!

తే॥ శాత్రవ ప్రేమ పాత్ర క • శత్ర నేత్ర, రంజ నాంజన భంజన • వ్యంజనాసి
దక్షిణకర! నీ పొందంగఁ • దగిన భాగ్య, మెల్ల విడిచి మమ్మును వీడి • యేగఁదలఁ తె?

తే॥ అనుజుఁ డీరీతి వచియింప • నగ్రజుండు, బదులు వలుకంగ నేమియుఁ • బాలు పోక
తమ్మ మొగము వీక్షించుచుఁ • దమ్మిఁబోలు, చక్షువుల బాష్పకణములు • జాఱనిలిచె

క॥ అంతట నృప సభ నుండి కొ, అంత గనని తపము ప్రేమ • రాజిలు మునియున్
జెంతకు రాఁగా మ్రొక్కిరి, వంత నతఁడు చూచి శోక • వార్ధి మునింగెన్.

ఉ॥ అంచిత సత్యముం గనిన • యమ్ముని వారల యాననంబులం
గాంచెను వారి దెందములఁ • గాంచెను కట్టిన వార చీరలం
గాంచెను వారి యత్నమును • గాంచెను చెప్పఁగనేమి లేమియుం
గాంచెను మించి నెంజిలియుఁ • గ్రమ్మఁగఁ దా మఱచెన్ సమస్తమున్.

మ॥ అభిషేకంబునకున్ సమగ్రముగఁ గా • ర్యంబుల్ ప్రవర్తిల్ల నా
శుభ లగ్నంబుననే దురంత గతి న • స్తోకార్త శోకంబులా

రభటిన్ లేవఁగ రాఘవుండు వడి నా • రల్గట్టె నా బ్రహ్మనే
నభవున్నేని నొగుల్పు దుర్విధిని ద్రో • యన్ శక్యమే యెరికిన్?

సీ॥ కారాని యీపని • కైకేయి యొక్కతె, వలనఁ గలిగెనంచుఁ • దలఁప రాదు
చూడంగ రాని యీ గోడు యోచింపంగ, రామున కొదవ న • ర్హము గాదు
దేనిచే నైనదో • యీ నిర్ఘృణత్వ మిం, కెవ్వరి తలఁపో పై • నెఱుఁగ నగును
అని మదిఁ దల వోసి • యారాఘవుని గాంచి, వత్స! సీపుర • వరము వదలి

తే॥ వమల కేగిన సీతండ్రి • బ్రదుకఁడనిన, శేష శయనంబు పై నిద్ర • చేయు టుడిగి
భూమి నవతార మందు శ్రీ • రామ చంద్రుఁ, డిట్టులను గురువునకు స • హేతుకముగ.

తే॥ చక్రవర్తి యాజ్ఞను శిర • సా వహించి, నడచు చెన్న నావిధి ధరా • నాథుఁజేరి
కుందు వాపి నెమ్మది నీవి • కుల గురుండ, వైన నీ విధి యిదియె ధ • ర్మ్యంబు ననిన.

తే॥ అడవిఁ జేరఁగ సీతండ్రి • యాజ్ఞ యిడఁడు, పగఱ బాణమువంటి య • వ్వార్త పలుకు
కైక కా వరముల ముందు • గాన కొసఁగె, నను వసిష్ఠుని పలుకుల • నాలకించి.

చ॥ తగవును విల్పు కోస మవ • తారము నొందిన రామచంద్రుఁ డిం
పుగ నను సమ్మనీంద్ర! వర • ముల్ ప్రియమందఁగ నిచ్చెఁ దండ్రి; నె
మ్మిగలుగు తల్లి కానల గ • మింపఁగ నాజ్ఞ యొసంగె; నట్ల యేఁ
దగఁ జరియింపఁ బూనితిని • దానిని మీరలె యడ్డగింతురే?

తే॥ అనుడు నవ్వసిష్ఠుం డేమి • యనఁగ లేక, కంట నస్రముల్ ధారగాఁ • గాఱ నిలిచె
నమ్మహా భుజుఁడగు రాముఁ • డతని కెఱఁగి, నగరి వాకిటి యొద్దకు • నడచె నంత.

పు ర జ ను ల దుః ఖ ము.

తే॥ తనర వల్కలములు దాల్చి • తమ్ము తోడఁ, దమ్మి కంటెను తేటయై • నెమ్మొగంబు
కౌతుకం బొందు రాముని • కడఁక యెఱిఁగి, పుర జనంబులు మిక్కిలి • పొక్కినారు

తే॥ విప్రులును మునిపతులుఁ బృ • థ్వీ వరులును, వనట యేనాఁడెఱుంగని • పౌర జనము
దేశవాసులుఁ గొనుచింతఁ • దెలుపఁ దరమె?, కలఁగి కోరర సురలు రాఁ • గల శుభంబు

తే॥ దేవకన్యలఁబోలిన • తీవఁబోండ్లు, రాముఁ జూచిన యంతనే • తామర పయి
వ్రాలు తేఁటుల లేఁగొమ్మఁ • బట్టి తోలు, పోల్కిఁ జేతులతోఁగనుల్ • మూసికొనిరి.

చ॥ కొలవడ కెచ్చు ప్రేమమునఁ • గొందఱు దేహము బెండగిల్ల ను
ర్వరఁ బడి నాకముం గొనిరి • రాముని తండిరి కంటె మున్నుగాఁ
దలుచగు ద్వంద్వ కర్మములఁ • దక్కక మూలముఁద్రుంచు చేతనో
యులవగు ప్రాణముల్ మరల • కుండుట చేతనొ కానమేమిటన్.

ఉ॥ కొందఱు నేలపైఁ బడిరి • కొందఱు క్రుంగిరి సొక్కి సోలుచున్
గొందఱు లోననే కుమిలి • కుందిరి దయ్యము సోఁకు చందముం
గొందఱు పొందినారు మఱి, కొందఱు మున్గిరి బాష్పవాహినిన్
గొందఱు విహ్వలించి రెల • కుంజము మంటను గూలు కైవడిన్.

తే॥ ధరల నిప్పంటు కొని నట్లు • పరుగు వాఱి, తల్లడిల్లిరి కొందఱు • ముల్లె కొల్లి
వోవు తీవ విధమ్మునఁ • దొగిలినారు, తోఁచకేమియు ధరఁబడి • దొరలినారు.

సీ॥ కొందఱు కన్నీరు • కురియక యినుప గుం, డియ నాఁగ మ్రాన్పడి • నిలిచినారు
కాయముల్ తడఁబడి • కంపించె జీవముల్, చలియించె నిక్కంపు • సెలవుదప్పి
మతులు గలంగెను • మనసులు దిగఁ బాఱె, వ్రణముల నెత్తురు • వచ్చునట్లు
కనుల నీర్వట్ట ర • క్తంబు స్రవించెను. గగ్గోలు పడియె న • క్కటక మెల్ల

తే. రెండు తుండము ల్గలుగు వే • దండ లీలఁ, బొలుచు వారలు తెంపునఁ • దలలు దొల్ల
నఱికికొనినారు కొందఱు • ఛురికలఁ గొని, పొక్కఁగనలేక కన్నులఁ • బొడిచికొనిరి.

తే॥ చెదరెఁ దొడవులు మొల నూళ్లు • చిందె రత్న, సమితి రాలెను తెగియెఁ బూ • సరములెల్ల
జెలుల నవ్వుల కాంతులు • చెడియె వారి, సుందరాననములు చెంగెఁ • జందురునకు.

తే॥ నిష్కలంక పతివ్రతల్ • నృపతిసతులు, రాణు లఱువది లేవురు • రాము కడకు
వచ్చి పొంగు నుమ్మలిక మా • పంగ లేక, వా విడిచి గోల పెట్టిరి • వార్ధివోలె.

ఉ॥ రాముఁడు తక్క వేతొకతి • రంబగు ప్రాణముఁ బోలు పుత్త్రికున్
నోమని రామలా యెడరు • నొవ్వి సహింపక కేకి హంసికా
స్తోమము తెక్కలూడ నిల • సోలుచు వ్రాలు విధంబునన్ మన
స్స్థేమము తక్కి నేలఁబడి • చిక్కిరి స్రుక్కిరి పొక్కి రొక్కటన్.

సీ॥ ఆ రాజ కాంతల • యమృతంబు కంటె నిం, పైన వాక్కులు మితి • లేని చింతఁ
గడలేని యూర్పులఁ • గ్రాఁది గద్గదికతఁ, దెరలి వావిడిచి రో • దించు కతన
సుషిర వాద్యములగు • సొంపైన పిల్లనఁ, గ్రోవి మున్నగు వాని • రావములకుఁ
దంత్రీయుతంబులై • తనరిన సారంగ, వీణాది సస్వన • వితతికొగ్గ

తే॥ వనులఁ జేరుద మని తన • యునకు వగచు, చెలుల ముఖములచేఁ బ్రహ • రులు గలట్టి
నగరులొప్పెను చెందొవల్ • పగటి పూట, చెలఁగి వెలుఁగొందు నొక వన • క్షేత్రమనఁగ

చ॥ కనుల కలంగి వెల్వడిన • కాల్వలు కుంకుమ పంకమందు నం
దును మొగి వందగాఁగ నిడి • తోరపు హారములం బెసంగు చ
ల్పిన స్తనశైల శీర్షమున • బిందు సరస్స్థితి జాఱి మేఖలా
గుణ కటి తీర వారిధి వి • గూఢ గతిం జని చొచ్చెఁ జెచ్చరన్.

తే॥ దశరథేశ సతీముఖ • తామరసము, లను దినేశుండు గాంచె నా • దినము నందు
నమర పతికైనఁ జెడువేళ • యమరెనేని, యెట్టి దుర్దశ రాకుండు • నెంచి చూడ?

తే॥ తల్లులను ప్రేమబంధులు • తదితరులును, చుట్ట ప్రక్కాంబులును నిప్పు • సోఁకఁ బరి త
పించు కరణిఁ దపించుచు • వెలికఁ బాఱి, ముంగిళుల సందు లేకుండ • మూఁగినారు.

తే॥ గోల పెట్టుచు వారాళి • కూడవచ్చు. పగిది నడవ రాముఁడు వారిఁ • బనుచు తెరువు
నెఱుఁగ కూఱడించెడి త్రోవ • యరయలేక, వడిగ, దన మేడ వంకకు • నడవసాగె.

తే॥ ఉన్నతంపుఁ గిరీటంబు • నొగి ధరింప, రత్న మయమైన కాంచన • రథము నందు
వెడలి నట్టి శ్రీరాముఁ డా • వీథి నిపుడు, నారలం జుట్టి కాల్నడ • నడవ సాగె,

ఉ॥ నల్లని మేను గల్గు రఘు • నాథున కిట్టి కడింది పాటు పా
టిల్లఁగఁ గాంచియున్ సురిఁగి • డింకని ప్రాణము గుండెకంటె మేల్
చెల్ల రె! గట్టి దయ్యె నిఁకఁ • జెప్పఁగ నేటికిఁ దొల్లి బాముసన్
నల్లవొ! చేయు నోము లవి • నంజానకంటెను బెట్టిదంబులో.

ఉ॥ పట్టము మోమునన్ వెలయ • వచ్చున యంచుఁ బ్రతీక్ష సేయు ని
ప్పట్టున నెండ లొక్కమిడి • వాడఁగఁ జేయు వనంబు చేరు రా
పట్టిని చూచుటా? యొక య • పాత్ర వినాశము సేయు దేశ మం
దిట్టులు కన్ను లొంది జని • యించుట సైపము పైఁప మక్కటా!.

ఉ॥ అందఱలోనఁ బెద్దయయి • యర్హ బలంబు గుణంబు గల్గు నీ
సుందర దేహఁ దొప్పికొని • చొచ్చుటయా బహు దుష్ట సత్త్వముల్
క్రందుగ నున్న కానలను? • కానల కేగుటఁగాంచి మేనితో
నిందుల నిచ్చుటా? నిలిచి • యేడ్చుటయా? యిది మంచిప్రేమ మే!.

చ॥ బలము చెడంగ బుద్ధియును • భ్రష్టత నొందిన రాజుకై మన
శ్చలనము నొంది ధర్మమును • జాఱఁగ నిచ్చుట నిల్తుమేని రా
కొలము నశింపఁ జేయు పెను • గొడ్డటి వాని నడంచు రాముఁ గా
నలకుఁ దొలంచి నట్టి కుల • నాశిని కైకను బోలు వారమే!

చ॥ మురువగు మేన వల్కలము • పొందుగఁ దాల్చిన వాఁడు రాముకై
హరువుగఁ బంచ వాయువుల • నర్పణ సేయు ప్రతిజ్ఞ వాఁడు జో
దొరయని శోక దారుణత • యుల్లమునం గలవాఁడు తమ్ముఁ డో
క్కరుఁడె యొకో రఘు ప్రవరు • గాదిలి చుట్టము పట్టణంబునన్.

సీ॥ పెను బండకంటెఁ గ • ఠిన మైన మనసును, గదులతోఁ బగుల మో • దుదమయంచుఁ
బరుగులు వాఱి త్రో • వనుబాష్ప పంకంబు, లం జాఱి పడుచుఁ గ , లంగు వారు

రంగారు బంగారు • రత్నాలసొమ్ములు, చెడఁ దెగి పడఁ దీసి • చెదరవైచి
మించును మించిన • మేన వన్నెల వలు, వల నూడ్చి ప్రాఁతవి • వలచువారు

తే॥ దండిపుత్త్రుల లోనఁ గ్రూ • రుండొ కండు, చావఁ బ్రాణముల్ విడుతురు • జనకు లెందు
వంశ మందను వనికంపి • పలుకుఁ గావ, మనిన తండ్రి గుండియ యిను • మనెడివారు.

ఉ॥ శ్రీకరుఁడున్ సుధీ జనవ • శీ కరుఁడున్ గరుణాకరుండు మే
ఘాకృతిగల్గు రాముఁడు మ • హాటవిఁ జేరఁగ వానితోడనే
లోకులు పోవఁ బాడు పడి • లోఁకువయైన ధరిత్రిఁ బుత్త్రుఁడున్
గైకయి నెత్తిఁగట్టుకొని • కాతురు గావలయున్ ముదంబునన్.

తే॥ క్రుంగు నడుములనొప్పించు • కుచములొప్పు, సతులు మస్తములందు హ • స్తములుచేర్చి
రోదన స్వరములఁ జాల • ఖేద మంది, విరుల లతకూన లట్లు కం • పించినారు.

చ॥ సిగరములన్ నిశాకరుఁడు • చిక్కులఁ బొందెడు పెద్ద మేడలన్
మగువలు పయ్యెదల్ దడియ • మ్రందిరి కొండ నెమిళ్ళకైవడిన్
బొగిలిరి పంజరంబులను • పొందిన చిల్కల పోల్కిఁ గల్కులొ
ప్పుఁగఁ గిటికీలఁ గాంచి రల • బాష్పము లంజన మిశ్రితంబుగాన్.

ఉ॥ అందములైన నేత్ర వల • యంబులనుండి స్రవించు నస్రముల్
బిందువు లౌచు ధారలయి • పెద్ద ప్రవాహములౌ కతంబునన్
సుందర సౌధముల్ మిగుల • స్రుక్కుచుఁ గన్నులు గుంటవాఱ నా
క్రందనముం బొనర్చు క్రియఁ • గ్రాలెను శ్రీరఘువర్యు పోకకై

క॥ తల్లుల మఱచిరి తనయులు, తల్లులు తమ సుతుల మఱచి • తలరి సురిగి కం
పిల్లిరి కుత్తుక లెండఁగఁ, దల్లడిలిరి తండ్రు లెదలఁ • దద్జ్ఞత కలఁగన్

క॥ ఇంపును మృదువును కాకలి, సొంపుగలుగు పలుకు లొప్పు • సుదతులు వీథిన్
గుంపులు గూడఁగ మేడలు, కంపిల్లఁగ సిరి తొలంగు • కమలముఁ బోలెన్

మ॥ తరణీ వ్రాతము లీలఁ గుండలములు • ద్యత్కాంతు లీనంగ ని
ర్ఝరిణీ వ్రాతము రీతి నశ్రువులు గా • అన్ ప్రస్తకై శిక్యమై
తరుణీవారము బాణ విద్ధమయి సం • తాప ప్రఘూర్ణంబు లౌ
హరిణీవారము వోలె సంచలిత దే • హావస్థమై దూపిలెన్

మ॥ అడఁగెన్ గొండలఁ బోలు మేడలఁ బతా • కాదుల్ మృదంగ స్వనం
బడఁగెన్ మంగళవాద్య ఘోషణముల • త్యంత ప్రమోదా రవం
బడఁగెన్ వీథుల ధూళి ధూసరము బా • ష్పాంబు ప్రకీర్ణంబుగా
నడఁగెన్ భూసుర వేదఘోషములు స • ర్వాశీః ప్రఘోషంబుతోన్.

ఉ॥ నీఁగెను వంటయిండ్లపొగ • నీఁగెను మేడలఁ ధూపధూమముల్
నీఁగెను దేహళుల్ కళల • నీఁగెను ఘాణములన్ హరుల్ కరుల్
నీఁగెను కీరపోతములు • నీటగు బంగరు పాలగిన్నెలన్
నీఁగెను మోదమున్ జనము • నీఁగిరి తల్లులు తొట్ల కూనలన్.

ఉ॥ వీడెను కాంతి ప్రాణముల • వీడిన వానిని పోలి యాస్యముల్
వీడెను వర్షముం గురియు • వేడ్క వినీల పయోద సంఘముల్
వీడెను వారువంబు లట • విస్తృతమై తగు నశ్వశాలలన్
వీడెను దంతి రాజి తని • విన్ మధువుం గొను తేంట్ల కైవడిన్.

క॥ విడిచెను నీడల గొడుగులు, విడిచెను క్రొవ్విదలు క్రొత్త • విరుల సరములన్
విడిచె మరుశరము వేఁడిమి, విడిచెను కటకముల మేటి • వీరుల పదముల్

క॥ వదలెను ధ్వనులను భేరులు, వదలెను కింకిణుల రొదలు • వార్వముల గముల్
వదలెను గీఁకల గజములు, వదలెను నేమిస్వనంబు • బంగరు రథముల్.

చ॥ కలుగవు మంగళ ధ్వనులు • కల్గవు విప్రుల వేదనాదముల్
కలుగవు వీణారావములు • కల్గవు కాళల నందుకధ్వనుల్
కలుగవు మేఖలాధ్వనులు . కల్గవు కోకిల శారికాధ్వనుల్
కలుగవు తేంట్ల శబ్దములు • గల్గవు పిట్టల శ్రావ్యగీతముల్.

క॥ మఱచెను నీటిం బొలములు, మఱచెను లేబొట్టియలను • మగువల కరముల్
మఱచెను నేతిని వహ్నులు, మఱచెను తత్త్వంబు జ్ఞాన • మాన్యుల మనముల్.

ఉ॥ కుందిరి గుంపు గుంపులుగఁ • గూడుచు నాడుచు నుండు వారలున్
వందిరి శ్రావ్యగీతములఁ • బాడుచు నుండిన వార లట్టులే
పొందిరి కొందలంపు రొద • పొల్తుక లక్కలఁ గొన్నవారలున్
క్రందిరి ప్రాణనాథులను • మానుగఁ బొందిన సుందరాంగులున్.

ఉ॥ చాఁపవు తొండము ల్కరులు • చాఁపవు నోళులు మేఁతకున్ హరుల్
చూపవు పోతసంతతికి • సూటిగఁ బక్షులు తెచ్చు మేపులన్
దాపవు పాలు దూడలకు • దాయఁగ నీయవు ధేనుకా తతుల్
మేపవు గోవులం బిదుక • మే కొనవున్ దగ గోప వారముల్.

క॥ మగల వెడందయురమ్ములు, మగువల కుచమర్దనంబు • మఱచెను తోడ్తో
మగల సొగసైన సిగలును, మగువల నిడుపైన జడలు • మఱచెను విరులన్.

క॥ అందము నొల్లవు గజములు, పందెము నొల్లవును పరువు • వలచిన మావుల్
గందము నొల్లవు వీధులు, చందము నొల్లవు సువర్ణ • సౌధ పతాకల్.

చ॥ సమముగ సౌఖ్య దుఃఖముల • సన్మతిఁ జూచెడు యోగులే మదిం
గుమిలిరి; తగ్గ చోటరసి • కూడిన దుష్కృత భాగ్యమంచుఁ దో
యముగఁ దలంచువారు లన • దంచిత కర్మఫలంబ యంచు డెం
దములఁ దలంచువారు నగు • తక్కటి వారల చింత యెట్టిదో;

ఉ॥ ఊహములెల్ల వేఁడియగు • నూర్పులతో నుసుఱుల్ చలించి సం
దేహమునొంద నందమును • దీప్తి చెడన్ మది ప్రక్క నక్ష సం
దోహము తాఱుమాఱగుచు • దుఃఖము నొందఁగ మేనులెల్లరా
ద్దేహము వోలెఁ బ్రాణములు • తీఱుగతిన్ బురిఁ దోఁచె నెల్లెడన్.

రాముఁడు సీతయున్న మందిరమున కరుగుట.

ఉ॥ పౌరులు విహ్వలించుచొక • ప్రక్కకె డెందము లెల్ల వ్రాలఁగాఁ
గాఱియనొంది కుంది వెను • కంబడి రా గణియింపరాని యా
కారములొప్పు దేహులకు • గాదిలి ప్రాణమొకండ నాఁగ నొ
ప్పారిన రాఘవుం డరిగె • నయ్యెడ జానకి యున్న చోటికిన్.

ఉ॥ తల్లులు ధారణీ సురులు • తాపస వర్యులు నంగకంబులన్
బెల్లుగ ధూళినిండ దుర • పిల్లుచు వచ్చుచునుండ రాజసం
బొల్లని నారఁ గట్టికొని • యొప్పని తీరున వచ్చు నాథుఁ దా
నుల్లము వాఁడ గాంచి యొక • యూఁకున లేచెను సీత కొంకుచున్

ఉ॥ ఆగతి లేచు ధారణిజ • నత్తలు కాటుక కంటి నీటితోఁ
గౌఁగిలిఁ జేర్చి తడ్పుచును • గద్గదికంబున నొక్క పెట్టఁ దా
మాఁగక యేడ్వఁ గాంచి జన • కాత్మజ వారలు దుఃఖముం గొనం
గాఁ గత మేదియో మదిని • కానఁగఁ జాలక కాంచె రాఘవున్.

తే॥ కాంచి మించుసంచనఁ జలి • యించు మేను, గలుగు వై దేహి యిట్లనుఁ • గాంతుతోడ
చక్రవర్తి కేదేనియు • సంభవించె, నేమి పల్కుఁడు జాగు స • హింప నునుడు.

చ॥ అసదృశుఁడైన నాయనుజుఁ • డక్కటికంబున ధర్మపద్ధతిన్
వసుమతినేలు వృద్ధజన • వాంఛిత మిద్ది జగంబు నెమ్మదిం
బసఁగొనఁ గారణంబయిన • వారిదము ల్వసియించు కానకున్
వెసఁ జని వత్తు నీవు మది • వేసట నొందక యుండు మిందనన్.

ఉ॥ కాంతుఁడు క్రూరసత్త్వయుత • కానన భూమికి నేగునంచు భూ
కాంతుఁడు గాక పోయెన • కష్టము నెందక యింటనుండుమా

వంతను వీడు వేగ చవి • వత్తు నటన్న సుతీక్ష వాక్కు లా
కాంత మనంబు మిక్కిలిగఁ • గాల్పఁదొడంగ వహించె వేదనన్.

మత్త॥ క్షీర సాగరమందు పీలగు • శేష తల్పము పై రహిన్
చేరికల్ విడి ధర్మ ముద్ధృతి • సేయ భూస్థలిఁ బుట్టఁగా
వారిజాక్షియుఁ బుట్టి వీడక • వచ్చు తన్ను దొలంచు నా
దారుణార్థము వీనుల న్వినఁ • దన్వి కూఅట కూరునే?

క॥ జననీ జనకుల యాజ్ఞం, దనయుఁడు తలఁదాల్చు సేఁత • తగవే యగున
న్వనరఁగ విచటనె యుండుమ, యనఁ గారణమేమి యనుచు • నారట పడియెన్.

ఉ॥ రాముఁడు రామఁగాంచి యను • రాక్షసరూపముఁబోలు కొండలున్
భీమములౌ విభావరుల • వేఁడిమి తగ్గక యుండు ప్రస్తర
స్తోమము ముమ్మొనల్ గలిగి • త్రోవల నిండుగనుండి కాళులన్.
వేమఱు బాధవెట్టు నలి • వేణి! మరల్పుము నీయభీష్టమున్.

చ॥ అని తను గూర్చి పల్కు తన • యర్మిలి భర్తకు సీత యిట్లనున్
గనికర మింతలేక • మది గాటపుఁ బ్రేమయు లేక వీడి పో
వనె తలపోసి నాఁడ విది • పద్ధతియే? లయకాల భానుఁడున్
ఘనమగు నీవియోగమున • కంటెను కాల్చునె? ప్రాణ వల్లభా!

చ॥ నలువుగ రాముఁడామె వచ • నంబులు వింటయెకాక తన్మతిన్
దలకొను చింతయుం దెలిసి • తక్కక బాష్పపయోధి పొంగ నా
జలజ సుగంధిఁ బాయుటకు • సమ్మతి లేని సదంత రంగుఁడై
నిలిచెను కర్తమిద్ది యన • నేరక నెవ్వగ నివ్వటిల్లఁగన్.

ఉ॥ అత్తటి సీత విస్తృత గృ • హాంతర సీమకు నేగి దెంద మం
దత్తలపాటుతోడ మృదు • లాంబరము ల్విడనాడి సాహసం
బొత్తఁగ నార చీర నను • వొందఁగఁ దాలిచి వచ్చి రాము ను
ద్వృత్తభుజంబు వట్టికొని • యిమ్ముగనిల్చెఁ బ్రయాణపాటుకై.

మ॥ అబలా రత్నము గోలకోమలి యసూ • ర్యం పశ్య గావించు చె
య్దు బహ్వక్లేశముఁ గూర్పఁజావఁదగు పృ • థ్వీన్ బ్రాలియున్ గాలుఁడున్
గబళింపం దవు జీవితంపు దినముల్ • గల్గన్ శిరోగ్రంబునన్
బ్రబలంబౌ నొక గుండు వై చినను చా • వం బోవ దే ప్రాణియున్.

తే॥ చెలులు దాదులు దాస దా • సీ జనంబు, మంటలోఁ బడి తపియించు • మాడ్కినై రి
రామచంద్రుఁ డుత్తమ సతి • రాజ వదన, యైన జానకిఁగని యిట్లు • లవియె మరల.

మ॥ సుదతీ! రాఁగల కష్టము ల్దలఁప వో • సుంతైన నాతోడ రా
ముద మొప్పారఁగ నుంటి హెచ్చుగ శ్రమం • బుల్గూర్తు వచ్చేననన్
ముదమే కల్గును నన్ను వీడి చనఁగా • ముఖ్యంబుగా నేనె మీ
ముదముం బాపఁగ నుంటి నోటు! నిజమే • పో! యంచుఁ గోపింపఁగన్.

తే॥ మనసు కలఁగి ప్రతి స్థల • మునను జనులు, పడుచు లేచుచు దుర్దశఁ • బడయుచుండు
రాచ వీథిని మెల్లఁగా • రామ విభుఁడు, జానకిం దోడు కొనుచుఁ గ • ష్టమున నేగె.

తే॥ ముదిత వల్కలములు దాల్చి • ముందు వోవ, విల్లుచేఁ బూని యనుజుండు • వెనుకనడవ
నడుమ రాముఁడేగుట గాంచు • నాగరకుల, యడలు వర్ణింప నాబోటి • కలవియగునె?.

తే॥ అశుభముగ వెన్క నెవ్వరు • నడల లేదు, తలరు మదితోడఁ జుట్టి సీ • తా హృదీశు
కంటె మున్నుగఁ బోదము • కాన కనుచు, నడచి రెల్లరు పెనుగోల • యడరు నట్లు.

క॥ ఇనకుల జలనిధి సోముఁడు, జనకు నగరు డాసి యంత • జనులఁ గని యిం
దునె యుండి తండ్రిఁ దేర్పుం, డన వారలు తల్లడిలిరి • హాహా యనుచున్.

క॥ సుడియుచు నాలుక తడఁబడ, వడఁకుచు నిలువేల్పులారా! ప్రార్థింతుము కా
వుఁడు వీరల నని తనయులఁ, బుడుకుచు దీవించి సీతఁ • బొగడిరి మిగులన్.

తే॥ జనులను వీడి కులగురు • చరణములకు, మ్రొక్కి రాముఁడు తన ప్రాణ • ములను వోలు
తమ్మతోడను సీతతోఁ • దప్తకనక, రథముపై నెక్కి వెడలెఁ బు • రంబె కలఁగ.

5 తైలగుప్తి పటలము. 83

చ॥ నిలిచిరి రాజులెల్ల ధర • జీవరు నెప్పుడు వీడియుండమిన్
నిలిచెను భిత్తి చిత్రములు • నెక్కొను ప్రాణము లేకపోవుటన్
దలఁపఁగ నెవ్వరింక నయ • ధాముని రాముని వెంటఁ బోక య
న్నెలవున నిల్చినారలు గ • ణించినచోఁ గలికాని కేనియున్?

తే॥ కాంచన స్యందనంబు మా • ర్గమున యందు, వేఁడికన్నీటి కాల్వలు • వెల్లి విరియ
మెల్లఁగా నేగుచుండ నా • మేటి వీరుఁ, డబ్ధి విహరించు నాది మ • త్స్యంబుఁ బోలె.

క॥ వనముల కరిగెడి రాముని, గనఁ జాల నటంచు నినుఁడు • కనికరమునఁ దా
వనరాశి దూఁకెనో యనఁ, జని క్రుంకెం బసియు మరలి • చన మందలకున్.

క॥ నెలవంకఁ గొని యజుండే, కలిగించిన జిగి నొసళ్ల • గల కలుకుల మో
ముల వలె సరసిజములు మో, ములు మోడిచె నక్రు లురలి • మురువుచెడఁగన్.

క॥ మునిమాపున వేఁడిమి చెడ, ఘనమతి కైకేయి మదిని • కటు మంథర బో
ధనమను విష మలమిన రీ, తిని శీతదవంబు వీడి • తిమిరము క్రమ్మెన్.

క॥ ఉడుసమితి వెలుఁగు గగనము, కడఁకన్ గౌతమునిశాప • కారణమున గం
డ్లడరు వెయిగనుల వేలుపు, టొడయని దేహంబు వోలె • నొప్పెసలారెన్.

క॥ నగరి విడిచి రెండామడ, లొగిఁజని కాకుత్స్థవర్యుఁ • డొక్క వనమునన్
దిగి యచటి ప్రియస్నేహితు, లగు తాపస వరులఁ గలిసి • యలరి వసింపన్.

చ॥ వినుత గుణాఢ్య రామ విభు • వీడఁగఁ జాలక వెంటనేగు నా
జన నికురుంబ మవ్వనము • చక్కటి నామడ చుట్టి నూవు గిం
జను విడువం గలట్టి యెడ • సైతము పొందని రీతి నిండ న
వ్వన మొక కంచె కోటగల • వైఖరిఁ గానఁగనయ్యె నయ్యెడన్.

క॥ ఎదియును నోటం బెట్టక, నిదురింపక పరితపించు • నెంజిలిఁ దమసా
నది పులిన శాద్వలంబుల, నొదిఁగి పడిరి జనములెల్ల • నోర్వని చింతన్.

క॥ క్రొవ్విరి తామరలనఁ జను, మవ్వపు నయనములు గలుగు • మదఁతులు పాలన్
నివ్వటిలు నురుగుఁ బోలిన, దువ్వలువలఁ బఱచికొని రొ • దుంగఁగ నచటన్.

తే॥ నిడుపు పగలెల్ల మిక్కిలి • యడలి యడలి, పరితపించి మొగ్గచనులు • కలకుటలుఁగు
కనులు తీయని పలుకులు • గలపడుచులు, పెంచుతల్లుల యొడుల ని • ద్రించినారు.

ఉ॥ కాటుక మావిపిండెలకుఁ • గల్గిన యట్లు రహించు కన్నులన్
మాటి మొగిడ్చి నిద్రిలిరి • మానిను లందు కరేణులం బలెన్
మేటి కరాసి వీరులును • మేదుర గంధగజంబులం బలెన్
బోటులకున్ సమీపమునఁ • బొందిరి కూరుకులం గ్రమంబునన్.

చ॥ అతిశయ ధర్మమండపము • నందుట నున్నతి నొంది వల్లభ
ప్రతత కృపానురాగ రస • భావలు కొందఱు లే మయూర సం
తతులు ముడింగి వ్రాలు క్రియ • ధారిణిపైఁ బడి తీవ్రతాప సం
గతలయి వ్రాలినారు కను • గందులు స్తన్యముఁ ద్రావుచుండఁగన్.

ఉ॥ కొందఱు మాధవీ కుసుమ • కుంజములన్ హరినీల వేదులం
జెంది మయూరవారముల • చెన్నునఁ బండిరి సోలి వ్రాలుచున్
గొందఱు బంధుర క్రముక • కూటములన్ హ్రద తీర సైకతం
బందు పరుండి కూర్కెరెల • యంచల పిండుల మించు సంచునన్.

క॥ వసమటి చంపక వనములఁ, గుసుమ లతలు వాడు క్రియను • కొందఱు గుములై
యిసుక పఱుపుపైఁ గొందఱు, మస చెడి నిద్రిలిరి విద్రు • మ లతల పగిదిన్.

ఉ॥ కొందఱు కుంకుమంబు నెఱిఁ గూడిన కొండను మంచు వ్రాలు పొ
ల్పొందఁగ తొమ్మలందు దవ • యొప్పఁ బరుండిరి నేల సోలుచున్

గొందఱు దిండుగాఁగఁ దమ • కోమల హస్తములం గదించి కూ
ర్కుందిరి మోము, లంగు చెడి • యంబుజము ల్ముకుళించు చాడ్పుగాన్.

ఉ॥ కొందఱు బండలందు మఱి • కొందఱు రాలిన యాకుకుప్పలన్
గొందఱు కొంగులం బఱచి • కొందఱు పల్లవము ల్ఘటించుచున్
గొందఱు పట్టి నేలపయిఁ • గొందఱు భర్తల పాదసన్నిధిన్
గొందల మంది డెందములు • క్రుంగఁగ వ్రాలిరి సోలి నిద్రకున్.

తే॥ ఇట్లు మైవ్రాల్చి నిదురింప • నెల్లవారు, మైథిలీ భర్త యపుడు సు • మంత్రుఁ బిలిచి
పావన గుణ విశాసి! నీ • వలన మాకుఁ, గావలయు పని యొక్కటి • కలదు వినుము.

మ॥ అధిక ప్రేమము గల్గు నీ జనులఁ బో • నంపంగ లేనైతిని
వ్విధి వీరిం గొని పోవఁ జాలనయితిన్ • వే త్రిప్పి కొంపోవు నీ
రథ మార్గంబును కాంచి వీరు "పురమున్ • రాముండు చేరెన్ మనో
రథముల్ దీరె"నటంచుఁ గ్రమ్మ తెడు వా • రల్ దీనిఁ గావింపుమా.

మ॥ రథిక శ్రేష్ఠుఁడు రాముఁడిట్లు పలుకం • బ్రార్థించుచున్ మేటి సా
రథి వాక్రుచ్చును నిన్ను వీడియును నా • ప్రాణంబులన్ వీడ కీ
రథముం గొంచుఁ బురంబు చేరి కన నే • రన్ గోడు, కాంచంగ దు
ష్పథముం బొందిన కైకకున్ విధికి నేఁ • బై చేయియే యాడుగా!

ఉ॥ తమ్ముఁడు దేవియుం గడు ము • దమ్మునఁ దో నరుదేర రాము నం
దమ్ములు చిందు నందన వ • నమ్మున వీడితి నంచుఁ జెప్పనా?
యిమ్మగఁ దోడి తెచ్చితి స • హింపుఁడి చూడు డి యంచుఁజెప్పనా?.
యెమ్మెయి జాతిగుండె గొని • యేమని చెప్పుదు వారి కచ్చటన్?

తే॥ ప్రాఁత మిత్రుఁడ నొక మచ్చ • పడని వాఁడ, మృదుల పుష్ప ప్రకీర్ణ మౌ • మేదినిపయిఁ
జెలఁగి నడవంగఁ దగిన యా • సీత తోడఁ, దనయులం గాన నీఁగితి • నన ఁగఁగలనె?

తే॥ ప్రబలములగు నింద్రియములు • రాతి గుండె, గలుగు నేను శరీరంబు • కార్శ్య మొంద
మది కలఁగి పరిదేవించు • మనుజ నాథు, కడకు యమ దూతవలెఁ బోవఁ • గలనె చెపుమ

తే॥ నగర వాసులు నీపుత్త్రి • నయముతోడఁ, బిలిచికొని వత్తురని శాంతి • గొలుపుచుండ
నతని నిప్పుడు కట్టిఁడి • యముని పోలి, కఠినవాక్కునఁ గొలచేయఁ • గలనె చెపుమ?

తే॥ ఆరుదుగాఁ గన్న పుత్త్రి సిం • హంబు లడవి, కేగెనని తెల్పఁ బోదునే? యా సునీతి
పలుకఁ బోలునే? యట్లైనఁ బార్థివునకుఁ, గైక యే మేలుచేయి నా • కంటె నరయ

తే॥ వజ్రపాతంబునకు నుల్కు • ఫణి విధమున, వెల పెలం బాఱి రామ భూ • విభుని చరణ
సరసిజంబుల వ్రాలి యా • సచివుఁ డిట్లు, పెక్కు విధములఁ బ్రార్థించె • వీడ లేక.

క॥ జ్ఞానేంద్రియముల కందక, జ్ఞానమునకు నెఱుఁగనైన • శాశ్వతుఁడు రమా
జాని సుమంత్రుని కరముల, తో నెత్తుచుఁ దడవి నీరు • తుడుచుచు ననియెన్.

క॥ పుట్టిన పిమ్మట రాఁదగు, నట్టివి సంపూర్ణముగనె • యరసిన నీవున్
గట్టిగ శ్రమ గలదనుచున్, ఱట్టును ధర్మంబు మది మ • ఱవ నాయంబే?

తే॥ జగతి సత్తమ ధర్మంబు • జన సుతముగఁ, జలిపి మరణించినను నిల్చి • స్వర్గమొసఁగు
నింపు గలదేని చేయు చ • నిష్ట మొదవ, వీడు వాఁడెట్టి ధీరుఁడో • చూడు మీవ.

తే॥ వాఁడికై దువు తొమ్మునఁ • గాఁడ నోర్వఁ, గలుగు చెన్నంగ వీర • లక్షణము గాదు
మరణ మబ్బినసంపద • ల్మాసి పోవఁ, దగవు దప్పకుండు టె మగ • తనము సువ్వె

తే॥ శత్రుజీవాపహరణ ద • క్షప్రభాసి, ఖడ్గహస్తః వనుల కేగఁ • గష్టమనుచు
మరలితిన యేని ఓవి యందు • చిరయశంబు, గాంచు మావారి కది కలం • కంబుగాదె?

తే॥ సత్కులాచర్య పురుషుఁడు • సత్యమునకుఁ, దనయు వనుల కంపు టతని • తపమయగును
అతని యాజ్ఞను తలఁదాల్చి • యడవి కరుగు, టరయ నా మేటితపము; నీ • వడలు టేల?

తే॥ మొదటఁగులగురునకునాదు • మ్రొక్కుగాఁగ, వినయపూర్వకముగ • మ్రొక్కి • పిదపనతని
తోడ మాతండ్రిఁగాంచిపు • త్త్రుండు జోత, సలిపె నని చెప్పియవల నా • తలఁపుదెలుపు.

చ॥ కులగురు నాజ్ఞ నౌదలను • గూరిచి ధర్మపథాను వర్తివై
సలుపుచు నుండుమా శుభమె • సజ్జన పాళికి దేవతాళికిన్
వలవని నా వియోగమున • వందురు తల్లులఁ దండ్రిఁదేర్పునీ
తలఁగని సత్ప్రవృత్తినని • తమ్మునకుం దగ విన్నవింపుమా

ఉ॥ క్రూరుఁడు తండ్రి యిట్లు చెడు • గుల్ ఘటియించెన యంచు నీవు దు
ర్దారుణరీతి నెంచక ము • దంబున నాయెడఁ జూపు నుల్లస
త్కారుణికత్వముం దగు వి • ధంబున మార్దవ ఫక్కినాతఁ డో
దారపు చెందు నట్టులు ని • దానముగా వినిపింప వేఁడెదన్.

తే॥ గురుమహాదేవుతో నంతి • పురికి నేగి, మొదటఁ దండ్రి దుఃఖము దీర్చి • పిదప నతని
భరతుపై మీ యపార కృ • పన్ ఘటింప, వలయు వరము వేఁడితినని • పలుకు మయ్య!

తే॥ అడవులం బదులునాలుగు • హాయనములు. కడపివచ్చి మీచరణ పం • కజముల కడఁ
జేరు నడలకుఁడనుచు వ • సిష్ఠమౌని, వలనఁ జెప్పించి సాంత్వన • పలుపుమతని.

చ॥ ననుగని పెంచు తల్లులకు • నానెఱి దప్పని వందనంబులన్
వినతి మెయిం గదించి యను • వెండియుఁ దండ్రి యశాంత దీర్చి యా
తని మది నావియోగమునఁ • దాలక యుండఁగ నూఱడించుచున్
బనవక వీడకుండుఁడని • ప్రార్థన చేసితి నంచుఁ దెల్పుమా.

ఉ॥ సేవకు కింకరత్వ మది • చెందదు మార్పు సతం బటంచు సం
భావన చేసి యంతట సు • మంత్రుఁడు రాముని భద్రపాద రా
జీవములం భజించి భువి • జీవికిఁ దప్పని సౌఖ్య దుఃఖముల్
దైవ వశంబులంచు వని • తా మణి సీతకు మ్రొక్కి నిల్చెడున్.

ఉ॥ వందనముల్ వచించె నను • వత్సలతం గను మామగారికిన్
జిందెదు ప్రేమతోడ • నను చేరఁగఁ దీసెడు ముగ్గు రత్తలన్
దెంచ మెలర్పు మ్రొక్కెనను • తేఁకుప ముద్దుల కీరి శారికన్
పంచక పెంచఁ గోరెనని • పల్కుము గాదిలి చెల్లియంద్రకున్.

ఉ॥ సీత వచించు వార్తవిని • చింతయె కానని యీమె కానలన్
జేతము స్రుక్కి నెంత పగ • చెందునొ యంచుఁ దపించు మంత్ర వి
ఖ్యాతుని గాంచి రాముఁడనుఁ • గష్టము వచ్చినఁ దీర్చు నేర్పరుల్
భూతల మందు గల్గుమెః • పోవఁగఁ జూచినఁ బోనె ప్రాణముల్?

తే॥ సుస్థిర ప్రేమచే మది • స్రుక్కి మంత్రి, రాము వాక్కులఁ గొంత యూ • అటనుపొంది
ముదలఁగొనిమ్రొక్కి లక్ష్మణు • మోముగాంచి, యేమిపల్కెద వనవచి • యించెనతఁడు

ఉ॥ నామనమున్ సమస్తసుగు • ణంబుల చేత జయించు రాఘవ
స్వామికి భూమి నిచ్చి యొక • చాన కుబుద్ధికి లోఁగి పిమ్మటన్
రాముని కాన కంపి తన • రాజ్యము స్త్రీకి నొసంగు సత్య వా
క్స్థేముని రాజుగాఁ దలఁచి • చెప్పఁగ నొక్కటి యేని యొప్పునే?

ఉ॥ కానల జ్యేష్ఠ పుత్త్రికుఁడు • కాయలు దుంపలు దిన్చు నుండఁగాఁ
దాను సురేంద్ర భోగములఁ • దప్పక పొందెడు సత్యశీలికిన్
దానికి మానినీ జిత బి • ధానికి జీవము తోడ నుండి యిం
కేని దివంబుఁజేరఁజలి • యింపని స్థైర్యముఁ జాటి పల్కుమా.

చ॥ అవనికి రాజు కాఁదగిన • యాతని తోడను పుట్టలేదు నే
నవనికి నిప్పుడేలి కగు • నాతని తోడను పుట్టలేదు నా
ఠిపరజుఁడున్ భువిం గలుగఁ • దంబుజసంభవుచేత నాకు నేఁ
దవిలిన తోడుగాఁగ వసు • ధన్ జనియించిన యే బలిష్ఠుఁడన్.

తే॥ అనుచునిటు కోపమునఁబల్కి • ననుజుఁగాంచి, వత్స! యొప్పిదములుగాని • పలుకులనకు
మనుచు నాశ్వాస మొనరింప • మనసు కుమిలి, చాఁగి మ్రొక్కి తేరి కడకు • సాగెమంత్రి

ఉ॥ తేరికిఁ బూన్చె గుఱ్ఱములఁ • దేకువఁ జేకొనెఁ గోలఁ గేల నా
దారి జనంబు లెల్ల వి[illegible] • దంబుగఁ గాంచెడు నట్లు చోదక

స్ఫార విచక్షణత్వమున • సందడి యెక్కుడుగాక నిద్రకుం
గూరిన వారు మేలుకొనఁ • గూడని తీరునఁ దేరు తొలుడున్.

ఉ॥ సీత పతివ్రతాత్వమును • స్వీయ విశేష గుణంబులున్ లస
త్ఖ్యాత యశంబు సత్యమును • ధర్మవు విజ్ఞత కార్ముకంబు సం
ప్రీతుఁడు తమ్ముఁడుఁ దనకు • వీడని తోడుగ నా నిశీథినిఁ
శ్రీతరుణీ మనోహరుఁడు • చేరె వనంబులకున్ మనో ధృతిన్.

చ॥ కుటిల మనస్కులౌ దనుజ • కుంజరవర్గముఁ గూడి లోక సం
కటమగు కృత్యము ల్సలుపు • కష్టుల కార్యము లడ్డుకో విశం
కట గతి నొప్పి యెల్లెడలఁ • గాటుక రంగు వెలార్చు చుండు చీఁ
కటిఁ దొలఁగించు వేలుపుల • కాగడ నా నుదయించెఁ జంద్రుఁడున్.

ఉ॥ మర్మముఁ దాఁకు పాపముల • మాయఁగఁ జేయ వలంతులైన స
ద్ధర్మములన్ వహించి మహి • ధర్మము నిల్ప సహాయపడ్డ యా
కర్మ ఫలంబు నెంచి కుతు • కంబునఁ గానఁగ వచ్చినట్టి యా
యర్మిలి ధర్మదేవత ము • ఖాబ్జ మనన్ శశి తాల్చెఁ దేజమున్.

మ॥ భయదారణ్యములం జరించు నసి తా • బ్జ శ్యాము పే దర్మిఁ గాం
చి యెదల్ నొవ్వ మొగంబు మోద్చి నటు దోఁ • చెం గల్వ లంభోజ సం
చయముల్ గన్పడె జక్కివోతుల శిర • శ్చాయన్ మనో వేదనఁ
లయమై నోరులు మూసి కొన్నపవి యే • లా చెప్ప నన్యంబులన్.

ఉ॥ అంజన శైల సుందరుఁడు • నట్టడ మేలి పసిండి చాయమై
రంజిలు వాఁడు వింటికొన • రాణ నొసగ్గల భూమి జాత మె
ల్లంజన వేసటం గొనని • లాగున నేగుట కాను కూల్యమై
కంజ విరోధి వెన్నెలలు • గాసెను మెత్తని దూది పై చెనాఁ.

తే॥ మిగుల లేఁగొను స్తన లక్ష్మి • మెఱయు సీత, మృదు మృణాల పదంబుల • మెల్ల మెల్ల
వెంబడించె విమలమైన • ప్రేమకంటె, గురు తరంబగు వస్తువు • ధరణిఁ గలదె?

చ॥ ఇనుఁ డుదయాచలంబు శిర • మెక్కెడు మున్నె రఘూ ద్వహుండు ద
క్కినముగ యోజన ద్వయము • కీడ్వడ కేగెను; మీఱి బాష్పముల్
కను గవ వీడఁగా మనసు • కాతఱ తాపము నొంది కుందఁగా
మనికిత పాటు తోఁజని సు • మంత్రుఁడు చేరెఁ బురంబు చేరువన్.

ఉ॥ చేరి దినేంద్ర వంశగురు • శిష్టు వసిష్ఠునిగాంచి మ్రొక్కి కాం
తారము రాముపోకఁ బఱె • తాపముతో వివరింప మౌని ని

ట్టూరుపు పుచ్చి కాఁగలది • యుల్లమునం జరికించి యక్కటా!
ఘూరమఱుండు తీఱెఁ బుర • ముం గలగుండు వడెం గదా యనెన్.

తే॥ రాజు నిందకు జంకి మ • రల్పఁడయ్యె. ధర్మమును నిల్పనెంచిన • దాశరథియు
వినఁడ యింతయు నామాట • విధిని దాఁట, నగునె? యని యేగె నతనితో • నంతిపురికి

తే॥ దాశరథి వచ్చెననుచు ను • త్కంఠమంత్రు, ఐరి పరిధి చంద్రుంబోలె • నధిపుఁ జేరి
రాముఁగానక బాష్పవ • ర్షంబు గురియు, నాసుమంత్రుని గని చాల • నడలినారు.

తే॥ తేరుమరలినదని యెల్ల • వారు పలుక, రాముఁడేతెంచెనని దశ • రథుఁడు కనులు
తెఱచి నా జీవజీవ మే • తెంచెనె? యని, యడిగెఁ దనయెవ యుబలాట • పడుచులేవ.

తే॥ బదులు చెప్పఁజాలక మౌని • పరితపించెఁ, దపసి మొగమె భూపతికి ను • త్తరమొసంగె
నెదఁద పగిలి భూమీశ్వరుఁ • డిలకు వ్రాలె, గొవరు చూడఁ జాలకమౌని • యవలికేగె.

ఉ॥ దగ్గఱ నుండెనే సుతుఁడు • దవ్వుల నుండెనె యంచు మెల్లనన్
బ్రెగ్గడ నడ్గి యాతఁడు ద • వీయ వనంబుల కేగెఁ దమ్మతో
సిగ్గరి సీతతో నని వ • చించి వచింపక మున్నె భూవరుం
డగ్గలికంపుఁ బేర్మిఁదన • యా! యనిహా! యని వీడెఁ బ్రాణముల్.

చ॥ అపుడు పురందరాది సుర • లందఱు మాప్రభుతండ్రి వచ్చె నం
చుపగత మోద భావమున • నొక్కటియై శశిఁబోలె శీతలా
తపము వెలార్చు తేరిపయి • దాకొని పుట్టెడి తంటలెల్ల లే
క పొదలు పైజగంబునకుఁ • గైకొని పోయిరి సమ్మదంబునన్.

మ॥ కని సందేహమునన్ సతీ తిలకమౌ • కౌసల్య మైదాఁకి చ
ల్లనయై యావియు నాద కుండుటలు పో • లం జూచి నాథుండు మ్రం
దెనకా నిశ్చయమంది గ్రీష్మరవి సం • దీప్త ప్రతాపంబుచేఁ
దనుకం జొచ్చిన యెమ్మలేని జని చం • దం బందుమం దూపిలెన్.

సీ॥ కమల గర్భుండాది • గాఁగ సమస్తజ. గంబుల సృజియించి • కాచు హరిని
తనయుఁగాఁ బడయ ను • త్తమ తపం బొనరించి, నట్టియన్నులమిన్న • యట్టెకూలి
పీయూషమును జాఱ • వీడి నందురు వారి, వలె మది మిక్కిలి • పరి తపించి
మణిఁగోలు పోయిన • ఫణి విధంబున నుల్ల, మల్ల లాడఁగఁబెల్లు • తల్లడిల్లి

తే॥ మగపుఱఁబాసి • మనమున మఱుఁగునట్టి, కురరి భంగిని గద్గద • స్వరముతోడ
నెన్నువలు పల్కి వినువారి • యెదలు కరఁగి ద్రవముగాఁ బ్రలాపించె రో • దనముతోడ

చ॥ వినుత మహాశయుండు నృప • వీరుఁడు ధన్వి యొకండు వ్యాధియున్
జెనకక తానుగాఁగ మృతిఁ • జెందెనె మమ్ము వియోగ దుఃఖ భా

జనముగఁ జేసి యంచు జల • పద్మము వట్టఁ దపించు మత్స్యభా
తిని బలు తల్లడం గుడుచు • దేహముతోఁ బృథివీస్థలిం బడెన్.

సీ॥ ఈదేశమును గాచు • నృపతులొకేరీతి, స్వర్గంబుఁ బాలించు • వారెకాదె?
పొలుపుగా మనిన స • త్పుత్త్రకులకు గతు, లొక్కెడనేని లే • కుంట గలదె?
మత్పుతుఁడేతెంచి • మదికి నూఱట గొల్ప, కిటు తండ్రి మృతికిఁ దా • హేతువయ్యె
నను చింత యొక్కఁటే • నన్నాఱటం పెట్టెఁ, గైదువుపోటు రో • గంబు లేక

తే॥ ప్రాణములు వీడుగతికిఁ జా • ల్పడియె నకట, కన్నకొడుకులచే నిట్టి • గతియుఁ దగునె?
వెదురు శుక్తియరఁటియెండ్రి • విధమెయయ్యె, నీమహీంద్రుఁబ్రదుకు భరి • యింపఁదరమె?

తే॥ మతి బలిమిచేత విభుబుద్ధి • మార్చివైచి, బదులు పలుకనీయని రీతి • వరముఁగొంటి
మగనిఁ జంపుకొంటివి తృప్తి • నెగడుచుంటి, కైక! మిగిలియున్నదె చేయఁ • గలదియింక?

ఉ॥ దుర్జయుఁడైన శంబరుని • దోర్బలశక్తి నడంచు వీర! నీ
యూర్జిత శౌర్యసంపదనె • యోడక నెమ్మది నందుచున్న యా
నిర్జరపాళికే యిపుడు • నెమ్మి గడించిన విందవైతివే
వర్జన సేయఁగాఁ దగునె • పార్థివ! నమ్మిన మమ్ము దీనలన్?

చ॥ ననుగొని వేల్మి వేల్చిన మ • నః ప్రియ! యిప్పుడు నన్నువీడి క్ర
న్నన నొకరుండ వే చనఁగ • నాయమె తత్ఫలముల్ భుజింప? స
త్యనయ ఫలంబు నానుటయు • ధర ఫలానుభవంబయేనియున్
జనునొకొ సామి దేహమునఁ • జక్కఁనగా ననుభూతి నొందుటల్?

చ॥ గజ విభుఁ బాసి తాపమునఁ • గ్రాఁగు కరేణువు పోల్కిఁ గోసలా
త్మజ విభు బొమ్మపై శిరము • దారిచి యిట్లు విలాప మొంది సో
లి జగతి వ్రాల నంతి పురి • లేమ లురమ్ముల బాఁది కొంచు దుః
ఖ జనిత బాష్ప తోయములఁ • గ్రాఁగుచుఁ దోఁగుచు స్రుక్కి వెక్కుచున్.

చ॥ విసము భయంబుచేఁగుడిచి • విహ్వల మందుచు వ్రాలు కైవడిన్
దెసచెడి నేలఁగూలుచుఁ బ • తిన్ దివమందు భజింపఁ గోరి ని
ర్వ్యసన మనస్కలౌచుఁబ్రతి • మాకృతిఁ దాల్చిరి ప్రేమకంబె ని
వ్వసుమతి వేఱొకండు చెడు • వస్తువు గల్గునె పోలఁ జూచినన్?.

సీ॥ ఉప్పళంబుల తీర • మొప్పారు కడలిచే, బలసిన యాధరా • తలము నందు
దివమున యందుఁ బై • భువనమ్ములందును, కల కులసతుల వీ • రలను బోలు
నకలంక హృదయఁ లెం • దైనఁ గల్గుదురేమి?, యనఁగనొప్పి యడవి • నదరువాఁక
గిరిఁ బుట్టి కవియ సు • స్థిరముగా నిలిచిన, కొండపై నెమిళుల • కొమరు దాల్చి

తే॥ కొడుకుఁ బాసి దెందము బ్రీల • నుడువుచేతఁ, జచ్చియును మరణాంతంబు • సత్యమందె
నిలుచు బ్రభునొడలిని వీడి • తొలఁగలేక, కిట్టి పలవించు చుండిరి • చుట్టు మూఁగి.

చ॥ మనుజుల బంధహేతువగు • మాయ యనం జను చోట మీను చే
రిన జననాంబురాశిని త • రింపఁగఁ దారకమంత్రరాజ నౌ
కను గొను వారి పోల్కిఁ బ్రభు • కామిను లర్వదివేలమందియున్
మనమున దార్ఢ్యమూని యన • మాన సునిశ్చలతన్ భజింపఁగన్.

తే॥ రాము తల్లి లక్ష్మణు తల్లి • వ్రాలి సోలి, మఱుఁగు చుండ నోరువని సు • మంత్రుఁ డేగి
జరిగినది తెల్పఁగా రాజ • గురుఁడు వచ్చి, ప్రభుని మరణంబునకుఁ జాలఁ • బరితపించె.

తే॥ వరము లొసఁగి కుమారుని • వనుల కంపి, యార్యుఁడు గతించెనని మది • నడలి యడలి
యబ్ధిలోనావ బ్రీల నా • యకుఁడు చావ, ఱిచ్చవడు మాలిమిం బోలె • ఋషివరుండు

చ॥ జరుపఁగఁ దగ్గ సంస్క్రియలు • సల్పఁగఁ బుత్త్రులయందు చెంత నొ
క్కరుఁడును లేమికిం గురుఁడొ • కానొక మార్గమునెంచి యంతటన్
భరతుఁడు వచ్చు పిమ్మటనె • పద్ధతిగానొనరింప రాట్కళే
బరమును తైలరాశి నన • పాయత గుప్తము చేసె నెవ్వడిన్.

చ॥ పతి కిట సంస్కృతు ల్జరుపు • పట్టున మీరలు ధీరచిత్తలై
చితిఁ జొరవచ్చుఁ బొందనుచుఁ • జెచ్చెర రాణుల సాగనంపి సం
గతముగ లేఖ వ్రాసి యిది • కైకొని కైక కుమారు రాజు సా
నతి యని వేగ తోడు కొని • నైపుణి రండని పంపె దూతలన్.

తే॥ సర్వసైన్యాధిపతియును • సారథియును, మంత్రిముఖ్యుండు నైన సు • మంత్రుఁ బిలిచి
యవసరంబులౌ రాజ కా • ర్యంబులెల్ల, జరుపుచుండుమ యనుచు నా • జ్ఞప్తియొసఁగె

చ॥ తన కుల దీపకుండయిన • ధారణి నాథుఁడు స్వర్గమేగెఁ ద
త్తనయులు చెంతలేరు నృప • ధర్మము నాశిల కంతఁ దాఁకఁ బ్ర
ధ్వని తగఁగాతు నంచుఁ జను • దెంచిన కైవడి భాస్కరుండు తూ
ర్పున నుదయించె నిర్జరులు • పుణ్యులు మ్రొగ్గఁ బయోధి మ్రోఁగఁగన్.

సీ॥ చింతింపఁ గూడని • చెన్నునఁ జింతించు, చుండిన వారలు • నొడలు మఱచి
కూర్కిన వారును • కోదండ పాణియు, నిటనె యున్నాఁడని • యెంచినారు
నగు జనంబులు లేచి • యంబుద శ్యాముని, గానక మనమున • గాసిచెంది
మాయని కన్నులు • మూసి మనల నిట్లు, చెఱుప నెంచిన వని • పలిఁగినారు

తే॥ ధరణిఁ బొరలిరి దెసలకుఁ • బరుగు లిడిరి, పడిరి లేచిరి కుందిరి • వందినారు
మనల దుఃఖసాగరమున • మునుఁగ విడిచి, జాఱి పోయెను రఘురాము • చంద్రుఁ డనిరి.

సీ॥ చెడుపని చేసె రా • ముఁడు తగునే యిది? దండక భువిలోనె • యుండ దేమి?
వెదకి చేరక యున్న • నెదలోన నూఱట, నందఁగాఁ గలమెర • వంత యేని?
అరదంపుఁ గందువ • యరయుదమా యని, చని కొంత దూరంబు • గని జనములు
మరలె నయోధ్యకే • మన రాము తేరని, పోయిన ప్రాణముల్ • పొందినట్లు

తే॥ తలఁచి తలరిచి మేఘముల్ • జలధిఁ గలిసి, ఘోష మొనరించు తీరునఁ • గూడి యార్చి
త్రాఁచు కాటొంది పైనమృ • తంబు దొరకి, మరల జీవముల్గాంచిన • కరణినొంది

ఉ॥ త్రోవ తొలంగ కుండఁ బురి • త్రోవనె స్యందన మేగుడెంచు నా
ప్రావను గాంచి మించిన య • పార ముదాన లయంబునాఁడు లో
కావలిఁ గప్పి ముంచికొని • యవ్వలఁ జెల్లెలికట్ట లోసకిన్
లోవు పయోధిఁ బోలి జను • లుం దగఁజేరిరి పట్టణస్థలిన్

ఉ॥ చేరి ప్రభుండు నాకమును • చేరెన యంచును రాఘవుండు కాం
తారమె చేరెనంచు విని • తద్దయు డెందము కుంది క్రుళ్ళ శా
రీరము కీఁచు వోవఁ దల • రెఁ బొలసెన్ జనమెల్లఁ; గాలపున్
మేర తొలంగదేని మర • ణించునె జీవి తపించుచుండినన్?

సీ॥ ఉసుఱు లీఁగిన పతి • కొదవని వారును, వనుల కేగిన రాఘ • వునకు నల్లె
దుఃఖమన్ చెఱయందు • శూలి తపించెడి, వారలఁ గాంచి తా • పసవరుండు
నేనును తలఁపంగ • రాని వంతకుఁ జిక్కి, యే భావకీ గోడు • చూచుచుంటి
నని సమాశ్వాసింప • నమ్మని పల్కులఁ, నందఱు బడబాగ్ని • కలికి వేల

తే॥ మీఱకుండు కడలివోలె • నూఱడిల్లి, రట నుదారుఁడౌ భూదారు • నాజ్ఞ యనెడి
నాకుల తపఃఫలంబున • నట్టనడిమి, రేయి వెళ్ళి నాతని విహా • రింత మింక.

6. గంగాపటలము. (69)

ఉ॥ కాటుక కొండయో? మరత • కస్థిరమో? జలపూర్ణ మేఘమో?
నీటి సమూహమో? యనఁగ • నిర్మల సుందర విగ్రహుండు ఘో
రాటవి త్రోవ మేని జిగి • యర్యమ కాంతిని గప్ప నేగె న
ప్పాటల గంధితో ననుజ • వర్యునితోఁ జరితార్థ భావుఁడై.

ఉ॥ లేదన నొప్పు కౌను లవ • లీ లలితాంగము నీలవేణి క్షీ
రోదధివెన్నఁబోలిన మృ • దూక్తులు నిండుతపంబు వంటి శు
ద్ధోదము వంటి శీలమతి • వొప్పు మనోరమతోడ రాఘవుం
డాదటఁ గాంచె మత్తకల • హంసము హంసియుఁ గూడి యాడుటల్,

ఆ॥ కాము బాణములను • రాము కోదండంబుఁ, గొలిచి గెలుచు కనులు • గలుగు సీత
రాఘవేంద్రు చరణ • రాజీవములు హసి, యించు పంకజముల • నంచుఁగాంచె.

సీ॥ మకరందమును పరి • మళము గుప్పెడు వేణి, నెలవంక బోల్నొసల్ • గలుగుసుదతి
జానకితో రామ • చంద్రుఁడు మేఘము, మెఱపుతో వచ్చెడు • తెఱఁగు దాల్చి
నాగంబు పిడితోడ • నడచు చందంబున, నడచుచు సుషిర ని • నాద సరణి
తంత్రీ విరావమ్ము • తంబు కరణిఁ దేనె, వలెను చక్కెరపాగు • పగిదినమరి

తే॥ చెలువమైన పల్కులు గల • చిలుకవంటి, సీత కన్నులఁబోలిన • చెంగలువల
మళ్లలోఁ గల్వ తీసెడు • మగువ మిన్న, లూడ్చి కుప్పవై చుటగాంచె • నొప్పుమీఱ

ఆ॥ మద మరాళ యాన • హృదయంబు నందించు, కేళిగ్లాని యనుట • యెఱుఁగ కుండ
విభునితోడఁ జనియె • విహరణ లీలల, నించు గానుగలను • కంచుఁద్రోవ.

సీ॥ చిందమ్మ లెక్కుడు • చిందించు నాణెము, త్యములు వెలుంగు ప • ద్మాకరముల
హంసలు నిద్రింప • ననువైన తోఁటల, సంకు పుర్వులుగల • సైకతముల
సుమము లొత్తుగరాలు • సుందర వనముల, వర హేమమును వెలి • వఱచు నదుల
వరివెన్నులను మేయు • వదనంబు లందు క్షీ, రంబులు గార్చు హే • రంబ సమితి

తే॥ తేనెఁ గ్రోలఁగ వ్రాలిన • తేంట్లులేవ, వారి దుముకుచు లేచెడు • వాలుగలను
హంస లట్లు చెలులు మున్గు • హ్రద చయములఁ, గనుచుఁ గోసల దేశంబుఁ • గడచిచనిరి.

చ॥ పరిధి గలట్టి కాంతులను • భాసిలు భూషణ భూష్యతోడ న
ప్పురుషులు మేటి క్షేత్రముల • పొల్పెస లారెడు కోసలంబు దాఁ
టి రయమెసంగ వేదము ప • ఠించి మహత్త్వము నొందు తాపసే
శ్వరులు వసించు తీరములు • భాసిలు గంగను చేరి రంతటన్.

తే॥ అచటవసియించుమునులుమా• యఖిలవినుత, పాత్రమగుపరమార్థంబు • వచ్చెననుచుఁ
గౌతుకంబున వచ్చి య • క్కమల నేత్రుఁ, గాంచు వేడుక మూఁగిరి • కదఁకతోడ.

చ॥ మతిఁ దలఁపంగఁ బల్కనణు • మాత్ర మడంగని ప్రేమరూపమున్
శ్రుతులకు దాఁటి వెల్గుపరి • శుద్ధ సుధామయ మూర్తి నమ్ముని
ప్రతతులు చర్మ చక్షువుల • బంధుర మోదముతోడఁ గాంచి రం
దితర గృహస్థు లెయ్యెడల • నేని వరాంగులఁ గాంచుకైవడిన్.

తే॥ వంశ ధరులగు ముని వరుల్ • పద్మనేత్రుఁ, బాల కదలి వెన్నను పోలెఁ • బరిగణించి
కనులఁ ద్రావుచు నెదుటను • గంతు లిడుచు, నిఇచు పాటలతోడ స్తు • తించి నారు.

తే॥ ఇలు వీడిన కొడుకుల • నెల్లవేళఁ, దలఁచి తలరుచు వెదకుచోఁ • దనయు లొకట
వచ్చిచేర నుత్కంఠమై • వచ్చు తండ్రు, లం బలెన్ వచ్చి కనిరి ము • దంబు గొనిరి.

తే॥ అతఁడు నడచు మార్గాయాస • మఱ స్వనేత్ర, బాష్పశుద్ధ జలంబుతోఁ • బరఁగనార్చి
మృదుమధుర వాక్య సుమముల • నెద గదించి, చెదని ప్రేమామృతంబు భు • జింపఁజేసి

తే॥ వనము లందుండి యేర్చి తె • చ్చిన విశుద్ధ, కంద మూల ఫలంబులఁ • గాన్కలిడుచు
విమలతేజః కుఱంగట • వెలయు గంగ, యందు నీరాడి వేల్చి ర • మ్మారగింప.

చ॥ తగ నిటు ప్రేమ పూర్ణులగు • తాపసు లాడఁగ రామ భద్రుఁడున్
మగువలలోన దీపమన • మాన్యత గన్న విదేహ కన్యతోఁ
బొగడఁగ దేవ సంఘములు • పూర్వము బ్రహ్మ కరంబుతోడ నిం
బుగఁ దన పాదముం గడుగు • పూత జలంబుల మున్గె నత్తఱిన్.

ఉ॥ గంగయుఁ గేలు మోడ్చి కడుఁ • గ్రమ మృదూక్తుల నిట్లు వల్కె శ్రీ
రంగ దురస్థ్సలాః ఘన త • రంబగు పాపము గల్గు వార లా
రంగ మునింగి పాప్మ నిక • రంబుల నాయెడ వీడువారు న
న్నుంగను తండ్రి నీవిట్ట ము • నుంగ భజించితి నేఁ బవిత్రతన్.

ఉ॥ నాగ కులేశ కంకణుఁడు • నాక నదీ జటిలుండు శైలపు
న్నాగ తనూజయు న్నిలిచి • నందన మందుఃఖుఁ గాంచుచుండ. నా
భోగ మనుష్యతం దెలుపఁ • బుట్టిన రాముఁడు మున్గి లేచు నా
బాగు రహించె గంగను క • పర్దమునన్ ధరియించు పోలికన్.

చ॥ జనకజతోడ మున్గి నృప • చంద్రుఁడు లేచుట చూడఁదొల్లి శ్రీ
వనిత కరంబు వట్టికొని • పన్నగ వెండిని పోలు పాల వె
ల్లిని ఫణి తల్పమందు పవ • ళింతను వీడి జగంబుఁగావ లే
చిన రహి దోఁచె బుణ్య జన • సేవిత శైవలిని జలంబులన్.

సీ॥ కౌనును గాంచి తీఁ • గలు పుయి లోడంగ, ననుఁగు నడక కోడి • హంసలోడుఁగఁ
బదముల కెదవడి • పద్మముల్ తేలంగఁ • గనుల కలికి వాలు • గలు తొలంగఁ
బారాణిచే నీరు • వన్నియ మీఱంగ, మృదుపదయుగ యగు • మెలఁత మిన్న
పతి భుజంబును కర • పంకజమునఁ బట్టి, పూత తోయంబుల • మునిఁగి లేవ

తే॥ శూలి జటలోని జిల్లేడు • రేలపూల, గంధముం బొంద నట్టి గం • గా జలంబు
కుసుమవేణి క్రొవ్వెదలోనఁ • బొసఁగు పుష్ప, వాసనయుఁ గస్తురియుఁ గొని • పరిమళించె

చ॥ తరఁగలపై నురుంగులఁ గ • దల్చుటచే నరవొందు వేణి కా
భరము గలట్టి పెద్ద మగు • వం బలెఁ గానఁగ వచ్చు గంగ సం
బరమున సీతఁ దృప్తి పఱు • పం గొని పెంపుడు తల్లి కైవడిన్
దరఁగ కరంబు చాఁచి ప్రమ • దంబునఁ దీర్ఘము లార్చె నొయ్యనన్.

తే॥ సీత జడయను జీమూత • జాత మపుడు, విరిసి వ్రాలి నీటను మున్గు • విధము దోఁచె
గంగ నడుమను బ్రవహించు • కజ్జియమున, యుదక మందున్న పెనుసుడుల్ కదలెననఁగ

తే॥ సుడులు వడుము శబ్దించెడు • సుర పరిత్తు, కనులఁ బోలిన పెనువాలు • గలు చలించి
తుముకు వెల్లువతో సీత • దోఁగి లేవఁ, బాల కడలి లేచిన లక్ష్మి • పగిదిఁ దోఁచె.

చ॥ తొలినొక పాదమే కడిగి • దోషము లెల్లఁ దొలంచి కొంచు ని
ర్మలినతఁ జెంది పూర్ణ మహి • మంబు గడించిన గంగ యిప్పుడా
సలలిత దేహమెల్లఁ బెలు • చన్ స్పృశియింపఁగ నోచె నింక లో
కులు నరకంబుఁ బొందెదరొ • కో! తనయందు మునుంగ భక్తిమై?

తే॥ వార లీరీతి రేవున • నీర మాడి, యాశ్రమము చేరి జ్ఞాన గ • మ్యంబు పరమ
వస్తువుఁదలంచిహుతవహు • భక్తిఁ గొలిచి, మునులప్రేమంపుటాతిథ్య • మనుగ్రహించి

ఉ॥ వేసట కోర్చి తానె యొద • వించిన యయ్యమృతంబుఁ బ్రీతి స్వ
ర్వాసులకున్ భుజింపుఁడని • రాజిల నిచ్చిన మేటి యిప్పు సం
తోసము తోడ మౌనులిడు • దుంపల నాకులఁ దృప్తిగాంచె; నౌ
వీసర వోవునే తనియు • పెద్దల కొందఁగఁ జేయు కృత్యముల్?

గుహుఁడు రాముని గానవచ్చుట.

సీ॥ అంత వే నావల • కధికారి దివ్యాప, గా తీరవాసి వి • ల్కాండ్ర మిన్న
కుధర భుజ యుగుండు • కుక్కలు గలవాఁడు, తమ్మటమును జోళ్లు • దాల్చువాఁడు
చీకట్లు గుంపులై • చేరెనన గ నొప్పు, మెఱుఁగారు నల్లని • మేని వాఁడు
తనవెంట సేన రా • దట్టంపుఁ గార్మొగు, ళ్లాగి లేచి వచ్చెనా • నొప్పువాఁడు

తే॥ కాడుపుఁ గట్టితోదుందుభిఁ • గొట్టువాఁడు, పంబ పంబ వాయించుసై • న్యంబుగలఁడు
తలిరుఁ బోలిన కెంపు తూ • పులగలాఁడు, గజఘటలవంటిచుట్టముల్ • గలుగువాఁడు

తే॥ తొడల కంచంపు టరలాగు • దొడిఁగినాఁడు. చుట్టు పులితోఁకలను వ్రేలఁ • జుట్టినాఁడు
తెల్ల నామంబు నుదుటను • దిద్దినాఁడు, భల్లుకాజి నోష్ఠిషంబు • పరఁగువాఁడు.

సీ॥ పండ్లు కూర్చిన లీలఁ • బరిధ విల్లెదు గవ్వ, లం గూర్చుహారము • ల్దాల్చినాఁడు
బాళ్లు కూర్చిన రీతి • రవళించు నందియల్, పొలుపుగాఁ గాళ్లకుఁ • బూనినాఁడు
చీకట్లఁ గట్టి చే • ర్చినయట్లుచెన్నారు, సిగయందు పరివెన్ను • చెక్కినాఁడు
మూనియఁ ద్రావిన , జానున నొప్పారు, నిరుల వన్నియ మేనఁ • బొరసినాఁడు

తే॥ నిడువ కసుబొమల్ మిక్కిలి • వెడఁద తొమ్మ, గలుగువాఁడు కటుకు శాశ • కంటకములఁ
బోలు రోమముల్ ముంజేతఁ • బొందువాఁడు, వజ్రముం బోలు మధ్యంబు • పటలువాఁడు

తే॥ పలుకు పొందిక లేకుండఁ • బలుకు వాఁడు, చలువ కంటెను క్రూర దృ • ష్టులు గలాఁడు
నల్ల చిన్నెల ధునెగల • నడుము వాఁడు, జముఁడు సైతము వడఁకెడు • స్వరమువాఁడు

తే॥ బల మతిశయింప నెఱచి చేఁ • పలు భుజించు, కంపుగలిగి నవ్వవి నోరు • గలుగువాఁడు
కినుక లేకున్న విప్పులు • కెరలునట్టి, కలుకు డెడిదంపుఁజూపులు • గలుగువాఁడు
ఆ॥ గంగ దరిని గలుగు • శృంగి బేరంబను, నగరమున వసించు , నాయకుండు
గుహుఁడు రాముఁ జూడఁ • గొనకొని తేనియల్, మీఱు కాన్క గొనుచు • తిలఁజేరె.
క॥ ముదమున బంధులకడఁ దన • ప్రదరంబులు, విల్లు వాలు • వదలి విమలమౌ
నెదయందు నెనరు నిండుగఁ • బొదలు గుహుఁడు తపసి వాటి • పొంతను నిలిచెన్.
తే॥ వేఁటరుల నాయకుండెదఁ • బ్రేమనిండ, గుక్కఁ బోలిన ని సేవ • కుండు వచ్చి
యాజ్ఞ నెఱవేర్ప నున్న వాఁ • డనఘ చరిత!. కరుణ నేలు కొమ్మనుచు బి • గ్గఱగఁబిలిచె
తే॥ పిలువ విని లక్ష్మణుండట • వేగ వచ్చి, యెవఁడ వీవు వచ్చిన పని • యేమి యనఁగం
గుర్కురము వంటి మీ సేవ • కుండు గుహుఁడు, పాద సందర్శనము చేయ • వచ్చెననిన

చ॥ ఇచటనె యుండు మంచు వచి • యించి పదంపడి లోని కేగి య
న్న చరణ పంకజంబులకు • నర్మిలి మ్రొక్కి విశుద్ధ మానసుం
డు చితుఁడు తల్లికంటె నెన • రొప్పిన వాఁడు గుహుండు నావికా
నిచయము గల్గువాఁడు నిను • నెమ్మిని చూడఁగ వచ్చె నాఁడనన్.

ఉ॥ రాముఁడు సంతసించి కొని • రమ్మన రమ్మని లక్ష్మణుండు ప్రే
మామృత మొల్కఁ బిల్వఁగగు • హాఖ్యుఁడు లోనికి వచ్చి యాస నా
కోమలికంబుఁగాంచి తన • కుం గల కన్నులు ధన్యతంగొనన్
నేమము తోడ మ్రొక్కియట • నిల్చెఁ గరంబున నోరు మూయుచున్.

మ॥ ఇటఁ గూర్చుండుమ దాసి యంచు రఘు వం • శేశుండు వాక్రుచ్చ నం
తటఁ గూర్చుండక యెల్ల మీఱిన ప్రియాం • త ర్భూత భావాఢ్యుఁడా
దట మీకోరెముఁదెచ్చినాఁడ మధు మ • త్స్యంబుల్ గొనుండన్న మీఁ
దట రాముం డెల నవ్వుతో ననుఁ దహో • ధన్యాత్ములం గాంచుచున్.

ఉ॥ వీడని ప్రేమ పండి ప్రభ • వించిన భక్తి యె ముఖ్య హేతువై
నూడిదగాఁగఁ దెచ్చినవి • చొప్పడు చెన్నుఁగ దుర్లభంబులౌఁ
బోఁడిమి కూర్మిచేత నవి • పూతములౌ సుధకంటె నింపులౌ
వేడుకతోఁ గొనం దగిన • వే భుజియించినవార మేకదా!

క॥ మాపిచట నుండి రేపట, రేపకడ సురాపగం ద • రింపఁగ వలె నీ
పీపాట వెళ్ళినావం. జేపడఁ గొనితెమ్ము సాహ్య • చి త్తమునఁ జెలీ!

ఉ॥ శ్యామల దేహుఁ డిట్టులు ప్రి • యంబునఁ బల్క గుహాఖ్యుఁ డిట్లనున్
భూమిని సర్వ సంపదలు • పొల్పగ నీయవికావె? నీదు తీ

రీమెయిఁ గాంచు కన్నుల స • హించిన కృత్రిమ వేష నేను నీ
బాములఁ జూచి నిన్ను విడు • వం గలనేః యిట సేవ చేసెదన్.

చ॥ విలుగల వీరులందు ఘన • విశ్రుతుఁడాతని పల్కు విందుఁ దొ
య్యలి జనకాత్మజం గని గు • ణాకరు తమ్ముని మోముఁ గాంచి యీ
బలియుఁడు మేరదాఁటి చను • భక్తిగలాఁడని పల్కుచున్ దయా
విలసితనేత్రుఁ డాతనిని • పేరిమి మాఁకడ నుండుమా యనెన్.

ఉ॥ నావుడు రామచంద్రునకు • నర్మిలిమ్రొక్కి మునీంద్ర వాటికిన్
గావలియుంచి సైన్యమును • కార్ముకముం దగ నెక్కువెట్టి బా
ణావలి చేతఁబూని కటి • యందడిదంబు ఘటించి యంబుదా
రావముఁ బోలు కంఠమున • రాఘవుఁ బ్రస్తుతిసేసి నిల్చుచున్.

ఉ॥ రాజ్య సుఖంబు వీఁడి యిటు • రాఁ గతమేమన సర్వలోక సం
పూజ్యుని తమ్ముఁ డంతయును • వోలఁగఁ దెల్పఁగ నానిషాద సా
మ్రాజ్య విభుండు చింతిలి ధ • రారమ పెద్ద తపించియున్ ఫల
ప్రాజ్యత నొందకుండెనని • వందురెఁ గన్నుల నీరు చిప్పిలన్.

చ॥ పరవిన చీఁకులన్ పగఱఁ • బాఱఁగఁ దోలి దిశల్ జయించి యు
త్తరదిశ నిల్చి పాలన ము • దంచిత లీల నొనర్చి కీర్తి సం
భరితముచేసి సర్వజన • మాన్యత పెల్లుగడించి పెద్ద ని
ద్దురగొను నాజికై వడిసె • తోయజ మిత్రుఁడు క్రుంకె వెద్దెసన్.

చ॥ ఉరవడి సంజ కర్జముల • నొప్పుగఁదీరిచి రాఘవేంద్రుఁడున్
సురసుధ వోలు సీతయు వ • సుంధర వర్ధిలు శాద్వలంబునం
బొరసిరి నిద్ర కార్ముకము • పూని సుమిత్ర సుతుండు తెల్లవా
ర్వఁజకును కన్ను మూయక క • రంబు మెలంకువ నిల్చెఁ గాపుగన్.

ఉ॥ ఎండలు కాయు హేమగిరి • యింబు చెడన్ విలసిల్లు ప్రాజ్యరుక్
షండము లీను వజ్ర మయ • కాంచన భూషణుఁ డర్కవంశ్య చం
ద్రుండు మృగేంద్ర సన్నిభ గ • తుండగు లక్ష్మణు నిద్రచేర నా
యండ కయోధ్యఁజేరు దిన • మందున రమ్మని పల్కెనా మెయున్.

తే॥ వీరనిధి లక్ష్మణుని విధి • మీఱలేక, యతని పాదపద్మములకు • నతి యొనర్చి
యార్య! మీయాజ్ఞ తలఁదాల్చి • యట్లెవత్తు, ననుచు వెడలె నిద్రాదేవి • యచటి నుండి

చ॥ కమల నికేతనాఁశియగు • కాంత విదేహ నృపాత్మజాతతో
విమలుఁడు రామచంద్రుఁడట • విం బవళించుటఁ గాంచి యెట్టి గా

రములను బొందు నంచితుఁడు • రక్కెస రీతి నిటం బరుండె హా!
యమవిధి యంచు లక్ష్మణుఁడు • నశ్రులురాల్చుచు నిల్చె బొమ్మనాన్.

మ॥ పరికానిం గరియూథముల్ బలయు తే • వం జుట్టు చుట్టాలతో
శరముం గూర్చిన వింటితో గుహుఁడు ప • జ్జన్ లక్ష ం జూచి ని
ద్దుర గావించెడు రాముఁగాంచి మిగులన్ , దుఃఖించి కన్నీటితో
ఝురముల్ వెల్వడు శైల లీల నిలిచెన్ • సంతప్త సర్వాంగుఁడై.

చ॥ జననములేని భాస్కరుఁడు , స్వర్గ సుఖంబులు చావుపుట్టుకల్
దినగతి బోధసేసి కడ • తేఱు పథంబును తెల్పఁబూని భూ
జనముల మేలు కొల్పుటకుఁ • జయ్యన వచ్చిన వానిఁ బోలి తా
మునుపటి నాఁడడంగి మఱి • పుట్టెను పిమ్మటి నాఁడు తూర్పునన్.

తే॥ పంకజంబులు తేరిపైఁ • బరఁగు భాను, మండలముఁగాంచి వికసించె• మఱియునొక్క
నల్ల సూర్యుఁడనందగు • నాథుఁ గాంచి, సీత మోముఁ దమ్మియు విక • సించె నపుడు

చ॥ పగఱకు భీకరం బయిన • బాహులకుం దగు కార్ముకంబు నొ
ప్పుగ ధరియించు రాఘవుఁడు • పొల్పుగఁ దీరిచి కాల్యకృత్యముల్
మొగసలఁ జేరి నావికుల • ముఖ్య గుహుంగని గంగ దాఁటఁగాఁ
దగు కలమొండు దెమ్మని ము • దంబున నానతి సేయ నంతటన్.

చ॥ మనమున వీడలేని ప్రియ • మందనుఁడైన గుహుండు భక్తిమై
జనకజకుంద మాల సుమ • సాగర నీరద నీలరత్నవ
రునకు, ప్రణామముల్ సలిపి • నొచ్చి కనుల్ వెసఁ గ్రుమ్మరించు వాః
కణములు వెల్లువై పఱవఁ • గై ముకుళించి కడంక నిట్లనున్.

సీ॥ వనమాలి! విను మా ని • వాస మసత్య ప, ద్ధతిలేని శుద్ధ కాం • తార భూమి
అక్షీణ బలమున • నలరారుదుము మేము, భవదాజ్ఞ మిగుల న • ల్పంబ యైన
శిరసా వహించి చే • సెదము మమ్మెల్లర, నీ బంధువులు గాఁగ • నెమ్మి నెంచి
నీ వనవాసంబు • మా వనంబునఁ గడ, పంగ నర్థింతు మా • ప్రభుఁడ వగుచుఁ

తే॥ దేనె కొఱ్ఱలు ఉవ్వ ల•ర్ధించు నెఱచి, కలవు తోడుగాఁ గుక్కల • కరణి నున్న
యల్పమైన మాప్రాణ చ•యంబు గలదు, వనులు గలవు గంగయును దా•పుననెగలదు

సీ॥ పట్టుఁ బోలిన చర్మ • పట్టముల్ గలవు భు, జింప నింపగు పండ్లు • దుంపలుండు
నూఁగు లాడుటకు మే • లుయ్యాలలంబోలు, కలముల పైభాగ • ములును గలవు
పరుగెత్తఁదగు కాళ్ల • బలువిండ్లు గల కేలు, గలవు దుస్సాధము•ల్సాళువు సేసి
నంబర వీధి ను • న్నట్టి వస్తువునైన, గడియలోఁ దెచ్చి యీఁ • గలము మేము

తే॥ విల్లుకాండ్రాజ్ఞ నెఱపేర్చు • వేఁటరులును, బలియు రేఁబది లక్షలు • కలరుమీర
లొక్కఁ-దినమేని మాయాకు•టిక్కఁ-యందు. నిలిచి మము ధన్యు లంజేయుఁ•డెలమితోడ

ఉ॥ ఆతని వేఁడికోలు విని • హర్షముతోఁ జిఱునవ్వుతో హృద
బ్జాతము నిండు ప్రేమ రఘు • వర్యుఁడు పల్కెను వీరశేఖరా!
పూతములైన యాపగల • పుణ్య జలంబులఁ గ్రుంకి పెద్దలం
జేతము రంజిలన్ గొలువు • చేసి యనంతర మిందు వచ్చెదన్.

తే॥ అనుడు నింగితజ్ఞుండగు • నాగుహుండు, వడివడిం జని యొకపెద్ద • పడవఁదెచ్చె
జలజనేత్రుండు మౌనుల•సెలవుగొనుచుఁ, దమ్ముతోఁ జంద్రభాలతోఁ దరణినెక్కె

ఉ॥ ప్రాణముఁ బోలు రాముఁడు త• రంగిణిలో నడపింపు వే యనన్
నాణెముతో మరాళ మటు • నావ తరంగములందు పోవ ని
స్త్రాణ వహించి తాపసులు • సంకటమున్ భజియించి చింతమై
బాణలి వైచు మిర్యముల • భాతిని వాడిరి రాము పోకకై.

ఉ॥ పాలను గెల్చు పల్కుల నృ • పాల తనూజయుఁ దమ్మి నెచ్చెలిం
బోలిన రాముఁడున్ నదిని • పుణ్య జలంబుల మీలతోడుతన్
బోలఁగఁ గేల వారుకొని • పొల్పుగఁ జల్లుచు నుండఁ దెడ్లతో
మాలిమి నడ్పు నావ పటి • మం జనెఁ గర్కట మేగు కైవడిన్.

ఉ॥ చందన సైకత స్తని ప్ర • శస్త సురాపగ కాంతి పుంజముల్
చిందుమణుల్ తళత్తళలు • చెంద. సుగంధ జలేజ రోచులె
ఱ్ఱందన మొంది తేటగు త• రంగములన్ కరముల్లటించి తె
చ్చెం దన దక్షిణంపుఁ దట • పీమకుఁ బ్రేమ పయోధిఁ జేరుచున్

శా॥ ఆర్యం డావలి తీర మెక్కి ప్రమదం • బారంగ నచ్చో సుహృ
ద్వర్యుం గాంచుచుఁ జిత్ర కూటమునకున్ • దారిన్ వెసం జూపి నీ
కార్యం బారయ నేగు మన్నఁ జెలిమిం • గావంగఁ బ్రాణంబులన్
స్థైర్యం బొప్పఁగ నీయఁ దగ్గ గుహుఁడా • సత్య స్థిరుం గాంచుమన్.

ఉ॥ ఏనును వెంటవచ్చెదు న • దృష్టము పొందుదునేవి రాఘవా!
కాననమందు దారి నెఱుఁ • గన్ వలఁతిన్ మఱి పండ్లు దుంపలున్
దేనెయు మీకు వేళకాగఁ • దెచ్చి యొసంగు పవిన్ సమర్థుఁడన్
జాను కుటీరముం జలుపఁ • జాలిన ప్రోడను వెంట వచ్చెదన్.

ఉ॥ దుష్ట మృగంబులన్ దిశలఁ • దోలుదు శుద్ధ వనస్థలంబులన్
గష్టము లేక రోసి వెసఁ • గాంతును కోరిన వస్తు జాలముల్

మృష్టము గాఁగఁ దెత్తుఁ బని • మేకొని చేయుదు రేయి వేళ వి
స్పష్టముగాఁ జరింతు నెడఁ • బాయక యుండెద వెంట వచ్చెదన్.

చ॥ పలువగ దుంపలన్ శిఖరి • పై లభియించినఁ గెల్లగించి తే
వలఁతిని చాలదవ్వు నడ • వన్ జలమెచ్చట నున్నరోసి తేఁ
గలుగుదు విల్లుదాల్చి మిము • గాతును కంటిని తెప్పవోలె నే
నలుకను దేవికిన్ శ్రమము • నందను వీడక వెంట వచ్చెదన్.

చ॥ మురువగు వక్షముం గలుగు • మోహనరూప! యభీష్టమేని సం
బరమున నాబలంబుఁ గొని • వచ్చెదఁ గాచెద నొక్కవేళ ము
ష్కరు లెవరేని శాత్రవము • సల్పి పయింబడిరేని తొల్త నే
నిరవుగఁ దాఁకి ప్రాణముల • నిచ్చెద వేఁడెద వెంటవచ్చెదన్.

చ॥ అనుచు గుహుండు భక్తిమెయిఁ • బ్రార్థన సేయఁగ రాముఁ డిట్లనున్
వినుము సుహృత్తమా! సుగుణ • విశ్రుత! ప్రాణముఁబోలు వాఁడ వీ
యనుజుఁడు నీకుఁ దమ్ముఁడు ల • తాంగి ధరాత్మజ నీకు మిత్రురా
లును భవదాజ్ఞ కేను మఱి • లోఁగిన వాఁడ నొరుండ నొదునే?

చ॥ శ్రమముల నొందు నంతఁ గద • సౌఖ్యము గల్గును జీవకోటికిన్
వెనుక సుఖంబుకై సడుచు • వేధ వియోగముఁగూర్చెనంచు నీ
మనమున నెంచి చింతిలకు • మానుగ నల్వుర ముంటి మయ
క్కొను మనమొప్పు సోదరులు • కూరిమి నైదుగు రైతి మియ్యెడన్.

ఉ॥ కాలవిపర్యయంబునను • కల్గు సిలుంగు భరింపఁ దోడు కాఁ
జాలిన నీదు తమ్ముఁడు య • శస్కరుఁ డొక్కరుఁ డున్నవాఁడు నా
కేలలి నేరితో నయిన • నేల పగల్ జనియించు? నీవు నీ
ప్రోలికిఁ బొమ్ము నే మరలి • వోయెడు నాఁటికి నిన్ను గాంచెదన్.

ఉ॥ అచ్చటి బాంధవ ప్రతతి • నారయ నీ యనుజుండు గల్గెన
ట్లిచ్చటి చుట్టలం గరుణ • నేలఁగ నేరు గలారు పల్కుమా?
నచ్చిగ నీకు బంధువులు • నాకును బంధులు గారొ? వారలన్
బెచ్చగు దుఃఖ మొందఁ దగ • వే? మదనుజ్ఞను వారిఁ గావుమా.

ఉ॥ ఆనతి మీఱలేక మది • నంగద వీడఁగలేక చూచు వా
రీ నరుఁ దేదొ రోగపడె • నేమొ యనం జను శృంగిబేర భూ
జానియు వీడుకోల్వడసె • జానుగ భూషలు దాల్చు కేకిఁబోల్
జానకి లక్ష్మణుండు రఘు • చంద్రుఁడు పట్టి రరణ్యమార్గమున్.

7. వనప్రవేశపటలము. 45

చ॥ వెడఁగులు పోఁడిమిన్ వలఁచు • వేశ్యల డెందమువోలెఁ జెమ్మ యొ
క్కెఁడయును కద్దొ లేదొ యని • యేర్పడ శంక వహించు నట్టు ల
ప్పుడమియు నెండఁ బాలు మిడి • వొందుచు వేసఁగివచ్చువేళ రా
ముఁడు చనుదేర మేఘములు • మూఁగెడు జాడలు దోఁచె మింటిపై.

ఉ॥ గ్రహపతి లేఁత వెన్నెలల • కై వడిఁ గాయఁ దరూత్కరం బను
గ్రహమున నీడ లీన ఘన • కాండము సోన వెలార్ప గంధ సం
గ్రహుఁ డనుకూలుఁడై వెలయఁ • గైపున నెమ్మిగుఱు లాడఁ జారు వి
గ్రహు లెదఁ దాపముం గొనక • కాననవీథిఁ దరించి రిమ్ముగన్.

మ॥ ధరణీజాతను గాంచి రాముఁ డను డెం • దం బింపు సొంపార నో
హరిణాక్షీ! యిటు చూడు మింపయిన వ • స్త్రాళుల్ ఘటింపించు మే
ల్పెరవుం జూపెడు నింద్రగోపములు ను • ర్విన్ తేలపూరాసులున్
ధరణీ దేవికి రత్నహార విధి ను • ద్యత్కాంతులం జిమ్మెడున్.

శా॥ రోలంబంబులు పాడ మద్దెల మొగుల్ • మ్రోఁగింపఁ బింఛంబులన్
లీలన్ విప్పి నటించు నెమ్మిగుఱులు నీ • నెమ్మేనసంఖ్యాక నే
త్రాలం జూచుచు నీదు వేనలి క్రియన్ • రాజిల్లకుండంగఁ బే
రీలన్ బర్హము ముద్దుకొన్న వయినం • బింపారగాఁ జూచితే?

చ॥ పరవిన కాంతు లుల్లసిలు • పచ్చని మేనును రాగ వక్త్రమున్
బొరసిన కీర వారములు • పోల శిరీష లతాంత రాజిపై
విరువుగఁ గూరుచుంట గణి • యించిన నీదు ప్రకోష్ఠమందు ప్రా
లు రహిఁ జెలఁగుఁ గాంచితె వి • లోలవిశాల మృగాక్షి! యియ్యెడన్.

తే॥ ఆమ్ర పల్లవ లలిత వ • ర్ణాంగి! చూడు, నమలి పిల్లలు జింక కూ • నలును నీదు
మేనివన్నియ చూపుల • మేల్మిఁ గాంచి, తమకుఁ జుట్టంబవియె యెంచి • దాయుచుండె.

తే॥ ప్రసవ రాశిలో నిద్రించి • వచ్చు కేకి, పింఛమునఁ దావి యుండుట • పెట్టగాంచి
ప్రణయ కోపాన దానిఁ జే • రంగనీక, తిరుగుచుండుట చూచితే • తెరవ మిన్న!

తే॥ వికచకంకేళి నెట్టని • విరుల యందు, గండుఁ దుమ్మెదల్ వ్రాల బం • గారునూఁదు
బొగ్గులందున లేచు ని • ప్పులను పోలి, వెలయుచుంట వీక్షించితే • విధు విభాస్య!

తే॥ నాగలింగ కలిక నొక • నమ్మిగాంచి, పామవి తలంచి నోటితోఁ • బట్టికొన్న
వరణిఁ గవి విరి మొల్లలు • సలుపు చుండు, మందహాసంబు గంటివే • మధుర వాణి!

ఉ॥ కోనల సంచరించు పులి • కూనలు చీఁకటి ముద్దలన్న చె
న్నూనిన హస్తిపోతములు • నొద్దిక గొల్లలయింటి క్రేపులన్
బూనికఁ గూడి వైరమును • పొందక వీడెడు నిచ్చలేక మే
లానిక సంచరించి చెర • లాడుచునుండుట గాంచితే చెలీ!

చ॥ ముడువఁగఁ దగ్గ పూలు పరి • పూర్తిగఁ బూచిన గుత్తసంతతుల్
దొడిగిన పెక్కుకొమ్మలు మ • ధు ప్రసవంబులఁ దాల్చు కొమ్మలో
క్కెడ దిగి నీరమాడు క్రియ • నింపగు తెల్లని పట్టువల్వకై
వడిఁ దగి తావులం జిలుకు • వారిని మున్గట, చూచితే సఖీ!

ఉ॥ నీటగు వింటి కొప్పు లలి • నెన్నుదు రొప్పు వరాలకుప్ప? యీ
పాటలి మొగ్గలందు చొరఁ • బాఱఁగ లే కెలదేంట్లు మిక్కిలిన్
వాటము గాఁగ విచ్చు ప్రస • వంబుల పై కెగఁ బ్రాఁకి యుండుటల్
హాటకమందు నీల మణు • లంటిన చందము దోఁచుఁ గాంచితే.

చ॥ పరిమితి మీఱి త్రాగు మధు • పాయులు కన్నులు తెర్వలేక బ
మ్మెర గొని సొక్కి మార్గము గ • మింపఁగఁ గానక తూల, నాఁడు బం
భరములు గాంచి ముఁదుగను • పాటలు పాడుచుఁ బోవ వెన్కఁ జిఁ
తు రహిని నేగు చుండె నది • గోకనుఁగొంటివె? యంబుజాననా!.

చ॥ విరి కయిసేఁత కన్యకలు • వే యలవాటొనరించు నట్లు బం
గరువు హొరంగు రంగరువు • గల్గిన వేఁగిస కొమ్మ లిందు నీ
పరసితె? నీదు ముంగురుల • యందపు ఫాలము నంట సూటిగా
బెరయు వినూత్న పుష్పముల • వేడుకఁ జిందఁగఁజేయుచుండుటల్.

ఉ॥ సుందరి! తార హారమును • సొంపుగఁ దాల్చు పయోధరంబుపై
నందు హరిద్ర లేపము క్రి • యన్ సుర తావులు వీచఁ బుప్పొడుల్
క్రందుగ రాలపైఁ బడుచుఁ • గప్పుట చేత హిరణ్య ఖండముల్
పొందుగ వాసగా విరిసి • భూస్థలిఁ బడ్డ విధానఁ గన్పడున్.

ఉ॥ నీ పదకంజముల్ కరఁగు • నే యని హర్మ్యనఁ ద్రోవ నెల్లెడన్
మోపఁగ మెత్తనౌ కరణిఁ • బూవుల రాల్చిన చెట్లఁ జూడు మీ
దాపలి పూవుఁ గొమ్మలు సు • ధామయదేహ! యుదుక్కఁ బోలి మో
పోపని నీదు కౌనునకు • నొప్పగ లేక చలించె వెల్లనై.

సీ॥ నీరజంబులఁ బోలు • నీ పాదముల నీదు, పాదంబులం బోలు • పల్లవముల
ముసరిన తేఁటి గుం • పులను గాంచెదె? చీఁక, టిం బోలు నీవేణి • తీవి యొప్పు

మొగుళులఁజూచెదే? భుజములఁ బోలిన, యెల వెదుళ్ళగుముల • లలినిగంటె?
శః కోకిలలపాట • లాకేకి గమియాట, లేజింక చూపుల • హేల కంటె?

తే॥ కలికలను సూనములు నిండఁ • గలుగు కొమలఁ, బక్షులటనటఁగూర్చుంట• వర్ణ వ్రాయు
పలు తెగల పూల పక్షుల • విలసనంబు, వఱలు తెర చీరలం బోలు • వానిఁ గంటె.

చ॥ అనుగల మొందు జానకికి • నవ్యమ పంక్త్యఁ డిటుల్ వచించుచున్
దనియు విహార పద్ధతిని • దారిని చాల సతిక్రమించుచున్
దినమణి యస్త శైలమునఁ • దేరును నిల్పుట గాంచి రాఘవుం
దెనసితి మంచుఁ బల్కెను ము • నీశ్వర వాటముఁ జిత్రకూటమున్.

రాముఁడు భరద్వాజు నాశ్రమము చేరుట

సీ॥ మించు ప్రేమను మనసు పూ • రించువాఁడు, చిరము తిరముగ సిద్ధికై • చేయుతపము
ఫలము గనుపెఱింగిన భర • ద్వాజ మౌని, పూని భవరోగ వైద్యుని • గానవచ్చె.

క॥ గొడుగును దండము కుండిక, జడముడులును జింకతోలు • సంధించి వెసన్
దడఁబడక త్రోవఁగాంచుచు, నడచి యెదురు వచ్చె యోగి • నాథుం డటకున్.

సీ॥ నాల్గు వేదములు ఘ • న క్రమ పదరీతి, నటనంబు సలిపెడు • నాల్కవాఁడు
నలువ సృజించు ప్రా • ణులు సమస్తం బొక, రూపునఁ గాంచు కా • రుణ్యమూర్తి
యెల్ల లోకమ్ముల • సృష్టించు నేర్పున, హరినాభిఁబుట్టని • యపర ధాత
మునినాథ నికరంబు • ఘన శిరోమణి యగ్ని, పూజ తప్పక చేయు • పుణ్యమూర్తి

తే॥ రాఁగరాఘవేంద్రుఁడుసుమా•ర్చనముచేసి, ముని పదములకుమున్మాఱు• మ్రొక్కిలేవ
నతని గాఢ పరిష్వంగ • మాచరించి, తపసి వేషంబు గాంచి చిం • తయు వహించె

క॥ చిరము ధరనేలఁదగు నీ, తరుణంబునఁ దపసి రూపు • దాలిచి పనులన్
జరియింప వచ్చు కారణ, మరయఁ దగునే యేని తెల్పు • మా? యని యడుగన్

చ॥ జరిగిన వృత్త మాతనికి • స్పష్టముగా వివరింప మౌని ని
వ్వెరగొని యిట్టి చెయ్వి ప్రభ • వించునె యీ యుగమందు నక్కటా!
జరుగక తప్పునేమి విధి • చక్కటి; గొప్పతపంబు చేయదీ
ధరణి యటంచుఁ జాలఁ బరి • తాపము నొందెను దెందమందునన్.

ఉ॥ పేశల క్రమ వాక్య వర • బింబ సమోష్ఠి విదేహ కన్యతో
శ్రీ శనిభుండవౌ నిను మ • హిం బరిపాలన సేయు మంచు భూ
మీశుఁడు నాహితుండు వచి • యించి యనంతర మిట్లు పంపి జీ
వాశ గడించువాఁడు భువి • నాఱడిఁ బొందక యుండుఁ జెల్లరే!

చ॥ తొడరిక గాఁగ సౌఖ్యమును • దుఃఖము వచ్చుట సాజమేకదా?
పుడమిని దేహి చేయు తన • పుణ్యము పాపము చేత నవ్వియుం
దొడరును మిన్న కిక్కరణి • దుఃఖము నొంది ఫలంబె? యంచుఁ దాఁ
దడవుచు రాముదేహము ము • దంబునఁ దోకొని యేగె నింటికిన్.

ఉ॥ పూతగుణుండు యోగికుల • పుంగవుఁడాదటఁ దోడి తెచ్చి ప్ర
స్ఫీత తలంబు చూపి గుణ • పేశల వాక్కుల నాతిథేయముల్
బ్రాఁతిగఁ జల్పి కాయలను • పండ్లనొసంగి తనూజులం బలెన్
బ్రీతిగఁ జూడ రాఘవులు • వేడుక నిల్చిరి రేయి యచ్చటన్.

తే॥ ఇతనితో మనమిట వసి • యించు కతన, సుగతి గలదని తలపోసి • సుజనహితుని
రాముఁగని భరద్వాజుండు • ప్రేమతోడఁ, గలదు వచనీయమని యిట్లు • పలుకఁదొడఁగె

చ॥ కలవిట నిండుగా జలము • కాయలు పూవులు పండ్లు దుంపలున్
గలిగిన చింతలుం దొలఁగుఁ • గ్రచ్చుఁ బుణ్యము వృద్ధి నొందెడున్
గలుగద యింతకంటె మఱొ • కండు ప్రశాంత సుఖస్థలంబు మీ
రలు మముగూడి యుండినఁ గ • రంబు కృతార్థుల మౌదు మిమ్మహిన్.

శా॥ అంతర్వాహినియౌ సరస్వతియు సూ • ర్యాత్మజయసంజాత యీ
ప్రాంతంబందె సురాపగం గలియు ది • వ్యక్షేత్ర మీతావు వా
క్కాంతుండిందు వసింపఁగా నెడఁద ను • త్కర్షించు మా బోటికీ
చెంతంజేరఁగ దుర్ఘటంబు లభియిం • చెం బూర్వపుణ్యంబునన్.

చ॥ అనియిటు పల్కు మౌనిఁగని • యంజలితో రఘురాముఁ డిట్లనున్
మునివర! కోసలంబునకుఁ • బుణ్యతలంబిది దవ్వుగాదు మా
జనములు గుంపు గుంపులుగఁ • జక్కన వచ్చి వసింతు రిందు మా
యునికి నెఱింగిరేని యది • యొప్పదు మీరు గ్రహింపఁ జాలరే?

ఉ॥ నావుడుఁ దాపసేంద్రుఁడను • నాయమ యిద్ది నిజంబ యొప్పితిన్
వావిరి నీవనంబుఁ గడ • వన్ దశయోజన దూరమందునన్
దేవతలెల్ల బ్రాంజలి సు • తింపఁగ నొప్పిన చిత్రకూటమే
నీవు వసింపఁ దగ్గ దది • నిక్కము నాకముకంటె నింపగున్.

తే॥ మురిపమున నిట్టులను యతి • వరునకెఱఁగి, మూవురును చని పిల్లన • గ్రోవులూఁదు
గొల్లపల్లె లుపత్యక • లెల్లఁగడచి, యమునఁ గాంచిరి కదఁక మ • ధ్యందినమున.

శా॥ సారంగంబులు నీరుద్రావుటలు భా • స్వద్వ్యాళ సింహంబు లా
ప్పారం గాంచి పవిత్ర వాహినికి హ • స్తాబ్జంబుల న్మోడ్చి వి

స్ఫారంబైన ధరా పరాగము విడన్ • స్నానంబు గావించి కాం
తారాహారముఁ గొంచు నిల్చి రగ బ్యం • దచ్ఛాయ విశ్రాంతికై.

ఉ॥ అవ్వల వాహినిం గడచు • టారయుమా యన లక్ష్మణుండు తా
నవ్వనిఁ గల్గు వంశముల • నంటఁగఁ గట్టి కలంబు చేసి పై
జవ్వనియున్ రఘూత్తముఁడు • చయ్యన నెక్కఁగ రెండు చేతులున్
మవ్వపుఁ డెడ్లుగా ఋషముఁ • మాడ్కి నిత్రోచుచు దాఁటె నన్నదిన్.

తే॥ రాము తమ్ముని భుజ మంద • రంబు తిరుగ, నొక్క ప్రక్క నీరంబు తూ • ర్పుదధిఁ జేరె
మిగిలిన జలములు పడమటి • మేరఁ జేరెఁ, దెప్పవైశంబ యావలి • దిక్కుఁ జేరె.

ఉ॥ నారలు దాల్చియుం ద్రిభువ • న ప్రతిమారులు దంతివైరి గం
భీరులు తీరమెక్కి యట • విం బహుదూరము వోయి కొమ్మలన్
వేరులు మాఁడి ధారబియు • వేఁడిమి నొంది కనంగఁ జిత్తమున్
నీరుగఁ జేయునట్టి యొక • నిర్జల భూమిని గాంచి రయ్యెడన్

ఉ॥ జానకి యీభువిం గడవఁ • జాలదయంచు విభుండు చింతిలన్
భానుఁడు శీతభాను చెలు • వంబునఁ జందన శీతలత్వముం
బూనెను మాఁడి నల్లనగు • మోడులు వెంటనె పల్లవించె ఘో
రానల మంత నంబుజ వ • నాకృతి నొందె మనోహరంబుగన్.

ఉ॥ వేఁచిన విత్తులట్టి కటి • వేంద్రపు రాళులు కోసి మెత్తగా
పైచిన పూలఁ బోలినవి • వేఁగిన తీఁగలు నన్చెఁ గోలలం
బూఁచిన చిల్మివోయి సుధ • వొంది భుజంగము లుఁడెఁ దృప్తిమైఁ
దోఁచిన మేఘముల్ గురిసెఁ • దుంపురులన్ భువనంబు చల్లఁగాన్.

తే॥ హింస్రకులగు వేఁటరులు బు • షీంద్రులైరి, యాఁకలియె లేక పగవీడి • యల తడవు
పులుల కడఁ జేరి సారంగ • పోతకములు, పాలు ద్రావ సాగిన యవి• భయములేక

తే॥ కొండ చిలువలు క్రూరంపుఁ • గోపమీఁగి, నీటదిగినవి వోలె శాం • తి నివహించె
వంశములు చిటపెటమండు • వరుసమాని, కుందరదనలదాహముల • కొమరు దాల్చె.

చ॥ కసవు పెరింగి పచ్చనగు • కంబళముం బఱపించినట్టి సొం
పెసఁగె మయూరముల్ పురుల • నింబుగ విప్పుచు వేశ్యలంబలెన్
బొసఁగఁగ లాస్యముల్ సలిపెఁ • బోయెడు త్రోవల గండుఁ దుమ్మెదల్
దెసలను వైణికాళి బలెఁ • దృప్తిగ గానము సేసె నయ్యెడన్.

చ॥ ఫలము లకాలమయ్యుఁ బరి • పక్వములై యిల వ్రాలుచుండె దుం
పలు తమ వేళ్లతోడ వెలి • వాటి కనంబడె భూమియెల్లఁ బూ

వులఁ దరుజాలముల్ సొగసు • పూనివ చానలఁ బోలెఁ; బ్రేమ మ
గ్గలముగఁ గూర్చు శీలమున • కంచెఁ దపం బొకరుండు గల్గనే?

తే॥ బోయ పల్లెయు మునిపల్లె • యాయెఁ గెంపు, వోలె నెడనెడ నారుద్ర • పురుగులొలసె
వృక్షములయందు చింతించు • పెంటులఁ గని, గండు కోయిలల్ ప్రియమున • గారవించె.

చ॥ వెనుకకు వచ్చువేళ విని • పించిన నాథులఁగాంచి ప్రాణముల్
తనియఁగఁ గౌగిలించుకొని • దాడికి నంపిన యౌవతంబు నె
మ్మనముల కై పడిం గుముల • మాఁడిన యమ్మరు భూమి, గెల్చి వ
చ్చిన ప్రియులం గనం జెలఁగు • చేతములం బలె నయ్యెఁ జల్లనై.

మ॥ మరుభూమిస్థలి దాఁటి మువ్వురెలరే • మస్నిగ్ధ గర్భంబునన్
మఱుఁగన్ గర్జిలు మేఘపాళిఁ గని సం • భ్రాంతాంతరంగంబుతోఁ
గరిణీవారముగాఁ దలంచి గజముల్ • కైసాఁచు నెత్తైన భూ
ధరముం గాంచిరి చిత్రకూటము మునీం • ద్ర ధ్యాన సంవాటమున్.

8 చిత్ర కూట పటలము. 56

చ॥ వినుత సురాశికిన్ మనకు • వేఱిమి నొందక యొక్కయాకృతిన్
మొనసి వినిశ్చలం బయిన • పుణ్య పథంబునఁ బోవు రాఘవుం
డనఘుఁడు సీతకా శిఖరి • యందలి సుందర దృశ్య వీక్షచేఁ
బొనరు పథిశ్రమంబు మఱు • వుచ్చుచు నిట్లను నించుపల్కులన్.

తే॥ అలరుఁబోఁడి! చూడుమ యుప • త్యకతలముల, నేలకులతీవియలును త • మాలములును
నీరదములు వారణములు • వేఱుపఱచి, కాంచరానట్టి కరణిని • కాననయ్యె.

తే॥ కువలయాక్షిరో! కాంచుమ • కొండమీఁది, యురణములుమరకతరత్న • కిరణసమితి
బలయ భానుని పచ్చని • వారువములఁ, బోలి విలసిల్లు చున్నవి • పూతచరిత!

తే॥ మదగజంబు లడఁగు పెద్ద • యుదరములను, దొరయు పాములపొరలు వె • దుళ్లయందు
దగులు కొని కదలుచు నయో • ధ్యాపురమున, సౌధశిఖర ధ్వజము లనఁ • జాలెఁగంటె!

తే॥ పగడములు పొదిఁగినయట్లు • ప్రభలు వెదజ, శైల పార్శ్వంబు లందెల్లఁ • బాలఁబోలు
చమర వాలముల్ గదల వి • ద్రుమగిరీంద్ర, జనిత నిర్ఝరిణిఁబోలు • ఛాయ గంటె!

తే॥ కుపిత సింహ పాటిత గజ • కుంభములను, రాలుముత్తెముల్ మగువల • ప్రణయజనిత
కోపవేళను రాలు కుం • కుమ విలిప్త, మౌక్తికములన నొప్పారు • మగువ కంటె!

తే॥ శశికి విడిదిగా నెత్తిన • చందమొప్పు, గొనబు కెంపు సొంపులు నింపు • కొండకొమ్మ
హర కపర్దము గాఁగ నం • దలరు ఝరము, లందు పసియించు గంగ నా • నదరెఁగంటె!

తే॥ తళుకు మానికములతోడఁ • దరలు పన్నగములు చూడఁగా మదకరీం • ద్రములు కెంపు ముఖ పటంబులతోఁ బోవు • మురువు దోఁచెఁ, గంటివే సుధామయి! కంటి కలువదీఅ.

తే॥ రత్నపటయుతశమును దా • రంబు మోచు, ననువుఁ బోలు కౌనొప్పు ల • తాంగి! కంటె ననుచు చందన వనములు • నభముఁగప్పు, నందు చొచ్చి పోయెదుక్రియ • నబ్జుఁడొప్పు

తే॥ ఆకురెమ్మలఁగొని మూఁగు • నళులఁదోలి, తేనియంగొని కరిణికి • నానఁ గరము చేత నందిచ్చు నెలవంకఁ • జెనయు దంత , ములను గల హస్తిఁగాంచితే • తలిరుబోణి!

చ॥ మనుపకుఁ గర్తయైన హరి • మాయ నడంగి కనంగ రాకయు
న్నను విజితాక్షులైన ముని • నాథులకున్ బయలైన యట్టి భం
గిని తనయందు డాఁగి కొను • కింపురుషావళిఁ గానిపించు పొం
తనము వహించెఁ గాంచుమివి • తర్రికలౌ పటికంపు బండలన్.

ఉ॥ ఆడెడు నెమ్మికంటెఁ గడు • నందము నొందిన కోకిల స్వరా!
మోడి యెడదంతోఁ బతుల • మోములఁ గాంచక యల్కనూను నా
చేడెలు తామె వల్లభులఁ • జేరఁ దపించుచు రోయునట్లుగాఁ
బాడెడి కిన్నరాంగనల • పాటల వైఖరి వింటె? యుగ్మలీ!

ఉ॥ ఎక్కుడు విల్లువంటి నుదు • రించుక వంచి కనుంగొనన్ వెదు
ళ్లక్కడ నక్కడన్ దగుల • నారఁగఁ గాలు మరంద బిందువుల్
పిక్కలి, యందు వేఁటరులు • మేగలి దుంపలఁ ద్రవ్వటించు ప
ల్లిక్కల నిండెఁ జూచితె య • హీన సతీత్వ మహిష్ఠ దీపమా!

తే॥ ఎలమిలోఁ గుతుకంబుతో • జలకమాడు, నాఁడు కోఁతి నిర్ఝర జలంబు • బలిమి చల్ల నెదుటి దరిఁజేరి గడ్డయై • యొసఁగు మొగుబుఁ, గలఁచి చలులాడెడు మగ • కపిని గంటె!

తే॥ వత్తిలేనట్టి యప్పురి దీ • పంబు! యెండ, వంటె బరిధి కాంతులు స్ఫుర • త్వంబునొందు కెంపు గుండులు వెవ్వేల • క్రిందికి దిగు, పెక్కురవి బింబములఁ బోలి • వెలిఁగెఁ గంటె!

తే॥ శీలమా యరుంధతికని • చెప్పఁజాల! ఇమ్మహావని వేఁగిన • కొమ్మలెల్ల స్వర్ణ పుష్పంబులం జల్లి • పాదములకు, నెఱఁగి లేప వారిని పోటు • తెఱఁగు కంటె!

తే॥ తలిరుఁ బోణి! యుష్ణకరుఁడు • తపము నట్టి, శిఖరిపైఁ గొట్టుచేలాము • చెలువ లరసి పిట్టలంబోల నొడిసెల • విసరుమణులు, మింటఁ జుక్కల మాడ్కిని • మెఱయుఁగంటె!

తే॥ ఎఱుకు లగురు కట్టెలఁగాల్ప•నెగయు పొగయు, మునుల హోమకుండమ్ములమొనయు పొగయు గలిసి పెనుగిరి శిఖరంబు • కరణిఁ బర్వె, రాజవదన! కంటివె యంబ • రంబు దెసను.

చ॥ గుమగుమ గుప్పు వాసనలఁ • గూడిన దీర్ఘ వినీల కేశ భా
రములఁ జలించు కౌనుగల • రామ! వియన్నదిలోన ఋషి సం

ఘము వలె మీలు గాన నగు • కైవడి వట్టిన నిర్ఘరంబులన్
గొమరుగ రత్నముల్ వెలసి • కుప్పలుగాఁ గనిపించుఁ గాంచితే॥

తే॥ పలపు కెంపు బండలలోన • నిఱుము కొనుచుఁ, బచ్చబండలలోఁగానఁ•బడుచునుండు
కినుకఁగొన్న విద్యాధరాం • గనల యడుగు. లత్తుకల జాడఁగంటివే • లలితవాక్య!

తే॥ జలకమాడు రంభాదుల • జడలనుండి. విడిచివైచిన విను(మాని • విరులతోడ
దొరలివచ్చు రత్నములతో • మెఱపు. పలపు గలిగి పొఱుచురులఁగంటె? కలికిమిన్న!

తే॥ వేఁటరులు చేలఁగావంగఁ • బెట్టినట్టి. పలకలెత్తి వాయించుకోఁ • తులను గంటె!
అందికొని చేత నెలవంక•కందుదుడుచు. గొలయగు కొఱవతఁజూచి • తే? లతాంగి!

తే॥ మాధవీ నికుంజములందు • మగలఁబాసి. వేల్పు మగువలుండిన జాడఁ• దెల్పుచుండ
నల్లనై మాఁడినట్టి యా • ననలతోడి. తల్పములఁ గాంచితే? సహ• ధర్మచరిత!

చ॥ తలఁచిన యట్టి దేవసుధ • తప్పక యానిన వారి మాడ్కిఁ బే
రెలమిని పొందు జానకి? ర • హింపఁగ నీపెను (మాఁకులందు దీ
వలఁ దగిలించి యుయ్యేలల • వారక యూఁగుచుఁజెంచువాం(డ్ర చె
ల్వాలు రహిఁ బాడఁగా సఖున • పక్షులు వచ్చుచునుంటఁగాంచితే!

తే॥ మేనకాదులు (క్రీడించి • తానమాడఁ. గలపమును కుంకుమముఁగల్ప • కంబు లించు
మంగళ (ద్రవ్యములు గలి • యంగ నీటి. కుంపురులు పరిమళముఁ• బొందుటను గంటె!

తే॥ అడ్డుకొని మూఁడు జాలకే • యధికమైన. చల్లఁదనము పాంథులకు నొ • సంగుచున్న
శిఖరాజంబు సూర్యుండు • చేరి మేటి. మకుటముం దాల్చి తీరునఁ• బొలిచెఁగంటె

తే॥ మానికంపు బండల మీఁద•మలసివెదురు. పొదలు రాల్చిన ముత్తియ•ములు వెలుంగ
సంజ మిన్నంటఁ బర్విన • క్షత్రసమితి. కరణిఁగానంగ వచ్చుటఁ • గాంచుమబల!

తే॥ విజిత వంశ వీణారావ • విమల కుసుమ! పూచు మోపుగు లెడనెడఁ • బొలుచుచుండ
వనము మండుచు నుండెడు • పగిదిఁదోచెఁ. గాంచితే దూరభాగంబు • కన్నులలర

ఉ॥ చెందొవలందు గాజులను • చేర్చిన చెన్నునఁ గానపచ్చకే
లొందిన జానకీ! కలభ • యూథము శుండము తోలుసంచి గాఁ
బొంది జలంబు నించికొని • పోయి తపస్వుల కుండికావళిం
(గ్రందుగ నింపుచుండుటలు • గాంచితె యచ్చటి చిత్రలీలలన్

తే॥ పంపుతోఁకలు కూర్మికి • పంగు మనసు. గలుగు కోఁతులు వృద్ధులఁ • గనులులేని
తాపసులఁ గట్టలంబట్టి • దారిమాపు. చుండు వేఁడుకఁగాంచితే • యుత్పలాక్షి!

తే॥ పురులు విప్పిమయూరముల్ • మునులహోమ. కుండములనగ్ని పవిరాఁజు • కొనఁగ
చుఁడుటలు చూడుమంటెవ్వ • శోదరీ! (ప్ర. శస్తయతుల మహిమనెన్న • శక్యమగునె?

చుండుటలు చూచుచుం టె కృ • శోదరీ! ప్ర, శస్తయతుల మహిమనెన్న • శక్యమగునె?

తే॥ చెట్లఫలముల రాల్చెడు • చెడుగుణంబు! చెలఁగు కోఁతులు ప్రత్తిని • చిక్కుదీసి
వోఁగుచేసి జందెములకై • మునుల కొసఁగు, చుండుటలు కాంచుచుంటివే • యువిదమిన్న

తే॥ మావి పనస యరఁటిచెట్ల • మంచి పండ్లఁ, దెచ్చి యిచ్చు కీశమ్ములఁ • దెలవ! కంటె
దుంపలం ద్రవ్వికొని భక్తి • తోడఁ దెచ్చు, కిటుల నిటఁ గంటివే పైఁడి • కీలుబొమ్మ!

తే॥ కొండపరి జొన్న రాగి కం • కులను వెదురు, బియ్యమసుములు నీ వన • చెయ్యివంటి
నోళ్లుగల కీరనికరమ్ము • మళ్ళ నుండి, తెచ్చి మునుల కిచ్చుటఁ గంటె • మచ్చెకంటి!

తే॥ దంతములు తేజరిల్లు మ • దావళముల, నెత్తుకొని మ్రింగు భుజగంబు • లుత్తమజన
ఖాతి వినతిమై జటిలులు • పదములూని, త్రొక్కు మెట్లగు టరసికే • విక్కులాఁడి!

తే॥ చపలనేత్ర! యీ కొండపైఁ • దపముచేసి • కన్నుల ముదశ్రువులు కుండ • కరణిరాల్చు
వారలకు ముక్తినీయ దే • వతలు వచ్చు, మింటి తేరు లెండలఁ బోలె • మెఱసెఁ జూడు

చ॥ తపనుని మ్రింగి యాజ్యమును • త్రావిన కుంతముఁ బోలి కాలుఁడున్
విపుల భయంబు నొందు కడు • విప్పగు కాటుకకంటి! జానకీ!
ఉపగల సూతికాశ్రమము • నోర్వఁగ రేణువులన్ భరించి త
ద్విపములు నొవ్వనీకొదవి • తేఱిచి పట్టుచునుంటఁ గాంచితే!.

తే॥ నీదు మైకాంతి మెఱుపని • నిశ్చయించి, ఫణులు పుట్టలఁ దూఱుట • పడఁతి! కంటె
జలద నాదంబు సింహ గ • ర్జనమయంచుఁ, గలఁగిపోఱు వారణములఁ • గలికి! కంటె.

చ॥ అఱని గృహస్థ ధర్మమున • యందె తపంబును సత్యమున్ దిటం
పఱచిన యాజి పుత్త్రికుఁడు • పైదలి కిట్టి వినోదముల్ ముదా
కరముగఁ జూపుచుం జని సు • కర్ములు తాపసు లందు కాసరా
నెఱఁగి మునీంద్రవర్యులకు • నెచ్చగు విందయి యుండె నచ్చటన్.

క॥ వెసఁగాల నేమి నాఁజను, నసురుని యసువుల హరించి • యరుణంబయి యా
కసమున వెలసిన చక్రము, పసదోఁచెం బశ్చిమాద్రి • భానునిఠీవుల్

తే॥ చక్రదారిత దనుజ వి • స్తారదేహ, గళితరక్తంబు నా సరిజ • కావి పరవె
వానినోర విఱుగు కోఱ • పల్లువోలె, నంద మొందెను మింటలేఁ • జందమామ.

క॥ సుదతులకు ముఖ వికాసము • పొదలించుచు నలిన పుష్ప • ములు ముకుళించెన్
పదపడిగగనముఁ బోలిన, హ్రదముల రిక్కలను పోలి • యలరెం గలువల్

తే॥ ఆఁడు మగ కోఁతులకు మ్రాఁకు • లరయుచేగెఁ, బిడులు జంతులుసానువుల్ • వెదక వెడలెఁ
గాన పిట్టలు నీడముల్ • గానఁ బోయె, జ్ఞాన వేద్యుఁడు సంజ క • ర్మముల కరిగె

తే॥ కొన్నిపువ్వులు ముడిఁగెను, గొన్నివిడిగె, రామునకు లక్ష్మణునకు సు • ధామయి యగు
జానకికి హస్తనేత్ర కం • జంబు లపుడు, నీరజంబులకై వడి • నేముడింగె

లక్ష్మణుఁడు పర్ణశాల నిర్మించుట.

క॥ ఉత్తముఁడు సుమిత్రాసుతుఁ, డత్తటి తనుమధ్యతోడ • ననఘుం డుండన్
జిత్తమున నెంచి యచ్చటఁ, దత్తఱమునఁ బర్ణశాల • తగ నిర్మించెన్.

సీ॥ పంగ కఱ్ఱల నాటి • పైన నడ్డంబుగాఁ, బొడవైన వెదురులఁ • బొందు పఱచి
నడుమ నిట్రాడుల • నాటి పైవాసంబు, లమరించి పెండియ • లణఁగఁగట్టి
శాక పర్ణంబుల • జానుగాఁ గప్పిపై, బోద కసవుపైచి • బొద్దుగాఁగఁ
బ్రక్కల వెదురుల • బ్రద్దల నల్లి మ, ట్టిని మెత్తి మణిగాస • మొనరఁజేసి

తే॥ జానకికి రామునకు వేఱు • స్థలము లుంచి, వాస్తుశాస్త్రోక్తముగ నెల్ల • పనులు తీర్చి
లోనఁ గుంకుమ పంకంబు • తోన యలికి, గోడలకు నదీ రత్నముల్ • కూర్చియంత.

తే॥ బర్హిబర్హ వితానంబు • పరఁగఁగట్టి, కత్తిఁగొనిప్రేలు క్రచ్చులఁ • గత్తిరించి
చుట్టు వెలుగు వెదుళ్లతోఁ • గట్టి నసఁ, బఱచి కొవ్విరుల్ చల్లి • తల్పం బమర్చె.

ఉ॥ ఈవిధి లక్ష్మణుండు ర • యించిన యొప్పగు పర్ణశాలలో
దేవతలన్ భజించి జగ • తీపతి యంబుజగర్భునందు న
జ్ఞావళి నన్ను బోఁటి జను • లందుఁ జరాచర కోటియందు నొ
క్కవిధి నొప్పువాఁడు తన • యింతినిగూడి వసించె నచ్చటన్.

ఉ॥ మాయను నీఁగినట్టివగు • మానసముల్ శ్రుతులున్ సుధాబ్ధియుం
బాయని తొల్లి వెంకయు న • మస్తము నియ్యదె యంచుఁ బల్కునొ
చాయను లక్ష్మణుండు కడు • చాతురిఁగట్టు కుటీరమందు సీ
తాయుతుఁడై రఘుప్రభుఁ డె • దం బరితృప్తివసించె నత్తఱిన్.

తే. జానకీ సుమకోమల • చరణయుగళి, కటు శిలాతల మార్గంబుఁ • గడవ నడచెఁ
దమ్ముకరములు గుడిసె నొం • దంగఁగట్టె, సాయమే లేని వారికీ • జగతిగలదె?

క॥ అని చింతించుచుఁ దమ్ముని, గనుఁగొని యీపర్ణశాలఁ • గట్టెడు పని యెం
దున నేర్చితి వని నిలువక, కను గొలుకుల నశ్రువులను • కార్చెను తోడ్తోన్.

చ॥ పొలుపగు సంపదన్ భరత • పుత్త్రున కిచ్చిన తండ్రి యానతిన్
వెలలి వనంబు చేరి బహు • విశ్రుత ధర్మముఁ గాచి భాస్కరుం
బలె వెలిఁగించు సన్నుతి సు • ప్రార్థన చేసితి నంటకంటె నా
కులతను నీకు మిక్కిలిగఁ • గూర్చితి నంటయె యుక్తమౌ గదా?

చ॥ అనియిటు రాఘవుండనఁగ • నంతటఁ దమ్ముఁడెడందఁగుంది య
న్ననుఁ దగఁగాంచి యిట్టులను • నాయక! యన్నకు సేవ సేఁతకై
యనుజుఁడు గల్గి నిక్కమిది • యారయఁ గష్ట ముఖాంకురంబు నా
టనె యుదయించి కాటనె రు • టంబుగ నిల్చె బెఱుంగవేయనన్.

ఉ॥ ఐన నటుండ నిమ్మ పరి • హారము దీనికి లేదు ధర్మమున్
మానుట కూడదంచుఁ దన • మానస మందు తలంచి సేవపైఁ
బూనికయుం గుతూహలము • పూర్తిగఁ గల్గిన తమ్ము చింతయున్
లోన నెఱింగి వాని యెడ • లుం దొలఁగింపఁగ నెంచి యిట్లనున్.

తే॥ ఉర్వి సంపదలకుఁ దుది • యొండు గలదు, భావి సద్గతి యనెడి లా•భంబుతోడి
అతుల సమ్మోద మరయ శా•శ్వతముగాన, దీనఁగొఱఁత యేమున్నది•తెలియుమయ్య

తే॥ తమ్మ రాఘవుఁ డిటు సమా • ధానపఱచి, యమరులు నుతింప వ్రతముల•నాచరించె
తఱిసి యగు వసిష్ఠునియాజ్ఞఁ • దరలినట్టి, దూతలేమైరొ వారలఁ • జూత మింక.

9. దహనపటలము. (145)

తే॥ సత్య వాక్యులౌ దూతలు • సరగ రేయిఁ బవలు నిలువక నడచి యా • భరతుఁడుండు
హర్మ్యముం గని తమరాక • యతని కెఱుక, పఱుపుఁడని ద్వార్స్థితులతోడఁ • బలికినా

తే॥ భరతు నానతిఁ గొనుచు లో • పలికి వార, లరుగఁ గుతుకంబు మితిమీఱ• నతఁడుకాం
రాజరత్న కిరీట నీ • రాజితాంఘ్రి, యుగళుఁడగు తండ్రి సుఖుఁడయి • యొప్పునే? య

ఉ॥ రాజు సుఖుండనంగ యువ • రాజును లక్ష్మణుఁడున్ సుఖాప్తికిన్
భాజనులే కదా? కుశల • వర్తినులే జననుల్? తపోధనుం
డోజకు భద్రమే? యనుడు • నుత్తర మిచ్చుచు దూతలెల్ల వా
రోజఁ జెలంగు వారనుచు • నుంచిరి భూపతి శ్రీముఖం బటన్.

తే॥ మఱియుఁగల బంధువుల యనా•మయములడిగి, తండ్రి పంపిన లేఖ మ • స్తమున న
ముద్రగల దానిఁద్వరగ వి • ప్పుచునె వారి, కిచ్చె నకంబు గాఁగ ధి • భీష్ట ధనము.

తే॥ మొగమునందునఁ జిఱునవ్వు • మొలకలెత్తఁ, బులకములకు శరీరంబు • కులకము
నుబ్బి యగ్రజుఁగాంచనౌ • నుత్సుకతను, విరులవారిగాఁ జల్లెను • భరతుఁడపుడు.

తే॥ అరుగఁ బరివార విరతికై • నాజ్ఞయొసఁగి, పెద్దలకు మ్రొక్కి వారి దీ • వెనలఁబొంది
యాయితంబైన తేరిపై • ననుజుతోడ, నెగడి తిథివారముల గమ • నింప కరిగె.

సీ॥ ఏనుఁగుల్ ముందుగా • నేగెను రాజకు, మారులు బారులు • తీరి చనిరి
సాయుధం బగు వీర • సైన్యము నాలుగు, ప్రక్కలఁగ్రమముగా • బలసి వెడలె

నొత్తిరి శంఖముల్ • మొత్తిరి భేరులు, వెలసెను ధ్వజములు • బలిసె ధ్వనులు
మెఱసెను గొడుగులు • బెరసె భూషణ కాంతి, మొరసె నేమి రవంబు • విరిసె సురఁటి

॥ మ్రోఁగె బండ్లపై బహువాద్య • ములరవంబు, మూఁగెఁదేఁటులుక్రొవ్విరి • మొగములందు
రేఁగెమిన్ను మన్నులము భూ • రేణు చయము, సాగెభరతుండుబిక్కిలి • సంబరమున

తే॥ మించి సకిలించి తలల నా • డించునవియు, నింగికెగుగునున్నువేడ్క • నెగయునవియు
పోవఁ దగు వేళకేచేరఁ • బోవునవియు, మొగము వాంచిన ప. వశ్వ • ములునుగదలె.

తే॥ విల్లుకాండ్రు రౌఁతులవారు • మల్లవరులు, చక్రతోమరాసి గదా ప్ర • శస్త్ర హస్తు
లనుభవం బున్న మావటీం • డ్రధిక విజయ, శీలురగు వీరులును చుట్టి • చెంత నడవ.

తే॥ పోటులాడుదున్నలుకోడి • పుంజులునుపొ, ట్టేళ్లకముఁజులు మఱియుఁబూ • రేళ్లపెంచు
నట్టి వేఁటరుల్ మనముల • నలరివాని, వెరిటఁగొని వేడుకగ ముందు • వెడలినారు.

తే॥ ఉత్తములు కొండ ఉరముల • నొరసికొనుచు, జరగి చాల్చాలునని నిల్చి • జన్మమెత్తి
సురలు జ్ఞానులై యైహిక • సుఖము వీడి, పూర్వనాకలోకముఁ • గొన్న పోల్కినుండ్రి.

తే॥ మధువు చెవులకుఁ గుడిపిన • మాడ్కివఱలు, మాగధుల కీర్తనధ్వనుల్ • మలసె దివిని
ఒడలికిని ప్రాణముం బోలె • నొప్పునట్టి, మద్దెల రవంబు లెల్లెడఁ • దద్దచెలసె.

క॥ భేరి రుతి మించి విప్రా, శీరవము చెలంగె మేటి • జెట్టుల పెను గ
ర్జారవము మించి వందులు, పేరుకొని వచించు వినుతి • పెలుచం దాఁకెన్

భరతుఁడు కోసలముఁ జేరుట.

క॥ అడవుల నదులను గిరులను, కడచి చెఱకు రసము మడవ • గనిమలఁద్రిప్పన్
'వడియు వలుఁద పొలములు గల, పుడమిని కోసలము నేడు • పూఁటలఁజేరెన్.

క॥ పొలములు మడకల నీఁగెను, పొలముల పైరులను నీఁగి • పోయె జలంబుల్
జలజాసన జలజంబున, నిలువక యేగుటయె గాక • నీఁగె విషయమున్

క॥ పండిన ఫలముల పెటువడి, నిండి రసము దరుఁబాఱి • నిష్ఫలమయ్యెన్
మెండగు పువ్వులు విరిసియు, నెండి దిగువ రాలి వితగ • నెఱసెను మంటన్.

తే॥ పక్వకాలంబు నెఱుఁగు కా • పరులు లేక, పండి వరిపైరు తలవ్రాల్చి • పాఱుచున్న
మావిపండ్లరసము గని • మలను పొరల, మొదలు మురిసి ధాన్యంబులు • మొలకలెత్తె

తే॥ పశులాడు పొలంబులఁ • బనులు సేయు, తిల సుమంబులఁ దెగడు నా • సలు గలారు
పనులు సేయరు మదఁతులు • ప్రణయ కోప, మొంది నట్టులు కలుషుం • మూర్ద్వకుండ్రి

క॥ చిలుకలు పలుకులు నిలిపెను, పొలఁతులకున్ దూతి పనులఁ • బోవుట తొలఁగెన్
జలుకవు భేరులు పురవీ, థులలో నుత్సవము లెందుఁ • దొడరక యుండెన్.

క॥ వేఁడవు శిరసులు పూవుల, నాడవు చెలిగములు నీట • నాట నెలవులన్
బాడవు పిల్లనఁ గ్రోవులు, కాఁడవు మాడువుల సువ్వి • కర్ణ బిలములన్

తే॥ వెలయు మొగములు చిఱునవ్వు • వీడియుండె, మాడుగులు తావిపొగలను • మానియుం
దీపములు ప్రకాశములేక • త్రిక్కియుండె, మదవతుల జడల్ సుమముల• వదలియుండె

క॥ పెరిఁగిసపచ్చని పైరులు, చెఱువుల నుదకములు రామిఁ • జెడు లోభుల మం
దిరముల వాకిండ్లకు దన్, దిరిగెదు యాచకుల మోము • తీరున వాడెన్

క॥ వేలుపులు దూరమేగఁగ, నాలుకతోఁ బలుకరాని • నయమున సుక్షే
త్రాళులు పంటల వీడఁగ, నేలపొలుపు దక్కె నుసులు • నీఁగు నొడలు నాన్.

క॥ అటువంటి కోసలంబును, తటుకున భరతుండు చూచి • తన మదిలోఁ బే
రటమట పడి చెడుగేదో, యిట విన నగు నంచునూర్పు • లెచ్చుగఁ బుచ్చెన్.

క॥ మఱి యేగి సత్య భూషుఁడు, తఱిమెడు నరదంబు కంటెఁ • దద్దయువడిగా
నెఱుకఁ బనిచి యాలో మెఱు, పొఱయని సాకేతమును స • ముత్కతఁ గాంచెన్.

తే॥ వేవెలుఁగుఁగని యిబ్బామి•వేల యెల్లఁ దిరిగి యలసితి నిలువుము • తిందు రమ్మ
వెనుకఁ బోవచ్చునని నిక్కి • పిలుచునట్లు, గాన నగు ధ్వజ పటములఁ • గానఁడయ్యె.

తే॥ ధర పద్ధతి నార్జించు • ధనము నెల్లఁ, గోరు వారలు వచ్చిరై • కొనుఁడటంచుఁ
గీర్తికాములు పిలిచెడు • కేకవంటి, మురజ నిస్వనములు మున్ను • మొనయ వినఁడు

క॥ సధనుల నుండి యిభంబుల, నిధులను దొడ్డగొనువారి • వైఱిఁ గానుకలన్
బుధులును గాయకులును మా, గధులును కొనిపోవు టతఁడు • గానఁడు నగరిన్.

క॥ ఆవుల మద వారణముల, మావులఁ బెన్నిధులఁ బడసి •మన్ననతో భూ
దేవతలు నడచుచుండుట, భూవిభునందనుఁడు కనఁడు • పుర వీథులలో.

క॥ పురమున గాయను లిండ్లన్, ద్విరేఫములు వీణియలును • తీయని సప్త
స్వరములు వెలిపఱుపమి సుం, దరుల కురుల కరణి నొప్పెఁ • దార రహితమై.

క॥ కరులను పల్యంకి కలను, హరులను రథములను బండ్ల• నరిగెదు వారె
వ్వరు లేక నగరవీథులు, శర విరహిత సికత సహిత • ధురముం బోలెన్.

క॥ ఉత్తమగుణియగు ం, దత్తఱి నగరంబు కాంతి • యందము చెడుటల్
చిత్తమునఁ దల యను జా!, యత్తెఱఁగున నుండెఁ జూచి • తే పురి? యనియె

క॥ అరివీర భయద-భుజబల!, పుర సంస్థితి చూడఁ దఁ • బొలుపఱి దామో
దరు సతి వీడిన కలశాం, బు రాశి గతి నొప్పుచుండె • బుధ నుత! కంటే,

తే॥ రత్నభూషుండు సింహప • రాక్రముండు, నైన శత్రుఘ్నుఁడిరుగేల • నంజలిగొని
యిపుడు గలిగిన దొకదొడ్డ • యెడరు సతము, చెడని పురమును సిరివీడు • చెన్నుదోఁచె

భరతుఁడు కైకగృహంబున కేగుట.

తే॥ అని పలుకుచున్నయంతలో • స్యందనంబు, నగరుచేర వేగ భరతుండు • డిగి బిరబిరఁ
దండ్రివసియించు నట్టి సౌ • ధంబుచేరె, మనమునందున శంకలు • మల్లడిగొన.

తే॥ ఉద్ధతభుజుఁ డుత్కంఠతో • నుర్వినాథుఁ, దెలమివాడుకవసించు • గృహముసొచ్చి
యెచటఁ గానక యిది యల్ప • హేతుకంబు, గాదటంచు శంకించె మి • క్కుటముగాఁగ

తే॥ జనకు వెదకి విశుద్ధ హ • స్తముల తోడ, వందనముసేయ నుంకించు • భరతుఁగాంచి
యొక్కచేటిక మీతల్లి • యుత్సుకతను, పిలుచుచుండెను రండని • పిలుచునంత.

తే॥ వచ్చి తల్లికిమ్రొక్కిన • వ్వనితతనయు, మనసు తనివొందఁ దడవుచుఁ • దనదుతల్లి
దండ్రి సేమంబులడుగ సా • తండు వారు, భద్రయుతులని పలికి యా • వలనుకాంచి

శా॥ తల్లీప్రేమముపెల్లగిల్లఁగను మ • తండ్రిన్ వడిం గాంచ నా
యుల్లంబల్లల నాడుచున్నయది యెం • దున్నాఁడొ నానేత్రముల్
చల్లంగాఁ గనువాఁడఁ జెప్పఁ గదెప్ర • శ్నంబింకఁ జాలింపు మే
నొల్లం దండ్రిని కాంచు పిమ్మటనె నా కుత్సాహ మొప్పారెడున్.

ఆ॥ అట్లు తనయుఁ డడుఁగ • నావంత యుల్లమ్ము, నందు వంతలేని • యతివ తెగువఁ
బలికె నసుర బలము • నడఁచిన మీతండ్రి, సురలెలవ్ప దివము చొచ్చె • ననుచు.

ఉ॥ భగ్గునఁ గాల్చునట్టి చెడు • వార్త శెవింబడ నెత్తివెండ్రుకల్
దిగ్గన నగ్గిఁగాలుగతి • దిక్కుఱి వజ్రముచేత రావి ప్రా
నెగ్గతిఁ గూలు నగ్గతిని • పృథ్విని గూలి చిరంబు శ్వాసమున్
మ్రొగ్గక తెల్విదప్పి యప • ముం బలె నుండె జనంబు జంకఁగన్.

చ॥ మొగమున కాంతి ప్రగ్గ నర • మోడ్చిన కన్నుల నశ్రుబిందువుల్
బుగులుకొనన్ వెసం గొఱవి • పూర్తిగ వీనులఁ జొన్ను రీతి నీ
దగరము లాడ నిన్ను బలెఁ • ఎక్కొఁడు లెవ్వరు డెందమందు ప
ల్కఁగఁ దలకొందురే? యటులు • కర్కశ మానస పెట్టులైతివో!.

తే॥ గుహుని కంటె సుందరుఁడు ప్రసు • క్కుచుసులేచి, పరితపించుచు మఱినేఁ • ప్రాలివగచి
వేఁడిగా నూర్చి వేదన • వెక్కసముగ, నేడ్చి యేడ్చి తుదిం గాంచ • కిట్టు లనియె.

తే॥ ధర్మ నిర్మూలనము చేసి • దయనుచంపి, శీతలోన్నత కరుణకుఁ • జెలువు చెఱచి
మరణ మొందితి వననీతి • మఱచి నాఁడ, వింతకంటె హెచ్చగు దోష • మెద్ది తండ్రి?

ఉ॥ కోపము ద్రోసి కామమును • గోసి యెదందను లోభసంహతిన్
లోపము చేసి యున్నతిని • లోకము నేలు నుదార! నీప్రజన్
దాపము పాలుచేసి తగు • దారిని నీకయి చూచుకొంటయున్
లోపము గాదె? యద్దియును • లోభముగాక యుదారమార్గమే?.

తే॥ ఇనుఁడు మొదలుగా నీకుల • నృపుల చరిత, ములను క్రొత్తలు చేసిన • పూతచరిత!
భర్గమేర్వంశమగు విల్లు • భంగపఱచు, ముద్దుకొడుకు నెల్లెడఁ • బాసిపోయి తిట్లు.

తే॥ ఆర్య! ధర్మచరిత్ర! యీ • యవనియందు, ద్రమందు వార లేవంశము • నందులేమి
స్వర్గమున మైత్రిగలవారు • చాలఁగలరు. పోదమని యెంచి యేగితే • భువనవంద్య!

తే॥ తడవు చల్లనై యున్న నీ • గొడుగు నీడ, వఱలు పలు జీవు లిప్పుడు • వాడి నిలువఁ
గల్పశీతలచ్ఛాయ నా • కాంక్షచేసి, వెదలి నాఁడ వెనీవార • లిడుమఁ గుడువ?

క॥ శంబరుఁ బోలిన దనుజులు, వెంబడి మఱిముట్టిరేమి • విబుధులు కడగం
ద్లంబడి పరుగిడి నీచర, ణాంబుజములఁ బడిరె? దాన • నరిగితె చెప్పుమా?

ఉ॥ శాత్రవు లిచ్చినట్టి ధన • సంపద విప్రులకిచ్చి దివ్యులన్
బాత్రముగా భజింపఁ దగు • పద్ధతిఁ జేసితి వశ్వమేధముల్
పుత్రులఁ గంటి భక్తి శుచి •పూజ లొనర్చితి వట్టి పుణ్యచా
రిత్రక! యిట్టి వెవ్వియు భ • రింపని నాకముఁ జేరఁ గోరితే?

తే॥ తండ్రి! రాముఁడు వట్టి హ • స్తములతోడ, నున్నవాఁడని నీచేత నున్నప్రభుత
నతని కీయఁగఁ దలఁచి యే • బ్రతికియుండ, సమ్మతింపఁ దనుచు నిట్లు • జరిగితేమి?

చ॥ అరిది తపోబలంబు భువి • నందమి రాముని కీవు మోద సం
భరితముగాఁ గులక్రమ స • మార్జిత శీర్షకమున్ ధరింపఁ జే
సి రహిమహోత్సవంబు విల • సిల్లఁగ నీదు విశాలనేత్రముల్
గరువము నొందు భాగ్యమును • కాంచవు గావలయున్ నృపోత్తమా!

క॥ భరియింపలేని చింతను, భరతుం డిటు పనవి పనవి • బాష్పాకులిత
స్ఫురితేక్షణుఁడై, యొకవై, ఖరిఁ దేఱి వచించె నిట్లు • కైకం గనుచున్.

తే॥ తల్లియును తండ్రి గురువును • దైవతంబు, జ్యేష్ఠుఁడును మేరమీఱిన • శ్రేష్ఠగుణుఁడు
రాముఁడే కాన నతని పా • దామలాబ్జ, ములకు మ్రొక్కక నామది • యలఁత వోదు.

క॥ అనిన న్విని పిడుగుఁ బో, లిన పలుకుల నారి తేఱు • లేమ కయిక నా
తనయా! జానకితోఁ ద, మ్మునితో రాఘవుఁడు వనికిఁ • బోయె ననంగన్.

క॥ అడవుల నున్నాఁడని తలి, నుడువఁగ శుచి మ్రింగు కరణి • నాగిలి మఱియు నే
చెడుగులు నే వినఁదగినవి, కడమపడియెనో యటంచుఁ • గంపము నొందెన్.

ఉలికి వడంకి బ్రాను వడి • యూర్చి యలందురి రాఘవుండు కా
నలకు గమింప దోసములొ • నర్చెనొ? దైవము కోపగించెనో?
యల విధి దార్చె నేమి? మరి • యూద తొలంగెనొ? దేని చేతన
కలఁక తొలంగఁ దెల్పుము క • కావికలయ్యె మదంతరంగమున్.

తే॥ చెదుగులే రాముఁ డొక్కెడఁ • జేయునేని, తల్లి కార్యంబు వోలె భ•ద్రదమయగుమ
తండ్రి మరణించు పిదపనే • దాశరథియు, వనుల కేగెనొ? తెలుపవే •యనుడుఁ గైక

చ॥ గురువులఁ దిట్టి కాదు మఱి • కోపము చేతను కాదు దైవముఁ
దొరయదు భానుఁబోలి తన • దొడ్డ కులంబునఁ బుట్టి నట్టి భూ
వరుఁడు సజీవుఁడై వెలయు • పట్టుననే యతఁడేగెఁ గానలన్
ధరణి తనూజతోడఁ దన • తమ్మునితోఁ జరియింపఁ బుత్త్రకా!

చ॥ అని తన తల్లి వల్కుటయు • నాతఁడు దోసము లేద యేని యీ
సునఁ బగవారి కుట్రలును • చోవవయేని విధి ప్రకారమున్
బొనరక తండ్రి యుండఁగనె • పుత్త్రిఁ దరణ్యముఁ జేరుటేల? మా
జనకుఁడు పిమ్మటన్ విసివి • చావఁగ నేల? వచింపవే వెసన్.

చ॥ అనుటయుఁ గైక యిట్టులను • నయ్య వరంబుల నీయఁ గాంచి
వనులకు రాము నంపితిని • వారక రాజ్యము నీకుఁ గూర్చితిన్
దనయ వియోగమున్ మదిని • తాళఁగ లేక విభుండు స్వర్గముం
జెనసెను నీవు నా కనులు • శీతల మంద భువిం భరింపుమా.

భరతుఁడు కైకను దూషించుట

ఉ॥ కైక కటూక్తి కర్ణములఁ • గాఁడక మున్నె శ్రవంబు మూసె వి
భ్రూకుటిఁదాల్చె నగ్ని వెలి • వుచ్చెను కన్నులఁ జిందె నెత్తురుల్
వాకొన మానె రోమములు • వహ్ని కణంబులఁ గ్రక్కెఁ జెక్కులన్
సోఁకె వడంకు కాళుల వ • సుంధర వ్రయ్యఁగ మోఁదె నార్పుటిన్.

ఉ॥ కాళుల నేల గ్రుద్దుటయుఁ • గంపము నొందె జగంబు మేరువున్
గాలికి వారిధిన్ సుడియు • గంధ గజంబుల నావకై వడిన్
వేలుపులెల్ల భీతిలిరి • వెక్కస మందిరి దైత్యులయ్యెడన్
గాలుఁడు కన్నులన్ మొగిచెఁ • గల్వల సూడును క్రుంకె జంకునన్

చ॥ కలఁగిన క్రూరకోపమునఁ• గ్రాఁగిన యా భరతుండు పాప పం
కిలయగు నామె తల్లియని • గీల్కొను గారవముం ద్యజించి ని
ర్మలుఁడగు రామచంద్రుఁ డెద • మన్నన సేయుఁడ యంచుఁ జంపఁగాఁ
దలఁపక యీసడించుచుఁ బ • దంపడి యిట్లనియెం గటూక్తులన్.

ఉ॥ రక్కసి వీవు నీ చెడు వ • రంబునఁ దండ్రి గతించె నన్నయున్
దక్కక కాననంబులకుఁ • దారెఁ దపం బొనరింప నిట్లు నీ
చిక్కులఁ గూర్చు జిహ్వకను • చీల్పక నెమ్మది విన్న యే నిటన్
దక్కెను యంచు రాజ్యమును • తాల్చిన వాఁడను కానె? పాపినీ!

ఉ॥ శవును సిగ్గు లేకెదుట • నే నిలుచుంటివి క్రూరరాక్షసీ!
నీవిటులాడ వా తెఱవ • నే ఛురికం గొని క్రుక్కకుండితి౯
భూవలయంబుఁ గాచు పరి • పూర్ణ గుణుండగు రాఘవుండు నన్
గావలెఁ దంచుఁ దిట్టునని • కాక క్షమింతునె తల్లి యంచెదన్?.

ఉ॥ క్రూర వచస్సుచేఁ బ్రభుని • గూల్చితి వంపితి వన్నఁ గానకున్
గోరిక మీఱ రాజ్యమును • కూర్చితి నాకయి మాయలాఁడి! యీ
తీరొక ధర్మమార్గమని • తేర్చెదొ? యిట్లగు నేని ధర్మమున్
గోరక యుండుఁ గాక! జన • కూటము కోరఁగ నిచ్చగించునే?

ఉ॥ వంచకురాలు తల్లి చెడు • పద్ధతిచేత సనాతనంబుగాఁ
గాంచిన వంశగౌరవముఁ • గాటికి మున్ భరతుండు పంపినాఁ
డంచు జగంబు దూఱ బిడి • యంబున నా తలవంచి మానముం
ద్రెంచి చరించు పీనుఁగయి • త్రిమ్మరు కంటె మఱేమి గాంతునో!.

తే॥ తగు సతీత్వము ధర్మ ప • ద్ధతిని వీడు, నిన్ను చేపట్టు పతిని బ్రమం • దించి వరముఁ
గాంచు నీవొక పెనుభుజం • గ మవుకాక, కలికివే? మఱి యెవ్వరిఁ • గఱవ నుంటి?

చ॥ పతి యసువుల్ హరించితివి • వ్యాధివొ? కావు పిసాచివీవు; జీ
వితము వహించు కంటె వడి • బిద్దుట మేలటు దోరు; నన్ను గాం
చితి స్తన మిచ్చి పెంచితివి • నింద దృఢంబుగఁ గూర్చితింక నే
విధమున నేమి గూర్చెదవొ? • ప్రేముడి తల్లివి మిన్న కుందువే?

ఉ॥ సత్యము మీఱలేని జన • సన్నుతు నీవిభు నావిఁద్రావి యీ
విత్య విలక్షణంబయిన • నిందను గాంచి ధరన్ హరించి సం
స్తుత్యముగా సుఖింతు మని • సొక్కితి రాముఁడు వోవ ధేనుకా
పత్యము న్యాయముం జెనయు • పౌరులఁ గాంచియు బుద్ధిమాఱదో?

ఉ॥ ఇచ్చిన మాటనుం గొఱఁత • యెంచక తండ్రి గతించె రాజ్యముం
జెచ్చెర నేలుటే తగవు • సేయుట యంచుఁ ద్యజించె రాఘవుం
డచ్చగ వాని తమ్ముఁడగు • నాతఁడు తల్లి కుతంత్ర బుద్ధిచే
వచ్చిన రాజ్యమేలెనని • వాడెడు దూఱును నే భరింతునే?

చ॥ జనకుఁడు తద్వియోగమునఁ • జచ్చుటెఱుంగక కైక డెంద మీ
యనువున మార్పు నొందఁగల • మక్కట నేనని యెంచి నెమ్మదిన్
జన పరిపాలనంబు తగఁ • జల్పఁ గలాఁడని నమ్మి కానకుం
జనియెను గాక యెండయినఁ • జల్పునె రాఘవుఁడిట్టి పద్ధతిన్.

చ॥ తరణికులాబ్ధిచంద్రుఁడగు • తండ్రి తలంపది యేదియైన నా
గురుత మదీయ సేవనము • కోరి యొనర్చుచు నుండినట్టి యీ
భరతుఁడె లోపలన్ గుటిల • భావము నూనెన యంచు రాఘవుం
డురవుగ నూహ సేయ భవ • దుగ్రపరం బొకటైనఁ జాలదే?

చ॥ వనముల నగ్రజుండు కర • భాజనుఁడై ఫలమూల సంతతుల్
దిన నిట నేను జీవములఁ • దేఁకువ దాల్చి సువర్ణ పాత్ర మం
దున రుచులూరు నోగిరము • తుష్టిగ మెక్కుటఁగాంచి లోన నే
మని జను మీసడించు? నది • యర్హమె రామపదానుజన్మికిన్?

చ॥ అడవులఁ జేరె రాముఁడను • నంతనె తండ్రి గతించెఁ గీర్తితోఁ
గదలి విసంబు నా నదరు • కైక వచించిన యా క్షణంబె నే
విడువక ప్రాణముల్ చెడుగు • వ్రీల్పక కన్నుల నీరు గార్తుఁ బ్రే
ముడి గలవారి పోల్కి నిది • బూటక మంచు జగంబు పల్కదే?

చ॥ జగములు సమ్మతిం గొనునె? • చావక యే నపనిందఁ గాంతునేఁ
నగరము నందు లక్ష్మి చర • ణం బిడి నిల్చునె? యేరి తోడ నీ
తగవు తలంచి చేసితివి? • తప్పుడు త్రోవల నేరుచూపి రి
ట్టగడు గడించి పాడి మొప • లంటఁగఁ ద్రుంచి యదేమి గొంటివే?

ఉ॥ నీ కొల నోటఁచే జనకు • నిల్వనఁ జంపితి [illegible] మాత్రమా?
లోకము నాడి పోయఁ బెను • లుబ్ధత నన్ను [illegible] సాలఁ దోలితిన్
లోకము లేఁ నిక్కితి వి • లాఠింత బుద్ధి [illegible] దోసమున్
నీకడఁ గల్గునే? తెగడు • నీఁగెడుమార్గము [illegible] గల్గునే?

ఉ॥ ఏనొనరించు కార్యముల • నింకను కొందఱు [illegible]న్నులారఁగాఁ
గానఁగ నిమ్ము; నాయెడఁదఁ • గానక లోకము [illegible]ట్టు సేయు; నే
జానున నన్న మోముఁగనఁ • జాలుదు? పంక్తి వినాశినీ? గరం
బానని వానిఁ జంప దను • న్యాయము చెల్లెను నాదు మన్కికిన్.

ఉ॥ పాపిని నైన నీనరక • భాజనమౌ నుపర[illegible] జేరి నేఁ
దోఁపఁగ నైన పాతకముఁ • ద్రోచి పుణ్[illegible] నెల్లఁ దీఱ సం

స్థాపిత ధర్మదేవతయె • సాక్షిగ లోకము చూచి మెచ్చ నేఁ
దాపసి వేష మూని బెడి • దఁబగు కానఁ దపంబు పూనెదన్.

ఉ॥ జ్ఞానులు పల్కు నీతి వచ • నంబులె యాఁతితి నింతనైన నీ
ప్రాణము వీడితేని చెడు • పద్ధతి యోచన సేయలేక యే
పూనిన దానవున్ వినుత • పూత చరిత్రవు ధన్యురాలవున్
మానిని వౌదు దీని కిఁక • మార్గము పాచితి మొఁదు గలునే?

భరతుఁడు కౌసల్యా గృహమున కేగుట.

చ॥ అని వచియించి యా భరతుఁ • డంతట నీ చెడు క్రూర కర్మముల్
పనివడిపూని కాఁజలుపు • పాపిని యొద్ద వసింపఁజాల నా
కౌనరిన దుఃఖముల్ దొలఁగ • నుత్తమ శీలయుఁ గోసలేశ నం
దనయగు తల్లి పావ నలి • నంబుల వ్రాలెద నంచుఁ జయ్యనన్

ఆ॥ వెడలి యచట రెండు • విధముల కౌసల్య, యడలుచుండ నామె • యడుగుల కడ
పుడమి పగులు పగిదిఁ బడుచు నమ్మా! యని, యవలఁ బలుక లేక • యడలెఁ బెలుచ,

ఉ॥ నాకులు సంతపింపఁ గరు • ణంబుగ నేడ్చుచుఁ బల్కెఁ, దండ్రి యే
లోకముఁ జేరె? సద్గుణ వి • లోలుఁడు రగ్రజుఁ డెందు పోయె? నే
కాకినయైన యేను ఎడి • గాఁ జను దెంచుట గోడు చూడనే?
వ్యాకులపాటు దీర్పఁదగు • వారలు మీరలు గాక యన్యులే?

ఆ॥ ధూళి భుజములంట • దొరలుచు మాయన్న, చరణ యుగళిఁ గాంచఁ • జాలనైతి
రాఘవుండు రాజ్యపద మీడఁ దగువాఁడె, వలదు నారు తప్పు • సలిపినారు.

తే॥ పాపు లెల్లరు కులమును • పాడుసేయ, రేను తద్వాక్యముం నిశ్చ • యింపలేదు
చెడుగు కడుపునఁ బుట్టిన • చెనఁటి నౌట, మునిని తాపంబు చేఱంగ • మ్రందువాఁడ.

తే॥ చీఁకటులఁగొంగ మొదలుగాఁ • జెలఁగు శీల వంశమున నొక్క భరతుఁడుదృవమునొంది
పూర్వగౌరవ మెల్లను • పొలియఁ జేసి, తార్చెనొక నింధ నాచంద్ర • తారకముగ

ఆ॥ తండ్రి దివిని చేరఁ • దనయుండు వనిఁజొర., గనులు లేని పగిదిఁ • గాంచి నాడు
ఘోర దుఃఖ జలధిఁ గూలి తీరముగాన, కందె మునిఁగి మునిఁగి యడలె ననుడు.

తే॥ కులము నోర్పు సతీత్వంబు • కుదురుకొన్న, కరుణరూపిణి కౌసల్య • భరతుఁ గాంచి
రాజ్యముం గోరఁడితఁడు నిర్మలుఁడటంచు, నిశ్చయించి యిట్లనియెను • నెగులుతోడ

తే॥ కలుష మింతయు లేని ని • ష్కపటి వీవు, కైక వంచన మెఱుఁగవు • గాద! యన్నఁ
గట్టువడిన సింగము వోలె • గర్జజేసి, భరతుఁడిట్లను ధర్మదే • వతయు నులుక.

భరతుఁడు శపథములు సేయుట

సీ॥ ధర్మంబు చెడఁ బ్రియ • త్నము సేయు వాఁడును, కరుణసుంతయులేని • కటికివాఁడు
పరుల వాకిటనిల్చి • పరితపించెడు వాఁడు, పేదలయెడలఁగో • పించు వాఁడు
ప్రాణిహింస యొనర్చి • బ్రదుకు దుష్టాత్ముండు, చామలఁ గత్తితోఁ • జంపువాఁడు
సన్న్యాసులకుఁ గీడు • సాధించు వాఁడును, బవరాన వెన్నిచ్చి • పాఱువాఁడు

తే॥ యాచనాధనమును గొన • నడరువాఁడు, హరిని పరమాత్మ కాఁడను • నవగుణుండు
పోవు గతులకు నేనును , పోవువాఁడ, రామునకు నెగ్గుదలఁచు దు • ర్మతిన యేని.

సీ॥ తల్లి యాఁకలిగొని • తపియింపఁ దన పాడు, కడుపు నించుకొనెడు • కావరుండు
తన నాయకుఁడు రణ • స్థలినుండఁ జేవీడి, వెనుకకుఁ బాఱిన • పిఱికిపంద
చరణంబులంబడి • శరణు వేఁడినవాని, శత్రుల కొప్పించు • స్వార్థపరుఁడు
యతి నిందకుండు ని • యతి దూషకుండును, తఱచుగా ధర్మంబు • మఱచువాఁడు

తే॥ సభను కూటసాక్ష్యమువల్కు • సాహసికుఁడు, నొచ్చువానిని మఱియును నొంచువాఁడు
పోవు దుర్గతులకు నేను • పోవువాఁడ, రామునకు నెగ్గుఁదలచు దు•ర్మతిన యేని.

తే॥ కలన భీతిల్లి మ్రాన్పడి • నిలుచువాఁడు, కొన్న శరణాంకమును లాగు• కొనెడువాఁడు
పోవు నరకంబులకు నేను•పోవువాఁడ, రామునకు నెగ్గు దలఁచు దు•ర్మతినయేని.

సీ॥ అనఘుల యిండ్లకు • నగ్గియిడెడు వాఁడు, నిసుఁగుల వధియించు • నీచగుణుఁడు
ప్రాడ్వివాకుండయి • పక్షపాతము పూను . చెనఁటి వేలుపు నింద • సేయువాఁడు
కేఁపు కృశింపంగ • క్షీరంబుఁగొనువాఁడు, నిల్లడ గొని హరి • యించువాఁడు
తోడని వచ్చు పొ • త్తుకను దొంగలు బాధ, పెట్టఁ గాపాడక • వీడువాఁడు

తే॥ తోడివారలాఁగొనఁదినఁ• దొడఁగువాఁడు, కృతము మఱచినిందించు దుష్కృతి పరుండు
పొందు పాపంబు లేనును • పొందువాఁడ, రాఘవున కెగ్గుదలచు దు • ర్మతిన యేని.

సీ॥ ధర్మమార్గము తప్పి • ధనహర్తయగువాఁడు, నమ్మించి చెఱచు దు • ర్ణయ పరుండు
తనకుల ధర్మంబుఁ• దప్పిమేగెడు వాఁడు చెల్లెనసుచుఁ బీడ• సేయువాఁడు
శరణు చొచ్చిన తన • జనమును బాధించి, పాఱిపోవఁగఁ జేయు • పాలసుండు
కన్యకం జెఱచిన • కడు కావరుండును, గురుపత్ని మోహించు • క్రూరకర్మి

తే॥ తగుదునని రణమాలను • తాల్చి శక్తి, కొలది పోరక పాఱు భూ•తల విభుండు
పోవు దుర్గతులకు నేను•పోవువాఁడ, రామునకు నెగ్గుదలఁచు దు • ర్మతినయేని.

సీ॥ మంచి వంటక మొంటి • మెసఁ గుక్కవలెఁ దన, కడుపుచూచు కొనంగ•గతుకువాఁడు
క్లీబుఁడాయన సిగ్గు • కెరలించి తనకృత్య, ములను తొల్లిటి యట్ల • సలుపువాఁడు

పెద్దల పలుకులఁ • బెడ చెవినిడువాఁడు, పరుల దోషమె వెలి • పఱచువాఁడు
నిర్దోషవంశంబు • దుర్దోషయుతమంచు, వ్యర్థకల్పనసేయ • నడరువాఁడు

తే॥ కలుపునకుఁ బీదలన్నంబు • చెఱచువాఁడు, జనుల నోరూర భక్ష్యముల్ • దినెడువాఁడు
పొందు దుర్గతు లేనును • పొందువాఁడ, రామునకు నెగ్గుదలఁచు దు • ర్మతినయేని.

తే॥ అస్త్ర శస్త్ర కార్యంబుల • వ్యర్థపఱచి. క్షణ వినశ్వర శరీర ర • క్షణముఁ గోరి
దయ దలఁచి యరులిచ్చు జీ • వ్రదపుఁ దిండి, తిని బ్రతుకువాఁ డొందు గతి నాకు • నొనయఁగాత

తే॥ రక్షయని పల్కి తపియింపఁ • జేయకుండ, నుస్నటని యిత్తునని చెప్పి • యడుగ యొకని
పలుమఱుల్ ద్రిప్పి యలయించు • పాపిగతికిఁ, బోపు వాఁడ రామునకెగ్గు • పూనియున్న.

తే॥ పగఱ గెలుచు ఖడ్గము కేలఁ • బట్టి వెళ్ళి, నిత్యరోగాస్పదంబయి • నీచులూరు
నొడలిపై నాస సుడతులు • తొడరి నవ్వఁ, బగఱ కడఁగు దుర్గతులు నా • కగును గాక

తే॥ వనములను గుబ్బ పరిమళ్ళు • పఱవియుండు, తన విలాతిని పరరాజు • లనుభవింప
సంకెలల పాదముల తోడ • శత్రునెదుట, నిలుచు హీనగతులు నాకుఁ • గలుగుఁగాక

తే॥ ఆపిశాచ కార్యంబులే • నరసియున్నఁ, గుక్కనైరౌరవ కూపాని • కుష్ఠువొంది
చదిని చత్తునుగాక స • జ్జనుల కడరు, గూడ్చువాని గతులు నాకుఁ • గొఱలుఁగాక.

చ॥ ఇటు లకలంక మానస మ • హీన గతిం దెలిపించు వాక్యముల్
పటుతర రీతిఁ బల్కి దన • పట్టి సుఖంబుల నీఁగి యేగి పి
మ్మటఁ జనుదేరఁ గాంచు గతి • మానిని తృప్తివహించి యాతనిన్
దటుకునఁ గౌఁగిలించెఁ బరి • తాపముఁ గూర్చితి నంచుఁ బల్కుచున్

తే॥ పరమ పూత చేతస్కుఁడౌ • భరతుచెయిది, కైకక్రౌర్యంబు కౌసల్య • గనినయంత
స్తన యుగంబున దుగ్ధంబు • జాలువాఱ, శోక మోర్వక మోహమూఁద • స్రుక్కి మేడ్చె

తే॥ తలఁపఁ దలఁప మనసు క్రుంగి, తలరి కరఁగి, పసవు నాయన యుత్తమ • పార్థివేంద్ర!
మీకులంబున నినువంటి, మేటిగుణులు, పుట్టలేదని దీవించి యట్టె తడవె.

తే॥ చిన్నతమ్ముఁడు మఱిమఱి • చిఱిమి లేచు, శోకమున విక్లబుండయి • సురిఁగి తల్లి
చరణముల వ్రాలఁ గౌసల్య • సరగనెత్తి, వల్పుబత మీఱ నూరార్చె • వానికుంప

క॥ అత్తఱి వసిష్ఠుఁ డచటికిఁ, జొత్తేరఁగఁ గాంచి తండ్రిఁ • జూపంగదె యో
సత్తమ! యని పదములఁ బడఁ, జిత్తము తలఁకంగ భరతుఁ • జేర్చెను మునిన్

దశరథునకు శత్రుఘ్నుండు దహన సంస్కారాదులు సేయుట.

క॥ నాయన! మీనాయన చని, యీయెడ కీరేడుదినము • లేగెను పుత్త్రుల్
చేయంగఁ దగిన విధులం, జేయుదు గాక నుతుఁ దల్లి • చేయుము యనియెన్.

ఉ॥ ఆనతి యిచ్చు తల్లిచర • ణాబ్జములన్ శిరమందు చేర్చి య
మ్మౌని కులేంద్రు వెంటఁ జని • మానుగ ధర్మముఁగావ జీవముల్
దానముసేయు ధీర విను • తండ్రి సనాతన ధర్మమూర్తి నా
జానగు తండ్రి దేహమును • జాలి దగుల్వడఁ గాంచె నొక్కచోన్.

కని ధరఁబడి పొరలుచు రో, దన మొనరిచి యంతఁజిన్ని • దపుఁ జాయను పొం
దిన మేనిని కన్నీటన్, మును మున్నాడించి పూత • ముగఁగావించెన్.

వేద విదులు పెను చింతను, భూదారు కళేబరంబు • పొలుపగు రవముల్
మేదురముగ మ్రోఁగఁగఁగొని, యాదట బంగరు విమాన • మందుంచి రొగిన్.

భూరమణ సమూహంబొక, తీరమువలెఁ దోఁచి కుమిలి • తెరలుచు నుండన్
పౌరులు జలనిధి ఘోషము, తీరున రోదించిచుట్టు • తీరిరి గుములై.

సారథులు హితులు మంత్రులు, వీరులు సేనాధిపతులు • విరివిగఁ గనులన్
నీరము గార్ప విమానము, వారణ పృష్ఠమున నుంచి • పదిలించి రొగిన్.

భేరీకాహళ మురజా, ద్యారవములు జాలి పుట్ట • నడరుట చూడన్
పౌరాంగనాళి కన్నుల, వారక మోఁది కొని యేడ్చు • వైనమ తోఁచెన్.

హరులు కరులు తేరులు భూ, సురులు నృపులు నడవ రాజ • సుదతులు వెనురా
నర విభుని ప్రేతముం గొని, సరయూ తీరంబు చేరె • జన సంచయముల్.

చేరి మహిసురులు తెలిపిన, తీరునఁ గార్యంబు లెల్లఁ • దీరిచి భరతా!
కారమ్ము జనకునకు సం, స్కారము లొనరింపు మనుడు • సంయమి యనియెన్.

నీతండ్రి కైకవలనన్, చేతము రోయంగఁ గలఁకఁ • జెంది ప్రతినమై
తోడి వావి త్రెంచెను, ప్రేతక్రియఁదీర్పఁ దగవు • వీడుము వత్సా!.

ఉ॥ నీవలనన్ గులానుగుణ • నీతి విపర్యయ మందె నన్న యా
భావము తెల్పునట్టి వహి • వావిని త్రెంచెన యన్న తోడనే
తా వికలత్వ మొంది ధరఁ • దాఁకెను; రాజటు పల్కెనన్న డీ
పావన చిత్తముం దెలిసి • పొల్పదునే యిపు డట్టి బాసకున్?

చ॥ ముని యటు పల్క మాటవిని • మూర్ఛిలి కొండొక తేఱి మేలు మే
లని కడు మూర్ఛ వెక్కి మది • నాఁపఁగఁ బూనిన నాఁగకుండఁ బొం
గిన పెను వంతచేఁ గుమిలి • కీడ్పడి గద్గదిక స్వరంబుతోఁ
బనవుచు నెల్ల వారు వినఁ • బల్కెను రాలు కరంగు జాలితోన్.

చ॥ తుదకిటఁ బ్రేత కృత్యములఁ • దూకొన నర్హుఁడఁగాని నీచుఁడన్
బదపడి రాజనై ధరణి • పాలన కర్హుఁడ నైతిఁ జెల్లరే!

మొదలిన సూర్యవంశ్యులగు • పూర్వులలో నొకరుండు నావలెన్
గొదరిన యిట్టి కీర్తిఁ గయి • కొన్న మహాత్ముఁడు కానవచ్చునే?

ఆ॥ నొరిది వచ్చు మావ • సుంధరాధ్యులు తమ, విమల ధర్మముననె • వేల్పులైరి
ఎన్న నేను పుట్టి • పిన్న నాఁడె నడ, పీన్గునైతిఁ దనువుఁ • బెంచి చెడితి.

ఆ॥ బొంచి పెంచు తల్లి • గావిలిఁగూర్చిన, మేలు బశిరె! యెట్టి • మేల్మి గలఁడి?
దిందు లేక గాచు • పెంకాయ గెల గూబ, ద్రొక్కు కాయ రీతిఁ • దోఁచినాఁడ.

తే॥ పలు విధంబుల నీరీతిఁ • బలుకు చదలు, భరతు నూఱడఁ బల్కి త • ద్వంశ గురుఁడు
తదను జన్మని గొని చేయఁ • దగిన కృత్య, ములను క్రమముగా జరపించి • పూర్తిచేసె

చ॥ చలనము నొందు పూలతల • చందము నొందిన రాణులెల్ల భూ
షలను తదంగముల్ మెఱయ • శైల మయూర చయంబు పత్త్రిముల్
వెలయ నికుంజముల్ తుఱఁగ • లించు వనంబునఁ జొచ్చు కైవడిన్
జ్వలనము నందు చొచ్చిరి వె • సన్ మనముల్ పరితృప్తిఁ జెందఁగన్

ఉ॥ తమ్ముల వైఖరిన్ శశి వి • ధమ్మన రాణుల మోము లంద చం
దమ్ములు దోఁప వహ్నియు ము • దమ్మునఁ జందన శీలిగాఁగ దెం
దమ్ములఁ దృప్తిమైఁ బతి ప • దమ్ములతోడ గమించు స్త్రీలు చే
తమ్ములు చల్లఁగాఁ గొను ప • దమ్మును పొందిరి కాంక్ష తీరఁగన్.

తే॥ వారలకుఁ జేయఁదగు క్రియల్ • వరుసఁ జేసి, యరుగుదెంచెను శత్రుఘ్నుఁ • డన్నకడకు
నాఱుదూఱను నాకుఱా • యాద ఱావ, భరతుఁడింటికి నేఁగెఁ బె • న్వనట మునిఁగి.

తే॥ భరత శత్రుఘ్ను లంతటఁ • బది దినములు, యుగములం ద్రోచినట్టుల • నొగిలి త్రోచి
పైతృకంబుల విధ్యుక్త • భంగిఁ గొఱఁత, పడక పూర్తి గావించిరి • కడఁక చెడక

చ॥ నియమిత పైతృకం బెదుట • నిల్చి యొనర్చు వసిష్ఠ మౌని య
వ్యయ గుణశాలులైన ముని • వర్గముతో భరతుం గనం జనెన్
నయ విదులైన మంత్రులును • నాథుఁడు లేని విలాతి దుఃఖ సం
క్షయములఁ బొందు నంచతనిఁ • గానఁగ వచ్చిరి వృద్ధపాళితోన్.

10 ప్రయాణ పటలము. 58

క॥ కరుణాసుస్థిర చిత్తులు, వరమంత్రులు మౌని జన వి • భావసుఁడు సభన్
బరఁగునని సంతసంబునఁ, బుర వృద్ధులతోడ వచ్చి • మ్రొక్కి రతనికిన్.

క॥ సిద్ధులగు మునుల తోడఁ బ్ర, సిద్ధులు పండితులు నృపులు • సేనాపతులున్
వృద్ధులు కవులును గాయకు, లిద్ధగుణుని భరతు బలసి • యేర్పడ నుండన్.

క॥ మతిమంతుఁడగు సుమంత్రుఁడు, తతమతి భరతునకుఁ దనదు • తలఁపు విశదమౌ
వితమగు ముఖ చిహ్నంబులఁ, బ్రతిభాశాలియగు గురుని • వదనముఁగాంచెన్.

తే॥ మంత్రి సంజ్ఞలను వసిష్ఠ • మౌని నోటఁ, గాక సంజ్ఞలతో బాగు • గా నెఱింగి
ధరణిఁ బాలింపు మిదినీకు • ధర్మమనుచుఁ, దెలియునట్లుగ నిట్లని, పలుకఁ దొడఁగె

చ॥ అరయుము నావచస్సు సుగు • ణాకర! విప్రులు వృద్ధులున్ మునుల్
నరపతు లాదిగాఁగల జ • నంబులు నీకడ కేగుదెంచుటల్
తిరముగ నీతియున్ దగవు • త్రెవ్వక నెక్కొనఁ జేయుకోసమే
విరివిగఁజెప్పనేల? యిది • విశ్రుత పద్ధతి నీవెఱుంగవే?.

చ॥ ధరణిని ధర్మమున్నెఱయఁ • దాల్చుట క్షత్రియధర్మమంచు నీ
వరయవె నీమనంబున? స • మంజస రీతిగ దీజగంబునం
బరమున సౌఖ్యమిచ్చు నిది • పావన మానసులైన వారలే
జరపఁగఁ దగ్గకార్యమగు, సజ్జన సన్నుత సద్గుణాన్వితా!

తే॥ అరసి చూడంగ రాజు లే • నట్టి భూమి, నలినమిత్రుండు లేని ది • నంబు సరణి
కలువ చెలిలేని రాతిరి • కరణి జీవుఁ, డెదలు నొడలి వడువునగు • నృపకుమార!.

తే॥ నాకలోకంబునను దైత్య • లోక మందు, నిఁకను గల లోకములయందు • నెన్నఁడేని
జీవులను గావ నొకఁడేఁడు • చెలఁగఁడనుచు, వినఁగరాదింత, దాఁకనుఁవిమలచరిత!

చ॥ క్రమముగ నిశ్చయించి మతి • గాంచిన బ్రహ్మ సృజించినట్టి స్వ
ర్గమునను భూమియందును సు • ఖ స్థితిఁ బొందిన జీవరాశియున్
సమసెడు ప్రాణికోటి యగు • సర్వచరాచరముల్ విభుండు లే
కమరిక నుంట యే జనులు • నారయ రప్పుడు నిప్పు డెప్పుడున్.

మ॥ హరినాభీ కమలోద్భవుండయిన బ్ర • హ్మాందొట్టి పుణ్యాత్ములె
ల్లరు కీర్తించు యశంబుఁగాంచి సుజనో • ల్లాసంబుగా నీ ధరా
తరుణిం జేకొని కాచిరింత దనుకన్ • ధన్యాత్మ! యీనాఁడు కా
పరుల న్నీఁగి పయోధిలోఁ బగులు నా • వంబోలి యల్లాడెడిన్.

మ॥ తనయా! తండ్రి గతించె నన్నయును కాం • తారంబులం జేరె నీ
జనయత్రీ వర సంగృహీత ధరణీ • సామ్రాజ్య మిద్దాని నీ
వనుకంపా గుణసంపదన్ మనుపుమా • యక్షీణ రక్షామతిన్
జనముల్ మంత్రులు మేముఁగోరిన యభీ • ష్టం బిద్దియే నావుడున్

తే॥ కనులనిండ బాష్పమ్ములు • గ్రమ్మనతఁడు, గరళముం దినుమంచు ని • క్కచ్చిపలుప
వడఁకు వానికంబెను గొప్ప • యదలుపూని, గడగడ వడంకి పుడమిని • పడియె సురిఁగి

ఆ॥ వదఁకి పదఁకి నాల్క • తడఁబడ నయనముల్, ముడుఁగ నాఁడువారి • మొగిని వగచి
ప్రాణములను వాఁడఁ • బడపడి తెలివొంది, తన తలంపు దెలియఁననియె నిట్లు.

ఆ॥ మూఁడు లోకములకు • మూల కారణమగు, జ్యేష్ఠుఁడుండ నేను • శీర్షకంబు
తొడుగుటరయ గురులు • నొడువు ధర్మంబ య్యె, పల్లి కార్యమందు• తప్పుగలదె?

ఆ॥ దుష్టరాలు క్రైక • దొసఁగు సమర్థించి, యుత్తములగు మీరె • యొదవి పలుక
నడుమ రెండు యుగము • లెడలఁదు సనుపచ్చె, కలియె వాసెననుచుఁ • దలఁతునిపుడు

ఆ॥ రాజసభను నిలుచు • రాజిత గుణులార!, నలువ మొదలు నేఁటి • నరులపఱకు
నన్న యుండఁ దమ్ముఁ • డవని న్యాయంబున, నేలినాతఁడుండె • నేని చెపుఁడ.

ఉ॥ నీతి తొలంగకుండు పెసు • నేమ మిదేయని మూదలించి సన్
భూతలమున్ భరించుటకుఁ • బూని యొడంబడు వాఁడనే? మహీ
నేతగ రామునే యిటకు • నేఁదొడి తెచ్చెద మత్కుఁలం క్రమా
నీత కిరీట మాతనికె • నెక్కొఁన నిచ్చెదఁ జూడుఁ డిందఱున్.

శా॥ నాచే నయ్యది కాదయేని వని న • స్నం గూడి పద్మాలు గేం
ద్లా చందబున నాటలున్ జడలునొ • య్యందాల్చి తృప్తిం దపః
శ్రీచెన్నారఁ జరింతు నడులు మఱే • రీతిం బ్రశంసింపఁగన్
మీచెంతం ద్యజియింతు జీవములఁజుఁ • డీ యంచు వాక్రువ్వఁగన్.

చ॥ భరతుని పల్కులన్ విని స • భాసదులెల్ల సెబాసు! మేదినీ
వరుఁడట మున్నెరామునకుఁ • బట్టముఁ గట్టఁగ సమ్మతించెఁదం
డిరి సురభూమిఁజేర పగ • దింది ధరారమఁ ద్రోచిపైచి తు
ర్వర నిను వోలె మీకుల యు • వ ప్రపందొకరుండు గలెనే?.

తే॥ పుడమిఁ బాలించి ధర్మంబు • ట్రోచి జన్న, ములను కావించి పెంచంగ•నలయునేమి?
ఈ చతుర్దశ భువనంబుఁ• లెడలి చనిన, నీదుకీర్తి సుస్థిరమయి • నెగడుఁ గాక.

తే॥ అనుడు భరతుండు వసిష్ఠుఁ•నప్పుడపిలిచి, రాజపదయోగ్యుఁడైన శ్రీ•రాముఁదోడి
తేర నరిగెద మని చాటి • భేరి మ్రోఁగఁ, జేసి సైన్యంబు పయనింపఁ • జెప్పు మనియె.

క॥ శ్రీకరుఁడు భరతునాజ్ఞ గు, ణాకర శత్రుఘ్నుఁడంత• నరయంజేయన్
శోకమునఁ బడిన ప్రజకా • వా కమృతముఁబోల లేచె• బటు ఘోషంబుల్

ఉ॥ ఇంద్రియ నిగ్రహాత్ములు ము • నీశ్వరు లాదిగ భూమిఁ గల్గు రా
జేంద్రులు వీరులున్ జనులు • నెల్లరు రాముఁడు రాజటంచు ని
స్తంద్ర విఘోషణంబు విని • చద్దయు నార్చిరి మోద సంభృతిన్
సాంద్ర నినాద మద్ది శ్రవ • ణంబుల జుఱ్ఱు సురామృతం బొకో?

మ॥ భరతుం డన్నను కేతనాంచల పటు • ప్రాంచన్మహాభోగ సుం
దరమౌ నీ పుటభేదసంబునకు మో • దంబారఁ దో డ్తేరఁగాఁ
దురగ స్యందన దంతి వీర భట సం • దోహంబు వే లెమ్మనన్
బుర పాథోనిధి కట్టి చాటు చెనసెం • బూర్ణేందు జన్మంబు నాన్

ఉ॥ ఎన్న యుగాంత కాలమునఁ • నేడ్తెఱ లేచు పయోధి సప్తకం
బన్న యటుల్ చమూ సమితి • యానము సేయుచునుండఁ గాంచుడున్
మున్నుగఁ గైక యాస చెడి • మూలము ముట్టఁగఁ బెల్లగిల్లె; నా
మన్నని యడు పౌరులకు • మక్కువ పొంగఁ దొలంగె నంగదల్.

తే॥ కరులు తేరులు తురగముల్ • ధరణిఁగప్పె, ఘన పతాకలు గగనంబుఁ • గప్పివైచె
వాహినీ పాద ఘట్టనన్ • వడిగలేచు, రజము సరసిజాసనుని నే • త్రములఁగప్పె

తే॥ రుద్రుఁడీలోకములనెల్ల • రుత్త చేయు, దినమునం దోచుధ్వనికంటెఁ • దివిరె మ్రోఁత
రాముఁగాంచు నుత్సాహంబు • ప్రబలమైన, యానకంటెను సైన్యము • త్యధికమయ్యె

తే॥ రాజ్యమును వీడినట్టె పు • రంబు వీడి, వృక్ష సంకీర్ణమగు మహా • విపినమునకు
చామయనుమించుతోఁ జను • రామమేఘ, మిదియ యనఁ గరేణువులతో • నేగెఁగరులు

మ॥ అరవిందంబుల యందముం డెగడు స • మ్యక్పాదలైనట్టి సుం
దరులన్ [illegible] కరే[illegible] వే • [illegible] వీడి యా
తరుణీ [illegible] సుం
గరి [illegible]

తే॥ వేదనం గూర్చు భాస్కరు • వేఁడినార్ప, జలవ శీకరంబుల వడిఁ • జల్లుచుఁ జను
తఱుచు ధ్వజ పటావళులు కో • దండ పాణిఁ, గనక, చింతించు కాంతల • గతిఁజలించె

ఉ॥ ఉన్నత మూర్తియైన రవి • యొక్కటఁ జెక్కగు రూపు బొంది పైఁ
దిన్నగఁ బూర్ణచంద్రు లరు • దేరఁగఁ గంధర సంఘ మురి పైఁ
బ్రన్ననఁ బర్వి యొక్కమొగి • బంధుర రీతిఁ జరించె నన్న యా
చెన్నున వెళ్లినారు నృప • శేఖరు లెల్ల మదేభపాళిపై.

మ॥ ఒక పాథోనిధి తేర్లపై వెదలె వేటా • శ్వం డిభశ్రేణిపై
నొక నీలాంబుధి వాజి సంచయముపై • నొక్కటి యిద్ధాత్రిపై
నకలంక స్థితిఁ బోవఁ గాహళ మృదం గాది ప్రణాదంబు మూ
ర్ధ కదంబంబునఁ బండితాళి కరణిన్ • రాణించె మౌనంబునన్.

చ॥ సురుచిర లజ్జయున్ గుణము • సొమ్ముగ సొమ్ములు దాల్చు పొంకపు వే
సరి ధరియింపమిన్ సహజ • చారుత వేలుపులున్ మరు ల్గొ

బెరసిన పందయాన లట • నింగొను రాముని చూడఁ బోవు సం
బరమున నేగినారు కుసు • మంబులు రాలిన వల్లులో యనన్

మ॥ చతురంబోధి పరీత భూతల మహా • చక్రంబుఁ బాలించు భూ
పతి పంక్తాను గతాతపత్త్రము పయిన్ • భాసిల్లమిం జేసి యా
పృతనా వారమునందు పిన్నగొడుగుల్ • వే పర్వ నక్షత్ర సం
తతు నొప్పార విధుండు లేని నిసి నాఁ • దాల్చెం బ్రభాహీనతన్

చ॥ చను నడచేత దిక్కులును • చాలిన విస్తృతి లేనివంచుఁ దె
ల్పిన గురు సేననే యచల • లీల వహించిన దన్నచోఁ జతు
ర్వననిధి వేష్టితం బగుచు • వర్తిలు ధారణి నొక్క చానయం
చు నబల యంచుఁ బల్కు మను • జుల్ నిజమారయ సత్యవంతులే?

తే॥ గంద మగురువు కుంకుమ • కలపములును, తారహారములేక లేఁ • తయును వలుఁద
యైన కుచములు వేఱు భూ • షాలిలేమి, నబ్బ దెలనీరుకాయల • యంద మొందె.

తే॥ తరుణి కుచలేపమైన చం • దనము చేత, విరుల సరులచే మఱుఁగయి• పరఁగకుంట
గుములు పొవలును లేనట్టి • కొండలవలె, వీరుల బలిష్ఠ భుజములు• వెలసె నచట

ఉ॥ తావి పొగల్ గుబుల్కొనని • తంబము నొంచెడు వేణులారు నే
ణీ విమలాక్షు లయ్యెడ గ • ణింప కలంక్రియలెల్ల మానఁగా
మేవిన యంజనం బధిగ • మింపని కన్నులు, గెల్చి యావలన్
బోవిడఁ చాలు లం గడుగఁ • బొల్చు కుఠారముఁ బోలి రాజిలెన్.

తే॥ రణిత కింకిణీ విరహిత • రథములట్లు, సఖుల పిఱుఁదుల మేఖలా • స్వనములేదు
మధుప రుతిలేని వికచ ప • ద్మములరీతి, చివురు టడుగుల నందెల • రవములేదు.

తే॥ తాల్పఁదగిన హారాదులఁ• దాల్పకుంటఁ, దలరు నడుము లూపిరి విడఁ•దరుణమబ్బె
కైక పాదు వరంబు లీ • కలువ కంట్ల, నడుములకు మాత్రమే మేలు • తొడరఁబోలు

తే॥ రాఘవుఁడు వీడి చనుటచే • రమణచెడిన, సిరియుఁ దప మొనర్పఁగ దవ్వు•చెందెననఁగ
మరుఁడు దుస్తర దుఃఖాద్ధి • మఱిఁగె ననఁగ, లెక్క లేనిసేనహారంగు • దక్కియుండె

క॥ దివి భువి దిశలను ముంపఁగఁ, దవిలి యుబుకు నుదధి యుపమ • దగునన నెట్లొఁ?
దివిరి నడచు చమువు స్వయం, భువు కనులను మనసు మించి • పొలిచెన్ దారిన్.

క॥ కదలి జలముఁద్రావుటచేఁ, బుడమి తిరముగాఁగ నిలుపఁ • బూనుటచే గ
ట్టిదఁచుటచే సైన్యముద్రా, విడ భాషా స్రష్టఁబోలి • విలసిల్లెఁ గడున్.

తే॥ వెదలు నా బాల గోపాలఁ• మదరు జనము, సిరియు వీడుటచే సొంపు• చెడి యయోధ్య
అల యగస్త్యుఁడు జలమెల్ల • నాని విడువ, సురిఁగి చేవ్పడ్డ యుండిన • శరధిఁ బోలె

క॥ వనముల సుక్షేత్రంబులఁ, బెను గ్రామకుల నదుల • బృథివిం • గనుచుం
జను సేన త్రోవ నెటి సే, యని సాకేతంబు వీథి • యనఁ దగి యుండెన్.

క॥ ఘన గజముల మదజల వా, సనఁ దక్కఁగ విరులొ సరులొ • చందనమో మేల్
పునుఁగో కస్తురియో కూ, ర్చిన కలప మొ తావి విరియఁ • జెందదు సేనన్.

క॥ మనుజులు కల మెక్కి చనెడి, వననిధికంటెను విశాల • వాహిని యందా
వనితల మధ్యము దక్కన్, ఘన తాటంకాది కాంతి • గప్పదు కనులన్.

తే॥ మురజ కాహళాదికములు • మ్రోఁగకునికి, నరుగుచున్న చమూసమూ • హమ్ముచూడఁ
బృథుల కుడ్యంబుపైనఁ జి • త్రింపఁబడిన, ప్రభు బలంబును పోలి యప్పట్లనుండె.

చ॥ అడవుల రామచంద్రుఁడు దు • రంత మనఃక్లమ మొందె నంచుఁ బూల్
ముడువ కలంకృతుల్గొనని • ముగ్ధల కన్నుల నుండి వాఁడిమిన్
విడిచిన యమ్ములా యువక • విస్తృత వక్షములందు గాఁడి నె
వ్వడి నుసుటాన లేదు మఱి • వజ్ర తనుత్రములయ్యె వారికిన్.

చ॥ మదనుని పంచ బాణముల • మానక మున్ను తపించు డెందముల్
సుదతుల చన్ను దోయి పయి • సూటిగ వ్రాలి రమింప వయ్యెదన్
హృదయములందు కైక యెడ • హెచ్చిరు కోప దవాగ్ని మండఁగా
మదమఱి యవ్వి మాఁడునని • మానెను కావలయున్ నిజంబుగన్.

తే॥ ఇట్లు పెను సేన నడవఁగా, నిద్ధ గుణుఁడు భరతుఁడును నారలు ధరించి • ప్రక్కవచ్చు
తమ్ముతోడ శతాంగంబుఁ • దఱిసియెక్కి, పాదవు కొన్న నెవ్వగ తోడఁ • బోవుచుండె

తే॥ తల్లులును తపోధనులును • తండ్రిఁబోలు, మంత్రులును బందుగులును సా • మంతవరులు
బ్రాహ్మణులు తొడరిక గాఁగ • బలసి రాఁగ, నగరి పెద్ద వాకిలి దాఁటి • నడచెనతఁడు

తే॥ మంథర యను మృత్యువుజనుల్ • మలయుచుండఁ, ద్రోసికొనిపోవుచుంట • శత్రుఘ్నుఁడు
మండి పరుగిడి గర్జించి • మగువఁబట్టి, త్రొక్కి నింగికెగురవేయఁ • దొడఁగునంత

చ॥ భరతుఁడు చేయి పట్టికొని • పావన పూర్వ నృపాల పద్ధతుల్
వఱదను గల్పి యిట్టి చెడు • పాప మొనర్చిన కైక దేహమున్
నఱకియె యుండుఁ గిన్కయఱ • నజ్జుగ నజ్జుగఁ గాని, రాముఁడీ
కఱకుఁదనంబు సైఁపఁడని • కాక తలంతునె తల్లి యంచెపన్?

తే॥ కాన సీతిజ్ఞ! యంతము • లేని చింత, మనకు నెల్లరకును కూర్చు • మంథర పయి
నలుప పూనంగఁ దగదన్న! • యన్న కినియు, ననుచునూరార్చితోడ్కొని • యరిగెనవల

క॥ జనములు సేనయుఁగ్రమముగఁ, జని చెంతనె చుట్టి నిలిచి • సంభ్రము చంద
మ్మనినుండ, రాఘవుఁడు తొలి, దినమున దిగు వనము నందె • దిగియెన్నతండున్.

శా॥ ఆ రేయంతయు నిద్రలేక నయనా • నంతాశ్రుపూరంబు నం
దారం దోఁగి వనంబులందొరకు కా • యల్ కూరలన్ మెక్కి యా
శ్రీరాముండు పరుండినట్టి పృథు లో • ర్విన్ బర్ణ తల్పంబుపైఁ
జేరెం దమ్ముఁడు చెంతనుండి తెరలన్ • జింతాకుల స్వాంతుఁడై

తే॥ రాముఁడట నుండి సన్న మా • ర్గమున నడచె, నని శతాంగ తురంగ సా • రంగములను
వెంట రాఁబంచి భరతుండు • విసుగు లేక, కాలి నడకతోఁ జనియె నా • కారు టడవి.

11 గుహ పటలము. 63

క॥ కావేరి తీరానని, కైవడిఁ గేదార ఫలము • ఘన కోసలమున్
వేవే విడిచి చని చర, స్థావరములు వగప గంగ • దరిఁ దారసిలెన్.

తే॥ విరివియై జలపూర్ణమై • వెలయునదిని, కరి మదాంబుపూరంబులు • గలియు కతన
నళులు పంచకృష్ణ ద్రావను • జలక మాడ. నొదవె నయ్యె న్తేటినీ గం • గోదకంబు

తే॥ తురగ ఖుర ఘట్ట నోద్ధూత • ధూళి పరవి, దివిజ శీర్షము లలముట • దెలియరాదు
కాని, జలమాను టేఁదుట • కడఁకఁ బొరలు, ఔచటఁ గాంచినఁ గాననై • యేపుమీతె

క॥ గంగా వాహిని యమృతపు, రంగునఁ దొలియట్లు తోయ • రాశిఁ గలియఁ జే
రం గాంచ దచట దగ యా, అంగం ద్రావినవి తత్త • అంబున సేనల్.

క॥ కొసల కేగిన రాముని, గాన భరతు వెంటఁ జనిన • క్రందగు జనముల్
సేనలు లెక్కించినచో, నానిక నార్బుదుల వేల • యక్షౌహిణులౌ.

క॥ జనములు గంగాతీరము, ననువుగఁ జేరుటను కాంచి • యంబుధి జలముం
గొను మొగులుఁ బోలు శ్రీరా, ముని మీఁదికి వచ్చెననుచు • మొగిఁ గుపితుండై.

తే॥ కాలకల్పుఁడు ధీవర • పాలకుండు, గుహుఁడు కనులెఱ్ఱఁజేసి భ్రూ • కుటి ముడించి
నాసికారంధ్రముల పొగల్ • ధూసరిల్ల, నట్టహాసమ్ముచేసి వి • ల్లమ్ములు గొని.

సీ॥ కెంపులిపాపులఁ జంపఁ • గేల శూలముఁగొన్న, రుద్రమూర్తియె పెక్కు • రూపులొందె
ననఁ బ్రాఁచీ భీకర • మైయొప్పు సైన్యంబు, గల వాఁడు బలువిల్లు • గలుగు వాఁడు
సురియఁ జెరివి యాడు • గజముఁ బరుసుతోఁ, గ్రుద్ధనేత్రముల మి • ర్గుఖుఖు రాల
నలుకతోఁ గాంచి నే • దాలంబు గలిగెన, కాయని భుజముల • గర్జిక బొంగ

తే॥ మొగిసి యపుడెంచు నీ చమూ • మూషికములఁ, గాలభుజగమనై యావి • గాలిమ్రింగి
కాదుగాఁ జేయు వాఁడ నీ • కదనతలము, ననుచుఁ గటు వీర వాక్యంబు • లాడికొనుచు

తే॥ పంచ సఖముల కైవడిఁ • బరఁగు సేన, విలయ కాలాబ్ద నిర్ఘాత • విధుల నార్చి
సప్త జలధులు పొంగిన • సరణిలేచి, తన్ను బలసి రానది వల • దరిని చేరి

న్యముఁగని భరతునితో, జన్యం బొనరించి సేనఁ • జంపి శమన రా
్య పురి కంపి రాజ్యము, మాన్యత రామునకు నొసఁగ • మది గుఱిగొంటిన్.

రలును సమ్మతింపుఁడు, భేరులు మొరయింపుఁ డరులు • వెడలక యుండన్
లు రేవులు చెఱుపుఁడు, తీరపు నావలను నీట • దింపకుఁ డెసఁగన్.

ఉ॥ ప్రాణహితుండు రాఘవుఁడు • ప్రాయిఁడిగా భువినేల నీక ని
స్త్రాణునిగా నొనర్చి మహి • సంపద వంచనఁ గొన్న భూపుఁ డ
క్షీణ బలంబుతో వనులఁ • జేరిన యన్నను జొంప వచ్చె మ
ద్బాణ పరంపరన్ రిపుల • భగ్నము చేసెదఁ జింతనూడ్చెదన్.

ఉ॥ వీరలఁ గూల్చనేని పృథి • వీ తలమే నను గేలి చేయదే?
వీరలు గంగ దాఁటుదురె? • భీతిఁ జలింతునె వీరి ధాటికిన్?
గూరిమి తమ్ముఁడంచు నను • గొప్పగఁ జూచిన రాఘవేంద్రుకై
పోరిని జీవము ల్విడుపఁ • బోలదె? యింతకు నేను చాలనే?

ఉ॥ అగ్రజుఁడంచు నుంత హృద • యంబున నెంచఁడు వేఁగివంటి స
త్యాగ్రహుఁడైన తమ్ముఁడొకఁ • డందు గలాఁడని లెక్క సేయఁ డ
వ్యగ్ర హితాత్ముఁడై గుహుఁడ • వక్ర పరాక్రమశాలి మల్లభూ
పాగ్ర సరుండు గల్గునని • యైన మదిం దలపోయఁ డేలొకో?

ఉ॥ దోసము పాదుగా నదరు • దూఱును మిత్రులు వీరు శత్రు లీ
వేసమువారలంచుఁ బృథి • వీ పతులెందును చర్చ సేయరో?
చేసిననేమి? చేయమిని • చేసెడిదేమి? గుహుండు జీవముల్
పాసిన పిమ్మటం గద నృ • పాలుఁడు రామునిపైకిఁ బోవుటల్?

ఉ॥ రాముఁడు నాడు పోవిడి య • రణ్యములం దపియించుచుండ నీ
ప్రామిడి రాజ్యమేలుటయె? • ప్రాణము నాకు సుధాసమంబొకో?
నేమహిఁ గీర్తి నిచ్చి మర • ణింపఁగ లేనె? యనుంగుతో వనీ
భూమికి నేగకుండుటయుఁ • బోలెను నానెఱి నేఁడె తీర్చెదన్

మ॥ మదమాతంగ తురంగ సద్భట కదం • బంబుల్ నదిం దాఁటుచోఁ
బిదపం జూతము మీఁది కార్య మిపుడే • వే పోయి నౌకాతతిన్
నదిలో నిల్పక తెందు పోఁడు సమరా • నందంబు డెందంబులం
బొదలం జేయుఁడు మిత్రుకంటె నసువుల్ • మున్వీడఁగా నొప్పదే?

మ॥ మన వీరావలి కొక్కనాఁటి యనికై • మాఱొడ్డఁగా లేని యీ
మొన మీరేల సురాలి తాఁకినను నా • పొల్పారు • కైనున్న యీ

ఘన కోదండ ఘనాఘన ప్రసృత ని • ష్ఠాంత ప్రభాపూర్ణమా
ర్గణ వర్షంబునఁ బ్రేత భూమిగ నొన • ర్పం జాలనే ప్రేల్మిడిన్?

మ॥ పరమోదారుఁడు రామ భూవిభునకుం • బట్టాభిషేకార్హ వే
ళ రహిన్ వల్కలముల్ ధరింప నిడు కా • లవ్యాళ సంకాశకున్
వరపుత్త్రిండగు వీని సైన్యముల మ • ద్బాణ ప్రఘాతంబులన్
మురియల్ సేయ శవంబులన్ జలనిధిన్ • ముయ్యేలు చొప్పింపదే?

చ॥ రణమున వీరులం దునిమి • రాముఁడు ప్రాకట ధర్మమూర్తి ధా
రణిఁ దగ నేలనిచ్చి యమ • రంబగు కీర్తివహింపుఁ డీరు స
ద్గుణుఁడయి రాజ్యముం దనకుఁ • గొంకక వీడిన యామహాత్ము దు
ర్గుణుఁడయి కాన నుండుటకుఁ • గూడ సహింపక యెత్తెఁ జెల్లరే!

చ॥ యతులకుఁ జుట్టమై యడవు • లందు వసించు మదగ్రజుండు స
న్మతి మది నొచ్చునో యనుచు • నాయెద జంకెడిఁ గాని లేనిచో
శిత విశిఖాగ్నిచే నివురఁ • జేయనె సైన్యసముద్ర సప్తకం
బితవగు లేఁత పైరు పసి • కిమ్ముగ నబ్బిన చంద మేర్పడన్?

తే॥ జెట్టివిలుకాఁడు రాముని • చెలిమికాఁడు, గుహుఁడు మూఁకతో నిట్లు వా • క్రుచ్చుచుండఁ
గని సుమంత్రుండు సింహాసనం • హనను భరతుఁ, జేరి మెల్లన నిట్లని • చెప్పఁదొడఁగె.

సీ॥ ఈ గంగ యిరుదరు • లెలమి నేలెడివాఁడు, మగయేనుఁగుం బోలు • మాబలుండు
లెక్కయిడఁగ రాని • పెక్కు నావలవాఁడు, రామ చంద్రున కతి • ప్రాణ హితుఁడు
సాయుధ వాహినీ • జలరాశిగలవాఁడు, గుహుఁడను విఖ్యాతి • కుదురు వాఁడు
శైలబలుఁడు కరు • ణాఢ్యుండు చీఁకటి, ముద్దఁ బోలినమేని • మురువువాఁడు

తే॥ నీవు చనుదారికెదురయి • నిలిచినాఁడు, నిన్నుచూడఁ దలఁచినాఁడు • నిర్మలాత్మ!
బలము నందెల్లఁ గాంచిన • బాహువులును, నీలనీరద తనుకాంతి • నెగడు సుభగ!

తే॥ పితృసముని సుమంత్రునిపల్కు • విన్నయంత, నలరి యనఘుండు రాముని • యంతరంగ
హితుఁడ యగునేని ననుచూడ • నేగుదెంచు, మునుపె నేఁ బోయి కాంచెద • ననుచులేచి

తే॥ తమ్ముతో మది నుబుకు ప్రే • మమ్ముతోడ, వెలలి సురనది దరిఁ జేరి • నిలుచు భరతు
గుహుఁడు గని వానివేషంబు • గూడఁ గాంచి, చెన్నుచెడిన మోముఁ గని ని • శ్చేష్టుఁడయ్యె

ఉ॥ నారలఁ గాంచి తత్తనువు • నం గము నిండిన ధూళిఁ గాంచి పైఁ
జారు తరాస్య బింబము కృ • శత్వమునన్ జిగి పోకఁ గాంచి యా
తీరు నిజంబుగాఁ గరుణ • దేవత రూపును పోలఁ గాంచి పెం
పారిన విల్లుజాతి పడ • నట్టులె నిల్చెను జాతి బొమ్మనాన్.

చ॥ పురుష వరేణ్యుఁడౌ భరత • భూవిభుఁడున్ రఘురాము పోలికన్
బరఁగుచు నున్న వాఁడతని • ప్రక్కనె నిల్చెను తమ్ము లక్ష్మణుం
దొరసిన వాఁడు వెక్కసపు • దుఃఖ భరంబున కంతులేదు శ్రీ
ధరణిజ భర్త తమ్ములును • తప్పు లొనర్పఁ దలంప. బోదురే?

తాపము నొందువాఁడు మదిఁ • దాఁటని ప్రేమగలాఁడు రాముఁ బో
ల్తాపసి ం ఘం దనరఁ • దాల్చిన వాఁడగు కైక పుత్త్రి ను
దీపిత భావ ల్లమతి • తేః డం గని వత్తు నుండుఁడీ
యోపికఁ ద్రోవఁ గాచి య యోధుల కాజ్ఞయొసంగి యంతటన్.

చ॥ కల మొకఁడెక్కివచ్చి రఘు • కాంతుని దిక్కు నమస్కరించు నా
యలఘుని చేరి మ్రొక్కనన • ఘాత్ముల శీర్ష హృదంతరంబులం
జెలఁగు యశస్కుఁడున్ విధియుఁ • జేతులు మోడ్పుఁగఁ దగ్గ యాతఁడున్
దలిరిచి కౌఁగిలించికొనెఁ • దంద్రికి మించిన కూర్మి తోడుతన్.

తే॥ భరతుఁ గాంచి గుహుండు నీ•వచ్చు హేతు, వేమి? యన నతండను మా మ•హీశధర్మ
మందు నుండి తొలంగె మా • యయ్యదానిఁ, బాప రాముఁ దోడ్కొనిపోవ • వత్తుననుడు

తే॥ ఒనరునవ్వార్త వినిగుహుం • డూర్పుపుచ్చి, యుత్సుకత పొంగఁ బూరించి • యుర్విపాలి
మరల భరతుని యడుగుదా • మరలఁ దనదు, హస్తములఁ బట్టియిట్లని • ప్రస్తుతించె.

చ॥ విమల యశోవిశాలః తలి • వేఁడఁగఁ దండ్రి యొసంగఁ బాప కా
ర్యము వలె రాజ్యమున్ విడిచి • యాననమందున దైన్యమంది యా
క్రమమున రాముఁ దోడుకొని • క్రమ్మఱ నేగఁగ వచ్చు నీమ శీ
లముఁగన వేయి రాములు తొ • లంకిన నీ సము లౌదురే మహిన్?

ఉ॥ ఉత్తమశీలమే భుజ బ • లోన్నతి గాఁగల ధీర: నీమహా
చిత్తవిశుద్ధి బోయ తెగఁ • జెందిన నే వినుతింప నౌనె: రా
ట్సత్తమ సంస్తుతింబగు ప్ర • శస్త దినేశ కులేశ కీర్తు లొ
క్కొత్తున మ్రింగి నాఁడవు గ్ర • హేశుఁడు తక్కటి కాంతులంబలెన్.

మ॥ అని పల్కాడి గుహుండు కైక సుతుపై • నత్యంత సౌహార్దముం
గొనియెన్ ధారణి నెవ్వరాతని యెడం • గూర్మిం బ్రమోదించి యుం
చని వారల్? మది నూహకే యరిది యౌ • సచ్ఛీలమే హేతువై
చనుఁగాదా? యట రాముపై గుహునకున్ • సంగాతమున్ వర్ధిలెన్.

ఉ॥ కరుణాశీలుఁడు కైక్షపట్టి యతనిన్ • గౌరవ్య భావంబుతో
నిరవారంగని యన్న యాస్థలమునం • దెచ్చోట నాఁడుండె నే

కరణిన్ నిల్చె వచింపుమా? యనుడు నో • కాకుత్స్థ వర్యా! యిదే
యరయన్ రమ్మని తోడి తెచ్చె గుహుఁడ • త్యంత ప్రమోదంబునన్.

మ॥ భరతుం డయ్యెడఁ బండపైనఁ దృణ త • ల్పంబంది యారేయి భా
స్కర వంశాంబుధి చంద్రముండు నిదురం • గావించుటం గాంచి దు
ర్భర దుఃఖంబునఁ దత్తళించి ధరపై • వ్రాలెన్ మహా భూజ ము
ద్ధుర వాతాహతిఁ గూలు చందమునఁదా • దోదూయ మానాంగుఁడై.

శా॥ ఈ పాపాత్ముఁడు పుట్టు హేతువున నీ • కీపాటు కైకేయిచే
నాపాదిల్లిన దంచు విన్నపుడు కా • యల్ మూలముల్ మెక్కని
శ్చాపల్యంబున నిందు కూరుకుట లేఁ • చం గాంచుచో నిప్పుడున్
దీపొ ప్రాణము పీడకుంటి నిఁకఁ బృ • థ్వీ భారముం దాల్పనో?

తే॥ తమ్ముఁడా! అన్న నిద్రించు • తలమిదైనఁ, గూర్మిచే భోగ భాగ్యము • ల్గూలఁ ద్రోచి
వెంట వచ్చిన యూర్మిళా • విభుఁడు రాత్రి, గడపె నెచ్చటఁ గాన్పింపఁ • గదవెయనుడు.

తే॥ సీతయును రాముఁడిచట వ • సించి నిద్ర, సేయ నచ్చట విలు దాల్చి • చేతితోడ
వేఁడినిట్టూర్పుతో తెప్ప • వేయకుండ, నిలిచి తెలవాఱు దాఁకఁదా • నలఁగుచుండె

చ॥ అన విని మాండవీ పతి గు • హాఖ్యున కిట్లను తమ్ములంచుఁ బు
ట్టిన ముగుఁరందు నొక్కఁడ ఘ • టించితి నంతము లేని సేగి నా
యనుజుఁడు దానిఁ దీర్ప స్వసు • ఖావలి వీడుచు వెంటనేగె భూ
మిని కడుఁ బ్రేమకుం గలడె • మేరయ? నా బ్రదు కేల కాల్పనే?

చ॥ అని యట నాఁడు ధూళిపయి • నంగముఁ జేర్చి పుళిందరాజ! ది
వ్యనదిని దాఁటఁ జేసిన న • నంత నిరంతర చింతఁ దీర్చి రా
ముని కడఁ జేర్చి యాపదను • పూర్తిగఁ బాపిన పుణ్యమూర్తివౌ
దని భరతుండు కోరుటయు • నాతఁడు సమ్మతిఁ జూపి యంతటన్.

చ॥ సరియని బోయఱేఁడు తన • సంగడికాండ్రను చేరఁ జీరి మీ
రురవడి నేగి యోడల మ • హోన్నతి నాయిత పర్చి,తెండసన్
హరు దజతాద్రి రామ విభు • హస్త విభంజిత మేరు శైలమున్
నర తురగేంద్రు పుష్పకము • నాఁ బలు రూపుల నొప్పు నావలున్.

చ॥ ఆవలి వారి నీవలికి • నావలి కీవలి వారిఁ జేర్చుటన్
దేవ మహీతలంబులకుఁ • దేఁకువ జీవులఁ జేర్చు పుణ్యపా
పావలి నాఁగఁ జెల్వల యొ • యారపు యానముఁ బోలి యొత్తుగా
నావలు చేరె నందముగ • నాకనదీ జలమెల్ల నాడుచున్.

క॥ భరతుని గని గుహుఁడిట్లను, నరవర! లెక్కకును మీఱు • నౌకలు వచ్చెన్
బరికింపుఁడన్న నతఁడును, త్వర నెక్కింపుఁడని తన ప్ర • ధానికిఁ దెలుపన్.

ఉ॥ ఏపగు నాజ్ఞ నౌదల వ • హించి సుమంత్రుఁడు గుంపు గుంపుగా
నోపిన పద్ధతిం జలిపి • యోడలఁ జేర్చ రథాశ్వ దంతి సే
నా పరివారముల్ మనుజ • నాథులు బంధులు నెల్లవారు వీ
చీ పరిపాటి రత్నములు • చిందు సురాపగ దాఁటి రయ్యెడన్.

మ॥ విల యాంతంబున మేఘముల్ గదియఁగా • వేలేచి గర్జాళితో
జలముల్ పూర్తిగఁ ద్రావఁ దోయధిని ద్రా • ల్చందంబునం బొందికన్
గలముల్ పెందెర కంబము ల్పొనర శీ • ఘ్రంబేగు నంగంబునన్
గలభంబుల్ పయికెత్తి హస్తముల గం • గా వారి నీఁదె న్వడిన్.

ఉ॥ సామజముల్ జలంబులను • చప్పుడెసంగఁగ నీఁదు చుండ, ము
క్తామణులున్ దరంబులు ను • దగ్రఝుషంబులు లేవఁ ద్రోవఁ ద్రో
ద్భీమ మహాబ్ధి తోయమును • దివ్యనదింజొర, దేవ గంగయున్
రాముని చూచు కౌతుక భ • రంబుననో వడి దాఁటెఁ గూలమున్.

చ॥ ఘనమగు తేరులందలి యు • గంధర చక్ర యుగానుకర్షముల్
పనివడి యక్ష మాదిగ న • వస్కరముల్ విడఁదీసి వానికిం
బనుపడఁ బూన్చు గుఱ్ఱములఁ • బట్టుగ నావలఁ బంపినారు చ
చ్చిన పిదపన్ శరీరములఁ • జేర్చెడు కర్మములం బలెన్ వడిన్.

తే॥ పాలముద్ద శరీరముల్, భయము ముద్ద, మనసు, కరువలి ముద్ద కా • ళ్లను గలట్టి
పవన జవన తురంగముల్ • బయలుదేఱె, నడకఁ జొఱ ముద్ద నాఁడగు • నావలందు

తే॥ కలుకు లెదురెదు రయి యొత్తు • గాఁగఁ జేరి, కానవచ్చుటచే భద్ర • గజ చయంబు
లొండొకటిఁ గ్రుమ్మనిలువఁగా • నొప్పమీఱు, దంతములభంగినుబ్బైన • స్తనములొప్పె

తే॥ ఉత్తరీయములం బోలి • యొత్తుగాఁగ, నలలులేవ దిగిన మద • హస్తినికర
శిరములం గుంభ వరములు • చెలఁగెఁ జూడ, జాహ్నవీ స్తనముల బోలి • జానుమీఱి

చ॥ ఉరవడి నావలేగు నెడ • నొక్కటి నొక్కటి దాఁకఁ గోమలుల్
కరము మనః కలంకమునఁ • గాతరలై యిరువంకఁ జూడ, దు
ర్భరమగు విభ్రమంబున, శ • రంబులు త్రోవఁ జలించి భీతిమై
నులుకుచుఁ ద్రుళ్ల వాలుగల • యొప్పు వహించెను వారి చూడ్కుల్

చ॥ చెరచెర రెండు ప్రక్కలను • చేరికఁ దెల్లఁ గదల్చ లేచు పుం
పరలు వరాంగనా మృదుల • వస్త్రములం దడుపంగఁ దోరపుం

బిఱుఁదుల కాంతు లుట్టి పడి • వెల్వడ, దెందములందు కుంది ము
చ్చిరి తల వ్రాల్చి వీరులకుఁ • జింత రవంత తొలంగె నత్తఱిన్

శా॥ ఆ తీరంబునఁ గల్గు వాహనులఁ బై • నెక్కించి కొంపోయి వే
యాతీరంబున డించి క్రమ్మఱిలు శూ • న్యంబైన నౌకావళుల్
దాల్పుత్వం బఱవ్రోక యిచ్చి మఱియున్ • దానంబు సేయంగ సం
ప్రీతిన్ రత్న నివాసుఁ జేరెడి ఘన • శ్రేణిన్ విడంబించెడిన్.

ఉ॥ సమ్మిరి యీఁకలందనరి • నల్లని ధూపము వోలె నాడు పొం
కమ్మగు కాఁడ లయ్యెడలఁ • గంబములం బలె నిల్వ నాణి ము
త్యమ్ముల జంపు లుల్లసిల • నల్లల నాడెడి నల్ల ఱెక్కముల్
గ్రమ్మిన చాపలంబలె వి • రాజిల నావలు వోయె నల్లనన్.

సీ॥ గంగ యాకాశంబు • గాఁగఁ జిందిన ముత్తె, ములు విరాజిలు బుష • ములుగ నొప్ప
జెందమ్మలం బోలు • నందంపు మోముల, మించుఁబోఁడులు పయ , నించునావ
లెలమి జలము లాడి • బృందారకాంగనల్, గమనించు సుర విమా • నములఁ బోలె
తుంపురుల్ లేవఁగాఁ • ద్రోచు తెడ్లడుగుల, వలెఁ గానరాఁ జెల్వ • లలరు నౌక

తే॥ వారిపాదంబులును వెలి • వచ్చితోఁప, ప్రాణములు పొంది నడచెడు • పగిది నొప్పె
సేనలును పౌరవరులును • చేడియలును, గంగ వెనుకఁ బడఁగ నట్లు • కడచినారు.

ఉ॥ తక్కువ జాతిచేత ఘటి • తంబయి త్రోపఁగఁ బూను నావపై
నెక్కక కామ వేగమున • నేపున మింటనె మౌనివర్గముల్
చక్కఁన నేగె, నిక్కముగ • సత్ఫల మిచ్చెడు కృత్యమొక్కఁడే
నెక్కడ నేనియుం గలదె • యిద్ధ తపంబున కంటె నిద్ధరన్?..

చ॥ సుడులు గలట్టి వెల్లువలఁ • జొప్పిలు గంగను దాఁటి యెల్లరుఁ
దొడరికఁ దీరముం గదియ • దుర్ధన వాంఛలు వంచనంబులున్
విడిచి ప్రభుత్వముం జరపు • వీరుల కీర్తులఁ గ్రింద చేసి యీ
పుడమి మహోన్నత స్థితిని • పొందిన యా భరతుండు చెచ్చెరన్.

తే॥ అనుపమగుణి శత్రుఘ్నుఁడు • జననులును సు, మంత్రుఁడును గుహుఁడెక్కఁగా • మాన్యుఁ
భరతుఁడెక్కిన యంతనా • పడవ నడవ, సాగెఁదెడ్లను కాళ్లతో • సత్వరమున.

సీ॥ బాంధవుల్ దేవతల్ • ప్రణతులై సేవించు • కోసలేంద్రాత్మజన్ • గుహుఁడు గాంచి
యీమె యెవ్వరి తల్లి • యెఱిఁగింపఁ దగునన, భరతుఁడిట్లను వేని • వాకిలికడ
రాజులు మనవికై • రహిఁగాచి యుందురా, దశరథేశ్వరు జ్యేష్ఠ • దార యీమె
కమలజు నాభిని • గన్నమహాత్ముని, ఘన తనుఁ గడుపారఁ • గన్నతల్లి

తే॥ భువన తారకమగు రామ • భూరిఫలము. కడఁక జగముల కొసఁగిన • కల్పతరువు
అతనిఁ గనుటచే నొందు భా • గ్యంబదెల్ల. నేసు జనియించుకతమున • నీఁగికొనియె.

తే॥ అనుడు గుహుఁడామె యడుగుల • నడలిపడఁగ, వత్సముంబాయు గోవునా • పనరు దేవి
యాతఁడెవఁడనమాయన్న • హితుఁడుమాకు, నన్న గుహుఁడని భరతుఁడా • యమకుఁదె

చ॥ నాయనలార! దుఃఖము న • ణంపుడు సత్య పరాక్రముండు భో
గాయతనంబు రాజ్యరమ • నందక కానకు నేగు టెన్న మే
లే యొనరం గతంబయిన • దింక మహామతిఁ గూడి యేవుర
త్యాయత భూమి నేలు కొనుఁ • దర్మిలి నొద్దికఁ జాలకాలమున్

చ॥ అనుడు సుమిత్రఁగాంచి గుహుఁ • డల్లన నిట్లనుఁ బ్రేమపూర్ణ యీ
జననిని గూర్చి పల్కు మనఁ • జక్కటి పీడని చక్రవర్తి కొ
ప్పిన కడగొట్టు భార్య రఘు • వీరుని సన్నిధి పాయకుండు నా
యనుజుని కన్నతల్లి సుగు • ణాలయ యంచు నతండు దెల్పఁగన్.

చ॥ తనపతిఁ గాటికంపి కుప • థంబునఁ బుత్త్రుఁడు దుఃఖ వార్ధిలో
మునుఁగఁగ రాఘవుండు వన • ముం జొర విష్ణువు గొల్చు లోకముల్
తనమది నున్న క్రౌర్యమునఁ • దక్కఁగఁగొల్చిన కైకఁ జూపి యీ
జననిని గూర్చి పల్కుమనఁ • జయ్యన నా భరత ప్రభుం డనున్,

ఉ॥ దొడ్డగు నెంజిలిన్ భువికిఁ • దుండుడు కొప్పఁగఁ గూర్చి నిందయన్
బిడ్డను పెంచుతల్లి పృథి • వీస్థలి ప్రాణములేని పోల్కిఁ బే
దెడఁ దపించుచుండ లవ • మేని యలందురు చిన్నె లేని యీ
వెడ్డరి యెవ్వరో యెఱుఁగ • వే? ననుగన్న మహాత్మురాలగున్.

చ॥ అనియతఁ డాడు పల్కువిని • యగ్గుహుఁడంతట వారికిం గ్రమం
బునఁ దనమేల్మి కేల్మొగిచి • మ్రొక్కెను హంసి యొకండు టెక్కులన్
గొనక జలంబు నీఁది దరి • గొన్న వితంబున ద్రోణియుం దరిన్
గొనకొని చేరె జాహ్నవికిఁ • గూరిమిఁ జేతులు మోడ్చి రందఱున్.

తే॥ దిగిన జనములు ముప్పురు • తీరమందు, పల్లకీ నెక్కిచనఁగ నా • భరతుఁడపుడు
క్రొత్త కన్నీటి వెల్వలఁ • జిత్తభార, మడఁగఁ గాన్పత గుహునితో • నడచి నడచి

తే॥ కర్మ భరము జ్ఞానాగ్నిచేఁ • గాల్చివైచు, వరబలుండగు మునిభర • ద్వాజువనము
చేరె నమ్మని వారల • తీరుగాంచి, వృద్ధయతులతో నక్కడ • కెదురు వచ్చె.

12 పాదుకా పటలము (135)

క॥ అరు దెంచిన యెతివరుఁగని, భరతుఁడు తండ్రివలె నెంచి • ప్రణతియొసర్పన్
హరుఁ బోలిన యమ్మునియును, భరతుని దీవించెఁ బుత్త్రి • వాత్సల్యమునన్.

క॥ భరతా! నీకుం జేరిన, ధరణిఁ గిరీటము ధరించి • తాత్పర్యమునన్
భరియింపక నారలు జడ, లిరవుగ ధరియించి రాఁగ • నేమి కతంబో?,

క॥ అనుడు మన మెరియఁగినుకను, మునివరుఁగని ప్రాంజలిలకః మొట్ట మొదట ని
ట్లనువగు పనియొనరుపలే, దనుటయు మిము బోఁటివారి • కర్హమె చెపుఁడీ!.

మ॥ శ్రుతి శీర్ష ప్రతిపాదితాంఘ్రియుగుఁడై • శోభిల్లు శ్రీరామ భూ
పతికిం దమ్ముఁడనై నెటిన్ విడిచి భూ • భారంబుఁ గైకొందునే?
యతఁడే వెన్కకు వచ్చి రాజ్యము ప్రియం • బారం గొనండేని ని
శ్చిత బుద్ధిన్ వనులంద యన్నకడని • శ్చింతం బ్రవర్తించెదన్.

క॥ ఆ పలుకు భరతుఁ డాడఁగఁ, దాపస వరతనువు లుబ్బెఁ • దన్మానసముల్
ప్రాపిత హరిచందన కృత, లేపమ్మునఁబోలె మోద • లీలలఁ దేలెన్.

క॥ మునుకొను వెనరున భరతుని, తన శుద్ధ కుటీరమునకుఁ • దతమతిఁ గొని య
మ్ముని సేనకు విందులు పం, బిన వేడ్క నొనర్తు ననుచు • వేలిమిఁ జేసెన్.

క॥ తలఁచిన యంతన దివియును, లలిత గతి న్నిలిచె, జనము • లకు వేఱొక పు
ట్టొలసిన గతి తమ ముందటి, నెలవు మఱవ సుఖ జలధి ము • నింగిరి వారల్.

తే॥ చెడని ధర్మ ఫలంబులఁ • బడయువార, లంచు రంభాదు లెదు రేగు • దెంచి పొగడి
యింద మండలములఁ బోలి • యెసక మెసఁగు, సౌధములకుఁ గొంపోయిరి • సకలజనుల

తే॥ గందవొడి మేనఁగూర్మిన • లందినారు, విన్ను వాఁకలో మున్క గా • వించినారు
శిరములం గల్ప సుమములఁ • జెరివినారు, సుమములంబోలు వల్వలఁ • జుట్టినారు

తే॥ కుసుమ లత కూనలం బలెఁ • గునిసి నిలిచి, సుందరాంగులు నగలిచ్చి • సొగసుచేసి
యొనర దేవ రాజాను పీ • యూష కల్ప, మైన యోగిరములు పెట్టి • యలరఁజేసి

తే॥ హంస కేకి తూలిక లెట్టి • నైన పత్తి, తెల్లదూది బూసుగదూది • తీర్చిచేయు
పట్టుసెజ్జల హరిణుల • పగిది దేవ, వనితలు పరుండ నెల్లరు • కునికినారు.

తే॥ ఏలికలు మొదలుగఁ బల్ల • కీలు మోచు, వారివఱకు గ్రమంబుగా • గారవమున
మహిమ నొందిన విబుధుల • మాడ్కినుపచ, రించి వారి యెడఁద లల • రించినారు.

తే॥ ఆటులు రంభాదులైన బిం • బాధరలును, వారి యాజ్ఞల దాసుల • వలె నొనర్ప
భరతుతో వచ్చు కాంతలు • భవ్యమైన, దివ్య భోగంబులంది స • తృప్తిఁగొనిరి.

తే॥ నందనవన నవ ప్రసూ • నములతావిఁ, గొనుచు నంధులు కేలూఁత • గొని చరించు
కరణి నచ్చటి పిల్లతె • మ్మెరలు వొలసె, సకలజనముల మనములు • సంతసింప.

తే॥ క్షౌద్ర మెక్కువ కలిపిన • కబళములను, లేఁత వరియాకురాసిఁగ • ల్పించి కల్ప
కంబు లొసఁగ భుజించెను • గజచయంబు, మదజలముఁ ద్రావిమధుపము • లమదముగొనఁగ

తే॥ నరక బాధలఁ దొలఁగించు • గురుత గలుగు. నీరముల వారణంబు లిం•పారఁ ద్రావె
పచ్చతా లేత కాంతులు • పరిఢవిల్లఁ, బెరుఁగు కసవుఁదురంగముల్ • వేడ్క మేసె.

క॥ అందఱు నారీతిగ బలు, విందుల సురభోగ మనుభ • వించిరి భరతుం
డందలి కాయల దుంపలఁ, బొంది యొడలు ధూళి నునిచి • పోఁగడపె నిసిన్

తే॥ తెలివిగల్గుచో పీడెడు•కలయుఁ బోలె, నమ్మహాభోగములు పూర్తి•యగుడుఁబుణ్య
ఫలము పొందిన జీవి క • ప్పలి విధాప్తి, కరణి నిరులు తొలంగఁగఁ • దరణి పుట్టె

తే॥ త్రికరణైక్యంబుగాఁ బాడి • తివిరి చేయ, కుండు జీవికి వలె భోగ • యుక్తిమాతె
సుర పదచ్యుతులై భువిఁ• జొచ్చువారి, వలెనె వారలు పూర్వభా•వములఁగనిరి

తే॥ నాఁటి యుదయానఁ బెనుతోర్పు వ•నడచు సేనఁ, గాంచి దివ్యులు వననిధి • గాదు భరతు
సైన్యమని యెన్ననయ్యది • శైలవనము, తెల్లదుక్కగా మరుభూమి• యెల్లఁ జేరె

క॥ పెరిఁగిన రజమున మఱిఁగిన, తరణియు శీతకరుఁడగుచుఁ • దాపము పీడెన్
కరుల మదజలము నడవం, బొరయని రొంపియయి యెడరు • పొలముగమాఱెన్.

క॥ రాజుల తెల్లని గొడుగులు, రాజిలె గురుతరుల నీడ • ప్రావిన కరణిన్
రాఁజుకొను గులక రాల్గల, యాజగ మరు భూమి పంది• రై యొప్పెసఁగెన్

తే॥ అధికరాజ్య సంపదఁ నుగొను • మంచుజనని, పలుక నొందిన కినుక య • గ్గలముగాఁగ
మొగ మెఱపు మేనునల్లనౌ•పుణ్యుఁగాంచి, ప్రేమఁ గరఁగి యెండిన తరు•వితతి ననిచె

తే॥ జీవముల కంటె గొప్పది • శీలమనుచు, సత్యవాక్కుకై మరణించు • జన వరేణ్యు
దదము క్రూరమౌనెదరుఁ గే • దారమట్లు, దాఁటి చిత్రకూట శిఖరిఁ•పజీసె నంత.

భరతుని సైన్యమును కని లక్ష్మణుఁడు కోపించుట

సీ॥ అధిక భూరజమున • శ్వాదుల రథములు, కోపానఁ జెలరేఁగు • కుంభియము
కలిగించు రవమును • కాల్బలంబుల కల, కలమును విని గొప్ప • బలమె యనుచు
నేల యుబికి లేచు • పోలికఁ జనునొక్క, శైలాగ్ర మెక్కి ల• క్ష్మణుఁడు చూచి
యిల శాశ్వతంబుగా • నేల నిచ్చించి దు, రాశచే దుర్బుద్ధి • యడర నిట్లు

తే॥ భరతుఁడే కూర్చుకొని సేన • పరశురాము, గెలుచు జోదుపై దాడి సా • గించెననుచుఁ
గ్రుద్ధుఁడై శిఖరంబు ను • గ్గుగను దొక్కి, దుమికి పడి నన్న యొద్దకుఁ • దొవరివచ్చి

చ॥ భరతుఁడు తోడఁబుట్టుపను • పాటియు నెంచక గొప్ప సేనతో
సుర వడి దాఁక వచ్చెనని • యొత్తిన కిన్కఁ గటారి చెక్కి తొం
దొరగ ధనుస్సు నెత్తికొని • తూణముఁ దాల్చి యన్న పాద పం
కరుహములన్ భజించి పలు • కం దొడఁగెన్ మది తత్తఱింపఁగన్.

చ॥ ఇహపర సౌఖ్యముల్ విడిన • యీ భరతోద్ధుర బాహుశక్తియున్
సహచరసైన్య సత్త్వమును • సత్యపరాక్రమః నీదు తమ్మను
త్సహన మహా సహాయ బల • సంపదయున్ ముదమారఁ జూడు దు
స్సహతర కష్టముల్దొలఁగి • సంతస మందెదు నేఁడు రాఘవా॥

ఉ॥ పీనుఁగు పెంట చేసి యిటఁ • బేర్చిన తుంగ మతంగజంబులన్
జాను తొఱంగి పడ్డ రథ • సంఘముఁ బ్రేవులు చిందఁగూలు నీ
సేనల నుద్దుగుడ్చి తెగి • చిందఱవందఱమైన తేజులన్
మానగు రక్త వాహినుల • మానక చూచెదు గాక రాఘవా॥

చ॥ తళతళ లొప్పు తూపు లడి • దంబుల చేతుల బొందదంబులం
దళమగు దొమ్ములం దొలిచి • దద్దఱు ప్రాణముతోడ వీఁపునం
గళచెడ దుస్సిరక్తము ము • ఖంబుల నొప్పక వెళ్లఁదిక్కఁరుల్
కళవళ మంద నేచుటలు • గాంచెదు గాక ప్రసన్నరాఘవా॥

చ॥ జవన తురంగముల్ కెరల • స్యందన హాటక శృంగ పంక్తులం
దవిరళమై పిశాచము ల • హంకృతి నార్చుచు ప్రీలు కేదెముల్
దవిలి ధరించి హస్తములు • దట్టుచుఁ బాటలు పాడు చాడ్పునన్
జవి గొన నల్లఁద్రావి కడు • జంపునఁ ద్రేన్చుట చూడు రాఘవా॥

తే॥ భరతు సేనా మహీజంబు • పాదుతోడఁ, ద్రుటిని పేరు లేకుండఁగఁ • ద్రుంచి వైవ
స్వర్గ పృష్ఠంబు విఱుగ స్వ • భార మీఁగ, ధాత్రి యూఱట గొనుటయుఁ • దవిలి కను

చ॥ ఎనసిన రక్త వాహినుల • నీఁదుటచే నొడలెఱ్ఱనైన శా
కినులును ప్రేత భూత తతి • గిట్టి కబంధములన్ సమస్త ప
ట్టనములు నీకరంబుల న • డంగిన వంచు సురావళిం బలెన్
గని మనమందు సంతసిలి • గంతుట గాంచెదు గాక రాఘవా॥.

క॥ కరులు హరులు బలియురు తెగ, నురవడిఁ బ్రవహించు రక్త • ముదధిం గలియన్
శరధులు రక్త శరధులై, మొరయుటగని మనమునందు • మోదింతు నృపా.

చ॥ విఱుగ శతాంగముల్ రథిక • వీరులు చావఁగఁ గైదువుల్ చెదన్
దఱిఁగిన దంతి వాజి భట • తండ శిరమ్ములు నంఘ్రు లూరువుల్
బరులు కరంబు లొండొకటిఁ • బాసి రణస్థలి ఘోరభూమిగాఁ
బఱపు మదీయ బాణముల • పద్ధతిఁగాంచెదుగాక రాఘవా॥.

చ॥ మురువగు తెక్కలున్ గనక • పుంఖములుం గల మచ్చరంబు ల
య్యురువుర దొమ్ములం దొలిచి • యిచ్చమెయిన్ గగన స్థలంబునన్

దిరిగెడు కంక గృధ్రములఁ • దీయని విందొనరింపఁ బిల్వఁగాఁ
దొరతొరఁ బృష్ఠభాగమున • దుయ్యుట గాంచెదు గాక రాఘవా!

చ॥ ఒక సకియందు మోహమున • నుర్వర నొంచిన రాజు నాజ్ఞచే
వికలుఁడు పొందినట్టి పృథి • వీస్థలి నేలుట వీడి యివ్విధిన్
బ్రకటిత రీతి నన్నపయి • వైరముతో నిట వచ్చినాఁడు నా
రకమున కేగు వాఁడిపుడు • క్రన్నన నావలనన్ రఘూత్తమా!

మివీడి కాననములఁ • బొందునీకుఁ, గలుగు నాపదఁగని నిన్ను • కన్నతల్లి
లుటం గాంచి మోదించి • నట్టికైక, నేలఁబడి పొర్లియేడ్చుట • నేఁడుగనుము.

క్రుటిలోనె యీ బల • ముక్కడంచి, త్రిపురముల దహియించిన • మృడుని భంగి
వాఁడ నటంచు లక్ష్మణుఁడు పలుక, నల్లనిట్లను జానకీ • వల్లభుండు.

॥ తమ్ముఁడ! నీ తలంపులకుఁ • దగ్గ విధంబున సర్వలోక జా
లమ్ముఁ గలంగఁ జేయఁగఁ ద • లంచితి విప్పుడు దానినాఁప
క్యమ్మొకొ? దానిఁగూర్చి యిఁక • నాడుట కేమియు లేదు సావధా
నమ్మున విందుగాక యొక • జ్ఞాన వికాస విధాన కార్యమున్.

॥ జగముబలంబు మెచ్చిన భు • జంబులు గల్గిన వీర! సుస్థిరం
బుగ మనవంశ జాతులగు • పుణ్యుల లెక్కిడ శక్యమౌనె? యా
సుగుణుల నొక్కరేని తమ • సూనృత ధర్మములం ద్యజించిరే?
నిగమ హిత ప్రకారములు • నేర్చిన యాభరతుండు దుష్టుఁడే?

॥ హితమతి సత్యవాక్యుఁడగు • నీతఁడొనర్చు సమస్త కార్యముల్
శ్రుతి హితముల్; విరుద్ధములు • చొచ్చుటగానము; నీవు నాయెడన్
మతి చెడనుంచు ప్రేమమున • మించి పరామరిసింపకుంటి వె
వ్వితమునఁ జర్చ సేయుఁ గ్రుధ • వెంచిన దెందము సత్కృతమ్ములన్?

॥ ఆడికవోవ నన్నయను • నర్మిలి నాయెడ కేగుదెంచుచు
న్నాఁడు సమస్తభూతలము • నాకొసఁగన్ మది నిశ్చయించి యు
న్నాఁడిది నీ వెఱుంగక ఘ • నంబుగఁ బోరఁగ నెత్తినచ్చుచు
న్నాఁడని యెంచుటల్ మతి కొ • సందగు పద్ధతి యౌనె? తమ్ముఁడా!

ఁడు నేలను సేనల, సిరి నొసఁగి క్షమాపణంబు • సేయఁగఁగోరన్
తి వచ్చెననుట విడి, యిరువుగఁ బోరంగ ననుచు • నెంచుట తగునే?

ముమా పద్గుణంబను • తేరి చీల. ధర్మమూర్తి భరతు నిట్లు • తలఁపఁదగునె?
టికి నన్ను చూడనే • వచ్చువాఁడు, పిదపఁ దెలియంగఁ గలవిది • వినుతసుగుణ!

భరతుఁడు రాముని డాయ వచ్చుట.

తే॥ రాముఁడిట్టులు తమ్మునూ • రార్చుచుండ. భరతుఁడచ్చట సేనన • వ్వలనె నిలిపి
తన్ను వీడని యనుజుతో • దగ్గఱించి. యన్నస్థితిఁ గాంచె నుమ్మల•మధికరింప.

ఉ॥ దోయిలి గూర్చు హస్తముల • తో వసివాడి కృశించు మేనితోఁ
బాయని దుఃఖవేధ జిగి • వాసిన కన్నులతో జటాలితో
వ్రాయఁగ రాని దుఃఖమయ • భావముతో నొక నారచీరతో
దాయఁగ వచ్చునా భరతుఁ • దప్పక రాముఁడు కాంచెఁ బూర్తిగన్.

తే॥ లక్ష్మణా! యిటు రమ్మ బ • లంబు గలుగు. భరతు సంగర యోగ్య రూ • పంబుఁ గం
యనుడుఁ దమ్ముఁడు నాతని • నట్టె చూచి. భ్రమానుపడి నిల్చెఁ గన్నీటి •వానతోడ.

తే॥ తాను నిందించు పలుకులు • తనదు కినుక. నెంచి సిగ్గిలి డెందంబు • సంచలింప
వింటితో వేఁడి బాష్పముల్ •పృథివిఁదొరఁగ, వాడిన మొగంబుతో జిచ్చ • వడుచునిలిచె

ఉ॥ న్యూనత లేకయుండఁ దప • మున్నతిఁ జేసి ఫలంబు పొందుచో
భాను కులేశుఁడౌ మగనిఁ • బాసి శుభంబులఁ బాసి శోకముం
బూని కృశించు రాజ్యరను • పూనిక నంపిన దూతవోలె మో
డ్పూనిన కేలుతో భరతుఁ • డుత్కట దుఃఖము తోడ డగ్గఱెన్.

తే॥ తఱిని [illegible] యందిరి • [illegible]ట్లు, [illegible] • [illegible] వీడి
నీతి మానితి [illegible] మై • నెలపు తప్పి. పాప[illegible] [illegible]

తే॥ ఉసురు లున్నవొ లేవొ యం • చూహ సేయఁ, దగినతీరునఁ గృశియించు• తమ్ముఁగాంచి
నేత్ర కంజముల్ విడుచు క •న్నీరు భరతు. జడల నించి పొరలి కాలు • జడిమ నిలిచె

తే॥ ఆదిదేవుఁడు ధర్మంబు • సలముపగిది. నెల్ల నీతుల కిల్లయి • యెసఁగు రామ
వరుఁడు నిట్టూర్పుపుచ్చి బాష్పములు వీఁపు.నం బడఁగఁ దమ్మునాలింగ•నంబొనర్చె

క॥ అలమికొని యతని వేషము, పలుమఱు గమనించి యరసి • వత్సా! జనకుం
డెలమిని సుఖముం బొందునె? యిల నేలునె? దుఃఖ మొంద •నేలా? యనుడున్.

తే॥ అన్న! నీవియోగ వ్యాధి • యలము కొనఁగఁ, గన్న కైక వరంబను • కాలువలనఁ
దనకుఁ దగిన సత్యంబును • ధరణి నిలిపి, స్వర్గలోకంబు చేరెను •జనకుఁ డనఁగ.

మ॥ పరలోకంబునఁ జేరె నన్న పలుకుల్ • బల్లెంబుఁగాయంబులోఁ
జొర దూటించిన యట్టులై చెవులలోఁ • జొత్తెంచు మున్నే వెసన్
సురలోకోపరిలోక మేలఁదగు సు • శ్లోకుండు హృన్నేత్రముల్.
సురుఁగం గాలిపటంబు చుట్టు కరణిం • జుట్టెఁగ ధరన్ వ్రాలుచున్.

తే॥ మొదలు నఱకిన భూజంబు • పుడమి వ్రాలు, సరణిఁ బడి పిడుగున కల్కి • సర్పమువలె
తెలివి దప్పి యొకింతకుఁ • దేఱి యూర్పు, పుచ్చి తపియించి యాఱక • పొగిలెనొగిలె

సీ॥ ఆఱని భాను కు • లాలయ దీపమా! నిర్వ్యాజ గురు ధర్మ • నిలయ! తండ్రి!
అరిమద గజసింహ • మా! దయాలోల! యిం, కెవ్వరు సత్యంబు • నేలు వారు?
మాకు దిక్కెవ్వరు? • మఱి తేర్చువారేరు? మరణించితే యిట్లు • మమ్ముఁబాసి
యెవ్వరి నింకఁ దం • డ్రీ! యని పిల్తుము, తగునె యిందఱ వీడి • తరల నీకు

తే॥ మేటి ఋశ్యశృంగునిచేత • మేల్మి పెల్మి, యొనరఁ గావించి ననుగాంచి • యుర్వియందు
కన్న గొప్ప ఫలంబేది? కడకు మమ్ము • వీడి యింపైన ప్రాణముల్ • వీడుటొక్కొ?

తే॥ ప్రాణులకు మేలు సేయు దా • ర్ఢ్యంబు గలుగు, భూమి భారము నేఁడాల్పఁ • బోదము విఘ్న
హేతు విధియొకో? నీయావి • యెగుడఁ గొట్టు, కాలుఁడై పుట్టితినె జగ • మేలుకొఱకు?

తే॥ శంబరుం జంపి వజ్రికి • స్వర్గమిచ్చు, పార్థివేంద్ర! పాలనము మా • వశము చేసి
యింద్రియములు స్వవశముగా • నెసఁగఁజేసి, తపము చేసిన విధమిదే • తండ్రి నీవు?.

ఉ॥ కోరఁగఁ దగ్గ పాలనము • కోరిక నెల్లరు వేఁడఁ బూని యీ
ధారణి కెల్ల దుఃఖమును • దార్చిన యల్పుఁడ నైతి మృత్యువుం
గోరుట దక్కఁ బ్రాణములఁ • గూరిమి వీడని మేను వెంచి యే
నేరి మొగంబుఁ గాంచుటకు • నింకను మేదిని నుండఁ గోరుటల్?

తే॥ కోసలము వీడి యడవి నీ • కొడుకు చేరె, ననుచు విన్నంతనే దివి • కరిగితి వఁట
తండ్రి! నీమృతి వినియును • తలరి తలరి, బ్రతికియే యున్న వాఁడను • బ్రదుకుఁగోరి

ఉ॥ జానుగఁ బూర్ణ చంద్రునకుఁ • జల్లఁదనంబు నొసంగు లోకస
మ్మాన సితాతపత్త్రిన్నృప! మానము దివ్యుల కేని మాన్పఁగా
రాని బలం బుదారత తి • రంబగు సత్యము నీతి ధర్మమున్
దోన యడంచు కొంచు నిటు • తూఱితె యెల్లర వీడి స్వర్గమున్?.

తే॥ ఇట్లు పలువిధముల నెలు • గెత్తి యేడ్చు, రామ చంద్రుని తమ్ములు • రాజ వరులు
చేరి లేపి పట్టుకొన వ • సిష్ఠుఁ డంత, హిత మితోక్తుల నోదార్ప • నెంచుటయును.

తే॥ తాపస శ్రేష్ఠులగు భర • ద్వాజుఁ డాది, మునులు నేడు దీవుల లోని • మనుజవరులు
మంత్రులును సైన్యపతులు రా • మ విభుఁ జేర, వచ్చిరి మనంబులారట • పడుచునుండ

తే॥ మఱియు రాఁడగు నెల్లరు • మరలి వచ్చి, నిలువఁ బరితపించుచునున్న • నృపకుమారు
మోముఁ గని బ్రహ్మసముఁడగు • మునివరుండు, వాక్యకోవిదుఁ డీరీతి • పలుకఁ దొడఁగె.

చ॥ లతమతి సన్న్యసించుటయు • ధర్మమొనర్చుట దక్క నెమ్మదిన్
బ్రతుకఁగఁ గోరు పుణ్యులకుఁ • బ్రాపగు సాయమొకండు గల్గునే?

మృతియును పుట్టువున్ సహ • జమే కద! ప్రాణుల కెల్ల భూమిపై
శ్రుతి హితపారగుండవు వి • శుద్ధ చరిత్రుఁడవున్ స రింపవే?.

తే॥ స్థిరములేని జన్మంబులు • దెలుపనేల? కోట్లకొలఁదియౌనవి కామ • కోపమోహ
దుఃఖసౌఖ్యములొందు నీ • తోయమెఱిఁగి, యముఁడుదాక్షిణ్యయుతుఁడని • యనఁగదగునె

ఉ॥ పుట్టక మున్నె జీవములు • పోప జనించుట చూచుచుండమే?
పట్టగు విద్యకల్మి భువి • భారము నర్వదివేల యేఁడు లి
ట్టట్టు చలింప కోర్చి నెల • వారిన ధర్మము కీర్తి నించి యే
ల్దిట్ట గతింప నిట్లు వగఁ • దీల్పడఁ బాడియె? రుజనందనా!

తే॥ శీలమును ధర్మమును భువిఁ • జెడక నిలిపి, శూలమును చక్రమును వాణి • లీలఁదాల్చి
మూల పురుషులై వెలయు ము • మ్మూర్తులకును, కాలమను వలఁబడకుండఁ • గావశంబె?

తే॥ ఇంద్రియంబుల కెఱుకయై • యిలను వెలయు, నన్నిటికిని మూలంబులై • యమరు పంచ
భూతములు నొక్కయప్పుడు • పొలియు నవియె, యనఁగదీనికిఁ జింతింప • నగునెచెపుమ?

తే॥ పూజ్యమగు పుణ్యమను నేయి • పోసి కాల, మనెడి వత్తిడి విధియను • నగ్గిచేత
జీవితమను దీపము నుద్దె • సించి నిలుపఁ, గారణములు రెండును తీఱ • నాఱు టరుదె?

తే॥ ఈజగంబున దుఃఖమం • దేమునింగి, యాజగంబున నరకంబు • నందె మునిఁగి
మరల జన్మించి చిక్కుల • మలఁగుచుండు, పెక్కు వగల జీవుల లెక్క • పెట్టనగునె?

తే॥ వినుత సద్గుణాకర! తండ్రి • యనెడు కతన, సృష్టికర్తయౌ బ్రహ్మకుం • జెందరాని
విష్ణులోకంబు నందున • వెలుఁగు చుండె, నతనికీవు గావించు సా • యంబిఁకేది?

ఉ॥ ఆతని పోకకై మది ర • వంతయుఁ జింత యొనర్పరాదు పై
నాతని కింతకంటె నర • యం గడ తేఱు పథంబు లేదు నీ
వాతని కింకఁ జేయఁదగు • నయ్యవి యున్నవి శ్రద్ధతోడ నీ
చేతులతో నొనర్పు మది • చిత్తము శాంతిలఁ గారణంబగున్.

ఉ॥ వాన పడంగ నీటివడి • భాసిలు బుద్బుద పంక్తిఁబోలు నీ
మేనులఁ గూర్చిచింత మది • మీఱుట వేఱిఁడి లక్షణంబగున్
మానక బాష్పముల్విడిచి • మానిసి గాంచు ఫలంబు గానమున్
గాన జలాంజలి న్విడుము • గాదిలి తండ్రికి జానకీశ్వరా!

తే॥ అనుడు శ్రీరాముఁడును చింత • నవలఁద్రోచి, యాచతుర్వేద వేది మ • హాతపస్వి
యగు వసిష్ఠుతో గంగకు నరుగు దెంచి • చేయఁదగు కృత్యముల భక్తిఁ • జేయఁబూనె

తే॥ సకల జీవాత్మలకు నొకే • చందమొప్పి, యెఱుక నొసఁగు మహాత్ముఁడ • య్యేటమునిఁగి
గురుఁడు తెలిపిన విధులెల్లఁ • గొఱఁతలేక, సలిపి మున్మాఱు తర్పణ • జలము వదలె.

అరణ్యకాండము.

తే॥ చేయఁదగుక్రియలనుపూర్తి • చేసియవల, మాన్యులగుమంత్రులనునృపుల్ • మౌనివరులు
తక్కువారలు తను చుట్టి • తరలిరాఁగ, జానకి వసించు నప్పర్ణ • శాలఁజేరె.

తే॥ చేరునంతలో భరతుండు • సీతయున్న, పర్ణశాలను గని యొంటిఁ • బరఁగుచుంట
గని కరంబులతో మోఁది • కొనుచుఁగనుల, రోదనముతోడఁ బడె నామె • పాదములను

తే॥ ఇంద్రియములలో జలనిధు • లేడునున్న, వనఁగ నెట్టినౌ కన్నులఁ • బనవి పనవి
వెక్కివెక్కి బాష్పంబువుల్ • వెల్లుఁవఁగ, విడుచుచుండెను భరతభూ • విభుఁడు వెలికి

క॥ పెను దుఃఖంబున మునిఁగిన, యనుజుని తన పొదవుచేతు • లమరిచి రాముం
డనువుగ నెత్తుచు సీతను,గని జనకుఁడు మనలవీడి • కడచనె ననుడున్.

క॥ వడఁకూను నెడఁదతోడన్, బుడమింబడి యడలి యడలి • పొక్కుచుఁబెలుచన్
గడలికవ యనఁగఁ గనుఁగవ, యెడపక బాష్పములు విడిచె • నెన్నువతోడన్.

క॥ కలకంఠంబున వనరెడు, జలజాక్షికి భర్తవెంటఁ • జనిన యదవియున్
విలసిల్లెఁ బ్రోలుగానిపు, దలరాణ్మృతి దుఃఖ జలధి • నడుగుల నిలిపెన్.

క॥ ముని పత్నులు తల్లుల వలె, జనక సుతను డాసి హస్త • సరసిజములతోఁ
గొని విమల జలములందున, మునిచి యడలు వోవఁ బలికి • మోదించి రాగిన్.

క॥ నలువురు రాజ కుమారులఁ, బొలుపుగఁ, గన్ పూజ్యురాండ్రు • మువ్వురతో వృ
ద్ధుల తోడ సుమంత్రుండిన, కుల జలనిధి విధుని కడకుఁ • గుములుచు వచ్చెన్.

తే॥ మొదటి వాఁడగు నలువకు • మొదటివాఁడు, తండ్రి వీడి వచ్చితిరెయో • తల్లులార!
యనుచుఁ దచ్చరణాబ్జ చ • యంబు లంటు, వ్రాలి కన్నీటి కాల్వలోఁ • బరితపించె.

క॥ వారలు నొక్కట రాముని, వారక కౌఁగిలిని చేర్చి • వనట యుబుకఁగా
బోరున రోదించిరి యం, గారమ్మున నేయి కరఁగు • కరణిఁ గరఁగుచున్.

తే॥ అవల నవ్వీరులంగన్న • యవ్వలపటి, తీయని యెదంద గలుగువై • దేహిఁజేరి
చెలువకబ్బిన యప్పటి • స్థితినిగాంచి, కడుపు మండి కట్టుకొని పె • ల్లడలినారు.

తే॥ యోధవరు లయోధ్యంగల • యోగ్యజనము, రాజబంధువుల్ తక్కువ • ప్రజయువచ్చి
క్లిశిత మానసములతోడఁ • గిట్టిరాము, వేషమును స్థితిగని చాల • వెగచినారు.

చ॥ పడగల నీడఁబాఁప దణి • పాన్పునఁ బండుట మాని ధాత్రిపైఁ
బొడమిన లోక నాయకుఁడు • పొందిన తక్కుల నాథుఁ డౌటచే
నడరిన యంటు వోమునిఁగి • యర్ఘ విధు లొప్పనరింప వేగనాఁ
బడమటి వార్ధిలోమునిఁగె • భాస్కరుఁ డంతట లోక సాక్షికై.

భరతుఁడు రాముం బ్రార్థించుట

సీ॥ ఆనాడు కడపఁగా • నవనీపతులు రాజ, బాంధవుల్ మునులును • బలసియుండ
శ్రీరామ చంద్రుండు • చెంత నెయున్న భ. రతుఁ గాంచి వత్స! యీ • హితమువినుము
జనకుఁ డవ్యయ పదం • బునకేగె నతనియా, జ్ఞానుసారముగ రా • జ్యంబు నీదె
మకుటంబు ధరియించి • మహినేలకీలీలఁ, దపసి వేసము నూనఁ • దగునె? యనుడు

తే॥ నీవు కాఱడవులఁ జేరి • యిట్టులుండ, ధర్మమూర్తు లెవ్వరు? పురి • ధర్మమేది?
పాడి నీకంటె మున్నెయీ • వనము చేరె, దానిఁబడసి కొంపోవంగఁ • బూనినాఁడ.

తే॥ మనసు సమ్మతింపని వర • మునవెనిన్ను, తగని స్థితి నిల్పియంతట • మగనిఁ జంపి
నట్టి కైకేయి కన్నట్టి • పట్టిగాన, నాకు నీవేషముచిత మ • న్యంబు తగునె?.

చ॥ జగములు సంతపింప బలు • జాలిని గూర్చిన దుష్టురాలి కిం
బుగ జనియించు పాపగుణ • పూర్ణుఁడఁ గావున నాకుఁ జావఁగాఁ
దెగువయుఁ గల్గ లే దొడలి • తీపియుఁబోదు తపంబు సేయఁగన్
దెగడికనుండి తప్పి కడ • తేరెద నింత యనుగ్రహింపవే.

తే॥ కొలముపాడి వీడిన సతి • గుణము • నోర్వ్వ పరఁగకుండు తపంబును, కరుణవిడిన
ధర్మమును, పూర్వ వంశ ప • ద్ధతులు నీఁగు, పాలనము కంటె మేలయి • గ్రాలునేమి?

చ॥ జననము తోడ నీకుఁగల • స్వామ్యము, వీడఁగ రానిదౌ సనా
తన కులధర్మమౌ పదవిఁ • దప్పఁగఁ ద్రోసి తపంబు పూనె దీ
వనునెడఁ బట్టుపట్టి నయ • మాఱిచి ధర్మముఁ ద్రెంచి మ్రింగువా
రిని బలె రాజ్యపాలన వ • రించి చరింతువె నీకుఁ దమ్ముఁడన్?

ఉ॥ మేర యిడంగరాని పెను • మేలిమి కూరిమితండ్రి చావఁగాఁ
గారడవిం జరియించుచును • కాయలు మెక్కుచు నీవు పోవఁగా
వేఱిమితోడ వంచనము • వెంచి ధరాస్థలిఁ గవ్వికొంటకున్
బేరిమి క్రుంగి యున్న తఱిఁ • బేరిచి నాఁచుకొనంగ వైరినే?

మ॥ భువనాధీశ్వర! తండ్రి చేయు పొరపున్ • బోరామి లోకాలకున్
దవులం జేసిన కైక కీడు భువిఁజెం • దన్ రాక రక్షింపఁ బ్రా
భవ సామ్రాజ్యము నేల రమ్ము జగముల్ • భవ్యంబులం బొంద మా
భవ బంధంబులు డింద నంచు నిటు వి • న్నపంబుగా నాడఁగన్.

తే॥ భరతు పల్కులు విని వాని • భావమెఱిఁగి, చింతనము చేసియతని నీ • క్షించి వత్స!
నాదు పలుకొండు కలదు వి • నంగఁదగును, చాల యోచింప ధర్మసూ • క్ష్మంబుదెలియు

ఉ॥ శీలము సత్యమున్ దగవు • చెల్మియు నీతియు వాంఛనీయమౌ
మేలిమి మున్నుగాఁగలుగు • మెచ్చగు సత్పథవృత్తులెల్ల భూ
పాలుర శాసనంబులకు • బద్ధములై భువి నిల్చుచుండు నీ
లీల మనంబు నందు పది • లించి తలంపుము సద్గుణాకరా!

ఉ॥ ఉత్తమ శాస్త్రముల్ వినుట • యుత్తమ బుద్ధి గడించు చుండుటల్
ఉత్తమశీలమ్ముం గొనుట • యుత్తమవృత్తుల నభ్యసించుటల్
చిత్తము దేవుపై నిడుట • చింతన సేయఁగఁ బెద్దవారె కా
సత్తమ మార్గ దర్శకులు • సత్యము నీవుఁ దలంచి చూడుమా.

తే॥ ఆమహాత్ము లెవ్వారని • యడుగ వలతె? యెల్లవిధముల మనసున • నెంచిచూడ
తల్లిదండ్రులు దక్క నీ • ధరిణియందు. వేఱెవరు లేరు నిక్కంబు • విమలచరిత!

మ॥ జను లభ్యాసము సేయు శాస్త్రముల వై • శారద్యముం గొన్న పా
వన చారిత్రక! తండ్రి యాజ్ఞఁగొని సం • భావ్యాన్వయా చిత్యభా
వనతో దానిని సమ్మతించితిని నీ • ప్రార్థించుటంజేసి వీ
డినచో నయ్యది సద్గుణం బగునె? పా • టింపంగ లేవే మదిన్?.

క॥ తనయులు తలిదండ్రులకున్, ఘనకీర్తిని కూర్చుటకొ? య • ఘంబగు నిందం
బెనుచుటకొ నీవచెపుమా? జనియించిన ఫలము సుజన • సన్నుత చరితా!

ఉ॥ ఏను దురాశచే జనకు • నీభవమందునఁ గల్ల రీనిగాఁ
బూనిఘి రౌరవంబున గు • భుల్లునఁ ద్రోచి వినోదసౌఖ్యసం
ధానక రాజ్య భోగములఁ • దాల్మిని పొంది రహింపనేర్తునే?
మానవుఁడైన వాని కిహ మాత్ర సుఖంబులు సుస్థిరంబులే?

చ॥ ధరణి నొసంగి సత్యమునఁ • దప్పక నిల్చిన తండ్రి పల్కుచే
భరత! ధరిత్రి నీదెయగుఁ • బాలన సేయఁగఁ దగ్గ సత్త్వముం
బొరసిన నీదెయౌ మహిఁ బ్ర • భుత్వపు టర్హత నీకెయున్న దిం
కరమర లేల? యేలుకొను • మయ్య జనంబులు సంతసిల్లఁగన్.

తే॥ అనుడుభరతుఁడిట్లను జ్యేష్ఠుఁ • డగుచుఁబుట్టి. మూఁడు లోకంబులనుసాటి • మొనయకుం
నీవ నాదిరాజ్యంబని • యెంచితేని. నీక యొసఁగితి రమ్ము మన్నించి మమ్ము.

ఉ॥ భూమి సమస్తముం గలఁగి • ముచ్చిరు చుండఁగఁ జూచి చూచి పై
నీమనమందు దోఁచు లలి • నే యొనరింతె? కలంకదేలఁగాఁ
బ్రేముడి వచ్చి మమ్ముకయి • వీడక ప్రోవుమ యంచు దీనతన్
రామ పదాంబుజంబులు క • రంబులఁ బాయక పట్టిఁ బట్టుచున్.

భరతుఁడు రాముం బ్రార్థించుట

సీ॥ ఆనాడు కడచఁగా • నవనీపతులు రాజ, బాంధవుల్ మునులును • బలసియుండ
శ్రీరామ చంద్రుండు • చెంతనెయున్న భ. రతుఁ గాంచి వత్స! యీ • హితమువినుము
జనకుఁ దవ్యయ పదం • బునకేగె నతనియా, జ్ఞానుసారముగ రా • జ్యంబు నీదె
మకుటంబు ధరియించి • మహి నేలకీలఁ, దపసి వేసము నూనఁ • దగునె? యనుడు

తే॥ నీవు కాఱడవులఁ జేరి • యిట్టులుండ, ధర్మమూర్తు లెవ్వరు? పురి • ధర్మమేది?
పాడి నీకంటె మున్నెయీ • వనము చేరె. దానిఁబడసి కొంపోవంగఁ • బూనినాఁడ.

తే॥ మనసు సమ్మతింపని వర • మునసెనిన్ను. తగని స్థితి నిల్పియంతట • మగనిఁ జంపి
నట్టి కైకేయి కన్నట్టి • పట్టిగాన, నాకు నీవేషముచిత మ • న్యంబు తగునె?.

చ॥ జగములు సంతపింప బలి • జాలిని గూర్చిన దుష్టురాలి కిం
బుగ జనియించు పాపగుణ • పూర్ణుఁడఁ గావున నాకుఁ జావఁగాఁ
దెగువయుఁ గల్గ లే దొడలి • తీపియుఁబోదు తపంబు సేయఁగన్
దెగడికనుండి తప్పి కడ • తేఱెద నింత యనుగ్రహింపవే.

తే॥ కొలముపాడి వీడిన సతి • గుణము • నోర్పు పరఁగకుండు తపంబును. కరుణవిడిన
ధర్మమును. పూర్వ వంశ్య ప • ద్ధతులు నీఁగు. పాలనము కంటె మేలయి • క్రాలునేమి?

చ॥ జననము తోడ నీకుఁగల • స్వామ్యము. వీడఁగ రానిదౌసనా
తన కులధర్మమౌ పదవిఁ • దప్పఁగఁ ద్రోసి తపంబు పూనె దీ
వనునెడఁ బట్టుపట్టి నయ • మాఱిచి ధర్మముఁ ద్రెంచి మ్రింగువా
రిని బలె రాజ్యపాలన వ • రించి చరింతునె నీకుఁ దమ్ముఁడన్?

ఉ॥ మేర యిడంగరాని పెను • మేలిమి కూరిమితండ్రి చావఁగాఁ
గారదవిం జరియించుచును • కాయలు మెక్కుచు నీవు పోవఁగా
వేఱిమితోడ వంచనము • వెంచి ధరాస్థలిఁ గవ్వికొంటకున్
బేరిమి క్రుంగి యున్న తఱిఁ • బేరిచి నాఁచుకొనంగ వైరినే?

మ॥ భువనాధీశ్వర! తండ్రి చేయు పొరపున్ • బోరామి లోకాలకున్
దవులం జేసిన కైక కీడు భువిఁజెం • దన్ రాక రక్షింపఁ బ్రా
భవ సామ్రాజ్యము నేల రమ్ము జగముల్ • భవ్యంబులం బొంద మా
భవ బంధంబులు డింద నంచు నిటు వి • స్పష్టంబుగా నాడఁగన్.

తే॥ భరతు పల్కులు విని వాని • భావమెఱిఁగి. చింతనము చేసియతని వీ • క్షించి వత్స!
నాదు పలుకొండు కలదు వి • నంగఁదగును. చాల యోచింప ధర్మసూ • క్ష్మంబుదెలియు

ఉ॥ శీలము సత్యమున్ దగవు • చెల్మియు నీతియు వాంఛనీయమౌ
మేలిమి మున్నుగాఁగలుగు • మెచ్చగు సత్ప్రవృత్తులెల్ల భూ
పాలుర శాసనంబులకు • బద్ధములై భువి నిల్చుచుండు ని
లీల మనంబు నందు పది • లించి తలంపుము సద్గుణాకరా!

ఉ॥ ఉత్తమ శాస్త్రముల్ వినుట • యుత్తమ బుద్ధి గడించుచుండుటల్
ఉత్తమశీలమున్ గొనుట • యుత్తమవృత్తుల నభ్యసించుటల్
చిత్తము దేవుపై నిడుట • చింతన సేయఁగఁ బెద్దవారె కా
సత్తమ మార్గ దర్శకులు • సత్యము నీవుఁ దలంచి చూడుమా.

తే॥ ఆమహాత్ము లెవ్వారని • యడుగ వలతె? యెల్లవిధముల మనసున • నెంచిచూడ
తల్లిదండ్రులు దక్క నీ • ధరిణియందు, వేఱెవరు లేరు నిక్కంబు • విమలచరిత!

మ॥ జను లభ్యాసము సేయు శాస్త్రముల వై • శారద్యమున్ గొన్న పా
వన చారిత్రక! తండ్రి యాజ్ఞఁగొని సం • భావ్యాన్వయౌ చిత్యభా
వనతో దానిని సమ్మతించితిని నీ • ప్రార్థించుటంజేసి వీ
డినచో నయ్యది సద్గుణం బగునె? పా • టింపంగ లేవే మదిన్?.

క॥ తనయులు తలిదండ్రులకున్, ఘనకీర్తిని కూర్చుటకొ? య • ఘంబగు నిందం
బెనుచుటకొ నీవచెపుమా? జనియించిన ఫలము సుజన • సన్నుత చరితా!

ఉ॥ ఏను దురాశచే జనకు • నీభవమందునఁ గల్ల రీనిగాఁ
బూనిశి రౌరవంబునఁగు • భుల్లనఁ ద్రోచి వినోదసౌఖ్యసం
ధానక రాజ్య భోగములఁ • దాల్మిని పొంది రహింపనేర్తునే?
మానవుఁడైన వానికిహమాత్ర సుఖంబులు సుస్థిరంబులే?

చ॥ ధరణి నొసంగి సత్యమునఁ • దప్పక నిల్చిన తండ్రి పల్కుచే
భరత! ధరిత్రి నీదెయగుఁ • బాలన సేయఁగఁ దగ్గ సత్త్వమున్
బొరసిన నీదెయౌ మహిఁ ద్రి • భుత్వపు టర్హత నీకెయున్న దిం
కరమర లేల? యేలుకొను • మయ్య జనంబులు సంతసిల్లఁగన్.

సీ॥ అనుడుభరతుఁడిట్లను జ్యేష్ఠుఁ • డగుచుఁబుట్టి, మూఁడు లోకంబులనుసాటి • మొనయకుం
నీవ నాదిరాజ్యంబని • యెంచితేని, నీక యొసఁగితి రమ్ము మన్నించి మమ్ము.

ఉ॥ భూమి సమస్తమున్ గలఁగి • మున్చిరు చుండఁగఁ జూచి చూచి పై
నీమనమందు దోఁచు లలి • నే యొనరింతె? కలంక దేలఁగాఁ
బ్రేముడి వచ్చి మమ్ముకయి • పీడక ప్రోవుమ యంచు దీనతన్
రామ పదాంబుజంబులు క • రంబులఁ బాయక పట్టెఁ బట్టుడున్.

తే॥ నెనరు మనసున నీ, యిచ్చ నేర్చినట్లు, వేల యిచ్చుట కొనుటలు నీతియగునె?
నిందకై జంకి జనకుండు, నీకునంసఁగ, నాఁడు సమ్మతించిన యెండ్లు నేఁడె చనెనె?

తే॥ సత్యమొక్కటి దక్క యీ జగము వేఱు, పూతగుణమున్నదని చెప్పఁ గూనునేమి?
సత్యమున నుండి జాఱ దుష్కృత్యమయగుఁ, గాని వేఱొండగునె నీవ కాంచుమయ్య

క॥ ముదమున జనకుని యానతిఁ, బదునాల్గేండ్లేను పనుల వసియింపంగా
సదమల మతివై యంతకు, వదలక నాయాజ్ఞ నీవు వసుధం గొనుమా.

తే॥ తండ్రి యపుడె కిరీటంబుఁ దాల్ప మనఁగ, నతని యాజ్ఞమీఱఁగ జంకి యనుమతించి
నాఁడ నదియెంచి నాపచనంబు దాఁటఁ, దగునె? పని వినుమింకఁ జిం తనమువలదు.

వసిష్ఠుఁడు రాము నయోధ్యకు రమ్మని కోరుట

ఉ॥ తేజిత సత్త్వశాలియగు ధీరుఁడు రాఘవుఁ డిట్లు వల్క వి
భ్రాజిత కీర్తిశాలి ప్రతిభన్ భరతుండు వచింపఁ బూన నం
భోజభవాత్మజుం డనియెఁ బూర్వ నిరూఢ పరాక్రమాఢ్యులౌ
రాజుల సచ్చరిత్రములు శ్రద్ధను విన్మరియాట దీఱఁగన్.

ఉ॥ తొల్లి వరాహమూర్తియయి తోయజ నేత్రుఁడు కోఱ పంట జా
బిల్లి కలంక మట్లు కను పింప ధరన్ జలరాశి నుండి యు
త్ఫుల్ల మనంబుతోడ జనముల్ పరితోషమునొంద నెత్తి నాఁ
డుల్ల సిత ప్రకాశమున నొప్పుచు నెప్పటియట్ల యుండఁగన్.

మ॥ విల యాంతంబునఁ బంచ భూతములు నిర్వీర్యంబులై తేజముల్
వొలియన్ దత్త్వము లెల్ల లీనమగుడున్ భూతేశుఁడౌ విష్ణు వీ
జలరాశిన్ సృజియించి యందు బహు వి భ్రాంతిం గనంగోరి ని
ర్మలమౌ మేటి వెలుంగు రూపమున నిద్రం జెందె మఱ్ఱాకుపై.

తే॥ ఉన్నతులగు వేల్పులకుఁ బీయూష మొసఁగు, కదలి వంటి నల్లని మేను గలుగువాని
నాభియందు పుట్టిన నలినంబు నుండి, యఖిల జగముల సృజియింప నజుఁడుపుట్టె

తే॥ అవ్విరించి జగంబుల నివ్వటిల్లఁ, జేయుచోఁ గగ్గెఁ దొలుత వి శిష్టమైన
మీ మహాన్వయ మండలి మేదినీశ, వరులు నెటి దప్పు వారలీ పఱకు లేరు

తే॥ క్రతులుశాస్త్రములిహపర సుఖములొందఁ, గఱపుగురుఁడె పోషకుఁడు జ గంబులందు
తండ్రులైదుగురం దని తద్ జ్ఞులండ్రు, నిక్క మిదియుఁ గుమారక! నీ వెఱుఁగవె?

తే॥ సదమలాత్మక! యేను శాస్త్రములు పెక్కు, లెలమి నేర్చిన ఫలమునా కెనయునట్లు
నాదు పనుపు గాదనక వెన్కఁకును వచ్చి, రాజ్య భారంబు పూనుము రామభద్ర!

తే॥ అట్లు పలికిన కులగురు • నరసిరాము, చంద్రుఁడీరీతిఁ బల్కె నం • జలి ఘటించి
సర్వశాస్త్రార్థవేత్తలు • సద్గుణులరు, కలవె మీరెఱుంగని ధర్మ • గతులు ధరణి?

చ॥ అగుదురు గాక సద్గురువు • లౌదురుగాక విధాత సూనులే
యగుదురుగాక దైవతము • లౌదురుగాకయుఁ దల్లి దండ్రులే
యగుదురు గాక సత్యసుతు • లాడి తొఱంగమి కడ్డు లాడుటల్
తగునొకొ? మిమ్ముబోఁటి గుణ • ధన్యులకుం దలపోసి చూచినన్?

ఉ॥ తల్లి విధించెఁ జేయుమని • తండ్రియు నుత్తరు విచ్చియయ్యెఁ బైఁ
జెల్లుదునంచు నియ్యకొని • శిష్టమునన్ వహియింప కేగు నా
ప్రల్లదు పుట్టుకం బెఁ బడు • పాటుల మంచియుఁ జెడ్డఁగాన కే
పొల్లగు లంపటన్ దిరుగు • ముక్కిడి కుక్క భవంబు మేలెకా?.

చ॥ ఎదుట విధించు పెద్దల య • భీప్సితముల్ నెఱవేర్తు నంచు బెం
పొదవఁగ సమ్మతించితి స • మున్నత మానస మందు మీరలా
పదపడి యిట్టు లాజ్ఞ యిడు • వారలు! నేనెది చేయ టొప్పగున్
ద్రిదశ మునీంద్రవంద్య! యుప • దేశము చేయుఁడి ధర్మ సమ్మతిన్.

చ॥ అనుడు వసిష్ఠ మౌని యిఁక • నాడఁగ నెయ్యది లేదయంచు శం
కనుగొని యూరకుండె నటఁ • గైక సుతుండను నట్టులైన మే
దిని పరిపాలనం జెలుపు • దిష్టము చిత్తము గల్గు వారలే
గొనకొని యేలనీ; యితనిఁ • గూడి వనంబులనే చరించెదన్.

తే॥ అనఁగ నత్తఱి వేలుపు • లది యెఱింగి, గుంపులై తమ్ముఁడన్న ను • కొంచుఁ బోవ
మన తలంపులు సఫలమ్మ • నెనయఁజాల; వనుచుఁ జింతించి యిట్లని • రందఱు విన.

చ॥ వినుత గుణాఢ్యుఁడై న రఘు • వీరుఁడు ధీరతఁ దండ్రి యాజ్ఞమై
వనులఁ జతుర్దశాబ్దము ల • వారణ రీతిగ నుండువాఁడు స
న్మనమునఁ గైక పుత్త్రుఁడు జ • నంబులఁ బ్రోచుచు రాజ్యమేలువాఁ
డినకుల వార్ధి సోములకు • నియ్యది యుత్తమ ధర్మమై తగున్.

ఉ॥ దేవత లిట్లు పల్క జగ • తీ తనయా వరుఁడంత నానుడుల్
ద్రోవఁగ రాని వయ్య మది • దొడ్డగ యోచన సేయ వయ్య నే
నీవని నుండు కాల మది • యెంత? పదంపడి వత్తు నయ్య స
న్నీవిధి వేఁడికొందు నని • యిచ్చ గ్రహించెను తమ్మ హస్తముల్.

చ॥ ఇటులను నన్నకయ్యనుజుఁ • డిట్లను నేమనువాఁడ నిందుపై
నటులె చతుర్దశాబ్దముల • యమ్మఱునాఁడె పురంబు చేరఁగాఁ
దటుకున రమ్మ రాకయటు • తప్పిన నీపదమాన సుమ్మ ప్రో
త్కటతర వహ్నిఁ జొచ్చి కడ • గాంచెద నాఁడె సురల్ నుతింపఁగన్

తే॥ అట్లు శపథంబు చేసి హృ • దబ్జమందు, నెగులు విడిచెను భరతుండు • పొగడుగుడిచె
నదరు సత్కీర్తిఘనకంబెం • బొదవుగాఁగ, గాంచు రామచంద్రుఁడు సమ్మ • తించెనంత

చ॥ భరతుఁడు వేశోకం దరుదు • భావన చేసి మహాత్మః పాదుకల్
స్థిరమతినిమ్ము తత్ప్రతిని • ధిత్వము పూని ధరిత్రిఁ గాచి నీ
కరుణ గడింతు నన్నఁ బద • కంజములం ధరియించు వాని ని
ర్జరులకు నొందరాని స్థిర • సౌఖ్యము లిచ్చెడు వాని నిచ్చినన్.

ఉ॥ వారక బాష్పధార లొద • వం గల కన్నులతోడ ధూళి యొ
ప్పారిన మేనితోడ నమ • రాది సమస్త జనాళి దుఃఖ ని
స్తారక రామ పాదుకల • సమ్మతి రత్న కిరీట లీలఁజొ
క్కారముగా ధరించి రఘు • కాంతుని వీడ్కొని యంతఁగ్రమ్మఱన్.

క॥ జనులు బంధులు పెద్దలు, మునులును సచివులును పౌర • ముఖ్యులు తక్కం
జనములు భరతుని వెంటనె, చనియెం జన లేక రామ • చంద్రు నెడయుచున్.

తే॥ ధర్మశాస్త్ర వీరుఁడు భర • ద్వాజుఁడేగె, మరలె నింగిని కూడిన • సురగణంబు
కూర్మిమిత్రుండుగుహుఁడు వీ • డ్కొలువడసి, భరతువెంటనె చనెదుఃఖ • భరతుఁడగుచు

సీ॥ ఈపాదములె కదా • యింద్రాది సురల కా, పదవేళ నొదవెడు • పట్టుగొమలు
ఈ యంఘ్రులే కదా • శ్రేయంబు లొనఁ గూర్చు, పావనగంగకుఁ • బ్రభ గృహము
ఈచరణములెకా • యింద్రియ జేతలౌ, యతివర హృదయ గే • హముల దివెలు
ఈపదములె కదా • యింతి యహల్య పా, పంబుల మాన్చిన • వరుసవేది

తే॥ అనుచు భరతుండు తననింద • కాదుకొనిన, పాదుకల మస్తకంబున • భక్తిఁదాల్చి
గంగదాఁటి పాదైచెడు • కాడుఁబోలు, పురము సాకేతమును చొర • బుద్ధిగొనక.

శా॥ నందిగ్రామమునందు పాదుకల నా నందంబున న్నిల్పి తా
ముందుం బోలెనె రామసన్నిభ సుఖం • బుంబొంది రాజ్యంబు రా
జేంద్రుల్ భక్తినిగొల్వ మోదమున లో • కేశుల్ ప్రశంసింప స
ద్బృందంబుల్ సుఖియింప నేలె భువన • శ్రేయంబు గేయంబుగాన్.

ఉ॥ రాముఁడు చిత్రకూటశిఖ • రంబున నుండెడిఁ జూత మం చయో
ధ్యామనుజుల్ ప్రియంబు మెయిఁ • దప్పక వచ్చుచు నెమ్మనంబు డో
లామతి సేయువారని త • లంచుచు నచ్చటు వీడి దక్షిణా
శాముఖుఁడై యతండు చనె జానకితో ననుజన్ముతోడుతన్.

అయోధ్యాకాండము సంపూర్ణము.

శ్రీ రామచంద్రార్పణ మస్తు.

ఓమ్. తత్. సత్.

అరణ్యకాండము

1. విరాధ వధ పటలము. (72)

చ॥ మనుజ విభుండు సత్త్వగుణ • మాన్యుఁడు జీవ హృదంతరాత్మయై
మననము సేయఁ జేయ మహి • మం బొనఁగూర్చెడు వేదముల్ విరిం
చనుఁడుఁ దపంబుసేసి కనఁ • జాలని సర్వ జగత్ప్రభుండు మా
మనమున కందువాఁడెః పలు • మార్గములన్ గమనించి చూచినన్.

ఉ॥ ముత్తియముల్ కుదించి నటు • ముచ్చటఁ గూర్చు స్మితంబు మోమునన్
హత్తిన సీతతో యువకు • లాదటఁ జిత్ర శరాసనంబులన్
జొత్తిలఁ దాల్చి పత్రఫల • శోభితవాటి భవాబ్ధి పారగుం
డుత్తముఁ డైనయత్రి వన • మొప్పఁగఁ గాంచిరి వారుముందటన్.

చ॥ గొనకొని భూమి భారము క • కుప్పల విల్చి వహించు మత్తవా
రణములఁ బోలె వారు ముని • రాజు వనంబునఁ జొచ్చి ముప్పగన్
దునిమి ప్రశాంతిమైఁ దపము • తొట్టఁ గఁ జేయు మునీంద్రుఁ గాంచి వం
దన మొనరించి నిల్వఁ బ్రమ • దంబును పొందె నతండు పొంగుచున్.

ఉ॥ బందుగులెల్ల గీమునకు • వచ్చినచో గృహమేధి సంతసం
బందు విధాన నత్రి ముద • మంది కుమారకులార! మీర లి
ట్లొందఁగ దర్శనం బొసఁగ • నొక్కట దేవతలున్ జగంబులున్
పొందుగ వచ్చి నట్లడరెఁ • బుణ్యుఁడనైతి నటంచు మోదిలెన్.

ఉ॥ ఆతనితోడ నాఁడచట • నర్మిలిమై వసియించి సాధ్వియున్
బూత చరిత్ర యత్రిముని • పుంగవు దేవ్యనసూయ సీతకుం
బ్రాఁతి నొసంగు గంధ ఫల • వస్త్ర సుభూషణరాజిఁ గొంచు రా
మాతిలకంబు రా విబుధ • మాన్యులు దండకఁ జేరి రంతటన్.

। మదవారణంబులు • పదునాఱు నంత రెం, డంతల సంఖ్య పం • చాననములు
పదునాఱు శరభముల్ • గుదిగాఁగఁ గూర్చిన, ముమ్మొన వాలు చేఁ • బూన్చి పట్టి
జుంజుఱు జేగుఱు • జొంపంపుఁ దలవాఁడు, విషగిరి నడచెనా • వెలయువాఁడు
క్రొమ్మొగుల్ వసియించు • కొండఱు కాలఁ ద్రొ, క్కుఁడు దూదివలె లేవ • నడచువాఁడు

। వ్రణము లట్లు ప్రకాశించు • కనుల నుండి, మిడుఁగుఱులురాల రవిఁ గ్రుంగ • మిన్ను వడఁక
నవనియును దద్దటిల్ల మహాబలిష్ఠుఁ, డైన యముని చేవయును కా • ర్శ్యంబు నొంద.

సీ॥ సింహసంఘము ప్రవే • శించి గర్జించెడు, శ్రవణ కందరముల • ప్రక్కలందు
నెల్లదిశల విల • సిల్లెడు మేరు శి, ఖరములు పోఁగుల • నొరయు చండ
మొగుళులసందున్న • బొడసూపు నెఱ్ఱని, యాకస మోయన • నతిశయిల్లి
నల్లచేఁ దడిసిన • నల్లని కాయంబు, చందన సిక్తమౌ • చంద మొప్ప

తే॥ వీరులను తురంగమముల • వారణముల, నందములను సింగంబుల • వ్యాఘ్రములను
చిక్కువాని నెల్లను కొండ • చిలువలందు, గూర్చి దండలు కుత్తుకఁ • గొమరుమిగుల

ఉ॥ కొండలఁ బోలె శూలమునఁ • గ్రుచ్చిన యేనుఁగులం గరంబు లొం
దొండుగ నంది యాయఁగ మ • హోన్నత పర్వత కందరంబు నా
నుండెడి బాకినోట నొక • యోరను ముడ్చి మెదించి మ్రింగుచున్
మెండగు నాఁకటం దనివి • మేకొనకుండెడు బొట్టపొట్టతో.

ఉ॥ పన్నగరాజ రత్నముల • బంధురలీలఁ బొదింగి వానితోఁ
బ్రన్నన రాహు పాశమునఁ • బట్టి దిగీశ విమాన పంక్తులఁ
గ్రన్ననఁ గూర్చి ఋక్షములఁ • గట్టిన మాలికలోన గ్రామలన్
మన్ననఁ జేర్చి తాల్చు జయ • మాలిక వక్షమునన్ రహింపఁగన్.

ఉ॥ సంజను వహ్నిఁ బోలి పరు • సం బయి యెఱ్ఱఁ దనంబు మీఱు నా
జంజుతు వెంద్రుకల్ విరియ • శోభన వారణ కుంభమట్టులు
బ్బంజను ఫాలభాగమున • వాసవ సామజ ఫాల పట్టమున్
రంజిలు పొన్ను పొన్ను రద • నంబులు చొక్కముగా వెలుంగఁగన్.

తే॥ నలుపు మీఱంగఁ గ్రూర గు • ణంబుపొంగ, నలుకఁ దగియున్న కొడిమెవి • సొగ్నులట్లు
పొలయఁ దామసమను నిరుల్ • పూఁతగాఁగఁ, బూసికొనివచ్చు కలికాల • మోయనంగ.

ఉ॥ చంపిన వేఁగిచర్మములె • సన్నని పల్వగ దంతి చర్మముల్
జంపగు నుత్తరీయముగఁ • జాలగు దిగ్గజ మస్తముక్తముల్
పెంపగు నందుకంబులుగఁ • బెన్చిన లావగు కొండ చిల్వలే
సొంపగు కాసెగాఁగ యిఁద్రి • శూలము దాల్చి హరుండు నాఁదగన్.

తే॥ ఫణి ఫణామణి ఖచిత కం • కణము లొప్ప, చేతులందున వలమురి • చింద మమరఁ
జేయు కడియంబులును దాల్చి • జీబులైన, మీసములఁ గల్లువాసన • మిగులఁ గొలుప.

శా॥ కైలాసంబును మేరు భూధరము ను • గ్రస్ఫూర్తిఁ జెండ్లంబలెన్
దూలందన్ను బలిష్ఠ పాదములతో • దుర్వార వేగంబుతో
వేలావేష్టిత భూతలంబు తనతో • వెన్నంటి రా నాదితే
యాలోకంబుల నంతరంగముల న • ల్లాడించు రౌద్రింబుతో.

ఉ॥ స్థూలములైన భూతములు • చొక్కముగా నొక రూపమందెనన్
పోలిక వాఁడు మేఘ రవ • ముందలపించు నెలుంగు వాఁడు గి
ర్లాలసుఁ డిచ్చనిచ్చు నొక • లక్షయు నిర్వదియైదువేల నా
గాలి బలంబు గల్గిన య • జాండ భయంకర దుష్ట కర్ముఁడున్.

చ॥ బెడిదములైన గుంపు మగ • పిడ్గులఁ బోలిన క్రూరకృత్యముల్
నడపెడువాఁడు కూళుఁడు చె • నంటి నిరాధుఁడు డాసి వృక్షముల్
బెడియుచుఁ బెల్లగిల్లఁ బృథి • వీ ధరముల్ వడి వ్రీల రేఁగి దుం
దుడుకున దొడ్డ విండ్లు గల • దోర్బలవీరులఁ గాంచి కేరుచున్.

ఉ॥ కోఱలఁ జూపుచున్ బలుపు • కొండ గుహంబలె నోరువిప్పుచున్
మీఱి యదల్చి నిల్మనుచు • మ్రింగెడు పోలిక వచ్చి తెప్ప ల
ట్లాఱుచునంతలోన విక • చాంబుజ మందు వసించు హంసి వా
సౌరు వహించు సీతఁగొని • చయ్యన వ్యోమ పదంబు ముట్టఁగన్.

మ॥ పురుష శ్రేష్ఠులు వానిఁ గాంచి మిగులం • బొల్పారు కోపంబుతో
శరముల్ విండ్లను గూర్చి వెంటఁ జనుచున్ • జా వేఁడి యిట్లేల రా
జరుగంజూచెదు రాక్షసాధమ! యెటే • చందాన నీవేగినన్
బరియల్ సేయక వీడ బోము నిలుమా • పందా! యనన్ దైత్యుఁడున్.

మ॥ తొలి వేల్పిచ్చు వరంబుచేత నసువుల్ • త్రుగింపలేరెవ్వరున్
బలిమిన్ ముజ్జగ మొక్కటై యెదిరి నన్ • భంగింపఁగా లేదు నే
నిల నేకైదువు లేకయే యెసఁగి మా • యింతున్ సమస్తంబు మీ
కెలమిం బెట్టితిఁ బ్రాణ భిక్ష చనుఁడెం • దే నీ చెలిన్వీడుచున్.

మ॥ అన శ్రీరాముఁడు దంత కాంతు లొలయన్ • హాసంబు గావించి యా
దనుజుం డెన్నఁడు పోరెఱుంగఁడు భుజో • త్సాహంబు దర్పంబు నొ
క్క నిమేషంబున నూఱడిల్లి సమయుం • గాకంచు లోనెంచి ని
స్వన పూర్ణంబుగ నారి లాగుచు ధను • ష్టంకారముం జేయఁగన్.

విరాధ యుద్ధము

తే॥ విరిసి యాధ్వని సాగర • వేష్టితంబు, కుధర భరితంబునైన యీ • కువలయంబు
నమర నాగాది లోకంబు • లధిగమించి, యశనిపాతంబు చందాన • నతిశ యిల్లె.

తే॥ వంచక విశాల వదన గ • హ్వరము నందు, చిక్కి తపియించు చిల్కనాఁ • జెలఁగు సీత
విలను వదలి దైత్యుఁడు సుంత • చలితుఁ డగుచు, నంజనాద్రిఁ బోలినరాము • నదరితాఁకి

శా॥ బేతాళాదుల యాఁకలిం దనుప వి • ద్విడ్బృంద కీలాలమున్
వేతః బ్రీతి నొసంగి వారి వినుతుల్ • చేకొంచు నాదిత్య హృ
ద్భీతిం గూర్చుచు బాడబానల శిఖా • దీవ్యత్ప్రభాయుక్తమై
చేతం దాల్చిన శూలమున్ విసరె నా • శ్రీరాముపై నుద్ధతిన్.

ఉ॥ దిక్కులు దిక్పతుల్ సురలు • దిక్కరులున్ భువనంబు సర్వమున్
దిక్కటి వెక్కసంపడ ను • దీర్ణహలాహల మట్టురాగ, స
మ్యక్కులశైలమట్లు కన • కాచల మట్లు వెలుంగు చాప మం
దొక్క యలుంగు గూర్చి చెవి • యొందఁగ లాగుచు రాముఁ డేయఁగన్.

తే॥ అసుర కుల మెల్ల నేఁడె పోం • గాఱె ననఁగఁ, బట్ట పగలునక్షత్రముల్ • పడియెననఁగఁ
దుండ్లు తుండ్లయి శూలంపుఁ • దుంట లెల్లఁ, జువ్వలట్టులఁ బఱచుచుఁ • జొచ్చెదిశల.

చ॥ సురలకు మృత్యు హేతువగు • శూలము త్రుంగుటఁ జూచి రక్కసుం
డురవడిఁ జేతులన్ మలల • నూడ్చి రఘూత్తము పైనవైవ న
గ్గిరులను వజ్ర సన్నిభ ని • కృంతన భల్లము లేసి త్రుంప నా
పరియలు వానిపై మరలఁ • బాఱి శరీరము నొవ్వఁ జేయఁగన్.

తే॥ దైత్యుఁడంతట నొక మహా • తరువు వెఱికి, విజ్ఞు లెవ్వని తత్త్వంబు • వేడ్కఁగాంత్రు
ధర్మముద్ధ రింపఁగ నేఁడు • ధరకు దిగియె, ప్రణవ మంత్రార్థ మెవ్వఁడా • రామునేసె.

క॥ వీరుఁడు రాముఁడు నాలుగు • నారసముల దానిఁద్రుంచి • నాటించెను నా
ల్బాఱు శిత శరము లసురుని, పేరురమున బాహువులను • భీకర లీలన్.

తే॥ కంటకములు వేధింప ముం • గాళ్ల తోడఁ, దీయనెంచి సంకటపడి • దేహమును వి
దిర్చికొను నేదువలెఁ దన్ను • దివిరినొంచు, ములుకులూడ మేనినివాఁడు • ముడిచివీడ్చె.

ఉ॥ నిప్పుల వంటి ములుకులవ • నీవిభుఁ డేయఁగ నవ్వి మేనిపైఁ
గప్పక దూఱి దూయుటయుఁ • గష్ట విచేష్టితుఁడైన కూళయున్
గుప్పున మేనినుండి వడి • గ్రొచ్చిన గంటుల రక్తధారలన్
దొప్పగఁ దోఁగి సత్త్వమును • త్రుంగఁగఁ దెల్వి నశించి నిల్వఁగన్.

చ॥ పిడికిటి పోరునందు బహు • విశ్రుత వీరులు రామలక్ష్మణుల్
చెడని వరంబు గొన్నబల • శీలి యితండు శరాళిచేతఁ జా
వఁడు మరలన్ రణంబునకు • వచ్చు నటంచు నరాజిధూసి కే
లెడయఁగఁ ద్రుంతమంచు • నసురేశు భుజంబుల నెక్కనాతఁడున్.

తే॥ పొంగిపాఱెడు శోణిత • పూరమొప్ప, నుంత దెలిసి భుజంబుల • శూరవరుల
నొక్కనరక పదింతలు • మిక్కుటముగ, గగన వీథిని పఱచె న • గ్గలిక మెఱయ.

తే॥ కనక గిరిఁ జుట్టు చంద్ర భా • స్కరులఁ బోలి, యిరువురొప్పారనసురయం • బరమ
రక్త కాయంబు తోడను • ర్వడి గదించి, దిరిగె గిరగిర శరధి మం • దరము మాడ్కి.

ఉ॥ బంగరు చాయ వాఁడసిత • వారిద వర్ణము వాఁడు బాహులన్
రంగరుచుండ మింటికిఁ ద్వ • రన్ నెగయంజను సోఁకుచూడఁగా
సంగడి నన్న లంగొనుచుఁ • జయ్యన మింటికి నేగు పాడి రూ
పుంగొని యొప్పు పక్షికుల • పుంగవుఁ దార్క్ష్యుని బోలె నత్తటిన్.

క॥ కరుణా కరుఁడగు తనపతి సురరిపుచేఁ బడఁగని సీత • సుడి వడి హంసన్
దొరఁగిన హంసిం బలెవా, డొరసిన సుమవల్లి వోలె • నుర్వర వ్రాలెన్.

తే॥ పదముపడి లేచి వేఱొండు • పలుకఁ దోఁప, కునికి సదు మసియాడనా • దనుజునంటి
చనుచుఁ దల్లి బోలిన దయా • గుణుల వీడి, తన్ను భక్షింపుమని సీత • ధరణిఁ గూలె.

తే॥ పనవి పలుకులు తడఁబడఁ • బ్రాణములును, వాడఁ జేష్ట దక్కిన సీత • పగిది యెఱిఁగి
యన్నఁ గనుఁగొని లక్ష్మణుఁ • డార్య! దేవి, పరితపింప నిట్లుండుట • పాడియే? యన.

చ॥ జరుగఁగఁ దగ్గత్రోవ యిటు • సాగుట మేలె యటంచు నెంచితిన్
దొరకొని వీనిఁ జంపుటది • దొడ్డయె? యంచు హసించి రాఘవుం
డురుతర పాదఘాతమున • నుర్వరఁ గూలఁగఁ దాఁప వాఁడు పెం
దరువు ప్రభంజనాహతికి • ధరిత్రిఁ గూలిన పోల్కిఁ గూలుచున్.

చ॥ ధరఁబడి రోఁజుచుండఁ గని • దైత్యుని రాజకుమారు లిద్దఱు
ద్ధురతర బాహుమూలములఁ • ద్రుంచుచుఁ దూఁక విరాధుఁ డుగ్రుఁడై
యురవడి సూర్యచంద్రుల స • ముద్ధతి మ్రింగఁగ వచ్చు రాహు వ
ట్లిరవుగ రామలక్ష్మణుల • నెత్తుగడం గబళింప వచ్చుడున్.

చ॥ వ్రణముల నుండి యొడిగిలు • రక్తము పై పయి వృద్ధినొంద దు
ర్గుణుఁడగు దైత్య ప్రాణములు • క్రుంగమి రాముఁ డెడంద నెంచి ల
క్ష్మణుఁ గని గుంట ద్రవ్వుము ని • శాచరుఁ బూడ్చుట యుక్తమన్న స
ద్గుణయుతుఁ డొక్క పల్లమును • క్రొచ్చెను బాణబలంబునన్ వడిన్

చ॥ నదుల జలంబునందు జత • నంబున దోషిని పాచితంబుకై
వదలక ముంచునట్లు ర • వర్యుడు త్రోవఁగరాని దొడ్డ యం
గదలఁ దొలంచు భక్త జన • కామదమైన పదంబు తోడ నా
మదయుతుఁడైన రక్కసుఁడు • క్రుంగఁగ బల్లమునందు త్రోవఁగన్

చ॥ తొలుతను బ్రహ్మయై నెగడి • దొడ్డ యజాండము సృష్టిచేసి యం
దుల వడిఁ దానొకడుంగను • తోఁచిన రాముని కాలి తాఁకుచే

నలఘుఁడు సోఁకు పూర్వముల • కాధిపుఁ డిచ్చిన శాపశక్తిచేఁ
గలిగిన ఘోరరూపమును • గ్రక్కున వీడి గమించె మింటికిన్.

తే॥ ఎగిరి గంధర్వుఁడై నిల్చి • యింద్రియముల, విషయములకు వశంబయి • వీఁగుబుద్ధి
మాఱ సుజ్ఞానియై భక్తి • మనసు నందు, గలుగ రాఘవు వినుతించె • గారవమున.

విరాధుఁడు రాముని వినుతించుట

చ॥ శ్రుతుల నుతించు నీదగు వి • శుద్ధ పదంబులు సర్వలోక సం
గతములు గాఁగ వ్యాప్తిగానఁ • గాఁ గడ మంగము లెట్టి వ్యాప్తివో?
రతనపుఁ డెంకి యందునఁ డి • రంబుగఁ గాక యొకండొకంటితో
నతుకని పంచ భూతములు • యందును నిల్చిన నిన్ భరించునే?

మ॥ గజనాథుండు జలగ్రహ గ్రహణ దుః • ఖంబంది కేలెత్తియో
త్రిజగద్వంద్య! ముకుంద! దేవ! శరణా • ర్థిం జూడవే ప్రోవవే
భుజగాధీశ్వర తల్ప! యంచుఁ బిలువం • బూర్ణానుకంపామతిన్
నిజ సంశీలత దంతిఁ గాచితివి ని • ర్ణిద్రాప్రమేయాకృతీ!

తే॥ ఇహపరంబులు గన నడు • నెడను నిలిచి, స్థిర కృపాకటాక్షంపు వీ • చికలఁబరపు
దేవ! నీవాకో? ధర్మను • స్థితిని మనుప, నొంటరిగ గాలిపడగ నా • నొలయుచుంటి.

ఉ॥ పుట్టుట గిట్టు టాటలుగఁ • బూన్చిన దేవ! విరాగ పూరుషుల్
పుట్టిన వారి పూర్వగతి • పోవునె! తక్కినవారి కైవడిన్
బుట్టుదురేమి? తొల్లి తమ • పొందిన సంస్థితిఁ బొందు టబ్రమే?
యిట్టులమైన సద్యశము • నెల్లెడ నించిన రాఘవేశ్వరా!

చ॥ భయమును కూర్చునట్టి భవ • వారిధి దాఁటఁగ నావ యంబుగా
నయగతిఁ బూను సర్వమత • నాయకులట్టి మతాధి దేవతల్
నియమిత తత్త్వరూపివయి • నీవు జగంబుల నుల్లసిల్లనే
జయ మహిమంబు లొందుదురు? • సల్పున దెయ్యది? రాఘవేశ్వరా!

తే॥ బ్రహ్మ మొదలుగ నెల్ల ని • ర్జర వరులకుఁ, దక్క ప్రాణులకు మొదలి • తండ్రివీవ
యైనచో లోక ధర్మంబు • ననుసరించి, ~~కాంచి~~ పెంచెదు తల్లిగాఁ • గ్రాలు చెవరొ?

ఉ॥ నీవె పరాపరంబు, గతి • నీవె, సమస్త మహాండ జాలముల్
నీవె, చరా చరంబులును • నీవె, విచారణ చేయఁ దేటటల్
నీవె, మతంబు లన్నియును • నీ చరణావధులే, యిటేల మా
యావిధిఁ గ్రీడ సేతు వల • పా? మఱి దొంగ విధంబు లేలొకో!

ఉ॥ రానరుదైన వానిక్రియఁ • గ్రాలుచు వచ్చు మహేశ! ధేనువుం
గానని దూడ వత్సమును • కానని గోవును లేవు; లోకజా
లానకుఁ దల్లి నీవయిన • లాలిత రీతి నెఱుంగు దెల్లయున్
గానఁగఁ జాల దీ జగము • గాంచిన తల్లి నిదేమి మాయయో?

చ॥ జనములు పెక్కు దైవముల • సన్నుతి సేయఁగ నిచ్చగింతు రై
నను నినుగాక యన్యమగు • నాయకదైవము గల్గనంట స
జ్జనుల కనర్హమౌ; కమల • జ త్రిపురాంతక నిర్జరావళుల్
వినుతి యొనర్తు రెన్నియని • విజ్ఞ సమూహ మెఱుంగ కున్నదే?

శ్రీనివాస! రమేశ! ని • ర్జిద్ర! జగతిఁ, బలుమతముల దైవములు ద్వం • ద్వములఁదగులు
వారివలెఁ దపించు; ని • ర్ద్వంద్వుఁడైన, యీవు నిద్రింప కీవేష • మేలకొంటి?.

మోయుచున్నాఁడ వహివయి• భూవరాంగి, నెత్తుచుంటివి పోత్రివై • యెలమితోడ
గ్రుక్కగొందు వాక్కాకపరి • కొలుచుచుందు, విద్ది శ్రీదేవి యెఱిఁగిన • నెరియకున్నె?.

నీవు పుట్టించు జీవులు • నిజము నెఱిఁగి, కొఱల దానిచే నీకింత • కొదువ పడునె?
కర్వనకు నిచ్చు భిక్షచే • శంకవిడిన, వారు మర్త్య లమర్త్యులి • ప్పటికిఁ గలరే.

మ॥ భువనోద్ధారణ! హంసవై నిగమముల్ • బోధించి తా బ్రహ్మ క
య్యవి నీ కెవ్వరు మున్ను నేర్పి? రలవా • రంతంబు పాటించిరే?
భువి జీవాత్మల వేఱయ్యే యొకటియై • పొంకంబుగా నుండు సం
భవ మవ్వానిని వీడియో? విడకియో? • భావింప నేమాయయో?.

చ॥ అసదృశమూర్తి! నీవు తొలి • నాదటఁ బంధిన పాలవెల్లిఁ బా
ప సకిన మంచము న్విడిచి • పాపుని దాసుని గాచుకై కృపా
రసము వహించి వచ్చి తమ • రన్ భవసాగర మీఁదఁగంటి నిం
పొసఁగు భవత్పదాబ్జ మహి • మోన్నతి నేమని సంస్తుతింతునో!

ఇట్లు వినుతించు నతని సీ • తేశుఁడరసి, యిట్టి జన్మంబు రాఁగత • మేమి తెలుపు
మనుడు నాతఁడసత్య జీ • వనము తొలఁగ, జ్ఞానమొసఁగు పదాంక! నా • చరిత వినుదె?

అలక వాసిని తుంబురుఁ • డనెడు వాఁడ, రంభ నాట్యగానంబు లా • రంగఁ గాంచి
లచి కలియుటచే శ్రీదు • వలన నాకు, నిట్టిజన్మంబు సిద్ధించె • నేమి సెప్ప?

కొడఁగి జ్ఞానంబు మొదలంటఁ • దుడిచివైచు, కామరుజ నన్ను వెన్నంటఁ • గలుగుకతన
రుణ మాని కుబేరుండు • కరిన దైత్య, రూపి వగుమని తిట్ట నీ • రూపువచ్చె

క॥ శాపముక్తి తెలుపఁగ, దే శంకరమిత్ర! యంచునే • వేఁడ భవత్
పేశల పద తాడనమున, నీశాపము దీఱునంచు • నెఱిఁగించె దయన్.

క॥ స్వర్గపదం బెల్లెడల న, సర్గళ గతిఁ దిరిగి వేఁచు • నరహంతకుఁడై
దుర్గముఁడై దానవకుల, మార్గుఁడగు కిలింజునకుఁ గు • మారుఁడ నైతిన్.

క॥ మంచియుఁ జెడుగు నెఱింగెడు. నంచిత మతిలేక చెడుగె • యార్జించితిఁ గా.
న్పించిన ప్రాణుల వీడక, వంచి విఱిచి పొట్టఁబెట్టు • పంచనకతనన్.

తే॥ నన్ను సద్గతికిం ద్రిప్ప • నున్ననాదు. పూర్వకృత పుణ్యమున నిటు • పొగడఁదగిన
నిగమని శ్రేణిగల పద • నీరజములఁ, బొంది తేఱితి నెప్పటి • పొలుపు గొంటి

తే॥ నన్ను క్రుంగించు పాప గ • ణంబులడఁచు, నిన్ను వెడఁగనై నేచేయు • నేరములను
మన్నన యొనర్చి ప్రోవు స • న్మాన్య! యనుచుఁ, గ్రన్న సెలవంది దిచ్చు మొ • గంబునొ

తే॥ సాధువుల బాధ సేయు వి • రాధుఁ డీల్గె, ననుచు నలరిన విమలాంగి • జనకజాతఁ
గూడి వేడుక వనములఁ • బాడుచుండు, పక్షి రుతముల వినుచు న • వ్వారుచనిరి.

తే॥ కాలుఁ బోలు శరంబులు • కరములందు, గలుగు రామ లక్ష్మణులు నాఁ • డెలమి మిగుల
వేదములె రూపునొందిన • విధిని వెలయు, మునుల వనముల మసలిరి • ముదితతోడ.

2. శరభంగ ముక్తి పటలము. (44)

క॥ ఆ రాత్రి వికచ సుమలత, సౌరుగల మహీజ తోడ • సౌఖ్యంబుగ న
య్యారామమందు కడపి ఖ, భారంభకులు శరభంగు • నరయఁగఁ జనుచున్.

క॥ సునిశిత ?రసంపన్నులు• ఘను లచటికిఁ జేరునంతఁ • గలువల దొర పు
ట్టిన ముడుఁగని తమ్ములఁ బో, ల్కను లోక వెయి గలుగు ప్రోడ • గానఁగనయ్యెన్.

క॥ తెలిపిట్ట నడకగల వే, ల్పుల చెలువలు దాల్చినట్టి • భూషణకాంతుల్
మిలమిల మని మిన్నున మెఱు, పులు మెఱయఁగ వాని నడుమఁ • బొలుపుగొలుపుచున్

చ॥ వెలుచగు నీల దేహమున • వేల్పు పడంతుల యాస్య పద్మ కో
మల వన చారులోనయన • మంజుల భృంగ సహస్రకంబుతో
గలహ సుభాశివే మహతి • క్రమ నినాద మధుద్రవంబు ని
మ్ములఁ జవిచూచుచుండు శ్రుతి • పుష్పలిహంబులతో ముదంబుతో

తే॥ శాస్త్ర సమ్మతముగఁ గ్రతు • శత మొనర్చి, నట్టి మేటరి; మూర్తిత్ర • యంబుదక్క
దక్కు వేల్పుల మకుటము • ల్దాఁకు నట్టి, గండ పెండరములు కాళ్ళఁ • గలుగు వాఁడు.

తే॥ జలజవాసినిఁ బోలిన • శచిని గూడి, ముమ్మదంబుల చౌదంతి • నెమ్మినెక్కి
వెండి కొండపై నగజతో • వేడ్కనుండు, లోకనాథుని శంభుని • జోక నెనసి.

తే॥ ఏమ కలిగి వ్యర్థంబని • యెంచి విధుఁడు, బిడియ పడి కాంతి హీనుడై • వెల్లఁ బాఱు
స్వర్గమే గొడుగయి తన • పైన నిలుచు, డంబు పంబు శ్వేతాతప • త్రంబుతోడ.

సీ॥ దిక్కరుల మదమను బింకఁ • జిక్కఁ జుట్టి, బవరముల యందు ధృతిచెడి • బడలి పాఱు
నసురవరుల కీర్తులఁబట్టి • యంటఁగట్టి, నట్టులున్న వింజామర • లంద బెరయ.

సీ॥ అరుణ కిరణుండు నిల్చిన • యట్టులున్న, మేటి బొమ్మ డీకము తల • మెఱయువాఁడు
కౌస్తుభంబు కైవడిని ప్ర • కాశ మమరు, రత్న హారంబు తొమ్మనఁ • గ్రాలువాఁడు

సీ॥ భాను సంకాశ రంజిత • వజ్రఖచిత, కవచ మవయవంబుల మీఁద • గలుగువాఁడు
విజయలక్ష్మి మందస్మిత • విధము దోఁచు, హార కేయూర భుజములొ • ప్పారువాఁడు

సీ॥ లెక్కలేక రత్నంబులు • చెక్కినట్లు, నగల జగియెల్ల నొక్కటై • నెగడి చిత్ర
పక్కి వెలుఁగంగ నింద్రచా • పంబుతోడి, మొగులుకుప్పనాఁదగి డాలు • మునుమువాఁడు.

సీ॥ సకలజగములఁ బరవు వా • సనలు గలుగు, మధువు చిందెడు క్రొవ్విరి • మాలవాఁడు
మీల గెలిచిన వేలుపు మెఱుఁగుఁ బోండ్ల, కనులఁ బోలిన ఖడ్గంబు • గలుగువాఁడు.

సీ॥ భువన కంటకుఁడగు పది • మోము లతని, మీఁద వైవఁగ వరిముక్క • మేరయేవి
మొక్క వోవక కాంతియుఁ • బొలియకుండు, పవిని చేపట్టు నింద్రుండు • పజ్జనిలిచె.

సీ॥ ఉరు తపోధనుఁ డెదురేగి • యుపచరించి, వచ్చుపనియేమి యన వజ్రి • పలికెనిట్లు
నీ తపంబును మెచ్చి య • జ్ఞాతభవుఁడు, తోడి తెమ్మన వచ్చితిఁ • దోడకొమ్మ.

సీ॥ స్రష్ట మీకిచ్చె నాతని • సత్యలోక, మీరు వేంచేయ ధాతయు • నెదురువచ్చు
శ్రేష్ఠ లోకంబనుచు దానిఁ జెప్పవలెనె! యీర లెఱుఁగరే యన నాతఁ • డిట్టులనియె.

సీ॥ కదలఁజాలని బొమ్మల • కరణినుండి, చెడెడు సత్యలోకంబు నేఁ • జేరఁగలనె?
బాధ తపమూని పెక్కు క • ల్పములు గడచె, నీ వెఱుంగవె? యల్పంబు • నిచ్చగింప.

సీ॥ ఇట్టి వార్త నీవును వచి • యింపఁ దగునె?, బ్రహ్మలోకంబు పడసియు • ఫలముగలదె
బహుళ భాషలఁకేల? త • పః ఫలమ్ము, వొందు కాలంబు డగ్గఱె • భువనవంద్య!

॥ సుస్థిరంబయి నిలుకడ • చొప్పు చెడక, పెరుఁగక నశింపక గుణము • వేఱుపడక
సకల భూతముల్ నశియింప • సమయకుండు, మోక్ష పదవిని నేనిప్డు • పొందువాఁడ.

రామలక్ష్మణులు శరభంగుని చూడవచ్చుట

॥ ఇట్లు శరభంగ ముని వచి • యించు నెడను, దృఢధనుర్ధరులటవచ్చి • యెదుటఁగలుగు
కలకలంబును విని యేమి • కతమొయనుచుఁ, దమ మనంబుల యోచించి • దాసి కాంచి

॥ బలితమై వజ్ర ఖచిత సం • బములు వెలయు, నాల్గు రదనముల్ గల సిత • నాగముఁగని
యింద్రుఁ డిమ్మనీంద్రుని గన • నేగు దెంచి, యుండుననీ మదిఁదలపోసి • యుత్సహించి

॥ హరిణాక్షిని తమ్ముని ముని, వరు నాశ్రమ వనముబయట • వదలి యొకండే
హరివలె వృషభమువలె రఘు, వరుఁడట కరుదెంచె వర త • పస్విం గాంచన్

క॥ సురలోక నాయకుండీ, ధరనాలుగు వేదములకుఁ • దథ్య ఫలంబౌ
పరమూర్తి రామభాస్కరుఁ, బరుఁగాంచె సహస్రనయన • పద్మము లలరన్.

తే॥ గాంచి మదినొచ్చుకొని తన్ను • గామనతని, బ్రహ్మవిద్వరులకు నధి • పతియునైన,
రాము నతతంబు మ్రొక్కి శ్రీ • రంబుతోడ, భుజములను వంచి సాష్టాంగ • ముగ నెఱంగె.

సీ॥ జయకేతనంబెత్తి • శత్రులఁ బరిమార్చి, వేదార్థముల నేర్పి • విశద ఫణితి
సద్ధర్మమును సదా • సన్మార్గమునఁ ద్రిప్పి, సంపదనొసఁగి మో • క్షంబు నిచ్చి
శరణాగతులకు వ • జ్ర కవచ మయ్యును, ప్రాణంబులయ్యుఁ • దథంబు నయ్యు
నయనంబులయ్యు సు • జ్ఞానంబు నయ్యు వే, ర్పడక రక్షించు శ్రీ • రాముఁ జూచి

తే॥ యధిక సమ్మోద భరమున • నవశుఁడగుచు, మనసుకరఁగఁ బజ్జునిల్చి • మఘవుఁడంత
నేమి తెలియని కరణిఁ దా • నెఱిఁగినంత, తెలియఁ బలుకుచు నిట్లుస్తు • తింపఁదొడఁగె

ఇంద్రుఁడు శ్రీరాముని స్తుతించుట.

సీ॥ ఎల్లవస్తువులందు • నేకరూపంబంది, యంటి యంటకయుండు • నాత రూప!
విస్పంగ నియత ము • ని ప్రవరాధార! వేదాంత విద్యా వి • వేక వేద్య!
కరుణాసముద్ర! ర • క్షణకార్యనిర్నిద్ర!, తల్లియు నీవ మా • తండ్రి నీవ
దాసులమగు మేము • దైత్యులచేఁ బడ, రాని పాటులు పడి • దీనులమయి

తే॥ త్వత్పదంబులఁజేరి కా • పాడవేఁడ, నాఁడొసంగిన యభయంబు • నేఁడుపూర్తి
నేయ నిట్టులేతెంచిన • చిన్మయుఁడవు, నీపదాబ్జాతముల భువి • నీతినొందె.

సీ॥ క్షీరసాగర శయ • నా! రమాలోల! నీ, కెవరు మిత్రులు? శత్రు • లెవరు? రేయి
యెయ్యది? పగలెది? • యెందు గలవు బాల్య, తారుణ్యవార్ధక్య • దశలు నీకు
నెదియాది? యెదిమధ్య? • మెదియంత, మగుఁగాంచ? లింగవచన నామ • లీలగలదె?
ముందేది? వెనుకేది? • సందేది? యెడమేది? • పొందేది? యెడయేది? చందమేది?

తే॥ అట్టి నీవిట్లు పురుష మో • హనుఁడవగుచుఁ, జేతఁ గోదండమూని మా • చేతములను
నొవ్వనడవకుండిన నీకు • నెవ్వగలదె?, చిత్తరంజన! మఱుమేలు • చెందఁగలవె?

సీ॥ నీనాభిఁబొడమిన • నీరజోద్భవుఁడు వి, లయ కాలముల నెల్ల • లలితరీతిఁ
గొలత కట్టగఁజేసి • పలుకల్పకాలముల్, గొలిచినఁదఱుఁగని • గుణగణాఢ్య!
మున్ను మేదినికుంభ • ముగ నీరుపెరుఁగుగా, మందరగిరి తరి • మ్రానుగాఁగ
నీహస్తపద్మంబు • లొహటింపక నొవ్వఁ, జిలికి పీయూషంబు • చిక్కఁదనుక

తే॥ దాని మాకు మాత్రామొసంగి • దైత్యవరుల, మోసగించితి వలపక్ష • మాసఁజేసి
దాసులము మేము వారు శా • త్రవులె నీకు?, ధర్మవైరంబు నడఁగించు • తలఁపుగాక

చ॥ మొదట నొకండవై పిదప • మొత్తమవై తుది నొక్కటౌ లస
త్పదః గుణతత్త్వభూజ నవ • పల్లవః మావెత దీర్ఘనాయకా!
కదియుచు సజ్జనావళులఁ • గాచెదు దుష్టులఁగోపగింతు; దు
ర్మద మొనరించు దుష్కృతియు • మాయురెః నీదగు సృష్టియే కదాః

శా॥ మాయావేష్టితతత్త్వమా! జనము నీ • మాయన్ బ్రభిన్నింప నీ
వే యధ్యాత్మ వటంతుఁ గాదనుచు ను • య్యేలాడు డెందంబులన్
నీయాధిక్యము సమ్మనుల్ భ్రమగనిచే • నిక్కంబుగాఁ జూచుచో
నీయోగ్యత్వ మెలర్పఁజేసితి జగ • న్నిర్మాత వంచేర్పడన్.

తే॥ ఇట్లుబహుభంగులను నుతి • యించి యింద్రుఁ, డచటిమునికగు భాగ్యంబు • నరసియంత
వర మునీంద్రుని యానతి • వడసితాను, వచ్చుదారిని మరలి ది • వంబుచేరె.

క॥ తరలిన యింద్రుని మది ఋషి, వరుఁడు దెలిసిరాముకడకు • వచ్చిన నతఁడ
ప్పరమ మునీంద్రుని పదముల, కెరఁగ ముదశ్రువులు పులక • లెగయఁగ నతఁడున్.

క॥ సుకముగ వర్ధిలుమని జా. నకితో లక్ష్మణుని రమ్మ • నన్ వారలు కౌ
తుకమున వచ్చిరి రాముఁడు, స్వకీయ పూర్వ సుఖ నిభ శు • భంబులఁ దేలెన్.

క॥ రాముఁడు సీతయు లక్ష్మణుఁ, డామాపమ్మని వచించు • న్యాయము లెల్లన్
బ్రేమమున వినుచుఁ గడపిరి, భామిుం డుదయించు దనుకఁ • బ్రమదాలసులై.

తే॥ పరవి యుఱవగు కాంతులఁ • బరఁగు భానుఁ, డొక్కటిగ నల్లుకొని యున్న • దిక్కుడుంగ
మందుకరముల నాతప • మను నరానఁ, గొని తమంబను తీఁగలఁ • గోసివైచె.

శరభంగుఁడగ్నిం బ్రవేశించి శాశ్వతపదంబు నొందుట.

తే॥ తత్త్వవిజ్ఞానిః శరభంగ • తాపసేంద్రుఁ, డతని యెదుట నగ్నిని చొర • నాత్మ నిశ్చ
యించి విధ్యుక్తముగ వహ్ని • యేర్పుఁడింక, నాకు సెలవిండనుచుఁ దన్మ • నంబునిల్పె

ఉ॥ చాప విశారదుం డపుడు • శాస్త్రవిశారదుఁగాంచి పల్కెనో
తాపసచంద్రః మీరిట ము • దంబునఁ జేసెదు కార్యమేది? మా
కోపికఁ దెల్పుఁడన్న నతఁ • డొయ్యన నిట్లను రామచంద్రః నే
దీపిత వహ్నిఁజొచ్చి ముగి • తిం గొననెంచితి నాఁ గృపాళుఁడున్.

తే॥ తాపసేంద్రః నేవచ్చిన • తరుణ మందె, చేయుటేల- ... కుమార • సింహుఁగాంచి
మారజితుఁడైన తపసి రో • మములు నిక్క, నిట్టలంపు మోదంబున • నిట్టులనియె.

తే॥ విజయ శీలః నేనిచ్చట • వేవిధములఁ, దపము సేయుచునుంటి నీ • దర్శనంబు
గలుగునను నమ్మకంబుతోఁ • గలిగె నేఁడు, ద్వంద్వములనశియించెనేఁ • దలఁతుముక్తి.

తే॥ నిన్న మాపున వేల్పు మ • న్నీఁడు వచ్చి, బ్రహ్మమీకిచ్చెఁ దన సత్య • పదము రండ
నంగఁ బరమపదంబు నొం • దంగఁ గోరి, యచటి కేగక నిలిచితి • నయ్య! యనుచు.

చ॥ మనసునకున్ వచస్సులకు • మానితనైగమ శాస్త్రపాళికిన్
దనరఁగ నందకుండు పర • తత్త్వముఁ గాంచిన మౌనిచంద్రుఁ డిం
పునఁ గరుణింపుమంచుఁ దన • పొల్తుకతో ననలంబుఁ జొచ్చి తా
ననుపమ మోక్షభాగ్యరమ • నందె జనంబు వెఱంగు పొందఁగన్.

ఉ॥ భావియెఱుంగు పంకజభ • వ ప్రభృతి త్రిదశాలిచేత వి
జ్ఞాపలిచే మమత్వము న • హంకృతి పూర్తిగ నుజ్జగించి ద్వం
ద్వావధి వీడి చేరఁదగు • నట్టి మహాపదమున్ భజించె న
ప్పావని తత్త్వవేత్త శర • భంగుఁడు పెన్నిధి రాము సన్నిధిన్.

మ॥ ఒకచోనాడిన యాటవస్తువులఁ దా • నుత్సంగమందుంచు బా
లికపోల్కిన్ సకలాండజాలముల నో • లిం గర్భముం జేర్చు న
య్యకలంకేశుని నామసంస్మరణ పు • ణ్యంబెన్నఁగాదన్న, నా
యకు శ్రీరామునె గాంచువారు కను భా • గ్యంబద్ది సామాన్యమే?

3. అగస్త్య పటలము. (59)

తే॥ అట్లు శరభంగుఁ డంతంబు • నందఁ గాంచు, కతన వ్యాకులతఁ బొంది • ఘనగభీరు
లతని యాశ్రమస్థలి వీడి • యవలి కేగి, రవనిజం గూడి విసుఁగుతో • నాదతోడ.

క॥ వనములు వృక్షంబులు దు, లును గిరులును కొండచఱియ • లును మనమలరన్
గనుచుఁ గుసిగుంపు వడయక, చని రమ్మువ్వురును దాఁటి • సమ్మదలీలన్.

తే॥ నలువమనుమలు వాలఖి • ల్యులునుమౌన, యుతులు బోడలుజటిలులు • యతివరులును
దండకారణ్య వాసు లౌ • తపసులెల్ల, ముదమునంది రాముని గన • నెదురుకొనిరి.

క॥ క్రూరగుణుల రాకాసుల, పోరుపడఁగ లేక క్రుంగి • పొనుఁగు పడిన య
వ్వారలు రాముఁగనిరి జల, ధారలఁ గనినట్టిమ్లాన • తరువులఁ బోలెన్.

క॥ పెలుకుటి రాకాసుల పే, రులు తడఁబడఁ బలికి దుఃఖ • రోగులయిన మౌ
నులు మందు నడవి వెలువడి, తలిఁ గను క్రేపుల విధానఁ • దనిసిరెదఁదలన్.

క॥ రాక్షసులు సేయు బాధఁ, మోక్షము గనలేక కుందు • మునివరు లబ్ధిన్
రక్షింప నౌక రానుపు, లక్షించిన పగిదిఁ గని తొ • లంచిరి కలఁకన్.

క॥ తమ తపమే పండయి గా, రమున నెదురు వచ్చు పగిది • రాముఁడు రా మో
దమున మునులు భవ కారా, విముక్తి గను యోగులట్లు • విలసిల్లిరటన్.

క॥ కోరిన వారికిఁ గోరిన, కోరిక లిడు తపము నూని • గురుశాంతులై నా
కారణమున రాకాసుల, పోరుపడగ లేక కష్ట ములఁ బడి రోర్మిన్.

క॥ లేచిరి వచ్చిరి మేఘము, పూచిన ననఁబోలు రాఘ • వుని డాసి రతం
దేచిన భక్తిని మ్రొక్కిన, నోచిన ఫలమొంద వరుస • నొడివిరి జయముల్

తే॥ వారిఁ గొనిపోయి చక్కని • పర్ణశాల, యొసఁగి యాతిథ్య మిడి తప • యునికి కేగి
యవల సోఁకులవలన సంభవములైన, తొందరల దొంతరలఁ దెల్పఁ • దొడరి చనిరి

ఆ॥ వచ్చు మునులఁ గాంచి • చెచ్చెరఁ గూర్చుండఁ, బనిచి యాజ్ఞయడుగ • వారుతవిసి
చక్రవర్తి తనయ! సమకుటినట్టి మా, నొగులు వినుమ యనుచు • నుడివిరిట్లు.

చ॥ కనికర మింత లేని మది గల్గిన రక్కసిమూఁక పాప వ
ర్తనమునఁ గష్ట పెట్టి చెడు • దారులఁ దీసి తపంబు పాడుగా
నొనరిచి చేయరాని కడు • నొప్పములం బొనరింప మాతపో
ఘనపథ ముజ్జగించి కడ • గండ్లను పొందుచు నుంటి మిచ్చటన్.

తే॥ పులులవనమున జింకల • పోల్కి మేము, రేయిఁబవలు గగ్గోలొంది • కృశతనంది
చితికి ధర్మపథంబు వీ • డితిమి మాకుఁ, దలఁప ముక్తియుఁగలదె కోదండపాణి!

ఉ॥ కాము తపోనియుక్తులము • కాము శ్రుతుల్ చదివించు వారమున్
గాము పఠించువారమును • కాము మఖంబులు వేల్చువారమున్
గాము పరార్థ చింతకులు • కాము నియామక కార్యనిష్ఠులుఁగా
గాము గురుత్వవర్తనులు • కామిఁక బ్రాహ్మణులున్ రఘూత్తమా?

తే॥ ఇంద్రుఁడో దానవుల యాజ్ఞ • మెదఁదయందు, శిరమునందును తాలిచి • చెలఁగువాఁడు
కాన మాతండ్రి! మాకడ • గండ్లఁ దీర్చు, వారులేరు మాభాగ్యాన • వచ్చితీవు.

తే॥ రాజరాజ సుతుండవు • రాత్రివంటి, దుఃఖమున నేమి యెఱుఁగక • దొరలుచుండఁ
దివిరి రవివోలె నీవరు • దెంచి తయ్య, అభయమంటిమి కరుణామయాత్మ! కావు.

శ్రీరాముఁడు మునుల కభయ మిచ్చుట.

తే॥ జనకజాజాని యిట్లను • దను జవరులు, నన్ను శరణొందరేని యెం • దున్న నేమి?
మచ్చరాసన నిర్ముక్త • మార్గణముల, నేలఁ గూలు వారలు దుఃఖమేలమీకు?

ఉ॥ తండిరినాక మేగఁ, బిన • తల్లి వరంబులు గోర, నాదు త
మ్ముండును నిండకై యడల • భూరిగుణాఢ్యులు పౌరులేడ్వఁ, గో
దండము నూని సీతయును • తమ్ముడుఁ దోనరుదేర, విట్లు నే
దండకఁ జేరుచెన్న మదు • దాత్తచిరంతన దిష్టమే సుమీ.

ఉ॥ ధర్మపథానువర్తుల య్యుద్ధార, మహత్త్వ మెఱుంగలేని యా
దుర్మతులన్ వధించి మహిఁ • దోరపు ధర్మము నిల్పనేని నేఁ
గార్ముకమున్ ధరించి వృథ • గాదె జగంబున సంచరించుటల్?
నిర్మల భాగ్యమన్న మఱి • నెక్కొనునే యితరంబు నాకిఁకన్?

తే॥ ఘన తపస్వులరగు మీరుఁ • గష్టులైన, రక్కసుల కబంధములు న • ర్తనము సేయ
ధనువు మోసిన నాబాహు • దండములును, దగిన విశ్రాంతి నొందుత • ధరణియందు.

తే॥ గోవులను విప్రులను దీన • కోటి శరణు, చొచ్చువారి రక్షణముకై • చచ్చువారె
వేలుపులు గూడ వినుతింపఁ • జాలినట్టి, దేవతా శ్రేష్ఠులగుదురు • దివమునందు.

తే॥ తారకారి త్రిపురవైరి • దనుజవైరి, వచ్చికాచిన, నెవరు దు • ష్పృథులు వారి
వారి వారిని తుదముట్ట • వచ్చువాఁడ, శంకమాని సుఖంబుండుఁ • డింకమీరు.

క॥ అనిన విని మదిని ముదమం, దినవారు త్రిదండములను • త్రిప్పుచుఁ బన్నా
లను పఠియించుచు నర్తన, మొనరించుచు నిట్టులనిరి • ప్రోత్సాహమునన్.

క॥ లోకేశ! నీవు కినియఁ ద్రి, లోకంబులఁ బోలు కోటి • లోకము లెదురై
తాఁకిన నేమగు? నిక్కపు, సాకిరు లీ శ్రుతులు తపము • జ్ఞానము తగవున్.

క॥ కావున నీగడువగు నేం, డ్లీవనమున నిలిచి మాయ • భీష్టారంబుల్
కావింపు మనఁగ రాఘవ, భూవిభుఁ డందుండ మోద • మున నీకొనియెన్.

ఆ॥ వారలటఁ బదేండ్లు • వసియించి యుండిరి, మునులు పిదప దీర్ఘ • ముగఁ దలంచి
యిద్ధగుణుఁ డగస్త్యుఁ • డెలమి వసించు న, వ్వనముఁ జేరుఁడన్న • వారలేగి.

సీతారామలక్ష్మణులు సుతీక్ష్ణుం గాంచుట

ఆ॥ భీఁటలైన చోట్లు • వెదుళులు గలచోట్లు, పొదలు దట్టమైన • పదములందు
చనుచు వడి సుతీక్ష్ణుఁ • డను బ్రహ్మతేజస్వి, తపమొనర్చుచున్న • తలము గనిరి.

ఆ॥ గర్వ రహితులైన • కాకుత్స్థ వర్యుల, మ్మునికి మ్రొక్క నతఁడు • ముదముతోడ
విట వసింపుఁ డనుచు • హితమతిఁ బల్క వా, సిత సుగంధ వని వ • సించినారు.

క॥ శ్రీ రామునకుం దగు నుప, చారమ్ములు చేసి వత్స! సమ్మద మారన్
మీరిట కరుదేరఁగ నే, పారిన నాతప మదెంత • యతిశాయి యొకో!.

క॥ అనవుడు రాఘవుఁ డిట్లను, మునివర! బ్రహ్మాన్వయమునఁ • బొడమిన ఋషులన్
మునుకొని మీపలె ఘనతప, మొనరించిన వార లెవ్వ • రుత్తమ చరితా!.

క॥ సాధుజన దర్శనంబున, నేధన్యుఁడనైతి నన ము • ని ప్రవరుఁడు ప్రే
మాధికత విందువగుచుఁ ద, పోధన మఖిలంబు గొనుము • పూత చరిత్రా!.

క॥ అను మునికి రామ భూవిభుఁ, డను మీకృప తపము కంటె • నధికమయైనన్
మనమున నగస్త్యఋషివరుఁ, గన నెంచితి నదియ కొదువ • గావింపు డనన్.

క॥ రామా మేలే తలఁచితి, యే ముందే యదియ తెలుప • నిచ్ఛించితి నీ
వా మహనీయుం గాంచుము, క్షేమంబులు నీకు నెల్ల • జేకుఱు నచటన్.

క॥ అతఁడును నీరాకకు స, మ్మతిని ప్రతీక్షించుచుండు • మానుగ నటఁజే
రితివేని జనులకును దే, వతలకు శ్రేయంబులగుఁ గృ • పాపరః యనుచున్.

క॥ ఆదారి చూపి యాశీ, ర్వాదమ్ములు సేసి యనుప • రఘురాముఁడు స
మ్మోదమునఁ దేనెవాఁకల, పాదులుగల యయ్యగస్త్య • వనముంజేరెన్.

శ్రీరామున కగస్త్యుఁ డెదురు వచ్చుట.

చ॥ ధరణిఁ ద్రివిక్రమముం బలెను • ద్రావిడ భాషను గొల్చినట్టి స
ద్గురు వరుఁడౌ నగస్త్యుఁడు, క • కుత్స్థకులేశులు రామలక్ష్మణుల్
హరువుగఁ గాంచవచ్చునడి • యారసి పైపయి నుబ్బి మోద సా
గరము జగంబునిండఁ బడ • కంజము లాతఁడు గొల్వఁగాఁ జనెన్

ఉ॥ మున్నొకవేళ రక్కసులు • మున్గినవారిధిఁ జూపి వీరులన్
మన్ని గొనంగ వేల్పొకఁడు • మార్గములేదు కృపన్ వహింపవే
యన్న సురాళి కూయివిని • యంబుధి తోయములెల్ల నొక్కచే
తన్నెఱినుంచి త్రావి విశ • దంబుగ నుమ్మినవాఁడు పిమ్మటన్

తే॥ వంచకుండగు వాతాపి • నంచితముగ, మెసవి జీర్ణించికొని వాని • యసుఁలు దీసి
వానియనుజు నివ్వలుచేసి • ప్రాణికోటి, నెఱిని గాచిన ధీరుండు • కుఱుచవాఁడు.

ఉ॥ యోగులు విభ్రమం బొరసి • యుత్కట సంకట మొంది వేఁడ ను
ద్యోగిత సూర్య చంద్రులను • వ్యోమము నంటి పెరింగి యడ్డు విం
ధ్యాగముఁ గాలనాని భుజ • గాధిపలోకము దాఁకఁ ద్రొక్కి పు
న్నాగము నెక్కి పోల్కి జత • నంబున నెక్కిన యట్టి జాణఁడున్.

ఉ॥ పార్వతి పెండ్లి వేళఁ ద్రిభు • వంబుల ప్రాణులు చేరు హేతువై
యుర్వర క్రుంగి యొరగిల • నొయ్యన దక్షిణ మేగు మంచు నా
శర్వుఁడు కోర దక్షిణ ది • శంగల శైలము నెక్కి ధారిణిన్
సర్వసమంబుగానిలుపఁ • జాలిన తత్త్వ మహత్త్వసత్త్వుఁడున్.

తే॥ తవియ ముక్కంటి యొసఁగిన • ద్రవిడ భాష, వినియె నేర్చెదు శ్రుతికంటె • ద్రేఁగఋషుల
ఘనుల వాడుకఁ బట్టియుఁ • గవితఁ బట్టి, చింతనము చేసి వెల్లడిం • చిన ఘనుండు.

తే॥ స్వర్గ మర్త్యనాగములందు • సకల జీవ, రాశి యెడఁదల బుక్కుల • గ్రాలు నాతఁ
డితఁడ యని యెల్లరు తలంచు • ధ్యేయవస్తు, తత్త్వమగురాముఁగాంచును • త్కంఠపాఁడు

చ॥ వినుతగుణంబుల న్నెగడు • వేదములం బఠియించి పెంచు జ్ఞా
న నికషమందు రాచి జత • నంబునఁ దోయజగర్భుఁడుం దుదిం
గనుఁగొనలేని తత్త్వమని • గారము రామునిపైనఁ జేర్చి యా
తనిఁగని పల్కు భాగ్యమది • దక్కుటకున్ ముదమందు నాతఁడున్

తే॥ అసమదైత్య బలంబను • వినము పేరు, తొట్టి మాయించు మంచి వై • ద్యుండువచ్చె
బ్రదికి రమరులు మునులు జీ • వములఁ గనిరి, ధర్మవర్తనులైనారు • తక్క జనులు

తే॥ ఇతర జీవులఁ దిన హరియించు • దైత్య, భయద నిర్ఘాత సంఘాత • పాత సదృశ
కోపవహ్నిఁ జల్లార్ప ర • ఘుప్రవీరుఁ, డంచి తాంబుదమూర్తి యే • తెంచెననుచు.

ఉ॥ తీరుగ సర్వలోకములు • దిక్కులు దుర్గతి నీఁగి సద్గతిం
జేర నుదారతవ్ బహు వి • శిష్ట తపఃఫల జాతయైన కా
వేరిని కుండికం గొనుచు • వేడుకఁదెచ్చు నగస్త్యమౌని యా
శ్రీరఘు రుఁగాంచి విల • సిల్లి ముదశ్రులు రాల్చినిల్చినన్.

తే॥ మస్కరీంద్రుని గనుచు న • మస్కరించి, సీతయును రామలక్ష్మణుల్ • చెలఁగినిలువ
ద్రవిడ భాషాప్రసిద్ధుండు • తనిసి యలమి, స్వాగతము వచియించె న • ద్భూషణముల.

తే॥ యతివరులు పనసలు వల్క • యతనిఁ జుట్టి, తమకమండలు జలము మ • స్తమునఁ జిలికి
విరులు సల్ల నగస్త్యుండు • విశదమైన, తన ప్రశాంత వనమునకుఁ • గొనుచు నేగె.

తే॥ వీరుఁడాతని పర్ణకు • టీరమందు, విందుప్రేమతోఁగొని హర్ష • మందియుండ
ఘనతపము సేయు మా తపో • వనముచేరి, తపము పూర్తిగావించి తు • దాత్తచరిత!

చ॥ అని వచియించు మౌనిఁ గని • యాతఁడు పల్కు సమస్తదేవతల్
మునులును వృద్ధులున్ నృపతి • ముఖ్యులు నావలె మీకృపన్ భరిం
చిన ఘనులేరు లేరు పలు • శ్రేయము లొందితి సప్తలోకముల్
మునుమిడి గెల్చినాఁడఁబోలు • పున్ గడియించితి జన్మధన్యతన్.

చ॥ శశిధరసన్నిభుండయిన • సన్మని రాముని గాంచి యిట్లనున్
వశమయి *యష్టమంగళ గు • ణంబు లెసంగిన రామభద్ర! స
ద్యశము గడించి తండ్రిని య • థార్థ వచస్కు నొనర్చి దండకా
దిశ కరుదెంచు నాఁడె యరు • దేరుదు వియ్యెఁడ కంచు నెంచితిన్.

---

*అపహత పాప్మత్వము. విజరత్వము, అమృత్యుత్వము, విశోకత్వము, విజగత్సత్త్వమ
అభిభాసత్వము, సత్యకామత్వము, సత్యసంకల్పత్వము, అనునవి అష్టమంగళములు.

తే॥ ఇంత నీవుండు మిట వసి • యించియున్న, మాతపంబు లభీష్టముల్ • పూఁతపూచు
క్రూరులగు రక్కసులు వచ్చి • కొడిమె సేయ, వారి వధియించి మాయెద • వనటదీర్తు.

ఉ॥ పాలనమన్ హలంబు గొని • పాడియె పంటయొనర్చు రాట్సుతా!
శీలము నీతియున్ శ్రుతులు • చెల్వగు ధర్మము వృద్ధినొందెడున్
మేలు గడించు వేలుపులు • మృత్యువు గొందురు నిశాచరుల్ సదా
యోలల నాడు సమ్మద ప • యోధి జగంబు నిజంబు నిర్వ్యమా.

ఉ॥ అమ్మని యట్లు పల్కవిని • యాయతబాహుఁడు రాముఁ డిట్లనున్
సమ్మతి మీయనుజ్ఞఁ గొని • చంపెద సోఁకుల దిమ్మమాల్చెద౯
నెమ్మది గూర్తు మీకు నిది • విక్రమము నమ్ముఁడు యాతుధాన సం
ఘమ్ము చరించు దిక్కుకడఁ • కన్ మునుపేగుట యుక్తమౌననన్.

అగస్త్యుఁడు రామునకు వైష్ణవ ధనువు నొసఁగుట.

ఉ॥ మంచిది పోయిరమ్మనుచు • మౌనివరుండు రమా హృదీశ్వరుం
డంచిత రీతిఁ దాల్చు జగ • దప్రతిమాన శరాసనంబు పూ
జించుచు నుంటి నక్షయ వి • శిష్ట నిషంగము తోడ నిత్తు దు
ర్వంచకులైన వారి సమ • రంబునఁ ద్రుంపుమ యంచు నిచ్చుచున్.

తే॥ ఈజగములెల్ల నొకతల • యిద్దియొక్క, తల యనఁగ నొప్పు కత్తియు • దర్పకారి
నగ ధనువుగొని పుర దహ • నంబు సేయు, నసదృశంబగు విశిఖంబు • నమరనిచ్చి.

చ॥ కుజములు సైకతంబులును • కొండలు నెత్తుగఁగల్గి ప్రక్కలన్
సజలములైన వాహినులు • చల్లగనొప్పి ప్రశాంతభూమియై
సుజన మనోభిరామమయి • సూన గుళుచ్ఛ వికాస భాగ్యమై
యజిర వినోదమై పరఁగు • నట్టిది పంచవటీస్థలంబగున్.

తే॥ అచటఁదోఁక వడ్లును తేనె • యరఁటి పండ్లు, గలవు కావేరివంటి యే • ఱులునుకలవు
జానకిం గూడియాడ హం • సలును కలవు, అందు వసియింపఁ దగుదు వీ • వార్యవినుత!

తే॥ అనుడు నీలమేఘ శ్యాముఁ • డతని కెఱఁగి, యాజ్ఞగైకొని పికవాణి • యైన సీత
యనుజుఁడగు లక్ష్మణుండు వె • న్నంటిరాఁగ, నమ్మునీంద్రు మనస్సుతో • నచటికరిగె.

4. జటాయు దర్శన పటలము. (48)

ఉ॥ చేరిక గల్గినట్టివియుఁ • జేరక వేఱుగనుండు భూమిభృ
ద్వారము గాంచి యెక్కుచును • దాఁటుచు వేగయుతంబులైన వాః
పూరము లందు తెప్పపయిఁ • బోవుచు దప్పతరించి కాంచి ర
వ్వారలు ప్రేమ వేగ పరి • భావితవాయువు నజటాయువున్.

తే॥ కరగించినట్టి బంగారంబు • కరణి నుదయ, గిరి శిఖరముపైఁ జేరు భా • స్కరుఁడు దిశలఁ
వెలుఁగు గిరణపక్షంబుల • విరయఁజేసి యున్న మాడ్కి నుత్తేజుఁడై • యున్నవాని.

తే॥ నీలగిరిఁ బోలు కచ్ఛప • నేత పైని, క్షీరవారిలో శశికాంతి • చేరియుండ
నిర్జరులు మథియింపంగ • నిలిపినట్టి, మందరాగంబు కైవడి • మలయువాని.

క॥ నీలాశ్మ వికాసము, మూలంబడ రక్తకాంతి • మొనయు పదములన్
నీలగిరి మీఁదఁ బొడవుప్ర, వాళ లతలు పరవు పెంపు • పరవిన వానిన్.

ఉ॥ లోపము లేనివాఁడు గుణ • లోలుఁడు సత్యయుతుండు శీలి సం
తాపము లేనివాఁడు నెటి • ధర్మపథంబు లెఱుంగు ధీరుఁడున్
గోపము లేనివాఁడు పెను • కూరిమివాఁడు కుశాగ్రబుద్ధి దు
ర్లాపము లేనివాఁడు సుకే • లావిదుఁ డార్యుఁడు దూరదర్శియున్.

తే॥ అనిశ మింద్రు నంకుశధార • నెనయుచంచు, పుటముతోఁ గ్రూరరాక్షస • ఘటములను వి
దారణముచేసి యమునకుఁ • బారణమ్ము, చేసి పిదప గాత్రముల భు • జించువాని.

తే॥ గ్రహచయము నేలు ధ్రువచక్ర • గతిఁదనర్చు, రత్నఖచితహర్మ్యము మెడఁ • గ్రాలువాని
మేరు గిరి మీఁద వెలుఁగొందు • మిహిరుఁబోలు, ఘనకిరీటంబు శిరమునఁ • గలుగువాని

తే॥ వర్ణనాతీతమగు కీర్తి • వఱలువాని, నిరులు నశియింప నుదయించు • నరుణు తనయుఁ
గల్పకాలముల్ త్వరలోనఁ • గడపునట్టి, దినము లట్టులఁ జూచిన • తెలఁగువాని.

తే॥ శైలమున నిల్చియది మోవఁ • జాల కిలకుఁ, గ్రుంగి నట్లుండు తోఁపిక • కొఱలువానిఁ
గాంచి రామలక్ష్మణులు శం • కావిలగ్న, హృదయు లగుచు నాతని దరి • కేగినారు.

క॥ తన మునియిక తాన వెదకి, కొని వచ్చిన రక్కసీని • కుహనారూపం
బనియును బలియుఁడు గరుడుం, డనియును తలపోసి చూచి • రలుకన్వానిన్.

తే॥ దృఢ ధనుష్మంతులను వీర • తేజులైన, రాకుమారులఁగని జటా • రాజియున్నఁ
దాపసులుగారు వేడ్కకై • ధరకు దిగిన, సురలొ యని జటాయువువారి • నరసిచూచె

ఉ॥ కాంచితి వాసవున్ సురలఁ • గాంచుచునుండు సతంబు భక్తిమెఁ
గాంచితి మాధవున్ గనక • గర్భుని శంకరు నిట్టివారలం
గాంచను మారుఁ డేనియును • కాంచిన సిగ్గిలి మూలదాఁగువాఁ
డంచితులైన వీరి చర • ణాబ్జ పరాగము నేని పోలునే?

చ॥ గొనకొని మూఁడులోకములు • కూడ భరింపఁగఁజాలు భద్ర ల
క్షణముల దేహముల్వెలయు • కార్ముకవీరులు లక్ష్మిఁబోలు ని
ర్వనజదళాక్షితో హరుల • వైనమునం జరియింపనేల? నా
మనమును చూఱగొన్నగుణ • మాన్యు లదెవ్వరి పుత్రులో కదే?

ఉ॥ ఒక్కఁడు చూడ నీలగిరి • యొక్కరుఁడో యరుణాచలంబు పే
రక్కలో లక్ష్మికిన్నెలవు • లందపుఁగన్నులో పద్మపత్త్రముల్
చెక్కులు లద్దముల్ మఱియుఁ • జెన్నగు మొక్కటులెల్లఁ జూడ నా
మక్కువకాఁడు కోసల ర • మాపతి పోలికలేఁ కనంబడున్.

॥ ఇట్లు యోచించుచున్నంత • నినకులేశు లతని డాసి రంత జటాయు • వాదరమున
ధనువులం దాల్చి మునులచం • దమునవచ్చు. వీరులార! మీరెవ్వారు • వినుఁడనుడు.

॥ సత్యమే తక్కవేలు కాం • చని కుమార, వరులు ధారణి నేకాత • పత్త్రముగను
దివిజవైరుల గుండియల్ • దిగ్గురనఁగ, పాలనము సేయు దశరథ • ప్రజలమనిరి.

జటాయువు దశరథ మరణము విని శోకించుట.

॥ అనుడు నానంద వననిధి • మునిఁగి లేచి, ప్రీతి వారలఁ జేర్చి ప • రిష్వజించి
జనకు దీర్ఘబాహులు బలి • ష్ఠ ములె చెప్పు, డింపుమై నన నవ్వార • లిట్టు లనిరి.

॥ అనుమాటను మఱి తప్పుట, యనుచితమని జనకుఁ డేగె • నమరపురికి నం
చను నంత నాజటాయువు, వనటన్ భరియింపలేక • వ్రాలెన్ ధరణిన్.

ఇరువురు కరములఁ బక్షీ, శ్వరు లేవఁగనెత్తి బాష్ప • జలముల మొగమున్
బరిమార్జన మొనరింపఁగ, మరలఁ దెలివి నొంది యతఁడు • మఱుఁగుచు వంతన్

ఉ॥ త్యాగము ఛత్రమున్ శమము • దాల్చిన నిన్ గని సిగ్గునొందు క
ల్పాగము చంద్రుఁడున్ భువియు • నందఁగరాని ప్రమోదమంద, యా
న్నాగుణపాళి ధర్మమును • నన్నును దుఃఖపయోధి ముంచి మా
కేగతి చూపి పోయితి? నృ • పేంద్ర! యశస్కర! సత్యభూషణా!

చ॥ జగముల కెల్ల నీడనిడు • ఛత్రము దాల్చిన చక్రవర్తి! యీ
జగములఁ గాచు కార్యమొక • చక్కని వీడి మదీయ మైత్రి నీ
పగఁ బరికింప నేగితివా? పాపపుఁ బుంజమనైన యేను గ్ర
ద్దగ జనియించి ధర్మములఁ • దప్పి యడంగక యుంటి నిచ్చటన్

ఉ॥ శంబరుఁ ద్రుంచు కాలమున • సర్వజగంబు లెఱుంగ నీవు ప్రా
ణంబులు నేను దేహమని • నమ్మఁగఁ బల్కుట తప్పవేకదా?
వెంబరయా కృతాంతుఁ డవి • వేకముచేత నసూత్కరంబు భూ
మింబడ దేహముం గొని భ • మించి దివంబున కేగె నేమొకో?.

కీర్తి వ్యాపింపఁగా నగ్ని • కీలలఁబడి, మాఁడవలయునుగాక యి • మ్మాడ్కి నటల
యట్లు దుఃఖింపఁ దగునె? యం • చతఁడులేచి, వత్సలార! వినుండని • పల్కె నిట్లు.

సీ॥ దక్ష ప్రజాపతి సుతనయులం గాంచె నేం, బండ్రవారల నొక్క పగిదినున్న
పదుమువ్వురను కశ్య పప్రజాపతికిచ్చె, వారిలో దిలక మై పరలు నదితి
ముప్పదిమూండు కో ట్లొప్పు సురలఁగాంచె, దితియను సతి పూర్వ దేవతాళి
నలువది యాఱుకో ట్లదరంగం గనియెను, దనువను చెలిగనె దానవులను

తే॥ మనుజతతిం గాంచె మతియను మదంతి, సురభి, కాంత కామధేనువుతురం గంబులాది
మృగములం గాంచె, సింహక్ర మేల గార్ద, భాదులను క్రోధవశయను నతివపడసె.

సీ॥ వినతా వనితగాంచెం బిడుగుల మెఱపుల, నరుణుని గరుడు ది వాంధముంను
కంకంబు లాదిగాం గల పెనుపక్షులం, ద్రామ్రయన్ పడంతి యొం దంగఁగనియెం
బిచ్చుకల్ పూరేళ్ళు బెళవలు కొంజులు, మున్నగు పినపిన్న పులుంగు తెగలం,
గళయను నామె తీం గలు చెట్లుగుల్మముల్. మొదలగు నుద్భిజ్జ ములను పడసె

తే॥ భయద ఫణములుగల యహి ప్రతతింగాంచెం, గద్రువయను చెలందినా గములుతక్క
వానిం గనె సుతయనునది తానరిష్ట, యుడుము లుడుతలు తొండలు పడసెం బుడమి

సీ॥ జలచరంబులం గాంచె నిలయను నెలనాంగ, యట్టులా చెలులు చ రాచరముల
విరివిగాం బడసిరి వినతా సుతులతోన, నరుణుండు రంభ యం దసురం గాంచె
మమ్ముం మాయనస్ సం పాతి నన్ను జటాయు, వంద్రు దివౌకసు లందు నుండి
తక్కు జాతుల వేలు లెక్కించు కాలాన, జనియించి నాండ మీ జనకుహితుండ

తే॥ నరుణుం డెందెందు వర్తించు నందు నందుం, దిరుగనేర్తు నెదురులేక దివ్య తేజు
లార: మిము గంటి మీతండ్రి నారం గాంచి, నట్టులయ్యె మనంబున నలరు మిగిలె

తే॥ ఆతండిటు వల్క రాఘవు లంజలి గొని, యుబుకు వంతచే బాష్పంబు లురలం గీర్తి
విచటనిల్పి నాకంబున కేగుతండ్రి, మరలి రాంజూచు కైవడి మసలినారు.

ఉ॥ అత్తటి రామలక్ష్మణుల నర్మిలిం బక్షిముఖ్యందు చేర్చి రా
జోత్తములార! నాకుందగ నుత్తరకార్యములెల్ల మీరలే
యిత్తఱిం జేయంగావలయు నిద్దఱు మూర్తుల కొక్క జీవమై
హత్తిన మిత్రుండేగ భర మైకను దేహము నగ్ని నీంగెదన్.

క॥ అను పక్షిరాజు పలుకుల, ఘనులగు రాఘవులు వినుచుం గై మోడ్చివెసన్
గనులను ముత్తెంబుల యను, వున బాష్పము లురల ననిరి పొక్కుచు వనటన్.

తే॥ కడంక మాజీవిత సహాయ కారియైన, తండ్రి సత్యవాక్యంబుకై తరలె దివికి
నిప్పుడీవును మము డించి యేగునెడల, మాకు దిక్కెవ్వరింక నీ లోకమందు?

ఉ॥ వీడంగరాని ప్రేమపద విశ్రుత రూపులం దల్లిదండ్రులన్
వీడితి మాప్తబంధువుల వీడితి ముద్దతమౌ నయోధ్యయున్

వీడితి మెల్ల సంపదలు • వీడని కానలలోని కష్టముల్
వీడితి మేము మీవలన • వీడుట పాడియె మీరు నిచ్చటన్?.

తే॥ అని తపించుచు నిల్చిన • యనఘులఁ గని, యిపుడు నేను దేహము వీడు • టింపు గాక
యున్న మీరయోధ్యకుఁ జేరు • క్రన్నవిడిచి, దశరథుం జేరు వాఁడనో • తనయులార!

మ॥ జనకుండున్ దివికేగఁ బూజ్యమగు రా • జ్యంబీరు పాలింప కి
వ్వనికిన్ రాఁగత మేమి? యేమి జరిగెన్ • బల్కుండు దూపిల్లు నా
మనమున్ నిర్జరదైత్య పన్నగ రిపు • క్ష్మానాథు లేరేని సే
గిని గావించినఁ దీర్చి మీకు నభిషే • కింతున్ మహింగ్రమ్మఱన్,

తే॥ జనకుఁడైన జటాయు వీ • సరణిఁ బలుక, నన్న తమ్ముని గ్రేఁగంట • నరయునంత
నతఁడు పినతల్లియగు కైక • కతన జరగు, వృత్తమెల్ల స్పష్టంబుగా • విన్నవించె.

తే॥ తండ్రి సత్యవంతుం జేసి • తల్లిపలుకు, తలను దాల్చి రాజ్యమ్మును • తమ్మునకు నొ
సంగు త్యాగమూర్తీ! తండ్రి! సంతసగను, నీ పనుల్ మఱి యెరిచే • నెగడు? ననుచు.

తే॥ కమలనేత్రుని బిగియారఁ • గౌఁగిలించి, శిరము మూర్కొని యశ్రువు • లురలఁగాంచి
యోసమర్థ కుమార! నీ • వీసరణిని, పితరునకు నాకు యశము • గావించి తనుచు.

తే॥ గాజులం దాల్చు నొక హంసి • కరణి నున్న, జనకజం గాంచి యీతన్వి • చందమేమి?
కుసుమకోమలి మీతోడఁ • గూడిరాఁగఁ, గారణం బేమి? యనుడు ల • క్ష్మణుఁడు పలికె

చ॥ తమిగమిఁ బోలి భీకరాలుపు • తాటకఁ జంపుట గోలె శంభు ధ
ర్మముగొని తుండ్లు సేయుటయు • మైథిలి పెండ్లియుఁ బట్ట భంగమున్
తమ విపినాగమంబు పితృ • తర్పణముం బొనరించు దాఁక స్ప
ష్టముగ వచించెఁ బక్షికుల • చంద్రముఁ దెల్ల నెఱుంగునట్లుగన్.

క॥ భోగకర రాజ్యమెల్లను, భోగి కుబుసమూడ్చు పోల్కిఁ • బోవిడిచిన వై
రాగులు మీరీవనమున. నాఁగుఁడు రక్షించుచుందు • ననవరతంబున్

చ॥ అని విహగేంద్రుఁడాడ విని • యార్యుఁడు రాముఁ డగస్త్యమౌని చె
ప్పిన దగు గౌతమీ తట వి • విక్త తలంబున నుందుమన్న న
య్యనఘుఁడు లెస్సయయ్యెఁ • దగ • నాస్థలమందె తపంబుసేయుఁ డ
వ్వనిఁ గనిపింతు రండనుచుఁ • బక్షము నీడనె కొంచుఁ బోవుచున్.

తే॥ అమలహృదయుండు గుణనిధి • యగుజటాయు, వెదుట నున్న పంచవటి న • ఖ్యుద్ధగుణుల
కెఱుక పఱచి చనిన యంత • నినకులేశు, లవ్వనంబునఁ జేరి ర • త్యాదరమున.

ఉ॥ అచ్చటనున్న రాక్షసుల • యాశ్రయ సత్త్వములెల్లఁ జక్కగా
నిచ్చ నెఱింగినట్టి విహ • గేంద్రుఁడు కొత్తడియైన జానకిన్

మచ్చిక నక్కుమారులను • మాటికి మాటికి వచ్చి పిల్లలన్
ముచ్చటఁ గాంచు నండజము • వోలెఁ గనుంగొనుచుండె నంతటన్.

5. శూర్పణఖాపటలము. (143)

ఉ॥ వీరులు రాఘవుల్ గనిరి • పృథ్వి కలంకృతియై సమస్త సం
భారము లిచ్చి పార్శ్వములఁ • *బంచ విధంబుల పంట భూములన్
దారిత పాతకంబులగు • దారుల రంజిలి యాత్తలక్షణో
దార కవిత్వ పద్ధతిని • హారి వినిర్మలయైన గౌతమిన్.

చ॥ కమల ముఖంబులన్ గలువ • కన్నులఁ గాంచి తరంగ హస్తముల్
క్రమముగఁ జాఁచి పుష్పములు • క్రందుగ వారలపై విదుర్చుచున్
భ్రమద విహంగ రావముల • స్వాగతపద్యము లల్లుచుండె గౌ
తమి యతిథుల్ రఘూత్తములు • తన్ను రయంబునఁ జేరఁ గాంచుచోన్.

ఉ॥ మిక్కిలి ప్రేమ సువ్రతులు • మేదిని నాయక పుత్త్రరత్నముల్
చక్కటికై వనంబులకు • సాగిన కష్టముఁగాంచి యోర్వలే
కక్కటికంబుచేఁ దరఁగ • లన్ కరముల్ గొని మోఁదుకొంచుఁ బే
రక్కలినొంది యుత్పలక • టాక్షములన్ వడిఁగార్చె బాష్పముల్.

సీతా రాముల గౌతమీ తీర విహారము

ఉ॥ నాళయుతంబులైన నలి • నంబులపై వెసఁ జక్రవాకముల్
వ్రాలుట గాంచి రాఘవుఁడు • వారక సీత కుచంబులం గనున్
ఆ లలితాంగియున్ విభుని • యంగద బాహుల సౌరు గాంచి ర
త్నాల మెఱుంగు లీను గిరి • నాయకముం గనుచుండు లీలమై.

తే॥ హంసి యటఁదొలఁగుట గని • హంసకులుఁడు, సీత నడకను గాంచి హ • సింప నామె
సీరు ద్రావి నివర్తిలు • గౌరు నడక, గాంచి రాము నడక చూచి • కడఁక నవ్వె.

తే॥ తీవియలు కదలుట గని • తీవఁబోఁడి, నడుము గాంచె రాముఁడు, సీత • నాథుతనువు
నల్ల కలువల నడిమి యు • త్ఫుల్ల వనజ, యుగము నెగదిగ-సట్టు • లొరసి చూచె.

ఉ॥ అట్టి వినోద దాయక మ • హానది గౌతమి చెంతఁ గొండలం
బుట్టిన నిర్ఝరంబులును • ముచ్చట గూర్చు శకుంత రావముల్
పట్టుగ మ్రోఁగు పంచవటి • బంధుర లీలల లక్ష్మణుం డెదం
గట్టిన గట్టి పర్ణ కుటిఁ • గాంచి వసించిరి వారలంతటన్.

*(1) కుఱింజి— కొండయు, కొండ క్రింది నేలయు, (2) ముల్లై— అడవియు, అడవి ప్ర
నేలయు (3) నెయ్దల్ — కడలియు, తీరభూమియు. (4) మరుదం — మాగాని. [5] పాలై — మరు

శూర్పణఖ రామునందము గాంచుట

ఉ॥ జీవముతోడ దేహమునఁ • జేరి క్రమంబున వృద్ధినొంది యా
జీవముతోడ దేహమును • చీల్పఁ దలిం గమకించు దొడ్డ రో
గావృతిఁ బోలునట్టిదియు • నచ్చపుఁ బచ్చలకొండవంటి యా
రావణు మూలముట్టుగఁ గ • రంబు వినాశము సేయు జాణయున్.

తే॥ జేగుత్తైన వెంద్రుకలును • చిట్టుగొన్న, రాహువును బోరు దేహంబు • గ్రాలునదియు
విబుధవరులకు మునులకు • విశ్వజనుల, కొక ముగింపు నన్వేషింప • నూనునదియు

తే॥ భావి కలుషంబులకు నొక • పట్టుగొమ్మ, అడవినెప్పు డొంటరిగఁ జి • ట్టాడు కొమ్మ
వడిగ లోకమెల్లఁదిరిగి • వచ్చు బోటి, శూర్పణఖ యను జోటి య • చ్చోటికేగె.

తే॥ చెట్ట తన బందుగులకు సూ • చించు గోతి, చుప్పనాతి నాకులు వేఁడ • సోఁకుమూకఁ
జంపఁ బాఁప సెజ్జను వీడి • జగతి యందు, నవతరించిన శ్రీరాముఁ • నరసి కాంచె.

చ॥ మదనుఁడె యందమా యొడలు • మాఁడినదెన్నఁడొ౹ యింద్రుఁడందమా
పొదలవు వేయి కన్నులు౹ భ • వుండని యందమ ఫాలమందు క
న్నొదవదు: నాభిపంకజము • నుండి జగంబుల సృష్టిసేయు ల
చ్చిదయితుఁ డందమా యలరు • చేతులు నాలుగు లేవు కాంచుచోన్.

క॥ భవు కంటి మంటచే నివు, అవు మారుఁడు నాఁటఁగోలె • నరుదగు తపమున్
దవిలి యొనరించి యిట్టి వ, పువుఁ బొందం బోలుఁ, గాక • పొలుపుగ నిలపై.

మ॥ అసమానంబగు లీల జానువుల నొ • య్యందాఁకి సొంపైన యి
య్యసమేషు ప్రతిమాన బాహులకుఁ గ • ల్పాగంబు హేమాద్రి యొ
ప్పెసలారన్ సరిగావు బల్లిదములై • యేపారు దిక్కుంభి హ
స్తసమంబుల్ సుకుమార సుందరములై • దర్పించు దోర్దండముల్.

తే॥ పురుష వర్యు బాహువులకు • ముదిరియున్న, నీలగిరిసాటియగుఁదక్కు • శైలములను
రాలుగలయవి మేరువు • రసమయంబు, గాన నిసుమంతయును సాటి • కావుకావు.

తే॥ కమల దళములఁ బోలిన • కన్నులొప్పు, కొండవంటి యీ పురుషుని • గురు భుజములఁ
గాంచ నా కనుల్ దీర్ఘముల్ • గాకపోయె, నంతకంటెను వెడంద తో • మ్మమరుఁగదవె౹

చ॥ అలవికి మించి కాంతు లల • రారు మనోహరు శౌర్య తేజముల్
తొలఁకెడు నెమ్మొగంబునకుఁ • దోయజముల్ సరి తూఁచరాదు లే
జలజ విరోధి మోమునకు • సాటియె యన్నఁ గలాక్షయం బటన్
గలుగును నిండుచందురుఁడొ • కందొకఁ దొందినవాఁడు చూడఁగన్.

ఉ॥ ఏమి యొనర్ప నెంచి యితఁ • డిట్టి మనోహర రూపమొందె? నీ
కోమలికంబు పాడుగ నొ • కొందు తపంబిట్లేల సేయు? దై
త్యామర సిద్ధ సాధ్య మను • జావళి లోఁగొనఁ జాలు ధీరుఁ డి
ట్లీ మహిలోఁ దపింపఁ దప • మే తపముం బొనరించెనేమొకో!.

తే॥ ఏణలోచన గిరికుచ • యిభయాన, సైకతశ్రోణి ఘనవేణి • జలజపాణి
వనధిచేల భూదేవి యీ • వరుని పదము, లంటి శాద్వల రోమాంచ • యగుచునుండె

తే॥ ఈ సుభగు కాంతి దినకరుఁ • డెఱుఁగఁడేమొ? భువనమందుస్వల్పంబగు • పొల్పునించి
బిడియ మొందక నభమున • నడచువాఁడు, తానెయసమ తేజస్విగాఁ • దలఁచినాఁడు?

తే॥ దాఁట నరుదైన గిరులను • సాటి గొనని, యున్నత భుజంబు లొప్పు నీ • వన్నె కాని
యధరమునకుఁ బ్రవాళ సా • మ్యంబు వలుక, జను లిసీయనమఱియేది • సవతుగలదు?

క॥ చక్కని నిండు కళలతో, నిక్కు నిశానాథుఁ డెగడు • నీటరి కటిపైఁ
జెక్కిన వల్కలముం బలెఁ, బెక్కువ తపియింప వేమొ • పీతాంబరముల్?.

తే॥ మొగులు-దొంతుల కరణిని • మొనలు దిరిగి, దట్టమైనల్లనై యున్న • జుట్టు విడిచి
జడలఁ బూనఁడయేని చం • చలములగుచుఁ, జెలుల మాన ధనంబులు • చెడకయున్నె?

తే॥ తారహారముల్ మల్లికా • దామ వితతి, నితఁడు దాల్చిన జిగియున్నె • యింతకంటె
ఘనతరోజ్వల మాణిక్య • గౌరవంబు, వేఱు రత్నంబుచే నభి • వృద్ధియగునె?

ఉ॥ భద్రగుణాలి యెల్ల బహు • భంగుల నేర్చి విరించనుండు సా
ముద్రిక లక్షణంబుల స • మున్నతిఁ జూపు నిమిత్తమిట్లు ని
ర్నిద్రత వీనిఁజేసియును • నిందను బొందె సమస్తలోక సం
పద్రతి వజ్రి యొందెఁ దన • పాద రజంబును బోలకుంచియున్.

ఉ॥ వెల్లువలున్ సముద్రములుఁ • బిన్నవిగాఁ గనుపట్ట డెంచమం
దల్లిన మోహమన్ జలధి • యామెను ముంప, దరిద్ర దూషణల్
పెల్లుగ నోర్చి యెంత విల • పించిన నొక్క తృణంబయేని యీ
నొల్లని లోభికీర్తివలె • నుంకెడు శీలము గల్గు దైత్యయున్.

చ॥ వదలి తపించి కుంది రఘు • వర్యుని యున్నత దోర్యుగంబుపైఁ
బడఁ దన చూపుల న్నిలిపి • వాని మరల్పఁగలేక శిల్పి నే
ర్పడర లిఖించు బొమ్మయన • నట్టె చలింపక నిల్చి యేదియున్
దొడఁగఁగఁ బాలుపోక మది • తుం పెసలాడఁగ దైత్యయవ్వలన్.

ఉ॥ వీని విశాలవక్షమును • బిగ్గ గవుంగిలిఁజిక్కఁగొందుఁ గా
దే నమృతంబు-నిచ్చిన క్ష • యించుట నిక్కము మిన్న కేఁగఁగా

లేను మదీయ దిష్టము ఫ • లింపఁగ నీ నవమారు సన్నిధిన్
మానుగఁ జేరు బెట్లనుచు • మంతన మొందఁగఁ జేసి యంతటన్

చ॥ కుటిల కరాళ దంత, బహు • కోటుల జీవుల వైచికొన్న యు
త్కట కుహరోప మోదర, య • తర్కణ మిట్లు దలంచి యాతఁడీ
కటుతర రూపమున్ మదిని • కైకొనఁ డంచు నెమిళ్ళ కోకిలల్
పటుమతి వెంటనంటఁ దగు • భవ్య తరాకృతి గాంచ నెంచుచున్.

శూర్పణఖ కామరూపిణియై రాముకడ కరుగుట

తే॥ నీరజాలయ నెడఁద ధ్యా • నించి తనకు, సిద్ధియై యున్న మంత్ర మా • చెలి జపింప
నబ్జుఁ దెగడు మొగము తోడ • నంగకాంతి, దెసలఁ బర్వ సుందరియయి • తేజరిల్లె

తే॥ ఎఱ్ఱ ప్రత్తియుఁ జిగురాకు • నీల గొనఁగఁ, దగ్గ చరణాబ్జములు గల్గి • తనివి సనఁగ
మాటలాడు మయూరి నా • మానసౌక, మనఁగ లేఁడీఁగ యన విస • మనఁగ వచ్చె

తే॥ లక్ష్మియందంబునీలోత్ప • లములసొబగు, గలుగునయనకుంతంబులు • వెలుఁగు మొగము
వఱలయువతిరూపముఁగొన్న • వాప్ర మొందు, మెఱపుతోఁ గాకమింటితో • నెఱఁగె ననఁగ

తే॥ కల్పకముగన్న యెలదీవ • కైపుగలిగి, కామదంబగు మధుర వా • క్యములుగలిగి
యందగత్తెయై భీత • మృగాక్షియగుచు, నమిలి నడచిన కయివడి • నడచివచ్చె.

తే॥ రశనయును నూపురములు వ • స్త్రమును కురుల, విరుల బంభరముల రొద • విస్తరింప
నింతి యొకతె వచ్చెడు నని • యెంచి రాముఁ, డాదెసను దృష్టిసారించి • యరయసాగె.

తే॥ ఒక్క యమృతంబు నాకస • మొసఁగె ననఁగఁ, గుచభరంబున మధ్యంబు • కునియరాఁగఁ
దలఁపు నిచ్చియజ్ఞానంబు • తలఁగఁ ద్రోచి, జ్ఞానదృష్టి నిచ్చెడు వాఁడు • సకియఁగనియె.

మ॥ సురలోకంబున నాగలోకమున నీ • క్షోణిన్ గనన్ రాని యా
వరరూపంబును కాంచి రాఘవుఁడు భా • వంబంద యూహించె నె
ల్లర సౌష్ఠవ్యము ఓమె యంద యడఁగెన్ • లక్షించి వీక్షించినన్
సరిపోల్పందగు చామలుంగలరె యీ • సౌందర్యవారాశికిన్?

చ॥ తసమది రాఘవున్ వలచు • దైత్యయు నాతని సుందరంపు మో
మును తలపోయుచుం జరణ • ముల్ తన హస్తముఁనన్ మొగిడ్చి మ్రొ
క్కినిదుపుద్రేవ వాడ్కిఁదిల • కించియుఁ జూడని యట్లు సుంత ల
జ్జను గొని యేణి యట్టులొక • చక్కిఁ దొలంగి మలంగి నిల్వఁగన్.

ఉ॥ ఆగతయైన శూర్పణఖ • నాగమవేద్యుఁడు కాంచి పల్కె దూ
రాగత పద్మగంధిరో! శు • భావహ మయ్యెడు నీదురాక నీ

కీగతి నిందు రాఁ గత మ • దెయ్యది? యెయ్యది వాసభూమి? నీ
బాగు వచింపు నామమెది? బంధువులేరు? వినంగఁ గోరెదన్.

తే॥ అనుడు నయ్యది యిట్లను • నబ్జగర్భు, పౌత్త్రి పుత్త్రిని త్రిపురారి • మిత్త్రుఁడగుచు
దిక్కరులగెల్చి తారాద్రిఁ • డివిరి యెత్తు, ఘనుని చెల్లెల నాపేరు • కామవల్లి

తే॥ అనిన రాముఁడు సందేహ • మంది దీని, నడత చెడ్డది యగునైన • నరయుదమని
రావణుని చెల్లెలైన నా • రజపు రూపు, గలిగె నెవ్విధిఁ దెలియంగఁ • బలుకు మనఁగ

చ॥ తడఁబడకుండు వాక్యముల • దానవి యిట్లను రామచంద్ర! బ్రమ
క్కఁడులను మోసగాండ్రు నగు • కర్బుర సంఘము తోడి జీవితం
బెడయఁగ రోసి నా యెడఁద • నింతవివేకము గల్గ ధర్మము
న్నడపుచుఁ బాపమూడ్చి సుమ • నస్కులచేఁ దగఁగొంటి నీ యెడన్.

ఉ॥ ఆ పలు కాలకించి సుగు • ణాఢ్యుఁడు రాముఁ డనున్ మహేంద్రుఁడున్
బ్రేఁపఁబ లొంగి సేవలొద • వింపఁ ద్రిలోకము లేలు వానికిన్
జాపలనేత్ర ! చెల్లెలయి • సంగడు లెవ్వరు లేక యొంటిమై
నీపగిదిన్ వనంబులకు • నీ వరుదేరఁ గతంబు తెల్పుమా.

తే॥ అనిన రాముని ప్రశ్నకు • ననృతవాది, ని యగు నాపెయిట్లను రాజ! నీచదైత్య
సంగతిని మాని దేవప • క్షంబు నూని, వచ్చితిని కార్యమొందు నీ • వలనఁ గలుగ

తే॥ అనుడు స్త్రీలమానసములు • గనఁగదివుట, యోగ్యములు కావనుచునెంచి • యువతి! యేమి
పని గలదు తెల్పు మయ్యది • భావ్యమేనిఁ, తప్పకయొనర్తునని పల్కఁ • జుప్పనాతి.

తే॥ తాము పొందిన వలవంత • తామె తెలుప, మానినులకుఁ దగనిదైన • మాలు దిక్కు
లేకయుంటి మన్మథుఁ డద • లించి సేయు, సిలుగులం ద్రోచి నన్ను ర • క్షింపు మనిన.

క॥ వాలికలై కన్నులు పెను, పోలికలై తిరుగుచున్న • పొలఁతి తలంపుల్
చీలికలై సిగ్గటి వల, పేలికలై చెడిన వనుచు • నెంచుచు నుండన్.

తే॥ తేంట్లు పోరాడు వేణి నొం • దిన వెలంది, మౌనమున నున్న రాముని • మనము నెఱుఁగ
లేక ప్రేమించి నన్ను పా • లించు నొక్కొ, కాదనునొ యంచుఁగలఁగి యా • కరణిఁబలికె.

ఉ॥ రామ! యలేఖ్య సుందర! స • రాగముతో నిట కీవు వచ్చుటల్
మును కానకీ మునుల • నేమకముల్ పొనరించుచుంటి నా
కామనకామినీత్వమును • గారవు యౌవన మింత కాలమున్
గౌముది కానఁ గాయు క్రియఁ • గానట బీసట యయ్యెఁ గాంచితే?

ఉ॥ నిందితురాలు దైత్యసతి • నీతిని మాలి యిటుల్ వచింప రా
జేందుఁడు వేఱుకార్యమున • కిట్టులు వచ్చిన దంచు నెంచి యో

సుందరి! బ్రహ్మవంశమున • జోటివి నీవు నరేంద్రవంశ్యుఁడన్
బొందిన వర్ణధర్మములు • బూదిని గల్పుట యుక్తమా? యనన్

ఉ॥ తండిరి బ్రహ్మవంశజుఁడు • తల్లి యరుంధతిఁబోలునామె దై
త్యుండు సుమాలి కూఁతురగు • దోషము లేదు వృథా వివాదముల్
మెండుగఁ బల్కి యిట్లు కడ • మీఁటుదువేని భరింపఁ జాలనీ
దండనె ప్రాణము ల్విడుతుఁ • దప్పదు పాపము నీకు సుందరా!

చ॥ వల పెద నగ్గలం బగుడు • వారక రావణు చెల్లె లీగతిం
బలుకఁగ సుస్మితంబను ప్ర • భా తరళంబగు మించుతోడిదౌ
జలదము భాతి శోభిలు ప్ర • జాహిత చిత్తుఁడు ఖేలనారతిన్
జెలువ సురారి కన్యకను • చేకొన మర్త్యున కొప్పునే? యనన్.

చ॥ తలఁపఁగఁదగ్గ శ్రద్ధ ప్రమ • దం బగు భక్తి ఫలంబు పెద్దగాఁ
దలఁపక తొందరం దవిలి • దైత్య వరాంగిని పంక్తికంఠు చె
ల్లెల నని పల్కెడి తెలివి • లేమిగ నెద్దఁ దలంచి గొప్ప వే
ల్పుల వరశక్తి దైత్యతను • పూర్తిగ నీఁగితి నంచుఁ బల్కెఁగాన్.

చ॥ ఇనకుల చంద్రుఁ డిట్లు వచి • యించు సుభాసిని! నీదు సోదరుల్
ఘను లొకరుండు వీరత జ • గంబుల నేలెడి ధీరుఁ డొక్కఁడో
ధనదుఁడు వారు నిన్ను ప్రమ • దంబున నిచ్చినఁ గేలు పట్టుటల్
పనియగుఁ గాక యన్యమగు • పద్ధతి యుక్తము కాదుచుమ్మనన్.

తే॥ మరునిచే నైక్యమైయున్న • మనసులొప్పు. స్త్రీలకును మగలకు శాస్త్ర • సిద్ధమగుచు
వఱలు గాంధర్వవిధి యట్లు • జరుగు పిదప. నన్నలును సమ్మతింతురు • వన్నె కాఁడ!

చ॥ ఋషులపయిన్ విరోధము వ • హించు సురారులు నిన్నుగాంచి వి
ద్విషుఁడని వైరమూనరు మ • దిం దలపోయ నొకండ వుంటి వీ
విషయమె వంశమైత్రికొక • వేడుక వారధి గాఁగనొప్పు స్వ
ర్విషయము నీయధీన మొన • రింతురు మిక్కిలి మేలు గూర్తురున్.

చ॥ అనవుడు రామచంద్రుఁడను • సంగన! నీ సుఖమందితిన్ బలా
శనుల కృపం గడించితిని • సంపద నొందితి మేలు పొందితిన్
జనపదముం ద్యజించి విపి • నంబునఁ జేయు మహాతపంబు గాం
చిన ఫల మొక్కఁడా? యనుచుఁ • జిర్నగవుం బొనరించు నంతలో

శూర్పణఖ సీతను కాంచుట.

॥ త్రిభువనవాసుల • దృష్టిభూషలచేత. వెలయుచు వాసనల్ • వీచుచుండు
నాకు గీమున నుండి • యన్నుల మిన్నని. ర్జరులు పొందిన మహా • వరము వలన

భూమిలో రత్నంబు • పోలిక నుద్భవిం, చిన సీత యచటికిఁ • జేరరాఁగఁ
గాలెడు మాంసంబు • గతికి పొక్కిన యాస్య, మొప్పిన మతిహీన • చుప్పనాక

తే॥ కాయమున వెల్వడిన సూర్య • కాంతివంటి, కాంతి యొక్కండు ప్రక్కనఁ • గ్రాలనరసి
ధరను నింగిని నిండి న • క్తంచరాట, వులను కాల్చు పతివ్రతా • నలముఁగాంచె.

ఉ॥ తావి కురుల్ గలట్టి పని • తామణి సీతఁడు తోడఁగొంచు ని
ట్లీ పని కేగుదేరఁడు మ • హీతలమం దిటువంటి సుందర
శ్రీ విలసిల్లు కామినులు • చెందరు లక్ష్మియై పద్మమైన రా
జీవము వీడి భూస్థలిని • చెన్నగు కాళులు తేయ వచ్చెనో?

చ॥ అని భ్రమియించి చూచి కమ • లాసను సృష్టి మతింపు మీఱు సం
చున నొక హద్దులేని బలు • సోయగముం గలదంచు నెంచి క్ర
న్నన నొక యాఁడుదాన నగు • నా కె కనుల్ మనమున్ మరల్పఁగాఁ
బనుపడకుండె నింక మగ • వారలు గాంచిన నేమి యాదురో?.

ఉ॥ రాముని చూచి చూచి మఱి • రామను తప్పక చూచి చూచి యా
తామరసాసనుండె యొక • తావునఁ గాంచఁగఁ దగ్గ యట్లు చె
తో ముద మొందఁగాఁ దలఁచి • తోన యజాండమునందు గల్గు న
క్కోమలికంబు లొక్కయెడఁ • గూరిచి చేసెను వీరి నిద్దఱన్.

ఉ॥ కుందనముం బలెం బురుడు • గూడని నీలపయోద గాత్రుఁ డీ
సుందరమూర్తి యీతనికి • జోడగు నేమిది నన్ను వోలె? నీ
చందనగంధి నావలెనె • చయ్యన మధ్యనె వచ్చెఁగాదె? దీ
నిం దొలఁగించి త్రోవ నిత • నిం బురికొల్పెద నంచు రాముతో

చ॥ సుగుణగణాఢ్య! యీ చెలువ • చూడఁగ రక్కసి మాయలాఁడి దీ
ని గుణ మెఱుంగరానిది గ • ణింపఁగనేల? పలాశి దీని సో
యగమును నమ్మఁ బోకు నిజ • మైనది కాదిది నీకు హాని గూ
ర్పఁగఁ దఱి వేచియున్నది త్వ • రన్ దొలఁగింపుము మేలు కోరినన్.

చ॥ అనవుడు రాముఁడిట్టులను • నాసురికిన్ దరలాక్షి! మేలు! నీ
సునిశిత బుద్ధి మెచ్చితిని • సూక్ష్మమతి న్నిను గెల్చువారు భూ
మిని కలరేవి? నీ పలుకు • మేలన నీ హృదయం బెఱింగితిన్
గనుపడ దీనిచైత్యయని • కాంచెదు గాకని నవ్వె నల్లనన్.

చ॥ సుధయు వసిష్ఠు చానయును • జోడనఁదగ్గ వరాంగి సీత రా
మ ధరణినాథు డగ్గఱఁగ • మండెడు నిప్పులఁ బోలు కన్నులన్

గ్రుధ గొనఁ జుప్పనాతి కని • కుచ్ఛితురాలః విలాసవేళలోఁ
బ్రధనము సేయ వచ్చితివె • పానక మందలి పుల్ల కైవడిన్.

ఉ॥ చంపెదఁ జూడుమంచుఁ బరు • షంబునఁ జూడ భయంబునంది యా
చంపకగంధి సీత కడు • సన్నని కౌను వడంక దూది చం
దంపుఁ బదంబు నొవ్వ జల • దంబున మించును బోలె రామునా
డెంపు భుజాంతరంబునఁ బ • డెం జెడుగౌ జడుపూని యత్తఱిన్.

ఉ॥ దుష్ట గుణంబులే యదరు • ధూర్తులతోడిది ఖేలయయ్యెఁ బైఁ
గష్టములే వెలార్చు నని • బాష్మకవీరుఁ డెదం దలంచి నీ
యిష్టము గాననయ్యె సుద • తీః యిట నిల్వకు లక్ష్మణుండు నీ
చేష్ట లెఱింగెనేని తగు • శిక్ష యొనర్చును పొమ్ము వే యనన్.

చ॥ జలగిరి పద్మసద్మలును • శంబర వైరియుఁ దక్కు వేలువుల్
జలగిరి పద్మ సంస్థితులఁ • జాలఁ దపింతురు నన్ను బొంద, నీ
చెలువ రచించు మాయ వలఁ • జిక్కితి మోసము వచ్చు నీకు నా
పలుకులు నమ్ముమం చసుర • పల్కుచునుండఁగ రాఘవేంద్రుఁడున్.

తే॥ తగులు నీతోడ వలదను • పగిదిఁదెలుప, మెఱుపు వెన్నంటు మేఘంబు • కరణి సీత
వెంట శ్రీరామచంద్రుండు • వెడలి పర్ణ, శాల లోనికిఁ జనియె ని • శ్చింత మెయిని.

తే॥ తెలివి నశియించి నిశ్చేష్ట • యొలయు దైత్య, యంత శ్వాసంబువిడువక • యంతరంగ
మవశ మగుడుఁ గోపించి యీ • యతివయందు, గాఢ మగు ప్రేమగలదని • కలఁకనొంది

మ॥ ఉరుసౌందర్య పయోధియైన రఘు వ • ర్యుం బొందు మార్గంబు లో
నరయం జూచుచు నేగు శూర్పణఖ య • వ్యాపన్నతన్ వీని పే
రురముం గౌఁగిటఁ గూర్పనేని తనువు • ద్యోగింతు పీడంగ నం
చిరవౌ స్ఫాటిక కందరంబునకుఁ దా • నేగెన్ విచారంబుతోన్.

శూర్పణఖ సంతాపము

ఆ॥ జలజ హితుఁడు గ్రుంకె • సాంధ్యరాగము గ్రమ్మె, శూర్పణఖకుఁ గ్రూర • సర్పవిషము
వోలె దేహమెల్ల • దూల వ్యాపించె న, మ్మరుని వలని బాధ • మరులు వోల్చె.

క॥ తాటక వధంబున మును, నాటిన శ్రీరాము మార్గ • ణము వలె మరుఁడున్
గాటముగ నేయు బాణము, నాటుటచే సంకటంబు • నం దూపిల్లెన్,

క॥ మలయా నిలమను నస్త్రము, విలయావేదనము గూర్చ • వెల వెల గొనుచున్
నెలతేని వ్యంజనంబుగ, వలతేనిం దినఁదలంచె • వడి నాతురయై,

తే॥ సంకటము గొల్పు వార్ధిఘో • షంబడంగఁ, గొండలం ద్రోచిపూడ్పంగఁ • గోరియంతఁ
గుపలయాప్తుండు తన్ను సం • కోచపఱుప, మాని తాపంబుచేఁ జాల • మాఁడుచుండె

తే॥ విరులు పొడియగు నట్టిలీ • పృథివి గలుగు; వనములను ధ్వంసమొనరింప • వాంఛచేసి
ఱక్కవలు కవగూడిన • చంద మరసి, వాని ధ్వని విని మది క్రుంగ • వడఁకుచుండె

తే॥ కడఁగి శశిమ్రింగ నొక భుజం • గంబుఁదెత్తు, ననుచుఁ గోపించి చనుదోయి • నంటిచల్ల
గాలి సోఁక సంకటపడి • కదఁకమాను, రాముపైఁగల వలపున • అంపెలాఁడి,

తే॥ ఉడుకు చనుదోయిపై మంచు • నుంచు కొనియెఁ, గామశరవహ్ని మేన క్షేమి • క్కటము గా
వేఁడి బండపై నుంచిన • వెన్నముద్ద, మాడ్కిఁ గరఁగి నీరయ్యె న • మ్మగువకదియు.

చ॥ జలనిధిఁ గ్రూరుఁడౌ కుసుమ • సాయకు దాఁచి యడంప యోగ్యమౌ
స్థలమెది యంచునెంచి యసు • నంచయ మూఁగుచునుండు దుస్థితిన్
గలిగి స్మరాగ్నికిన్ జడిసి • కంధిని మున్గి మునింగి నట్టియా
జలమును వేఁడియౌటఁగని • చామ బిడెంబును పొందెనత్తఱిన్.

తే॥ చెమ్మగల నెలఱాలు ను • షమ్మునొంద, మదిఁ దపించు దైత్యాంగన • మరులుసోఁకి
కారు మొగుళులు నీలంపుఁ • గంబములును, కానవచ్చినఁ గేల్మోడ్పుఁ • గళవళించు.

తే॥ మారుతమ్మదో షాకర • మన్మథులును, తన్ను చూడకుండఁగ భయ • దంపుదంష్ట్రి
లుండు సర్పముల్ వసియించు • చుండునట్టి, కొండ గుహలోనఁ జేరె ర • క్షోమృగాక్షి

క॥ అట వీచు మారుతము మును, పటికంబెన్ మించి వేఁడి • పాఱి చనులు గా
లుటచేతఁ గర్జమెఱుఁగక, తటమట పడి చిగురుటాకు • తల్పమునఁ బడెన్.

క॥ రాముని రూపము గనఁబడఁ, జామయు నుత్కంఠనొందు • సంకోచించున్.
సోముగొని సోలు సిగ్గిలు, రాముఁడు మఱుఁగైన మరుని • రాయిడి మఱుఁగున్.

ఆ॥ కారుమొగులుఁగాంచి • కాకుత్స్థుఁడని యెంచి, చనుల నాన నలమి • సంతసించు
వేఁడిచేత నదియు • విరియంగఁ జాఱిన, నడలు, దానియలఁత • కంతు గండె?

క॥ విలయాగ్నిం బోలు స్మరా, నలమునఁ గ్రాఁగియును శూర్ప • ణఖ రాముని మే
నలమి మనునాస జీవం, బుల విడువఁగ లేదు వలపు • పొలుపెట్టిదియో?

క॥ అంజన గిరిసన్నిభః యిటు, నెంజిలిగొను నాయెడంద • నిలిచి కరుణతో
రంజిలు మంజలి యిదెయని, నంజు గొనినదాని పోల్కి • నడుఁకు నడలునన్.

ఉ॥ ప్రాణము పోయినన్ మరులు • పాయని మాయిని చుప్పనాతి సం
త్రాణము లేదటంచుఁ గొల • దాఁకిన కైవడి సంతపించు న
య్యేణ విలోలనేత్ర భువి • నిందిర కంబెను సుందరాంగి గీ
ర్వాణ నుతుండు దాని విడి • పాపిని నన్ను పరిగ్రహించునే?

ఉ॥ ఇచ్చటనున్న సుందరియు • నిందిరయేయగు; నాకుఁగల్గు నీ
మచ్చిక వానికింగలదె? • మారుఁడు చూపెను పక్షపాత మం
చెచ్చిన బాళిఁగుందునెడ • సీతఁడు రాక్షసలోక తామసిన్
గ్రచ్చఱమ్రింగు భాస్కరుఁడె • కా! యని చూపఁగఁబుట్టె భానుఁడున్.

శూర్పణఖ సీతను పట్టఁబోవ లక్ష్మణుఁడు దాని ముక్కు సెవులు గోయుట

మ॥ ఉదయం బందుట గాంచి శూర్పణఖ లో • నుత్సాహముం బొంది యి
మ్ముదితారత్నము చెంతనుండు వఱకు • నొమ్మదింపఁ డీతండు నా
చదురుల్, దీనిని దాఁచియుంచి యితనిన్ • సంతృప్తిమైఁ బొందినన్
బ్రతుకంగల్గుదునంచుఁ బొంచి చనియెన్ • రామామణింబట్టఁగన్.

ఉ॥ అంగన, రాముఁడొక్కసర • మం దుదయాదిక కృత్యముల్ పొన
ర్పంగను బోయియుండుటలు • బాగుగఁ జూచెను పర్ణశాల చెం
తం గవిపెట్టి లక్ష్మణుఁడ • తంద్రతఁ జీఁకటియైన తోఁట నుం
టంగనలేక సీతను క • డంక గ్రహింపఁగఁ బోయె నెవ్వడిన్.

ఉ॥ ఒంటరియై లతాంగి యిట • నున్నది నాతలఁపుల్ ఫలించె నీ
దంటను పట్టి దాఁచెద న • తండు నిజంబుగ నాకు లొంగు నా
కంటను పడ్డ యిక్కలువ • కంటియుఁ జిక్కకపోనె? యంచు వె
న్నంటెను లక్ష్మణుండు నసు • రాంగన వచ్చుట గాంచి యుగ్రుఁడై.

శా॥ ఓసీ! యెచ్చటి కేగె దింక నిలు నీ • యుద్యోగముల్ చాలు రా
కాసీ! యంచుఁ దురీలుసం బఱచి త • త్కాంతాత్వముం గాంచి బా
ణాసం బూనక కీలఁబోలు కురులన్ • హస్తంబునం బట్టి బ
ల్రోసం బారఁగ వస్తిఁదన్ని కరవా • లుం బూని యుగ్రాక్షుఁడై.

శా॥ ఉత్సాహంబునఁ దన్ను మోచి కొనుచున్ • వ్యోమంబునం జేర ను
ద్యత్సంరంభము నొందు దానివడిఁ గ్రిం • దం ద్రోచికోపాన దు
ర్మాత్సర్యంబులు పూనుపంచుఁ జెవులున్ • రంగారు ముక్కుం జనుల్
తత్సౌందర్యము వోవఁగోసి విడిచెఁ • దైత్యాంగనం దిట్టుచున్.

॥ అప్పుడా దైత్య వాయెత్తి • యఱచు నఱపు, దిశలనిండి దిప్పుల చెవిఁ • దివిరిసొచ్చెఁ
గాలు నెత్తుట భువి నాని • కరఁగఁజొచ్చె, ననఁగ దాని పడిన పాటు • నరయవశమె?

॥ చంపఁ బుయిలోడి రక్కసి • చనులు ముక్కు, నాస గోసిన కార్యమె • న్నఁగ దశాస్య
రత్నముకుటమస్తక భూధ • రములఁ ద్రెంప, వరముహూర్తంబుగుఱుతించు • కరణినొప్పె.

॥ పృథివి యదరఁగఁబడి కాళ్ళు • విదిరిచికొని, యఱచురక్కసి ఖరవధ • కొంచు లేచి
రక్తవర్షము గూరియు వీ • రదము వోలెఁ, బెరిఁగి రోషంబు నవమతి • పెనఁగొనంగ.

ఉ॥ ఎన్నఁడు జంకు కొంకు వెత • లించుక యొందని పూర్వదేవ సం
పన్నఁకులంబునం బొడము • పైదలి మింటికి లేచు ధారణిం
దన్నఁదపించుఁ జూకురు న • ధైర్యమునందుఁ జలించు వందుఁ గే
ల న్నలఁచున్ విదుర్చు వెత • లం బడు నుత్తలమందు సిగ్గిలున్.

ఉ॥ ముక్కును చేతనద్ది తదు • ముం గొలిమిం గల మంట కైవడిన్
మిక్కిలి యూర్పుఁ గేలఁ బడ • మిం గడు మోఁదుఁ గుచంబు లంటుచున్
దిక్కట మక్కటంపడుచు • దిక్కులు నూచుఁ జెమర్చు వెక్కువే
చొక్కను పండ్లు గీఁటు నఱ • చున్ బఱచున్ వెఱచున్ దలారుచున్

చ॥ జొట జొటఁ గొండ యూటవలె • జొబ్బిలు రక్తము చేతనైన యు
త్కటతర పంకమందు తడ , కట్టుగఁ జుట్టుచుఁ జుప్పనాతి సం
కటపడి వేల్పులున్ జముఁడుఁ • గాతర సెందఁగఁ దగ్గ రాక్షసో
ద్భటులను పేరుకొంచుఁ బలు • వార్తలఁ బల్కుచుఁ బిల్వ మేకొనెన్.

చ॥ అనలము చేతఁబట్టు నిట • లాక్షుని శైలము నెత్తినట్టి యో
దనుజవరేణ్య! నీవు ప్రమ • దంబున మేదిని నుండ మానులున్
ధనువులఁ దాల్చి క్రుమ్మరుట • తక్కువకాదె? విరోధి వర్గముల్
మునుకొని నవ్వ నీకు మొగ • ముం గనిపించుట యెట్లు? కానవో?

చ॥ విలయము వేళనైనఁ దగ • వేసట నొందని బ్రహ్మవిష్ణు శం
భులకును నిర్జరాళికిని • భోగుల దైత్యుల కంటె మేటి దో
ర్బలు! పులి యుండఁగా నిసుఁగుఁ • బట్టఁగ నౌనె? యటంచు లోకులన్
పలుకులు నేఁడు నాయెడ న , బద్ధమ యెయ్యె నిఁకేమి చెప్పుదున్?

మ॥ అమరానీకము చుట్టిరా ముదముతో • నైరావతం బెక్కి యు
ద్ధము గావించిన యింద్రు నోర్చిన బలో • ద్యద్దంబరున్ శంబరున్
సమయం జేసిన యాజి నాజిఁ బఱవం • జాఁగించు నోరావణా!
యమరెన్ నీకపకీర్తి దొడ్డదిగ ర • మ్మా కాంతు గాకిచ్చుటన్.

మ॥ భవుచే ఖడ్గము గాంచు వీర! వరుణున్ • వైవస్వతున్ బావకున్
దివిజౌఘంబు నవగ్రహంబుల జగ • ద్విఖ్యాతిగా సేవకుం
దవులం జేసిన విక్రమం బిపుడు చెం • దం గల్గెఁ బెన్నింద మా
నవులన్ పీరి నెదుర్పఁ జాలమిని స • న్యాసుల్ పిసాళింపఁగన్

మ॥ మద దిగ్వారణ దంతరాజి విఱుగన్ • మాఱాటముం జేసి దు
ర్మదులన్ కొండలు పిండిసేయు బలవీ • రా! రూప సౌందర్య సం

పదలన్ మన్మథు మీఱు వారయిన సం • యద్భూమి నీ కాలి చె
ప్పుదవం బోలని యీ నరాధములపైఁ • బూనింపవో కోపమున్.

తే॥ సురల దెసలకుఁ దోలిన • యరిది బలము, వఱలు రావణునకును సో • దరుల కిపుడు
చేగ సమసెనా? దనుజుల • కోగిరంబ, యైన యిమ్మానవుల కడ • నడఁగె నేమి?

మ॥ భవుఁడో ధాతయొ వెన్నుఁడో యని తలం • పం దగ్గ తేజమ్ము సం
స్తవ రీతిం బొలుపారుచుండు ఖర! కాం • తారమ్ములం దాఁగుచున్
యవలన్ మెక్కెడు వగ్గు తాపసుల వీ • ర్యంబో? మనుష్యాద దా
నవ హంవీరుల యోటయో? యెఱుఁగవే • నన్నిట్లు వీరేఁచుటల్?

మ॥ దివిషన్నాథుఁడు బ్రహ్మయున్ విబుధు ల • ర్థిం గొల్వ నింద్రాణి గౌ
రవ చిహ్నంబులఁ బాడ సప్తజగముల్ • ప్రాగల్భ్య మగ్గింపఁ బ్రా
భవ మొప్పన్ ధవళాతపత్త్రము పయిన్ • భాసిల్లఁ గొల్వున్న నీ
కవురా చూపఁగఁ గూడునేమి? విశ్రుతా • స్యంబున్ జను ల్నవ్వఁగన్.

చ॥ ఇది ఖరుఁడున్న కాన మఱి • యిచ్చట నిట్టి పరాభవంబు నా
కొదవఁగ మీకుఁగాదొ? బల • మొగ్గఁగ నన్ను ధరాస్థలిం బడన్
జదుపుచు ముక్కు గోసిన భు • జంబుల నిక్కునఁ జూచికొంచు దు
ర్మదుఁడయి మానవాధముఁడు • రాజిల మీ భుజశక్తిగాల్పనే?

ఉ॥ దిగ్గజ వేగముల్ తఱుఁగ • దీకొని పోరి తదీయ దంతముల్
నుగ్గుగఁ జేసి సద్యశము • నూల్కొన నుబ్బిన బాహుసత్త్వ! నే
డ్రొగ్గిన యొక్క యాసగొని • ముక్కును నీఁగితి రట్టు నొందితిన్
సిగ్గిఁడి నైతి దీననగు • చిన్నతనంబును నీది కాదొకో!

చ॥ త్రిదశుల గెల్చి దేవవిభు • శృంఖలలన్ దగిలించి నొంచి యొ
ప్పిదమగు సేవలం గొనిన • విశ్రుత మల్లుఁడ! యల్లఁడా! పనిన్
మదమున నిక్కి గ్రుమ్మఱుచు • మానవు లిద్దఱు నన్ను ద్రోచి సి
గ్గొదవఁగఁ జేయ నేఁ గుమిలి • యూరక చచ్చుట నీకుఁ దృప్తియే?

తే॥ అఖిల భువనముల్ గడగడ • లాడ నన్ని, దిశల నోర్చి యింద్రుని గెల్చి • తివురు మేఘ
నాద! యీ మానవుల చేవ • నఱుమ రమ్మ. వీరిఁ గూల్పక నీకీర్తి • వృథయె చుమ్మ.

ఉ॥ కొండలు పిండిసేయు రణ • కోవిదులార! ఖరా! త్రిశీర్ష! దో
ర్దండ పరాక్రమాఢ్యులయి • రాజిలు సేనలఁ గూడి కుంభక
ర్ణుండును బోలె నిద్రగొని • బ్రుంగుచు నుంటిరొ? నేను ద్రోలుటల్
కొండొకయేని మీచెవుల • కుఱ వినరాదొకొ? యింత జాలమే?

తే॥ ఇట్లు పలువిధంబులఁ బల్కి • యూసుగొన్న, చుప్పనాతి భూమిం బడి • ప్ర
నరవరేణ్యుండు గౌతమీ • నదిని నియత, కృత్యములఁ దీర్చికొని యట •

చుప్పనాతి మరల రాముని బతిమాలుట

ఉ॥ వచ్చిన రాముఁ గాంచి దశ • వక్త్రుని చెల్లెలు కడ్పునల్పుచున్
బెచ్చుగ బాష్పధారలను • భీకర శోణిత ధారతో భువిన్
రొచ్చుగఁ జేయుచున్ నృప శి • రోగ్రణి నీసొగసైన రూపమున్
మచ్చిగఁ గోరి యీగతిని • ద్రుందితిఁ జూడుమ యంచుఁ జూపఁగన్

ఉ॥ ప్రీలఁగ వ్రేలు వెంద్రుకల • వెక్కురు రక్కసి క్రూరచేష్ట యే
దో లలిఁ జేసి యుండు నని • యున్ దన తమ్ముఁడె చేసియుండి న
చోలిఁ దలంచి నీవెవతె • వొయ్యన నియ్యెడ కేల వచ్చి తీ
లీల నొనర్చి రెవ్వరు చె • లీ! వివరింపుమ యంచు ఱేఁడనన్.

ఉ॥ రక్కసి పల్కెఁ నన్నెఱుఁగ • రా! పగవారను పేరె యెక్కడన్
నెక్కొనసీకొనర్చు రజ • నీచరనాథుని చెల్లెలన్న, నీ
యిక్కల రక్కసు ల్వదల • నిచ్చట మేము తపించుచున్న యీ
చక్కటి కేల వచ్చితివి? • సంఘటనం బిది యేలొకో యనన్.

చ॥ కుమిలెదు వేఁడి కామ రుజ • కుం దగు మందగు రామ! నిన్ననే
సుమశరు బారి ద్రగ్గి పడ • ద్రుక్కుచు వచ్చుట విస్మరించితే
కమలదళాక్ష: యన్న రఘు • కాంతుఁడు జేగుఱు రేఖలొప్ప మీ
నముల క్రియం జలించు నయ • నంబులతో నడుదెంచు టేలొకో?

తే॥ అనుడుఁజెవులుముక్కనుపోవ • నంగుచెడదె! యనుచురక్కసిపల్క, నోయ
పడి యిటేల చేసితి వని • పలుకు నన్నుఁ, గాంచి కేల్మోడ్చి నుడివెల • క్ష్మణు

చ॥ పలుచవు లూరగా నమలి • పారణ సేయుటకో? మతేమొ? కా
వలి గల రక్కసుల్ కలిపి • పంపిరొ? కానఁగరాదు గాని ని
ప్పులు గురియంగ మావదినెఁ • బొంచుచుఁ బట్టఁగఁ బోయెనన్న ప
ల్కులు విని యంతకున్ మరులు • గ్రుంగక రక్కసిపల్కె నీగతిన్.

తే॥ ఆఁడునత్త మండూకము • సంద నుండఁ, గాంచి చూలైన మండూకి • కలఁ
పుష్కరిణిగల కోసల • భూప! సవతిఁ, గన్నపుడు మదిలో నల్క • గలుగకున్

చ॥ పొలఁతికి-రాముఁడిట్లను న • పుంసకు లట్లు మఱుంగు నుండి పో
రులు పొనరించు రాక్షసుల • రూపడఁగింపఁ బ్రతిజ్ఞపూని యి

వ్వలనికి వచ్చినార మిటు • వ్యర్థ వచస్సులు వల్కి యూరకే
పొలియక వేగ పొమ్మనుడు • పోవక మూర్ఖతఁ బల్కు నివ్విధిన్.

చ॥ ముదిమియుఁ జావులేని యజ • ముఖ్య సురాళి దశాస్యుఁ గాంచఁగాఁ
గొదుకుచుఁ గాన్కలిచ్చి పడి • కొల్తురు వాని యనుగ్రహంబుకై
మదిగొన కిట్లుమీరు మతి • మాలి యొనర్చితి రిట్టిచేఁతలన్
బ్రదుకఁ దలంతురేని యొక • పల్కు వినుండది మీకు లగ్గగున్.

చ॥ చెలియలి ముక్కువోయనని • చెప్పెడి వారల నాల్కఁ గోయు దో
ర్బలునకు మేరలేని తల • వంపుగ నాదగు ముక్కుగోసి నా
చెలువము గద్దిఁ జిందఁగను • చేసి భవత్కుల రూప సంపదల్
పొలియఁగఁ గోసికొంటి రిఁకఁ • బోవునె యెట్టులుఁ దప్పి దాఁగఁగన్.

ఉ॥ నాకముఁ గాచువారలును • నాగముఁ గాచెడు వారు భూమి న
స్తోకమతిన్ భరించు బల • శూరులునేని త్వదీయ శీర్షముల్
కాకులు గ్రువ్వకుండ నిటఁ • గాచు సమర్థులు కారు మీరు న
న్నీకొని కాతురేని మిము • నేనును కాచెదఁ బ్రాణమిచ్చియేన్॥

మ॥ తమ మానంబును తామె గాచికొను కాం • తల్ పల్కఁగా నేర్తురే
తమయుత్కర్షము? నైన నేనె దెలుపన్ • దక్కొంటి మీమీఁది ప్రే
మముచే నియ్యది నిర్జరీగళ చల • న్మాంగల్యవిచ్ఛేది దై
త్యమహీశాముని చెల్లెలంచుఁ దెలుపం • దాల్కొమ్ము నీతమ్ముతో

సీ॥ పెనుపోరులందు కా • తును మోచికొని మింటఁ, జనుదు నెచ్చటికేని • క్షణములోన
మాంసమ్మువంటి క • మ్మని ఫలములఁ దెచ్చి, యిత్తును కోరిన • దీయఁగలను
రక్షించువారిఁ ది • రస్కరించుట మేలె? కోమలి సీతచేఁ • గూడునేమి?
వలఁతులరైనచోఁ • బలుకుఁడీ జగమున, స్వర్గంబునందున్న • సతులలోన

తే॥ జాతియందుఁ గోరిన దిచ్చు • నీతియందు, నేర్పునందును, గుణముల • పేర్పునందుఁ
బలుకులందు సుఖమునందుఁ • గులుకులందు, యౌవనమునందు నాసాటి? యరయఁగలరె?

ఉ॥ ముక్కును కోసి వైచితిరి • మూర్ఖత నైనను లోపమేమి? నన్
మక్కువఁ గొందురేని క్షణ • మాత్రములో మఱుముక్కు గొందు మే
ల్చక్కఁదనంబు నొందుదును • సత్కృప గల్గినఁ జాలుఁ దక్కువే
ముక్కఁడి స్త్రీత్వసంపదకు? • మూరెఁడు ముక్కు వికారమే కదా?

చ॥ మనసు కవింపకున్నఁ గద • మానినిఁ గోరఁగ రాదటండ్రు మీ
మనమున నేను కోరఁబడ • మానము ప్రాణము మీఁదికాదె? కాం

తే॥ ఇట్లు పలువిధంబులఁ బల్కి • యీసుగొన్న, చుప్పనాతి భూమింబడి • స్రుక్కుచుండ
నరవరేణ్యుండు గౌతమీ • నదిని నియత, కృత్యములఁ దీర్చికొని యట • కేగుదెంచె

చుప్పనాతి మరల రాముని బతిమాలుట

ఉ॥ వచ్చిన రాముఁ గాంచి దశ • వక్త్రుని చెల్లెలు కద్దునల్పుచున్
బెచ్చుగ బాష్పధారలను • భీకర శోణిత ధారతో భువిన్
రొచ్చుగఁ జేయుచున్ నృప శి • రోగ్రణి నీసొగసైన రూపమున్
మచ్చిగఁ గోరి యీగతిని • మ్రందితిఁ జూడుమ యంచుఁ జూపఁగన్.

ఉ॥ వ్రీలఁగ వ్రేలు వెంద్రుకల • వెక్కురు రక్కసి క్రూరచేష్ట యే
దో లలిఁ జేసి యుండు నని • యున్ దన తమ్ముఁడె చేసియుండి నం
చోలిఁ దలంచి నీవెవతె • వొయ్యన నియ్యెడ కేల వచ్చి తీ
లీల నొనర్చి రెవ్వరు చె • లీ! వివరింపుమ యంచు వేఁడనన్.

ఉ॥ రక్కసి పల్కె నన్నెఱుఁగ • రా! పగవారను పేరె యెక్కడన్
నెక్కొనునీకొనర్చు రజ • నీచరనాథుని చెల్లెలన్న, నీ
యిక్కల రక్కసు ల్వదల • నిచ్చట మేము తపించుచున్న యీ
చక్కటి కేల వచ్చితివి? • సంఘటనం బిది యేలొకో యనన్.

చ॥ కుమిలెడు వేఁడి కామ రు జ • కుం దగు మందగు రామ! నిన్ననే
సుమశరు బారి మ్రగ్గి పడ • స్రుక్కుచు వచ్చుట విస్మరించితే
కమలదళాక్ష: యన్న రఘు • కాంతుఁడు జేగుఱు రేఖలొప్ప మీ
నముల క్రియం జలించు నయ • నంబులతో నడుదెంచు టేలొకో?

తే॥ అనుడుఁజెవులుముక్కునుపోవ • నంగుచెడదె! యనుచురక్కసిపల్కె, నోయనఘ! యాత్ర
పడి యిటేల చేసితి వని • పలుకు నన్నఁ, గాంచి కేల్మోడ్చి నుడివె ల • క్ష్మణుఁడు మెల్ల

చ॥ పలుచవు లూరగా నమలి • పారగ సేయుటకో? మఱేమొ? కా
వలి గల రక్కసుల్ కలిపి • పంపిరొ? కానఁగరాదు గాని ని
ప్పులు గురియంగ మావదినెఁ • బొంచుచుఁ బట్టఁగఁ బోయెనన్న ప
ల్కులు విని యంతకున్ మరులు • క్రుంగక రక్కసిపల్కె నీగతిన్.

తే॥ ఆఁడునత్త మండూకము • నంద నుండఁ, గాంచి చూలైన మండూకి • కలఁతపడుచు
పుష్కరిణిగల కోసల • భూప! సవతిఁ, గన్నపుడు మదిలో నల్క • గలుగకున్నె?

చ॥ పొలఁతికి-రాముఁడిట్లను న • పుంసకు లట్లు మఱుంగు నుండి పో
రులు పొనరించు రాక్షసుల • రూపడఁగింపఁ బ్రతిజ్ఞపూని యి

వ్వలనికి వచ్చినార మిటు • వ్యర్థ వచస్సులు వల్కి యూరకే
పొలియక వేగ పొమ్మనుడు • పోవక మూర్ఖతఁ బల్కెనివ్విధిన్.

చ॥ ముదిమియుఁ జావులేని యజ • ముఖ్య సురాళి దశాస్యుఁ గాంచఁగాఁ
గొదుకుచుఁ గాన్కలిచ్చి పడి • కొల్తురు వాని యనుగ్రహంబుకై
మదిగొన కిట్లుమీరు మతి • మాలి యొనర్చితి రిట్టిచేఁతలన్
బ్రదుకఁ దలంతురేని యొక • పల్కు వినుండది మీకు లగ్గగున్.

చ॥ చెలియలి ముక్కువోయనని • చెప్పెడి వారల నాల్కఁ గోయు దో
ర్బలునకు మేరలేని తల • వంపుగ నాదగు ముక్కుగోసి నా
చెలువము గద్దిఁ జిందఁగను • చేసి భవత్కుల రూప సంపదల్
పొలియఁగఁ గోసికొంటి రిఁకఁ • బోవునె యెట్టులుఁ దప్పి దాఁగఁగన్.

ఉ॥ నాకముఁ గాచువారలును • నాగముఁ గాచెడు వారు భూమి న
స్తోకమతిన్ భరించు బల • శూరులునేని త్వదీయ శీర్షముల్
కాకులు గ్రువ్వకుండ నిటఁ • గాచు సమర్థులు కారు మీరు న
న్నీకొని కాతురేని మిము • నేనును కాచెదఁ బ్రాణమిచ్చియేన్॥

మ॥ తమ మానంబును తామె గాచికొను కాం • తల్ పల్కఁగా నేర్తురే
తమయుత్కర్షముః నైన నేనె దెలుపన్ • దక్కొంటి మీమీఁధి ప్రే
మముచే నియ్యది నిర్జరీగళ చల • న్మాంగల్యవిచ్ఛేది దై
త్యమహీశాను నిచెల్లెలంచుఁ దెలుపం • దార్కొమ్మ సీతమ్మతో

సీ॥ పెనుపోరులందు కా • తును మోచికొని మింటఁ, జనుదు నెచ్చటికేని • క్షణములోన
మాంసమ్ముపంటి క • మ్మని ఫలములఁ దెచ్చి, యిత్తును కోరిన • దీయఁగలను
రక్షించువారిఁ ది • రస్కరించుట మేలె? కోమలి సీతచేఁ • గూడునేమి?
వలఁతులరైనచోఁ • బలుకుఁడీ జగమున, స్వర్గంబునందున్న • సతులలోన

తే॥ జాతియందుఁ గోరిన దిచ్చు • నీతియందు, నేర్పునందును, గుణముల • పేర్పునందుఁ
బలుకులందు సుఖమునందుఁ • గులుకులందు, యౌవనమునందు నాసాటి ? యరయఁగలరె?

ఉ॥ ముక్కును కోసివైచితిరి • మూర్ఖత నైనను లోపమేమి? నన్
మక్కువఁ గొందురేని క్షణ • మాత్రములో మఱుముక్కు గొందు మే
ల్చక్కఁదనంబు నొందుదును • సత్కృప గల్గినఁ జాలుఁ దక్కువే
ముక్కిఁడి స్త్రీత్వసంపదకు? • మూరెఁడు ముక్కు వికారమేకదా?

చ॥ మనసు కవింపకున్నఁ గద • మానినిఁ గోరఁగ రావటంచ్రు మీ
మనమున నేను కోరఁబడ • మానము ప్రాణము మీఁదికాదె? కాం

చిన జనులెల్లఁ గోరఁదగు • చెల్వముకూడ విషంబయౌఁగదా?
కొనియెద నీవు సమ్మతిలు • కోమలికం బవలం గ్రహింపవో?

చ॥ మృదుఁడును పద్మగర్భుఁడు ర • మేశుఁడు వజ్రియు ధాత్రినొక్కపై
పొడమిన యట్లులున్న యొఱ • పున్ మెఱపున్ గల వన్నెకాడ! దీ
టదరని పుష్పబాణమున • నందఱఁ జంపెడు మన్మథుండు త
మ్ముఁడె యగునేమి? లక్ష్మణుని • పోలిక నిశ్చయుఁ డయ్యె నాయెడన్.

సీ॥ ఈరూపమున నిది • యిచ్చటనేయుండు, నెచటికి వెడలఁ బో • దెవరుఁ గొనరు
అనియెంచియే యిట్లు • లొనరించి నారలు, కాకదీనికి వేఱు • కతము కలదె?
యీరు తపొనరింప • రేనది యెఱిఁగియే, రెట్టింపు ప్రీతిఁ జే • రితిని తెలివి
లేనిదానవె? యుగ్రు • లౌ నరాదు లెఱింగి, కోపింప జగమెల్లఁ • గూలిపోవుఁ

తే॥ దగు కులీనులు ధర్మంబుఁ • దలఁచువారు, లోకనాశకార్యములకు • లోనుగారు
అరసి నన్నేలి మీకగు • నగడుద్రోచి, కూడి సుఖియింపుఁడని వేఁడి • కొనుచునిలిచె.

ఉ॥ ప్రల్లద మిట్లు పల్కెడు • రక్కసిఁ గన్గొని రాఘవుండు నీ
తల్లికిఁ దల్లివంటిదగు , తాటకఁ గూల్చిన బాణమున్న దే
నుల్లమునం దపంబె కడు • నూఁకుపఁగాఁగొని రాక్షసావళిన్
ద్రెళ్లఁగఁ జేయవచ్చితిని • దెప్పరమౌఁ జుమి చేష్టచేసినన్.

చ॥ అసదృశుఁడైన కోసల ధ • రాధి పుత్త్రిలమేము తల్లియా
జ్ఞ సకల సంపద ల్విడిచి • చయ్యనఁ గానకు వచ్చి చేరి తా
పసు లిట నర్థిమైఁగొనర • వాసము చేయుచునుండి క్రూర రా
క్షస కులమెల్లఁ జక్కడఁచి • క్రమ్మఱువారము మా పురానకున్.

చ॥ చెలవడినారు దేవతలు • చిక్కిసురారుల కోడి వీర లి
ద్దఱు నరులంచు లెక్కడక • దంటవయేని క్రుధాన మేతులుం
గఱకరుఱన్ బలాఢ్యులగు • కర్బుర సంఘము యక్షకోటి న
క్కఱగొని తోడితెమ్ము వెసఁ • గ్రచ్చఱఁ జంపెద నీదు ముందఱన్,

సీ॥ అని రాఘవుఁడు పల్క • నాసురి యనుఁబై పె, దవి వ్రీలిపండ్లెల్ల • దంతురముగఁ
గనఁబడు వాగల • కామిని యని తలం, పక నన్ను నెమ్మని • వలఁతువేని
సోఁకులఁ జంప వ • చ్చును క్రూరి మాయల, నెఱుఁగంగ వచ్చు జ • యింపవచ్చు
నన్నియు సాధ్యంబు • లౌసీత పదలవ, యేని నేనుంటయు • నెక్కువగునె?

తే॥ మాయులగు రక్కసులు మీకు మఱుఁగు నుండి, పఱపుమాయలఁ దొలఁగింతుఁ • బాము
పామె యెఱుఁగున్ సామెత • ప్రభుఁడ వినవా, నన్ను చేకొను నీకిది నయముసుమ్ము

ఉ॥ నెమ్మది నాపయిం జొరఁగ • నీయక జానకి యున్న దన్నచో
ముమ్మరమైన యుద్ధమున • మువ్వురముం దలపడ్డ దైత్య శీ
ర్ష మ్ములఁ ద్రుంపవచ్చు నిది • చక్కటియంచు నెఱుంగ లేని మీ
తమ్మునికిం దగం బలికి • తార్పుము రావణు లెక్కకుం గొనన్.

ఉ॥ మీరలు కోసలంబునకు • మేలుగ నేగెడువేళ నేను మీ
కోరిన రూపు గైకొనెదఁ • గోపి సుమిత్ర సుతుండు ముక్కుఁడిన్
జేరఁగఁ దీయఁ జాలనని • చెప్పిన మధ్యములేవి సీతతో
వారకయుందుఁగాదె? యని • పల్కుము నీ వనుచుండు నంతలో.

ఉ॥ రక్కసఁ జంపఁగా నొక శ • రంబును లక్ష్మణుఁ డోరకంటితోఁ
ద్రిక్కనఁగాంచి యార్య! యడఁ • గించెద దీనిని చంపకున్నచో
మిక్కిలి పీడ సేయు నన • మేచక దేహుఁడు పోవకుండుచోఁ
ద్రెక్కొన వచ్చు నన్నుఁ గను • ద్రిప్పుచు దానవి లేచి యుగ్రయై.

ఉ॥ చక్కని ముక్కు వీనులును • చన్నులు వోయియు మిమ్ము గూడి నే
నిక్కడ నుండ నొక్క క్షణ • మేని సహింతునె? మీగుణంబు ల
మ్మక్క! గ్రహింపఁగోరి యిటు • లాడితి వాయువు నగ్ని మీఱు నా
మొక్కలి మీ యమున్ ఖరుని • పోఁడిమిఁ దెచ్చెద నంచు వేచనెన్.

6. ఖరవధ పటలము (191)

ఉ॥ పూని చలంబు శూర్పణఖ • భూరి జవంబునఁ బాటి యా జన
స్థానమునన్ వసించు ఖర • దానవు పాదములందు వ్రాలె జా
లూనిన నెత్రుతో ముటికి • యూడ్చెడు కాలువఁ బోలు ముక్కుతో
వేనలి వీడ సంజ జిగి • పేర్చిన విప్పగు మబ్బు కైవడిన్.

॥ విలయ మిదియని జముని సం • ప్రేషణమున, ప్రోఁగు పేరినాఁటోపస • ముం బొనర్చి
పిడుగుచేఁ గాలి సంకట • పడెడు త్రాఁచు, పోల్కి నేలపైఁ బడి పడిఁ • బొరలి యేడ్చె.

॥ మాటతోఁ గూడఁ బొగలేవ • మంది ఖరుఁడు, నిన్ను చూచి భీతిల్లక • నిబ్బరమున
నిట్లు చేసిన దెవఁడో వాఁ • డెఱుఁగఁబలుకు, యమునితలఁదన్ని శిరమెత్తి • నుమియువాఁడు

చ॥ అనవుడు దైత్య యిట్టులను • నన్న! మనుష్యులు మౌనివేషులై
ధనువులఁ దాల్చి క్రాలుదురు • దర్పక సుందరు లాజి పుత్త్రిపన్
ఘనభుజు లున్నతాంగులును • కయ్యము సేయఁగ దానవావళిన్
వనముల రోయుచున్ దిరుగు • వారలు సింహపరాక్రముల్ బలుల్.

ఉ॥ ధర్మమునం జరింతురఁట! • దానిని నెక్కొనఁ గూర్తురంట! వే
దుర్మదులైన రక్కసుల • దోర్బలయుక్తిని ద్రుంతురంట! మీ

వర్మకృపాణ బాణ మన • బాహు బలోద్ధతిఁ గీటు పుచ్చు స
త్కర్మరులంట! వారి బల్మి • గర్వములన్ వివరింప శక్యమే?

చ॥ ఇరువురతోడ నొక్క చెలి • యిందును వేల్పుల నెందు నేరికిన్
దొరకని మాత్న సుందరత • తో విలసిల్లు మదీయ చక్షువుల్
పొరసి తరింప లేక యటఁ • బొర్లుచు నుండె వచింప శక్యమే
తరుణి విలాస సంపదలు • ధాతకు నాతని తాత కేనియున్?

తే॥ ఇంతిఁగాంచి లంకాపతి • కిత్తుదీని, నని చలించిన బుద్ధితో • నచటి కేగఁ
గోపమున వారు నాముక్కు • గోసినారు, చూడుమా యన ఖరుఁడు చి • చ్చువలెమండి

చ॥ ఎదురుగఁ జూచు వారల ద • హించెడు తీరున గ్రుడ్ల నార్చుచుం
బదరుచు ముంజెలూడ్చు పెద • పఁ గనుపట్టెడి తాటి బొప్పె ల
ట్లదరక ముక్కుగోసిన దు • రాత్ములఁ జూపుము చీల్తుఁగూల్తుఁ జం
పుదు నుఱుమాడుదుం బొడుతుఁ • బుల్లని పచ్చడిచేసి మ్రింగుదున్.

చ॥ నిలిచి సమస్తలోకముల • నీఱుగఁ జేయఁగఁ జాలు కంటి ని
ప్పులు చెదరంగ మండిపడి • ముద్దుల సోదరిఁగాంచి యా దురా
త్ములు మనుజాధముల్ మతి వి • దూరులు నావలన న్నశించిసన్
జెలియరా! యీకలంకము న • శించునె మేదిని యున్న యంతకున్?.

ఖరసేనాపతులు పదునల్వురు రాముచే మడియుట

సీ॥ రథముఁ దెమ్మనిన మా • త్రన హస్తము తోడి, నీలాద్రులం బోలి • నిలుచువారు
పృథివి నొక్కొక చేతఁ • బెకలింపఁగలవారు, మమ్మంపుఁడని చుట్టుఁ • గ్రమ్మువారు
పరశు పట్టిన శూల • పాశ గదా-తోమ, రాది సాధనముల • నలరువారు
చతురబ్ధి వేష్టిత • జగతీతలంబెల్ల, వడఁకించు హుంకృతి • వఱలువారు

తే॥ హాలహలమె రూపొందిన • యట్టివారు, చెలఁగి సేవ ధన్యముగ నీ • క్షింపు మధిప!
యనుచుఁ బదునాల్గు వేల్వాల • కధిపులైన, వారు ఖరు నధిక్షేపించి • పలుకుటయును.

ఉ॥ లెస్స వచించినారు కడు • లేబర మాఁగద స్వచ్ఛకీర్తి యా
తుస్సులతోడ నే రణము • తూకొనుచో విబుధుల్ హసింత్రు రం
హస్సున మీరలేగి మను • జాధములన్ వధియించి వారి యం
హస్సమయంబు లాఱిచి త • దంగనతోఁ జనుదెందు పొందనన్.

తే॥ ఖరుని యాజ్ఞ సేనాపతుల్ • కడఁక మ్రొక్కి! సిగ్గిఁడియుజ్జముదూతనాఁ, జెలఁగుచుప్ప
వాతి ముందేగ శుభసూచ • నముగ వార, లినకులేశ్వరులున్న తా • వునకుఁజనిరి.

తే॥ విమల శశ్వత్సహస్రనా • మములు గలిగి, క్షీరసాగర శాయియౌ • శ్రీముకుందు
పాదపద్మముల్ స్మరియించు • పద్మనేత్రుఁ, జూపెఁ జేసన్న వారికిఁ • జుప్పనాక.

తే॥ వీనిఁబట్టి నింగికెగురఁ • వేయవలయుఁ, జేతనందు కోవలయును • చీల్పవలయుఁ
గట్టవలెఁ గొందవలెఁ గడి • కండలుగను, రండు రండని రక్కసుల్ • రాముఁగదియ.

తే॥ లక్ష్మణుని గాంచి యార్యుఁడే • లలనఁ గాచి, యుండుమనికల్పకము పూచి • యున్నపగిది
నొప్పు కరమున గొనయమె • క్కుఁ ంచినట్టి కార్ముకంబందికొనె నిషం • గములతోడ.

తే॥ తోయజాక్షుఁడా వింటినం • దుకొని తూణ, ములను తాల్చి పర్ణకుటి య • వ్వలకునేగి
యిచ్చటికి రండనుచు వారి • నెల్లఁ బిలిచి, తొడఁగె యాతుధానులతోడ • దురముసేయ

తే॥ ప్రళయ కాలాగ్నిఁ బోలిన • వారిపాశ, బాణ శూలాదికములఁ గం • బములవంటి
యిరువదెనిమిది భుజముల • నటకి వైవ, మ్రోడులం బోలువారలు • మోహరించి.

తే॥ వారి శస్త్రాస్త్రములతోడ • బాహువులును, తునుఁగ నురములబలిమిచే • దురము సేయు
రక్కసులతలల్ సునిశితా • స్త్రములఁద్రుంచి, పాఱఁజూడ ముక్కుఁదియును•పాఱిపోయె

తే॥ కనలు సింహంబుచేఁ గరి • ఘటలుగూల, హస్తమును నెత్తిపై కెత్తి • యడలిపఱచు
కరిణిఁ బోలి శూర్పణఖ యా • ఖరునికడకుఁ, బోయి జరిగిన వృత్తాంత • మునువచించె.

క॥ వృషవాహనునకు నరుదగు, విషమనఁదగు ఖరుఁడు దనుజ • వితతి మడిసెనే?
విషధరుఁడు గరుడు మ్రింగెనె?, విషమించెనె? యనుచుఁ గనులఁ • విషముం గ్రక్కెన్.

తే॥ సింగములను భీతిల్లగ • ర్జించి ఖరుఁడు, రథముఁ దెండు సైన్యంబుల • రండనుండు
త్వరగ వాయింపరేమి ప్ర • స్థానభేరి, లెండులెండని పడఁ గద • లించె సేన.

తే॥ స్వర్గపాతాళములు వడ • వడ వడంక, భేరిమ్రోఁగ లెక్కఁదరాని • వారిదములు
కెరలు కరణి యయుత్సుజి • గీషువులగు, రధికులెల్లరు గుంపులై • ప్రబ్బినారు.

తే॥ గురుతరాభీల ఘాంకృతుల్ • ఘోషములుగ, వీఁగు భుజములె యలలుగా • విలయవేళ
పెద్దకడలి ప్రభంజన • పేర్మిరణమున, రేఁగినట్లు విజృంభించెఁ • బృథులసేన.

ఉ॥ ఆఁకలి యింకదీఱునని • హర్షముతోఁ దిరుగాడు శాకినీ
డాకినులట్లు దట్టపుయి • డంబుగ మిన్ను మఱుంగుచేసి య
స్తోకగతిన్ వెలుంగు కడుఁ • దోరపుఁ దెక్కము లోలిఁ బర్వఁగా
నాకులు భీతినొందఁ గద • నంబునకుం జనె సైన్యసంఘముల్.

తే॥ బంధములఁ ద్రెంచికొని స్వేచ్ఛ • బరుగువాజు, లెండుతొండముల్ గలుగు వే • దండములవఁ
గ్రాలు దానవకరముల • ఖడ్గనికర, ఘర్షణమున నగ్నులు పుట్టి • కాన యెరియ.

క॥ పంబల రొదతో నేమీ, శంబరవము గలియ నిరుల • సంఘాతంబుల్
పంబి కమలాప్తుతో సమ, రం బొనరుప వచ్చెననఁగఁ గ్రాలెన్ సేనల్.

క॥ అహిరాజు మేను గ్రుదివద, మహి నిలుకడ దప్పి క్రుంగ • మాత్రొడ్డి మహా
మహి ధరము లొక్క వరుస ని, వహమ్ముగ రఘురాముపైకి • వచ్చినవనఁగన్.

తే॥ పులుల గుంపులో? వారిద • పుంజమొక్కొ?, వారణాళియొ? పర్వత • పంక్తియేమొ?
కాదు కాదు హర్యక్ష ని • కాయమనఁగ, సాయుధీయ బహుళ సైన్య • చయములరిగె.

సీ॥ అరికట్టరానట్టి • యమునిపోలిన యనేక సహస్ర వితతపులౌ • కొల్పులములు
శరనిధియో యనఁ • బొరలి వచ్చునపుడు, శరభ సింహ గజ భీ • కర లులాయ
శార్దూల జంబుక • శ్వాన భూత పిశాచ, గంధర్వకిటి వృష • గార్దభములు
కట్టంగఁ బడినవి • కంటికందిన యంత, దవ్వుగాంచెడు గృధ్ర • తండయుతము

తే॥ లగుచు జయశంఖ నినదంబు • లచరుచుండు, రథచయంబులు సూక్ష్మనే • త్రములురక్త
వదనములు గల వారణ • వ్రజము వాయు, గమన మొప్పుతురంగముల్ • గములు గట్టె.

సీ॥ పరశువుల్ శక్తులు • వజ్రఖడ్గంబులు, ముసల తోమర శూల • ముద్గరములు
దండముల్ వంకర • దండముల్ పాశముల్, వక్రకుంతంబులు • వజ్రములును
చక్రముల్ కుంతముల్ • శంఖముల్ బాణ బా, ణాస నాంకుశ గదా • ద్యాయుధములు
భానుఁదగ్నియు సిగ్గు • పడనొప్పు కాంతులు, రక్తమాంసములతోఁ • గ్రాలునవియు

తే॥ వేలుపుల కెల్ల బాధ గ • ల్పించినవియు, విజయ చిహ్నంబులంగూడి • వెలయునవియు
నైన హేతి సందోహంబు • లన్ని యెడలఁ, గిలుకఁ దళతళమనుచుఁ గ్రిక్కిఱిసిమెఱసె.

సీ॥ బయలు దేఱినసైన్య • పతులనొక్కొక్కరు, వేయి గౌరుల చేవ • వెలయువారు
భూమండలము నొక • ముద్దగాఁ గొనువారు, క్రూరాగ్ని వంటి క • న్గ్రొల్లవారు
పదునలువురు వారి • బలమొక్క పౌకరికి, నలువది లక్షలు • పఱఁగుచుండు
పలువురు చతురంగ • బలమెనిమిది కోట్ల, నలువది లక్షలు గలుగుననియు

తే॥ ఒక్కొకని దళమొక కోటి • లెక్కయనియు. పదునలువురు నాయకులకుఁ • బదియునాల్గు
కోట్ల సైన్యంబులనియుఁ బెక్కురుచచింతు. రమితమై లెక్కయిదరాని • దదినిజంబు.

సీ॥ బలయుతుల్ పిడుగుల • వలె బొబ్బలిడువారు, విసరు కైదువు కేల • వెలయువారు
బ్రహ్మచే వరములఁ • బడసిన వారలు, మొగుళులు గిరులనఁ • దగినవారు
దురహంకృతులు తమ • దోర్బలశక్తికిఁ, దగువారు లేరని • నెగయువారు
ఆకాశమును కొల్వ • నగు నొడల్గలవారు, కఠిన విశాల వ • క్షములవారు

తే॥ ధరణిఁ గొల్వంగఁ దగిన పాదముల వారు, విబుధులుమతింపు సేయఁ గావించు సమర
మిదియటంచు వీరావేశ • మెనయు వారు, మొగి నహంపూర్వికగ నని • మొనయువారు

సీ॥ అమరులు వైచిన • యాయుధముల నుగ్గు, గావించు దృఢ దోర్య • గముల వారు
... ... • ... గాఁగి యుండఁగఁ జేయు, చండశాసనములఁ • జలిపినారు

హాలాహాలంబగ్ని • యదరి రూపొందిన, గతి నున్న కాయముల్ • గలుగువారు
రక్తకేశములు క్రూ • రత్వంబు వక్రదం, తమ్ములు మిడిగ్రుడ్లు • తనరువారు

తే॥ కాటుకయుఁ దెల్పెయనఁదగు • కట్టివారు, బలిమి బెడిదంబుగని పితృ • పతియుఁదనకు
మిత్తులనుచు భీతింజెంద • మిడుకువారు. జడుపు దయసుంతయును లేని • యెదఁదవారు.

సీ॥ గండపెండెరములు • కాళులఁగలవారు, పుష్పహారములచేఁ • బొలుచువారు
కవచులు రత్నకం • కణు లురుదంష్ట్రిలు, జ్వాలలవంటి కే • శములవారు
సంగరోత్సుకులు తు • రంగముల్ సింగముల్, క్రోఁతులు భూతముల్ • ప్రేతములును
శరభ భల్లూకముల్ • శార్దూలములు సార, మేయంబులను శంక • మీఱువారు

తే॥ నిప్పులం బోలు మొగముల • నెగడువారు. కాలకూటంబుఁ బోలిన • కనులవారు
కాలు సేతులు మొగములు • గణన సేయ, మూఁడు నాల్గైదులేడులై • పొనరువారు.

తే॥ వజ్రియును కోపఘూర్ణిత • వదనమరసి, బెడిసి వెన్నుచూపఁగఁదగు • బెట్టిదులును
బవరమే లేమిఁగండూతిఁ • బడసియున్న, భుజగిరులు గలవారలు • భూరిబలులు.

సీ॥ యక్షులనుండి కొ • న్నవి రాక్షసేళు లి, చ్చినవి దేవతల వం • చించి లాగి
కొన్నవి గంధర్వ • గుహ్యక సిద్ధుల, బాధించి కైకొన్న • ధ్వజచయంబు
జాలరు గొడుగులు • చామరంబులు స్యంద, నవితానములు నిండి • కవియుకతన
మార్తండు కిరణముల్ • మఱుఁగు పడంగఁ జ, తుర్దశ లోకముల్ • తోడరిగెలుచు

తే॥ దణులు పదునల్వురును వారి • దళపతులును, ఖడ్గఖేటక శూలాది • కములుదాల్చి
పులులవలె సింహములవలెఁ • బలముమెఱసి, దాడి వెడలిరి జగము • తల్లడిల్ల.

తే॥ విండ్లుకత్తులు గలవారు • పెనపులపయిఁ, బండ్లు కనఁబడు వారలు • పైఁడికొండఁ
బెల్లగించు వారలు దైత్య • పల్లునాజ్ఞఁ, దీర్చుటయె ముఖ్యమైయుండు • దీక్షవారు,

చ॥ త్రిశిరుఁడు దూషణుండు పెను • తేరులనెక్కి జయేందిరన్ వెసన్
వశ మొనరించి నట్టి ఘన • హి గదాదులఁ దాల్చియుద్ధ క
ర్కశులగు వీరవర్యులు స • కాశమునన్ విజయాంక గీతముల్
విశదముగాఁ బఠింపఁ గడు • వీఁకను వచ్చిరి సంగరార్పటిన్.

ఉ॥ మిక్కుటమైన మల్లభట • మేఘ కదంబము భేరి మ్రోఁతతో
జక్కరతేఁడు మిన్నొరయు • స్వర్ణగిరిం దగఁజుట్టినట్టులై
మొక్కలులైన రక్కసులు • ముంగల వెన్కల నన్ని ప్రక్కలన్
నిక్కుచు రాఖరుండు పయ • నించె జగంబులు బెగ్గడిల్లఁగన్

మ॥ మదమాతంగ ఘటల్ తురంగ చయముల్ • మౌల్యంబులున్ దేరులున్
మదఫేనార్ద్ర మహీతలంబునఁ జరిం • పం ద్రొక్కుడైయెండిపె

ల్లిదమై ధూళి వియత్తలంబు పరవన్ • లీలన్ జగద్బంధు ప
చ్ఛాదనంబందిన గుఱ్ఱముల్ రథము న • చ్ఛంబయ్యె వీక్షింపఁగన్.

ఉ॥ సాగర ముల్బణంబయిన • చందమునన్ మితిమీఱి క్రొల్వలం
బాగతి సాఁగ బాఱఁగ వ • న్నాంతరమెల్లను ధుక్కియయ్యె శై
లాగములందు మింటఁగల • నభ్రములన్నియు నెండెఁ; బూఁడెఁబో
సాగరమన్న రాత్రిచర • సైన్యరజంబు వచింప నెట్లగున్?

ఉ॥ కొండలమీఁద వేఱు పెను • కొండలు వింతగ నెక్కురీతి వే
దండ శిరంబులందు సెగ • దాఁకు విసంబును బోలి హింస ఱు
ద్దండతఁ జేయు రక్కసులు • దాఁటుచు మీటుచు హుంకరించుచున్
ద్దండితనంబుఁ జూపుచు ము • దంబున నేగిరి కొంద ఱుద్ధతిన్.

శా॥ మాయాబంధము పూర్తిగాఁ దొలఁచు స • న్మాన్యాశికిం ద్రోవ నే
చాయన్ శక్యముగాక తోడనె నిజా • సంబంధి ప్రాణంబులం
బై యామ్యేశున కందియిచ్చు రుజతే • వన్ సైనికాగ్రంబునం
దాయుర్వర్ధన సూచకంబుగఁ జన్నెం • బ్రావేశయై విగ్రయున్.

ఉ॥ భేరి రవంబుచే గగన • వీథిఁ బయోదము లోట నొందఁగా
జ్యారుతికిం గడుంజడిసి • గ్రహాదినులుం బయిలోడి పాఱఁగాఁ
బేరులివుల్ వినంబడఁగ • వెన్నుని ఱెంకియు లజ్జనూనఁగా
వీరవరేణ్యులున్న యట • వీస్థలిఁ జేరె సురారిసైన్యముల్.

చ॥ పరవిన సేనఁ గాంచి మృగ • పక్షులు చూపులు దిగ్భ్రమింపఁ, ద
త్తఱపడి నోరులెండఁగ, రు • తంబులు గీద్పడ, మేలుసోల, దె
ప్పరిలుచు రోఁజుచుం బఱచెఁ • బార్థివ పుంగవు తోడ శత్రు భీ
కర ఖరసేనరాక వడి • గామును దెల్పెడు వేగులోయనన్.

శ్రీరాముఁడు యుద్ధసన్నద్ధుఁడగుట.

చ॥ ఘనులగు రామలక్ష్మణులు • క్రన్నన ధూళిదివంబు గప్పుటల్
దనుజుల పాదఘట్టనఁ బొ • దళ్ల మహీజములుక్కికూలుని
స్వనములుభీతిఁ బాఱు మృగ • పక్షుల గందరగోళ పాటు చూ
చిన తటి దైత్యసైన్యములు • చెచ్చెర వచ్చెనకాఁ దలంచుచున్.

శా॥ తూణీరంబులు పూని ఖడ్గకవచా • దు ల్దాల్చి హస్తంబునన్
బాణాసంబు ధరించి లక్ష్మణుఁడు కో • ప స్వాంతుఁడై రాము గీ
ర్వాణ ప్రార్థిత జన్ముఁ గాంచి నను సం • గ్రామార్థి నంపుండి యా
యేణీలోచన తోడ నిందలరి నా • యేపుం బరీక్షింపుఁడీ.

మ॥ అనుడున్ రాముఁడు తమ్ముఁగాంచి వినుమ • న్నా! మున్ను నన్నర్థిమై
మునిసంతానము కోరె రాక్షస బలం • బున్నేనె మాయింతుఁగా
కని పంతంబును పూనియుంటిని మదీ • యంబైన పల్కుల్ వృథా
చన కుండం బరిమార్తుఁ గావు మిట భూ • జాతన్ మది న్నెమ్మదిన్.

మ॥ అని తమ్ముం గడు బుజ్జగించుచు నర • ణ్యంబెల్ల నాశంబుగా
నని సేయం జనుదెంచు నద్దిఖర సై • న్యంబంచు నూహించి క్ర
న్ననఁ గోదండ తనుత్ర తూణములు పొం • దం దాల్చి సన్నద్ధుఁడై
యనుజుం గ్రమ్మఱఁ గాంచి యిట్లను ఘన • శ్యాముండు రాముం డొగిన్.

శా॥ అన్నా! క్రమ్మఱ టక్కు జంబయిన యీ • యాయోధనం బందు నన్
గ్రన్నం దాఁకిన దైత్యమర్త్య సుర సం • ఘంబుల్ బలంబేది యా
పన్నత్వంబునఁ గ్రుంగి మ్రందునని చె • ప్పన్ లేదు దోస్సత్త్వ సం
పన్నత్వంబున ప్రాలుమాలికఁ దొలం • పం బంపుమా వేఁడెదన్.

ఉ॥ నావుడు లక్ష్మణుండు రఘు • నాథు పరాక్రమ సత్త్వసంపదల్
వావిరిఁ గాంచు వాఁడగుట • భ్రాతృ నిదేశము మీఱకుండ సం
భావనసేయు వాఁడగుట • మాఱు వచింపఁగ లేక మ్రొక్కి బా
ష్పావిల నేత్రయైన జన • కాత్మజ చెంగట నిల్చె భక్తిమై.

శా॥ తాటంకంబులఁ దాల్చు పూర్ణశశి నొం • దం బూచు పూఁ గొమ్మకున్
సాటిం జెందిన సీత సోలిపడ ని • ష్వాసంబు తోడ న్ని రా
ఘాటం బొప్ప మహా గుహన్ వెడలు సిం • గం బట్లు రాముండు దో
షాటుల్ గర్జిల వీడెఁ బర్ణకుటి నిం • ద్రాదుల్ ప్రహర్షింపఁగన్.

చ॥ నిడుపు వెదుళ్ళఁ బుట్టు చెడు • నిప్పడవిం దమ వంశ సంతతిన్ /
బొడవడఁ జేసి తీలుపడు • పోలిక నొప్పిన చుప్పనాతి త
ల్లడపడి రాముఁగాంచి మన • లం బరిమార్పఁ బ్రతిజ్ఞఁ గొన్నయా
దుడుకఁ డితండె యంచుఁ దన • తోయము వారికిఁ జూపెనాతనిన్.

ఉ॥ నింగిని రశ్మిఁ గ్రుంచి రవి • నిల్వ విమానములన్ జరించు వే
ల్పుం గమినోర్చి కీర్తి పొలు • పుం గడియించు ఖరుండు భూమిభృ
త్పుంగవుఁ గాంచి రాక్షసుల • తోడ వచించు మనుష్య నీతనిన్
మ్రంగఁగఁ జేసి నే విజయ • మాల ధరించెదఁ జూచుచుండుఁడీ.

చ॥ దుడుకఁ డొకండు వీఁడు! మన • దుర్దమ సైన్యములెల్ల నిల్వ నీ
యడవియె చాలకున్నది! మన • యంబున నేఁ గొనుగెల్పు గొప్పదై

యదరునె? యల్పకార్యమిది • యందఱుఁ జూచుచు నుండఁ దేనె యొ
క్కఁడుపున వీనిఁ బట్టికొని • ప్రాణము తోడుత మ్రింగివైచెదన్.

చ॥ ఖరుఁడిటు పల్కుచుండఁగ న • కంపనుఁడన్ బుధ తల్లజుండు సం
బరమున నడ్డువచ్చి విను • మా యొకవాక్యము దైత్యనాథ! సం
గరమున మిక్కిలింగినుక • గాంచుట మంచిదె కాని నేఁడు దు
స్తరత దుర్నిమిత్తములు • తారొకనెఁ గాంచుమ యంచు నిట్లనున్.

అకంపనుఁడు ఖరునకు దుర్నిమిత్తములు దెలుపుట.

తే॥ తోయదములు గర్జించి నె • త్తురులు గురిసె, నర్క బింబంబు పరివేష • మమరెఁ జూడు
నీధ్వజము మీఁదఁ గాకముల్ • నిగిడిపోరి, పడుచుఁ బనవుచుఁ బొరలాడు • పగిదిఁ గనుము

తే॥ ఖడ్గధారలపై మషీ • కములు మసరె, నెడమ కనులు బాహులు వీఁగె • నెక్కటులకుఁ
గుదిర లెల్ల నిల్వనె తూఁ • గుచును పడియె, నూళ వెట్టెఁ గుక్కలు నక్క • లొక్కటి

తే॥ మదజలముగార్చెఁ గరిణులు • మదకరులకు, విఱిగెఁ గొమ్ములు మహితూలఁ • బిడుగులరా
దెసలు మండె శిరంబులఁ • గుసుమచయము, పొలసు వాసన వీచె నీ • పొలముగనుము.

తే॥ ఇట్లగుట వీని నరుఁడని • యెన్న దగదు, వీనిఁ జూడఁ దోఁచునవి యె • న్నేని గలవు
వన్ను మన మాయ లిచ్చటఁ • బనికిరావు, మీఁదు కినియక నన్ను క్ష • మింపవయ్య.

చ॥ అనుడు జగంబు లొక్కపరి • యల్లల నాడఁగ నవ్వి యా ఖరుం
డను విబుధావళుల్ మెదుగ • నాజిని నూఱఁగ సన్నె పొత్రముం
జెనసిన మద్భుజాగ్రములు • చెచ్చెర మిక్కిలి బూరటిల్లె నా
వినుత పరాక్రమ స్ఫురిత • వృత్తి మనుష్యుల కంత చుల్కయే?

క॥ అనుచుండ సింహమును గవి, సినసామజములను పోలి • శ్రీరాముని దై
త్యుని సైన్యము దట్టముగాఁ, జెనసె నుడిసె నార్చెఁ బేర్చెఁ • జిడిముడి పడుచున్.

ఉ॥ విండులు వంచినారసుర • వీరులు పిమ్మట రాఘవుండు కో
దండము వంచి బాణములు • దట్టముగాఁ బఱపంగ ధారలై
దుండిగ వారువంబులకుఁ • దున్గెఁ బదంబులు నిడ్డుపాటుచేఁ
గొండలఁ బోలెఁ దొండములు • కోల్పడి కూలె మతంగజంబులున్.

తే॥ విఱిగె శూలముల్ ఖడ్గముల్ • మురిసెగదలు, తెగియె భిందిపాలంబులు • త్రెవ్వె విండ్లు
తునిగెఁ జక్రముల్ దండముల్ • త్రుంగెఁ దోమ, రములునుగ్గయ్యెఁ గేడెముల్ • వ్రయ్యఁ

క॥ చెడియెం గరుల పదంబులు, పడియెం గంకణము లొరయ • భల్లకరంబుల్
మిడిసెం దలల మలలు మఱి, బెడిసె శతాంగములు భిన్న • భిన్నాంగములై.

చ॥ ఖరువుల డుస్సి యండఁగల • గంధగజంబుల డుస్సి వే దిగం
తరములఁ జొచ్చురాఘవుని • దారుణ శాత శరాళిచేత ని
బ్బరముగ వీరలక్ష్మికి ని • వాసములౌ దనుజాళి వక్షముల్
విరిసెను శీర్షముల్ తెగియె • వెల్లువలై ప్రవహించె రక్తముల్.

॥ కంజనేత్రుని యస్త్ర మొ • క్కండు నూర్లు, వేలు లక్షలు కోటులై • పెరిఁగి గిరులొ
గిరుల శిఖరములో యనఁ • బరఁగు సోఁకు, మూఁకలం గూల్చి పీనుగు • ప్రోగుచేసె.

ఉ॥ ప్రాఁకులు కారుటగ్గిఁ బడి • ప్రేలుచునున్న తెఱంగునం దలల్
ప్రేఁకన త్రుంగ ముండెములు • ద్రెళ్లెను రక్తమయంబు లౌచుఁ బై
వాకసమందు పాఱు కమ • లాక్షు శరావళి వారి ప్రాణముల్
వీకున మ్రింగ వెంటఁబడి • వీడక యేగిన చందమై తగెన్.

ఉ॥ స్త్రీల కనుంగవం బలెనే • దీర్ఘములై బెడిదంబులైన శ్రీ
లోలుని వాఁడి తూపులరి • లోకము ఖడ్గ కరంబు లుర్లఁ గం
ఠాలి తెగన్ శిరాలు విరి • యంగఁ బదంబులు ద్రెవ్వఁ జూపఱుల్
సోలఁ జెదర్చె దిక్కులకు • సోఁకుల వింతగు శీర్షరాసులన్.

మ॥ క్షితిభృద్వీర మహేంద్ర చాప శర వృ • ష్టిన్ జాఱు కీలాల సం
హతిదై తేయ కబంధబంధవృతి యే • పారన్ మహౌఘంబులై
తత విస్ఫార వనాశయాశిగ వనాం • తం బెల్లఁ దత్పూర్వ సం
స్థితి మార్పుం బడి యెప్ప టట్ల వెలసెన్ • జిత్రంబుగాఁ జూచుచోన్.

॥ అ రక్త సాగరంబున, శూర శిరో బాహుదండ • శూల పతాకా
వారణ రథగజ ఘోటక, వారంబులు దేలియాడెఁ • బరిపరి విధులన్.

॥ అప్పుడు బలియురు కొందఱు, నిప్పులు గ్రక్కుచును చూచి • నిగుడుచుఁ గొండం
గప్పిన జీమూతము లనఁ, గప్పిరి శరవృష్టి తోడఁ • గాకుత్స్థవరున్.

॥ వారల బాణాసారము, వారక యాతఁడు హరించి • పఱపి దెసలకున్
ధారణి నడుము విఱుగఁ గాం, తారము నిండంగ నఱకె • దైత్యుల శిరముల్.

॥ అట్టలాడెఁ గ్రొన్నెత్తుట హరులు కరులు, మునిఁగెదైత్యవరుల క్రొవ్వు • ముక్కువలకు
మేసవి ద్రక్కుచు భూతముల్ • మేలుమోవ, లేక మెలమెల్లఁ గాల్గద • లింపసాగె.

॥ కల్లు మత్తు వంచనమును • గలుగు నసుర, వరుల నేత్ర రత్నంబులఁ • గరట చయము
కొల్లగొనె; ధర్మ సత్త్వము • కుంఠితంబు; దుష్టులకుఁ జేటుమూఁడుట • కష్ట తరమె?

చ॥ ఇరులఁ దొలంచు భాను క్రియ • నేచిన రాఘవు మీఁద నీఁ టెలం
దొరసిన రోష దృక్కులను • దొందడి సేసి యుగాంత కాల భీ

కర జలదంబు లొగ్గి వడ • గండ్లు వెలార్చిన లీల యామినీ
చర నికరంబు లొక్కమొగిఁ • జల్లె వెసన్ సకలాయుధంబులన్.

సీ॥ వీరువైచినవారు • వీరువీచినవారు, వీరు వేయఁ దలంచు • వారలనియు
వీరు నేర్చినవారు • వీరునేరనివారు, వీర లెక్కటివోరు • వారలనక
నిలిచిన వారల • నరిగిన వారలఁ, గాందిశీకులఁ దిట్టి • కలవువారి
రేఁగెడు వారల • రేఁపు వారల నెది, రించు వారల హుంక • రించు వారిఁ

తే॥ గసి మసఁగి త్రుంపఁగా మస్త • కములుకొన్ని, మేఘమండలమునఁగొన్ని • మిథునరాశి
గొన్ని ఋక్ష మండలమునఁ • గొన్ని గిరులఁ, గానలోఁ గొన్ని కొన్ని ది • క్కరులఁజే

చ॥ తరఁగల తోడి శోణిత న • దంబులఁగూర్చ సురారి శైల కం
దరములఁ దొల్చు రామవిభు • దారుణ శాత శరాళి భూమిపై
గిరుల పయిం బయోదములఁ • గీల్కొనెఁ గొన్ని పయోధిఁగొన్ని క
ర్బురుల తను వ్రణంబులను • గ్రుచ్చుచుఁ గొన్ని యెలర్చె నెల్లెడన్.

ఉ॥ హారయుతుల్ మహోజ్జ్వల దృ • గంచితు లాయుధ హస్తు లుత్కట
స్ఫార శరీరులౌ మగలు • భానుకులేశు శితాస్త్రపాళిచే
నురలి తునింగి నుగ్గయి శ • రోద్ధత ఘోర సమీరణంబునన్
శరధిని చేర నిర్జరులు • సంతస మందిరి నింగి నార్చుచున్

చ॥ ప్రబల తురంగ సంహతి త • రంగ వితానము గాఁగర క్తమ
కబరజలాన గుండెలను • కంజ వనంబు రహింప వారణా
లిబికిన నక్ర బృందముగ • నూడిన ప్రేవులు శైవలంబుగా
గబగబ భూతరాజి దుమ • కన విలసిల్లె రణోర్వి సంద్రమై.

ఉ॥ కొందఱు కుయ్యివెట్టి రొక • కొందఱు సోలిరి కొందఱీల్గఁగాఁ
గొందఱు పొట్ట వ్రీల మటి • కొందఱు కాళులు చీల జోలుచుం
గొందఱు దొర్ల నెత్తురునఁ • గొందఱు మున్గుచుఁ జచ్చి తేలఁగాఁ
గొందఱు పాఱఁ గొందఱటఁ • గుందిరి రాముని బాణవృష్టిచే.

ఉ॥ వ్రంతల భీతిఁ బాఱు సుర • వైరులఁ గాంచుచుఁ దిట్టి నవ్వి కా
లాంతకుఁ బోలు రాక్షస • గణాధిపతుల్ పదునల్వు రొక్కటన్
ద్రుంతము క్రుంతమంచు ఘన • దోర్బల గర్వమునన్ మహోగ్ర దు
ర్దాంత విషంబు నా నదరి • దండడిఁ జుట్టిరి రామచంద్రమున్.

తే॥ శివుని కవిసిన త్రిపుర దా • నవుల కరణి, రాముఁ గవిసి మతింపక • రాఁజు కనలుఁ
గమలఁ జూపుచు మేఘంబు • నెనయు ధనువు, కేలఁగొన్న యాతనిఁగొట్టఁ • గిట్టినారు

చ॥ ఒకరుఁడు ఖడ్గమున్ వయిచె • నొక్కరుఁడు చక్రముఁ ద్రిప్పి వీడె వే
టొకరుఁడు పాశమున్ విసరె • నొక్కఁడు తోమరమేసెఁ జేవ నిం
కొకరుఁడు కొండలం బఱపె • నొక్కఁడు దండము వీచె నుగ్రుఁడై
యొకరుఁడు కేరితిట్టె మఱి • యొక్కఁ డదల్చె నొకండు హూమ్మనెన్.

చ॥ వెలువడు రామ శాత శర • బృందముచే రథ రథ్య వర్గముల్
వ్రాలిసె మతంగజంబులును • భూమికి వ్రొగ్గెఁ దురంగ సంఘముల్
తలలను కోలుపోయె నవి • తామరసాప్తుని చుట్టె గుళ్ల నాఁ
దొలఁగిన సోఁకుమూఁకయును • దోరె రణస్థలి పీన్గు కుప్పగాన్.

ఉ॥ సోలిన దైత్య దేహముల • శోణితముల్ వ్రణరంధ్రముల్ విడన్
జాలుఁగఁ జిఱ్ఱున న్నెగసి • క్ష్మాతలమెల్లను కప్పివైవ దే
వాలియుఁ గేల మూసికొనె • నక్షియుగంబుఁ గృతాంత దూతలుం
గాళులు నొవ్వఁ గాఁపడును • కాఁచుచు మోచిరి ప్రాణబృందమున్.

ఉ॥ ఓలి పిశాచము ల్దిరుగు • యుద్ధము నున్మద వృత్తిఁ గోరు దై
త్యాళుల వక్త్రగహ్వరము • లందు శునీతతిచొచ్చెఁ దచ్ఛిరః
పాళుల నక్కలెక్కఁదమ • వాత శరంబులు గ్రువ్వవారి ము
గ్జాలముఁ జేరు కర్బుర ని • కాయము హ్రాదినులట్లు గ్రమ్మఱెన్.

చ॥ తలలురలెన్ గనుల్చెదరెఁ • తన్నయనంబుల నిప్పుకల్ వదెన్
మలలుగ నేల దొర్లినవి • మత్తగజంబులు దిక్సమూహ మ
ల్గల పడెఁ గొల్మినట్లు మిడుఁ • గుర్లెగసెన్ సమసెన్ వరూధినుల్
లలిత నృపావతంసు కర • లాఘవ మెట్లు వచింప శక్యమౌ?

తే॥ స్యందములతో నాయుధ • చయముతోడ, దళపతులు పదునల్వురు • తక్కువారి
పైనికనికాయ మెల్లను • సమసి వ్రాలను, కంపుగలరక్త జలధిలోఁ • గలిసిపోయె.

ఉ॥ వారలు సంగరాంగణము • వారకచూచి శిరంబుతోడి వా
రేరును లేమి రాముపయి • నేపునమండుచుఁ బండ్లు గీఁటుచున్
మోరలు నిక్కఁగా నరద • ముల్ రఘువర్యుని క్రేవఁ ద్రోలుచున్
ధీరత హుంకరించుచు మ • దించుచు గర్వపు మాటలాడుచున్.

ఉ॥ వచ్చినఁ గాంచి రాఘవుఁడు • వాఁడిశరంబులు నాఁటనేసి యొ
క్కచ్చునఁ దచ్ఛతాంగముల • నర్వుడు సేయ గుఱాలు సారథుల్
విచ్చిన నేమి లచ్చులును • వ్రీలిన టెక్కెములున్ యుగాంత మం
దెచ్చిరి గాలిచే నెగసి • యేగెడు పోలిక దోఁచె మింటిపై.

తే॥ స్యందనము లట్లు సమయఁ బ్ర • చండ భంగి, నవుడుగఱచుచు భూమియు • నగలునట్లు
క్రిందికిం దూఁకి ధనువులు • కేలఁదాల్చి, పిడుగులం బోలు శరములు • విడిచినారు.

తే॥ దిశల భేదింపఁ జాలిన • నిశిత విశిఖ, తతుల నడుమన ఖండించి • దాశరథియు
వారి బాణాసనంబుల • పరుసపెట్టి, విఱిచి మానిచె వారల • వింటిపోరు

క॥ కోపమున వారు కొండల, నేపున బెకలించికొని ది • నేశుని తేరుం
బ్రేపు చెడ • నెత్తి పయికా, టోపంబున వైచి రుగ్రుఁ • డున్ దిగులూనన్.

క॥ గొనయముతోఁగను బొమ్మలు, నినకులునకు వంగె వాహి • నీశుల తలలున్
ఘన గిరులతోడఁ బడె మే, దినిపయిఁ గరలాఘవంబు • దివ్యులు పొగడన్.

క॥ ఈలాగు వారు గూలఁగ, మూలబలము గదిసి రాము • ముట్టెం బెలుచన్
బోలఁగ దివి భువి దెసలని, తేలికఁ దెలుపంగరాక • తికమక పడఁగన్.

తే॥ దుందుభులతోడ నేనుఁగుల్ • క్రందుసలిపెఁ, గటుగుణధ్వనితోడ శం , ఖములుమొరపె
తురగ హేషలతో రణ • దోహలులగు, రక్కసుల పేరెలుంగులు•పిక్కటిల్లె.

ఉ॥ అంబర వీథి నిండెనసు • రావలి కైదువు లెల్ల వాని మ
ధ్యంబునఁదూఱి రామవిభు • దారుణ మార్గణరాజి నుగ్గునూ
చంబుగఁ ద్రుంపఁగాఁబెటిలి • చయ్యనమింటికి నేగ నిర్జరా
ఘంబులు పాఱె దిక్కరులు • కన్నులనార్చె జగంబు బెగ్గిలెన్.

త్రిశిరుని సంగరము.

మ॥ బలవంతుండు పసిండి బొమ్మికము లు • ద్భ్రాజిల్లు వాఁడుం గడున్
దళము ల్గలిగినవాఁడు మూడు తల లు • ద్యద్రీతి రాజిల్లు సోఁ
కులమున్నీఁడు ఖరానుజుండు గిరి • క్రూర త్రిశూలంబు నాఁ
జెలఁగెన్ రాక్షససేనమధ్య శరవృ • ష్టింగూర్చు చాపంబుతో.

మ॥ లయకాలాంబుధియో యనంగ జగముల్ • మార్మ్రోఁగ శబ్దించుచున్
భయద ప్రోద్ధతిఁ దన్నుచుట్టికొనఁ జా • పశ్రేష్ఠ మాత్రంబు తో
డయి యొక్కండుగ నిల్చు రాఘవ విభుం • డవ్వేళ నొప్పెం దమో
మయ రంగస్థలి వెల్గు దీపమన స • మ్యగ్రీతి యుద్ధావనిన్.

మ॥ శరఖడ్గాదులతోడ భీకర ధను • ష్టంకార హుంకార ని
ర్భరరావంబులతోడఁ గ్రూర నయన • వ్యాపారుడై ఁ రాముఁడా
ఖరుతమ్ముంగని వాని సేనను పృష • త్కక్రూర కాఠిన్యమున్
పరదోస్సారముఁ గానిపించె సమతన్ • బ్రాగల్భ్య మేపారఁగన్.

తే॥ తెగెను కాళులు తలలును • తెగెను కేలు, తెగెను తొడలును నడుములు • తెగెను వ్రేళ్లు
తెగెను మోకాళ్ల పాదముల్ • తెగెగొడుగులు, తెగెనుపాశాదికంబులు • తెగెరథోర్వి.

తే॥ అరదములు పతాకలును ర • థ్యములతోడఁ, గ్రుంగి పుడమినిపడియె దుం • దుభులతో
దుండములు తెగి మత్తవే • దండచయము. పిడుగుచేఁ గూలుగిరులట్లు • బెడిసిపడియె.

తే॥ తలలు తెగువారు తెగుటలు, తెలియక శరవృష్టి గురిసి • తీఱుదు రిలపైఁ
దలదెగని వారు రేఁగుచు, జలదము క్రియఁగురియుచుండ్రు • శరవర్షంబున్

చ॥ కరములఁ గేడెముల్బనరఁ • గాటుకకొండలవంటి కర్బురో
త్కరము కబంధముల్, కనక • కంకణ నూపురముల్ ధ్వనింపఁగా
మురియుచు నాడు వేలుపుల • బోటులు జన్నపు రోవెలందులున్
వెఱఁగు పడంగ నాట్యములు • పెక్కువిధంబులఁ జల్పె నయ్యెడన్.

చ॥ గొడుగులు చామరాలు సుదు • గుల్ కరులున్ దెగు బాహువర్గముల్
సుడులుగఁ డెక్కెముల్ పడవ • నోలుపులై తగ రక్తవాహినుల్
కడలిని చేర నుప్పనయి • క్రందుగనున్న సముద్రశీలమున్
విడువఁగఁజేసి నూత్నమగు • పేరిమి గూర్చె రణప్రకారముల్.

తే॥ రామశరములచే శరీ • రములు విడిచి, వక్రదంతులు రక్కసుల్ • స్వర్గవాటి
నమరనారులతోఁ గూడి • తమ కబంధ, ములు నటించు నాటకము లి • మ్ముగను గనిరి.

ఉ॥ వేలుపు టింతులం గలిసి • వేడుకఁగా ననిఁజూచు పూర్వదే
వాలి ధరన్ రఘూత్తము శ • రావలిఁ ద్రెవ్విన స్వీయ బాహులన్
వాలి పిశాచపాళి యొక • వంకకు శ్వానము లొక్కవంకకున్
గ్రోలుచుఁ బోరి లాగుటలు • గోరికఁ గాంచుచు నవ్విరయ్యెడన్.

శా॥ జ్ఞానాస్త్రంబులు సోకఁ జీలిన హృద • బ్జాతంబులన్ దైత్యు ల
జ్ఞానావస్థఁ దరించి పాపముల నో • జం గోసి దివ్యాత్ములై
ధ్యానాసక్తత నద్వితీయుఁడయి యు • ద్ధంబాడు శ్రీజానకీ
ప్రాణేశుంగని రద్వితీయ పరత • త్త్వంబంచుఁ జిత్తంబులన్.

ఉ॥ తుండ యుగంబుతోడి కరి • తోయము నొందిన రామచంద్రు కో
దండ ధనుర్విముక్త నిశి • త ప్రదరంబులు మూల ముట్టుగాఁ
దుండు లొసర్చి నొంచినవి • దుష్టులఁ గాంచిన వారి నెల్లరన్
జండి యశాంతిమై నసృత • సాక్ష్యము వల్కిన వాక్కులంబలెన్.

ఉ॥ రాజిలు తెక్కలొప్పు భ్రమ • రంబు లభించిన కీటకంబు ను
ద్వేజిత రీతిఁ గాంచి తన • తీరు నొసంగిన భాతి పూత ధా

త్రిజ మనోహరుండు తన • తీవ్ర శిలీముఖ రాజిచేత ర
క్షోజన కీటకంబులను • క్షోభిలఁ జేసెను ఖేచరాళిగన్.

చ॥ కడుబెడిదంపు టాముస నొ • కానొక మానిసి సాహసించి యు
క్కడమగ దైత్య సంఘములఁ • గాడుగ బీడుగఁ జేసె నంచు ను
గ్గడువునఁ బంక్తి కంఠునకుఁ • గార్యము దెల్పుననంగ నచ్చటం
దుడిచిన దానవాంగముల • తోఁ జనె లంకకు రక్తవాహినుల్.

చ॥ బలసిన మోహరంబుగల • వాహిని రాఘవు నస్త్రరాజిఁ బో
ర్కలనునఁ ద్రుంగఁ గాంచి త్రిశి • రస్కుఁడు మీఱిన కోప మానియై
కలిసిన రక్తమందు మునుఁ, గం బడు తేరును త్రోలు మంచు నీ
ట్టలముగ నార్చి యాజికిఁ గ • డంగెను దుస్సహ తేజుఁడై వెసన్.

తే॥ సత్యమునకు నెల్లరకును • సాక్షియైన, రామచంద్రునిపై ముఖ • రంబులైన
శాతసాయకములు గుప్పి • చంద్రసూర్య, లకును రాఘవుఁ గనరాని • లలినొనర్చె

తే॥ త్రిశిరుఁ డేసిన తూపులఁ • ద్రెంచివైచి, మరల రాముఁడు పదునాల్గు • మార్గణములఁ
గనక రథము ధ్వంసము చేసి • కడఁగి యొక్క, భల్లమున సారథి శిరంబు • డుల్లనేసె.

తే॥ మఱియు దేవత లార్వంగ • మనుజవిభుఁడు, స్వర్ణపుంఖబాణమున రా • క్షసునిమూఁడు
తలల నొక్కటి ఖండించి • ధరణిఁ బడక, మునుపె రెండవ తలగూడఁ • దునియనేసె.

తే॥ రథము విరుదల వోఁద్రిశి • రస్కుఁడనెడు, పేరు చెడినను బలిమియు • బిగువు చెడక
గగనమున నిల్చితన కార్ము • కంబు వంచి, విశిఖ వర్షంబు గురిసె భూ • విభునిమీఁద

తే॥ భ్రుకుటి వికటంబుగాఁ జూచి • భూవరుఁడు, కారుమేఘంబు మెఱుపుతోఁ • గానఁబడఁగ
గాలిఁ జెల్లాచెదరులైన • కరణి వాని, యంప వానను తూలించె • నాశుగముల.

చ॥ మఱియును దొడ్డ సాయకము • మాటి త్రిశీర్షుని విల్లుద్రుంపఁగా
వెఱవఁడు మోము కాంతియును • వీడఁడు బాహుల సత్త్వసంపదం
దొలఁగఁడు కోప దృష్టులను • దోర్పఁడు కొండలువైచు పోఁడిమిన్
దఱలఁడు వీరవాక్కుల వ • దల్పఁడు వాని కఠంక యెట్టిదో?

ఉ॥ మాయలు వన్ని యొక్కఁడె సు • మాళమునన్ బలుమంది పోలికన్
జేయుచు సింహగర్జనలఁ • జేయుచుఁ గ్రూరతఁ బోరుచుండు దై
తేయుని రెండు పాదములఁ • ద్రెంచుచు రెంటను రెంటఁ జేతులన్
మాయఁగఁ జేయనంతటను • మ్రాలక రాముని బిట్టదల్చుచున్.

ఉ॥ కాళ్లను గేలు పోయినను • కర్బుర వీరుఁడు విక్రమంబునన్
ద్రుళ్లుచు శీతభానుపయి • దూఁకెడు రాహువు పోల్కి నెత్తిపై

సుళ్లను కోఁటలుండు గుహ • చొప్పునఁ గన్పడు బాకి నోటితో
మళ్లక వచ్చువాని దయ • మాలి వధించెను రాముఁ డత్తఱిన్.

చ॥ త్రిశిరసుఁడన్ మహీధరము • దివ్య రఘుప్రవరాఖ్యగోత్ర భి
న్నిశిత శరాశనిం దెగుడు • నిల్వక దూషణుఁ డడ్డగించినన్
పశమటి రక్తవాహినుల • వారక తూఱుచుఁ గాలి పెండముల్
పిశితము ప్రేవులుం దవిలి • వెక్కస పెట్టఁగఁ బాటి రందఱున్.

ఉ॥ కొండలు దేవతా వితతి • గొల్లున నవ్వఁగ భూమి పల్లముం
బొందఁగ దూఁకి పాటి యటఁ • బూఁడిన క్రొవ్వునఁ గాళ్లు జాఱఁగా
నందె మునింగినారు చది • యంటడు పీన్గుల నెక్కి జాఱఁగా
సందుల ద్రమ్మందుచుం దొరలి • చావక కొండలు తప్పి రయ్యెడన్.

ఉ॥ కొండలు మధ్యబాణములు • గ్రుచ్చి పదంబులఁ ద్రెంచి క్రుంచఁగాఁ
గుందుచుఁ గూలినారు మఱి • కొండలు నెత్తురు టేళ్ల మున్గి క్రొ
వ్వొందిన పంకమందు దిగి • యోపిక లేవఁగ లేక కొండలున్
దందడి రక్త పూరముల • దాఁటఁగలేకయె యీల్గి రెందఱో

చ॥ నడుములనుండి జాఱి చర • ణంబుల పైఁ బడి త్రెంచుచున్న పే
రడిదములం గణింపక భ • యం బురు వానిన రీతిఁ బుద్ధియుం
జెడి పరుగెత్తు రక్కసులు • చెచ్చెర రాఘవుఁ డేయు నంపలల్
విడువక వక్షము ల్దొలువ • వీఁకను రాక తొలంగి రా పథిన్.

చ॥ పరువిడుచున్నరక్కసులు • ద్రవ్వి గుహాంతర సీమ కై వడిం
బఱఁగిన వారణోదర నీ • వాసములం భజియించి సన్నిధిన్
దొరసిన మొండియమ్ముల నొ • దుంగుచుఁ గాంచి వయస్య! వీరలన్
దురమునఁ జూడలేదను మి • దో కయివారము లందు రొంటునన్.

దూషణుఁడు దురమునఁ బాఱు సేనలఁ బ్రేరేఁచుట.

ఉ॥ దూషణుఁడందు నిల్చి తమ • దోర్బల శక్తులు గ్రుంగఁ బాఱుచున్
రోషము దక్కు రాక్షసుల • రూక్ష దృగంచలం బరికించి తాపస
ప్రేషిత మానవాధముని . బీరము నోపఁగ లేక పాఱు నో
యోషితలార! నావచన • మొందు వినుం డిది వీరధర్మమే?

చ॥ పిఱికి మనుష్యులం గసుచు • భీతిలి పాఱుచు నిందమోచు న
మ్మొఱకులఁ గాంచి గాజులను • మోదముతో ధరియించు కాంతలున్
వెఱవరు నిబ్బరంబనెడి • పేరఱియె పదిలంబు గాంచు పె
న్మఱవు: భయంబు ప్రాణముల • కొప్పిన తొడగునే? వచింపుఁడీ;

తే॥ జిష్ణుతోఁ ద్రిమూర్తులతోడఁ • జెనకి చేయు, యుద్ధమున నిశాచరు లెవ్వ • రోడినారు?
పిఱికి తనమును మీకోడి • వెఱచిపాఱు, వేలుపులయొద్దఁ గొంటిరే • వెడఁగులార!

చ॥ సుకమునె గాంచి యెల్లపుడుఁ • జొక్కిన రక్కసులార! యిందు మీ
రొక నరుచేత నోటువడి, యొక్కరి నొక్కరు ద్రోచి కొంచుఁ బొం
దికగఁ బురంబు చేరఁగ మ • దిం దలపెట్టితి రేమి? యందు మీ
సకుల పయోధరంబులను • చయ్యనఁ గౌఁగిలిఁ గాంచఁ గందురే?

ఉ॥ జేగుఱు చూపు వెల్లనఁగఁ • జేకొని పాఱెడు పందలార! మీ
రాగిణులైన కాంతల క • రణ్యములం జనువేళ వీఁపులం
దోఁగిన కట్టు గీట్లు రణ • దోహలతం గను పోటు లందురో?
మేఁగిన వక్షముల్ తొడరి • మ్రింగిన తూపులఁ జూపికొందురో?

చ॥ జగములు కూడి మార్కొనఁగ • సాధ్యముకాని భవత్కులోత్తముం
డగు దశకంఠు చెల్లెలికి • నంగము వోయిన నింద చాల కీ
వగ ననిఁ బాఱి మోములను • వంతురె పెద్దల ముందు? మర్త్యుఁడే
మగఁడయి పోరుసల్పె నవ • మానము వేతొకఁ డింతకుండు నే?

శా॥ వీరావేశము తోడ యుద్ధముల వి • ద్విడ్వ్రాతముం గూల్చి త
త్కూరాస్త్రంబులఁ బుచ్చికొన్న విలస • ద్దోర్వీర్యులారా! యిఁకన్
మీరల్ ముత్తెము లమ్మ వర్తకముకై • మేకొందురో? లేక భూ
దారప్రక్రియ కాయుధంబుల నొగిం • దట్టింతురో కఱుగన్?

ఉ॥ మీరలు నా ధనుర్బలము • మిన్నక చూచుచునుండుఁ డాత నిన్
మాఱుతు నేన యంచు జన • మాన్యుని మార్కొనియెన్ భయంకరా
కారుని దూషణున్ సురలు • గాంచి యెడందలయందు దిగ్భ్రమం
దారిరి కాచుకొమ్మని యు • దగ్రుఁడు రాముఁడు నిల్చె ముంగలన్.

రాముఁడు దూషణుని వధించుట

చ॥ దురమున నాయుధంబులును • తుండములున్ రదనంబులున్ గరుల్
బఱియలుగాఁగఁ ద్రుంగె రథ • వర్గము కేతనముల్ శిరోగ్రముల్
పరిపరి త్రోవలయ్యె వరి • పైరుల కోఁతలఁ బోలెఁ గుత్తుకల్
దఱుగఁ దురంగ సంఘములు • దట్టముగాఁ బఱిపై ధరం బడెన్.

సీ॥ రామధనుర్ముక్త • భీమ సాయకములు, ప్రాణంబు లున్నట్టి • పట్లువెదకి
వారి యాయుధములు • బంధుర కవచముల్, చెండుచుఁ గొండల • నుండి పాఱు
నదులకై వడిరక్త • నదులుబ్బి పాఱంగ, డాలుల యందు మై • వాలులందు
తూఱుచు వ్రచ్చుచుఁ • ద్రుంచుచుఁ దజ్జీవ, ములతోడ నచ్చటఁ • గలిసెఁ గొన్ని.

తే॥ యట్లు కలిసి పోనొల్లని • యర్ధచంద్ర, కాండములు గొన్ని కత్రించెఁ • గంఠవితతిఁ
గొన్ని వంచకహృదయముల్ • గ్రొచ్చివైచె, దాసి తొమ్ముల పీఁపుల • దూసెఁ గొన్ని

తే॥ దూషణుఁడు వేయు శరములు • తునుఁగునట్లు, వాని సేనల కైదువున్ • వ్రయ్యునట్లు
యుద్ధ ఖేలఁ గావించి స • మిద్ధ తేజుఁ, డాచమూ సాగరము వట్టి • యడఁగఁ జేసె

తే॥ కాంచి వేలుపు లార్చి మో • దించినారు, రుధిర పూరముల్ చెట్లతోఁ • గుధరములను
గూడఁ బెకలించికొని పాఱెఁ • గ్రూరశరము, లన్నిదెసల సోఁకుల ధర • నడఁచి వైచె

తే॥ దురము గోరి నిల్చిన వారు • కెరలు చుండ, వారి జీవము ల్గొనిపోవు • పనిని దవిలి
విసిఁగి వేసరి శోషిల్లెఁ • బ్రేతరాజు. చెలఁగి పీనుఁగుఁ దిండ్లాట • చెప్పవలెనె?

చ॥ కరులు గుఱాలు తేరులును • కార్ముకముల్ తలలున్ గబంధముల్
గురువులు దేఱు నెత్తురులు • క్రొవ్వుమెదళ్లును కాలుగేలు నా
డొలకముగాఁగ నిండిన ర • ణోర్విని దాఁటి రథంబు రాము ద
గ్గఱ కదలించి తోలుమని • కర్బురవర్యుఁ డదల్చె సారథిన్.

చ॥ తగవున చంపఁగాఁ దిరుగు • దానవదేహ పరంపరాద్రు లె
త్తుగఁ బడియుండియున్ రథముఁ • దొలఁగ గల్గిన గాలిచేతఁ బె
ల్లెగసెను గాలిగుమ్మటము • లేగినకైవడి నట్టి దారిలో
దిగిన రథంబు వొందుగతి • తీరుగ నెట్టులు పల్కశక్యమౌ?

చ॥ తమముఁ దొలంచినట్టి హిమ • ధాముని పోలిక వెల్గు రామచం
ద్రముని నిశాత బాణమను • ధర్మని సన్నిధికిన్ స్వయంబుగాఁ
దమిఁగొని పోవు జీవువలె • దర్పముతోడుత నిర్వదైదు గు
ఱ్ఱములను పూన్చు తేరిపయి • రాసెను దూషణుఁ డాజి రాఘవున్.

తే॥ దాయ నరదంబుఁ జాపంబు • దాల్చుశైల సరణిఁ దేరిపైఁ బొలుచు దూ • షణునిగాంచి
నీదునిలుకడ మేలు! ని • న్మెచ్చవచ్చు, ననెడునంతలో సోఁకు మూఁ • దమ్ములేసె.

చ॥ మురువుగ దిక్కులన్నిలిచి • మోయు గజేంద్రుల తోడ సాయమై
బరువు వహించు కచ్ఛపము • పన్నగ రాజులలోన నొక్కరిన్
ధరణిని మోవ నిల్పి మఱి • తక్కురుఁ దోడుగఁ గొన్న జానకీ
వరు నుదుటన్ ధరించు జయ • పట్టముఁ దాఁకె శరత్రయం బటన్

తే॥ దూషణుఁడు వైచు సమయంబు • దొడ్డకడిమి, లెస్సయని రామభద్రుండు • లేఁతనగవు
తోడ వాఁడి యలుఁగుగొని • తొడరియేసి, తునియలుగవానియరదంబు • ధనువుదునిమి

తే॥ తపసు లాశీర్వదింప వే • లుపులు పొంగ. వలఁతి వైతేని గుఱి దప్పి • బ్రదుకుమనుచు
వాఁడి యమ్మేయ వాఁడును • పండ్లు గీఁటు, క్రూరదృష్టులతోఁ దఱఁ • గోలు పోయె

తే॥ అనుజుతల తెగుటయు రాము • నంపవాన, మును(గు సైన్యంబు గని కదు(• గిని
క్రొమ్ములం గ్గలు దిక్కరి • క్రొమరువిల్లు-నాయుధమ్ములు దాల్చిన • హస్తమెత్తి.

ఖరుని యుద్ధము.

క॥ యము(డును భీతిల్ల దనుజ, చమూ జలధి తోడ రే(గి • చందురుని మొగుల్
గము లలము లలిని కోదం, డము(దాల్చిన రాముపైన • దరి వేష్టించెన్.

క॥ అక్షీణ పాప కర్మలు, రాక్షస వరు లొక్కపెట్ట • రథ గజ హరులన్
దక్షత ఫణిరాజ ఫణము, లక్షమమున నవియ నడపి • రతి రభసమునన్.

శా॥ శ్రీరామ ప్రభు శాతసాయక హతిం • జీకాకులై యేను(గుల్
తీవెన్ నేలకు వ్రాలె వారువములున్ • దేరుల్ రజంబయ్యె(గే
యూరాంచద్భుజముల్ తునింగె మకుట • ప్రోద్యత్సు ఖచ్ఛీర్షముల్
చేరెం ధారిణి(గాళ్ళు త్రుంగె గుదులై • జీరాడె నాంత్ర చ్ఛటల్

క॥ మీటిన ఖడ్గాటవి శూ, లాటవి ధనురటవి తోమ • రాటవి గురుబా
హాటవి మున్నగు దను వం, శాటవి శ్రీరామ శర ద • వాటవి నడ(గెన్.

క॥ తగవే రూపొందిన గతి(, దగు రామ శరౌఘ మపుడు • తారాపథమున్
దగ దూసి చనియె నన మృదు, వగు తనువుల(జొచ్చి దుస్సి • యరుగుటయరు దే

క॥ చుట్టును ముట్టిన మూ(కలు, తెట్టెలుగా(గూల నేగు • దివ్యాస్త్రంబుల్
నెట్టన న్యాయసభను కదు, దిట్టలు కపటమునరో బరుల(• దిగుచుట(బోలెన్

క॥ ఖరు(డను క్రూరాభిఖ్యు(డు, ఖర గుణులగు నసురలెల్ల(• గడతేఱుటచే
గురు కోపి యగుచు శోణిత, శరధిని మందరము వోలె(• జక్కన నిలిచెన్

తే॥ నల్ల కదలిని చనునొక • నావయన(గ, నొప్పు నరదంబుపై నెక్కి • యుగ్రదృష్టి
మిడు(గులులు రాల(జూచుచు • మింటసూర్యు, కరణి వెలు(గుచు రాముని • కడకు

చ॥ భువనము లెల్ల నొక్కపరి • బూది యొనర్ప(గ లేచు నగ్నినా
నెవడి సుతీక్ష్ణు(డై ఖరు(డు • నిల్చిన యంత నుమేరు చాపమున్
దివిరి భువింబడంగ వడి(• ద్రెంచిన దోర్బల వీర్యశాలి రా
ఘవు(డు నిశాత మార్గణ ని • కాయము తేర్చి ధరించి నిల్చినన్.

క॥ అనల జ్వాలల(గురిసెడు, ననిల జవము గలుగు వా(డి • యమ్ములు వేయిన్
జనవరుపై(బఱప(గ నా, ఘను(డును నట్టివియ విడిచి • ఖండించి వెసన్.

క॥ లోకైక నాయకుండగు, కాకుత్స్థు(డు తొమ్మిదింట • గర్బురు నేయన్
పీకున వా(డును నడుమనే, తే(కువ ఖండించి నవ్వె • దిక్కులు వడ(కన్

శా॥ దుష్టుండంతటఁ బోక మానవుఁడసా • ధ్యుండంచు మాయావిధా
వష్టంభుండయి మీఱి దానవుఁడు స • త్త్వస్ఫూర్తి శోభిల్ల దు
శ్చేష్టన్ మేఘమనన్ శరంబులను వ • ర్షింపంగ నిర్నిద్రతా
ధృష్టుం డాద్యుఁడు కిన్కఁ బూని ధనురా • కృష్టిం బ్రకృష్టంబుగన్.

మ॥ ఒక బాణమ్మున వీని యాలము ముగిం • పొందింతు నంచున్ వెసన్
గ్రకచస్ఫూర్తి శరంబు దొడ్డి గుణ మా • కర్ణంబుగా లాగఁగా
ర్ముకమున్ ఫెళ్లన ప్రీలె నిర్జరులు మా • పూర్ణాశలున్ గర్వమున్
వికటంబయ్యెనె యంచుఁ జింతిలిరి వి • ల్వేఁటొందటన్ లేమికిన్.

తే॥ ధనువు విఱుఁగుట కొంటిమైఁ • దనరుటకును, కలఁత నొందక రాముఁడు • క్షత్త్రధర్మ
విధిని తన దీర్ఘ బాహుల • వెనుకపంకఁ, జాఁచి నిల్చిన వరుణుఁడా • సడి యెఱింగి

ఆ॥ చెంత కేగుదెంచి • చింత వలవదంచుఁ, దొలుత జామదగ్న్యు • గెలిచినపుడు
కొనుచు నిల్లడగను • తనయొద్ద నునిచిన, వింటి నంది యిచ్చె • విబుధు లలర.

ఆ॥ విల్లు నందికొనుచు • వినతమైఁ గేల్మోడ్చి, వంచి యెడమ చేతఁ • బట్టి నంత
ధర్మదూరులైన • దానవావళికెల్ల, నెడమ కనులు భుజము • లెగయ నదరె

ఆ॥ త్రుటిని నారి గూర్చి • దురమున యమువంటి, వారు మెచ్చ నొడ్డి • పోరు సలిపి
ఖరుని రథము నూఱు • కఱకుటమ్ములచేతఁ, దుత్తునియలు గాఁగఁ • ద్రుంచివైచె

తే॥ అరద మట్టులు చెడ ఖరుఁ • డార్భటించి, చలము వీడక యంబర • స్థలికి నెగపి
రాము భుజగిరుల్ మునుఁగనా • రాచవృష్టి, మొగులుకై వడిఁగురియించె • మ్రోఁతతోడ.

తే॥ తగ్గుచున్న తూణము నుండి • యగ్గివంటి, శరములం గురియించెడు • ఖరుని చేయి
యక్షయ నిషంగమందుండి • యందుకొనిన, యొక్కయిషువునరాఘవుఁ • డుర్విఁగూల్చె.

తే॥ కుడికరము పడిపోవఁగ • నెడమ చేత, నొక్కయినుప రోఁకలి గొని • యుక్కుమీఱ
వైచినంతనె జానకీ • వరుఁడు దాని, నడుమఁ దుండ్లుగానొక కోల • నఱకివైచె.

తే॥ తాఁకరాని విసముగల • దంష్ట్రలూడు, పాము బుసపెట్టి నట్టులా • బలియుఁడూర్చి
వృక్షమొక్కండు గొనిరాము • వేయుసంత, మొగి నొకేశరమున దాని • నెగురఁగొట్టి.

మ॥ వరగర్వంబున మాయలం బలిసి స • ప్తద్వీపముల్ సప్త బం
ధురలోకంబుల బాధ సేసిన మహా • దోషంబులం బొందఁగా
ఖరుహస్తంబును బోలె వాని తలయున్ • ఖండించి శ్రీరామ భూ
వరుఁ డొప్పారెను మంచువో నలరు భా • స్వన్మండలంబో యనన్.

తే॥ ఖరుఁడు పడుటను గని సుర • వరులుగూడి, యాడిపాడి యానందించి • యడరిపొగడి
పారిజాత సుమంబులా • పంకజాక్షు, మీఁద నొత్తుగఁగురియించి • మిడిసినారు.

తే॥ ఋషులుచేరరా లక్ష్మణా • గ్రిముఁడుముదము, నందిఘోర యుద్ధమునకుఁ • బ్రాణమొందె
వెరల నొంటిమై నున్నట్టి • యొడలి వంటి, క్షోణిజాత యెదురుచూచు • చోటికరిగె

ఉ॥ మింటికినేగి దాఁగు మిడి • మేలపు సోఁకుల మేని నెత్రు దు
వ్వంటిన యంఘ్రియుగ్మము ము • దశ్రుల ధావనచేసెఁ దమ్ముఁ డా
మొంటికి నంటు ధూళియు వ్ర • ణోత్థిత వేదనవోవ నిమ్మళం
బొంటఁ గవుంగిలించె నను • వొందఁగ జక్కవచంటి సీతయున్.

తే॥ ఒక ముహూర్తమాత్రంబున • నుక్కడఁగిన, యసుర రక్త వాహినులు ది • గంతములకు
నడరెఁ గదలి ఘోషంబు నా • నమరులార్చి, పొగడ రాముఁడు సంతోష • మునుభజించె

తే॥ రావణుని చెల్లెలైన శూ • ర్పణఖచూచి, చేతఁ గడుపు మోఁదికొని ని • శ్చేష్టఁగుడిచి
ధరుసపైఁబడి నెత్తురు • వఱదఁబొరలి, రోదనముచేసెఁ గనుల న • శ్రువులు దొఱఁగ

చ॥ మనసున నాస నుంచితిని • మానవుపై నది ముక్కుదీసె సి
గ్గున మదిలోఁ దపించి మృతిఁ • గోరనకోరక మిమ్ము రేఁపి మీ
తనువుల మంటఁ గల్పితిని • దారుణ కర్మము నాచరించితిన్
బనుకుచు నింక నేపనికిఁ • బాల్పడుదాననొ యంచు నేడ్చుచున్.

మ॥ జయమాలగ్గొను నాయుధంబులను హా • స్తంబందు సంధించు దు
ర్జయులౌ రక్కసులుం దదీయ కులముల్ • అంపిల్లు పాపంబులున్
క్షయముం జేయఁగఁ బూని శూర్పణఖ ఝుం • ఝూమారుతంబట్లు వా
త్యయుఁ బోలెన్ మది తత్తఱింపఁ జనియెన్ • ద్రాఁచుం బలెన్ లంకకున్.

7 మారీచ వధపటలము. (252)

మ॥ బలవంతుల్ చనిపోక శూర్పణఖ భా • వంబందు చింతింపకే
జలదశ్యాముని మేనిసొరు మదిలోఁ • సంధించి లం కేశుఁడా
కలికిన్ రాఘవుదేవిఁ గైకొను వహిం • గావింతునేనిన్ మను
ష్యలలామున్ దగఁ బొందవచ్చు నను నూ • హం జేరెఁ దాలంకకున్.

సీ॥ నశ్వరంబగు భువ • నంబును సచరాచ, రముగ సృష్టించిన • బ్రహ్మకైన
నరుదయి విజ్ఞాన • వరమార్గమునను శ్ర, మం బొంది చేయుధ • ర్మంబుపగిది
మయుని నైపుణ్యక • ర్మంబు పూర్తిగఁ దెల్పు, రత్న ఖచిత సభా • రంగమందు
దిగ్దంతివంత వి • దీర్ణభుజాంతర, సీమ పూర్వాద్రినాఁ • జెలఁగుచుండ

తే॥ ద్వాదశార్క బింబమ్ముల • ర్వ దిగ నగుచు, వెలయుకరణిని కర్ణకుం • డలము లలర
బాహుపురి మణుల్ వింశతి • బాహులందు, వహ్ని పర్వత శిఖరాల • పగిది వెలుఁగ.

సీ॥ వ్యాఘ్రాజినుండు పీ • తాంబరుఁడును పంక, జాసనుండేనొక • వీసమేని
క్రుంగింపఁ జాల ర • నంగఁ జప్పిడివేల్పు, లొకలెక్కయేయని • యొదిఁగి నిలువ

సన్నని నడుములు • స్తనహేమకుంభమ్ము, లెఱ్ఱనిరేఖల • నెసఁగు కనులు
చెలువారు చెలువలు • చెనయు నక్కఁ కును వం, గని కిరీటాంచిత • మణులు వెలుఁగ

తే॥ శేషమణి ఫణావళి యట్లు • వెలుఁగు భుజము, లదరఁ జుక్కలన్నియుఁజుట్టి • యలరుచుండ
గ్రహములను పట్టియుంచిన • కారవోలె, నిండురత్నహారంబులు • నీటుగులుక.

తే॥ సాటిలేని పరాక్రమ • శాలులైన, రాక్షసుల రత్నమకుటముల్ • రాయు కతన
నఱిగి యఱిగి మహిమనొంది • యడుగుబందు, రత్నకటకముల్ మిక్కిలి • రవ మొనర్ప

తే॥ మూఁడులోకంబులందును • ముఖ్యులైన, పెద్దలొసఁగు నుపాయన • బృందమనఁగ
దేవతలు రాక్షసులు భక్తి • దిక్కులందు, చల్లిన సుగంధ పుష్పసం • చయము వెలయ

తే॥ ఇచట నీతఁడెఁగనుమని • యెఱిఁగి శిరము, లందు చేతులు జోడించి • వందనములు
చేసి వరుసలు వరుసలై • చేరి నిలిచి, కొలుచు విద్యాధరులు చుట్టి • నిలిచియుండ

తే॥ చెప్పినది స్త్రీలవిషయమై • చెలఁగుచున్నఁ, దమ్ముఁగూర్చియే యనియెంచి • తలరి మ్రొక్కు
వారు భయభక్తులును కల • వారునైన, సిద్ధవరులు సింహము లట్లు • చేరినిలువ.

చ॥ సచివులఁగాంచి పల్కిన వ • చస్సులు తమ్ముగుఱించి యంచు స
ద్భుచు మదలన్ గ్రహింప మదిఁ • గొంకుచు నిల్చి భజించు కిన్నరుల్
విచలితులై పరేశవిభు • వీక్షణ గాంచిన జీవులం బలెన్
బ్రచుర వికంపన స్థితికిఁ • జొల్పడు నాగులు చుట్టి నిల్వఁగన్

తే॥ దిక్కరుల గెల్చి భవ్యుఁడును • దెగడునొందఁ, వెండిమలనెత్తి స్వర్గంబు • బెండువడఁగ
నింద్రుని జయించు భుజముల • యంద్రకీర్తి, తుంబురుఁడు పాడి ప్రభుని సం • తుష్టిపఱుప.

తే॥ వినెడి వారల కరములు • వివశలమెయి, తాళములు వేయ నారద • తాపసేంద్రుఁ
డొప్పమీఱఁగ మహతి చే • నూనివాణి, విధిని వాయించి చెవులకు • విందుచేయ.

ఉ॥ వారిధి నేల పల్పవిట • సంబులఁ బూచిన క్రొత్తపూవులన్
దీరగు పొన్నపూలఁ గల • తేనియతోడఁ బరీమళించు ప
న్నీరుగ్రహించి సుందరుల • నెమ్మెయి సోఁకునొయన్న భీతితో
వారిధరాఖ్యఁ జెన్నెసఁగు • వస్త్రికలం జిలికించుచుండఁగన్.

చ॥ రకముగ బొమ్మదీకములు • రాచుకొనం బడు మౌక్తికావళుల్
వికసిత సూన మాలికల • ప్రీలు లతాంత నికాయముల్ భువిన్
చకచక రాలు మున్నె భయ • సంభ్రమముల్ మది నూల్కొనంగ జొ
రుకొని సభాంతరంబును మ • రుత్తుఁడు శుభ్ర మొనర్చుచుండఁగన్,

తే॥ కంచుకులు పైఁడి బెత్తముల్ • గలుగువారు, పలువు రందందు నిల్చిన • పార్థివులకు
క్రమముగా వెండి బంగారు • గద్దెలిచ్చి, శీఘ్రగతి గౌరవంబులు • సేయుచుండ

తే॥ రోమయుత చర్మదుందుభి • మ్రోఁగునపుడు, యముఁడు శూలదండాదుల • నవలవీడి
కేలనోరుమూసికొనుచుఁ గ్రేవనొదిఁగి, నిలిచి ప్రశ్నించు కాలంబు • దెలుపుచుండ.

తే॥ తావినేయి కప్పురము మ • ర్దన మొనర్చి, సన్నవ్రత్తితో ముట్టించి • సరసులందుఁ
దామరలు పూచినట్టి ప • ద్ధతిగఁ జెలులు, మించి దీపపంక్తులను వె • లిగించు చుండ.

తే॥ కల్పతరులు చింతామణి • కామగవియు, నవనిధులు కోరినవి యెల్ల • నవ్యములుగ
నిచ్చుచుండఁగఁ బ్రభునకు • నీయ దగిన, వేళయెఱిఁగి సురారు లర్పించుచుండ.

తే॥ కుండలములు మున్నగుమేటి • మండనములు, దట్టమగుకాంతు లొలయఁగాఁ • బట్టపగలె
కాక రేయియుఁ గలదె యా • లోకమందు, చూడుఁడనుచుసభ్యులువార్త • లాడుచుండ

తే॥ గంగ కావేరి మున్నగు • నంగనాళి, స్తన భరంబునఁ గౌనులు • సంచలింప
నడచి కెంగేల బుక్షగ • ణంబుఁ బోలు, కుసుమ లాజాక్షతంబులు • కోరిచల్ల.

తే॥ భావరాగ తాళంబులు • పరిఢవిల్లఁ, జూపరుల హృదయంబులు • చూఱఁగొనుచుఁ.
గారు మొగుళులఁ గన్నమ • యూరమట్లు, మించి యూర్వశి సభను న • టించు చుండ

తే॥ దుర్భర తపంబుచేతను • దోర్బలమునఁ, ద్రిజగముల జయించిన దశ • గ్రీవుఁడొప్పెఁ
గలువకనులు ధనువువంటి • కన్నుబొమలు, గలుగు చెలువల చూపుల • గములయందు.

శూర్పణఖంగాంచి రక్కసులు వాపోవుట.

తే॥ తలను కేలుంచుకొని ర క్త • ధార వలన, నిండు చనులతోముక్కుతోఁ • గుండలములు
లేని చెవులతోఁ గాన్మొగు • ల్నెగడియుబుము, చొప్పునన్ దోలు నోటితోఁ • జుప్పనాక

ఉ॥ వాలులు చుట్టుఁ బర్వ మకు • టంబులు మిక్కిలి రాయ రాజులు
ద్వేలముగాఁగఁ గ్రిక్కిఱియు • దీపిత తన్మఖశాలఁ జేరి క
ల్లోల పయోధికై పడి వి • లూన కుచశ్రవనాస యుగ్రతన్
దోలుచుఁ జేరవచ్చెను పి • ఱుంచన దైత్యులుగాంచి దూపిలన్.

తే॥ లంకయందలి రాక్షస • లలనలెల్లఁ, ముజ్జగంబుల జేనికి • ముద్దు చెలెలు
ముక్కువోఁగొట్టుకొనఁ దాల్మి • మొనయఁగలరె?, యెదురఁగడుపు మోఁదికొనుచు • నేడ్చినారు.

ఉ॥ అక్కజమంది కాంచి యసు • రావళి యాయమతోడఁ బల్కఁగా
ముక్కయుఁ దోఁపకుండుటను • మూతులు జేగుఱువాఱ నూర్చుచున్
గక్కస మందుచున్ మెఱయు • కన్నుల నిప్పులు గ్రక్కుచీగతిన్
అక్కిన వాఁ డెవండొ గద • రా? యని చేతులు నల్పుచుండఁగన్.

ఉ॥ ఈగతిఁ జేసి యీల్గుటకు • నెంచినవాఁడు సురేంద్రుఁడో మహా
భాగుఁడు బ్రహ్మయో హరియొ • భర్గుఁడొ యెవ్వఁడొ యంచుఁగొందఱున్

బాగుపడన్ మదిందలఁచు • వారలొనర్పరు శాత్రవుల్ జగ
త్ప్రాగము నందు లేర యిది • పోలునె యేరికి? నంచుఁ గొందఱున్.

ఉ॥ రావణు చెల్లెలంచు వివ • రంబుగఁ దెల్పినఁ దల్లి! యోర్పుమైఁ
బ్రోవుమ యంచుఁ బాదముల • ముట్టుట మాని యిటుల్ఫొనర్తురే?
యేవగ నెవ్వఁడేని యిల • నిట్టు లొనర్పఁగ సాహసించునే?
కావరమంది చేసికొనెఁ • గావలెఁ దానె యటంచుఁ గొందఱున్.

ఉ॥ పాక విరోధి పేరుచెడఁ • బాపము లొత్తుచు నున్నవాఁడు ల
క్ష్మీకలితుండు దేవచెడి • క్షీరపయోధిని పవ్వళించె గౌ
రీకమనుండు తారక గి • రిం భజియించె నిటుల్ఫొనర్చువాఁ
డే కలుషాత్ముఁడో? తనకు • నెంత దిటంబొకొ? యంచుఁ గొందఱున్.

ఉ॥ ఊరును పేరులేని యొక • యక్కువుఁ డిట్టులు చేసెఁదెంపుమైఁ
బేరుగలట్టి వారు పిఱు • వీఁగకొనర్తురె? అంపులాఁడి యీ
స్వైరిణి వంశకీర్తి చెడఁ • బాపిన దంచు ఖరుండె యల్కతో
సౌరు చెడంగఁ గోసి యిటు • సాగఁగ నంపెనొ? యంచుఁ గొందఱున్.

తే॥ తాపమునఁ గ్రుంగి సోలు త్రి • దశుల పోల్కి, దెబ్బ దినని వారలు మతి • తెరలువారు
మూఁడు జగములు నశియించు • ముప్పొనర్పఁ, దలఁచినారనికొందఱు • తలఁచినారు

ఉ॥ నూతన కల్పమింక భువి • నూల్కొను నంచుఁ దలంచికాక యీ
పాతకముం బొనర్ప మగ • వారలు పాల్పడ శక్తిమంతులే?
యాతత నిష్ఠమై వనుల • యందు తపంబొనరించు తాపస
వ్రాతము పొందు కోప దవ • ఖారతిరస్థితి యంచుఁ గొందఱున్.

పౌరస్త్రీలు చుప్పనాకంగాంచి పలవించుట

చ॥ పలుకుచు నుండ లంకఁగల • భామలు గాజులు మ్రోయఁ బల్లవం
బులఁ దలపించు హస్తములు • పొక్కఁగ నల్పుచుఁ జేటిరిడ్డ పా
ల లలిని నిల్పు లేమిని ప్ర • లాపము లాడుచుఁ బాఱు తెంచుచున్
బెలుకులఁ గాంచి రే మసుభ • వించితె? యంచుఁ గవుంగిలించుచున్.

తే॥ పటహ వీణా మృదంగాది • బహుళ రవము, తక్క వేఱు నినాద మె • త్తఱిని లేక
విభవముల నొప్పు లంకలో • వెక్కు గోల, నాఁడు మొదలయ్యె నాచుప్ప • నాతి కతన.

ఉ॥ పద్యము లొప్పు గిన్నియల • మధ్యమునం దిరుగాడు తుమ్మెదల్
మద్యముమీఁది దెంద మొక • మార్గము పట్టఁగ దైత్యనారులా

యుద్యమమున్ త్యజించి నెఱ • యోడికలంబలె నీరుగార్చి వి
ద్యుద్యుత వారిదప్రతతి • యోజ సలందురి క్రొక్కపెట్టునన్.

తే॥ విభులపైఁ బొలయల్కలు • వీడకుండు, కతన నెట్టిఁ బాటినకనుల్ • కలఁకఁజెంది
మఱియు నెట్టినై కిన్నీటి • పఱద లొప్ప, శూర్పణఖ పాదములఁ బడి • స్రుక్కినారు

తే॥ తమ శిఖల యందు పచ్చలు • దాల్చికిరణిఁ, బోఁక మ్రాకులశిఖరముల్ • పొలుచుచుండ
మణుల గొలుసుల యుయ్యేలల్ • మలయనూఁగు, చెలులు విసిగి వీథికివచ్చి • చేరినారు

తే॥ ఒలయఁ బెనఁచిన విభుల నా • హూతుల వీఁడి, మీనములఁ బోలుకన్నుల • మిట్టిపడెడి
ముత్తెములఁబోలు బాష్పము • లొప్పరలుచుండఁ, గొంపటాయపుఁగవిలోనఁ • గుమిలినారు

తే॥ వైరిభీకరాయుధములఁ • బఱలువాఁడు, భువన విజయుండు దైత్యవి • భుండు దీని
నెఱిఁగెనేని జగములెల్ల • నేమి యగునొ?, యనుచు నేం దొరలి బాలఁ • బనవినారు.

తే॥ మధు మదంబున సోలిన • మగువలెల్ల, మగల వలని సౌఖ్యంబులు • మఱచి కేశ
బంధములు వ్రీల నీవులు • పదల జనులు, త్రుళ్ల నడచుచు నేడ్చిరి • దొరలిరచట.

తే॥ తారగిరి లీలనెత్తిన • దైత్యు చెల్లె, లిట్టి గతి నొందెనేయని • యేడ్చి కేశ
పాశములు వీడఁ గెంగేల • పలుఁచ చనుల, మీఁద మోఁది కొనిరి వంత • మీటుచుండ.

ఉ॥ రావణ పాలితం బయిన • రాజ్యమునందు మృగంబులేని ము
న్నెపగఁ జింత నొంద విటు • లేప్పడె నేఁడిఁక నేమి యబ్బునో?
పైఁబడి పోయెఁ గీరులు • బాధలు నొందఁగ నుంటి మంచు నే
త్రావిల బాష్ప పూర్ణలయి • యంగదలం బడి నొచ్చుచుండఁగన్.

శూర్పణఖ రావణుతో మొఱయిడుట

తే॥ పలువిధంబుల లంకలోఁ • బౌరు లిట్లు, సభను నిల్చిన వారును • జాలిఁ దలఁపఁ
గొండ క్రింపఁ జేసిన కార్మొ • గులు విధమున, నంగనాచి రావణు చర • ణముల వ్రాలె.

క॥ కులగిరులు గదలె శేషుఁడు, తలలను వంచెను తమంబు • దశదిశ లలమెన్
దలఁకుచు పదియుం బఱచెను, తలరెన్ దిక్కరులు తలలు • దాఁచి రమరులున్.

ఉ॥ అంగదముల్ చెలంగెడి భు • జార్గళముల్ వడిబూరటిల్లఁబై
సంగడి జ్వాలలం గురియు • చక్షుల చెంగట వక్రదంతముల్
వంగి రహింపఁగా భ్రుకుటి • ఫాలము దాఁకఁగఁజూచు రావణున్
ముంగలఁగాంచి సేవల స • మున్నతిఁజేయఁగ జంకిరెల్లరున్

చ॥ పితృపతితోడ పేలుపులు • భీకరవృత్తినిగాంచి నేఁడు దు
ర్గతి మనకో మహేరికా తా • జంగద యంచుఁ దపించి జీవసం

తతులును దేహముల్ నిలుక • దప్పివడంకుచునుండ భూజనుల్
మతిచెడి యేమియన్నఁ బరి • మార్చునొకో యని తూలుచుండఁగన్.

ఉ॥ మూసిన యాస్యకందరల • ముమ్మరమై పొగగ్రమ్మ రోమముల్
మీసములన్ గగుర్పొగొన • మిక్కిలి యూర్చుచు నొడునొక్కిపెన్
రోసముతోడ దంతముల • రోచులు దిక్కులఁదూఱ మేఘగ
ర్జాసమ వాక్కులంగినిసి • రావణుఁడెవ్వరి చేష్టయిద్దినాన్.

చ॥ అవనిని గాచువారు కుసు • మాస్త్రుని పోలినవారు భూమిపై
దివమున నాగలోకమున • దేహముగల్గిన వారిలోన నీ
దెవరును లేనివారలు న • రేంద్రులు కొనకు వచ్చి కత్తితోఁ
దివుచుచు నన్నెకాదు భవ • దీయ యశంబును గోసి రుద్ధతిన్.

చ॥ మనుజు లొనర్చిరం చసుర • మానిని పల్కఁగ బిట్టునవ్వి యే
మని వచియించితే యని ద • శాస్యుఁడు కన్నుల నిప్పులుఁ ర్లగా
మినిఁగనుఁగొంచు నల్పులగు • మేదినివారలఁగూర్చి నీవు ప
ల్కినదిటులా? యసంగతము • గ్రొచ్చక సత్యమునే వచింపుమా!

చ॥ అని దనుజేంద్రుఁడాడఁ జెలి • యల్ వచియించును మారుఁబోలువా
రును దృఢబాహుసత్త్వమునఁ • గ్రుంగఁగ మేరువు నూద్వఁజాలువా
రని పలుకంగనేల? విలు • నమ్ములచేక్షణమాత్రలోన నీ
వనజ భవాండమెల్ల సుల • భంబున బూదియొనర్ప నేర్పరుల్

చ॥ మునుల యెడన్ విధేయులు ప్ర • పూర్ణ నిశాకరు వంటి కాంతి మం
దన ముఖు లుల్ల సిల్గ నలి • నంబులఁబోలిన నేత్రయుగ్మముం
దనరినవారు కోమల ప • దంబులు చేతులు గల్గువారు స
న్మని జనులందు వారికి స • ముల్ గలరే త్రిజగంబు లారయన్?

ఉ॥ నారలు దాల్చినారు చర • ణంబులఁ బెండరముల్గలారు వి
ల్వీరులు జన్నిదంబు దగి • లించినవారలు సత్యవాక్యులన్
శూరులు నీకు లోఁబడరు • శూడ నినుం దృణలీలనెంచు వా
ర్ధీరులు శాస్త్రమట్లు తుది • లేలని యక్షయ తూణధారులున్.

ఉ॥ వారలఁ జేరి మౌని జన • వర్యులు రాక్షస బాధమున్గి యు
న్నారము ధీంద్రియ ప్రకట • నంబగు జ్ఞానములేనివారమై
నారము కావరే యనుడు • నాకవిరోధులఁద్రుంచి భూమి ను
ద్ధారణ సేయువారమని • దారుణమైన ప్రతిజ్ఞ చేసిరిన్.

మ॥ ఒకచో నిద్దఱు మారులీ భువనమం • దున్నారు సత్యంబు వా
రికి విల్విద్దెను మించు వారలు గలా • రే యన్నిలోకాల; వా
రికి నీడై తగు వారలుం గ్గలుగరీ • పృథ్వీతలంబందు వా
రాకరాకృంద్రత్రిమూర్తి సన్నిభు లహో • యుద్ధక్రియా పారగుల్.

తే॥ ధరణియెల్ల నేకచ్ఛత్ర • సరణినేలు, ధర్మపరతంత్రు దశరథు • తనయులైన
వారు నిర్లోపులగు వారు • ప్రభునియాజ్ఞ, గాన నున్నారు రామ లక్ష్మణులనంగ.

చ॥ చెలియలి నాసికన్ దునియఁ • జేసిన వారు నరుల్ సజీవులై
వెలయుచు నున్న వార లట • విన్ మఱియేటికి నేను గల్గియా
తులువలు తెంపుమై వనులఁ • దోఁచుమనుండఁగ సిగ్గువీడి యి
య్యల మనినాఁడ నంచు దను • జేంద్రుఁడు మందె మనంబులోపలన్.

చ॥ పెలుకుల లోకముల్ గెలిచి • భీకరతేజుఁడనై సమస్తమున్
బొలుపుగ నేలు నాకుఁ దుదిఁ • బొందిక నబ్బె నపాఖ్య కీర్తికిం
జెలువగు స్తోత్రపాఠములు • చిచ్చున మాడ్చితి లోకమంతటన్
గలిగినవీరులం దునిమి • కాల్చిన నీ యపకీర్తి మాయునే?

ఉ॥ శాశ్వతనింద నా కునుపఁ • జాలిన మానవు లుండిరంట! నా
కీశ్వరుఁడిచ్చుకైదు వొక • టెచ్చినదంట! నరుల్ సజీవులై
నశ్వరమొంద కుండిరఁట! • నాకును వింశతిబాహులుండె నీ
విశ్వమునందు నేను నను • బృందముతోడుత నుంటిఁ జెల్లరే!

మ॥ మనసా! మాయని క్రొత్తనింద మన వం • శంబందుఁ బ్రాప్తించెనే
యని లజ్జంబడి కుందుటేల? యవదూ • అత్యంతమున్ మోవఁజా
లిసకేలుం దల లిర్వదిం బదిసు నో • లిం దార్ఢ్యసత్త్వంబుతో
డనె యొప్పారెడిఁ గ్లేశమందకుము హృ • ష్టస్థైర్యముల్ పొందుమా,

చ॥ అని వికటంబుగా నగి స • హాయబలంబులు లేని యిద్దఱ
ట్లనువుగఁ గానయందె సడ • యాడ ఖరాదులు శౌర్యమానప
ద్దనుజులు వారిఁ బట్టికొని • దారుణభంగిని చీల్చిమ్రింగ కి
ట్లనువు పడంగ వీడిరౌకొ? • యన్నఁ దదగ్రజుఁ గాంచి ఖిన్నయై.

తే॥ కనుల బాష్పప్రవాహము • ల్గార్చునదియు, వక్షముం బాఁదుకొనునది , వసుధఁ బొరలు
నదియు నగు శూర్పణఖ నెత్తి • యందుచేతు, లుంచుకొని వారలేద్వ వ • చించెనిట్లు,

ఉ॥ నాయవమానమున్ దనుజ • నాయకు లెల్లరుఁ గాంచి క్రుద్ధులై
యాయవినీతులం దునుమ • నప్పుడ సాయుధులై ఖరాది సం

స్థేయులు వచ్చిచుట్టి సర • సీజదళాక్షుని యొంటి వింటిచే
నాయమరావతిం గదిసి • రక్కసుల యొక్క ముహూర్తవేళలోన్.

ఉ॥ వ్యూహబలంబుచే సడరి • యుర్వరగెల్చిన దైత్యసైన్య సం
దోహముతోడ నాఖరుడు • దూషణుడున్ త్రిశిరుండు దోస్సమి
ద్దోహులు లొక్క మానవుని • దోర్బలసంపదచే నశించి ర
య్యూహవమంద యన్న విష • యంబునకై యెదలుం జెమర్పగన్.

చ॥ కలిగిన కోపచింతలు వి • కావిక సేయుచు వహ్నివర్ధిలన్
జిలికిననేయివో లెగదు • జీదఱ వృద్ధియొనర్ప వార లి
ట్లలుకను నీదు ముక్కు మొద • లంటగ గోయగ నీవు వారికిన్
జలిపిన నేరమేమి? యది • చయ్యన దెల్పుమ యన్న నామెయున్.

శూర్పణఖ సీత చెలువమును ప్రశంసించుట.

మత్త॥ వేరిచేతను వ్రాసి చూపగ • వీలుకాని వరాంగుతో
సారసంబును వీడి వచ్చుచు • శంపనుండియె కొను బం\
గారు నుండి శరీరముం బథ • కంబుగా గ్రహియించి యా
కారు కానను చేరు కామిని • కై జనించెను నావుడున్.

మత్త॥ రామ యెవ్వరి కాంత యంచును • రావణుం డను నంతలో
నామె యిట్లను బల్కుమాటల • నార నారసి చూచు కొ
మ్మామనోహరి గబ్బిగుబ్బలు • హాట కోళలు పాదముల్
భూమి నోచిన భాగధేయము • ముగ్ధనామము సీతయా

చ॥ భ్రమరుల గీతముల్ తెలి మ • రందము బోలిన తీయనైన వా
క్యములు సుగంధకేశములు • గల్గి సురాములు సంస్తుతించు చం
దముగల లక్ష్మియుం దన యు • దాత్తతకుం దగు చేటి కాదనన్
భ్రమదమనోజ్ఞకత్వములు • పల్కెద నంటయు మౌఢ్యమే యగున్.

సీ॥ వ్రాలిన కేశముల్ • వర్షధారలబోలు, మృదు పదంబులు ప్రత్తి • క్రియనుపోలు
వ్రేళులు మేలైన • విద్రుమంబులబోలు, సొగసైన వాక్కులు • సుధనుపోలు
వదనం బలోపమా • పద్మంబు బోలును, కదలికంబెను మించి • కనులు వెలయు
కందర్పు డామెను • కాంచి తపించి ని, క్కచ్చిగా మాటాడ • గడగియె చుమి

తే॥ దీర్ఘ రోగవ్యథను పొంది • దినదినమ్ము, గార్శ్యముంబొంది సఫలత • గాంచకునికి
మాడి మసియయి తుది రూపు • మాసెగాక, హరునికంటిమంటనశించె • ననుటకల.

చ॥ పగటు వసించు స్వర్గమును • బాగుగఁ జూడు ఫణామణిచ్ఛటల్
జిగిగల నాగలోకమును • జేరిఁ గాంచుము రంధి మేఖలా
జగముఁ బరీక్ష సేయు మెటఁ • జక్కనఁ గన్నను కాంచలేవ య
మ్మగువ ధరిత్రిలోని చెలు • వా విలిఖింప నశక్యమే యగున్.

చ॥ భుజములఁ గూర్చి పల్కెదన? • మోమును కన్నులఁ బల్కరింతునా?
నిజముగ సారె గుబ్బలన • నీటగు చన్నులనే పచింతునా?
గుజగుజ నౌడు కొట్టుకొని • కొంకుచు నూరక యుంటగాక ప
ల్కఁ జనదు రేపె కాంచెదవు • గాని మఱొక్కటి విన్మ పల్కెదన్.

సీ॥ బొమలు శరాసన • మ్మను పోలు నన్నను, కనులు కుంతంబుల • నెనయు ననిన
దంతముల్ ముత్యాల • బంతిఁ జెనయు నన్న, విద్రుమంబులు నోరుఁ • బెదవులనినఁ
దొడ లంటి కంబాల • దొరయున వన్నను, కమఠంబువంటి మీఁ • గాళ్ళనిన
ముక్కు చందము నువ్వుఁ • బువు సరి యౌననఁ, గంఠంబు సొగసైన • కంబువన్న

తే॥ పలుకు సరిపోలుఁగాని త • ద్వస్తుతత్త్వ, మెన్న సరిపోవునే? వరి • తృణముఁ బోలు
ననుట పొసఁగునె? యుపమ • లయ్యనుపమాంగి, కెచటదొరకును దైత్యకు • లేశ చెపుమ

తే॥ ఇంద్రుఁడింద్రాణిఁ బడసె మ • హేశుఁడుమను, పడసె హరియు రమాసతిఁ • బడసె సీత
నీవుఁబడసితి వారికి • నేడ సుఖము, నీకు సుఖము నిజంబుగ • నిర్జరారి!

తే॥ ఒకఁడుసామేననుంచె వే • ఱొకఁడురమున, నుంచె మఱొకఁడాస్యంబున • నుంచుకొనియె
నీవు సౌందర్య • సదనయౌ • నెలఁతఁగొన్న, నెచట నుంచి సుఖింతువో • యెఱుఁగరాదు.

చ॥ తరుణివి నీవు గాంచిన ప • దంపడి నేలను నిల్వఁబోవు నీ
యురవగు నెల్ల సంపదల • నుగ్మలికై విడువంగలాఁడ వె
ల్లర కగు మేలు నీకమర • లాభము నేఁగలిగింతుఁగాని నీ
గరితలకున్ సుదుఃఖ తతి • గల్గఁగఁజేయుదుఁగాదె చూడఁగన్.

ఉ॥ వేలుపు లోకమందు పృథి • వీ తలమందును కల్గు స్త్రీల గ
ర్వాల జనించినట్టి జప • రాలదిగాదు సురాసురుల్ మహా
భీలముగాఁగఁ జిల్కు తఱి • ద్వీపవతీపతి పంకజాసనన్
బోలఁగఁ జక్రికిచ్చెనని • భూమియు దీని నొసంగె స్పర్ధమై.

ఉ॥ అంబుధి మేఖలా జనము • లౌననఁ దుమ్మెదలాడు క్రొమ్ముడిం
డంబుగఁ గల్గు రాఘవు ప • డంతుక యన్ హరిణంబుతోడ నీ
వింబుగ నాదు మేను కసి • యేపగ నాడఁగ నీదు ఖడ్గ స
త్త్వంబు జగంబెఱుంగ నిప • వంఛ్యాని నాకు నొసంగుమా రహిన్.

చ॥ తపసులు నేనియున్ విధిని • దాఁటఁగ లేరు లభించు వేళ ల
భ్య పడు సమస్తముం దొరకు • నవ్వి లభింపని వేళలందు ల
భ్యపడవు చేతు లిచ్చదియు • నాస్యములుం బది పీనమౌ నురం
బు పడసినట్టి భాగ్యమును • పొందుట నీ విఁకమీఁదనేసుమీ.

ఉ॥ సీతను గొంచు నీకడను • చేర్పఁ దలంచియె పట్టఁబోవ దు
ర్జాతుఁడు లక్ష్మణుం డకట! సంభ్రమ మందుచు నడ్డువచ్చి వే
వేతొలి ముక్కుఁగోసె మను • వే చెడిపోయెను నీకుఁ దెల్పి త
ర్వాతనె ప్రాణము ల్వదల • భావన చేసితి నన్న! నావుడున్.

రావణుఁడు సీతచందమువిని విరాళిచేఁ బరితపించుట.

సీ॥ కోపంబు వీర్యంబు • గురుతరమానంబు, బలిసిన నెంజిలి • బలమువలనఁ
బాపంబు పండు తా • వలమున సంపదల్, తొలఁగిన కరణిని • తొలఁగిపోయె
దీపంబు మఱియొక • దీపంబుతోఁ జేరు, నపుడుండు రీతిగా • నాదలోని
తాపంబు కామంబు • తనరనొక్కటియయి, ప్రాణంబునందయె • ప్పారఁ గలిసె

తే॥ ధరణిజాతను మఱపని దైత్యరాజు, ఖరుని మఱచెఁ జెల్లెలి ముక్కు • తఱిఁగినట్టి
నృపుల బలమును మఱచెను • నిందమఱచెఁ, బ్రసవశరునిచేఁ పూర్వ శా • పమునుమఱచె

చ॥ జనకజ నామమున్ మనముఁ • జక్కన నొక్కటియై లయించు నా
వెనుక నొకం డొకళ్లు విడి • వేఱొక దానిఁ దలంప వేఱుగా
మనమొకఁడుండునే? మఱచు • మార్గముఁ కెయ్యది? పండితాళికేన్
మనము నడంచు జ్ఞానమది • మాఁదగఁ గాము జయింప శక్యమే?

క॥ లంకాధిపతి మయూర వి, శంకట గమనన్ మహీజ • సాధింపక ము
న్నంకిలి పడు నెడఁదఁ గడుం, సంకట పడి యెండ వెన్న • చందంబందెన్.

చ॥ తనవిధి బల్మిచే జరుగఁ • దగ్గ పరిస్థితిచేత లంకకుం
బనుపడు చేటుచే మతి య • వారణ సంభ్రమ మొందుచుంటచేఁ
జెనకిన దొడ్డ కామ రుజ • చెల్లఁబరింపని మూర్ఛఁ డజ్ఞతం
బొనరుచు చెట్టు కైవడినె • పూవులు పండులు గాఁగ వర్ధిలెం.

ఉ॥ బంగరుబొమ్మ సీతఁ దన • భావమునం జొరనిచ్చు త్రోవచే
బంగిని ద్రావు వానిక్రియ • భ్రాంతిని మై వివశత్వ మొందుటన్
రంగుగఁ గాంచి మారుఁడు • రంబుల నొంప సమర్థుఁడయ్యె వా
నిం గొను కామభావననె • నిల్చె బలంబు కుదించు శక్తియున్.

చ॥ కొలువును వీడె రావణుఁడు • కూరిమి దీవనలిచ్చినారు పె
ద్దలు చెలువల్ సుమంబులను • దంపడిఁ జలిరి

చెలఁగె సభాసదుల్ చనిరి • చెడ్డ మనంబు తపించి తొందరం
జలుపఁగ హేమరత్నమయ • సౌధముఁ జేరె సురారి చింతమై.

మ॥ సుమతల్పంబులఁ జేరకే సతులపైఁ • జూడ్కిం బ్రసారింపకే
ప్రమదారత్నము లుల్లసిల్లి పలుకం • బల్కింపకే యొంటిమైఁ
దమి నొందొక్కట నిల్చి సీతపయిఁ జి • త్తంబుంచి తావిన్నత
భ్రమణీ యాంగములన్ స్మరించె మది సం • తాపంబు పెంపొందఁగన్.

మ॥ తొలఁగింపంగ నశక్యమౌ తమి మదిం • ద్రొక్కాడి యుబ్బెత్తఁగాఁ
గలఁగింపంగఁ బరీమళ ప్రసవ సం • ఘాత ప్రకీర్ణస్ఫుర
త్తలిమం బందలి పూలువాడి యొదలుం • దప్తంబుగాఁ జిత్తమున్
మలఁగం బ్రాణము తల్లడిల్ల మఱిఁగెశ • మార ప్రహారంబులన్.

ఉ॥ చల్లని గందముం గిసల • సౌరభ పుష్పములన్ వెలందుకల్
మెల్లనఁ గొంచుఁదేర నవి • మించిన నిప్పగు మందుచే నొడల్
తల్లడ మందు రీతిఁ గడుఁ • దాపముఁ గూర్పఁగఁ గొల్మిగుంట రా
జిల్లెడు నగ్నినా మిడుఁగు • చిందఁగ నూర్చుచు నుమ్మలించుచున్.

చ॥ మునుపు మనంబు నెమ్మదిని • పొందిన రావణుఁ డిప్పు పాపమున్
దనికెడు నిందయుం బగయుఁ • దా మదినెంచక యద్ది కుంత మా
ర్గణ హరిణోత్పలంబుల హా • రంగు జయించిన కన్నులొప్పు నా
జనకజఁ గాంచఁ గోరి తమిఁ • జాలఁ దపించె మనోజవేదనన్.

తే॥ దిగ్గజంబుల నొంచిన • ధీరుఁడపుడు, తరువులం దొలిచెడు బెండు • పురువులీలఁ
గంతు తూఁపులు తనదు వ • క్షంబుఁ దొలువఁ, గుంది సోలి కుమారిలి • క్రుంగి కూలె.

తే॥ ప్రసవముల తోడి లేఁగొమ్మ • వంటిపోఁతె, వచ్చిమదిఁ జేరెనని భ్రమ • పడెడియసుర
వరుఁడు మరు నమ్మవలె నెద • వ్రయ్యసోఁకు, మలయ పవనునిపైఁ జాల • మండిపడును.

తే॥ పొక్కిపొరలి కర్తవ్యతా • మూఢుఁడైన, రావణుఁడు లేచి వడిఁ బలు • రకములైన
వీణలను కేరుపలుకుల • వెలఁదులెమర, దీపికలు గొని రానొక • తోఁపుఁజేరె.

సీ॥ మావిచెట్లకు హీర • మణులు పనసలకు, మాణిక్యములు పోఁక • మ్రాఁకులకును
నీలముల్ కురువింద • మొలి సాలములకు, గోఁగుల కరవింద • రాగమణులు
నరఁటి కంబములకు • మరకత రత్నంబు, లేపి భూజములకు • హేమరాశి
పాటల తరులకుఁ • బగడముల్ పున్నాగ, ములకును శశికాంత • ములును నారి

తే॥ కే-ములకు వెండిని పోల్పఁ • దేలుఫలము, గలదెౕ మిన్నంటఁ జెరిఁగి పూ • వులకుఁ బ్రక్క
రిక్కలకు వేర్మిగనకరాక • నిక్కియున్న, వనమునం దొక శయ్యపై • వంతఁ జేరె.

రావణుని విరహతాపము.

మ॥ ఫల పుష్పంబులనుండి వచ్చు మధువున్ • వాటంబుగాఁ ద్రావు చె
ల్వాలు పైకింబులు బంభరంబులును చి • క్కాల్ పిచ్చుకల్ శారికల్
పలుకుల్ రజ్జులు మాని దానవ జగ • త్ర్పఖ్యాత వీరప్రభుం
డలుకం బూనునొ యంచు మూఁగల క్రియన్ • వ్యాహారముల్ సేయఁగన్.

చ॥ శిశిరముచేత గాలియును • జిల్లను మంచును గూడి మెల్లఁ బం
చశరుని తూపులుచ్చి యెడ • సందులఁదూఱఁగఁ గాలుసేతులం
బ్రశమన మింతలేక సఖ • పందొడఁగన్ "ఋతువెద్దిరా" యనన్
శిశిరము వోయె భీతిమెయిఁ • జెచ్చెర వేసవి వచ్చెఁ జిచ్చునాన్.

ఉ॥ లావగు పెద్ద మ్రాఁకులు శి • లాతలముల్ గిరులున్ హిమస్థలుల్
బ్రోవుగ మండిపోయెననఁ • బోడిమి వేసఁగి వేఁడి యిట్టిదం
చేవిధిఁ బల్క శక్యమగు? • నిట్టలపు న్వలపన్విషంబునే.
త్రావిన మందులుం గలవె? • తాఁకె నెడంద సుఖంబు దుఃఖమున్.

చ॥ అతని మదిం జనించిన స్మ • రాగ్ని దిగంతము దాఁకఁ గాల్పఁగా
వెతల భజించి యెండయును • వేదన గూర్చెను దీనిఁ దోలి మున్
ఋతువునె దెంఁడియన్న నది • యేద్రెఱ రా నొడలుం దపింప నీ
ఋతువును కాల్చుచున్నదిది • యెప్పటిదే యని చీఁదఱంగొనన్.

తే॥ దైత్యచంద్ర! మీయాజ్ఞను • తప్పినడవ, ఋతువులెల్లను భయపడి • కొతుకుననుదు
ఋతువు లెవ్వియుఁ బనికిరా • విచటనాకుఁ, దఱిమి వేయుఁడీభటులార! త్వరగననియె.

చ॥ వలదను నంతలోనె ఋతు • వర్గము ధర్మములెల్లఁ దప్పి యో
గులవలె సర్వసంగములు • గొబ్బున వీడెను దేశమంతయున్
బలుపగు రోగముల్ జనన • బంధము వీడి తపస్సు లొందునాఁ
కలియును దప్పిలేని దివి • కై వడి దోఁచె మనంబులోపలన్.

చ॥ ధరణిని వేఁడియుం జలియుఁ • దగ్గ దశాస్య శరీరమెల్ల దు
ర్భరముగ నేయిలేక ప్రఖ • రంబుగ మండెడు వహ్నిభంగి నొ
త్తరముగ మండెఁ గాలమది • తార్చునదొక్కటియా? స్మరాగ్ని ము
మ్మరమగు మంట జ్ఞానమున • మాయును గాకొక దానవొనొకో?

ఉ॥ ప్రబ్బిన మబ్బు నాఁ దనరు • రావణుఁ డప్పు బిసంబులన్ రసం
బబ్బిన పూలమాలల హి • మాంబువు చల్లిన లేజివుళ్ళతో
జొబ్బిలు చందనంబు నిడి • చూచియు నోర్వక మేలు గోరువా
రుబ్బువ గొబ్బునం బఱచి • యోషధి నాథుని పట్టితెండనన్.

చ॥ అలుకయె శీలమై తగు ద • శాస్య పురంబు పయిన్ భయంబునం
బొలయక యవ్వలం దొలఁగి • పోవు నిశాకరుఁ గాంచి రక్కసుల్
పిలుచుచు నున్నవాఁడసుర • వీర వరేణ్యుఁడు రావణుండు నీ
వలుకక రమ్మలెమ్మన హృ • దబ్జము ఝల్లన లేచె మెల్లనన్.

శా॥ శంకం బొందుచు వెన్నెలల్ పరవు నా • సంద్రంబుపై నిల్చి తా
సంకోచించుచు గుంద్రనన్ వదలి మున్ • శాత్రవ్యుచే నొచ్చువాఁ
డంకాపొంకముతోడఁ దగ్గ యదనఁ • దంకించు చందాన నే
ణాంకుం డప్పుడు దోఁచె రావణునకున్ • యామ్యేశు తోయంబునన్.

ఉ॥ అంబరవీథి వచ్చి కిర • ణావళి పర్వఁగఁ జంద్రుఁడొప్పె మో
హాంబుధి మున్గ నాతఁడు శ • శాంకుని దూషణ సేయుచుండ క్షీ
రాంబుధిఁ బవ్వళించిన ము • రారి తటిం బరికించి దైత్య రా
డ్డంబర జీవము ల్గొనఁ గ • డంగి విధించు సుదర్శనం బనన్.

మ॥ తన పుట్టింటనె చెంతనుండు సుధ మో • దం బారఁగాఁ ద్రావి చ
ల్లన వ్యాపించిన చంద్రు వెన్నెలలు. క • ల్కాం బాజీ రక్తాక్షుఁడై
జనిత భ్రూకుటి ఫాలభాగుఁడగు దో • షాచార భూజానికిన్
దనరెన్ వహ్నిఁ గరంగు వెండిఁబయిఁ జిం • దం బోయు చందంబునన్.

శా॥ భూరిపాత్రభవమై రమాలలితమై • పుణ్యంబు నిండారు కే
దార శ్రీమిథిలేశు నల్లుఁడగు సీ • తానాథు సౌందర్య పా
థోరాశిన్ వినినంత నే కడచె సం • తోషంబు మాఁడించె ర
క్షోరాట్చంద్రము నద్ది మానితు రిపు • శ్లోకంబు చందంబునన్.

ఉ॥ శూరులు ధర్మరాజు మది • స్రుక్కఁ దపింపఁగఁజేయు రావణుం
దారభటించి నా తలఁపు • నారసి చల్లని చంద్రుఁడెమ్మనన్
గ్రూరవిషంబు గ్రక్కు పెను • కోఱలఁ గల్గిన త్రాఁచువంటి యీ
సూరుని దోడితెచ్చిన ప • సుల్ బలుకుంతలు వారలేరనన్.

ఉ॥ సేవకు లంగముల్ ప్రిదిలి • శీర్ణతనొంద వడంకుచుం బ్రభూ!
దేవరయాజ్ఞ లేని యెరుఁ • దెచ్చుట పల్కఁగఁ బోలునేమి? రా
జీవ హితుండు తేరిపయిఁ • జెందక రాఁడిటు క్రూరచేష్టలన్
మైపడి నేఁచు నాతఁడు వి • మానయుతుండగు చంద్రుఁడే యనన్.

చ॥ పరిణతి నీరసంబయిన • భామలపొందున కిచ్చగించి సం
బరపడు కోడెకాండ్రు వల • వంతల నొందు మనోగదంబు నె

ప్పరుసునఁ గాననట్టి సుర • వైరి కులేశుఁడు కాల్చుచుండు వై
ఖరిని గ్రహించి శీతకరుఁ • గాంచి దయామతి తోఁప నిట్లనున్.

శా॥ నక్షత్రేశ! కృశించితేమి? కడు వి • న్నంబోయి యున్నాఁడ వీ
వక్షీణవ్యథ నొందెదే? మఱిఁగెదే? • యంగంబు కందయ్యె మీ
నాక్షిన్ సీతను నన్నుఁబోలె విని యి • ట్లాదన్ మదిం బొందితే?
యాక్షేపింపక నన్నుఁగావ నెవర • య్యా! యున్నవా రీయిలన్?.

మ॥ సరవిన్నొమ్మది నూరకుంపఁ జనదో • సాధింపఁగారానిచో
దొరయన్నాఁడగు జీవపాశికిన్ని మృ • త్యుప్రాయమై యున్న యా
తరుణీకైరవయుక్త పద్మమునకుం • దత్యంబుగా నోడి యి
ట్లెరుసుం బొందె కృశించి కందితిలలో • నీర్ష్యాళువులో గెల్తురే

తే॥ అనుచు నలఁతనుబొందు రే • యినిశశాంకుఁ, దొలఁచి పగలును బ్రొద్దును • కలుగుఁగాక
యనినయంత నెరేయియు • హరియుఁదొలఁగె, పగలుసూర్యుండుఁ దోఁచిర • ప్పట్టునందు

మ॥ క్రతుకుండంబునఁ బోయు నేయివలె బం • గారం పుఁదీవల్వలెన్
తత ఖద్యోత మయూఖము ల్పరవఁ బ • ద్మంబుల్ ప్రకాశించెఁ ద
త్క్రతుకుండాగ్నిని బోలి కల్వలు మహా • ద్రవ్యంబులంబొంది యు
ద్ధతిఁ గొన్నాళ్ళకె రిక్తుఁడౌ వెడఁగు చం • దంబందె నప్పట్టునన్.

చ॥ ప్రతత మయూఖ భూషణుఁడు • పద్మహితుండొక ప్రక్క లేవఁగా
మతి బిడియంబు నూని జిగి • మాసి వడంకుచుఁ గ్రుంకె యామినీ
పతి యొకవంక యామినియుఁ • బజ్జనె యేగెను సాప్వ భామ నా
నతిఁ జరియించు చిన్న నర • నాథుని చందము నొంది యయ్యెడన్.

తే॥ రాక్షస స్త్రీలు రేయి భ • ర్తలను చేరి. పొలయలుక వీడి పుష్ప • య్యలఁ బరుండి
కలల యందును కౌఁగిలి • కడపకుండి, త్వరితగతి రేయి పోవుట • మెఱుఁగరైరి.

తే॥ తెల్లవాఱిన నడురేయి • వల్లభులను, తొలఁగిచనఁ దృప్తినొందని • చెలువలపుడు
విరియు కలువలు తేనెను • వెలుచు రీతి, బాష్పములు గార్చిరా రేయి • పగలెయగుట.

తే॥ కొందఱు శయ్యలపైఁ దరు, బృందముఁ జుట్టిన ప్రవాళ • వీరుధములనన్
గ్రొందలిరు చేతులన్ మగ, లం దగిలిచికొంచు నిద్ర • లం బడి రచటన్।

తే॥ కల్లు కడవల మూఁగిన • గండుఁదేంట్లు, నడికి రేయి వింతగఁ బ్రొద్దు • పొడుప మెఱుఁగ
కుండ నిద్రించె మత్తవే • దండ చయము, త్రాగుఁబోతుల కరణి ని • ద్రాళులయ్యె.

తే॥ కలఁగుచుండు ప్రోషిత భర్తృ • కల మొగంబు, వోలె దీపంబు లన్నియు • నోలిమందు
చుండి తైలంబు కొఱఁతలే • కుండియు జిగి, తగ్గి వెలవెల వాఱుచుఁ • గగ్గుచుండె.

తే॥ వేకువను వికసించెడు • విరిదళములు, ప్రొద్దు పుట్టియు విప్పను • పొందకుండె
సెజ్జలందు నిద్రించెడు • చెలుల నేత్ర, పద్మములు వికాసములేక • పరగు పగిది.
తే॥ పవటియందను నిద్రింపఁ • దివురువారు, కనులఁ దెఱవరు గావునఁ • గఱకుఁగనులు
బిచ్చమిడని లోభుల యింటి • వీదితలుపు, లెపుడుమూయఁ బడెడు తీరు • నెనసియుండె
తే॥ ఒక్కరేయి యెల్ల వియోగ • మోర్వరాక, వంత గుందు జక్కవలు రా • వణుని కరుణ
సంతరమున సుఖించు భా • గ్యంబు నొంది, చెఱను విడివడు నరులట్లు • చెలఁగుచుండె
తే॥ నడుమనేర్పడు నాజ్ఞచే • నాఁడు విధుఁడు, తొలఁగ వికసింప కుండెడు • తొగలఁ జేరి
యళులు గౌరవకార్యముల్ • సలుపకుండ, ధనులఁ జేరు గాయకు లట్లు • దైన్యమొందె
తే॥ అర్కకిరణముల్ రత్న గ • వాక్షములను, తూఁకిమేల్కొల్ప నిద్రచేఁ • దూఁగి లేచు
చెలులు జ్ఞానంబుచే నిజ • స్థితి నెఱుఁగక, కఱచు నజ్ఞులవలె మూర్ఖ • గరిమ నుండ్రి
తే॥ అసురనేతృ నాజ్ఞాబల • మరయలేక, దినఫలంబులఁ దెలుపు జ్యో • తిష్కసమితి
జాములం దెల్పుకోల్లన • జ్ఞానదశను, మఱఁగి తమకార్యములఁ దాఱు • మాఱుగుడిచె.
తే॥ ఇట్లులోక విపర్యయ • మెనయుచుండ, దైత్యవిభుఁడు రవింగని • తనమనంబు
నిప్పుచేఁ గాల్చుచున్న యీ • నిష్కరుణుఁడు, చంద్రుఁడే యగుననిపల్కె • సరసవారు.
తే॥ చంద్రుఁడీతండు గాఁడు ప • చ్చని గుణాల, తేరుగల వేఁడివెలుఁగగుఁ • దివిరియితఁడు
కాల్చునేగాని చల్లని • కైరవాప్తు కరణిఁ జల్లదనంబును • గాంచఁడవిరి.
తే॥ కొమ్మలంగల్గు కాటుక • కొండఁబోలు, దైత్యవిభుఁడు క్రూరుని సూరుఁ • దఱిమివైచి
సాగరధ్వనిఁ దొలఁగించి • సంజవేళ. వెలయునేఁజందురుని వేగ • పిలువుఁ డనియె.
తే॥ అశనివంటి పల్కవిని షో • డశకళాప్త, పూర్ణుఁడగు చంద్రుఁడప్పుడే • శీర్ణుఁడగుచు
విదియ జాబిల్లియై మింట • వెలసె; దుష్ట. శాసనంబన నిట్టిదే • జగతియందు.
తే॥ అసురపతి కాంచియిది బడ • బాగ్నియేమొ?, ధరణిమోచు శేషుని విష • దంష్ట్రయేమొ?
కాక నాపైన దొట్టయ • ల్కను వహించి, సంజయే కత్తిగొని యిట్టు • జరుఁగబోలు.
తే॥ పాలకడలి మధ్యమున నీ • పద్మవైరి, మొలచినట్టి వేళనె హాలా • హాలముకంఠ
మందుధరియించ హరుఁడుపీఁ • డంతకంటెఁ, గ్రూరవిషమనియేయుంచు • కొనియెఁదలను
తే॥ అతికరాళ విషంబున్న • యహులయందు. పెద్దదని పిన్నదని రూప • భేదమేల?
పెద్దచంద్రుఁడేపిన్నయై • పిడుగువోలె, మిడుకు మ్రింగునప్పటికంటెఁ • జెడఁగలేదు,
తే॥ చాలుమానిసి నన్నిట్లు • చంపువాఁడు, లోకములఁ గాల్పఁ డంచుఁ బ • ల్కటలుతగునె?
ద్యుమణియేమేలు వీనిని • ద్రోవుఁడింక, గుబులుకొను నిరులిప్డు క • న్గొంద మనియె.
తే॥ అప్డు సర్వంకషంబయి • యంధతమము, సురడులను గొనివస్తువుల్ • చూడనగుచు
హర్మ్యముల ననంఖ్యాక దీ • పాళులొప్ప. గాఢముగఁ గ్రమ్మె దెసలెల్లఁ • గానఁబడక.

ఉ॥ అక్షయవస్తు తత్త్వమది • యార్యులచేఁ దగనాలకించి య
జ్ఞక్షయ మొంది జ్ఞానమను • చక్షువువిప్పని గ్రుడ్డివాని దు
ర్లక్షిణ నిష్కృపా హృదయ • రంగముకంటె మహాంధకారమే
పక్షమునందు తక్కువని • పల్కఁగఁ గ్రమ్మె ధరాతలంబునన్.

ఉ॥ చీఁకటియన్ జముండదటు • చెంది జగంబులు నిండి యందుపై
నాకస మంటఁగాఁబెరిఁగి • యంతట సత్కృపవీడి మ్రింగ నీ
లోకములెల్ల వ్యర్థముగ • లొగ్గడియై నశియించునంచు లోఁ
గైకొనకిట్లుతోడుగొనఁ • గంఠ విషంబు హరుండు క్రక్కెనో?

చ॥ హరుఁడు గ్రసించినట్టి హల • హాలము నందిది లొంగియుండునే?
ధరణిని స్వర్గమున్ రసనఁ • దాఁకుచు లేహనముం బొనర్చు భీ
కర విలయాగ్ని మెంటుకొని • కర్కశ రీతి నెదుర్చు చండ దు
ర్గరళము మ్రింగి నల్లనయి • క్రాలినదీ తిమిరంబు చెల్లరే!.

చ॥ శరములు నగ్నియుంజొరఁగఁ • జాలని సాంద్రతమంబు లోన నొం
టరినయి కుందు నా కుఱఁగ • టన్ బయిమేఘములొప్ప సాటికం
బొరయని విద్రుమంపు లత • పొందిక లే యెడనీరుకాయలం
దిరముగఁ దాల్చి చంద్రుఁగొని • దీపము నా వెలుఁగొందెఁ జూచితే.

చ॥ చతురతఁ బూని చూపుఁ జొరఁ • జాలని చీఁకటిలోనఁ గుండలాల్
వితముగఁదాల్చి నల్లనగు • వేణికతో నొక చంద్రబింబ మీ
తతిఁ గనవచ్చుచున్నదిది • తన్మయరీతిని గల్గు భ్రాంతియో?
సుతనుఁడు క్రొత్తచందురుఁడొ? • సుందరమీ నవ దృశ్యమేదియో?

చ॥ ఉరమును పూర్తిగా నలమి • యుబ్బు పయోధరముల్ పిఱుందులున్
మురువగు బంధురంబు నడు • ముం గనరావు నిజంబు తక్కుసుం
దర తరుణాంగముల్ గని ము • దంబు గడించితి నిద్దమెల్లఁగా
గరగరికైన కాంతయయి • గట్టిగ నామది నున్నదే చుమీ.

చ॥ మునుపె సమస్తలోకముల • ముగ్ధలఁ గాంచితి నిట్టి రూపముం
గనివిని యుండలేదు మఱి • గల్గునె యిట్టిది వేఱొకండు? క
ల్గిన దని చూపువారెవరు • లేరిట నాచెలియల్ వచించు మా
రుని తురగం బపుష్పమగు • రోపము నిక్కువ మామె యీమెయే.

ఉ॥ ఏఁ గొను కామవేదన స • హింపదు దీనిని రోసి తెచ్చె న
న్నీఁగని చెల్లె శూర్పణఖ • యిందొక భేదము సేయఁ బూనునే?

వేఁగుచు నున్న నాకడకు • వే చనుదెంచిన సుందరాంగిమున్
దాఁ గనినట్టిదే మొ? విశ • దంబుగఁ దెల్పున కాఁ దలంచుచున్.

తే॥ పిలుచుకొని రండనుచుఁ ద్వర • విభుఁడు పలుక, నసుర లేగిపిల్చిన యంత • నతనికులవ
దుంపతోఁ ద్రెంపఁబుట్టిన • ధూర్తురాలు, మరునికాఁకతో నచటికిఁ • దెరలి వచ్చె

ఉ॥ పల్లవి నిందు మానసము • కంటె భయంకర రీతిఁ గ్రాలు నా
చెల్లెలిఁ గాంచి దైత్యకుల • శేఖరుఁ డీఁటెలఁ బోలి కాటుకన్
సల్లలితంబుగా నిడిన • చక్షులతోడ మయూరి పోల్కి శ్రీ
తల్లజ కానవచ్చునది • ధారణి జాతయె? యన్న దైత్యయున్.

శా॥ చెందమ్మిన్ హసియించు నేత్రములతోఁ • జెల్వంపుఁ గెమ్మోవితో
నందంబై తగు దీర్ఘ బాహువులతో • హాసైన కంఠంబుతోఁ
బొందంగోరు విశాలమౌ నురముతో • బొల్పైనస నీలాద్రియన్
చందం బొందిన ధన్వి యాతఁడె ఘన • శ్యాముండు రాముండనన్.

మ॥ తరుణీ రూపము నాకుఁ గానఁబడఁగాఁ • దన్వంగి! నీకేదియో
పురుషాకారము గానవచ్చె ననుచుం • బొంకాడుచున్నావె? య
చ్చెరువయ్యెన్ మనయొద్దనే మనుజు లీ • జిత్తుల్ ప్రసారింతురే?
యురగశ్రేష్ఠుని యొద్దనే యెలుక మా • యోపాయముల్ సాగునే?

చ॥ అనవుడు నుల్కి యామెయను • నన్నా! మహీజ పయిం హృదబ్జముం
జొనిపితి వంత మోహమతిఁ • జొక్కితి కావున నెద్ది గాంచినన్
వనితగ నీకుఁ గానఁబడు • వైఖరి నైజము నీమనంబునం
బనుపడు కాంతయే యిపుడు • భ్రాంతిని యెల్లెడఁ దోఁచు నావుడున్.

చ॥ చెలియల! ముమ్మరంపు వల • చే నని పల్కితి వొప్పుకొంటి నీ
పలు రఘువల్లభున్ గనెదు • నగ్గలపుం బనియేమి? యన్న నా
పొలఁతియు వాఁడు నాకు నుడి • వోపని దుఃఖము గల్గఁ జేయుటన్
మలఁగుదు నాఁటనుండి యప • మానము నోర్వమిచేఁ గదా యనెన్.

చ॥ నిజమెకదా! యటంచు రజ • నీచర నాథుఁడు చూచి నామనో
రుజ కిఁక నేదిమందు? నను • క్రూరుఁడు మారుఁడు వేఁచుచున్నవాఁ
డజితుఁడె యన్న శూర్పణఖ • యన్నా! కుమారిలనేల? పోయి భూ
మిజఁ గొని తెచ్చుకొమ్మిటు భ్ర • మింపఁగ నేటికి నంచుఁ బల్కుచున్.

తే॥ వెడల రావణుఁ డొడలెల్ల • నుడికి తెలివి, నందకుండ మూర్ఛను పొంద • నచటివారు
వడఁకి రింకను మనుగడ • వఱలుకతన, మరణమందఁడు నిర్జర • మర్దనుండు.

రావణుఁడు శశికాంత శిలామంటపంబు చేరుట.

తే॥ చచ్చినాతఁడు బ్రదికిన • చందమొంది, తెలివినంది యందున్నదై • తేయులఁగని
పితుకు పాలట్లు నీరు ద్ర • వించునట్టి, చంద్రకాంతమండప మొండు • సలుపుఁ దనియె.

తే॥ మయుఁడుసనుదెంచియా పితా • మహుఁడుసిగ్గు, పడఁగ నూహించి శిల్పంబు • పరిఢవిల్ల
వేయి కంబముల్ నడుమను • వెలయునట్లు, మేటిరత్నమండపము ని • ర్మించె నపుడు.

తే॥ కాలమున కనువయి చంద్ర • కాంతి లేక, చెమ్మగ్రమ్మెడు నెలఱాల • చేత మీఁదఁ
గ్రిందఁ గప్పి తెమ్మెర కిటి • కీలనుంచి, యావిమ్రాఁకుల యుద్యాన • మేర్పఱించె.

తే॥ స్వర్ణమణిమయ కాంతుల • జాలువాఱు, దీపములు చీఁకటులఁ దోల • దేవసతుల
నగల కాంతులు ప్రక్కల • నొగసునింప, వచ్చె నసురేంద్రుఁ డమ్మండ • పంబుచూడ.

తే॥ పెక్కుకోట్ల చీఁకట్లొగిఁ • బేర్చినట్లు, గలిగియున్నను చెలువల • చలువ గలుగు
బహుతరాస్యసుధాంశు బిం • బంబు లచట, వెలయు కతన నాచీకట్లు • విరిసిపోయె.

తే॥ క్షోణి నిల్చిన కల్పక • జ్యోతి రంగ, తరుమహాద్యుతిఁ గేరు ర • త్నముల శోభ
పలసఁ జీఁకటి మాసె ది • వాకరుండు, పోయియును రేయి కాదయ్యె • భూరికాంతి.

తే॥ అవయవంబులు వివశత్వ • మంది తన్నె. యటకుఁ గొనివచ్చు చేష్టల • నరయలేక
పూర్వభవ వాంఛ తజ్జన్మ • మునను పడయు, రహిని నూత్నస్థితిం బొందె • రావణుండు.

తే॥ జగముఁజల్లఁజేయఁగఁగోరి • జలధికిదిగు, మొగులుగములవోల్కింఁదేంట్లు • ముసరుచున్న
పసిఁడి తరువుల చివుళులఁ • బ్రసవములను, పఱచు పానుపుపైఁజేరెఁ • బంక్తిముఖుఁడు

తే॥ అందు మదనుండు తనకు ద • శాస్యుఁ బట్టి, విందుగాఁబెట్ట నమృతంబు • విధినివెడలి
యసువు లొసఁగు నేరుపరి మం • దానిలుండు, కొమల కొప్పుల విరితావిఁ • గూడివచ్చె

ఆ॥ కాపురించు నింటఁ • గాలసర్పము చేరు, పగిది వచ్చు మంద • పవనుఁ గాంచి
కోప చండరక్త • ఘూర్ణ నేత్రుండయి, సేవకులను పిలిచి • చీఁదఱగొని.

ఆ॥ పొంగి కూప జలము • భువనంబులను ముంచి, నట్లు నన్ను పవనుఁ • దలఁచె నిటకు
నేలవచ్చెనాజ్ఞ • నెనయక? వానిని, పట్టి తెండటంచుఁ • బదరి పలికె.

తే॥ వారు వాయుదేవుని గొని • వచ్చునంతఁ, బండ్లు గొఱుకు చుఱిమి మంద • పవనమునకు
మేలి గుణమేల యావన • మీరలిట్టి, తగవు నొంది దానిని తిట్టఁ • దగవె? యనుడు.

తే॥ వాయుదేవుని కోపించి • ఫలములేదు, సీతకృప నొందనేని ప • రేతరాజు
చేరుఁ గానఁ గష్ట విముక్తి • చెప్పఁ గలుగు, నను(గుమంత్రులఁబిలుఁడని • యాజ్ఞచేసె.

క॥ వారలు పిలిచిన వెంటనె, వారణములఁ బల్లకీల • వారువములఁ బెఱ
దేరుల నెక్కి భువిం దివి, వారలు శంకింప వచ్చి • ప్రాలిరి పెలుచన్.

రావణుఁడు మారీచుఁ గాన నేగుట

క॥ వచ్చిన మంత్రులతోఁ దగఁ, జెచ్చెర యోచించి తెలివి • చెడి మారీచుం
డచ్చుగఁ దపమొసరించెడు, నచ్చటికి దశాస్యుఁ డరిగి • యతనిం గాంచెన్.

తే॥ పంక్తివదనుఁడు రాఁగాంచి • భయమువలన, వడఁకి కొంకుచు నెదురేగి • వానిఁదోడి
తెచ్చి మర్యాద గావించి • తెలచి యతని, వదనమునఁ జూడ్కి నిల్పి తాఁ • బలికె నిట్లు

తే॥ కల్పవృక్షంబు నీడను • కాంక్షఁ దిరుగు, నింద్రునకు యమునకు నోట • యెదుగునట్లు
పాలనము సేయు దేవ! యీ • వళికిఁ బేద, కరణి నరుదుగ వచ్చిన • కార్యమేది?

చ॥ అనవుడు రాగఁ దగ్గ యవి • యైనవి ప్రాణముతోడ నుండియుం
బనవెదఁ గీర్తితోఁ బరువు • మాసెను వేల్పులఁగాంచి యింక పి
గ్గునఁ దల వంపఁగా వలసె • ఘోరతరంబగు నింద నేఁటికిన్
మనుజులవల్ల వచ్చె నిఁక • మానము వోనది యెట్లు చెప్పఁదున్?

చ॥ బలయుతులైన మానవులు • బాహుమదంబున ఖడ్గమూని య
మ్మలుచలు నీదు కోడలికి • ముక్కు సెవుల్ మొదలంటఁ గోసి రి
ట్లలమిన నిందకంటె ఘన • మౌ నపదూఱు మఱొకండు గల్గునే?
యిలను ప్రసిద్ధమైన మన • యిద్దఱ యన్వయ శీలముల్ చెడన్.

చ॥ ఒక మనుజుండు చేత ధను • వూని రుషా విపరీత చిత్తుఁడై
యకట! నిశాచరావళుల • యాయువు ద్రుంగి ఖరాదుఁలన్ సుర
ప్రకర జయేందిరా కచభ • రంబు గ్రహించిన యా నరాదులన్
గకవిక చేసి చంపె ననఁ • గా మన జన్మము లేల కాల్పనే?

ఉ॥ కాఁక యడంప లేక మది • గాసిలి దూపిలుచున్న నేను నా
కాఁక యడంగ నీచులను • గ్రచ్చఱఁ జంపఁగ సాటికామి య
ట్లూఁకువ సేయకుంటిఁ దమ • యొద్ద వసించు మదంతి మిన్నఁ గొం
చాఁక నడంచి నిందను న • యంబునఁ ద్రోవఁ దలంచి వచ్చితిన్.

చ॥ అని దనుజేంద్రుఁడాడఁ గొడు • వగ్గిని గాల్చి దిటన్ శ్రవంబులం
జొనిపిన యట్లుగాఁగ మది • స్రుక్కి యుసీ యని యాశ దొడ్డదే
యని విలయంబు తప్పదని • హావడిరా యని యోటలేక యి
ట్లని వచియించె నాతఁడు న • యంబున మేను మనంబు కంపిలన్.

ఉ॥ అయువు వొల్లవేమి? మతి • సక్కట పంకము నందు ద్రొక్కితే?
యీ యపమార్గ మిట్లు వడి • నెవ్వరు నీకను కూలశత్రులై
తీయని పల్కులం గఱపి • తీర్చిరి? నీ తలవ్రాఁతయే చుమీ
వేయన నేల? యేను బలు • వీఱిఁడి నైనను మేలు సెప్పెదన్.

ఉ॥ త్రెంచిన చేతులం దలఁ • ద్రిక్కటి చేతుల నందికొంచు హో
మాంచిత కుండమందిడి యు • మాధిపుఁగూర్చి యనేకవత్సరాల్
కొంచక విప్ర యోగిరము • గోరక చేసి తపంబు సంపదం
గాంచితి లోకనింద గొని • కాంచఁగ శక్యమె యిట్టి సంపదల్?

ఉ॥ పాపగుణంబుచేన? మఱి • పావనమైన గుణంబుచేతనా?
యీపగిదిం దపంబు ఫలి • యింప సు సంపద నీవు పొందుటల్?
కోపము మాని పల్కు మిది • క్రూరగుణంబున నొంది తేమి? యి
ట్లేపునఁ గీడు చేసికొని • యెల్ల నశింపఁ దలంపు గొంటివే?.

చ॥ దుడుకున మిత్రరాజ్యమును • దోద్ద యొనర్చిన, ధర్మ మార్గముల్
చెడ వలపక్షమూని సభ • చేసిన, మోసముతో గృహస్థులన్
గొడవల నొంచి తత్కుసుమ • కోమలులం జెఱ గొన్న, ధర్మమే
మడియఁగఁ జేయు; నెవ్వరిల • మాఁడక నిల్చిరి దుష్ట వర్తనుల్?

ఉ॥ నాక విభుం డహల్య వల • నం బడరాని యసహ్య దేహముం
జేకొనె నింద్రుఁ బోలిన ప్ర • సిద్ధు లిఁకెందఱొ కామపీడచేఁ
గైకొనినారు చేటులు ని • కంబుగ లక్ష్మిని పోలి యెందఱో
నీకు సతుల్ గలారు వగ • నెక్కున నీమతి మూసె నేమనన్?.

ఉ॥ కాదని పూని శేని చెడు • కావలమున్ గడు దూఱు గాక వే
ఱేదియుఁ గాంచలేవ యొల • యించి ఫలంబును పొందితేనియున్
సాదుల శాప సన్నిభ పృ • షత్కముబన్ రఘురాము భూవరుం
డే దమియించు నీదయిన • యిద్ధ బలంబు కులంబు సర్వమున్.

ఉ॥ నీదగు సేనకంటెఁ గడు • నేర్పున లావున మేటి యంచు సం
పాదితకీర్తి మోచిన య • వారణ సైన్యము తోడ నా ఖరున్
మేదినిఁగూల్చె నొక్కఁడె ని • మేషము లోన. సమస్తదైత్యులన్
మోదముతో వధింప మదిఁ • బూనిన వాఁడది నీ వెఱుంగవో?.

ఉ॥ రావణ? నీయనుంగుల వి • రాధునకంటెను శూరుఁడున్నె? వాఁ
దేవగ రాము బాణ హతి • నీల్గె నెఱుంగవె? యింక నే విధిం
బోవఁగ వచ్చు నంచు మదిఁ • బ్రుంగుచు నుఁదుఁ జెడంగనేల? నే
వే విధముల్ వచించినను • వీనుల కెక్కదిదేమి తెల్వియో?

చ॥ మడిసిరి నిన్నుమించిన స • మానులు దైత్యులు చావఁగోరి చే
సెడి పనిచేయఁ బూనకుము • చేసిన నాయువు మాయు టబ్రమే?

పుడమి పతెంద్రతెంద్రతో ప్ర • పూర్ణ బలంబున, నేల్లినారు పెన్
దుడుకుల చే భూస్థలిని • త్రుంగని వారలఁ బల్కమొక్కరిన్.

శా॥ తమ్ముండైన సుబాహువున్ జనని దో • ర్దండ ప్రభావుండు నా
కమ్మం గూర్చినదాది దైత్యబలముల్ • గగోలుగా వారి నా
పమ్మ ల్వీన్నపుడెల్ల నామనము కం • పంబొందుఁ గాఁబట్టియే
నిమ్మార్గంబునఁ గుందుచుందు దనుజా • ధీశా! పరీక్షించితే?

తే॥ భువిఁ జరాచరములు నిల్క • పొందవనుచు, నిజము దెలిసితి మసురేంద్ర! నీవు దుష్ట
చేష్టలను మాని యున్నట్టి • శ్రేష్ఠమైన, సంపదలఁ బొందునామాట • చక్కవినుము

మ॥ అన దైత్యేంద్రుఁడు శంభుఁ దారగిరి లీ • లాంకంబుగా నొక్కచే
మొనయం దాల్చిన నాబలంబు చులకం • బోనాడుచున్ మర్త్యునొ
క్కనీ నాముందఱ గొప్పవాఁడనుచు వీఁ • కం బల్కుచున్నాఁడవా?
యనుచున్ భ్రూకుటి భీకరంబుగను మా • యావిన్ విలోకించుచున్.

చ॥ నడచిన కార్యమింతయు మ • నంబున నెంచవు నామనస్థ్సితిన్
బెడిసి పడంగఁ దిట్టితివి • వీకునఁ జెల్లెలి ముక్కుగోయు నా
దుడుకరుల న్నుతించితివి • దోసము నొందని వారలంచు నీ
బుడి బుడి మాటలన్ సయిఁపఁ • బోలునొకో మఱినీవ చెప్పుమా?

మారీచుఁడు రావణునకు నీతి కఱపుట

ఉ॥ అని లంకేశుఁడు కోపియై పలుకు ప • ల్కాలించి మారీచుఁ డిం
కను తాఁబల్కిన మండి దూఁకునని య • ల్కంబోక తానిట్లనున్
నను కోపింపఁగ లేదు నిన్నును భవ • న్నందన్ • భవద్వంశమున్
ఘన కోపంబునఁ బ్రుంగఁ జూచితి వపా • ఖ్యం దాల్తువే నీతలన్?.

ఉ॥ ఎక్కుడుమన్న భార్గవుని • యేద్దెఱఁ గ్రుంగఁగఁ వంచుశైలముం
బెక్కువ రాట్సభన్ విఱిచి • పేర్చిన శైలము నెంచి చూడ నీ
వెక్కటి నెత్తినట్టి పర • మేశ్వరు శైలమొ? మేరు శైలమే?
మిక్కిలి యాకసం బొరయ • మీటిన వింధ్యమొ? నీవ చెప్పుమా?.

ఉ॥ కావున రాముసత్త్వమును • కాంచి వచించిన నా నయోక్తులన్
వీనులఁ జొన్పవున్ జెడెదు • వీరవరేణ్యుఁడు కేలఁ జాపమున్
బూనక మున్నె ప్రాణములు • పోవుట నిక్కము మూర్ఖబుద్ధిచే
జానకిఁ గొంతఁగాఁ దలఁతు • జానుగ రాక్షస పాప రూపమా,

ఉ॥ చుట్టలతోడ సంయమనిఁ • జొచ్చుట నికుక్కవమంచుఁ దప్పెటం
గొట్టిన రీతి గుండియలు • గోడుగఁ బాడుగఁ గొట్టుకొంట నీ

పట్టునఁ గానవేమిః విష • పానముచేసెడు వారిఁ గాంచి య
ప్పట్టున నున్న వారదియు • భావ్యమెయంచు వచింపఁ బోలునేః.

ఉ॥ భూపకుమారకుం బ్రియము • పొందునఁ గౌశిక మౌని మెచ్చి నా
గోపమమైన దివ్య విశి • ఖోత్కర మిచ్చెఁ దదస్త్రజాలముల్
లోపము లేని కోపమున • లోఁగొనఁ జాలు క్షణంబులోన స
ప్తోపరిలోకముల్ మహిమ • నున్నతి నొందిన యా త్రిమూర్తులన్.

చ॥ అమిత బలంబునం జయము • నందిన యర్జును వేయి చేతులన్
సమితిని ద్రుంచి కూలిచిన • క్షత్రియ భీకరు జామదగ్న్యు చా
పమును జగంబు జే యనఁగ • వంచిన రాము నమోఘబాహు స
త్త్వము మన చేతులం గలదెః • తత్త్వమెఱుంగక మాటలాడెదేః

ఉ॥ కామవిషంబు దేహమును • గాసిలఁజేయఁగ బుద్ధిమాలి నీ
వీమెయి దుష్టవాక్కువచి • యించితి చేటును దెచ్చు నాయనాః
మామను నీకులంబునకు • మాన్యతఁ గూర్చెడువాఁడ నీతలం
పోమక యడ్డు పెక్కనని • యుగ్రత నొందక వీడు మీపనిన్.

ఉ॥ నీచపథంబు మాను రఘు • నేతృబలంబు దలంపుమన్న మా
రీచుఁ దిరస్కరించి వల • రెక్కొను రావణుఁ డిట్లు పల్కెనో
యీః చతురాగ్రగణ్యః జన • యిత్రి వధించిన మానిసేనికిన్
శోచితరీతి జంకు విను • కూరుఁడవంచుఁ దలంపఁ జెల్లునేః

ఉ॥ దిక్కరు లొగ్గి డాఁగికొన • దివ్యులు నిల్కడఁ దక్కి పాఱితో
స్రుక్కఁగ ధూమధామముగఁ • జుమ్మలు చుట్ట దివంబుఁ గాల్చి పే
రుక్కున ముజ్జగంబుల మ • హోన్నతి నాజ్ఞలఁ జెల్లనిచ్చునే
నెక్కడః తుచ్ఛులౌ మనుజు • లెక్కడః నన్నుజయించు వేడనోః

చ॥ త్రిజగము లందు నన్నెదురు • ధీరులు లేరటు గల్గిరేని నా
భుజముల తీఁటవో నడుతు • మోదము దీనికి మించి కల్గునేః
గుజగుజ పోక నాముదలఁ • గూర్చెడు మంత్రుల ధర్మపద్ధతుల్
నిజముగ దాఁటిపోవుటయు • నీతియెః చెప్పిన యట్లు చేయవోః

ఉ॥ త్రోసి తొలంగి పోయినను • ద్రోవక నీశిర ముత్తరించి నా
యాసను నేనె పూర్తిగ ర • యంబునఁ గాంచెదఁ గాక మాన మ
న్నాస వహించి తేవి బదు • లాడక ప్రాణము గోలుపోక యు
ల్లాసముతోడ నాదగు త • లంపు ఫలింపఁగ నిల్వుమాయనన్.

చ॥ కరఁగిన రాగిపైఁ జిలుకు • కంబుకణంబన స్రుక్కి క్రుంగి క్రొ టం
క్కారియగు తాటకేయుఁ డెద • గర్వము నిండిన వారునాశముం
బొరయుట నిక్కవంబు తమ • పొందఁగఁ గోరిన కార్యమెల్ల నా
గరువము చేతనే ఫలము • గాంచెద మంచుఁ దలంతు రిమ్మగన్.

ఉ॥ నీపని చూచియే నిచట • నిక్కపు సంస్థితి చెప్పఁ బూనితిన్
నాపని గాంచి యే భయము • నం బడి పల్కఁగ లేదు నాశమే
చేపడువేళ మంచియును • చెడ్డఁగఁ దోఁచుట నిక్కమల్ప బు
ద్ధీ! పనియేమి సత్వరమ • తెల్పుమ యంచు వచింప నుబ్బునన్.

చ॥ కవుఁగిలి గొంచు రావణుఁడు • కాఁక తొలంగఁగ నోయి మామ! నేఁ
దివిరి యనంగు నస్త్రమునఁ • ద్రెళ్లటకంటెమ రాము తూపుచే
భువిఁ బడుటెన్న భావ్యమని • పూనితి మందసమీర వైరమున్
దవిలిచి నట్టి సీతను ము • దంబుగ నాకు నొసంగుమా యనన్.

తే॥ సిగ్గు చెడఁగఁ దపోవనిఁ • జేరి మున్ను, రామ దివ్యాస్త్రవితతిచే • రాక్షసులను
సోదరుఁడు చావ భయమున • సురిఁగి పాఱి, వచ్చినట్టి నేనిప్పుడే • పనియొనర్తు?

చ॥ అని మరణంబు నోటమియు • నప్పుడ పొందిన యట్లు తాటకా
తనయుఁడు పల్క రావణుఁడు • తత్తఱ నిట్లనుఁ జింత యేల? నీ
జననిని చంపు దుర్జనుని • చంపఁగ నాయిత మైతి మేటి వం
చనమున సీతఁ గైకొనుచు • సమ్మత మిప్పటికార్యమౌ ననన్.

చ॥ వెనుకకు పోవుటేమి? బల • వీరుని రాముని సుందరిం దురం
బున విజయంబు నంది కొను • పోఁడిమి మెచ్చుగుఁ గాక వంచనం
గొనుటది యెల్లిదంబుగద • ఘోరరణంబున నీ పరాక్రమం
బును వెలయింపుమా యశము • భూమిని నింపుమ యన్న నవ్వుచున్.

తే॥ వారల జయింప సేనలు • పలయునేమి?, ప్రణుతచంద్రహాసముచాలు • వారుమడియఁ
డెఱవయునువచ్చుఁ గాన నా • తెలఁగుపీడి, మాయఁ గైకొందమని దైత్య • మల్లుఁడనుడు

మ॥ ఇనవంశోత్తము దారఁ దాఁకుటకు ము • న్నే వీని మూర్ఖంబు లా
తని బాణంబులఁ ద్రెవ్వకున్నె? యనునా • తత్త్వంబు యోచింప నా
కును తద్భూమికి నేగి క్రమ్మఱెడు ల • గ్గుం గల్గునో? కల్గదో?
ఘనమౌ నావిధి యెట్టిదో? యనుచుఁ దాఁ • గర్తవ్య మూహించుచున్.

మారీచుండు మాయా కురంగమై చనుట

తే॥ ఆజ్ఞయేమని మారీచుఁ • డడుగ దైత్య, విభుఁడు బంగారు జింకవై • వెడలి సీత
యాస పడఁ జేయుమని పల్క • నతఁడు వోయె, వింశతిభుజుండు వెడలెను • వేఱు త్రోవ.

తే॥ మునుపు రామబాణబలంబు • గనుటవలనఁ, దానుగాఁగాక ప్రభుని ప్రో • త్సాహమునను
జింకరూపొంది పోవఁ ద • చ్చిత్తవృత్తి, యెట్టులున్నొ? యూహించియు • నెఱుఁగుటరిది

క॥ కల బంధువులను చావం, గల వీరులఁ దలఁచి కొంకి • కళవళపడుచున్
మిలు విషజలములఁదెరలెడు, లలిఁదెరలుచు మేనువడఁక • లావతి క్రుంగున్.

తే॥ మునిమఖంబును చెఱుపంగఁ • బోవునాఁటి, నుండిశోకించి నిలుకడ • నొందలేక
మూఁడవ తడవ మరణింపఁ • బూనిరాముఁ, జేరె సింగంపుగుహ దంతి • చేరునట్లు.

క॥ మెఱపులు భువిదిపి దోఁపఁగఁ, బొరి నభిమానంబులేని • భూరిమయంబౌ
హరిణాకృతిఁ గొనిసితా, హరిణాక్షి చరించుతావు • నరయుచుఁబోయెన్.

తే॥ జింకలను గన్నవారలు • జింకకంటి, నరయుబంగరు జింకసౌ • రరసి యెదఁద
లంటులేని వేశ్యల చూపు • లనెడివలలఁ, బడినవడువునఁబడజింక • వచ్చెవటకు.

తే॥ అసదు లేనడు మల్లల • నాడుచుండ, శ్రమను నడచుచు మృదుల హ • స్తంబులనెడు
కోయఁబడని పుష్పములతోఁ • గుసుమచయము, గోయుచుండెజానకి యటఁ • గూర్మితోడ

తే॥ తలఁపఁ దరమయ్యెఁగాని చం • దంపురూపు, చెన్నటులు నిద్రలోఁగాంచిరన్న పగిదిఁ
నెన్నరాని దుఃఖములొంద • నున్న సీత, గాంచె నచ్చెరువంది బం • గారు జింక.

మ॥ దశకంఠుండును వాని జీవితము ను • ద్యద్భోగ భాగ్యంబులున్
నశియింపం దటియాట ధర్మము ప్రస • న్నత్వంబు కా నుండుటన్
విశదప్రేక్షణ సీత మున్నెపుడుఁ బృ • థ్విం గానకున్నట్టి రూ
పశరీరంబుల నొప్పు జింకను మదిన్ • వాంఛించెఁ దా జేలయై.

క॥ తరళాక్షి ముదురుటాసను, హరిణంబును పట్టి యీయ • నడిగెద ననుచుం
ద్వరపడి పూవులు చిందఁగఁ, బరువున రాఘవుని కడకు • వచ్చి నయముమై.

తే॥ కాళ్లు చెవులును మాణిక్య • కాంతి గలిగి, మేను బంగరు చాయయై • మెఱుఁగుచేత
గగనము వెలుంగఁ జేసెడి • సొగసు గులుకు, లేడిగలదు కాంతురు రండు • లీలననఁగ.

క॥ సీత యిటుపలుక నది చేఁ, జాతిది యటువంటిలేడి • జగమునఁ గల్లచేఁ
భ్రాంతి యని తలఁపకెంతయు, నేతేరఁ దలంచె రాఘుఁ • డింతి పిఱుందన్

ఆ॥ సీతయాస గొనిన • చేష్టచే నాజింక, యెల్లబోఁటి గామి • యెఱుఁగకుండ
వెడలఁ దలఁచుచున్న • విమలాత్మ రాముని, లక్షణంబుగాంచి • లక్ష్మణుండు.

లక్ష్మణుఁ డది రాక్షస మాయ యనుట

క॥ కరచరణంబులు వాలము, నరుదగు రత్నములఁబోలి • హైమాంగంబౌ
హరిణంబు గలదె ధరణిని, సురవైరుల మాయయనుచుఁ • జూచెద ననుడున్.

క॥ రాముండిట్లను లక్ష్మణ!, భూమిని పలుకోట్లురూప • ములు పలుతీరుల్
నేమమున సకలమెఱుఁగఁగ, లేమిటు లననేల? వింత • లేదనఁదగునే?.

తే॥ ఏమితలఁచి తొకేరీతి • నెనయుచుండు, నవయవంబుల సూటిగా • నరయుదేని
సూక్ష్మభేదముల్ దెలియుట • చూడలేవె?, యేదుపైఁడిహంసలుపుట్టు • చెఱుఁగవేమి?

తే॥ లెక్కలేని ప్రాణులలోన • నొక్కతీరు, నొక్కయంతంబు లేదను • చుండు నంత
మీరు మాటాడుచుండ బం • గారు జింక, దూరమేగునొ యని సీత • తొట్రుపడియె.

చ॥ అటువలెఁ దత్తఱిల్లు జన • కాత్మజ చిత్తమెఱింగి రాముఁడం
తటఁగుటిలాలకా! పదము • తక్కక కాంతమ యంచు నేగ సం
కటమున లక్ష్మణుండు వెను • కం జన దాఁటఁగ రాని దయ్యమై
తటుకున వచ్చి యెట్టెదుట • దంభముతోఁ గనుపట్టె లేటియున్.

ఉ॥ తమ్మనె కాంచు జింకఁ గని • తామరసాక్షిరొ! దీనిఁ జూడఁ జి
త్తమ్మున నేమియుం బలుక • దాకొన దియ్యది మంచిదే యనెన్
వమ్మగు నేమి? దేవతల • ప్రార్థనముల్ సుకృతమ్ము శేష త
ల్పమ్మను వీడి యీధరణి • భారము దీర్పఁ దలంచి వచ్చుటల్.

ఉ॥ దీనిని చూడు వత్స! యిది • దేనిని పోలును? ధాత్రి సాటియే
గానము ముత్తెమట్లు రద • కాంతులు గ్రమ్మను శాద్వలంబుపై
నానెడు నాల్క మించు దొర • యం దగు దేహము మేలి హేమముం
బోనిది మచ్చలెన్నఁ గవి • పుత్తృని జోతి నధఃకరించెడిన్.

ఉ॥ ఈ హరిణంబుఁ దేటి కను • నింతులకున్ మగవారి కింత సం
దేహము లేక డెందములు • దీనిపయిం జొరఁ బాఱకుండునే?
యీహలు లేచుచున్ మిడుత • లేపున దీపముఁ జేరు పోలికన్
దోహలమందుచున్ వడిగ • దొర్లుచుఁ బోవుచునుంటఁ జూచితే?

ఆ॥ అన్నయట్లు పలుక • నాజింకఁ గని యిది, మంచిగాపటంచు • మదినెఱింగి
తమ్ముడఁనియె దీనఁ • దనరు ఫలంబేమి?, మరలి చనుట యింక • మంచిదనుచు.

ఉ॥ లక్ష్మణుఁడిట్లు పల్క శుభ • లక్షణ • లక్షిత సీత, యీలస
ల్లక్ష్మము లొప్పు లేడిఁ బది • లంబుగఁ బట్టి యొసంగఁ జూప జి
తప్రక్ష్మలరైన సోదరుల • భావము లూర నయోధ్య కేగి యో
సూక్ష్మపటీ! విరామముల • సొంపుగ నాడుకొనంగ నిమ్మగున్

చ॥ అనపుడు నల్లె తెత్తు నను • నంత విచక్షణ దక్షుఁడైన ల
క్ష్మణుఁడు వచించు నార్య! యవి • కర్బుర మాయ దురాత్ములైన యా

దనుజులు ధర్మపద్ధతిని • తప్పి చరింతురు వారి మాయలం
దున నిదియొక్కటౌ ననుచుఁ • దుష్టతుదం దెలియం గలారనన్.

ఉ॥ తమ్ముఁడ కన్న యిట్టులను • దైత్యుల మాయయె యైన మేలె యొ
క్కమ్మనఁ గూల్చి వచ్చెద ర • యమ్మనఁ బట్టిన ధర్మముఁగ ఫలం
బిమ్మగఁ గాంచ నిక్కమగు • నేణమయేని గ్రహించి తెత్తు రెం
టమ్మన కేమియుం జెడుగు • డాయదు నీవ తలంపుమా యనన్.

ఉ॥ దీనిని మున్నుగాఁ బనిపి • దీని పిఱుందన నిల్చువారలే
వైనము వారలో? మఱియు • వారల మోసములెట్టివో? యిటుల్
దీనిని పంప నేలొకొ? మ • దిం దలపోయ నశక్యమయ్యె దు
ర్మానులు రోయు వేఁట కొల • మాత్రమ కాదగచాట్ల నిచ్చునాన్.

చ॥ దనుజులు వైరులంచు బహు • ధర్మవిదూరులె యంచు మాయలం
బనుపడు వారలంచుఁ దగఁ • బల్కుచుఁ బూను వ్రతంబు వీడఁగా
జనములు నవ్వరేమి? యిటు • జంకుట త్వాదృశుల ధర్మమేమి? యె
ట్లును బలు మంచిదే యగు వి • లోలత యేలని రాముఁ డాడఁగన్.

ఉ॥ దాసిన కార్యముల్ తగ నె • డంప విచారణచేసి చేఁత యు
ద్భాసిత రీతిఁ గ్రాలు రఘు • వర్య! మృగంబు పిఱుంద నెట్టి రా
కాసులు నున్న మచ్చర వి • ఘర్షణ వారల యుక్కడంతు నా
శ్వాసము చెందుఁ డీ పదిని • జంబగు లేడియయేని తెచ్చెదన్

మ॥ అని సౌమిత్రి వచించుచుండ నమృతం • బంగారఁగా నొల్కు ప
ల్కున ముద్దై తగు చిల్కవోలె వదరెం • గొంచించుచున్ సీత యి
ట్లనుమానించుచుఁ బట్టి యీయరు గదా • యంచుఁ విమోదంబుతోఁ
గనులన్ ముత్తెము లట్లు బాష్పకణముల్ • గ్రమ్మన్ వెసన్ గ్రమ్మఱన్.

రాముఁడు మాయా హరిణము వెంట నంటుట.

చ॥ చనవు మెయిం గనల్గొనుచు • సాగిన జానకిఁ గాంచి రాఘవుం
డను ననుజా! కురంగమిపు • డయ్యలివేణికి నేనె నెవ్వఁడిం
గొని చనుదెంతు నిచ్చటనె , కూరిమితో సతిఁ గాచియుండు మం
చు నిశిత బాణముల్ ధనువు • సొంపుగఁ దాల్చచనెన్ వడిన్ వడిన్.

తే॥ మున్ను వేల్మిఁ జెఱుపవచ్చు • మువ్వురందు, తప్పిపోయిన • వాఁడని తలఁతు వీని
మొగిని గమనింపు మని కేలు • మోడ్చి పలికె, లక్ష్మణుఁడు పక్షశాల వె • ల్పలనే నిల్చె.

తే॥ అరసి లక్ష్మణుఁ దనుమాట • నాదరముసఁ, గొనక జానకి కైకొన్న • కోపమునకు
మందహాసంబు గొని మటు • మాయజింక, వెంబడించెను సుందర • వీరవరుఁడు

ఉ॥ నేలను నిల్చుఁ జింక మెడ • నిక్కఁ జివుక్కన దాఁటు నింగికిన్
లీలను నేలఁ ద్రవ్వు ఖుర • లించిన తీరున దూఁకు డాయుఁ బెన్
గాలి మనంబు వేగిరము • గాఁ జను రీతికిఁ గ్రొత్తమార్గము
వ్వేళను నేర్పుఁ బాదములు • పేరురముం దగులంగఁ బర్విడున్.

ఉ॥ వాఁచుచు నెత్తి యూఘుపన • జాలముఁ గొల్చిన పావనత్త్వమున్
బూఁచి వచింప వేతాకయ • పూర్వభగోళము గల్గునేమి? తా
నేఁచఁగ నేగినంత వడి • నేగెను జింకయు నింతమాత్రమే
తోఁచును నాఁటి వేగమున • తోరము దెల్ప నశక్యమేరికిన్.

తే॥ కొండలెక్కు మేఘంబులఁ • గ్రుంకు వెంటఁ, జేర దూరమేగును తాను • సింప డాయు
నిలిచి యున్నట్లె కనఁబడి • తొలఁగిపోవు, పైఁడి యాస వేశ్యల మది • పాఱు నట్లు.

చ॥ తొడఁగిన దొంగ్రైకైట్లె తుదిని • దోఁచిన దొక్కటి యయ్యె మున్నె త
మ్ముఁడు తలపోసినట్టి తలఁ • పుల్ తగ నామదిఁ దోఁచియున్న ని
క్కడ కిటురాను వట్టిశ్రమఁ • గర్బుర మాయలఁ జిక్కి పొందితిన్
దడయఁగ నేలకో సదము • దం బొనరించుట మేలు చూడఁగన్.

తే॥ వీఁడు మాయావి చేపడు • వాఁడు కాఁడు, చెండుటే కార్యమనుచు సం • సిద్ధుఁడైన
రాము మదినెఱిఁగిన వాఁడు • రయముమీఱ, మాయ నెగిరెను నింగిని • మఱుఁగుపడఁగ

తే॥ రాముఁడాక్షణమందె చ • క్రంబు రహిన, మోఘశరమొండు సంధించి • మోసగాఁడు
పోవుచోటికి వెంటాడి • పొరిగొనుమని, నారి తెగ దీసి పఱపెన • న్నారసంబు.

తే॥ ఆ శరంబు మాయావి ఱొ • మ్మంటఁ దాఁకెఁ, దాఁకె నంత నోరు దెఱచి • దశదిశలను
దాఁటిచన లక్ష్మణా; యంచుఁ • దద్ద యఱచి, ప్రాణములువీడి మారీచుఁ • డవనిఁగూలె

తే॥ నిక్కవపు రూపమునసోఁకు • నీల్గఁగాంచి, తమ్ముఁడలఁచియాతఁడు జాణ • తారకముగ
వెంట వచ్చునతఁడు ప్రోడ • వేయునేల, ప్రాణసముఁడు నేర్పరి యని • హర్ష మొందె.

తే॥ దిక్కులదరంగ నఱచుచుఁ • దీఱె కూలు, నీచ దేహంబు నచ్చట • నిలిచిచూచి
మున్ను కౌశిక యాగంబు • పూనిచెఱుప, నరుగుదెంచు మారీచుఁడే • యని యెఱింగె

తే॥ శరముతొమ్మనసనాటఁగ • శ్రమమునొంది, మడియుచోదైత్యుఁడొనరించు • మాయ యం
నాదు కంఠంబుతో లక్ష్మ • ణాయటంచుఁ, బిలిచె నదివిని మైథిలి • కలఁగునేమొ?.

చ॥ పిలుపు నిజంబు కాదనుచు • పేఱెఁడి దైత్యుఁడు పల్కెనంచు మున్
దెలివిని నాకు హెచ్చరిక • దెల్పిన తమ్ముఁడెఱింగి తెల్పఁగా

నలమట వీడి సీత హృద • యంబున నూఱట చెందు నంచుఁ దాఁ
దెలిసి యొకింత నెమ్మదిగ • డించె మదిన్ రఘురాముఁ డయ్యెడన్.

ఉ॥ చావఁదలంచి వచ్చిన ని • శాచరుఁ డీతఁడు గాఁడు మద్గళా
రావము వోలెఁ గూసిన వి • రావము నందు తలంచిచూడ న
ర్థావహ మొండుఁ గల్గు నది • యారట పెట్టక మున్నె వెన్కకుం
బోవుట మంచిదంచుఁ దల • పోసి బిరానఁ జనంగఁ గ్రమ్మఱెన్.

8. జటాయు మోక్షణ పటలము. (225)

తే॥ రాముఁడట్లు మారీచుని • నామడఁచి, వడిగ వచ్చుచు నుండంగఁ • బర్ణశాల
నున్న సీత యా దీనంపు • టులివు విన్న, యంత దిగులునఁ గళవళ • మందె మదిని.

తే॥ పరభృతంబు వృక్షము నుండి • పదరి జాఱి, పడిన వడువునఁ బుడమిని • పడుచులేచి
కడుపు చెయివెట్టి కలఁచిన • కరణిగాఁగ, విభ్రమము నొంది విలపించె • వివిధగతుల

తే॥ ఏల యజ్ఞానమునఁ బట్టి • యిమ్మటంచుఁ, గోరి యీ జీవితము చెడఁ • గొట్టికొంటి
నేదిగతి, ముందు వెన్కల • నెఱుఁగనైతి, యేమి చెడుగుల దుర్విధి • యేఁచఁగలదొ?

లక్ష్మణుఁడు సీతకు ధైర్యవాక్కులాడుట.

తే॥ వత్స! లక్ష్మణా! సద్గుణ • వార్ధియైన, యన్న రాక్షసమాయచే • నలుగుల పడి
పృథివిఁ దూలె ననుచు నీవు • వినియు నింక, నిచటనే నిలుచుంటివా • యెదఁదఁగొనక

తే॥ అనుడు లక్ష్మణుఁ డిట్లను • నమ్మ! యాజ, గమున రాముని కంటెను • కడిమియందు
మించు శూరు లున్నారని • యెంచఁదగునె?, ఆఁడుఁదనమున నరయ కి • ట్లంటి గాక.

క॥ జలధులు నిఖిల జగంబులు, కులశైలము లొక్కటగుచు • ఘోరరణంబున్
జలిపిన రాఘవు బలముం, జలియింపం జేయఁ గలదె? • చింతింపు మెదన్.

క॥ పుడమియు జలమును వహ్నియుఁ, గడలును రాఘవుఁడు కినిసి • కాంచెన యేనిన్
పొడియై నీఱై పోవవె? తడఁబడి యెవ్వనిగ సతినిఁ • పలఁచితో తెలియన్.

తే॥ రక్కసునకోడి కష్టించి • రామదేవుఁ, డిట్లు పిలుచునె? పిలిచెనే • నెల్లజగము
లట్టె నిలువునఁ గూలవె? యఖిల జీవు, లింతకే మండి మాఁడి ల • యింప కున్నె?

క॥ పలుమాట లేల? దివి భువిఁ, గలవారు నుతించు గరళ • కంఠు ధనువు ము
క్కలుగా విఱిచిన శ్యామల, జలద నిభు నెదుర్చువారు • జగములఁ గలరే?

క॥ పఱిమే నొవ్వియుఁ బొరయఁడు, హతుఁడగుటా? త్రిభువనంబు • లడఁగవు రవియున్
గతిదప్పఁ డుదధి యింకదు, మతిమాలిన చింత నొంది • మఱుఁగం దగునే?

తే॥ ధర్మమున్నది దివ్యులు • తనియఁగలరు, వచ్చు రాముఁడు వైళంబ • వంత వలదు
చచ్చునపుడు రక్కసుఁడట్లు • చావుకేఁక, వైచెనదివిని విశ్రాంతి • పడకు తల్లి!

తే॥ అనుడు మిక్కిలి కోపంబు • నడలు మనము, చంపి నంతటి వేదన • చండ దృష్టి
గలుగు సీత నీ విచ్చట • నిలిచి యుంట, పీతిమంతము గాదని • నెట్టనాడి.

చ॥ ఒకపరి మైత్రి గూర్చికొను • నుత్తము లక్కట ప్రాణమైన దాఁ
పక యిడువారు చేవచెడి • ప్రార్థన చేసిన యన్న కోరికం
గరవిక చేయు తమ్ముఁడిఁకఁ • గల్గునె నీవలె? దిక్కులేదు నా
యకుని తలంచుచున్ విడుతు • నగ్నిని జీవము లిప్పుడే వడిన్.

మ॥ అని చెందమ్మి వనమ్ముకై వెదకు చ • క్రాంగిం బలెం గిన్కమై
ఘన ధూమావృత దావ వహ్ని వెదకం • గాంతరముం గూర్చి యే
గిన వైదేహికి నడ్డు వచ్చి వినతిం • గేల్మోడ్చి యోతల్లిరో!
నను మన్నింపు చలంబు వీడుమని దై • న్యం బంది తా నిట్లనున్

లక్ష్మణుఁడు రాముని కడ కేఁగుట

చ॥ మరణము నొందనేల? యను • మానము మానుము నీ ప్రతిజ్ఞకున్
వెఱతు మఱేమియుం బలుక • వెక్కసముం ద్యజియించి యిందెయే
మఱక వసింపుమమ్మ బలు • మాయవిధిం గెలువం గలార మే?
యిరవున నిల్మ సేవకుఁడ • నేగుచునుంటిఁ గలంక వీడుమా.

తే॥ అదను గని యాపదలు వచ్చు • నమ్మ! మీరు, ప్రభునియాజ్ఞ నాక్షేపించి • పలుకుచుండ
వెనుక నూయి ముందుగ గోయి • విధమునొంది, మదిఁదపించెదననియేగె • ముదలనొంది

చ॥ నిలిచితి నేని యీయమయు • నిప్పున దూఁకక మానదంచు నె
వెలలితినేని రక్షణము • వీడ మహాపద చెందు నంచుఁ జం
చలుఁ డయి కార్యమేది యని • చాసల పల్కుల కుల్కి యిట్లు రాఁ
దలఁచుట పాడియే యనఁ బ • దంపడి యేమని యందు నన్నకున్.

ఉ॥ పాడి దలంతు నేని యది • భావ్యము భవ్యముగాని, యీమె యె
గ్గాడి మరించు దీనిఁ గను • లారఁగఁ గాంచుట కంటెఁ గర్మచే
నాడికఁ బుట్టి కొందలము • నందెదు వెంగలి యే మఱేమియుం
జూడక యిచ్చటున్ వదలి • నూటిగ నేగుచె చాల యుక్తమౌ

ఉ॥ ఏనిదె పోవుచుంటి నెది • యేని యవాంత్రము వచ్చునేని స
మ్మానిత రీతి నెల్లపుడు • మమ్ము భరించు జటాయు వున్న వాఁ
డానిక వచ్చి త్రోవఁగలఁ • డంచును పల్మఱు వెన్కఁ జూచుచున్
బానలు వొందుచుం జనె సు • పర్వుల పుణ్యము పండు పండఁగన్.

రావణుఁడు తాపసియై సీత కడకు వచ్చుట

తే॥ అదను గనిపెట్టుచున్న ద • శాస్యుఁడంత, వంచనముసేయమదినెంచి • వాటమగు త్రి
దండమును నారలును జడల్ • దాల్చి జనము, గౌరవించు తాపసి రూపు • కడఁకనంచె.

తే॥ కార్యమును మేని బడలిక • గానఁబడఁగఁ, బాట గతిదప్పక నటించు • వాని మాడ్కి
వీణవంటి కంఠంబున • వేదములను, స్వరము చెడక పల్కుచు ఘన • సరణి తోడ.

చ॥ మెలఁకువఁ బూలు విచ్చుగతి • మెల్లన నేగెడు వాఁడు భూమిఁ జి
చ్చలమిన చోటఁ గాలిడిన • యంగముతో నడతెంచు వాఁడు న
గ్గలమగు వేపనం బలము • కాళ్ల కరంబులు గల్గువాఁడు ని
య్యల జరయున్ వరించుటకు • నేవపడం దగునట్టి వృద్ధతన్.

చ॥ నలినముఁ బోలు శేట నయ • నమ్ములు కచ్ఛపలీల నింద్రియ
మ్ముల యడకమ్ము గూనియును • బొల్పగు జన్నిదమొప్ప నొక్క వి
శ్చల ముని వోలె దైత్యకుల • జాల్మఁ డరుంధతిఁ బోలు జానకీ
నిలయము చేరె దిక్కులను • నిక్కి కనుంగొని మాటి మాటికిన్.

క॥ త్రిదశులను బ్రమయునట్లుగఁ, ద్రిదండి యయి రావణుఁడు వి • దేహతనయ యు
న్న దెసంగని వాతడఁబడఁ, గదిసి యెవరు మీరలనుచుఁ • గడఁకం బలుకన్

క॥ సాదగు యోగి యితండని, మోదంబున జనకరాజ • పుత్త్రి యతని న
త్యాదరమునఁ గాంచుచు సుమ్మ, దూదార వచోభిరామ • యొద్దకు వచ్చెన్.

తే॥ మదజలము గాఱునట్లు చె • మ్మటలు గ్రమ్మఁ, దొలఁకువలపున దైత్యుండు • తొడవుతొడవు
ప్రణుతి పాత్ర పతివ్రతా • రత్నమైన, సీత సుషిమ సుషమ కనుల్ • చెలఁగఁగాంచె.

తే॥ వ్యసనమున వాడియున్నయా • వామ ముఖము, సురసతీ ముఖంబులకంటె • సొబగు మెఱపె
తన్ముఖమ్మును చూచి నం • తనె సురారి, రెట్టలుపొంగి కృశియించె • హృదికలంగె

ఉ॥ వాని కనుంగవల్ విరిసి • పార్థివ పుత్త్రి మనోజ్ఞకంబునం
దాని ప్రసూన మాక్షికము • నాని మదంబునఁ గ్రాలుపుష్పలి
ట్ఛ్రేణివలెన్ బ్రమోదమును • చెందిన వంచు వచింపనేల? య
వ్వాని మనంబువోలె ముద • పాన్నిధి మున్గి తరింప వశముల్.

మ॥ వనజావాసము వీడి భూస్థలికి దీ • వ్యద్రత్న సంకాశమౌ
తను వల్లిం గొని వచ్చినట్టి చెలి సౌం • దర్యంబు వీక్షింప నా
కను లొక్కిర్వది నాలునే? తలఁపఁ బా • క ద్వేషి చందాన నా
కనిమేషస్థితి నొందు నేత్రములు వే • యైనం గనంజాలునే?

క॥ ఈరమణి తోడి సుఖమను, వారిధి దాఁటంగఁ దపము • ఫలముగ నజుచేఁ
గూరిన యాయువు చాలునె, సౌరగు మూఁడు నఱ కోటి • సంవత్సరముల్?

చ॥ దివిజులు దిజ్మహీశులు త • దీయసతుల్ రజనీ చరావళుల్
శవిలి భయంబునం గొలువఁ • దక్కక యీ భువన త్రయంబు ని
య్యువతియె యేల నేనును న • యొక్తుల నీయమ కాలఁ చూప గౌ
రవమునఁ జేయఁ బూనుదు శి • రంబున జీవితమే తరింపఁగన్.

ఉ॥ వేదన తోడి క్లేశమున • వెల్వెలయైన ముఖస్థ శోభయే
యీదివి భూమి గెల్చునన • నింపు స్మితంబునఁ గూడియున్నచోఁ
బైదలి మోము గోము గరు • వం బది యెంతగ నొప్పునోకదా?
సోదెగ నీచెలిం దెలుపు • సోదరి కిత్తు సమస్త రాజ్యమున్

తే॥ ఇట్టు లవినీతుఁడై మది • నెంచుచున్న, కపటమునిఁగాంచినంత నే • కనులవారిఁ
జేతఁదుడిచికొనుచు దయ • సేయుఁడనుచు, సీత యుపచారచాక్క వ • చించియంత.

తే॥ దాసినం గని యామె వే • త్రాసనంబు • చూపికూర్చుండుఁడన మాయ • తాపసుండు
జింకతోలు త్రిదండంబు • చెంతనునిచి, కొంచుఁ గేశవాయంచును • గూరుచుండె

క॥ వృక్షములు గిరులు మృగములు, పక్షులు భయమంది వడఁకి • పాఱె దెసల కా
రాక్షస వరుఁగాంచి హరిణు, లక్షమునఁజెదరి కొదరి • యదరుచుఁ దొలఁగెన్.

తే॥ ఎవరిదీపర్ణశాల? మీ • రెవ్వ?రిందు, గలుగు మునియెవ్వఁడనిదశ • కంఠుఁ డడుగ
నితఁడు వెరవిఁడి యని సీత • యెదఁదలంచి, పలుకఁదొడఁగె మహాదర • భావమెసఁగ.

తే॥ ఓమహాత్మక! కోసల • భూమిపాలు, ద శరథేశసుతుఁడు పిన • తల్లికోర్కి
వెలయఁదమ్ము తోనీయట • వీస్థలమునఁ, గొలువుచున్నాఁడతని నెఱుం • గుదురె? యనిన.

తే॥ ఔసవును వినియున్నాఁడ • నరయ లేదు, గంగ ప్రవహించు కోసలఁ • గంటి నొకట
నదియగు కాల షడవిలో • జరపుచున్న, వారు మీరేరి తనయలో • పలుక వలతు

చ॥ అనుకపటంపు మౌనికి ధ • రాత్మజ యిట్లను మౌనిచంద్రమా!
అనఘులు సచ్చరిత్రులు మ • హాత్ములు మీవలెనున్న పుణ్యులౌ
మునులయెడన్ మహాదరము • పూను విదేహ ధరాతలేంద్రుఁడౌ
జనకుని ప్రేమపుత్రి నను • జానకియందురు రాముగేహినిన్

తే॥ కఠినపథముల నడచి వి • క్లమమునొంది, నారు వృద్ధులు ద్వంద్వముల్ • పొఱఁదొలఁ
దలఁచినారలు మీరలే • స్థలమునుండి, వచ్చినారన నిట్లురా • వణుఁడుపలికె

సీ॥ బ్రాయనలవికాని • వరతనుభాసితుఁ, డింద్రునకింద్రుండు • సాంద్రయశుఁడు
బ్రహ్మవంశజుఁడును • స్వర్గమ్ముతోడ స, మస్తలోకములేలు • మహితగుణుఁడు

వేదవేది రజత • పృథ్వీధరము లీలఁ, బెల్లగించిన భుజ • భీమ బలుఁడు
చౌదంతి కొమ్ము వ • క్షమునకుఁ దొడవుగాఁ, బోరుసల్పిన లోక • వీరవరుఁడు

తే॥ అతనివీథి వాకిట నిల్చు • నట్టివారు, వేలుపులెసుమ్మి యారామ • వీథులందు
తరువులెల్లను కల్పక • తరువులెయగుఁ, గాపురం బాబ్రహ్మనిది లం • కాపురంబు.

సీ॥ పాదంబులొత్తుట • పాదరక్షలు మోచు, పనులు రంభాదుల • పనులె ముగుదః
అడపకత్తెలు పాఁప • పడఁతుకల్ కొళంజి, గొనువారు గంధర్వ • వనజముఖులు
తన చండశాసన • మున భానుచంద్రముల్, శీలముల్ మార్పడఁ • జెలఁగువారు
ఇంద్రాది దేవత • లెల్లరు తనయింటి, కావలివాండ్రయి • క్రాలువారు

తే॥ నాకమునయందు భూమిని • నాగమందు, గల యపూర్వ వస్తువులెల్లఁ • గడమలేక
యుండునాతని నగరాన • యువతిః యేమి, చెప్పనేర్తును? విభవ మొ • చ్చెంబులేదు.

తే॥ అజుఁడొసంగిన యమితాయు • వందువాఁడు, భవునిచేఁ జంద్రహాసంబు • పడసినాఁడు
గ్రహములంబట్టి చెఱలోనఁ • గట్టినాఁడు, సకలసద్గుణవంతుండు • సన్నుతాంగిః.

తే॥ మంచినడవడి గలవాఁడు • మహితధర్మ, శాస్త్రవేత్త కందర్పుఁడా • శ్చర్య పడఁగఁ
దగిన పరువంబుగలవాఁడు • తప్పులెన్ని, యజహారాదుల గౌరవ • మడఁచువాఁడు.

తే॥ సకలలోకంబు లందున్న • సన్నుతాంగు, లెందఱో వాని దయగోరి • యెలయువారు
వారికోర్కులఁదాఁ ద్రోచి • పైచి యొక్క, కాంతఁ బ్రేమించి యామెకై • కాచినాఁడు.

తే॥ అతఁడు పాలించు లంకయం • దాసమెయిని, కొంతకాలంబు వసియింపఁ • గోరి చాల
కాలముండి క్రమ్మఱినాఁడ • లోలనేత్రః, యనుచుఁబల్కి యాయమ తలం • పరయఁదలఁచె

తే॥ తనువె భారమంచుఁధలంచు • తాపసేంద్రః, తపసు లార్యులు కోరంగఁ • దగనిహింస
సేయు నసురల నగర వ • సింపుచుండ, వలసినంత కారణమేమి • వచ్చెమీకు?.

చ॥ వనముల నిష్ఠమైఁదపము • వారక చేసెడివారి చెంతలన్
మొసపి వసింప కార్యజన • పూజ్యులు రాజులు గల్గు చోటులన్
పనివి వహించి యుండ కిటు • దర్పితులై బహు దుష్టకార్యముల్
పొనరుచు క్రూరదానవ స • మూహములోఁ బనియేమినిల్వఁగన్?.

చ॥ అనివచియించు సీతఁగని • యంతటఁగ్రై తవమౌని యిట్లు ప
ల్కును మృగనేత్రః యీ రసము • క్రూరపథంబునఁ బోక హింసయున్
దనుజుల యొద్దనుండునని • తప్పుగ నెంచితి నిర్జరాళికం
టెను దనుజుల్ దురాత్ములెః క • డిందిగ యోగ్యులు మమ్ముబోంట్లకున్.

ఉ॥ రావణుఁడిట్లు పల్కి రఘు • రామునిదేవి తపోఽధికుల్ సదా
పావనులైన వారు చెడు • పాపులఁ జేరఁగ రాదయంచు మా

యావులు రక్కసుల్ తలఁచి • నట్టి స్వరూపము దాల్చువారలన్
భావన లేవి దొట నటు • పల్కఁగ నించుక వాఁడు కొంకుచున్.

ఉ॥ ఈయమ శంకనొందెనని • యెంచుచు దానిని కప్పి పుచ్చఁగాఁ
దోయము మార్చి యిట్టులనుఁ • దోయజనేత్ర! బలిష్ఠులైన దై
తేయులు వారికిం బరులు • దెప్పరముల్ పొనరింపకున్నచో
న్యాయము దప్పి లోకముల • కాపద గూర్పరు వారలెన్నఁడున్.

ఉ॥ ఆమె మనస్థిరత్వము సు • రారి యెఱుంగఁగఁ గోరి యిట్లనన్
భూమిజ యిట్లు పల్కె రఘు • ముఖ్యుఁడు కానల నున్న యప్పుడే
యా మనుజాశనావళుల • నందఱఁబట్టి వధించుఁ బిమ్మటన్
క్షేమము చిత్తశాంతి ముని • సింహులు చెందెద రెల్ల కాలమున్.

ఉ॥ నావుడు రావణుండు సుమ • నస్విని! మర్త్యులు రాక్షసాళికిన్
హావడి గూర్చి కూల్తురన • నౌర! శశంబు గజంబుఁ జంపదే?
వావిరి జింక చంపదె య • వారణ ధీరత వారణ ద్విషున్
జేవచెడన్ ఖగాధిపుని • జిహ్మగముల్ వధియింపవే యనన్.

తే॥ క్రూర ఖర దూషణాదుల • బారిసమరు, టీరు వినియుండ లేదొ ము • నీంద్ర! యనియె
నాఁడు రామునకైన బ • న్నంబు దలఁచి, వెడలు దుఃఖాశ్రుకణములఁ • దుడిచికొనుచు.

ఉ॥ పుణ్యచరిత్ర! శూరులయి • పొల్చు దినేశకులేశ ధర్మనై
పుణ్యముచేత లంకఁగల • పుణ్యజనుల్ నశియింప నక్షజి
ద్గణ్యులు సజ్జనుల్ శ్రమలు • దక్కి సుఖించుట నేఁట రేపటన్
నాణ్యము గాఁగ జూచెదరు • న్యాయ మధర్మ తతిన్ జయింపదే?.

తే॥ చక్కెరయుఁ దేనె యమృతంబు • చిక్కఁగలిపి, నట్లు సీత పల్కఁగ ముద • మందుచున్న
యసుర మనుజులు గెలిచెద • రన్నమాట, విన సహింపక గరువంపుఁ • గినుకఁ దాల్చె.

చ॥ కినియుచు నొక్క మానవుని • కిన్ సరిగాక సమర్థులైన య
ద్దనుజులు గూలిరందువు గ • దా? దశకంధరు బాహు మారుతం
బున నరుఁడొక్క యూఁపుననె • బూరుగ దూదియుఁ బోలెఁ దూలి యే
వననిధిఁ గూలువాఁడొ కన • వచ్చును రేపె వరాంగనామణీ!

చ॥ చదురులు పల్కుచున్న వన • జాత ముఖీ! దశకంఠు వేనిగా
నెదఁ దలపోసి యిట్లు వచి • యించితి మేరువు నెత్తఁ గోరినన్
త్రిదివము గూలఁద్రోయఁగ స • రిత్పతి సంక్షుభితంబు సేయఁ దై నా
ర్వదహను నార్పివేయఁగ ధ • రందలఁక్రిందుగఁ జేయ నర్హుఁడొ.

ఉ॥ ఈ కరణిన్ వచించు దను • జేశ్వరుతో నృపపుత్త్రి పల్కెనా
నాకవిరోధిఁ బట్టి చర • ణంబులఁ గట్టి యడంచి బందిలో
నూకిన కార్తవీర్యుని య • నూన భుజంబులు వేయి, నొక్క రెం
డే కరముల్ గలట్టి మను • జేంద్ర విరోధియె త్రుంచి వేయఁడే:

రావణుఁడు కోపముతో నిజరూపము చూపుట.

ఉ॥ జానకి యిట్లు పల్కఁగ ని • శాచరు కన్నుల విస్ఫులింగముల్
వానగఁ జిందె దిక్కులకుఁ • బర్వె భుజంబు లోకళ్లోకళ్ళతో
నూనిక మోఁదె బొమ్మికము • లుప్పరమంటెఁ బయోధిరావ మ
ట్లానికఁ బండ్లుగీఁటె ముని • యాకృతిపోయెఁ జలంబు పెంపునన్.

చ॥ ఇతఁడు తపస్విగాఁడనుచు • నెంచి కలంక వహించి యెవ్వఁడీ
మతకరియంచు లోన లవ • మాత్ర మెఱుంగ నశక్యమైన దు
స్థితి గొనునట్లు క్రూర విష • జిహ్మగ మల్క ఫణంబు విప్పి వి
ద్రుతగతిఁ బైఁబడం దొడఁగు • తోపిక నొప్పె దశాస్యుఁడయ్యెడన్.

మ॥ అనిరోధుండు యముండుపట్టుకొన స • హ్యంబెంతయున్ లేని జీ
వునిచందంబునఁ గంప మొంది సురిఁగెన్ • భూపుత్త్రియచ్ఛోభయం
బును పోకార్పఁగ నేరెఁ బిల్చ? నుడువం • బో నేమి గల్గున్? వెసం
బొనరింపంగ మతేమియుండును? తలం • పుంబోవ దే త్రోవకున్

మ॥ అమరేంద్రాదులు సేవలంజలుపు బా • హాశక్తిసామర్థ్యముల్
తమినీక్షింపుమ యంచు రావణుఁడు దై • త్యశ్రేణి నిందించె దే
ప్రమదారత్నము గాన మానితిఁ గృపా • భావంబునం గానిచో
దెసలంబట్టి కఱుక్కనం గొఱికి యేఁ • దిందున్ రుషాశాంతికిన్.

మ॥ జలజాతేక్షణ! వంగ కెచ్చిరిలు శీ • ర్షశ్రేణిపై శీర్షకం
బుల చందంబున భక్తిపూర్వకముగాఁ • బొంకంబుగాఁ దాల్తు వే
ల్పుల చెల్వల్ భవదీయ పాదరజముల్ • పోకార్చి సేవింప రం
జిలి పద్నాలుగు లోకముల్ సుఖముమైఁ • జెన్నారఁ బాలింపుమా!.

సీత రావణుం బదరుట.

శా॥ ఆమాటల్ధ్వని శ్రోత్రయుగ్మకముఁ దా • హస్తంబులన్ మూసి కాం
తామతల్లిక సీత, ఘుర్ఘురము పూ • తంబౌ హవిర్భాగముం
బ్రేమం గోరిన రీతిఁ బుణ్యచరితన్ • శ్రీరాము సత్పత్ని న
న్నేమన్నావుర దుష్ట! బాలిశ! నరా • శీ! ద్రోహి!, పోఁగాలమే?.

చ॥ తృణమున నిల్చి కంకణము • తీరగు ప్రాణము కోస మాసమై
గుణవతులైన వారు కుల • కోమల ధర్మములం ద్యజింతురే?
ఫణులను వోలు రాఘవుని • బాణకదంబము నీ శిరంబులం
గణఁకను ద్రుంచుమున్నె బ్రదు • కం దలఁతేని తొలంగి పాఱుమా?.

తే॥ అనుడు రావణుఁడనుఁ గకు• బ్బ స్తిరదన, కిణము లొప్పు వక్షమున నీ • యనుఁడు వైచు
విశిఖములు కొండపైఁ బడు • విరుల కరణి, వ్యర్థములు గాక యేమేని • ఫలముగనునె?

ఉ॥ ఓ వరవర్ణి నీ! మదనుఁ • డుత్కట బాధలఁ బెట్టుచుండె నా
యావి కృశింపసాగె-నిఁకఁ • బ్రాణము నీయఁచేత నిల్చె న
న్నేవిధినైనఁ గావు మమ • రేశ్వర కాంతలకున్ దురాసదం
బై విలసిల్లు భోగముల • నందుమ యంచుఁ బదంబులం బడెఁ.

తే॥ కత్తిపోటుచేఁ బ్రాణము • ల్గలఁగినట్లు, తనువునుండి జీవంబులు • తరలినట్లు
లార్తినొంది జానకి లక్ష్మ • ణా! యటంచు, నార్య! యంచు నా క్రందింప•నయ్యదనున

రావణుఁడు సీతం గొనిపోవుట.

తే॥ తొంటి శాపంబుఁ దలఁచి యా • దుష్టదైత్యుఁ, డురుభుజంబుల నానేల • నొక్క పెట్టఁ
బెల్లగించి సీతను దాఁటి • వెడల నీక, చేతులంజుట్టి రథమునఁ • జేర్చి పెట్టె

తే॥ ఉరముపై భయమునఁజేతు • లుంచుకొనిన, చెలువతన ప్రాణములఁగూడఁ • దెలియదయ్యె
మట్టితో నామె మెఱుపులో • మఱఁగిపోయె, రావణుం డాకసంబున • రథముఁదోలె.

తే॥ అనలమునఁబడ్డపూఁగొమ్మ • యట్లుసీత, వాడుఁదపియించు దొరలును • వనటఁగుందుఁ
దుళ్ళిపడి లేచుఁగాలుసేఁతులు విదుర్చు, దిక్కులం జూచు వెఱగొందు • దిక్కుమాలి

సీ॥ ధర్మమా! యీ యాప • దను తొలఁగింపవే, యిదిగదా రక్షింప • నదను నీకుఁ
బావనివమ్మ గో • దావరీ దేవి! నీ, వేని దెల్పఁగదె యి • య్యెడరు పతికి
వనదైవతములార! వందనములు మీకు, నాస్థితిఁ దెల్పరే • నావిభునకు
శైలంబులార! వృక్షములార! పిక మయూ, రములార! మృగ నిక • రంబులార!

తే॥ మొగులులార! మీకును దయ • పుట్టదేమి?, ఓదినేశ: భవత్కులా • మోదకరుఁడు
రామునకు నీవు చెప్పఁగా • రాదె? నీకు, లమున కియ్యది యొక్క క • లంకు కాదె?

శా॥ అన్నా! లక్ష్మణ! యాపదల్ తలఁగ రా • వన్నా! గురు జ్ఞాన సం
పన్నా! నిన్నువినీతిమైఁ బనిపితిన్ • మన్నించి వేరమ్మ యా
పన్నన్ రక్షణ సేయుభార మది నీ • పై నుండెఁగా దే? దురా
త్మన్నీచుం బరిమార్పరే భరత శ • త్రుఘ్నుల్ కృపాపూర్ణులై.

మ॥ భ్రమ గొన్నావు కలంగినావు సుడియన్ • వత్సంబు గోల్పోయి దుః
ఖమునం గుందెదు ధేనువట్లు మిగులం • గ్రందిల్లు చున్నావు గౌ
తమి! నీ నెంజిలి చూడఁగా నెఱుఁగు మ • త్ప్రాణేశుతో నీదు పు
ణ్యము పెంపారఁగ గొబ్బునం దెలుపవే • నాదుష్ట కర్మస్థితిన్.

తే॥ ఎదురుపడు దొనలార! మృ • గేంద్రులార!, పక్షులార! యీభూమితో • వ్రచ్చినన్ను
పట్టు విరువది చేతులు • పది శిరములు, బ్రుంగి ధరఁబడఁ గాంచి న • వ్వుదురు గాక.

మ॥ ఉరుదుఃఖంబున సీత యిట్టులన నా • యుష్కాలముం గోలుపో
వు రహిం బూనిన రావణుండు తరుణీ! పూఁబోణి! సింగారి! చ
క్కెర బొమ్మా! నను మానవుల్ గదిసి యా • క్షేపించి గెల్పొంది విన్
వెరవారన్ విడిపించు వారె? యని న • వ్వెంజేతులం దట్టుచున్.

ఉ॥ రావణు పల్కులన్ వినిన • రాముని దేవి దురాత్మ! నీచ! మా
యావి మృగంబుఁ బంపి భవ • దంతకు రాఘవు దవ్వుచేసియే
యావల నన్ను పట్టితి కు • లాపశదా! యని సేయు తెంపు నీ
కావిధినున్నఁ దోలకు శ • తాంగము నిల్పుము మాటలేటికిన్?.

ఉ॥ వీరుఁడవై శివేని పెను • భీతిని దొంగిలనేల? పంద! నీ
వారలు రోషమూనఁగ భ • వత్సహజాతకు ముక్కుగోసి యా
తీఱిన వారిఁ జంపు రణ • ధీరులు కానన వీథియందె యు
న్నారని గాక కుర్కుర గు • ణంబున వచ్చితివేల? బాలిశా!

చ॥ అనుటయు దైత్యుఁడిట్టులను • నబ్జముఖీ! విను నన్ను బోఁటికిన్
మనుజులతోడ నాహవము • మానక చేసిన నిందరాదె? రు
ద్రుని ఘనశైలమెత్తిన యు • దూఢ భుజంబులు దొడ్డ న్యూనతం
జెనయవె? వంచనమ్మె తగు • చెయ్యము మానవపాశి పట్టునన్.

చ॥ అది విని సీత నిర్దయత • నావడి చేసెడి క్రూరదైత్య దు
ర్మదులకు శత్రుసమ్ముఖము • క్రాలుట లోపము వారితోడ బె
ట్టిదపు దురంబు సేఁతయు బి • డెంబగు సాధ్వుల మోసగించు టొ
ప్పిదమగు నిట్టిపాపులకు వీర్యము మాన మనంగ నున్నదే?

జటాయువు రావణు నడ్డగించుట

సీ॥ అనునంత దుష్టాత్మ! యరిగెద వెచటికి?, నిలుమంచుఁ గాలాబ్ద • నినద లీల
గర్జించి నిప్పులు • గ్రక్కుకన్నులతోడఁ, బిడుగులఁ బోలిన • నుడులతోడ
మేరుగిరియె లేచి • మింటఁ దిరుగుచున్న, దాయననొప్పు కా • యంబుతోడ
శంపాభమౌ బలి • ష్ఠంపుఁ జంచువుతోడఁ, గొండ కొండయు దాఁకి • పిండిగాఁగ

తే॥ జలధి చెలరేఁగి భూమితోఁ • గలసిపోవ, విలయవాయువుకైవడి • వీచుచున్న
పక్షమారుతమునఁదరు • వ్రజము విఱుగ, గరుడుఁడని పుట్టలనుభుజం • గములుచొరఁగ

తే॥ వెక్కులఁ బుట్టిన కరువలి, నక్కజముగఁబైకి నెగసి • యాకసమందుం
గ్రిక్కిఱిసి తూలు మృగములు, మక్కెక్కఁగ మిన్ను మిగుల • మాఱుపు చెందన్

క॥ అరదమున ధరణిజఁ గొని, యురవడి నెటకేగు వాఁడ • వుండు నిలుము నీ
గరువం బడఁచెద నీచా!, తెరువు గలదెనీకుఁ బోవఁ • దేఁకువ• ననుచున్.

తే॥ ద్రోహిరావణుఁ దలలతోఁ • ద్రుంపనెంచి, యెట్టికాళుల మస్తక • మెట్టుకుతిక
తోడఁగైలాసగిరి వోలె • దొడ్డ తెల్ల, తనువుతోడ జటాయు వ • త్తఱిని వచ్చె.

క॥ దిట్టా! భయపడకు మనుచు, నడ్డముగా నిలిచి యసుర • నదలించుచు వీఁ
డెట్టెతనమూని తాఁకం, దొడ్డాడెన యనుచు సుంత • యూరట పడుచున్.

చ॥ చెడితివి నీవు బంధులకుఁ • జేటొనరించితి దైత్యనాథ! యీ
పుడమి కుమారి సీత నిటు • మోఱకు బుద్ధిని పట్టి తెచ్చితే?
విడువుము వీడవే నను • వీడుట నిక్కముజీవితంబు గో
రెడుజనులెవ్వరేనియుఁ జ • రింతురె యిట్టి కుమార్గవర్తనన్?,

క॥ ఖరదూషణాది వీరుల, దురమునఁ బొలియించి పితర • దొరకుఁ దనియ విం
దురవుగఁ బెట్టఁగ నాతఁడు, నరుసముతోఁ గొనుట యెఱుఁగ • వా? యవివేకీ!

తే॥ కోప ఘూర్ణిత మదకరి • కొప్పరింప, శిలలు పైపఁ దలంచితే? చెనఁటి! పక్షి
యేడ? నను చంపువాఁడని • యెంచితేమి? విసము మ్రింగియు బ్రదుకును • విశ్వసింతే?

క॥ హరిణములు పులులఁ గాంచిన, కరణిని దిక్పతులు జనులు • కాలుందును దా
శరథులఁ జూచుచు నుందురు, వెరవేఁకివి నీవు బ్రతుకు • వెంటయుఁ గలదే?

క॥ సుతసోదర సహితముగాఁ హతమౌటకు నింతకంటె • నధికమగు దురా
గతమును కలదే? కుగతికిఁ, గతమిది, యేజన్మమునకుఁ • గలుగవు శుభముల్.

క॥ ఈ నరవరులు త్రిమూర్తుల, లో నగ్రియు లాత్మలగుట • లోకములో నె
వ్వానికిఁ బోల్పఁగ నగు? నిది, మానుగఁ దెలియంగలేక • మత్తుఁడవై తే?

క॥ అమరులఁ గాచిన నరవరు, కొమరుఁడు కోదండ ధరుఁడు • కోత్తల నడరన్
సమయింపఁ దప్పదీ వీ, యమ విడి పరుగిడుము నేనె • యతనిం జేర్తున్.

తే॥ బ్రహ్మయిచ్చినయాయువు • భర్గుఁడొసఁగు, ఖడ్గమునుమాయమంత్రముల్ • కడఁకలెల్ల
సత్యవంతుఁడౌ రాముని • సాయకములు, బయలువెడలు నంతవఱకె • బలయుతములు

తే॥ అనిన వినిదైత్యవల్లభుఁ • డౌడు గఱచి, కనుల నిప్పు లురలఁ జూచి • గ్రద్ద! నీవు
త్రోవవీడుము కాదేని • యీవు పొగడు, వారిఁ జూపుము తలగిల్లి • పైచువాఁడ

తే॥ శిత శరాళిచే నీతొమ్మ • చీల్చికొనక • త్వరగఁ దొలఁగుము నిలువకు • తప్తలోహ
గత జలం బది క్రక్కినఁ • గ్రక్కుఁగాక, యీ మధురవాణి మీకడ • కింకరాదు.

తే॥ ఇట్టు లసుర పల్కఁగఁ గోప • మినుమడించి, సీతఁగనిజటాయువు, తల్లి! చెనఁటియొడలు
బండ తుండ ములగు; మహా • క్రందనంబు, వలదు మనవారు లేరను • వంత వలదు.

ఉ॥ కన్నుల నీరు ముత్యముల • కైవడి తొమ్మనఁ జిందనేడ్వకో
యన్నుల రాణి! యీఅడిలి • యారయు తాలఫలౌఘ గుచ్ఛము
ట్లున్న శిరంబులీ పది స • మున్నతి మున్నితఁ డేలు దిక్కులన్
భిన్నములై విరూపములఁ • పేర్చి పడం గనుమంచు నుగ్రుఁడై.

చ॥ ఎలుకల బల్మిచే నళిని • యేపునఁ జావఁ బడంగఁ ద్రోసి య
మ్మొలకు తలల్ ధరం బదియ • మోఁదుచు ముక్కునఁ గన్నులూడ్పఁగాఁ
బెలుగు జటాయు వయ్యసుర • వీరుని తేరిని వీణెపెక్కెముల్
విఱుగఁగఁ దన్ని తొల్దొలుత • వేల్పుల దీవన లందె నత్తఱిన్.

ఉ॥ ఎన్నఁడు నిట్టి భంగ మెరి • యింపని దైత్యమనంబు దిగ్గనన్
గన్నులు క్రాఁగు లక్కవలెఁ • గట్టెబు పొందగ సర్వలోకముల్
క్రన్నన సంచలింప దశ • కంధరుఁ డయ్యెడ బిట్టు నవ్వుచుం
బన్నుగ వంచె భ్రూకుటిల • బంధము తోఁ దనదొడ్డచాపమున్

ఉ॥ క్రొన్నెలరేకవంటి నెఱి • కోలల దైత్యుడు చిత్తజల్లు గాఁ
బన్నిన బాణజాలములఁ • బక్షమరుత్తునఁ గొన్ని దూల్చుచుం
గొన్నిటి గోళ్ళతోఁ జఱచెఁ • గొన్నియముంటును భీతి నొందఁగా
భిన్నము చేసెఁ జంచువుల • భీమబలుండు జటాయు వయ్యెడన్.

ఉ॥ క్రూర భుజంగమంబులను గొబ్బునఁ గైకొన వచ్చు పక్షి రా
డ్వీరుని వోలె గృధ్రపతి • డీకొని రక్కసి బొమ్మిడీకముల్
తేరిపయిం బడం బద హ • తిం దొరలించుచుఁ గర్ణ కుండలాల్
పేరిమి దుల్చి పైకెగిరె • వెక్కసమంది సురారి చూడఁగన్.

చ॥ దనుజుఁడు పట్టరాని బెడి • దంబగు కోపముతో బదేను మా
ర్గణముల నాజటాయువు ను • రమ్మన నాటఁగఁ నేసి వెండియున్
ఘన విశిఖమ్ములం దనువు • గాసిలఁ జేయ ఖగేంద్రుఁడప్డు క్రుం
గెన యని వేలుపుల్ మిగుల • ఖేదమునొందిరి పిచ్చలించుచున్.

ఉ॥ గాయములందునుండి వడిఁ • గాఱెడి శోణిత ధారతోడ న
త్యాయత సత్త్వయుక్తుఁడు జ • టాయువు చూడఁగ మున్ ఖరాద్యస్త్ర

క్రోయధి నుండి తెల్లనగు • తోయదమొండు ద్రవంబు గొంచు నా
ప్యాయముగా జడిం గురియు • వైనము దోఁచె నభస్స్థలంబునన్.

ఉ॥ ఊరుపు పుచ్చి కోపమున • నుగ్రముఖుండయి పక్కి-తేఁడు దే
వారి భుజంబు లిర్వది న • ఖావళి జక్కు-చు దూఁట ముక్కు-తో
వారక జెక్క-లం జఱచి • వాని మహోజ్జ్వల తారహార యు
క్స్ఫార విశాల వక్షమునఁ • బ్రబ్బిన కంకట మంటఁ జించఁగన్.

చ॥ ఎరియుచు రావణుండు కఠ • నేషు శతంబునఁ బక్కి-తేని పే
రురమును గాఁడ నేసిన ముహూర్తము లోననె చింతనొందు ని
ర్జరులును మోదిలం బులుఁగు • రాయఁడు దైత్యుని వింట్రినారి ని
బ్బరమునఁ బట్టి లాగెఁ దన • బంధుర చంచువుతో బలంబునన్.

తే॥ ఈశుతోడఁ గైలాసంబు • నెత్తినట్టి, లావరి శరాసనము నోట • లాగి కొంచు
నింద్ర ధనువుతోఁ దెల్లని • సాంద్ర మేఘ, మట్లు వెలసె; నాతని బల • మరయ వశమె?

మ॥ వెను చూపింపని వక్షముం బొరయు నా • వేగంటఁ బాణంగఁ జే
సిన దైత్యేంద్రుని విల్లు శూలిధనువుం • జెంపాడు శ్రీరామ చం
ద్రునకుం ధంద్రిగ నొప్పు యాజికి సుమి • త్త్రింది దైన పక్షీంద్రుఁడు
క్కున నోటంగొని కాళ్ళతో విఱిచె ది • క్కు-ల్చూచి మేల్మేలనన్.

తే॥ లోక కంటకుఁడైన యా • నాకవైరి, విల్లు విఱుగుట గని కోప • వివశుఁడగుచుఁ
ద్రిపుర సంహారకారకో • ద్దీప్తమైన, శరమువంటి శూలమువైచె • జగము వడఁక.

ఉ॥ శూలము తన్ను చంపునని • స్రుక్క-క నీడజ రాజు కాంచి నా
మేలిమిఁ జూడుమంచుఁ గడు • మేకొని వక్షముతోడఁ దాఁకఁగా
వేలుపు లద్ది సాహసము • విస్మయ మంచు వచించి చేతులన్
బోలఁగఁ దట్టి కేఁకలిడి • బోరన నార్చిరి మెచ్చులాడుచున్

చ॥ వెల చెలియింటికిం జనిన • పేదను పోలె, సతీమతల్లి వ
ర్రిలని గృహంబునం దతిథి • బృందమువోలెఁ, బరేశు చింత యే
చెలువము గాఁగ నొప్పు ముని • సింహునిగాంచిన యొప్పులాఁడి చూ
పుల వలెఁ, గ్రమ్మఱిల్లె వ • డిఁ బోయిన రావణు శూలమత్తఱిన్.

చ॥ కినుకను వేఁబుకైదువును • కేలఁ గొనం గమకించు నంతలో
నన రథచోదకుం జదిపి • నాలుక వెల్వడ మూర్ధ మూడ్చి రా
వణుఁడు కలంగి పందురఁగ • వాని ముఖంబుల రక్తసిక్తమై
మునుఁగఁగ లక్ష్యమంచి తగు • పోఁడిమితోఁ బయివైచె నాతలన్.

తే॥ విసరికొట్టిన తలఁగాంచి • వెక్కసమగు, బిడియమును కక్కసంబును • పెనఁగొనంగ
రావణుఁడు దండమునఁ బక్షి • రాజుఁగొట్టె, బర్వతమువలె భువిఁ బడెఁ • బక్కిఱేఁడు.

తే॥ అంతఁ దీక్ష్ణదృష్టియును వె • న్నంటఁ జాల, నట్టి వేగంబుతోఁ దానె • స్యందనంబు
నడపుకొని పోయె దానవ • నాయకుండు, సీత పుంటిపై నిప్పుంచు • చెన్నునొంద.

ఉ॥ ముక్కిడి దైత్యుఁ డేగుటయు • భూమిజ దుఃఖముఁగాంచి చెచ్చెరన్
నిక్కి మహోద్ధతిన్ మెఱవ • ణించుచు శోకము నొంద కమ్మ! యీ
టక్కరిఁ గూల్తు నేనని జ • టాయువు దివ్యుల సంతసంబుతో
నెక్కడ కేగెదంచు దను • జేంద్రు శతాంగము నడ్డగించుచున్.

చ॥ బలమున వాని దండమును • పట్టి తటాలున లాగివైచి వా
జులఁ దన శాత చంచువున • జొత్తిలఁ బొడ్చి వధించె జీవితం
బులు గొను మృత్యుదేవతయు • భూరిభయంబునఁ గేలుదోయి కం
పిలఁ గొనియెన్ రథం బవల • భిన్నము చేసెఁ దదున్నతుల్ సెడన్.

చ॥ అరదము నుగ్గుచేసి భుజ • హంకృతి మాపి శరాసనంబులన్
గరముల నూడ్చివైచి రణ • కర్మము సాగక చేసి లోభులం
బొరసిన ద్రవ్యరాశి క్రియఁ • బొల్చు నిషంగములన్ శరాలునన్
గెరలిపడంగ లాగికొని • కీడ్పడఁ జేసె జటాయు వాతనిన్.

చ॥ చలమున వాని శీర్షములఁ • జక్కఁగ మోఁది శ్రమంబు గూర్చి బా
హులపయి తొమ్మపై శిత న • ఖోత్కర శక్తిని ముక్కుముక్కుతో
నలిగులి సేయ దైత్యకుల • నాథుఁడు స్రుక్కుచు విహ్వలించుచున్
నిలిచినఁ గాంచి సీబలము • నేరుపు నింతయె యంచుఁ గేరఁగన్.

క॥ ఉగ్రుఁడయి దైత్యనాథుఁడు, దగ్రత హరుఁడిచ్చు చంద్ర • హాసము పెలుచన్
వ్యగ్రమతిఁ బూని వానిని, నిగ్రహమున నేసె విబుధ • నివహము బెదరన్.

చ॥ అపజయ మెట్టిదో యెఱుఁగ • నట్టి జటాయువు వృద్ధుఁడౌట మో
క్షపదము చేరువాఁడగుటఁ • గ్రవ్య భుగీశ్వర చంద్రహాస సం
తపన మహోగ్రతన్ బలము • దక్కి సురేంద్రుని వజ్రధారచే
విపుల గరుచ్ఛిదం బయిన • పృథ్వీ ధరం బనఁ గూలె నేలపై.

చ॥ ఎఱకలు త్రుంగి మేదిని ప • యింబడె గృధ్రవిభుండు దేవతల్
పరుగులు వాఱి రెచ్చటికొ • పార్థివనందన దిక్కులేనిదై
సురిఁగె నటంచుఁ జిత్తముల • శోకము నందిరి తాపసేంద్రు ల
త్తఱిని సువర్ణ పుష్పములు • దందడి రాలెన్ కంకరాజుపై.

ఉ॥ రావణుఁడార్చె వాగుర • నొలంగి దగుల్కొను లేడివోలె భూ
దేవి తనూజ విహ్వలత • దీల్పడె మూర్చె పడంకె నొచ్చె దుః
ఖావిల తప్తచిత్తయయి • యాదరువౌ కొమ త్రుంగిపోవఁగాఁ
దీవియవోలె నేలఁబడి • తేలక మిక్కిలి కుంది దూపిలెన్.

తే॥ నన్నుకాపాడ వచ్చిన, నయగుణుండు, గృధ్రరాజు గతించె ధి • కెవ్వరింక
ననుచు జానకి మిక్కిలి • యంగలార్చె, నాదరువువోవ వెల్లువ • నలయుభంగి.

చ॥ తెలివి యొకింతలేక గుణ • ధీయుతు లక్ష్మణు పల్కులన్నిరా
కలనముచేసి కోపమునఁ • గాఱులు పల్కితి సాగనంపి త
త్ఫల మిపు డొందితిం దవిలి బాసటయైన జటాయు వీల్గెఁ గా
వల మది యెట్టి కష్టముల • పాల్పడఁ జేయునొ? యేమిచేయుదున్?

చ॥ శరణ మొసంగి రక్షణము • సల్పఁగ వచ్చిన యాతఁ డీల్గుటా?
నరకమునొందఁగాఁ దగిన • నంజాడుదిండి జయంబు నొందుటా?
కరకరిపాపమే జయము • గాంచునె? ధర్మమె యోడిపోవునే?
ధరఁగల సర్వశాస్త్రములు • దబ్బఱలే? సుకృతంబు వ్యర్థమే?

ఉ॥ కొంకక యేను బేలనయి • కోరుఁట బట్టియె దూరమేగు వీ
రాంకవరేణ్యులార! తగు • న్యాయపథంబున నేగువారికిం
బొంకపు మార్గదర్శియగు • పూతచరిత్రుఁడు తండ్రికంటె ని
ర్వంకలఁ బ్రీతిశాలి యగు • పక్షివరేణ్యుని చూడరండిటన్

తే॥ క్రొత్తడి తనంబు చెడఁగొట్టు • కొనకయుంట, నాప్రయత్నమేయైన, వి • న్నునువు సెందు
రాముకోదండమునకు నే • రాణఁజొచ్చు, వంశమునకబ్బె నాచేటు • వలనఁబ్రబ్బు.

తే॥ కొడుకుకై ప్రాణములువీడు • కోసలేంద్రు, మైత్రికై ప్రాణములువీడు • మానవీయు
నజ్జటాయువు దివిఁబరి • ష్వంగసుఖము, గొనఁగఁబిలిచితే? తాని న్ను • గూడవచ్చె.

తే॥ ఒలులుచిటులుండు జానకి • నెఱకలుతెగి, పడు జటాయువుఁగని తేరి • పయిని మట్టి
పెళ్లతో నంసమున నామెఁ • బెట్టికొనుచు, గగనవీథిని పఱచె నా • క్రవ్యభుజుఁడు.

తే॥ చెనఁటి యాకాశ వీథిని • శీఘ్రగతిని, జరుఁగ గన్నులు మనసును • గిరగిరమని
తిరుగ ధృతిచెడి • దిక్కులు • తెలియకుండ, తన్నుమఱచి జానకిచేష్ట • దప్పియుండె.

తే॥ పిదప నిసుమంత, తెప్పిటి • విహగవిభుఁడు, మింటిదెసఁగాంచి దైత్యుండు • మిగులవేగ
మునను జనకనందిని గొని • పోవుటరసి, మనసు తపియింపఁగుంది యి • ట్లనియెఁ దుదకు.

క॥ లేరైరి తనయు లిచ్చట, రారైరి ధరాత్మజాత • రావడి యుడుపం
గ్రూరాత్ముల రాకాసుల, నేరీతిం గూల్చువారొ? • యెయ్యది తెరువో?.

అరణ్యకాండము

క॥ రాకాసులఁ బరిమార్పఁగఁ, గాకుత్స్థులు జగతి బద్ధ • కంకణులగుచో
నీకరణితగునె సీతకుఁ, గైకేయి కడంక యెంత • గావించెఁ దుదిన్?.

క॥ పరమాత్ముఁడె రాఘవుఁడై! • పరఁగె నసురవధము సేయఁ • బాపాత్ముఁడు కా
వరమున నిటువంచించెను, పురుషోత్తము నెదుట నిలువఁ బొలియకయున్నే?.

క॥ నాముద్దుల తనయుఁడు శ్రీ, రాముఁడు రక్కసులనెల్లఁ • గ్రచ్చఱఁజంపున్
దామరస జన్మశాపము, చే మానిని దాఁక వెలచుఁ • జెనటి యసురయున్.

క॥ జనకజ రక్కసి చెఱఁబడె, నని సేయఁగఁ దగినతెక్క • లఱువులైనన్
వనితారత్న సతీత్వం, బనునెఱకలు త్రుంగవనుచు • నారట ముడిగెన్.

ఉ॥ సత్తువ తగ్గి తెక్కలును • జాఱఁగ సీత చెఱన్ వదల్పలే
కత్తిన సిగ్గు రాఘవుల • యందలి ప్రేమయు మానసంబులోఁ
గ్రొత్తలువాఱ నిద్రగొను • కోపునఁ గన్నులు మూసియుండె లో
నుత్తలపాటుతోఁ దెలివి • యొయ్యనఁ దప్పకయుండె ధీరతన్.

తే॥ త్వరగఁ బదిలంబుగాఁగ రా • వణుఁడుజనక, తనయఁగొనిపోయియామెను • తాఁకవెఱచి
విసమువంటి రాకాసుల • పిండునడుమఁ. బందినుంచె నశోకికా • వనమునందు.

లక్ష్మణుఁడు రాముఁ గానఁబోవుట

తే॥ అచట హేమకురంగంబు • నంటిపోవు, నరఘురాఘవు క్షేమంబు • నరసిరాఁగ
సీతయంపిన సౌమిత్రి • చెలువునింక, నరయఁబోదము వారల • మఱవనగునె?

క॥ జానకి నొంటిగ విడుచుట, చే నేమగునో యటన్న • చింతను సీతా
జ్ఞాని విడఁ గాంతి మాసిన, యానగరము వీడు • భరతు నంగమతోడన్.

క॥ సాగరమున నౌకంబలె, వేగిరమున నడచి రాము • వీక్షించి మన
స్సాగరము నరఁచి పరిమ, త్సాగరమున మునిఁగెఁగనులు • తనివింబొందెన్.

క॥ తడఁబడి భీతిం బొరయఁగ, నెడమగు మారీచరవము • నెఱుఁగమి వలనన్
బుడమి తనయ బెగడెదునని, యెదఁదఁదలఁచు రాముఁడతని • నెంబెంగనుచున్.

ఉ॥ దేహముతోడ మానసముఁ • దీఱని విక్లమమంది వచ్చె సం
దేహముతోడ మానసముఁ • దీఱని విక్లమమందు నాకడన్
మోహముతోడ మానసము మూర్ఛిలఁ దొందఱ పెట్టి పంప వై
దేహియె కారణంబగు వి • ధిం దొలఁగింప జనుల్ సమర్థులే?

చ॥ అని తలపోయు చున్న తన • యన్నను జూసి నమస్కరింపఁగా
ననుజుని కౌగిలించుకొని • యత్తరపాటున వచ్చుచేలనన్

వినుటకు వింతయైన ధ్వని • వీనులఁ జేరఁగ నుమ్మలించి మ
జ్జనని భయంబు నొందెఁ బలు • చందములన్ దగవూఁది పల్కినన్

ఉ॥ నీవరశక్తి ధైర్యముల • నేనెఱిఁగింప వినంగ నొల్లకే
పోవక యుందువేని పడి • పోయెదఁ జిచ్చున నంచుఁ గానలో
దావముఁ గూర్చి పోవునెడ • ధర్మము కాదని యందు నిల్వలే
కీపగ నామెఁగావ మది • నెంచితి నంచనుజుండు పల్కఁగన్.

ఉ॥ చావఁగనున్నఁ దప్పునొకొ? • సంకటముల్ దొలఁగంగ నూఁకు నే
ర్పేవిధి లేని దక్కట! వి • హీనమతిం బడరె న్నిజంబుగాఁ
గావలి లేనిచో నెడరు • గల్గును వచ్చిన యాపదావళుల్
పోపవు వేఱు సేయుటకుఁ • బూనిన సోఁకుల తంత్ర మియ్యదా.

ఉ॥ నీయెడఁ దప్పులేదు గుణ • నీరధి! ధీ రహితాత్మ సీత నీ
వాయెడఁ బల్కు పల్కుల న • నాదృతి చేసెను నేఁదలంచి న
న్నీయది పూని నన్ జెఱచె • నే యని యెన్నఁడు నేని డెంద మ
త్యాయతమై కళంకమతి • నందని రాముఁడు కుందె నెమ్మదిన్.

ఉ॥ కాలము ద్రోవఁగా ఫలము • గల్గదు జానకిఁ గాంచు పిమ్మటన్
దూలును చింత వేఱొకట • దోరదయంచు వచించి క్రంచరన్
జాలగ దవ్వు నారసము • చందమున న్నడతెంచి లోలవ
క్రాలక సీతయుండిన ష • హావనమున్ దరిసించి యయ్యెడన్.

శ్రీ రాముఁడు సీతలేమికిఁ జింతిలుట

ఉ॥ శ్రీరఘువీర శేఖరుఁడు • చింతను పర్ణకుటీరమందు కాం
తారమునందు నెచ్చటను • ధారణి కన్యక జాడ గాన క
ట్లూరక భ్రాన్తుడ న్నిలిచె • నొత్తిలి కాయము జీవువీడి ని
స్సారత నొంది పిమ్మటను • సంకట మందుచు రోయు కైవడిన్.

ఉ॥ జీవితవాంఛపై విసుగు • చెందిన రాఘవ సార్వభౌముఁడ
ద్దేవిని కానమి న్నిలిచె • దివ్యనిధిం దనకంటు డాఁపఁగాఁ
జేవిడఁ జోరుఁడొక్కరుఁడు • చేరి ధరాస్థలిఁ గెల్లగించి కాం
పో వెతనొంది దిగ్భ్రమము • పొంది యలంగెడు దీనుకైవడిన్.

చ॥ తిరుగఁగఁ జొచ్చె భూమియు న • దీనదముల్ కడు సంచలించె సా
గరములు ఘూర్ణిలెన్ గిరులు • క్రక్కదలెన్ దొరవేల్పు కన్నులుం
దిరిగెను సూర్యచంద్రులును • దిక్కటి ద్రోవలఁ దప్పినారు శ్రీ
వరుఁడు తపింప నెయ్యది ధ్రు • వంబుగ నిల్వఁగఁ జాలుఁ జెప్పుమా?

శా॥ కోపంబూనునొ పాడిపైఁ, దనదయం • గోపించునో? పాపముం
గోపంబారఁగఁ జూచునో? త్రిదశులం • గోపించునో? మౌనులం
గోపస్ఫూర్తిని గాంచునో? శ్రుతులపైఁ • గోపించునో? వేనిపై
గోపంబూనునొ? యేమియౌనొ? యనుచుం • గుందెన్ జగజ్జాలముల్.

చ॥ సకలము డిండి లోకవిభు • చక్కని గర్వము సొచ్చువేళలోఁ
గకవికచెంది లోకములు • గ్రన్న విపర్యయ మొందు కైవడిన్
సకల జగచ్ఛరణ్య గుణ • జాలుని రాము మనంబు వేఁగఁగా
మెకములు కొండలుం జనము • మేదిని శోకము చెందె దుఃఖమున్.

ఉ॥ కాంచుము కేరి చక్రము ది • గంబడి పోయినదారి యియ్యెడన్
గాంచుము దేవిఁ దాఁక భయ • కంపితుఁడై భువిఁ బెల్లగించుటల్
కాంచఁగరాదు కార్యమిటఁ • గాఢపడి యజ్ఞలపోల్కి నిల్చినన్
కాంచఁగ నౌను వారు దపు • గాఁ జను ముందని లక్ష్మణుండనన్.

రామలక్ష్మణులు సీతను వెదకుచుఁబోవుట

చ॥ సరియని రామచంద్రుఁడును • చయ్యన నాయుధముల్ ధరించి పెం
దెరువును పట్టి ప్రాఁకు లవ • నీధరము ల్నలఁగంగ వేగమై
నరదము భూమిమీఁదఁ జని • నంతకు దుర్గమ కాననస్థలిన్
దరియుచు దాఁటుచుం గడఁక • తక్కక యేగె ననుంగుఁదమ్ముతో.

చ॥ ధరణి శతాంగ చక్రముల • దారియు గుర్తులు తేలిపోయి యం
బరమున నేగినట్లు నడి • పాటుటచే వ్రణమందు నీఁటె వో
టొరసిన లీలఁ దోఁచఁ గన • నోపుట కెయ్యది మార్గమంచు నం
బురుహవిలోచనుం దనఁ బ్రి • పూర్ణ గుణాంబుధి లక్ష్మణుండనున్.

శా॥ అన్నా! చూడుము కేరు దక్షిణదిశా • ప్రాంతానకుం బోయిన
ట్లెన్నంగాఁదగు పీశరంబు పొడవే • యీవ్యోమ మార్గంబు నీ
కన్నుల్ బాష్పము గార్చుచుండ నెదియుం • గాన్పించునే? పోదమీ
తెన్నుంబట్టి యుదంతముల్ తెలియనౌఁ • దెల్లంబుగా మీఁదటన్.

చ॥ అన నది యుక్తమంచు వసు • ధాధిప వర్యుఁడు తమ్ముతోడ యో
జనములు రెండు దాఁటిచని • చక్కటి నొక్క నగేంద్రమే ప్రభం
జనహతిఁ దల్లకిందులుగ • జాఱినకైవడి పీఁజెకెక్కె మొం
దనువుగ ధారణిం బడుట • యల్లనఁ గాంచెను సంశయించుచున్.

చ॥ కని జనకాత్మజాతకయి • కయ్యము గల్గిన దియ్యెడన్ ఖరం
బున దనుజాళితో విబుధ • ముఖ్యులకంచుఁ దలంచి తుండ మ

ర్దనమునహాలు ప్రీలఁగని • తద్దయుఁ గన్నుల బాష్పబిందువుల్
తొనఁకఁగ. లక్ష్మణుంగని సు • దుఃఖముతో రఘురాముఁ డిట్లనున్.

చ॥ అరయుము లక్ష్మణా! జనకుఁ • డైన జటాయు కరాళ తుండ దు
ర్భరహతిచేతఁ ద్రుంగినది • రాజిత సత్త్వముచే నెదుర్చు స
త్పరమగుణాబ్ధి, కేమిగతి • పాటిలెనో? యొకరుండు దేహమున్
వరలెను వార్ధకానఁ బలు • వత్సరముల్ కడద్రోచె నావుడన్

ఉ॥ మంచిదె తండ్రి చాల మతి • మంతుఁడు వృద్ధుఁడు సత్త్వశాలియున్
గ్రంచరనేగి యాతనిని • కాంతము వారల నడ్డగించుచున్
మించి విశాటులం దునిమి • మేలుగ సీతచెఱన్ వదల్చు యో
చించుచు నిట్టులుంట సొగ • సే యని తమ్ముఁడు పల్కె రాముఁడున్.

ఉ॥ జాలమొనర్పకేగుటయె • చక్కటియంచుఁ దలంచి భూమిపై
గాలివలెం జరించుచును • గాలిపటంబు క్రియన్ భజించి జం
ఘాలురు రామలక్ష్మణులు • కార్ముకమొక్కటి యింద్రచాపముం
బోలెఁ బయోధి వీచికయుఁ • బోలెఁదునుంగుట గాంచి రచ్చటన్.

ఉ॥ తమ్ముఁడ! కాంచి కే ధనువు • ధారణిఁబడ్డది దేవదానవుల్
క్రమ్మి పయోనిధిం జిలుకు • కవ్వపుఁగొండను బోలు సత్త్వుఁడుం
దమ్ములపొందుఁ బోలిన ప్ర • తాపము గల్గిన యజ్జటాయువే
యమ్మెయిఁ ద్రుంచెనందు సమ • రావనిఁజూచుచుఁ బోయిరిద్దఱున్.

తే॥ మఱియుఁగొంతదూరముపోయి • మరలఁగనిరి, శూల మొక్కండునారాచ • జాలమున్న
తూణములు రెండు కొండల • తుండులట్లు, పడి విరాజిలు టాశ్చర్య • భరితులగుచు.

తే॥ మఱియుఁ గొంతదూరముపోయి • వెలుఁగుగోలుప, సూర్యచంద్రులుబరిక్కలు • సొరిదిఁజేరు
కరణినున్న బొందడమును • కానయెల్లఁ, గ్రమ్మకొనఁ జీల్చివైచుట • గాంచిరచటన్

తే॥ పవన జవన తురంగముల్ • పడినచోటు, సారథియుఁ దలదెగిపడి • చచ్చుతావు
వానియనుచరుల్ కెడసిన • తానములును, పంక్తికంఠుఁడు సోలిన • పట్టుగనిరి.

తే॥ ప్రళయవేళను భానుబిం • బములు పెక్కు. లుర్విఁగూలిన కరణిఁ • తోడ్జ్వలత్ప్ర
శస్తకుండలములు విభూ • షణచయంబు, తెరలుటఁగని కేలువి • డిచికొనిరి.

తే॥ అంగదములు కుండలములు • హారరత్న, మకుటములు పెక్కులున్నవి • మనజనకుఁడు
వృద్ధుతోఁ బోర నిల్చిన • వీరవరులు, శరభములఁ బోలు పెక్కండ్ర • జాడ దోఁచె.

తే॥ శ్రీశుఁడిట్లన లక్ష్మణ • సింహమువిని, తలలుచేతులు పెక్కులై • తనరుకతన
తండ్రితో నవిసేసిన • దైత్యవరుఁడు, దశముఖుండని నామదిఁ • దలఁతు ననియె

తే॥ తమ్ముపలుకుల నమ్మిడెం • దమ్మకనులు, నిప్పులురలంగఁ జూచుచు • నెగచినడచు
రఘువరుండు రుధిర సాగ • రమునఁదేలు, నరుతరాద్రినాఁ జనుజటా • యువునుకాంచె.

జటాయువుంగాంచి రాముఁడు చింతిలుట

ఉ॥ తత్తఱమంది రాఘవుఁడు • తామరరేకులవంటి కన్నులం
జొత్తిలు బాష్పముల్ తెరువు • చూపఁగ నీయక యడ్డువెట్టఁ దా
నొత్తిలి తండ్రికై వడిన • సూత్కర వైఖరి నొప్పు పక్షిరా
జోత్తముపైఁ బడెన్ భవుళి • లోప్చయమందొక యంజనాద్రినాన్

తే॥ గడియసేపు రాముఁడు సొమ్మ • గాంచియుండె, లక్ష్మణుండశ్రుమిళితజ • లంబుచల్ల
నలినదళలీల గల నయ • నములదెఱచి, మెల్ల మెల్లన నిట్లని • పల్లటిల్లె

చ॥ పితరులఁ జంపుకొంచుఁ • బృథివీస్థలి నెవ్వఁడు తొల్లి నావలెన్
బ్రతికెను? మున్నె కన్నపితృ • పాదుని వీడితి మాకుఁగాఁగ నీ
తతి నసువుల్ త్యజించితివి • తండ్రివి నీవు విఁకేది దిక్కు? దు
ష్కృతినగు నేను మీయెడఁ బ • రేతవిభుండనుగా జనించితిన్.

చ॥ జననిని బోలు ప్రేమగుణ • శాలివి భావి నెఱుంగ కిట్టులే
నసయము నొందితిన్ దెలివి • నందని జానకి కీడు ద్రోవఁదో
దెనయక యొంటిమై నిడుమ • నెన్నక మిత్రఋణంబు దీర్చి తొ
క్కనికినిగాని నేనిఁక వ • గం.గడియించుట యే ఫలంబుకై?.

ఉ॥ ఏనును తుచ్ఛజీవముల • నీఁగిమె యుందును చూడలేని స
న్మానుల దుఃఖముల్ దొలఁప • మాటయొసంగితిఁగాన జీవముల్
పూనినవాఁడ బ్రామినవలెఁ • బొల్చి సుకృత్యము చేయకున్నచో
నీ నరజన్మమున్ నిలుప • నిచ్ఛవహింప ధరాతలమ్మునన్

చ॥ తరుణి చెఱం దగుల్పడుట • ధర్మగరిష్ఠుని నిన్నుచంపు ము
ష్కరుఁ డసువూని యుండుటయు • గాదిలి తండ్రివి మమ్మువీడుటల్
మెర మెరనింప హస్తమున • మేరువువోలిన విల్లుపూని చి
త్తరువు క్రియం జలింపక వి • తంబటి నిల్చిన వాఁడఁజెల్ల రేః.

మ॥ ననుబోల్కిరితిగల్గు వారు గలరే • నాజెంబుగాఁ బ్రాకృతం
బను భోగించుచునున్న సీత గనుగో • నవ్యాహత స్థైర్యమున్
దనరంజూపి కృతార్థతంగొను మహా • త్మా! యొక్కనీచుండు ని
న్ననుమానింపక కూల్చిపోవ నిఁక శౌ • ర్యం బుండియుం గాల్పనేః

తే॥ పలువితంబుల నృపుఁడిట్లు • పనవిచిత్త, వికలతం జెందెః సౌమిత్రి • వెగడుకుడిచె;
నపుడు నుంత తెలివినొంది • యండజేంద్రుఁ, డూర్పుపుచ్చుచు నిర్వర • నొగినిగాంచె.

తే॥ రాఘవులఁగని సమ్మద • స్రములుగురియ, తెగినఱెక్కలు ప్రాణంబు • తివిరిసప్త
భువనములఁ బొందుపోలికఁ • బొంగినింద • పాపివైచితినని యల్లఁ • బలుకఁదొడఁగె.

జటాయువు రామలక్ష్మణులకుఁ గర్మప్రభావము దెలుపుట.

ఉ॥ పుణ్యచరిత్రులారః పొలి • వోవు శరీరము పీడ నుంటి నా
పుణ్యవశంబునం దెలియఁ • బొందితి మిమ్మనిచేరఁ బిల్చి యా
పుణ్య జనేశు శీర్షములఁ • బొడ్చిన ముక్కున భానువంశ రా
డ్గణ్యుల మస్తకంబుల రు • టంబుగ మూర్కొని వెండి యిట్లనుఁ.

ఉ॥ వంచనచేత జానకికి • వచ్చె దొసంగని మున్నె యెంచితిఁ
జంచలనేత్ర నొంటి నుట • జంబున వీడితిరేలః యన్న ధ
ర్మాంచిత మూర్తి లక్ష్మణుఁడు • హావడి కారణమెల్లఁ దేట గా
వించి వచింప నాతఁడును • వీనులు క్రుంగ వినంగ లేమికిన్.

తే॥ వెండి మోమును గన రామ • విభుఁ దెఱంగి, తెలుపఁ జెవికడ సౌమిత్రి • తెలియఁ బలుక
విని గ్రహించి కుమారులు • వెగడు పడక, యుండునట్లు పల్కఁగ నెంచి • యొయ్యననియె

తే॥ క్రొత్తగా నొక్క రెద్దియుఁ • గూర్పలేరు, జన్మ సుఖ దుఃఖములు కర్మ • సంచయమునఁ
గలుగు నని యెఱుంగక యున్నఁ • గర్మములను, బుద్ధిచే జయించుటయెట్లు • పొసఁగు జెపుఁడ

చ॥ విధి కృతమంచు నెంచఁదగు • పీడలు గల్గినవేళ మానసం
బధికముగాఁగ నొవ్వఁ దన • యక్కఱ మానుట ధీరధర్మమే,
బుధనుతమైన లోకమును • పోఁడిమి సృష్టి యొనర్చి నట్టి యా
విధికిని మస్తకం బొకటి • వీడఁగఁ జేసిన కర్మ మల్పమేః.

మ॥ సుఖదుఃఖంబులు గల్గువేళ తొలఁగం • జూడంగ నౌనట్టిదేః
మఖ విద్వేషి కపాలియై తిరియఁగా • మార్పించె రాహు గ్రహ
ప్రఖరాశీ గ్రసితుల్ రవీందులు, చెడుఁ • వర్ధిల్లు శుభ్రాంశుఁడీ
నిఖిలాండంబులు కర్మచేతఁ బొడమున్ • నిల్చున్ నశించున్ దుదిన్.

క॥ చెడుగులు వచ్చుట తీఱుట, పుడమిఁ జనుని పూర్వ కర్మ • మున నగు నిక్కం
బిడుమల నింద్రుఁడు పెక్కులు, కుడువఁడె తొలిః మీరు వినరె • గురుశాపమునన్ః.

ఆ॥ సాటిలేని యోధ • శంబరాసురునిచే, నిర్జరాధిపుండు • నింద నొంద
నపుడు వానిఁ గూల్చె • నజు పట్టి మీతండ్రి, కర్మవునన యిన్ని • గలుగుఁ జువ్వె.

ఉ॥ వీరవతంస! జానకిని వీడుటయున్ దనుజాళి ధర్మమున్
మీఱి చరించి త్రెంచుటయు • మిక్కిలి ఖేదము సంఘటించె నీ
ధారుణి సజ్జనావళికి • దాని దొలంపుము క్రూరదైత్యులన్
ధీరత సంహరింపుము క • దింపుము కీర్తిని నిల్పు ధర్మమున్.

ఉ॥ భూమిఁ బెకల్చి యెత్తి కొని • భూమిజఁ గైకొని పోవు దైత్యు నా
సేమముఁ జూపి పోరితిఁ దు • దిన్ దనుజేంద్రుఁడు శంఖుఁ డిచ్చు ప్రో
ద్భీమ కరాసిచే జతను • వీసరవోవఁగ నిట్లు చేసె నా
కీ మరణార్తి గల్గినది • యిప్పుడె రాజకులావతంసమా!

శ్రీరాముఁడు దివిజులపైఁ గినుకఁ గొనుట.

క॥ ఆమాటలు చెవిఁబడ శ్రీ, రాముని కనుదోయి రక్త • ధారలఁ గురిసెన్
భీమముగ భ్రుకుటి ముడివడె. ధూమముతో నగ్ని లేచెఁ • దొట్రిలె జగముల్.

చ॥ నిలుకడ దప్పె ధాత్రి ధర • ణీ ధరముల్ పెటిలెన్ దినేశ చం
ద్రులు గ్రహముల్ గతుల్ బెడియఁ • దోయజగర్భుఁడు లెక్కిడెన్ జగ
ద్వలయము నాకము స్వదఁకె • దిగ్గజముల్ బెదరెన్ సమస్తముం
దెలిసికొనెన్ రఘుప్రవరు • దీపిత సత్త్వపరాక్రమ స్థితుల్.

తే॥ ఎవరిపై వ్రాలునొక్కొ యీ • యీర్ష్యయనుచు, జగములెల్లను బెగడొంది • సంచలింపఁ
బొగయు నిప్పును వెలువడ • భూరి భీక, రముగ నట్టహాసంబుతో • రాముఁ డనియె.

చ॥ తెలివి యొకింతలేని యొక • తెక్కలి దైత్యుఁడు నాసతీమణిన్
బలమునఁ గొంచుఁ బోవ నొక • పాటిగ మీరిటు గాఁగ నుంత భీ
తిలని దిశావృతంబు జగ • తీ తలముం గని యూరకున్న ది
వ్యులఁ బరిమార్తు నిప్డె కని • యూఱట నందుమ తండ్రి! యీయెడన్.

ఉ॥ రిక్కలు రాల సూర్యుఁడును • వ్రీల నభస్సలి నిప్పుగ్రమ్మఁగా
నొక్కటఁ బంచ భూతములు • నుర్వి చరాచర జీవ కోటులున్
స్రుక్క సమస్తలోకములు • చూర్ణముగా దిశలుం బగుల్లగా
నుక్కటి బ్రుంగుచుండఁగ స • ముత్సుకతన్ గను తండ్రి! యిత్తఱిన్.

చ॥ అని రఘుపుంగవుం డదర • నంబుజ మిత్త్రుఁడు మేఘ మండలం
బున నడఁగారె దిక్కరులు • బొక్కుచుఁ బాఱె జగంబులెల్ల జం
కెనయును బిమ్మిటిం గొనిన • ఖేదము చెప్పఁగ నేల? దిట్ట ల
క్ష్మణుఁడును జంకెనన్న నుడి • చాలదొ? తక్కటి యేల పల్కఁగన్?.

జటాయువు రామునకుఁ గర్తవ్యము దెలిపి ముక్తుఁడగుట

ఉ॥ రాఘవు కోప జృంభణ భ • రంబు జటాయువు గాంచి యిట్లనున్
ఈ ఘనకోపమున్ విడుము • నిర్జరులున్ ముని చంద్రులున్ వరా
మోఘ భవద్బలంబునన • మోఱకు సోఁకుల పోరునీఁగి దుః
ఖౌఘములం ద్యజింతురు దు • రాత్ముల వేఱొక రీతి దోర్తురే?

చ॥ అజుని వరంబుచే మదము • నంది దురాత్ముఁడు చేయు చేఁత ల
క్కజముగ నాయెడం దెలిసెఁ • గాదె? మఱొక్కటి యేల చూపఁగన్?
భుజగులు వేల్పులు న్నరులు • పూజ్యుఁడు బ్రహ్మయు వానిసేవలన్
గుజగుజవోవ, ధర్మువును • కోరి చరించెడు వారలుందురే?

ఉ॥ వైరులయొద్ద సేవకుల • వైఖరి స్త్రీలవలెం జరించుచున్
భూరి సుఖంబుల న్విడిచి • పొక్కుచుఁ జావక వేల్పు లెల్ల మున్
శ్రీరమణుండు పాల్కడలిఁ • జిక్కిన వేళ ననుగ్రహించి దే
వారుల నేమఱించుచు ద • యన్ సుధ యీయఁగ నుండి రింతకున్.

ఉ॥ బాహు బలాఢ్యులార! వర • వర్ణినిఁ గానల నొంటి డించి మా
యా హరిణంబు వెంటఁ జని • యచ్చపు మీకులగౌరవంబు సం
దాహ మొనర్చినార లది • తప్పక మీదగు తప్పుగాక సం
దేహములేల? మానవులు • దెప్పిన వారల నేరమౌనొకో?

ఉ॥ కావునఁ గోప మందకుము • కాంత యరుంధతి వంటి సీత దుః
ఖావలిఁ బాపి వేలుపుల • యంగద క్రుంగఁగఁ బాడి వర్ధిలన్
రావణుఁ గూల్చి లోకముల • రక్షణ సేయుము యంచుఁ బల్కి తా
పావిల మానసుండయి ద • యాళు జటాయువు మూసెఁ గన్నులన్.

మ॥ విహగ శ్రేష్ఠుని నీతి వాక్యముల నవ్వీరుండు శీర్షంబుపై
దహియించెన్ మును తండ్రి వాక్యమువలెన్ భక్తిన్ భువిన్ ధర్మసం
గ్రహమున్ దైత్య వధంబు ముఖ్యమగు నా • కర్తవ్య మిచ్చోఁ గ్రుధా
బహుళ వ్యాహృతులేల యంచు నుడిగెన్ • బ్రజ్ఞాయుతుండై వెసన్.

మ॥ శ్రమగొన్నారలు బాధ నొందితిరి వి • శ్రాంతిం గొనుం డేను పోఁ
డిమి మీయాజ్ఞ శిరమ్మునం దునుచు కం • టెన్ వేఱు నాకేది మో
దము గల్గించును? సీత నెచ్చటికి నా • దైత్యుండు కొంపోయెఁ? ద
త్క్రమముం దెల్పుఁడు నా జటాయు వలసెన్ • దప్పెన్ స్మృతిన్ మీఁదటన్.

మ॥ అరవిందాసన శంకరాదులును సర్వా • మ్నాయముల్ వేని పా
ద రజంబుం గనుఁగొంటకై శ్రమములన్ • దైవాఱఁగా నోర్చియున్

దొరయం జాలవొ యట్టి రామ చరణం • బుల్ గాంచి ధన్యాత్ముఁడై
దొరసెన్ శాశ్వత మోక్ష లక్ష్మి విహగేం • ద్రుం డాత్మ సాక్షాత్కృతిన్.

మ॥ అటఁ బక్షీంద్రుఁడు ముక్తినొందఁగ నిలిం • పాదుల్ రఘు శ్రేష్ఠు లు
త్కట శోకావిలచిత్తులైరి యల కాం • తార ప్రదేశంబు సం
కట పాటొందె మృగాళితోఁ దరులతో • క్ష్మాభృత్సమూహంబుతో
టటు దుఃఖంబున శీర్షమందు కరముల్ • బంధించె లోకావళుల్.

మ॥ శ్రమలం బొందితి దుష్టరాక్షసునిచే • శౌర్యంబు గోల్పోయితిన్
దమినై ఘోర తపంబు సేయుదునొ? దై • త్య శ్రేణి మర్దింతునా?
యమినై ప్రాణములం ద్యజింతున? మహా • యం బెయ్యదో తెల్పు శ్రే
యములం గూర్చెడు తండ్రిఁ గోలుపడి యె • ట్లింకింతు జీవంబులన్?

మ॥ అను నన్నంగని తమ్ముఁడిట్లను మహా • త్మా! నిత్యతేజా! పురా
తన కర్మంబుల నింద సేయఁ దగునే? దాయంబు రెచ్చైనఁ జిం
తను పొందన్ ఫలమున్నె? రక్కసులఁ గ్రో • ధం బాఱఁ జక్కాడి యా
వెనుకన్ దుఃఖము నొందఁగాఁదగు మదిన్ • వీక్షింపుమా తత్త్వమున్.

శా॥ అన్నా! మీరు మదిం గలంగి కడు దై • న్యంబూని విభ్రాంతి నా
పన్నున్ మావదినెన్ విడన్ దలఁతురే • బందీకృతన్? బుద్ధి సం
పన్నుండా మనతండ్రి గీటడఁచు క్ర • వ్యాదున్ వడిం జంప కి
ట్లెన్నన్ శోక పయోధిఁ గ్రుంకుచుఁ దపం • బీ కొంటయుం బోలునే?

మ॥ అనుజ శ్రేష్ఠుని వాక్కులొప్ప విని • దైన్యంబున్ విసర్జించి యా
దనుజ శ్రేణి వధించుటే తగవుగాఁ • దర్కించి సౌమిత్రితో
మనుజాధీశుఁడు పల్కి నీతనికి సం • స్కారంబు గావింతమా
తనుజన్ముల్వలె నౌర్ధ్వ దైహికములం • దాత్పర్యమేపారఁగన్.

ని యగురు చందనేంధనా • లరసి తెచ్చి, పేర్చి దర్భలు పఱపి పై • విరులు సల్లి
రణి మథియించి యనలంబు • నెరియఁజేసి, విమల జలమున స్నానాది విధులుదీర్చి

చ॥ కరములఁ బట్టి యెత్తి తగఁ • గాష్ఠము పేర్పునఁ జేర్చి వేద వి
ద్వరుఁడు రఘూద్వహుండు శ్రుతి • పద్ధతిఁ దక్కకచేసి యవ్వలన్
శిరము కెలంకునం గొఱవిఁ • జేర్చి దహించి కొలంకులోనఁ గ్రుం
కి రహిని తర్పణాదులను • గీధ్రపు కుండఁగఁ జేసి నెమ్మదిన్.

తరులకు నెల్లఁ దర్పణ • విధులు తీర్చి, యించుక జలంబు తాఁ ద్రావి • తృప్తినొంద
హ్మ మొదలుగ నెల్ల జీ • వ ప్రతాన, ములును సంతృప్తి వహించె • మోదమంది

మ॥ జయశీలుండగు రామ భూవరుఁడు శా • త్ర ప్రక్రియల్ దీర్చి సం
శయముల్ మాని నిశాట మర్దన మహా • స_క్తిం బ్రకాశింప ని
శ్చయ సంతోషమునం దలిర్చెఁ గ్రతు భు • క్సంఘంబు, భానుండుఁ ద
త్క్రియఁ దానుం బొనరింప నేగెననఁ గ్రుం • కెం బశ్చిమాంభోనిధిన్.

9. అయోముఖి పటలము. (101)

చ॥ సరగున రామ లక్ష్మణులు • సంజను తత్థ్సలి వీడి కారు చి
చ్చు రవులు వెల్గుచేఁ దెరువు • చొప్పు గనంబడ నొక్క నల్లనౌ
గిరివరమందు చేరి రటఁ • గీల్కొనె నింద్రు జయించి రేఁగు రే
దిరుగుడు మూఁకలట్లు కడుఁ • దెట్టియలై యిరు లగ్గలించుచున్.

ఉ॥ అయ్యెడ కానలున్ గిరులు • నన్నియుఁ దేనియ చింది వాఁగులన్
గ్రయ్యఁగ దుఃఖమొందు క్రియఁ • గానఁగ నయ్యెను వారి చింతతో
నెయ్యు జటాయుపాతమును • నిండిన కోపము నాన తెల్వియున్
దయ్యుటయుం బెనంగొని యె • డందల మిక్కిలి నొంచి యారిచెన్.

మ॥ ఘన విజ్ఞానము లేని మూఢుఁడు తగం • గర్మంబుచే నొందు సం
జననంబుంబలె రేయియున్, ఘృతము నో • జం బోయ వర్ధిల్లు న
గ్నిని పోలెం గడు వేఁడి యూర్పులు పెరిం • గెన్, నిద్రరాదయ్యె రా
మునకు న్నిందిత రీతి దార జనకుల్ • ఘోరాములం బొందుటన్.

రాముఁడు సీతం దలంచికొని పరితపించుట.

తే॥ రాము నేత్రపద్మంబులు • రాత్రులందు, ముడుఁగకుండుట సీతయన్ • జలధి కన్య
వీడి యుంటకో? తన్ముఖ • విధుని చూడ, కుంటవలననో? మది తన • యొద్దలేదొ?

తరల॥ అతని కన్నుల మ్రోలఁ గన్పడి • నట్టులున్న వసుంధరా
సుత వరాకృతి కప్పు కుప్పలు • శోషిలం బొలుపారెఁ దా
మతిని నిబ్బరమంది లక్ష్మణు • మాడ్కి తెప్పలు వ్రాల్ప క
ట్లతివ రూపు నిమేషణ స్థితి • నంది కాంచుచు నుండఁగా.

తే॥ మైథిలాత్మజా శోభాయ • మానమైన, మోము గాంచితినని తాను • మురియునట్లు
మలయపవనసర్పము ప్రాఁకు • మలచటియును, కాంతిగల చంద్రబింబంబు • కానఁబడియె

చ॥ అతనుఁడు పొంచియున్న తెర • నవ్వలఁ ద్రోచి జగంబు లెల్లనా
యతమతిఁ గాంచు నట్టులు ర • యంబునఁ జేసిన చంద్రకాంతు లు
ద్దతి భుజగంబు ఘోరవిష • దంష్ట్రిలతోడ వియోగ బాధిత
వ్రతతిని కాటువైచి పలు • వంతలు గూర్చెడు నట్టు లేసరెన్.

చ॥ జనకజ లేని చింతయు వి • సంబును చల్లెడు చంద్రుపీడయున్
బెనఁగొన నేమిదోఁచక వి • భిన్నతనొంది ఫణీంద్రువంటి ప్ర
న్నని మృదురోమరాజి నలి • నమ్మును మించిన మోము పాలఁ బో
లిన పలుకుల్ గలట్టి లవ • లీ లలితాంగిఁ దలంచి కుందుచున్.

॥ పెదవులఁ గఱచుచు నిట్టూ, ర్పొదవ భుజము లదర నిన కు • లోత్తముఁడు మదిన్
మదగజము విఱిచిపైవఁగఁ • గుదివడు లేఁ గొమ్మవంటి • కోమలిఁదలఁచున్.

ఉ॥ వంచిన సింహముతో వడిగ • వచ్చును వచ్చునటంచు దిక్కులం
కించుచుఁ జూచె నేమొ కిల • కించితవర్తన నంచు లోన భా
వించుచు వార్ధిపై విరియు • వీచికలంబలె నెప్పుతగ్గు గా
వించెడు నూర్పుతోడఁ బల • వించె మదిం బయ లుబ్బుకుండఁగన్.

తరలః॥ మెఱుపుఁ బోలిన వక్రదంష్ట్రిలు • మీఱ భీకరరూపుఁడై
వెఱపు పుట్టఁగ నిల్మనిల్మని • వెక్కసించుచుఁ బంక్తి కం
ధరుఁడు డాసినవేళ జానకి • తత్తఱించెనొ? సోలెనో?
విరవిరం గొని విహ్వలించెనొ? • భీతి నన్ను దలంచెనో?

తరలః॥ విషధరంబు గ్రసించుచుండఁగ • విన్ననౌ విధువైఖరిన్
విషమ సంస్థితినొందు మైథిలి • వీరుఁడేలొకో రాఁడు నా
విషయమే యిక విస్మరించునొ? • విప్రవ స్సుతు ధాటికిన్
విషధరాభ శరీరుఁ దల్కియె • వీడెనంచుఁ దలంచెనో?

॥ అనుచుఁ బరువును ప్రేమంబుఁ • దనకు జ్ఞప్తి, పఱుపఁ గష్టమునొంది జీ • వములుకలఁగ
దైన్యమందిన శ్రీరామ • ధాత్రివరుఁడు, తలరి నాకింక విల్లు కా • వలెనె? యనును

॥ ధనువు నెగదిగఁ జూచి మం • దస్మితంబు, సేయు భుజగిరులం గాంచి • చిన్నవోవుఁ
జెలువఁ గాపాడలేమికి • సిగ్గునొందుఁ, గడకు రాఁగల నిందకుఁ • గలఁగి జంకు.

॥ మంద పవనునిచే మేను • మఱయుచుండ, నావరారోహ కులసతి • నన్నుపాసి
పరితపించెనొ ప్రాణముల్ • పాసె నేమొ. యనుచు నిట్టూర్పులొనరించు • నటమటించు

॥ జగములఁ గావఁగఁ బూనితి, మగువ నొకతెఁ గావలేక • మఱుఁగుచు నుంటిఁ
జగజెట్టి గానె యేనని, నగు సిగ్గిలు నలఁతనొందు • నవయుం గుములున్.

॥ మనసులను తమ్ముఁడు పఱచిన, కిసలయములు మాఁడిపోవఁ • గెడపును నూత్న
వ్యసనము వర్ధిల్లఁగమా,నసముం దపియింప బ్రమయు • నలఁకువ నెందున్.

॥ కమలములను వోలు • కనుల తెప్పలు వ్రాల్చి, కల్పకాలములను • కడపు నతఁడు
నిసి ముగింపు గనఁడు • నెలఁత లేమియొ? యభి, మానముననొ? కతము • కానరాదు.

క॥ అన్నా లక్ష్మణ! దివసము, లన్నియు మును సమములగుట • యరయుదు గద నేఁ
డిన్నియమమ్మున నిన్నటి, కన్నను నిసి దీర్ఘమైన కత • మెయ్యదియో?.

క॥ చెలి మోము సాటి నెనయమి, నలఁగుదు సిగ్గునను దిన ది • నంబు మఱయుమన్
నెలతేఁడా! నాసతి ముఖ, జలజము మఱుఁగఁగబడు నేఁడె • సంగెదు కడిమిన్.

క॥ గగనమున నుండి సూర్యుఁడు, పొగడొందిన తనకులంబు • పొలుపు నమసి నేఁ
డగడొందె ననుచుఁ జింతను, జగతీస్థలి దాఁటి యవలఁ • జని మరలండో?

ఆ॥ ఇనుఁడు పుట్టకుండె • నేల? వివస్వంతు, గుఱ్ఱములను రథముఁ • గూడఁబట్టి
కట్టి రావణుండు • కారాగృహంబున, నుంచఁబోలుఁ గాక • యున్నరాఁడె?

ఆ॥ ఉడుకఁబోలు మధ్య • మొప్పారు జానకి, కానకుండు పొడవు • గలుగురాత్రి
తోడ లోకలయము • తోతెంచు జాడలే. యెఱుఁగనయ్యె మదికి • నింతనిజము,

తే॥ తాపసులకుఁ గ్లేశముఁ గూర్చి • ధాత్రియందు, ప్రాణులంజంపి తిను దైత్య • వరులు ద్రి
యుందురేనియు ధర్మవు • నూఁదియున్న, వారు నిల్తురే? తగవు • వఱలునేది?.

ఆ॥ చెఱకు వింటఁ దేంట్ల • శింజిని నెక్కించి, విరి శరములఁ బూని • వేయఁ దొడఁగె
మారుఁ డంబరంబు • మఱుఁగుననిల్చిరా, ఘవుని ఘనను తలరి • కలఁగిమలఁగ.

ఉ॥ వీడిన దానిఁ గైకొనఁగ • వీలిసుమంత లభించనేని యా
వీడినదానికై జతను • వేకొను మానవుపోల్కి రాముమై
పోఁడిమిఁ గాంచి మానసము • పొక్కఁగ మారుఁడు కుందె మున్నుతా
నాడిక రుద్రుకంటి సెగఁ • దాఁకినమేనిఁ దలంచి పొందఁగన్

తే॥ నీలనీరదశ్యాముని • నెమ్మనమునఁ, దూఱి యారాత్రి శూలమై • దూసిపోవఁ
గమల గర్భుని కల్పాంత • కాలమట్లు, కడఁచెఁ జీకట్లు కొండల • గవుల కేగె

ఉ॥ క్షీరపయోధిఁ దావలచు • శేషుని శయ్యను నిద్రవీడి సీ
తారమణీ మణీ విరహ • దాహ రసాంబుధి మున్గుచున్న యా
వీరుఁడు నీడజాది వన • విశ్రుత నాదము తోడఁ దన్నిషం
గారవమొప్ప లేచె; నటు • గల్గక జీవులకున్నె నిల్కడల్?

చ॥ నెమిళులు జింకలున్ గరులు • నెమ్మది జంటలుగాఁ జరించుటల్
తమకుచుఁ గాంచు రామునకు • ధైర్యము నిల్చునె? తేనె కోకిలం
బమృతము పీఁ వేణువు వ • రాంగ రసాలముఁ గేరు కమ్ర వా
క్యములు గలట్టి మైథిలిని • కానలఁ గోల్పడి కుందకుండునే,

చ॥ తెలతెలవాఱఁ గాంచియును , తేఁకువ జానకి యించు పల్కులన్
దెలియని రామచంద్రునకు • విన్న జలేజముపై వసించు హం

సిలలి వహించు నమ్మగువ • సీత నిజంబుగ నేఁడులేమి వి
చ్చలముగ జూపురీతిఁ దొలి • చక్కని భానుఁడు పుట్టె నయ్యెడన్

చ॥ అడవులఁ గాంచి యందు తిరు • గాడెడు జక్కవజంటఁగాంచి నె
న్నడగల కేకులం గని వ • నంబుల హంసలఁ బూలగుత్తులన్
బెడఁగగు నేణులం గని • భీతమృగాక్షి వరాంగపాళిఁ దా
నెడఁదఁ దలంచి చింతగొను • నిచ్చట నచ్చట నిల్చునార్తిమై

చ॥ ఇటులు తపించు నన్నఁ గని • యెడ్డ కలంగి సుమిత్రపట్టి సం
కటపడి లోనలందురి వి • చారము వెల్పలఁదోఁపనీక మీ
రిట వెతచెంది పూవడినె • నేర్పడ రోయక నిల్వఁ బాడి గా
దట మనతండ్రి పల్కు దను • జాధము తావును కాన-లెండనన్

సరి యనఁగ నిర్వురును కొండ • సందులందు, తూటిపెక్కు వనంబులు • దొడ్డగిరులు
నదులు దాఁటుచుఁ జనిచని • నాఁడుపూర్తి, నడచి పదునెన్మి దామడల్ • కడచినారు,

వసుమతీ తపఃఫల సంభ • వంబు జాన, కీసతిం గానఁ జాలమిఁ • గిన్కయడర
నిశ్వసించుచు వారలు • నీడజాత. వాద మేదురమైన వ • నంబుఁ జేర

తనకులేశుల హృదయ చిం • తనము లెటిఁగి, యన్నిచోటుల జానకి • నరసి యరసి
కనక మేరువు నపరభా • గమున వెదకఁ, జనిన తెలుఁగున భానుఁడ • స్తమయ మందె

జ్ఞానపక్కి నెఱుఁగఁ • జాలని మూఢుల, మనముకంటె మించి • కనులు గాన
రాని రీతిఁ జెలఁగి • రాముని తనుకాంతి, గెలవనేమొ దిశల • నలమె నిరులు

వీణతంత్రులకును సొంపు • వెలయనేర్పు, శారికలు చిల్కలకు బడి • చదువునేర్పు
వనమునం జంద్రమండల • పక్కినున్న, పటిక తా • మండపమున ని • ల్వఁగఁ దలంచి

కూరుచుండి రామ • ధారణీనాథుండు, తమ్ముఁగాంచి యిచట • దాపునందు
నీరుగలుగునేని • నెమకి తెమ్మన లక్ష్మ, ణాఖ్యుఁడరిగె విల్లు • నమ్ములూని

నీరు తేఁబోయిన లక్ష్మణుని అయోముఖికాంచి కామించుట

జలము వెదకి వెదకి • తెలియక సౌమిత్రి, యొంటరిగ మృగేంద్రు • నొప్పునఁజను
నచట నెలవుకొన్న • యది యయోముఖియను, కాంతగాంచె నతనిఁ • గాముకియయి

మంత్రమునకు లొంగని పాము • మాడ్కివెంట, నంటియసుర యాసౌమిత్రి • నరసినంత
గర్వకోపమ్ములను ద్రోచి • కడఁకనితఁడు, మరుఁడె నన్నిందు వెదకుచు • మసలువాఁడు.

అనియంధకార మందున, ఘనతర మోహాంధకార • కలిత హృదయయై
మనసిజుని కవయఁ గౌఁగిలి, గొనుటొప్పునుగాని ద్రింగఁ • గూడునె యనుచున్,

ఆ॥ వేఁదుదాన వీఁడు • వినఁదేని కడుసవ్వు, గొనుచుఁబోయి యచటఁ • గుదురువఱచి
యలమి యెదఁదఁగలుగు • నలమట నెడలింతు, ననుచు నెదుట నిలిచె • నసురవనిత

సీ॥ నిట్టూర్పులందుండి • నిప్పులు చల్లుచు పెనుపండ్ల నిభముల • విఱిచి నమలి
మ్రింగనుబ్బిన పొట్ట • మీఁదఁజుట్టిన కొండ, చిలువల చనుకట్టు • గలయఁజూచి
శరభ సింహముల దా • సరి పాములంగట్టి, కాళుల నందెలు • గా ధరించి
యన్నివస్తువులఁ గ • ల్పాంత మందున మ్రింగు, మిత్తిఁబోలిన మోము • నెత్తిపైకి

తే॥ కరలి సీటినెల్లను ముంచు • గరిఁబెసగిడి, వెలయు నోటితో బడబాగ్ని • విధమునొంది
విరిసియున్న వెంద్రుకలతోఁ • బృథివివిరివిఁ, గొలుచునట్టిపాదములతోఁ • దలముమీఱి

సీ॥ రక్తమాంస క్రియల్ • క్రమ్మిచాలుగఁ జిందు, ఘనకటి శవముల • కాంచి యొప్పఁ
బ్రళయ కాలానల • ప్రభనొప్పి మిడుఁగుఱుల్, చిటపట కన్నులఁ జెవరు చుండఁ
బాద సంఘట్టన • మేదిని వణఁకుచు, జానయా యిదియని, సంశయింప
వననిధి మోఁకాటి • బంటిగాఁ గొండలు, తిప్పలై దొరలుచుఁ • దెరలిపడఁగ

తే॥ పాఁప కడియముల్ ముంగేలఁ • బరిఢవిల్లఁ, బులుల దండ లష్టాపద • ముల మినుకులు
సింహముల కుండలమ్ములు • చెలఁగుచుండ, నడచె లక్ష్మణు నెదుటికి • బెడిదురాలు.

తే॥ నిలిచి వలపున నానంద, జలకణంబు, లెత్తు చిన్నకన్నులనుండి • వఱువాలఁ
జూచెఁ దర్దంష్ట్రికాకాంతిఁ • జొప్పడంగఁ, గాంచె లక్ష్మణుండును దాని • కాయసుషమ.

తే॥ మునుపు ముక్కంటఁ జెగిన శూ • ర్పణఖగుణము, తోడఁ దాటక గుణమును • కూడినట్టి
యీచెడిపె దుష్టరాక్షస • బృందమందు, తిరుగునొక కరాళికయని • తెలిపె నతఁడు.

ఉ॥ వీరలు పాపవర్తనలు • వీటిఁడులున్ బలుపాఱు స్వైరిణుల్
కారణమొందె మాకడకుఁ • గ్రచ్చుఱ వచ్చుటకంచు లక్ష్మణుం
డారసి ఘోరకాననము • నందు నిసిం జనుదెంచితేల? నీ
వేరి పడంతివౌదు వచి • యింపుమ వైశమ యన్నవెంబడిన్.

తే॥ బిడెము లేనిది చలియించు • నెడఁదగలది, యగు నయోముఖి యిట్లను • నాసతోడఁ
జాలకాలంబు నీయొద్దఁ • జనవులేని, దాననై నను కాంచితిఁ • దమి వహించి.

క॥ సుందరావీరా! మొన్నెవ, రుం దాఁకని నాసఖీత్వ • రుక్మము నీకుం
జెందఁగఁ జేసితి సుఖముల, నొందుము తొలఁగింపు మఘని, యాగాత్యంబుల్.

క॥ ఉపశమమున రక్కసి యిటు, లుపకంఠమునన్ వచింప • నుడుకుచుఁ గినుకన్
జపలిని? యిఁకసిట నిలిచినఁ, గృపమాలిన నా - రములు • గీటడఁచు నినున్.

క॥ తొలఁగుమ యనిలక్ష్మణుఁడన, నలుగక రాకాసి యను న, నంగ సుభగ! జో
తలు సేసెద నాప్రాణం, బుల నిలుపుము చెడుగులేదు • పుణ్యమె గలుగున్.

క॥ అభయం బిచ్చితి ననుచో, రభసంబున గంగ పుష్క • రమె తెచ్చెద నో
యిభజిద్విక్రమః నిన్నును, నభమున గొనిపోదు తలఁపు • నం గొనునెడకున్.

క॥ అనుపలుకుల మన్నింపక, కనలున సౌమిత్రి నీదు • కర్ణంబులతో
దను నాసిక తెగఁ గోయక, మునుపే, తొలఁగుట శుభంబు • పొమ్మన నదియున్.

క॥ నేవీనిం గొని నాగుహ, లో వైచిన పిదప నాకు • లొంగును సౌఖ్యం
బావహిల ననుచుఁ దలఁచుచుఁ, ద్రోవ విడిచి యొక్క క్రేవ • తొలఁగుచు విలిచెన్

క॥ మొదటన్ మోహనమంత్రము, కొడుకుచు లక్ష్మణుని వారు • కొని గగనమునం
దెదగందు తోడఁ జను తో, యద మనఁ బఱచెన్ మనోజు • నంగదవలనన్.

చ॥ కరతలమందు పెట్టుకొని • కన్నుల నద్దుచు బొమ్మ చేర్పఁగా
సొరగు తొలంగి లక్ష్మణుఁడు • జోటిక మూఁపున నిల్వ. నర్ధి చుం
దర మటు లుండె నింద్రు మద • దంతిని వోలుచుఁ గుంత హస్తుఁడౌ
హరసుతుఁడెక్కు కేకివలె • నయ్యెను రక్కసి లేమ యయ్యెడన్.

తే॥ దాని కేలను బొమ్మనఁ • దలను మెడను, నిలిచి సౌమిత్రి గజ చర్మ , కలితుఁ డభవుఁ
డైన లయకాల రుద్రు మ • హానటేశు, కామరు విలసిల్లె జంకును • కొంకులేక.

లక్ష్మణుఁడు రామికిఁ జింతిలి రాముఁడు వెదకఁబోవుట

ఆ॥ అటులు దైత్యకాంత • యనుజుని గొనిపోవ, నిచట విరహ బాధ • నెనయు చున్న
యిన కులుండు నీరు • కొని తేరఁబోయిన, తమ్మిఁ గుఱ్ఱ రామిఁ • ద త్తఱించె.

శా॥ నీరంబుల్ లభియింపవో? తెరువునన్ • విఘ్నంబు లేపారెనో?
నారామామణిఁ గొన్న వార లెదురై • నారో? దురంబయ్యెనో?
క్రూరాత్ముండగు పంక్తి కంఠుఁ డితనిం • గొంపోయెనో? యేమొకో?
మేరన్ మీఱఁడు వేగవచ్చు నతఁ డ • మ్మేధావి రాఁడేలొకో?.

శా॥ నాజీవంబును వోలు లక్ష్మణుని వి • జ్ఞాన ప్రబోధంబులన్
రాజద్రీతి గణింపకే జనకజన్ • రామామణిన్ మానమున్
దేజఃకాంతులు కోలుపోయి వనటన్ • దీల్పాటు నొందంగఁ దా
నోజం గానఁగలేక ప్రాణములనే • యుజ్ఝింపఁగాఁ బూనెనో?.

శా॥ దట్టంబయ్యెఁ దమంబు దగ్గఱి పదా • ర్థంబుల్ గనన్‌రావు నే
నెట్టి చీఁకటి నెందు రోయుదు మన • స్సే పుండుగా బాధ యాఁ
కట్టెన్ దోఁప దిఁకేమియున్ జెడితి నా • కాయంబు భారంబుగాఁ
దట్టెన్ జీవితమేల నాకు నను జా • తా! నీవు లేకుండఁగన్?.

చ॥ ఎడతెగకుండు యుద్ధముల నేపునఁ బూనిన నాకుఁ బ్రాణమై
యడరిన నీవుఁ గూడ మఱఁ గైతివె? తమ్ముఁడ! అన్న! నాయనా!
విడిచెదఁ బ్రాణమున్ ధరణి వీఁడిడినై బ్రదుకంగ నేర్తునే?
కడుఁ జెడుగే యొనర్చితివి గావున నీపని యొప్పు నేరికిన్?.

చ॥ తొలఁగని దెప్పరంబులను ద్రోపుడు సేయఁగఁ జాలు తమ్ముఁడా!
తలఁగని చింత నామదికిఁ దాపము గూర్చితి బాహుశౌర్య వి
స్ఖలిత మహారివీర! యెద చంపి యిటుల్ నను వీడ న్యాయమే?
వెలుపల నింత కాల మిఁటు వీడి వసించుట నీకు నొప్పునే?.

చ॥ నను గను తల్లితండ్రులను నర్మిలి సీతను వీడి జీవినై
చనుటయు నిన్ను పాయ మది చాలమిఁచేఁ గద? జానకీ వియో
గ నిభృత తాప కర్శితుని గ్రమ్మఱ నీవును వీడి నిన్ను రో
యను పని గూర్చి రెండవ మ హార్తిని నాకిట సంఘటించితే?

ఉ॥ తమ్ముఁడ నీవు క్రుమ్మరిలు దారి వచించెదు వారు లేరు న
న్నిమ్ముగఁ జేరవేని త్యజి యించెద జీవము నిక్కువంబు న
న్నమ్మిన సీతయుం జెడును నాకము దప్పును తండ్రి కింకఁ బ
ట్టమ్మున నెల్ల రీల్గుదురు దబ్బఱ యింతకుఁ గూర్పఁ బోలునే?

శా॥ మాంధాత్రాది మహీశ వంశమున సా మ్రాజ్యంబు గైకోక స
ద్బంధు ప్రేమను వీడి వచ్చు నను ని ర్బంధంబుతో నెల్ల స
ద్బంధుల్ వల్దనసర్వసౌఖ్యముల మ త్కైంకర్య సంసిద్ధికై
సంధర్షించు ప్రియాను జన్మ! యిట నీ చక్కన్ విడంబాడియె?.

తే॥ అనుచు లేచును ధరఁబడు నలయుసొలయు, మలయుఁదెలియును మెఱు పైన మెలయకుండు
నిట్టి చీఁకటు లలమె నిం కెట్టు లనును, నడచుఁ బిఱుచునుబమ్మెర నడలుబడలు

తే॥ సీతతోడ నాప్రాణంబు చెలఁగి కావ, నిద్రసైతము వీడిన నిశ్చలుండు
రామికిం గత మేమి? భా రమగు పాప, కర్మి కాతనిఁగను నోము గలదె? యనును.

తే॥ ధర్మమనునది జగమునఁ దనరునేని, మాఱు జన్మంబునందు స మ్మాన్యుఁడగుచు
నన్నయగుఁ గాక యతఁడు నా కనుచుఁగత్తి, దూసిప్రాణముల్ పోకార్పఁ దొడఁగునంత

తే॥ మాయనుండిమేల్కాన్నల క్ష్మణుఁడుదాని, ముక్కుగోయఁగ నొచ్చిన మొఱకుటసుర
వైచెఁ బెడబొబ్బ యదివిని పద్మనయనుఁ డక్కజంపాటుతోఁ దమ్మ నిక్కువరసె

తే॥ గులకటాల యడవియందు గూఁకిచైత్య, సమితి లక్ష్మణుతో నని సలుపుచుండె
నాఁడు ముక్కుపోయినచుప్ప నాతియేమొ, నేఁడుపేరెలుంగునఁ గూసె నిక్కమనుచు

క॥ నీలాద్రి నిభుఁడు జ్వాలా, మాలాభీలంబుగలుగు • మార్గణమును కెం
గేలం గీలింపఁ దమో, జాలంబులు తొలఁగి పగలు • చందం బయ్యెన్.

క॥ కొండలు నలఁగఁగ క్రూరులు, తుండములుగ విఱుగ ధరణి • తొడిఁబడ వాతో
ద్దండ గతి నడచె దిశలను, వంశ ధరుఁడు నడల పడిగఁ • దమ్ముని దెసకున్.

క॥ విలయకాల కాల • జలధి భూస్థలి మీఁదఁ, దెరలివచ్చు కరణి • నరవరుండ
నరగ రాఁగఁజూచి • సౌమిత్రి కష్టంబు, వలదు వలదటంచుఁ • బలుకరించె.

క॥ మీకృపచే మీభృత్యుఁడు, మీకడ కేతెంచె ననుచు • మిక్కిలిభక్తిన్
బైకొని మ్రొక్కుచుఁ గనఁబడె, జోకాడిన చూడ్కి మరల • బొందు పగిదిగాన్.

క॥ కన్నీరు దొరఁగ నిల్చిన, యన్నయుఁ దనలేఁగ వెదకి • యలయుచుఁ జేఁపుం
గొన్న పసి కరణి లక్ష్మణు, పెన్నొదలిం దడవి తడవి • విరవిర మూరెన్.

చ॥ పలుమఱు దేహము న్నిమిరి • బాఢముగాఁగ బరిష్వజించి య
శ్రులు ననుజన్ము మైరజము • చొక్కముగాఁ దొలఁగించి తమ్ముండా!
తొలఁగితి వంచు నెంతయును • దుఃఖము నొందితి వింత సేపు కా
నల నిటు రేయి తామసిల • నామన మెట్లగునయ్య నాయనా!

ఉ॥ కూరినదేమి తెల్పుమనఁ • గూరిమినన్నకుఁ దమ్ముఁ డయ్యెడన్
దారిగఁ దెల్ప రాఘవుఁడు • తాపము మోదమునంది యిట్లనున్
దోరపు జన్మకారఁబడి • దుఃఖములం గణియింపఁబోలునే?
వారిధిఁబడ్డ వాఁడలల • పాటునకుం జడియంగఁబోలునే?.

తే॥ మూఁడు జగము లొక్కుమ్మడి • ముమ్మరించి, చెనకినను లెక్కసేయక • చీల్చివైతు
నొక్కఁడవు నీవు నాయొద్ద • నుందు వేని, చాలు; వేఱు రక్షణము నా • కేల చెపుమ?

క॥ పోయెడి వెల్లను పోనీ, క్షేవేయాపదలైన వచ్చి • విరియ విరియ నీ
నాయయ్యా! నీవున్నం, బాయనుగా కదరి నన్ను • పఱపంగలవే?

క॥ రాకాసిముక్కుగోసితి, నీకడకున్ మగిడితినని • నిగదించితి వా
సోఁకును చంపవు గద కరు, ణాకర! యను రాఘవునకు • నతఁ డిట్లనియెన్.

క॥ చను కట్టుతోడఁ జనుగవ, దొనయుం బలె నున్నముక్కు • దొడ్డ మొరిఁబెలన్
జెనసెడు చెవుల నసింగొని, తునుమఁగ నేశ్చినది యనుచుఁ • దుది నవ్వటయుం.

క॥ మను వంశ సంభవా! కిను, కను విను వెన్నంటు ననురఁ • గనలి పయిం ద్రె
క్కానక దయ తలఁచి విడిచితె, యని రాముఁడు తమ్మునలమి • యశ్రులు రాల్చెన్

క॥ అంగదలు తొలఁగ వారలు, గంగాధరు వరుణుఁ దలఁచి • కిట్టియఁ బుదమిన్
రంగారఁ దొలిచి యంత, ర్గంగం గొని త్రాగి యచటఁ • గడిపిరి రేయిన్.

క॥ అడవులఁ జివుళులు పూవులు, తొడరికఁగా లక్ష్మణుఁడు వి • ద్రుమ మృదు శయ్యం
బడి రామవిభుఁడు తమ్ముం, డడుగుల నొత్తంగ రాత్రి • యట శయనించెన్.

క॥ జానకిచెఱ వడు పిమ్మట, మానము వేధించుచుండ • మలఁగి యొక ఫలం
బేని భుజింపని రాఘవుఁ, డానిక నిద్రింప కలఁగి • యలయుచు నూర్చెన్.

క॥ కన్న పెనుకాన జానకి, కన్నులకుం గట్టినట్లు కానం బడుటల్
మన్నీఁడు మఱవమినో? లే, కున్నన్ రాక్షసుల మాయ • యో? తెలియమిగా?

క॥ జనకజ చెంతం బోఁపఁగఁ, దనుకుచ బయలలమి లజ్జఁ • దలరును నన్నీ
వనితామణి డాయును మఱి, వెనుదీయును తనదు నడుము • విధమున మఱుఁగున్

క॥ జానౌ వదనాంబుజమునఁ, దేనియఁ గల దొండపండు • తీరగు నధరం
బానితి నిప్పుడు కనులం, బూనికఁ దెఱవంగ డాఁగుఁ • బో? విదికలయో?

తే॥ తలఁపుకంటెను పంచభూ • తములకంటె, బెద్దదగు దుఃఖ మీరాత్రి • పీడసేసె
చలువ తావియు నలుపును • వెలయు కురులు, గలుగు కలికి కన్నులకంటె • ఘనమెరేయి

చ॥ జలకణ కీర్ణకారక వి • సార విరాజిత వారిరాశిపై
నలమి విధుండు పుట్టి బడ • బాగ్ని కరార్చులఁ జిమ్ముచుండ నూ
ష్మలత భజించి యాకసము • మై సకలంబును బొబ్బలెక్కని
ట్టులముగ నన్న తీరునఁ గ • దల్కొనెఁ జుక్కలు మిక్కుటంబుగన్

తే॥ పలువిధంబుల నీరీతిఁ • బలవరించి, కార్శ్యమొంది రాముఁడు మదిఁ • గలఁతఁజెందఁ
గాంచిలోక బంధుఁడు కనీ • కరముతోడ, వెలుఁగు తగ్గించి కొనె నన • మొలచి వచ్చె

10 కబంధ పటలము (58)

తే॥ ఉర్వికంటెను మిక్కలి • యోర్పుతోడి, క్రొత్తడితనంబు గల సీత • కొఱకు వెదకఁ
బఱీలును పలవించిన • పగిదిఁ గూయు, వేకువను రాఘవులు లేచి • వెడలినారు

తే॥ చాలాదూరంబు రామ ల • క్ష్మణులు నడచి, తమ్మినెచ్చెలి గగన మ • ధ్యంబు చేరఁ
జేతులను చాఁచి ప్రాణులఁ • జేర్చిమ్రింగి, బ్రతుకుచుండు కబంధుని, వనము చేరఁగ

తే॥ ఆపిపీలికానేకప • మైన జీవ, వితతి పరుగెత్తి యలసెను • బెదరుచూపు
లొలయ జంకుచు నుండెను • వలను దగులు, కొన్నరీతిని విలవిల • కొనుచునుండె.

సీ॥ ప్రజల కులాచార • పద్ధతుల్ నెలకొల్ప, లేనివాఁడును కావ • లేనివాఁడు
బలహీనుఁడగు నొక • ప్రభు దేశమున జన, ప్రతతికై వడి భయ • పడెడు నవియు
చెదరునవియు గుంపు • చేరునవియుఁ బఱ, చునవియు విభ్రాంతి • నెనయునవియు
పర్వతక్రియ దొర్లి • వచ్చెడు భూజముల్, పెల్లగిల్లిన యేటి • వెల్లువలను

తే॥ తిరిగి పడుమేఘములు పొంగి • పొరలువార్ది, గాఁగఁ గాలుసేతులు పెరుఁ • గంగఁజాఁచి
సకల జీవులఁ గుప్పగా • జవిరి నోట, వైచికొను కబంధునిచేతఁ • బట్టువడిరి.

చ॥ జనకజ కారణంబున ని • జంబుగ రక్కసివండు వచ్చి చు
ట్టినదని రామలక్ష్మణులు • డెందములం దలపోయుచుండఁగాఁ
జనఁజనఁ జక్రవాళమను • శైలము డాయుచుఁ జుట్టుచుండె నాఁ
జను బహుబాహు కక్కబంధు కర • సాలములోఁబడి చిక్కిరయ్యెడన్

తే॥ జానకిని దుఃఖమున ముంచు • దానవేంద్రు, నగర మీయెల్లలోనిది • నవయఁజేయు
మన మనోదుఃఖ మీనాఁడె • మగ్గుననుచు, నన్నపల్కఁగ లక్ష్మణుఁ • డనియె నిట్లు

తే॥ దనుజసైన్యమేయైనఁ జిం • దముల తుముల, రవము దుందుభి పటహాది • రావములును
గలుగ వియ్యెడఁ గావునఁ • దలఁచి చూడ, నేదియోయిది వేఱని • యెంచువాఁడ

తే॥ పాలసంభ్రంబుఁ జిలుకంగఁ • బాలుపడిన, వాసుకియొ? లేక మఱియొక • పన్నగంబొ?
తలయుఁదోఁకయు వట్రువ • గలుగఁ ద్రిప్పి, దొరకు వానిమ్రింగెడు చొప్పు • దోఁచునాకు

ఆ॥ తమ్ముఁడనిన పలుకు • తగియున్నదని రామ, ధరణివిభుఁడు మదిని • తలఁచునంత
మూఁడు యోజనములు • ముందఱఁ జని కొండ, పగిదినున్న యాక • బంధుఁజేరి.

సీ॥ ఇద్దఱు సూర్యుల • నేక పర్వతమునఁ, బూడ్చిపెట్టిన యట్లు • పొలుచు కనులు
కడుపు మధ్యను నోరు • కడలిగాఁ బండ్ల సం, దులు యోజనాయతి • యెలయుచుండ
దనుజులు సురలబ్ధిఁ • దఱచుచోఁ జాఁగిన, యహిరాజుఁ బోలిన • హస్తయుగము
కొలిమి తిత్తినిపోలె • జ్వలన ధూమంబులఁ, జెదరఁజిమ్మెడు ముక్కుఁ • జెరమలొప్ప

తే॥ బాడబ జ్వాలవంటి జి • హ్వయును చేతు, లనెడురాహాస కదలి న • ల్లని మహీధ్ర
గుహనుచేరిన చంద్రము • గ్రొచ్చిరెండు, గాఁగఁజీల్చినట్లగు దంష్ట్రి • కలును మెఱయ.

సీ॥ పంచ భూతములును • పంచపాతకములు. కూడి రూపొందిన • కొమరు మేను
కనులను రవిచంద్రు • లనుమ్రింగ వచ్చి ప, క్ష్మలములన్ పాములఁ • గాంచి రాహు
కేతు లాపనిమాని • క్రేవల నలరారు, గుహల నిద్రిలి రనఁ • గొఱలు చెవులు
కల్లసాక్ష్యముపల్కు • కఱకరు లొందెడు, ఘన రౌరవముఁ బోలు • గడ్డుకడుపు

తే॥ కాల మాసన్న మగు ప్రాణి • గణముఁబట్టి, పడవ వంటి చేతులజొరి • కడుపునందు
వైచు కొనుటలో యమునింటి • వాకిలివలె, నున్న కడుపెద్ద నోటితో • నొప్పువాఁడు.

తే॥ వారిధింబలె ఘోషించు • వాఁడు హాల, హలమువంటి నల్లనిమేను • గలుగువాఁడు
చక్రమునఁ దలదెగి పడ • స్రగ్గు కాల, నేమివలెఁ బెనుమొండెంబు • నెగడువాఁడు.

తే॥ పంతమున శిఖరంబును • పవనుఁడెగురఁ, వైవఁ దలలేని మేరువు • వంటిమేను
గలుగువానిఁ గబంధుని • గాంచినారు, రామలక్ష్మణు లిర్వురు • భ్రంబుతోడ.

మ॥ చతురంభోధి పరీతమైన జగతీ • చక్రంబు సర్వంబు సం
గతమై తూఱఁగఁ దగ్గ నోరుగని యీ • క్ష్మాభృద్గుహాద్వార ము
ద్గత రక్షః పురసాల మార్గమగు స • త్యంబాచు సీతేశుఁ డు
ద్ధృతినుండం గని లక్ష్మణుండు కడు సం • దేహంబుతోఁ గాంచుచున్.

ఉ॥ క్రూర కరాళ భూతమిది • ఘోరకరంబుల కబ్బి జీవులన్
వారి కుదించి నోటఁబడ • వైచెడు నట్టిది దీని చేతులం
దారితి మింకఁ దప్పుకొను • దారి గనంబడదన్న! చేయఁగాఁ
గారియ మేదియున్న దనఁ • గా రఘువర్యుఁడు పల్కెఁ దమ్ముతోన్.

చ॥ కుతలము నుద్ధరించు వర • ఘోణిని బోలిన లక్ష్మణా! వెసన్
గతుకఁగఁ జూచె భూతము; జ • గంబున దీనికి నిల్వఁ దానమున్
వెతకిన లేదు దొడ్డదిది • పృథ్వి సమస్తము చుట్టివచ్చు దీ
ర్ఘతమ కరంబు లొప్పినది • కాఁగల దెయ్యది యింకఁ దమ్ముఁడా!

తే॥ ధరణిజారఁ గోల్పోయితిఁ • దండ్రిపోయె, నింద మోచితి బ్రతుకంగ • నేర నేను
దీని నోటను పడియెదఁ • దృప్తితోడ, నీవు తప్పించు కొనిపొమ్ము • నియతచరిత!

ఉ॥ తల్లులు చింతమైఁ దలరఁ • దమ్ములు వంతలనొంద వృద్ధులున్
దల్లడమంద లోకములు • తప్పక దెప్పెడు జీవితంబు నే
నొల్లను సీత రాక్షసుని • యొద్దఁ ద్యజించితి నంచు భూమిభృ
త్తల్లజుఁడైన యాజనక • ధారణినాథు మొగంబుఁ గాంతునే?.

క॥ సీతను కావఁగఁ జాలని, భూతలపతి లక్ష్మణుండు • పొలుపుగఁ గావన్
బ్రీతిం బ్రతికెడు వాఁడన, నాతరమా యసువు నిలుప • నయగుణ వర్యా!.

ఉ॥ బమ్మెర రాముఁడీ కరణిఁ • బల్కఁగఁ దమ్ముఁడు కాంచి యిట్లనున్
నెమ్మని మీకు దాసుఁడయి • నేఁజను దెంచిన పిమ్మటం గదా
యిమ్ములు దప్పుచున్న యవి • యే మరణింపక తప్పనేని వ్య
ర్థమ్మగుఁగాక యాదెము కృతార్థత నొందునె యెన్నిభంగులన్?.

కబంధుచేఁ జిక్కినరామునకు లక్ష్మణుఁడు ధైర్యవాక్యములు పలుకుట

ఉ॥ వచ్చిన యాపదన్ గెలుచు • వారలె శూరులు యుద్ధభూమిలోఁ
జచ్చెడు వారిఁ జంపుటలు • సాహసకార్యము కాదు చూడఁగా
నచ్చుగఁ దల్లిదండ్రులకు నన్నలకున్ సిలుగొందు వేళఁ దాఁ
జచ్చినఁగాదె మున్ను తన • జన్మము సార్థకమౌ ధరాస్థలిన్.

మ॥ తరళాక్షిన్ జనకాత్మజన్ గొని మహో • దారుండు రాముండు దె
ప్పరమౌ కానల నుండఁగా నిదురయున్ • వర్జించి రక్షించె న

ప్పర మోదారుఁడు లక్ష్మణుం డనినయా • భవ్యాత్ములే వీఁడు ము
ష్కరుఁ డన్నన్ వడినెన్ ద్యజించె నని ప • ల్కన్ సైఁపఁగా నేర్తునే?

మ॥ భవదీయాగ్రజు నాజ్ఞకున్ వశుఁడవై • భద్రంబులం గూర్పు నీ
కవు దుఃఖంబుల లెక్కపెట్టకుము నీ • ప్రాణంబులన్ జానకీ
ధవుకై వీడఁగఁ గూడునేని యది మో • దంబారఁ గావింపు మం
చవధానంబుగఁ బల్కు తల్లిపలుకుల్ • వ్యర్థంబు గావింతునే?.

మ॥ నను గన్నట్టి సుమిత్ర యేనును భవ • న్మాతన్ నినున్ గొల్చుచో
జనమున్ మెచ్చుచు సంస్తుతింపఁగ మన • స్సంబంధముల్ మార్పులే
గొన కిన్నెన్ని విధాల కష్టములు మా • కుం గల్గినన్ మీకునై
తృణ కల్పంబుగఁ బ్రాణముల్ విడుతు ము • ర్విం గీర్తి సంలబ్ధికై

మ॥ ధర నామ్నాయములున్ సురేశ్వరులు నం • తంబొందినన్ నాశమున్
బొరయంబోవని నీవు, దంతి నిచయం • బుం దిన్న నీ కానలో
గురువు ల్వ్రాలెడు ఘాత మొందు బలముం • గ్రుంగించి హింసింపఁగా
నఖుటల్ నమ్మఁగఁబోలునే? విను జనుల్ • హాస్యంబు గావింపరే?

తే॥ సీత విడిపించి కీర్తిని • చెందలేక, బవరమ్ముం జేయఁజాలక • భయము నొంది
ప్రాణములఁ బాసెనని లోకు • లందురేని, దాని కంటె నపఖ్యాతి • ధరణిఁ గలదె?

తే॥ లోకనాయక! యిది లెక్క • లోని దగునె,? మనల లాగు నీచేతులఁ • దునుకలుగను
ఖండనం బొనరించెదఁ • గాంచు మిప్పు, డనుచు ననుజుండు ముందున • కరుగునంత

తే॥ తమ్మ దాఁటి ముందునకేగె • దాశరథియు, నతని వారించి సౌమిత్రి • యరిగెమున్ను
అన్యు లెవ్వరు లేరు వా • దాట దీర్ప, ననుచుఁ గనిన సురలు చింత • నందినారు.

చ॥ ఒక మొగ మందు కన్నుదుగ • యొప్పున నిర్వురు డాయునంతనే
మెక మెక పాటుతోఁ గినుక • మీఱి కబంధుఁడు యుద్ధవీర నా
యకులగు మీర లెవ్వరన • నల్కయుఁ జింతయుఁ గల్గి తెప్ప వా
ల్పక నిలుచున్న వారిఁగని • లక్ష్యము చేయర యంచు నాతఁడున్.

ఉ॥ రోష రుహాగ్నిచే నొడలి • రోమము లెల్లను మాఁడుచుండ వి
ద్వేషము పెంచి వాఁడు కసి • దీఱ గ్రసించి మెసంగువాఁడ భూ
రీషణతోడ నంచు గ్రహి • యింపఁగ వాని భుజంబులన్ మహా
భీషణ ఖడ్గ ధారలను • పీఁచ మడంగఁగ ద్రుంచి రొక్కటన్.

తే॥ కేలు తెగి మొదలున నిరు • క్రేవలందు, చిట్టి చిట్టిన రక్తంబు • చిమ్ముచుండ
పొడవు పెదుకలు తెగిపడఁ • బొలుపు చెడిన, పర్వతంబుచందమునఁగ • బంధుఁడుండె

కబంధుఁడు శాప ముక్తుఁడై రాముని వినుతించుట

మ॥ తన హస్తంబును రాముఁ డంటు కతనన్ । దత్పూర్వ శాపంబుతో
ఘన పాపంబులు దీఱిపోవ దనువన్ । గంధర్వ వర్యుండు తొం
టి నిజాకారము దాల్చి పక్షిపలె మిం । టిం జేరి శ్రీరామ ల
క్ష్మణులం గాంచి భయంబు భక్తియు మదిన్ । సంధిల్లఁ గేల్మోడ్చుచున్

శా॥ పుణ్యాత్ముండు గడించి యత్యధిక స । మ్మోదంబు డెందంబునన్
గణ్యుం డీతఁ డజామరాధిపులకున్ । గష్టింప విజ్ఞాన నై
పుణ్య ప్రక్రియఁ గానవచ్చెడు తపః । పుణ్య స్వరూపంబు లా
వణ్య వ్యూహ మటంచు భక్తి వినుతిం । పం జొచ్చె నుత్సాహియై.

శా॥ శ్రీకాంతా! బహు పాప సంచయముచేఁ । జింతించుచున్నట్టి నా
యీ కాలుష్యముతోడ శాపమును పో । యె న్నిన్ను గన్నంతనే
లోకేశుండవు ధర్మసాక్షి విఁకఁ జా । లం జాలు నీరూపమే
లా కైకొంటివి మమ్ము బోఁటులకు । నె । ల్లం దెల్పఁగానేకదా!.

ఉ॥ మూలములేని నీవు జగ । మున్ దగవూనఁగఁ జేయ వేయు వే
సాల నెఱుంగ నెవ్వనికి । శక్యము? నీదగు లీలలెన్న నేఁ
జాలుదునయ్య! నీవు వట । సాలమొ? పత్త్రిమొ? యందు పండు సం
శీలుఁడవో? ముకుందుఁడవొ? శ్రీదుఁడవో? తెలియంగఁ బల్కవే.

ఉ॥ కాంచెడు వాఁడవున్ దెలియ । కాంచనమున్ గను కన్నులుం గనం
గాంచిన శక్తి నీవ యొడి । కంబున దేనిని తాఁకకుండు నీ
వంచనయేల? యీభువన । వర్గము గర్భమునం ధరించి వె
ల్గించెడు నీవు పూరుషుఁడొ? లేమవొ? రెండునుగావొ? తెల్పవే.

ఉ॥ ఈవ విరించియున్ హరుఁడ । నీవ జగంబులు నీవ వస్తువుల్
నీవ శ్రుతుల్ తదర్థమును । నీవ యనంతుఁడ నీవ సర్వరూ
పావలి కావలన్ వెలుఁగు । నాదిమ తత్త్వమునీవ సర్వము
న్నీవ యటన్న తక్కుఁగల । నిర్జరు లక్క వహింపనేర్తురే?.

చ॥ ఎనిమిది దిక్కులే బిగి వ । హించిన గోడలు గాఁగ లోకముల్
పెనుగదులై రహించు ఘన । వేశ్మమునందున మూఁడు త్రోవలం
బనుపడు చోట నిచ్చ విరి । వాఱని సారస కర్ణికాంతరం
బున వసియించు జ్యోతిమయ । మూర్తివి నిన్నెఱుఁగంగ శక్యమే?

ఉ॥ ఎల్ల యెఱుంగ లేని దెస । లెన్మిది లోపలనున్న భూమిపై
మొల్లముగా దివౌకసులు । మోదము నంద నొనర్చు వేల్మలం

దెల్ల హవిస్సు నీవ భుజి • యింతువు దివ్యులకిత్తు రెండు నీ
యుల్లసితంపు వేడ్కలని • యుల్లమునం గనువార లెవ్వరో?.

ఉ॥ ఓయి సనాతనా! జలధి • యుబ్బుచుఁ దగ్గుచు నుండునట్లు త
త్త్వాయిక బుద్బుద ప్రకర • భంగి జగంబులు పుట్టి పొల్చుచున్
నీయుదరంబునం దడఁగు • నీదగు లీల లెఱుంగలేము నీ
మాయను దాఁటి నిన్నుఁగన • మాటలొకో యది మమ్ముఁబోంట్లకున్?

ఉ॥ నీదగు లీలలం దెలియ • నిర్జర వర్యులు నేర్చినారలో?
వేదము లట్లు పల్కినవొ? • విప్పుగ మేమెఱుఁగంగలేము బ్ర
హ్మాదులు పొందఁగా నరిది • యైన మహోదయ మొందినాఁడ నా
మాదిరి భాగ్యమెవ్వరు స • మంచిత రీతి భజింప రెయ్యెడన్.

చ॥ సిలుగుల కాలవాలముగఁ • జిక్కిన జన్మ పరంపరల్ తెగం
దొలఁచితి దుష్టదేహమును • దోర్చితి సుందర దేహమిచ్చి బు
ద్ధి లవము గూర్చి మోద జల • ధిన్ మునిఁగించితి మోహ దుఃఖముల్
తొలఁగిన వెట్టి సత్కృతులు • తూకొని చేసితి నిట్టి సిద్ధికై?.

ఉ॥ అంతయు నీ యపార కరు • ణాకర తత్త్వముఁ గాంచి పొందితిం
జింతలు దక్కినాఁడ నని • చింతన సేయుచు వీరి పుట్టువుల్
సుంత వచించినన్ సుమన • సుల్ తలపోసిన వెంట కెగ్గు యో
చింతుఁ గదా యటంచుఁ బసి • చెంగటి లేఁగ విధాన నిల్వఁగన్.

ఉ॥ శ్రీ రఘురామచంద్రము డు • చిత్తము రంజిలఁగాంచి లక్ష్మణా?
తారజనీచరత్వమును • తక్కమహోజ్జ్వల దేహమంది పెం
పారఁగ నిల్చినాఁడితని • నారసితే యన లక్ష్మణాఖ్యుఁడున్
గారవ మారఁ గాంచి యదు • గణ దను విట్లని పల్కె వారికిన్.

కబంధుఁడు కర్తవ్యము తెలుపుట

నువను పేరి గం • ధర్వుండ వర తపో, బలమునఁ గామ రూ • పంబు వడసి
ుక్క రక్కసిరూపు • నొంది వేడుకస్థూల, కేశుఁడన్ మునిఁజేరి • కేగినంత
తఁడీ రూపె నీ • కగుఁగాక యనవేఁడి, శాపమోక్షము తీరు • చక్కనెఁఱిగి
ంద్రునితోఁ బోరి • యిట్టిరూపము గొంటి, మీహస్తములు దాఁక • మేలుగంటి

ోకరక్షణ వినుత సు • శ్లోకులీరు, మిమ్ముపొడగంటి సుఖములు • మీఱుచుంటిఁ
ంద్రులకుఁ దంద్రులగుమిమ్ము • ధాత్రిఁగాచు, వాడలేరైన నాకూర్పు • పల్కవినుఁడు

తే॥ తరణిలేని వారికి సము • ద్రంబు దాఁట, నరిదియగు పగిదిని సీత • నరయు కొఱకుఁ
దోడులేనట్టి మీకు శ • త్రువులగెలువ, దుష్కరం బగుఁ గావునఁ • దోడుగొనుఁడు.

ఉ॥ లోపము లేని మీస్థితిని • లోఁకువ యంచు వచింపఁ జాల మీ
చాప శరంబులే గెలువఁ • జాలు జగత్త్రియ, మైన లోక సం
తాపము గూర్చువేళ నగ • ధన్వి వెసం బ్రమథాళిఁ గూడియే
యేపు వహించుఁ గాదె యటు • లే యిపు డీరును కొందు బాసటన్

చ॥ సుజనుల మైత్త్రి గొన్నఁ దమ • కుం గడగండ్లు లభించు టబ్రమే?
సుజనుల గూడువారలకు • శోభనముల్ పురణించుచుండు న
క్కజముగ జీవరాసులను • గాదిలి తల్లినిబోలెఁ గాంచు చా
రజమున మిమ్ము గాంచు రహి • రాజిలు నాశబరిం గనుండొగిన్.

ఉ॥ ఆవల సూర్యపుత్త్రుఁడు మ • హాగుణశాలి కపీంద్రుఁ డైన సు
గ్రీవుని ఋశ్యమూకమున • క్షీరజలంబులఁ బోలెఁ గూడి మీ
దేవిని గాంచు యత్నమును • తేర్చుట మేలని పల్కి మ్రొక్కి సు
శ్రీ విలసిల్ల వీడుకొని • చెచ్చెర నేగె వియత్పథంబునన్

తే॥ దనువు పల్కిన మార్గానఁ • జనుచువారు, శైలకాననముల దాఁటి • సంజవేళ
రెండు మాతంగములు చేరు • క్రియ మతంగ, మౌని యాశ్రమస్థలికి న • మ్మతిని చని

11. శబరీ మోక్షణ పటలము (7)

ఉ॥ కోరిన వారి కోరికలఁ • గొంచక యిచ్చెడు కల్పశాఖులన్
తీరున నందఱుం గొనఁగఁ • దియ్యని పండ్లను తావి పూవులన్
మీటి యొసంగు నాశ్రమము • మేదిని వారల స్వర్గ భూమియన్
సౌరున ధర్మయుక్తులకు • సమ్మద మోక్షమనంగ నొప్పఁగన్.

చ॥ కని ముదమంది రాఘవుఁడు • కల్గు పథిశ్రమమెల్లఁ ద్రోచి నె
మ్మనమునఁ దన్ను తాఁ దలఁచి • మాన్యతపం బొనరించుచున్న వృ
ద్ధను శబరిన్ సమంచిత ము • దంబునఁ గాంచి మహాత్ముఁరాల! యో
జనని! యనామయంబె? యన • సంభ్రమ హర్షము లుల్లసిల్లఁగన్.

ఉ॥ రామ! రమాభిరామ! జయ • రామ! శుభావహనామ! సద్గుణ
స్తోమ! యవిద్య మాసె మన • సుం దపసుం బరిపక్వమందె నా
భామ కృతార్థమయ్యెను కృ • పామయ! నీవిట కేగుదేరఁగా
నీముఖ పంకజంబు గని • నేఁదనువందు ఫలంబు గాంచితిన్.

ఉ॥ ఆఁకలి గొంటివయ్య నడ • యాడి శ్రమంబు వహించితయ్య నే
నీకొని నీకుగా ఫలము • లేఱిచి యుంచితి నానుపయ్య నీ
యాఁకలి దీఱ లోకములు • హర్షము నందవె యంచు మున్నుగా
మేకొని పండ్లఁద్రుంచి చవి • మిక్కిలి వానినొసంగె బ్రాఁతిమై.

ఉ॥ ఆతఁడు ప్రేమమైఁ గొని ఫ • లావళి నానుచునుండ నింద్రుఁడున్
ధాతయు శంభుఁడున్ సురలు • తత్పరులై చనుదెంచి నీదు వి
ఖ్యాత తపఃబు సత్ఫలము • నందెడు వేళ సమీపమయ్యె నీ
తా తరుణీపతిం దనిపి • తక్కక మాయెడఁ జేరుమాయనన్.

ఉ॥ నీవిట కేగుదెంతువని • నిర్మల భక్తిని యిన్నినాళ్లుగా
భావమునందు నిన్నె బహు • భంగుల సంస్తుతి సేయుచుంటిఁ బ్రా
ణావలి నిల్పియుంటి ఫల • మందెను పుణ్యచయంబు తండ్రి! నేఁ
డీవహినన్న, వారు జన • యిత్రి! శుభంబుల నొందుమా వెసన్.

ఉ॥ నీవలనన్ శ్రమంబులను • నీఁగితి మమ్మరో! దుఃఖ సంతతుల్
ద్రోవఁగఁ గంటి మిందు తలి • తోఁపఁగఁ బుత్త్రిలకున్న యెల్లక్లే
శావిల పంకముల్ తొలఁగ • వా? యని యచ్చట నిల్చిరా నిసిన్
వేవిన ఋశ్యమూక పద • విం దగఁ జూపె నిషాది ప్రీతిమై.

ఉ॥ మోక్షము చేరఁదగ్గ పథ • మున్ వివరించెదు జ్ఞానికై వడిన్
శిక్షితరీతి నాశబరి • చెప్పిన పల్కులు శాస్త్రరీతులన్
సూక్షములైనవారు విని • సూటిగ జ్ఞాన సుధం గ్రహించి ప్ర
త్యక్షిత తత్త్వులై యలరు • నందమునన్ విని రా రఘుప్రభుల్

తే॥ శబరి యవ్వలఁ దనయోగ • శక్తివలన. శాశ్వతంబగు ముక్తిక • శాశ్వతంపు
తనువు విడువఁగఁ గని చోద్య • మనుభవించి, యామె తెలిపిన త్రోవనే • యరిగినారు.

తే॥ వనులు కొండలు నదులును • వెనుకఁ బడఁగ, నడచు జనులెల్లఁ జేయు స్నా • నంబుకతనఁ
బాపమను నగ్ని చల్లాఱి • పాడి కరఁగి, పరవి నట్లున్న ఫంపను • తఱిసినారు,

అరణ్యకాండము సంపూర్ణము.

శ్రీరామ చంద్రార్పణమస్తు.

ఓమ్ తత్ సత్.

శ్రీరామ

కిష్కింధాకాండము

---

1 పంపా పటలము. (42)

మ॥ సుజన ధ్యేయ విధానమై శుభదమై • సుజ్ఞేయమై మూలతో
యజమై వ్యక్త గుణాత్మకంబునయి జ్ఞా • నానంద తత్త్వంబునై
త్రిజగత్కారణమై చరాచర సుహృ • త్సీరస్థ హంసంబునై
" యజముఖ్యార్చిత జన్మమై వెలయు బ్ర • హ్మంబంద్రు సీతావిభున్.

మ॥ మకరందంబులఁ జిందు తామరలచే • మాన్యంబయై మత్తదం
తి కదంబంబులు స్నానమాడఁదగి. నీ • తిం బోలె లోఁతై. సితో
దక పూర్ణంబయి వార్ధినా, మెఱుపు ల • బ్దింబుల్ పురాణింప ద్యో
తకమౌ నంబరమట్లు, పంప వెలసెన్ • దద్జ్ఞుల్ ప్రశంసింపఁగన్

చ॥ మలిచిన నిద్దపుం బటిక • మాడికి నొప్పెడు స్వచ్ఛ పుష్కరం
బులు తెర లుప్పతిల్లఁ బోలు • పుం గొను వన్నెల తాల మెట్లకుం
దలకొని పెక్కు రంగులను • దాల్చి, బహుశ్రుతుఁడయ్యుఁ దత్త్వముం
దెలియని యజ్ఞు మానసము • తీరునఁ గానఁగవచ్చె నయ్యెడన్.

ఉ॥ ముత్తెపుఁ గుప్ప లెల్లెడలఁ • బొల్చు తటాకము విద్రుమప్రభో
ద్యత్తతిఁ బోలు పాదరుచి • యందిన హంసము హంసిమూఁకతోఁ
జిత్తము రంజిలం దిరుగు • చెన్ను రహించెను ఋక్షసంతతుల్
మొత్తము చుట్టి రా నడుమఁ • బూర్ణ శశాంకుఁడు క్రాలు మిన్ననాన్.

చ॥ అసమ తపస్వి గాధిసుతుఁ • డబ్ధి పరీత మహీతలంబు జీ
వ సమితి వేద పారగుల • బ్రహ్మకు మాఱుగ సృష్టి సేయఁగా
నసమునఁ బూను కాలమున • నంబుధి మాఱుగ శుద్ధ తోయధిన్
వెస సృజియించె నొక్కొ యనఁ • బెంపయి యొప్పెఁ దటాక మయ్యెడన్.

చ॥ రవి నెదిరించు తేజమునఁ • గ్రాలు ఫణామణు లొప్ప పన్నగుల్
తవిలి వసించు లోకమిది • తక్కక చూడుఁడి యంచుఁ జూపు లోఁ
తు వఱలి యుండియున్ వెలసె • దోష విహీన విభాసి సత్కవి
ప్రవరుని కావ్య భావ రస • పద్ధతిఁ బ్రస్ఫుటమై ప్రపేయమై.

చ॥ జల విహగంబులందు పలు • చందములన్ విహరించు చీవలా
వలకును పాటు చస్ఫుట ర • వంబులు సేయుచునుంట పెక్కు భా
షలు గల పెక్కు దేశముల • జానపదావళి యొక్కపట్టన
స్థలి నొక వీథిలోఁ దిరుగు • చాడ్పు వహించె వినోద పద్ధతిన్.

చ॥ సరసున రక్త తామరస • షండమునన్ వసియించు హంస లా
సరసిజవాసినిన్ ధరణి • జాతను గూర్చి వచింపలేమి ము
చ్చిరుచును రాము నెమ్మొగము • చేరికఁ జూడఁగలేక ఖిన్నతం
బొరయుచు వహ్నిలోఁ బడెపు • వైనమునం గనుపట్టె నయ్యెడన్.

చ॥ ఎఱుకువ నిర్మలంబయిన • యేపున నుండియు నప్పు డప్పు దు
స్తరమగు మాయ గప్పఁగ ని • జస్థితి గానక పోవు రీతిఁ బు
ష్కరిణిని గల్గు ముత్తెములు • గట్టు ననిల్చి పరీక్ష సేయఁగా
మఱుఁగగుచుండు నందు జల • మధ్యమునం గల నాచు మొక్కలన్.

ఉ॥ మోదములేని రామ జన • ముఖ్యుఁడు చూచినచో సతీత్వమున్
సాదుగుణంబు రూపమగు • జానకి కన్నుల చుట్టలంచు బెం
పేదఁ దలంచి బాష్పజల • మీదని కన్నుల నీరు గార్చి వి
చ్ఛేద మనస్కుఁడౌ ననుచుఁ • జింతిలి లోన నడంగె వాలుగల్.

చ॥ వెదురుల నుండి పంక మద • విశ్రుత వారణ మస్తకంబులన్
జెదరిన ముత్తెముల్ మఱియుఁ • జెన్నగు పెక్కు విమాత్న రత్నముల్
మెదలుచు మీఁద రాజిల గ • మించుచు వచ్చెడు వాఁగు వెల్లువల్
మదవతు లుల్లసిల్లి చను • మాడ్కిఁ గనంబడుచుండు నయ్యెడన్.

చ॥ మదకరు లుల్లసిల్లి జల • మధ్యముచేరి కలంపఁ బుష్కరా
స్పదము భుజంగ పుంగవులు • సల్పిన దర్పక సంగరంబుచే
నదవదయై శ్రమం బతిశ • యంబుగ నొందిన వారకాంత యొ
ప్పిదమున నుండె; స్వార్థపర • వీరుల కార్యము లిట్టివే కదా?.

చ॥ కొదరుచు నింగి రాయు పెను • గొండలనుండి స్రవించు కీనెయున్
మద గజ ధారలున్ గుసుమ • మంజరులన్ భ్రమరంబు లూడ్చు పె
ల్లిదపు మధుద్రవంబు నట • లీనముగా జలపాయు లెల్ల రు
న్మదితులె యాట నయ్యదొక • మానిని యోష్ఠసమం బనం దగెన్.

ఉ॥ బాసలయందు బంధురత • భాసిలు లక్షణ లక్ష్యజాలమున్
వీస మెఱుంగకుండు పెను • వేఱిఁడు లొక్కటఁ గూడి వేద్కమైఁ

గాసటబీసటం బలుకు • కైపడి నన్వయ బంధ శూన్య ని.
ష్కాసిత వాగ్వినోదములఁ • గ్రాలు విహంగచయంబు లయ్యెడన్.

ఉ॥ ప్రాణసమంబుగాఁ దలఁచి • బాళిని కౌఁగిలి గాంచు హంసికన్
బ్రాణములన్ గళేబరము • పాసిన కైవడిఁ బాయు హంస గీ
ర్వాణ పదంబునుండి యల • రన్ మునుఁగం జను వేల్పుబోట్ల శిం
జాన మృదుస్వనంబు తన • జాయ యెలుంగని సంభ్రమించెడున్.

చ॥ పెను గిరులందు నుండి బహు • వేగముగాఁ బ్రవహించుచుండు వా
హినులు సుగంధ వృక్షముల • నీడిచి కేచుచుఁ దెచ్చి నింపఁ బ
త్తన జను లిమ్ముమై నొరసి • దండిగఁ బాత్రను నించు గందమ
న్నునువున నొప్పు వర్షబుతు • వందలి యయ్యమృతాలయాంబువుల్.

ఉ॥ సాంకవగంధి మోవికిని • సాటి వహించెడు హల్లకంబులం
బొంకముగా స్రవించు మధు • వుం దగఁ గ్రోలి మదించు నక్రముల్;
సంకెలలం బలెన్ నొరిచి • జన్మ మృతుల్ వహియించు లీల ను
ల్లంకు లొకళ్లొకళ్లగ మి • లం గొన మున్గుచుఁ దేలుచుండెడున్.

ఉ॥ ఇంచుగ రామభద్రునకు • నిందిర జానకిఁ దెచ్చి యిచ్చు నే
ర్పంచిత శక్తి లేమిఁ దమ • కైన తెలుంగున మేలు గూర్ప యో
చించి మరాళముల్ నడకఁ • జెంగలువల్ కనులన్ బ్రవాళముల్
కాంచనదేహ యోష్ఠమును • కానఁగఁ జేయుచు నుండెనత్తఱిన్.

చ॥ తొడవులకాంతి దిక్కులను • దూఁటఁగ నిత్యముఁ దానమాడ సం
దడిఁ జనుదెంచు నిర్జర మ • దావళ యానలు చేతి హంసలన్
గడఁగుచు నందియీయఁ జెలి • కత్తెలు తత్తట మందు నిల్చు కై
వడిని సరస్తటస్థ సుమ • వల్లులు హంసలతోడ నొప్పెడున్.

ఉ॥ మేటి తటాక నీరమున • మీఱు ఒక ప్రతిబింబ దృశ్యముల్
స్ఫాటిక కాంతులం గులుకు • స్వచ్ఛ జలంబుల నుండు మత్స్యముల్
పాటిలఁ గాంచి భీతిలుచుఁ • బాఱుచు దాఁగ బకోట యూథముల్
నీటుగఁ జెట్లకొమ్మలను • నిల్చి విదుల్చుచునుండు ఱెక్కలన్.

ఉ॥ తీరమునం దొకొక్క దెసఁ • దీరిచి చెక్కిన యట్టులున్న బం
ధారి వినీల రత్న రుచి యంతటఁ బర్వ నొకొక్క ప్రక్కఁ బెం
పారిన పద్మరాగముల • యంచిత కాంతులు పర్వ, జక్కవల్
నేరక రేవగల్లు తరు • ణీ కుచ యుగ్మముఁ బోలు నిచ్చలున్.

ఉ॥ వాలముఁ బోలు మీలు కర • వాలము ద్రిప్పిన రీతి నాడఁగా
వాలు తరంగ మధ్యముల • వారి ఘనీ తతి గజ్జెగట్టి యు
ల్లీల నటించు గారడి వ • లె న్నటనంబు బెడంగు సేయ భే
కాలప మద్దిగాంచి యహ • హా: భళిరా! యను పోల్కిఁ గ్రాలెడిన్

శ్రీరాముఁడు జలపక్షుల తీరుగని సీతం దలంచికొని చింతిలుట.

ఉ॥ సుందరమై మనోజ్ఞ గతి • శోభిలుచుండు సరోవరంబు రా
మేందుఁడు వాసి యందుగల • యింబగు హంసలఁ దమ్మిపూల నిం
దిందిర వారముం గని వి • దేహ తనూభవ యొద్దలేమి నా
నందము రోయు బుద్ధియును • నాశిల మిక్కిలి చింత నొందుచున్.

సీ॥ కవ వీడకుండు జ • క్కవలార! యందంపు, టంస మెత్తిన మేటి • హంసలార!
ఎడఁబాయ నొల్లని • యిల్లాలు చెఱవోయెఁ, జిక్కి సోలుచునుంటిఁ • జింత మునిఁగి
ఇయ్యెడనైన మీ • రెదుట నిల్వరదేల? యెదయిక వంత న • న్నేఁచు చుండఁ
గరుణించి నిల్చినఁ • గొఱయౌనె మీకీర్తి?, మిముగాంచి యూఱట • మెలయరాదె?

తే॥ ఎన్నఁడు వియోగ బాధల • నెనయకుండు, నాకు మది సుంత నెమ్మది • సోఁకునట్లు
చెవుల కింపగు పల్కొండు • దవులఁ బలుకఁ, గీడు మూడునె? యాడిక•కిట్టులేమి?

చ॥ వికచ జలేజముల్ సురభి • వీచెడు కైరవముల్ చెలంగ జా
నకి నెడఁబాసి కుందెడు మ • నంబున కౌషధమౌ తటాకమా!
సకియ మొగంబుఁ గన్నులును చక్కఁగఁ జూపెదు నీవు పూర్తిమై
సుకముగఁ జూపు; మేలొనరఁ • జూడని లోభులు కీర్తిఁ గాంతురే?.

చ॥ కమలినిఁ బద్మకోకనద • కైరవ హల్లక వల్లులన్ దరం
గములను శైవలంబులను • గండు మిలం గని, యోసరంబ! నా
రమణిని పట్టి వ్యోమమున • రావణ హంతకుఁ డాహరించుచో
భ్రమయఁగ నంగముల్ చెదరి • పడ్డవె? యంచడుగున్ భ్రమంబునన్.

చ॥ ఉదుటున నాడుచున్ ముదము • నొందుచు నిక్కెడు కేకి! నామన
స్సదనకు నాఁడె యోడిలి వ • సంబున నిప్పుడు తృప్తిపొందితే?
సుదతిని గాంచలేక యిటు • స్రుక్కెడు నాపయి జాలి గల్గదో?
కొదుకక చెప్పవేమి వెయి • గొప్ప కనుల్గల నీవు కానవో?

చ॥ అలుకక రండు మీ యెఱుఁగు • నర్థముదెల్పెదు హంసులార! నా
వలన దొసంగు లేదు మద • వారణ యానయె మిమ్ము గెల్చె నా
కలికి పయిం బగం గొలుపఁ • గాఁ దగుఁగాని సమానదృష్టితో
నలువునఁ గాంచి సంతసిలు • నాయెడ మీరలు కోపగింతురే?.

చ॥ దళములఁ జేరి గీతము ము • దంబునఁ బాడ ద్విరేఫపాళికిన్
జెలువుగఁ జోటునిచ్చు సర • సీజములార! తొలంగరాని తొ
య్యలి ననువీడి స్వీయ నిల • యంబగు మీకడఁ జేరె; లేదనం
బొలుపగునేమి? కల్గియును • బొంకెడు వారల మైత్రిఁ గాంతురే?

చ॥ ఒక పలుకైన నాడకిటు • లొత్తిలి సీతముఖంబుఁ బోలు హ
ల్లకము కుఱుంగటం గల వి • లక్షణశైవలమా! కడంగి జా
నకి వదనంబు నీవయిన • నర్మిలిఁ జూపుము తత్సుధా ద్రవ
ప్రకట చణంబులై పరఁగు • పల్కుల నేవిన నిచ్చగింపవో?

ఉ॥ అంతర మేల బ్రాహ్మి! లలి • తాంగి శ్రవంబవుకాని వేఱుగా
వింత పరాకులేల? కృశి • యించుచు దిక్కులు దోఁపకిట్లు పె
న్వంతలఁ జిక్కు నన్నుగని • వారిజనేత్రను గూర్చి తెల్పవో?
యింతగ వేఁడుచున్న దయ • యింతయుఁ బూనక వైరమూనెదో?

చ॥ పగడము లెట్టిదామరల • పై ఖచియించిన లీల నొప్పు ప
ద్యుగళ మలక్తకాంగుళులు • తోయద మండలిఁ బోలు ముంగురుల్
నెగడఁగ నన్ను పాయు ధర • ణీసుత కన్నుల మాడ్కి నొప్పు న
ల్లి గలువలార! నన్ను వెత • లం బడఁ జేయుచు నవ్వ నాయమే?

ఉ॥ క్రూర వియోగ తాపమునఁ • గుందుచు నూర్పులు పుచ్చు రామ భూ
దారుఁడు పూఁబొదళ్లగల • తత్తటమందున నిల్చి చూచి కా
సారమ! నామనోహరిని • జానకిఁ బాసి తపించుచుండ నో
దారుప కూరకుంద విది • ధర్మమొకో తలపోయ నీకనున్.

మ॥ కరుణావారిధి రాఘవుండు మద పం • కం బొప్పు సారంగముల్
కరిణీ వారముఁ గాంచి తుండముల నా • కర్షించి తోయంబు మో
దరసాబ్ధిన్ మునుఁగంగ నంది యిడుటల్ • దర్శించి తన్వీమణిన్
ధరణీజాత వియోగ మెంచు నెద సం • తాపంబు వర్ధిల్లఁగన్.

శ్రీరాముఁడు సాయం సమయ కృత్యముల నిర్వర్తించుట

శా॥ ప్రేమానర్ఘ విభూషణుండు సుగుణ • శ్రేష్ఠుండు తమ్ముండు శ్రీ
రాముం గాంచి దివాకరుం డపర భూ • ధ్రం బొందె సంధ్యావిధుల్
నేమం బారఁగ నాచరించి భవ దు • న్మేష ప్రకీర్తిం బలెన్
భూము ల్నిండు త్రివిక్రమేశు పదముల్ • పూజింపు మన్నా! యనన్.

ఉ॥ రాముఁడు చింతతోఁ జనిత • రంగములన్ బొలుపారు నత్తటా
కామల తోయముల్ దొలఁత • సందు తపంబు ఫలింప, సిగ్గుచే
సామజముల్ దొలంగ రభ • సంబున వారి శకుంత జాలముల్
భూమిజపాళిఁ జేర జల • ముల్ దరిముట్ట మునింగె నచ్చటన్.

తే॥ అతఁడానీట మజ్జన • మాడునంత, నతని దహియించు విరహాగ్ని • యా తటాక
వనము లెల్లఁగాంచిన • యినుము ముంచి, నట్టికరణిని సలసల • మనుచు నుడికె.

ఉ॥ స్నానము చేసి యంతట స • నాతన ధర్మ పథానువర్తియై
మానుగ సాంధ్య కృత్యములు • మక్కువఁదీరిచి యర్ఘ్యమున్ రమే
శానున కప్పగించి విలస • ద్గుణులౌ ముని ముఖ్యులున్న యా
కానన మంద యొక్క యెడి • కమ్మగు తావున నిల్చెఁ దమ్ముతోన్.

ఉ॥ సంజను చందనాదికము • చక్కఁగఁ దాల్చి విదేహ కన్యయున్
రంజిల రామికిఁ మనసు • రాగ వియోగ మహార్తిఁ గుందుచున్
గంజదళాక్షిఁ డుండునెడఁ • గంజ హితుం బలెఁ దీక్ష్ణ దేహుఁడై
కంజ విరోధి పుట్టెఁ దొలి • గట్టుపయిం బలు దిట్టకై వడిన్.

ఉ॥ తమ్మలు మోడ్పు సెందె ద్విర • దమ్ములు నిమ్ములఁ జేరె నీడజా
తమ్ములు గూండ్ల కేగె మృగ • తండము లెల్ల నడంగెఁ గీర సం
ఘమ్ములు పల్కులన్ వదలెఁ • గానల నాట్యము మానె నెమ్మి మొ
త్తమ్ములు గీతముల్ పరభృ • తమ్ములు నిల్పె ముడింగె నాకులున్.

ఉ॥ నిద్రిలెఁ బ్రాణికోటి ధర • ణీధర సంస్థిత జీవరాసులున్
నిద్రిలె వ్యాళ సంఘములు • నిద్రిలెఁ దామరసాకరంబులున్
నిద్రిలెఁ బక్షి జాలములు • నిద్రిలె భూత పిశాచ సంతతుల్
నిద్రిలలేదు పాల్కడలి • నిద్రిలు సామజ యుగ్మ నేత్రముల్.

ఉ॥ జ్ఞానము గల్గినంతఁ దన • జన్మరుజల్ విడిపోవు కైవడిన్.
భానుఁడు పుట్టుడుందొలఁగె • బాధ తమంబును విచ్చెఁ గంజముల్
శ్రీనిధి రామ భూవరుఁడు • సెందెడు దుర్భర చింత తేలికై
జాను వహింపఁగా భువన • జాలము మేలుకొనంగ మేల్కొనెన్.

చ॥ ఘనులగు రామలక్ష్మణులు • గ్రక్కున మేల్కని క్షీరవార్ధిక
న్యను హరిణాక్షి రాకొమిరె • నందములౌ వనులందు శైలకా
ననముల రోయుచుం జని మ • నంబున కంటెను వేగ ఋశ్యమూ
క నగము చేరఁ బోయి రెస • కమ్మన లెక్కఁడకుండఁ గ్లేశమున్.

2. సాలభేదన పటలము. (145)

సుగ్రీవుఁడు రామలక్ష్మణులఁగని భీతిల్లుట.

ఉ॥ వచ్చుచున్న రాఘవుల • వారక యర్కసుతుండు కాంచి యీ
వచ్చెడు వార లింద్రజుని • పంపున వచ్చిన వారలంచుఁ దా
హెచ్చగు భీతి గుంది వెర • వేది రయంబునఁ బాఱెఁ బ్రాణముల్
మచ్చికఁ గావఁ బూని యభి • మానము వీడి బిలంబు చేర్వఁగన్.

ఉ॥ పాఱుచు నాంజనేయుఁగని • పావని! కాంచితె యా సుధన్వులన్
వారలు వాలి పంపుగొని • వచ్చిన వారలు నన్ను చంపఁగాఁ
గారణ మింక వేఱొకటి • గల్గద యంచు భయంబు పెంపునన్
దూఱెను దొడ్డ కందరము • తోయజ మిత్ర సుతుండు గ్రక్కునన్.

ఉ॥ తారుఁడు నీలుఁడున్ హనుమ • తక్క వనేచరరాజితోడ న
ట్లారక పాఱు సూర్యసుతు • నొయ్యన వెన్కని పోవుచుండ, భూ
దార కుమారకుల్ శబరి • తత్పరతన్ వచియించు త్రోవ సీ
తారమణీ మణిన్ వెదకు • దారి కనంబడు నంచు నెంచుచున్.

చ॥ వెదకుచు వచ్చుచుండఁ గపి • వీరులు కొందఱు పోయి వారు చిం
త దవిలి చంచలత్వమును • దైన్యము తోఁపఁగ వచ్చువారు జం
భదనుజవైరి పుత్త్రకుని • పంపున వచ్చిన వారు కారు భీ
తిదులును గారు చూడుఁ డనఁ • దేఁకువ మారుతి తేటి చూచుచున్.

శా॥ జ్వాలాభీల హలాహలంబు దెసలం, బర్వంగ నాదిత్యదై
త్యాళుల్ పొందిన భీతి మాన్చిన విరూ • పాక్షుం బలెన్ జ్ఞానమ
వేలంగాంచిన యాంజనేయుఁడు భయో • ద్వేగమ్ముసన్ మానసా
లోలత్వంబు భజించు వానరుల క • ల్లోలంబులన్ మాన్పుచున్.

హనుమ రామలక్ష్మణుల తీరు లారయుట

చ॥ భయపడ కిందె యుండుఁడని • పల్కి యొకానొక బ్రహ్మచారియై
రయమున వచ్చి రాఘవుల • రాజిత చాపుల మౌనివేషులన్
నయవిదులన్ మఱుంగున న • ణంగి కనుంగొని శంక నొంది సం
శయము తొలంగ నిట్లని వి • చారణ చేసెఁ గుశాగ్రబుద్ధియై.

సీ॥ దేవతా పూజ్యమూ • ర్తి త్రయంబా యన్న • నిద్దఱే యిచ్చట • నెసఁగువారు
పటు చాప హస్తు లి • వ్వారలఁ బోలిన, వార లే జగమున • వఱలఁబోరు
వీరి కసాధ్యమే • పృథివిని గల్గనే?, వీరల నెఱిఁగెడి • వెరవులేదు
గ్రుక్కున మదినొచ్చి • సోలు నట్లున్నారు, వీరు చింతిలఁ దగ్గ • వారుకారు

తే॥ సురవరులుగారు సామాన్య • నరులుకారు, వీరి చింత యదెయ్యదో • పెద్దదగును
భ్రాంతిఁ గొల్పెడి యరుదైన • వస్తువొండు, ఖిన్నులగుచు నన్వేషించు • చున్నవారు

సీ॥ ధర్మ శీలంబులే • ధనముగాఁ • గలవారు. శాంతి యుక్తులు కృపా • సాగరులను
లోకహితులు దేవ • లోకేశుఁడును మెచ్చఁ, గందు గభీరిమ • మొందినారు
ధర్మదేవతయుఁ ద • త్తపశ్శీలంబు, గలుగు వారలు జిత • కామ తనులు
కాలుండు నడలూను • ఘన పరాక్రమ గుణుల్, వీరి కార్యము నెంచ • వేఱుకాదు

తే॥ ధర నలభ్యమౌ దేవామృ • తంబుఁ బోలు, నరిది వస్తువు నెద వీడి • యరయువారు
సింహముల క్రియ దెసల వీ • క్షింపు వారు, వంచనములేని మోముల • వఱలు వారు

చ॥ అసదృశ బుద్ధిశాలి యగు • నంజని పుత్త్రుఁడు చాల సేపు మా
నసమున నిట్లు పెక్కు వయి • నంబులుగాఁ దలపోసి ప్రీతిచే
నెసఁగి యెడందయుం గరఁగ • నెచ్చిరు భక్తియు హెచ్చరింప సం
తసమునఁ గాంచుచుండె మును • తప్పిన నెయ్యురఁ గాంచు కైవడిన్.

ఉ॥ క్రూరగుణంబు గల్గు మృగ • కోటి పిశాచములుం గనుంగొనన్
గ్రూరత మాన్పి సాధుగుణ • కోటిగ మార్పఁగఁ దగ్గ శక్తి యే
పారు మహాత్ములం గని య • హా! పగవారని వైరిసేనలో
వారని యెంచి భీతిగొని • పాఱఁగ హేతు వౌకందుఁ గల్గునే?.

చ॥ విహగము లెల్ల నందముగ • వీరి శరీరము లెండ సోకఁగా
సహనము నొందలేక బలు • జాలిని ఱెక్కల విప్పి పైపయిన్
బ్రహితులఁ బోలెఁ బందిరిగఁ • బర్వుచు వచ్చెడి మేఘ సంఘముల్
తహతహ డింపఁ దుంపురులఁ • దన్పుగఁ జల్లుచు వెంబడించెడిన్.

ఉ॥ ఆతప తప్త గండశిల • లన్నియు వీరి పదారవింద సం
పాతమునన్ మధుద్రవము • పైకొను పుష్పము లట్లు మేకొనున్
వ్రాఁతిగ గుల్మముల్ లతలు • పాదపముల్ ఘని వంగి వ్రాలుచున్
జోతలు సేయులీలఁ దగఁ • జూడఁగ వీరలు ధర్మమూర్తులో!

మ॥ ఘన తాపత్రయమున్ నడల్చి మఱి యా • గామ్యాది కర్మాళి వీఁ
కను పోకార్చి యమాలయంబునకుఁ బో • కల్మాన్చి కైవల్యమున్
గొనఁ గాన్పించెడు విష్ణుమూర్తులొ? కరం • బున్ శల్యముల్ పైపయిన్
దనరన్ భక్తి యపారమై కతము కా • నన్రాదు నిక్కంబుగన్.

మ॥ అని యాలోచన సేసి వారలను దా • యంగన్ వినీతాత్ముఁడై
యనుఁ దేజస్వుల రాక భవ్యమయి యి • ష్టావాప్తి చేకూరలన్

బొనుఁగొఁ గాత మనిష్టముల్, కుశలమే? పుణ్యాత్ములారా? యనన్
దనుజధ్వంసియు నీవెవండ వన ను • దృత్రౌఢిఁ దా నిట్లనున్.

హనుమ రామలక్ష్మణులకుఁ దన వృత్తాంతము తెలుపుట

మ॥ వనదశ్యామల! పంకజేక్షణ! జగ • త్ప్రాణ ప్రసాదంబునన్
వనితోత్తంసిక యంజనాఖ్య గనియెన్ • బ్రఖ్యాతిమైఁ బేరునన్
హనుమంతుండను సూర్యపుత్త్రునకు మం • త్రాలోచనల్ సెప్పువాఁ
డను భవ్యాత్మకులార! నే వనచరుం • డన్ దాసుఁడన్ మీకడన్.

తే॥ ఇచట సుగ్రీవుఁడను వాన • రేశ్వరుండు, మిమ్ముగని తన మది శంక • మీఱుకతన
నరసి రమ్మన నాతని యాజ్ఞనూని, వచ్చినాఁడ నిటకు వీర • వర్యులార!.

తే॥ అనుడు శ్రీరామచంద్రుఁడా • హనుమ పలుకు, లరసి విక్రమంబునను శాస్త్రార్థవితతి
నెఱుకయందు సద్గుణముల • నితనిసదృశు, లెవరు లేరని తమ్మతో • నిట్టులనియె.

క॥ ఇతఁడు పఠింపక మానిన, శ్రుతులును శాస్త్రములు లేవు • సూనృత వాక్యం
చతులిత మృదుల మధుర వా, గ్వితతి గలుగు నితఁ డజుండొ? • వృషభధ్వజుఁడో?

తే॥ జగతిసామాన్యుఁడగు బ్రహ్మ • చారిగాఁడు, విక్రమంబునుమహిమయు • వెలయువాఁడు
సుస్థిరుండు నిష్కపటి వి • శుద్ధగుణుఁడు, నిజము నీవు నిమ్మట గమ • నింపఁగలవు.

తే॥ ఋషులయందు నాకులయందు • నిట్టివాక్య, చతురుఁడెవ్వఁడుగలఁడు? ని • శ్చయముగాగ
నితని నేలు నాతని కిల • నేది కొదువ,? యనుచు హనుమంతుఁగని వెండి • యనియెనిట్లు

తే॥ ఓయి ధీవీర! కీశ కు • లోత్తముండు, రవిసుతుండెందు గలఁడు ని • ర్వక్రగతిని
అతనిఁ గనుకోర్కితోడనే • యరుగుదెంచి, నారమన నుత్సహించి వా • నరవరుండు.

చ॥ ఘనభుజులార! మీకుఁ ద్రిజ • గంబుల నెవ్వరు సాటి? మీరలి
ట్లను పమమైన నెయ్యమున • నా కపినాథుని చూడ రాకచే
ననితరసాధ్యమైన తప • మాతఁడు పూర్వ భవంబునందు చే
సినది ఫలించె నిప్పుడని • చిత్తమునం దలపోసి పొంగెదన్.

మ॥ బలభిత్సూనుఁడు వాలి కోపమున దు • ర్వైరంబు వర్ధిల్లఁ గా
వలుఁడై చంపఁగ వెంబడింపఁ బురమున్ • వర్జించి యీకొండ పై
బలు దుఃఖంబులఁ బొందుచున్ దిగులుతో • వర్తించు మాఱేని కీ
రలు విచ్చేయుట భాగ్యదేవత కృపన్ • బ్రత్యక్ష మౌటే కదా!.

మ॥ తమ వాంఛల్ నెఱవేర్చుకొంటకయి కా • దా జీవ సందోహముల్
ప్రమదంబారఁ బ్రయత్నముల్ సలుపుటల్? భావింప యజ్ఞాది ధ

ర్మములం జేయుదు రీ జగచ్ఛుభముకై • మాన్యుల్; భయంబందు ప్రా
ణము గాపాడుటకంటె ధర్మమొకఁడ • న్యంబున్నె ధాత్రీస్థలిన్?

సీ॥ మము గావ మీరు స • మర్థు లనుట చాలఁ, జాలుకన మాటయై • నిలుచుఁగాదె?
యనిమిషులాది చ • రాచర వితతితో, నలరారు కృతకంబు • నకృతకంబు
కృతకాకృతకమయి • యెసఁగు నీ పదునాల్గు, జగములఁ గావంగఁ • జాలువారు
శరజన్ముఁ బోలిన • చక్కందనమ్ము ప, రాక్రమ గుణము లొ • ప్పారు మిమ్ము

తే॥ శరణ మొందిన మాకింక • జయముగాక, వేఱు గలుగునే? మాపరి • వృఢుఁడు నన్ను
వార లెవరని ప్రశ్నింపఁ • బలుకవలయు, వైనమును మీరె సెలవిండు, భద్రగుణులు!

తే॥ సత్యమను చేని కంచెయౌ • శ్వసన తనయుఁ, డిట్టు లడుగంగ సౌమిత్రి • యించుకంత
పొరపులేని తీరునఁ దమ పూర్వచరిత, పలుకఁ దొడఁగెను మృదుల వి • స్పష్టఫణితి.

సీ॥ జగతీతలంబు నా • జ్ఞా చక్రమునఁజేసి, చతురత నడపిన • చక్రవర్తి
శంబరాదులఁ జంపి • జన్నంబు లొనరించి, యమరలోకం బేలు • విమలకీర్తి
కరుణా కటాక్ష వీ • క్షణముల నర సురా, దుల మన్ననలఁ గొన్న • యలఘుమూర్తి
సత్యసంధుండును • సహజ సద్గుణుఁడును, నీతి విఖ్యాతుఁడౌ • నియతవర్తి

తే॥ మనుకులాభరణంబు ప్రా • మాణికుండు, ధరణిముఖ తిలకంబనఁ • దగునయోధ్య
నేలు నాతండు జయశాలి • హిత కృపాలి, ప్రథిత గుణశీలి దశరథ • రాజమౌళి.

శా॥ ఆ రాజన్యుని ముద్దుపట్టి రఘురా • మాఖ్యుం డితం డుర్వరా
భారం బెల్లను తండ్రి పల్కు నిలుపన్ • వైమాత కోరంగ నా
మేరం దమ్మున కిచ్చి యుల్లమున సం • ప్రీతిన్ మహారణ్యమున్
జేరన్ వచ్చె మహాత్ముఁడీతనిని నే • సేవించు సద్భృత్యుడన్.

ఉ॥ రాముని పుట్టుఁదొట్టి పవ • రంబుగ దండకఁ జేరు హేతువున్
బూమెలు చేసి రావణుఁడు • భూమిజఁ బందిగఁగొంచుఁ బోవుటల్
తాము నరోయుచుండుటలు • తక్కక దెల్ప సమీరుపట్టి చే
తో ముదమంది చాఁగిలెను • తోరపు భక్తి మనంబు నిండఁగన్.

చ॥ అటులు నమస్కరింపఁ గని • యంబుజనేత్రుఁడు విప్రవర్ణి వ
క్కట కయిమోడ్పుఁగాఁ దగునె • క్షత్రియ వర్యున కంచు నవ్వఁగాఁ
బటుతర నీతివిక్రముఁడు • పావని యిట్లనుఁ గింకరుండు మ
ర్కట కులజుం డటంచుఁ బలు • కిందొకొ! మీర లెఱుంగకుంటిరే?.

చ॥ అని గురుధర్మ పద్ధతుల • కాదరువైన మరుత్కుమారుఁ డ
య్యనకులు లక్కజంపడ వ • హించె నిజంబగు తొంటిరూపు మే

దిని గల సర్వవస్తువులు • తిన్నని పిన్నని వంచుఁ బల్కఁ వి
న్ననువునఁ, గాంచు వారల మ • నంబులు మిక్కిలి విచ్చలింపఁగన్.

తే॥ జగముఁ గాలితోఁ గొలిచిన • చక్రి లోక, రక్షకుఁడు రాఘవుండె ది • గ్భ్రమము నొంద
మేరు సిఖ శరీరుఁడును • మిహిర శిష్యుఁ, డైన పావనిన్ వర్ణింప • నరిదికాదెః

ఉ॥ తమ్ముఁడః కాంచితే విమల • తత్త్వము సత్త్వము రూపుదాల్చిన
ట్లిమ్ముగ మోక్షమే యొకక • పీర్వరు నాకృతి నొందు భాతిఁ దే
జమ్ముల పుంజమై వెలసె • సమ్మతి నిమ్మహనీయుఁ జేరి దుః
ఖమ్ముల నీఁగునట్టి యొడి • కమ్మ నెఱుఁగంగ నయ్యె నియ్యెడన్.

చ॥ ఎడఁదల దుఃఖముల్ తొలఁగు • నింక సుఖమ్ములు వచ్చు నిక్కమీ
కడిఁది పరాక్రమ స్థిరుని • గల్గిన సూర్యసుతుం డదెట్టిఁడో
ఎడయక యెట్టి కార్యతతు • లేని వలంతులు నీతిమంతులె
య్యెడఁగల రట్టి భూపునకు • భృత్యులచే సమకూరు నన్నియున్.

చ॥ అని రఘువంశ పుంగవుఁడు • స్వాంతము పొంగ వచించి యాననం
బును వికసింపఁ గాంచుచు స • మున్నతి మారుతి వారిఁ గాంచి స
జ్జన సురులారః మా ప్రభుని • చయ్యనఁ దోడ్కొని వత్తు మీర లి
చ్చను క్షణ మింద యుండుఁ డని • సత్వరుఁడై చరలెన్ దదాజ్ఞమై

చ॥ అతులిత నీతిమంతుఁ డగు • నా హనుమంతుఁడు చిత్తమందు శ్రీ
పతి గుణభూతి మాటికిని • భావన సేసి జగంబు నేను మా
పతియును కష్టముల్ తొలఁగ • బంధుర సౌఖ్యము లొందువారమై
బ్రతికితిమంచుఁ గీశవిభు • పాలికి నేగె వడిన్ ముదంబుతోన్.

హనుమంతుఁడు సుగ్రీవునకు శ్రీరామ వృత్తాంతము తెలుపుట.

శా॥ వాలిం గీలి వధించు కాలుఁడిటకున్ • వచ్చెన్ మనోవేదనల్
తూలెన్ ధైర్యమునొందుఁడింక మది నా • తువ్వాక్యంబు సిద్ధించు స
త్కాలంబయ్యె నటంచు మారుతి మహా • కాలుండుపోలెన్ ముదా
లోలల్లీల నటించుచుం దెలిపె మే • లుం గూర్చి సుగ్రీవుతోన్.

చ॥ దివి భువి నాగలోకమున • దిక్కులఁ దక్క జగంబు లెల్లెడన్
నెవడిన వారిచేఁ తలను • నేత్రములన్ నుదులన్ మనస్సులం
దవిలినవారు శత్రులకుఁ • దల్లడమందెడు వారలెల్ల వా
చవి సుధఁ బోలి చూడఁగల • చందము వారలు రాకుమారకుల్.

సీ॥ కల భూమియెల్ల నే కచ్ఛత్రముగ నేలి, నాతఁడు విమల వి • ఖ్యాతయశుఁడు
రాజ రత్న కిరీట • రంజిత పాదుఁడౌ, దశరథేశ్వరున్ని పు • త్త్రికులు ఘనులు

నీతిమంతులు కృపా • నిరతులు యువకులు, మహిమాన్వితులు ధర్మ • మార్గరతులు
కీర్తికాములు నీకుఁ • గీశరాజ్య మొసంగి, యుపకార మొనరింప • నోపువారు

తే॥ వారిలో జ్యేష్ఠుఁడగు రామ • వల్లభుండు, తాటకను సుబాహుని చంపి • తపసి మఖము
గాచి దివ్యాస్త్రములఁ గొని • గౌతమ సతి, శాపముం బాపినాఁడు వి • శాలగుణుఁడు

సీ॥ జనకుని పురికేగి • శంభు చాపముఁ ద్రుంచి, యవనిజాతను పెండ్లి • యాడినాఁడు
త్రోవలో నెదిరించి • దుడుకుతనము చూపు, పరశురాముని భంగ • పఱచినాఁడు
తండ్రివాక్యము నిల్పఁ • దల్లికోరిక దీర్ప, నిలయెల్లఁ దమ్మున • కిచ్చినాఁడు
వనమున దీకొన్న • జన విరోధు విరాధు, యముని పురంబున • కంపినాఁడు

తే॥ దండకావనమెల్ల నిర్ • దైత్యముగను, సలుప ఖర దూషణాదులఁ • జంపినాఁడు
కాలగళకంబె ఘన పరా • క్రమము వాఁడు, రామచంద్రుండు సజ్జన • రక్షకుండు.

తే॥ అతఁడు క్షీరసాగరశాయి • యైన హరియె, త్రిదశు లర్థింపఁ బుట్టిన • దేవదేవుఁ
డతనితో మైత్రి నెఱపుమా • యాపదాళి, యర్కుఁగను మంచు కైవడి • నడఁగిపోవు

క॥ మాయిని మారీచు నొకే, సాయకమునఁ ద్రుంచె జముని • సాటిక బంధున్
మాయించె శబరి ఫలము ల, మేయ ప్రేమమున నొసఁగ • మెసఁగెం గరుణన్.

చ॥ కపివర! సంయమీశ్వరులు • గాఢ తపంబు చిరంబు చేసి యా
నృపవరు దర్శనంబుకయి • నింగిని గాచిన చాతకంబు చా
డుపు వహియించి బంధములు • దుల్లఁగ గాంచిరి మోక్షసంపదన్
జపలుఁడఁ దన్మహాత్త్వము వి • చక్షణచేసి వచింపనేర్తునే?.

ఉ॥ క్రూరుఁడు రావణుండు కడు • క్రొవ్వున వంచనచేసి రామ భూ
దారుని ధర్మపత్నిఁ గొని • దండక మార్గముఁ బట్టిపోవ నా
వారిజ లోచనన్ వెదక • వచ్చిన వారలు నీ సఖిత్వముం
గోరినవారు నీసుగుణ • కోటియు మున్నుగ విన్నవారలున్.

మ॥ మనమీఁదం గృప నూనినారు మనకై • మర్దింతు రయ్యింద్రజున్
గనిసెన్ నీసుకృతంబులున్ శుభములం • గాంక్షించి కాకుత్స్థులన్
గని మైత్రిం బొనరింపఁగా నడవుమా • కాలంబు మేలయ్యె లె
మ్మని రాజ్నీతి విశారదుం డఖిల కా • ర్యజ్ఞుండు వాక్రువ్వ గన్.

మ॥ తనపై నెమ్మిని మారుతాత్మజుఁడు చం • దం బొప్ప వాక్రువ్వ సం
తనగా సూక్ష్మమతిన్ గ్రహించి విపులో • త్సాహుండు సుగ్రీవుఁడ
త్యను మోదంబునఁ బావనిం గని గుణా • ఢ్యా! ధీయుతున్ మంత్రిగాఁ
గొను నా కెయ్యది దుర్ఘటం బనుచుఁ గా • కుత్స్థుం గనన్ వెల్వడెన్.

రామసుగ్రీవులు మైత్రిసేయుట.

మ॥ కనులారం గనె భానుసూనుఁ డచటన్ • గార్మేఘముం బోలె వి
చ్చిన యంభోజముఁబోలె షోడశ కళల్ • చెన్నారు చంద్రుంబలెన్
ఘనమౌ పచ్చలకొండవోలెఁ దగు శ్రీ • కాకుత్స్థు సత్కర్ణవే
ష్టన హీనంబగు నెమ్మొగంబును కడున్ • జల్లైన నేత్రద్వయిన్

చ॥ కని చిర మట్లె నిల్చి యెస • కంబున ధాత సృజించినట్టి భూ
త నివహమెల్లఁ బుట్టిన మొ • దల్కొని నిన్నటి దాఁకఁ జేయుచుం
డిన సుకృతంబు లన్నియుఁ బ • టిష్ఠతఁ గూడుచు రెండు దేహముల్
గొని యిటు పుట్టెఁ గావలయుఁ • గోరిక నంచుఁదలంచె నెమ్మదిన్.

ఉ॥ ఇమ్మృగ విష్టరశ్రవసుఁ • డీ యవతారమునందు మానవ
త్వమ్ము భజింపఁ గోరి యిటు • వంటి శరీరము దాల్చెఁ గాన లో
కమ్మున బ్రహ్మగా హరుఁడు • గా వహియించిన లీలకంటె మ
ర్త్యమ్మన మానవుం డగుట • నన్ని భవంబులకంటె మేలగున్.

మ॥ అని సూర్యాత్మజుఁ డాత్మనెంచి పులకల్ • హర్షంబుచేఁ గ్రమ్మఁగం
దన నేత్రద్వయి నాస దీఱఁ గని యా • నందాబ్ధి నోలాడుచుం
జన శ్రీరాముఁడు ప్రేమ మీఱఁగఁ గరా • బ్జాతంబు వే చాఁచి ర
మ్మని సమ్మోహకరంబులైన కుశల • వ్యాహారముల్ సేయుచున్.

శా॥ శ్రీరాముండును వానరేశ్వరుఁడు రం • జిల్లంగ సంధించి దు
ర్వారుల్ క్రూరులు దానవాళి యను ని • ర్లం ద్రోలి ధర్మంబు ని
ర్వైర ప్రక్రియ నిల్పఁ బూనిన యుగ • ద్వంద్వక్రియాసంధి నా
నారం బొల్చిరి దర్శఁ జేరు శశి కం • జాప్త ద్వయంబో యనన్.

మ॥ తొలి పుణ్యంబుఁ బ్రయత్న మొక్కటిగఁ దో • డ్తోఁ జేరు మాడ్కిన్ గ్రుధా
కలిత క్రూర నిశాచరాఖ్య కలుషౌ • ఘంబుల్ విమూలింప శా
స్త్ర లసద్ జ్ఞానము తత్త్వవిజ్ఞతయుఁ బ్రా • స్తంబైన చందంబునన్
దలఁపుల్ గూడఁగఁ జేరి రర్కసుత మా • ర్తండాన్వయుల్ సమ్మతిన్.

చ॥ రవిసుతుఁ డంత నిట్లనియె • రాఘవుఁ గాంచి నయంబు మీఱ నో
రవికుల దీపకా! సకల • రాజితసద్గుణ రాశివై జగ
ద్భవుక వినోద కార్య సుఖ • భావనుఁడౌ నినుచేరఁగంటి నా
భవము కృతార్థమయ్యె నను • వంటి తపోధనుఁ డున్నె యీభువిన్?

ఉ॥ పున్నెము పండు వాఱ దలఁ • పుల్ నెఱవేఱుట యింకఁ జోద్యమే?
యన్న రఘూత్తముండు సుగు • ణాకర! మాకు నిషాది తెల్పె నీ

యున్న తెఱంగు నీవలన • నుత్కట శోకము నీగు నంచు మే
మెన్నిక వచ్చినార మది • యేగినదే యగు నన్న నాతఁడున్

చ॥ నడవడి తప్పి తమ్ముఁడగు • నన్ను మహా బలశాలి వాలి దుం
దుడుకున సర్వభూమియును • తోయధులున్ ఘన చక్రవాళమున్
గడచని పోవఁగాఁ దఱిమి • ఖండన సేయఁ దలంపఁ బ్రాణముల్
విడువఁగ లేక యీగిరిని • వీడక యుందు భయంబు పెంపునన్.

చ॥ మిము శరణంటి నన్ను కృప • మీఱఁగ నేలుట మీకుఁ బాడి చం
ద్రమనుడు రామచంద్రుఁ డను • ధర్మగుణాకరః యింతదాఁకఁ దో
రముగ భరించినట్టి కడు • రాయిడి తీఱెను రేఁగ దింక సౌ
ఖ్యములును దుఃఖముల్ మనకుఁ • గల్గు సమంబుగ నింత యేటికిన్

సీ॥ నిను పఱిచెడువాఁడె • ననుపఱిచెడు వాఁడు, నీ విరోధియె చుమ్ము • నా విరోధి
నీ చెలికాఁడెపో • నాచెలికాఁడు నీ, బంధు వితతి నాకు • బంధు వితతి
నీకు దుఃఖంబేది • నాకు దుఃఖమ్మది, నీ సుఖంబైనదే • నా సుఖమ్ము
నీవు ప్రాణమువంటి • నెయ్యుఁడవైతనఁ, గపులెల్ల ముదమను • కడలి మునిఁగి

తే॥ రామచంద్ర విభుని వాక్య • రాజి సకల, జగములకు వేదముల మించి • నెగడుననిరి
హనుమ పులకితగాత్రుఁడై • యాడె సురలు, విరులు గురిసిరి మొగులు తుం • పురులు చ

ఉ॥ అంతట రామభద్రునకు • నంజలిఁజేయుచు నాంజనేయుఁడో
సంతత కేజులార! స్థిర • సంపద మీ చెలికార మొంది క
ల్పాంతముదాఁక లోకులకు • సర్మిలి నించెడు తారకాణయై
మంతు వహించుఁగాక యిఁక • మాభవనంబున కేగుదెందనన్.

చ॥ సరియని రామలక్ష్మణులు • సార సమిత్రసుతుండు లేవ వా
నరులును చుట్టిరాఁ బనస • నాగ తమాల రసాల సాలముల్
సరసులు గల్గి పుణ్యఫల • సంపదవోలె వెలింగి పుష్ప వ
ల్లరులు రహించు తోఁటకు వి • లాసముతోఁ జని రుల్లసిల్లుచున్.

ఉ॥ చందన వృక్ష సంతతులు • స్ఫాటిక సుందర కందరంబు లం
దందు రహించు నిర్మల జ • లాశయముల్ వికచాంబుజాతముల్
పొందుగఁ దత్తటస్థ ఘన • భూజ శిఖాంతర దోలలందు వే
ల్పుం దలిరాకుఁబోండ్లు తమి • వొంగఁగ నూఁగుట నేత్రపర్వమౌ.

సీ॥ విబుధసభను మూర్ధ • వెలయనిరీశి ను, ద్యానమందు మణి వి • తానకాంతి
పుంజ మెదుట గార • ముం బొంపలేషయ్యె, సూర్య చంద్రముల వి • శుద్ధ రుచులు

ఆ॥ అట్టి యందమైన • యలరుల తోటలో, రాఘవులును ప్లవగ • రాజు విరుల
యాసనంబులను సు • ఖాసీనులై వేడ్క, ముచ్చటించుకొనుచు • ముదితులైరి.

ఆ॥ కందమూలములను • కాయలు పండ్లును, చవులు మీఱు మంచి • శాకములను
కపులు గొంపుదేరఁ • గాకుత్స్థతిలకుండు, స్నానమాడి మెక్కి • క్రమము వీడె.

ఆ॥ అనఘుఁ డిట్లు లతని • కతిథియై ముదమంది, నరితతోడఁ గని గృ • హస్థ ధర్మ
మెడలకుండ నడప • గృహిణిని నీప్రను, పాసి కేమి యనుచుఁ • బ్రశ్న సేసె.

హనుమ శ్రీరామునకు వాలివృత్తాంతము తెలుపుట

క॥ శ్రీరాముని ప్రశ్నమునకు, మారుతి కేల్మోగిచి నిలిచి • మహనీయగుణా!
పూరితిగఁ జెప్పదగునది, మీరలు సవధానమతిని • మేకొని వినుఁడీ.

క॥ శంకరు నను గ్రహమున వి, శంకటగతి వరబలంబు, సామర్థ్యంబున్
జంకు గొలుపు విక్రమ మక, లంకంబుగఁ గొన్నవాఁడు • లావు గలాఁడున్.

తే॥ దేవదానవుల్ క్షీరవా • ర్ధిని మథించు, తఱిని తరిత్రాటి యొప్పమే • నరగునట్లు
లొక్కఁడే యిరుగేలను • చిక్కఁబట్టి, తరిచినట్టి బాహుబలంబు • తనరువాఁడు.

తే॥ అవనిజలము తేజమువాయు • వనెడునాల్గు, భూతములసత్త్వమొక్కటై • పొలుచువాఁడు
చక్రవాళంబునుండి యీ • శైలమునకుఁ, దేలికగ లీల దాఁటంగఁ • జాలువాఁడు

తే॥ బవర మొనరింప నెదిరించు • వారి బలము • సగము లాగికొనెడు వర • శక్తిగలడు
ప్రతిదినంబు దిక్కుల కొన • పటకు నేగి, వార్ధి నీరాడి హరుఁ గొల్చి • వచ్చువాఁడు.

ఉత్సా॥ గాలి వాని యాశుగతిని • గడవఁజాల దెప్పుడున్
శూలి సుతుని బల్లెమతని • సూటి తొమ్మ పొడువదున్
వాలి వాలు • చొరని తావు • పంక్తికరుఁడుఁ బోవఁడున్
వాలి యనెడివాఁడు కలన • వాలువాఁడు మిక్కిలిన్.

తే॥ వాఁడు కుప్పించి యెగసిన • పడికి గిరులు, పెకలి లేచును ఘనభుజ • వేగమునకు
జలదములు గ్రహసంఘముల్ • కలఁకఁబాఱె, గతులుదప్పును వివరింపఁ • గలమె బలిమి?

మ॥ ధరణిం గోలఁ గ్రుచ్చి యెత్తుకిటి మం • థానాద్రి యంభోనిధిన్
దరువ న్నిల్చిన కూర్మమున్ హరిపద • ధ్యానైక శీలున్ గుణో
త్కరు రక్షింపఁగ నాహిరణ్యకశిపున్ • దర్పించి చక్కాడు భీ
కరరూపుండు నృసింహుఁడున్ గపివరున్ • గయ్యంబులో గెల్తురే?

తే॥ వేయి పడగలతో ఫణి • విభుఁడు మోచు, పుడమి నగచరుఁడగు వాలి • నడచుచుండ
యె భరింపఁగలఁడు వాని • యేపు కొల్చి, తెలుప వేల్పులకేనియు • నలవికాదు.

తే॥ సతము జలధి ఘోషించుట • శ్వసనుఁడెపుడు, సంచలించుచుండుట వివ • స్వంతుఁడెల్ల
వేళఁ దిరుగుచుండుట వాలి • బెట్టిదంపుఁ, గినుకకై బిట్టు బెదరియె • యని తలంతు.

ఉ॥ వానరసేన కంతకును • వాలి యధీశుఁడుగాఁగ నుండఁగాఁ
బ్రాణములం గొనంగ సమ • వర్తియు జంకుచునుండు వాని యా
రాణువ లెక్కవెట్టఁగ వి • రాజిలు దెబ్బది వెల్వలా సువ
ర్వాణ నగంబునేని కడ • వం ధలక్రిందొనరింప శక్తముల్

తే॥ మొగులుమొరయు చుమీఁదుగాఁ • బోవవెఱచు, సింగములుకందరముల గ • ర్జింప వెఱచు
విరులు రాలంగ వాయువు • వీవ వెఱచు, వాలి పౌరుషమేమని పలుకనేర్తు?

తే॥ వాలి వాలంబుచే బల • వంతుఁడైన, రావణుని భుజములఁ బట్టి • రాణ చెడఁగఁ
జుట్టి కొంపోవ నెత్తురు • సోఁకకుండు, తలము నాతఁడు పోవని • తలముఁగలదె?

క॥ శతమఖునకు ప్రియ సుతుఁడగు, నతఁ డుడుపతి సాటియైన • స్వచ్ఛ తనుండున్
పితృపతికి నాజ్ఞ యిడఁదగు, ధృతిమంతుం డితని యన్న • తేజోయుతుఁడున్.

ఉ॥ ఈవిధి వాలి వాలి ప్లవ • గేశ్వరుఁడై మము గాచుచుండ సు
గ్రీవుఁడు యౌవరాజ్యమునఁ గీర్తి వహించుచునుండ నీచు మా
యావి యనంగ నొప్పు దను • జాధముఁ డొక్కఁడు వచ్చి మించి దు
ర్భావముతో రణంబునకు • రమ్మని వాలిని పిల్చెఁ బెల్చనన్.

చ॥ పిలువఁగ వాలియున్ దనుజ • వీరుని దాఁకి కలంచి నొంపఁగా
నిలువఁగలేక రక్కసుఁడు • నిల్వ్యనఁ జంపెడి నంచుఁ బాఱుచున్
నిలువక వెంబడించు కపి • నేతను గన్గొని ప్రాణ భీతిచే
వెల వెల వోయి యొక్క బిల • వీథిని చేరఁగ వాలి యంతటన్.

ఉ॥ వెంబడి వచ్చుచుండు కపి • వీరుని తమ్ముని గాంచి సావధా
నంబున నీ గుహాముఖము • నన్నిలుమేను సురారిఁ దెత్తు శౌ
ర్యంబునఁ దాఁకెనేని సమ • రం బొనరించి వధించి వత్తు ధై
ర్యంబున నుండుమంచుఁ గుహ • రాంతర సీమను చొచ్చి యవ్వలన్.

క॥ పదునాలుగు ఋతువులు దు, ర్మదుని వెదకి యెట్టులయిన • మడియించెదు ప
ట్టెదఁ దలపోయుచునుండఁగ, మది సుగ్రీవుండు దుఃఖ మగ్నుం డగుచున్

చ॥ మతకరి రక్కసీఁడు మటు • మాయముగాఁ జనె నన్నకింతకే
వితము ఘటించెనో యెఱుఁగ • వీలు గనంబడ దేమునేగి యా
హతకు వధింతుఁ గానియెడ • నంతము నొందెద వానిచేత నం
చితఁడును బోవఁగాఁ దొరర • నేమును పౌరులు నడ్డువెట్టుచున్

చ॥ తగదని లోకనింద యని • తా మది నొప్పకయున్న నెన్నియో
తగవులు పల్కి వేఁడుకొనఁ • దక్కటి వారలు చింతనూని యొ
ప్పుగఁ బురికేగుదేరమని • పొందికతో బలిమాలఁ ద్రోసి పు
చ్చుఁగ మదిరాక తుట్టతుద • సమ్మతిచూపెఁ బురంబు చేరఁగన్.

చ॥ తలకొని వాలిఁ జక్కడఁచి • దైత్యుఁడు ద్వారము దాఁటి పట్టన
స్థలికిని వచ్చునేమొ? యని • తద్బిలమున్ బెను ఱాత మూసి పె
క్కులు శిల లొక్క పేరుపుగఁ • గూర్చితి మా శిల కూఁతగాఁగ న
వ్వల రవిపుత్త్రిఁ దోడుకొని • వచ్చితి మయ్య పురంబు చేరఁగన్.

మ॥ అట మాయావిని గూల్చి ప్రాణ మధువు • ద్యత్ప్రౌఢిమైఁ గ్రోలి యు
త్కట మత్తుండయి వాలి ధీరత గుహా • ద్వారంబు దాపించి య
చ్చటి మూఁతంగని సూర్యజుంబిలిచి యే • చందాన మార్మాట యొ
క్కటియున్ లేమికి ఱిచ్చనొంది వడిను • గ్రక్రోధుఁడై యంతటన్.

ఉ॥ వాలముతోడఁ బాదమును • పైకెగయించి బలిష్ఠ చండ వా
తూలముఁ బోలెఁ దన్ను వడిఁ • దూలి శిలా నికరంబు లువ్వనన్
దూలము పోల్కిఁ గొన్ని చని • తోయద మండల మంటెఁ గొన్నిది
గ్జాలము దాఁకెఁ గొన్ని పడె • సాగరమందున ఱివ్వు ఱివ్వనన్.

ఉ॥ ఉరవడి వాలి వెల్వడి మ • హోద్ధతిఁ గాంచిన వారలెల్లఁ బె
ల్కుఱి పఱవంగ నచ్చటికి • ఘోరతరాకృతితోడ రా, గుణో
త్తరుఁ డకలంకుఁ డాశ్రవుఁడు • తామరసాప్తసుతుండు చూచి త
చ్చరణములందు వ్రాలె భయ • సంభ్రమ భక్తులు ముప్పిరిం గొనన్.

ఉ॥ వ్రాలి నమస్కరించి ప్రభు వర్య! • భవ త్పునరాగమంబు మా
కేలొకొ లేమిఁజేసి తపి • యించి మహాపద మూఁడె నంచు మీ
పాలికి రాఁ బ్రయత్నపడ • వానర సూరులు మంత్రివర్యు లీ-
కోలను చూప కిచ్చటికిఁ • గోరికఁ దెచ్చిరి తమ్ము గావఁగన్.

ఉ॥ వారల యాజ్ఞకున్ వెఱచి • వచ్చితి నిచ్చటి కిట్టు లీ ధరా
భారము పూని మీకడకుఁ • బట్టుగ రామికి సిగ్గునొందు నా
తోరపు దోషమున్ దయను • ద్రోచి కృపామతి నాదరింపుమా
నేరమి పిన్నలం గలుగ • నేర్చిన పెద్దలు సైఁచు టొప్పగున్.

ఉ॥ తమ్ముఁ డిటుల్ వచింప భయ • దమ్ముగ నింద్రసుతుండు కాంచి గ
ర్వమ్ములు ప్రేవులుం గలఁగ • రక్కసమాటలు పల్కి తమ్ము దే

హమ్మ నలంగ మోఁదె జల • జాప్త తనూజుఁడు డిల్లవోఁ బ్లవం
గమ్ములు దొడ్డభీతిని క • కావికలై దిశలన్ భజింపఁగన్.

మ॥ పరితాపంబున సూర్యసూనుఁడు భయ • భ్రాంతిం బయోరాసులం
బరఁగం దాఁటి యజాండ భిత్తిక సమీ • పం బొందఁగాఁ జేరినన్
గరుణాసంగములేక వాలి హరి సం • కాశుఁ డనాయాస స
త్వర సత్త్వంబున దాఁటి పోయెనన • సీతానాథుఁ డగ్గించుచున్.

మ॥ మనసుగ్రీవుఁడు వాలిచే నప్పుడె సా • మర్థ్యంబునన్ దూఁకుచుం
జను చందంబులు నేర్చెఁ గావలయుఁ గ • ష్టంబొంది యంచాంజనే
యుని వీక్షించి యనంతరంబు త్రిదివే • శోత్తంస మార్తాండ నం
దనులే జాడలఁ బోయిరో యన జగ • త్ప్రాణాత్మజుం డిట్లనున్.

చ॥ జలధుల కవ్వలం జరగి • సారసమిత్ర మయూఖ సంతతుల్
చెలఁగని చక్రవాళగిరిఁ • జేరియు వెండి యతిక్రమించుచున్
జలజభవాండ భిత్తికను • చయ్యన నింద్రసుతుండు డాసి య
చ్చలమునఁ బట్టె నాతని వి • శంకట వృత్తిని పిచ్చలించుచున్

ఉ॥ సోదర హింసకుం డనెడు • సుద్ది జగంబు వచించు నంచు సుం
తేఁ దన మానసంబున మ • తింపక దొడ్డకరంబు లెత్తుడున్
ఖేదిలు సీతఁ దయ్యదను • కీడ్పడకుండఁగఁ జూచి వేగ ని
ర్మోదముతోడఁ బాఱెఁ దన • ముందటి వెల్ల నలంగఁ ద్రొక్కుచున్

చ॥ పటపటమంచు వాలి తన • పండ్లను గీఁటిన కాలుఁ దేనియున్
దటతటపొంది తా సభయ • దానము చేసిన వానిఁ గావఁగా
నటమటనూనుఁ బూర్వము మ • హాత్ము మతంగుని శాపభీతిచేఁ
గటకట! రాఁడు గాన మనఁ గల్గె • నితం డిట నిన్నినాళ్లగన్.

తే॥ ఇతని ధర్మపత్నిని రుమ • నతఁడుకోరి. చేరఁదీసె సీతందు సు • శ్రీని స్త్రీని
వదలి రెంటికిం జెడ్డరే • వఁడుగ నున్న. వాఁడనుచుఁ బల్కెఁ దత్కథ • పవనసుతు

తే॥ నిత్యనిర్మలుఁడగు రామ • నృపవరుండు, మిత్రుకథ విని కోపంబు • మిగులనూనెఁ
గ్రుంగువేళ జగంబుల • క్రుంగునట్టి, పెదవి కంపించెఁ గెంపొందె • వీక్షణములు.

చ॥ అరయఁ జతుర్ముఖుండు నిట • లాక్షుఁడుఁ దక్కు సురాధిపాదులే
పరముని వాఙ్మనః క్రియల • భావనసేసి గ్రహింపనేర రా
హరి తన పాదపంకజము • లాదట ధాత్రి వహింపనుంచుటల్
ధరణి నధర్మముం జెఱిచి • ధర్మము నిల్కఁగ నిల్పనే కదా?

చ॥ దయ యొకయింతలేని పిన • తల్లి వచించిన దంచుఁ దమ్ముకై
రయమున సర్వసంపదలు • రాజ్యభరంబు నొసంగు నాకృపా
మయుఁడు దయం దొఱంగి యొక • మందుఁడు తమ్మునతిఁ హరించుటల్
స్వయముగ విన్నవించు తరు • వాత సహించుచు నూరకుందునే?

ఉ॥ వానర వీరులార! త్రిభు • వంబులఁ గల్గిన వీరు లెల్లరుం
బూనిక వచ్చి వాలి యను • వుల్ పరిరక్షణ సేయ నిల్చినన్
మానక యుక్కడంచి కపి • మాన్యధరిత్రి రుమా యుతంబుగన్
మానుగ నీకు నిత్తు నను • మానము మానము వానిఁ జూపుమా.

ఉ॥ నావుఁడు దుఃఖసాగరము • నం బడి మున్గి తపించుచున్న సు
గ్రీవుఁడు తత్తటంబుఁ దిల • కించి ముదంబను వార్ధిఁజొచ్చితా
నావల రాముఁగూర్చిప్లవ • గావళితోఁ దలపోయఁదగ్గ సం
భావన గల్గునంచు మతి • మంతులఁ బావని ముఖ్యమంత్రులన్.

ఉ॥ దూరముగాఁగ నింగితులఁ • దోడ్కొని పోవఁ గపీంద్రుఁ గాంచి సా
మీరి వచించు నీతలఁపు • మేవిన భావ మెఱింగినాఁడ జం
భారిసుతున్ వధింపఁ గల • యట్టి పరాక్రమ సత్త్వసంపదల్
వారికిఁ గల్గునే యని య • వారణ సంశయ మంద నేటికిన్?

హనుమ సుగ్రీవుని సంశయము దీర్చుట.

ఉ॥ ఆతని హస్త పాదముల • యందు సుదర్శన శంఖరేఖ లు
ద్ద్యోతక విశ్వ వంద్య లస • దుత్తమ పూరుష లక్షణాళి వి
ఖ్యాతము గాఁగ నున్నవి జ • గంబున నేరికిఁ గానఁ గాన ల
క్ష్మీః రుణీ విభుండె యగు • సిద్ధము నమ్ముము నా వచస్సులన్.

చ॥ త్రిపురములన్ దహించి యతి • తీవ్ర రుషా సహితుం గృతాంతు ము
న్వ్యపగత జీవుఁ జేసిన క • పర్ది కరాంచిత భీష్మ చాపమున్
ద్రపగొని రాజసూనులు శ • రంబులు వంపఁగ నెక్కువెట్టి చి
ద్రుప లొనరించు సత్త్వుఁడు చ • తుర్భుజుఁ డొక్కఁడు దక్కఁ గల్గునే?.

ఉ॥ నాజనకుండు వాయు వొక • నాడు 'కుమారక! ధాతఁగన్న పం
కేజదళాయతాక్షునకుఁ • గింకర వృత్తి గడింతు వీవు త
త్పూజయె నీకు నాకు భవ • దుఃఖము లెల్లఁ దొలంచు జన్మము
త్తేజితరీతిఁ బొల్పు' నని • తెల్పఁగ నేనును సంశయించుచున్,

ఉ॥ అప్పురుషోత్తముం దెలియు • నంగముఁ దెల్పఁడి యన్న నాతఁడున్
ముప్పు జగంబువొందు తఱిఁ • బుట్టి ప్రసన్నతఁ గానవచ్చుచోఁ

విప్పగు భక్తి చేకుఱ బ్ర • వించును ప్రేవు లకారణంబుగా
నప్పుడు తత్కృపాకరు ప • దాంబుజ పేవ యొనర్పుమా యనెన్.

ఉ॥ వానరవర్య! తద్విధమె • వర్తిలె నిప్పుడు శంకలేల? శ్రీ
జాని మహత్త్వసత్త్వముల • చంద మెఱుంగఁ దలంచి తేని ల
క్ష్యానకు లొంగకుండు తరు • సప్తక మొక్క శిలీముఖంబుచే
మానము లేక తూఱి చన • నొయ్యన నేయుట చూతమా యనన్.

చ॥ భళియని తోడునీడయగు • వాయుకుమారుని గట్టిగాఁ గవుం
గిలి గొని మోదమంది తుల • కించుచు రాముని చెంతకేగి ప్రాం
జలి ఘటియించి రండని వి • నమ్రతఁ దోడ్కొని పోయి యొక్కచో
నిలిపి నభంబు రాయు నవ • నీజములం గనిపించి యిట్లనెన్.

తే॥ ఈ మహోన్నత సాలంబు • లేడు నొక్క, యిషువుచే రంధ్రములు వహి • యించు న
వ్రబ్బి యున్నట్టి నామనో • వ్యాకులతయుఁ, దాఱునని వచియింపఁగ • దాశరథియు

క॥ ఇనసుతుకోర్కి దెలిసి మో, మున మందస్మితము చెలువు • పొలు పారఁగనె
ట్టన ధనువున గుణమెక్కిడి, ఘన తరువుల చెంత కరిగె • గజగమనుండై

సప్తసాలవర్ణనము

చ॥ యుగములు మాఱినన్ నిలుచు • నున్కి నశింపదు లోక జాలముల్
తెగు తఱియైన నీ తరులు • తీఱవు సప్త కులాచలంబులే
యుగములుగాఁగ నిల్చినవి • యంచు వచింపఁగ దగ్గ సంస్థితిన్
నెగడి మహోన్నతంబులయి • నింగిని రాయుచునుండు నెప్పుడున్.

చ॥ ఇన శశులీ మహీజ శిఖ • రేంద్రముఁగాంచి తరింపలేక చిం
తను తపమూన బ్రహ్మయు ను • దగ్ర మహోత్కట సాల సప్తకం
బును గని దచ్చిరోగ్ర దశ • ముల్ గని తెల్పఁగలేకపోవఁగా
మనుజులు దాని యున్నతిని • మానుగఁ గొల్చి వచింప నేర్తురే?

చ॥ ప్రతిదినముం బ్రతిక్షణము • భానుని వాజులు ప్రాలుమాల కి
ట్లతితర వేగముం గొని ప్ర • యాణము సేయ మఱొక్క హేతువున్
వెతకినఁ గానరాదు తరు • విస్తృతి దిక్కులఁ బర్వి పూర్ణసాం
ద్రత గొన దాని నీడ నలఁ • తం భజియింపకయుండు నిత్యమున్.

చ॥ చదలఁ జిరంబుగాఁ బొదలు • చక్కని చుక్కలు గాము లప్పరం
బు దవిలి యెల్ల దిక్కులను • పొల్పు వహించెడి విందు పూచు నొ
ప్పిదమగు పూవులే; విటప • వేధముచే వ్రణమైన మచ్చయే
యెద శశి కందటంచు వచి • యింపఁగ నొప్పెఁ దదున్నత స్థితుల్.

ఉ॥ భేదము సేయరాని ప్రధి • వీజము లందలి కొమ్మ రెమ్మలా
చ్ఛాదనసేసి వ్యోమము ది • శా వలయంబును గప్పియుంటచే
వేదములట్లు పొల్చుటను • వేలుపుఁబెద్ద హంసాయి హంసితో
మోద విహారముల్ సలుపఁ • బోలునటంచు వచింపఁగాఁ దగున్.

ఉ॥ గాలి చలింపఁగా విసరఁ • గమ్మని వాసన వీచు పుష్ప ప
త్త్రాలియుఁ బండ్లు కాయలు స • మస్తము చెట్టుల నుండి డుల్లి య
వ్వేలుపవాఁకయందు పడి • వేళమ భూమికిఁ జాటి తోయధిన్
బోలఁగఁ జేరఁగాఁ దగు స • మున్నతి నొప్పెను సప్తసాలముల్.

చ॥ కొనలు గనంగ రా వజుని • గోళములం దగదాఁటి యవ్వలన్
మొనరఁగఁ బోలు నన్న విధ • మున్ వహియించి త్రివిక్రముంబలెం
బొనరి ధరిత్రి మధ్యమునఁ • బొల్చు హిరణ్య నగంబువోలె లా
వునఁ దనుపొంది చూపులకు • భూరి భయంకరమై విరాజిలున్.

తే॥ వాలి సుగ్రీవుల మనంబు • పగిది చేవ, గలిగి. యావిశేషుని పద • గలను గూడఁ
జీల్చుకొని క్రిందికిం బోవఁ • జెనయు వేళ్లు, గలిగి మద్దు లభేద్యమై • వెలయుచుండు

తే॥ పెరిఁగి దట్టమై పరవిన • విటప చయము, భాస్కర నిరోధ శంక యా • వహిలఁజేసి
యుదయ చరమ గిరులకంటె • మున్నతిగొని, యోజనంబువిస్తృతితోడ • నొప్పుచుండె

మ॥ ఇటు లొప్పారెడు సప్తసాల నికరం • బీక్షించి రాముండు త
త్పటు బాహాబల మంత వారలకుఁ జూ • పంబూని జీవశ్రవః
పుటముల్ గింగురు వోవ నిర్జరవరుల్ • మున్నెన్నఁడున్ లేని సం
కటముం బొందఁగ నుల్లసిల్లి గుణ టం • కారంబు గావింపఁగన్.

ఉ॥ దగ్గఱ నున్నవారలును • దవ్వుల నుండెడివారు దిక్కరుల్
బెగ్గలి సొమ్మవోవ నర • వింద భవుండు దినంబు లెంచ మి
న్నొగ్గె ఫణీంద్రుఁడున్ వడఁకి • యోరకువ్రాల్చె ఫణంబు లన్నిటిన్
మ్రొగ్గతిలంగఁ బడ్డవి స • రోజ హితాశ్వము లచ్చలించుచున్.

తే॥ శత్రు సంహారకుండు దా • శరథిచాప, గుణ నినాదంబు విన్న ల • క్ష్మణుఁడుదక్కఁ
దక్కువారలు పడు నవ • స్థల వచింప, నవమతించిన చంద మే • యగునుగాదె.

తే॥ హనుమ దాదులు నిబ్బర • మంది రాము, నస్త్ర విద్యా మహత్త్వమ్మ • నరయఁగోరి
పూన్కినిలువ నాకర్ణాంత • ముగను లాగి, నీరజాక్షుండు పఱపెను • నిశిత శరము.

సాలవేధనము

ఉ॥ సాయక మంత సాల తరు • సప్తకముం దొలచేసి క్రింద స
ప్తాయత లోకముల్ దొలిచి • యవ్వల నేడగు వస్తుపాళి లే

దే యని క్రమ్మఱిల్లి వసు • ధేశు నిషంగము చేరె సప్త సం
ఖ్యాయుత ముండుచోఁ దొలిచి • యవ్వలికిం జన కేగుదెంచునే?

చ॥ జలనిధు లూర్ధ్వలోకములు • శైలములున్ బుధు లర్కవాజులున్
మఱియు మరుత్తులున్ భువన • మాతృకలున్ గ్రహరాజి యుల్కి చం
చలత భజించి యే దనెడు • సంఖ్యను గల్గుట రామబాణ మి
మ్ములఁ దొలచేసి చంపునని • పొల్పును వీడి వడంకె నయ్యెడన్.

శా॥ లోక త్రాణ పరాయణుండయిన శ్రీ • లోలుండు దుష్టాత్ములన్
జోకన్ గూల్చిచి ధర్మము న్నిలుప సు • శ్లోక స్ఫుర జ్జన్మమున్
శ్రీకారుణ్యము తోడ నొందెనని సు • గ్రీవుండు నిర్భీతి న
స్తోక ప్రాభవ భవ్య పాదముల సం • స్తోత్రించు గావించుచున్.

సుర పూజితంబులౌ • చరణాంబుజములకు, శిరము సోకఁగ మ్రొక్కి • చేమొగిడ్చి
పంచ భూతములీవ • పంకజాసనుఁడీవ, క్షీర సాగరమందు • చెలఁగు దీవ
పాపమ్ములం ద్రెంచు • పరదేవతవు నీవ, వెలుపల లోపల • వెలుఁగుదీవ
మత్పూర్వ పుణ్యక • ర్మములె యీధాసుని, కడకుఁదో డ్తెచ్చె ని • ష్కలుషహృదయ!
ఏఁ గృతార్థుఁడనైతినా • కేది కొదువ? పాపములు త్రెవ్వి పుణ్యంబు • పండె నేఁడు
రాక్షసవిరామ! భవ్యతా • రక సునామ!, సద్గుణ స్తోమ! శ్రీరామ • సమర భీమ!

చ॥ అని వినుతింప వాలి యిడు • నంగదచేఁ దపియించు వానరుల్
గని కపిరాజుపాలి కొక • కాలుఁడు నేఁటికి వచ్చెనంచు ము
ద్వననిధి మున్గి రుచ్యమగు • వారుణి నాని చెలంగి పాడి న
ర్తనములు చేసి గంతులిడి • దాఁటిరి దూఁకిరి తొంగలించుచున్.

ఉ॥ అండచయంబు లొండయి యు • గాంతము వేళ మహాగ్ని కీల లు
ద్దండతఁ గాల్పఁగా మిగిలి • తప్పిన యెమ్ములకుప్ప కైవడిన్
మెండయి దొడ్డ కొండవలె • మిక్కిలి దుందుభి యెంపగూఁడు కో
దండధరుండు కాంచెఁ దన • దారిని నెమ్మది నబ్రమందుచున్.

ఉ॥ ఇయ్యది కాలు వాహనము • నెమ్ముల కుప్పయొ? దిగ్గజం బొకం
డొయ్యనఁ గూలెనో? మకర • మొక్కటి చచ్చి కృశించి యుండెనో?
యియ్యెడ నిట్టులుండుటకు • హేతు వదెయ్యది? తెల్పఁగోరెద
నెయ్యరి! యన్న నిట్లను వ • నే చరనాథుఁడు సంతసంబునన్.

3. దుందుభి పటలము, (15)

శా॥ శాత్రవ హింసనాయత రు • ష మతి దుందుభి దానవుండు న
క్షత్రపతిం బెకల్చు సుని • శాత మహోన్నత శృంగధారియై

చిత్రతరాకృతిన్ మహిష • శీర్షముతోఁ జని మందరాద్రి నా
ఘాత్రముతోఁ బయోధిఁ బెలు • చం గలఁచెన్ హరి రోయు కోసమై.

చ॥ హరియును మ్రోలనిల్చి యిటు • లాలము చేయుట యేల యన్న నం
గర మొనరింప రమ్మనుచుఁ • గర్వురుఁ డాడఁగ నన్నుబోఁటి స
త్త్వరహితు నేల కోరెదవు? • తార గిరీంద్రము చేరి పార్వతీ
వరుని దురంబు సేయఁ బిలు • వం దగునం చసురారి పల్కఁగన్.

చ॥ వడివడి వాఁడు రుద్రభగ • వానుని శైలముఁ జేరి కొమ్ములం
బొడిచి పెకల్చి ప్రోయఁ బని • పూనుడు శూలియు మ్రోల నిల్చి నీ
వరుగు నదేమి తెల్పుమన • న య్యసురుండును సంగరానకుం
దొడఁగుమ యన్న శంకరుఁడు • దుందుభిఁగాంచి హసించి యిట్లనెన్.

ఉ॥ నీకు సమాన దోర్బలుఁడు • నిర్జరనాథుఁడు భిక్షువైన నే
నీకొను పెట్టుపొమ్మన ను • రేంద్రుని చెంతకు నేగి దైత్యుఁడున్
నాకు రణంబు నిమ్మనఁగ • నాక విభుండును గాంచి నీకు న
స్తోక భుజాగ్ర కండువునఁ • ద్రొక్కఁటయేని వచింతుఁ బ్రీతిమై.

ఆ॥ ఆహవ దోహలుండు ప్లవ • గాధిపుఁ డొక్కఁడు నా కుమారకుం
డోహరి స్వాహరిం బెనఁగ • నోపును వాలి యతండు పొమ్మనన్
దాహకువోల్కి నేగి రణ • దర్పుని వాలిని పిల్చి యాగిరీ
బాహులఁ గొమ్ములం గెలఁకి • పాదొనరింపఁగఁ దాఁకె వాలియున్.

సీ॥ వడిఁదాఁక నిరువురు • వలవల దాపల, గిరిగిరఁ దిరుగుచు • నొరయు నపుడు
వారి నేర్పుఋుపంగ • వలను గాళుండఁగఁ, బడుదురు విడుదురు • తొడరుచుండ్రు
నిలుతురు పిలుతురు • నెగయుచుఁ దిగియుచుఁ, ద్రోతురు లేతు రు • త్పుకత మొఱయఁ
బాద ఘట్టనలచే • బలువిడి యగ్నిపై. కెగసెను ధూళియు • నెగడె దిశల

తే॥ భూధరంబులు హుంకార • ములకుమాఱు, మ్రోఁగె భూస్థలివడఁకుచు • మ్రొగ్గెఁబ్రకృతి
నిలుకడం దప్పి చెలువంబు • నీఁగె వార, లెచ్చు తగ్గులు గనకిట్లు • పెచ్చు పెరుఁగ.

సీ॥ అంబువంబులు నంద • రంబు నంబుధులు నం, బుధి వేష్టితాఖిల • భూతలంబు
ధూసరావృతమయి • తోతేరకుండె ని, య్యది యది యని విర్ణ • యింపరాక
పంద్రెండు నెలలిట్లు • పేంద్రంబుగాఁ బోర, విజిగీషువౌ నగ • భేదిసుతుఁడు
ప్రోన్నత శృంగముల్ • పోఁడిమితోఁ బట్టి, యొడ్చి యొడ్చి శిరంబు • నేయునంత

తే॥ నసురుఁ దంతఁ బర్జన్య గ • ర్జానుకారి, యైన ఘన గర్జితంబు మి • న్నదరఁజేసి
నిలువ వాలియుఁ గోపంబు • నిలుపలేక, పిడుగుకైవడి నెత్తిపైఁ • బొడువ వాఁడు.

ఉ॥ దిమ్ముగొనంగ నెత్తిపయి • దెబ్బపడన్ విఱుగన్ బదమ్ములం
గమ్ములు నుగ్గుగాఁ బదియఁ • గందరలీలను పొల్చునోట ర
క్తమ్ములు గ్రమ్మి వెల్లువలు • గాఁ బ్రవహింపఁగ జీవహాని యొ
క్కుమ్మడి లేవ వజ్ర హతి • నుర్లు గిరింబలెవాఁడు డుల్లఁగన్.

చ॥ మఱియును వానిఁ బట్టి పలు • మాఱులు చామర మట్లు త్రిప్పుచున్
దిరుగుచునుండ శోణితము • దిక్కుల జిఱ్ఱునఁ జిప్పిలంగ ది
క్కరుల యొడళ్ల ధాతువుల • కాంతి వహించిన లీలఁ గ్రాలె నీ
గిరివర మెల్ల నొక్క ఘన • కింశుక వృక్షముఁబోలె భాసిలెన్.

మ॥ పటు బాహా బలశాలి వాలి యటుపై • పైఁద్రిప్పి వైవంగ నొ
క్కట మేఘంబుల దాఁటి భాను శశి న • క్షత్రప్రభా మండల
స్ఫుట భాగంబులు దాఁటి యూర్ధ్వ భువనం • బు ల్దాటి ప్రాణంబు లి
చ్చటనే నిల్వ శరీర మచ్చటఁ బడెన్ • శక్రాదు లగ్గింపఁగన్.

ఉ॥ దుందుభి విస్తుకంపెసఁగు • తోరపు దేహము ఋశ్యమూకముం
గ్రిందఁ గడంగఁగాఁ బడుడుఁ • గిన్కమహామహుఁడౌ మతంగ మౌ
నీంద్రుఁడు శాప మిచ్చె నది • యే యుపకారిగఁ గాచుచుండె న
న్నిందని సూర్యసూతి వచి • యించెను పూర్వ చరిత్ర మింపుగన్.

ఉ॥ రామవిభుండు తత్కథక • రంబు రహింపఁగ వించుఁ జాప వి
ద్యా మహనీయు లక్ష్మణు ము • దంబునఁ గాంచి యనుంగ! దీని ని
చ్ఛామతి నిందునుండి యొక • చక్కటికిం దొలగింపు మన్న ని
త్యామల శీలచిత్తుఁడు ప • దంగుళితో నెగమీఁటె మీఁటఁగన్.

చ॥ అదియును సత్యలోకమున • కవ్వలి చోటికిఁ బోయి క్రమ్మఱన్
జిదియెఁగ నచ్చటం బడియెఁ • జెచ్చెరఁ గోఁతుల మూఁకయార్చె నీ
రదము క్రియన్ రఘూత్తముఁడు • రాజిత పుష్ప వనంబుచేరి స
మ్మదమున నుండ భాస్కరుని • పుత్త్రుఁడు సన్నిధి నిల్చి ప్రేమమై.

4. ఆభరణ దర్శన పటలము. (42)

చ॥ మఱి యొక మాట దేవ! విను • మా యొకనాఁడిట మేము గుంపుగాఁ
దిరుగుచునుండ రావణుఁడు • తెక్కలియై తమ కాంతనేమొ పే
రురవడిఁ గొంచుఁ బోవునెడ • నుగ్మలి యుమ్మలికించు చీ వనో
త్కరములఁ గల్గు త్రోవలను • గాంచుచు రోదనముం బొనర్చుచున్.

మ॥ తన మార్గంబు తదీయ నాథునకు దూ • తం బోలెఁ గాన్పించుఁగా
కని కాఁబోలును భూషణావళుల స • య్యబ్జాక్షి చేలాంచలం

బున నొప్పన్ ముడివైచి జాఱ విడిచెన్ • బూర్ణాశ్రు వర్షంబుతోఁ,
గని మేమయ్యది యంతరిక్షమునఁ జి • క్కం బట్టి హస్తంబులన్

మ॥ ఒకచోఁ దాఁచితి మావిభూషలను మీ • కొప్పారఁ జూపింతు మో
పిక వీక్షింపుడు మీ సతీతిలకమౌ • పృథ్వీజవో? కావో? యం
చకలంకుండు దినేశపుత్త్రకుఁడు ప్రే • మాలాపముల్ సేయుచున్
సుకలుండౌ రఘురామ భూవరునకుం • జూపెన్ బ్రమోదంబునన్.

శా॥ సీతాదేవి విభూషణంబులఁ బరీ • క్షించెన్ నిమేషంబునన్
జేతం బగ్నిఁ గరంగు మైనముక్రియం • జెందెన్ విభూషామృత
ప్రీతిం బొందెను సొమ్మసిల్లె నని వ • ర్ణింపంగ నెట్లౌను? త
జ్జాతస్ఫీతహృదంతరస్థితి మహా • చాంచల్యముం బొందఁగన్

శా॥ నారీరత్నము నంగకంబులను వి • న్యాణంబుగా నొప్పు మం
జీరాద్యాభరణావళుల్ జనకజా • శ్లిష్టాంగముల్ జ్ఞప్తికిం
దేరం గానఁగనయ్యెఁ బాప మవి యా • ర్తిం గూర్చునే కాక పే
రారాటంబును మాన్పనేర్చునొకొ సుం • తైనన్ ధరాజానికిన్?

చ॥ ఎడయిక చేఁ గ్రహించిన మ • హీశుని తెల్విని దెచ్చె నందునా?
దుడుకున రాము జీవముల • దోరిచె నందునా? చందనంబుకై
వడి సుఖశైత్యమిచ్చెనని పల్కుదునా? కడు నుగ్రతాపమే
యిడె నన నేర్తునా? మఱియు • నేమని చెప్పుదు? నెట్లు దెల్పుదున్?

చ॥ కొసరి వచించు సీత తొడు • గుల్ రఘువర్యుఁడు ప్రేమ మూర్కొనం
గుసుమములయ్యెఁ దాల్చుటకుఁ • గోరఁగ నొప్పిన వుత్తరీయమై
విస్మృమర కాంతి యుల్లసిలి • పేరురమందున గందమట్టు లొ
ప్పెసఁగె శరీరమెల్ల రహి • యించి విరాజిలె దుప్పటంబు నాన్.

చ॥ కసుగవ నుండి యశ్రువులు • కాఱి యటం గల వస్తుజాలం
గొని వడిఁ బాఱె దేహము గ • గుర్పొడిచెన్ భరియింపరాని మో
దనమున నుబ్బి నిక్కె భుజ • దండము లయ్యెడ రామభద్రుఁ డొం
దినయది సంతసంబొ? మఱి • త్రెప్పని తాపమొ? మేని సొమ్మయో?.

మ॥ తనువెల్లన్ విషబాధ నొందు వహి సం • తాపించి శ్వాసంబుఁ బ్ర
జ్ఞను పోనాడి ధరిత్రి వ్రాలు సరసి • జాతాక్షు సుగ్రీవుఁ డౌ
య్యన వక్షంబున రోమబృందము చఱు • క్కంచూనఁ గేల్వాఁచి తొ
మ్మున కానించికొనెన్ మనమ్మున దిగు • లుప్పట్టింప దూపిల్లుచున్.

సుగ్రీవుఁడు రాముని సీతికి సంతాపించుట.

మ॥ అటు సుగ్రీవుఁ డురమ్ముపైఁ గొదువలే • కానించు కొంచున్ మహో
త్కటమౌ రాముని దుర్వ్యవస్థఁ గని చి • త్తంబందు సంతాప లం
పటుఁడై కుందుచు నిట్లనున్ రఘువరా! • పాపాత్ముఁడౌ నేను సం
కటపాటుం గలిగించినాఁడఁ దొలవుల్ • గాన్పించి నీ కియ్యెడన్.

శా॥ వేదోద్ధారక! యీ యజాండమున న • న్వేషించి నాలావు దై
త్యాదుల్ రావణ దుర్విదగ్ధుఁ దెలుఁగన్ • వ్యక్తంబుగా నీ యశః
కేదారస్థల భూసుతన్ భువన ల • క్ష్మిం దెత్తు సందేహమున్
లేదిట్లేల తపించి సొమ్మసిలె? వే • లేమ్మా జగన్నాయకా!.

మ॥ అమృతోద్ధార! పతివ్రతానియమముల్ • వ్యక్తీకరింపంగ జ
న్మము తాఁ గాంచిన లోకమాత భయ కం • పంబుల్ వెసం జెంద నొ
ప్పమి గావించిన నీచ రావణ శిరో • బాహార్గళుల్ గాక లో
కములున్ నీయొక బాణ సంహతికి ల • క్ష్యంబైనఁ గాఁజాలునే?.

మ॥ భువనోద్ధారక! యింద యుఁడును మహా • వీర్య ప్రతాపంబునన్
దివిజుల్ మెచ్చఁగ లంక యేటికి జగ • ద్బృందంబు శోధించి దా
నవ రాజన్యుల మస్తకంబులను చూ • ర్ణం బాటి నీదేవి నీ
వవు మేల్మేలనఁ దెత్తు సేవకుని కా • ర్యం బిద్దె వీక్షింపుమా.

ఉ॥ దానవ మర్దనా! భవ దు • దార గుణంబులఁ గొల్చి నిల్చి నీ
యానతి సేయు నెయ్యుర, మ • హార్య పరాక్రమ శోభితుండు స
మ్మానితుఁడైన లక్ష్మణుఁడు, • మస్తక మందు జగమ్ముతాల్చు నీ
యానను: నిన్ను నీవ యిటు • లక్కట చూచెద యల్ప దృష్టితో?

మ॥ తమ సామర్థ్యము తామె చెప్పుకొన రు • ద్యత్ప్రీతిమై సజ్జనుల్
తమ కార్యంబులఁ బట్టి లోకమె గురు • త్వంబున్ గనన్నేర్చు ధ
ర్మము నీవేకద నిన్ను గాకితర ధ • ర్మంబుల్ భువిం గల్గునే?
భ్రమలం బొందుచు నుమ్మలింపఁదగునే • భ్రాంతాత్మ చందంబునన్?.

చ॥ అకలుష వాగ్విశారద! పు • రారియు బ్రహ్మయు విష్ణుఁడ్రవుం
దొకటిగఁ జేరుచో సమత • యొప్పగుచుండునుగాని వార లొ
క్కొకరుగ వేఱువేఱయిన • నొప్పరు నీకు సమాన సత్త్వులై
వికచ జలేజనేత్ర! యిటు • వీఱిఁడి పోల్కిఁ దపింపఁబోలునే?.

ఉ॥ కాంచన చిత్ర పంకరుహ • కార్ముక! నా కుఱుకోర్కి యిప్పుడే
కాంచక చేయుమా యనుచుఁ • గోరుటలేదు విలంబనంబు లే

కంచిత లీల నేగ యసు • రాధిపుచే నగచాట్ల నొంది శో
కించెడు దేవి బంది దొలఁ • గింతము లెమ్మని పల్కునంతటన్.

క॥ రాముఁ డొక విధమునన్ మూ, ర్ఛా మేఘము తొలఁగఁ దేఱి • ప్రబ్బిన బాష్ప
స్తోమము వెలియంగడుగా, రామున సుగ్రీవుఁ గాంచి • క్రచ్ఛఱ ననియెన్.

శ్రీ రా ము ని ని ర్వే ద ము.

ఉ॥ పాపుఁడనైన యేను నొక • పర్వత సన్నిభ చాప మూని పె
ల్లోపిన శౌర్యశాలివలె • నుర్వరఁ బ్రాణముతోడ నుండ దు
ష్ప్రాప దురంత దుఃఖముల • వఁదురి జానకి భూషణంబులన్
దూపిలి దూసె నా బ్రతుకు • దుర్భర భారము గాదె భూమికిన్?.

చ॥ అలఘు పతివ్రతా గుణము • లారసి గౌరవకీర్తులన్ మహిం
జెలఁగిన స్త్రీలపట్ల నిటు • చేసిన వారలు పూర్వమెవ్వరేఁ
గలరొకొ? దేవియట్లు కడ • గండ్లను పొందుచు నుండ నే శిలా
తల గిరి కాననంబుల వృ • థాతిరుగాడుచునుంటిఁ జెల్లరే!

ఉ॥ దారిని పోవువారయిన • దగ్గఱి చామళ్ల కెద్ది యేని యొ
ద్దారము సేయువారల న • దంపఁగఁ బ్రాణము లిచ్చియైన మేల్
కూరుచువారు సద్గుణులు; • కోరిక దిక్కుగ జీవగఱ్ఱగా
వారక నన్నె నమ్మిన సు • భాసినిఁ గావఁగలేక యుండితిన్.

మ॥ గుణ సంపన్నులు మత్కులోద్భవులు కా • కుత్స్థుల్ పయోరాశినే
కణఁకం ద్రవ్విరి గంగఁ దెచ్చిరి యశః • కార్యంబులం జేసి ధర్మ సం
చణతం జింకలు దువ్వలొక్కదొన ని • చ్చన్నీరు ద్రావించి రేఁ
బణఁతిన్ సద్గుణ సంయుతన్ సతిని గా • వన్లేక య్యుంటింగదా?.

చ॥ స్థిరుఁడగు ధర్మరాజునకుఁ • జేరఁగ శక్యముగాని వీరు శం
బరుఁ దునుమాడి యింద్రు దుర • వస్థలఁ బాపిన రాజుపట్టినై
గురుతర దుఃఖపాత్రమగు • గోడు గొహారు భరించి దానితో
శరములు చాపముల్ బరువు • చాలక మోయుచునుంటిఁ జెల్లరే!.

చ॥ జనకుని సత్యవాక్కునకు • జాఱుడు గల్గుట యొప్పదంచు నె
మ్మనమున నెంచి రాజ్యము శ • మంబున వీడి యరణ్య సీమకుం
దనియఁగ వచ్చి యిందు సహ • ధర్మిణిఁ గోల్పడి శాశ్వతంపు నిం
దను జను లీసడింపఁ దలఁ • దాల్చితి నెట్లు తొలంచుకొందునో?.

తే॥ ఇట్లు దుఃఖించి పసచెడి • యెన్నరాని, శోక వేదనాహతుఁడయి • సొమ్మసిల్లు
రామచంద్రుని వానర • రాజు దుఃఖ, వారిరాశి తీరము చేర్చి • యూఱడించె.

ఉ॥ నీ యుపచారవాక్యముల • నీఁగితి దుఃఖ మొకింత మిత్రమా!
పాయఁగ నెంచినాఁడఁ దను • బంధము వేతొక త్రోవ లేదు నా
కీ యెడ గడ్డునింద సమ • యింపఁగ, నీకొనరించు పంతమున్
మాయక తీర్చి యవ్వల స • మాహిత చిత్తుఁడనై మరించెదన్.

హనుమంతుఁడు కర్తవ్యముం దెలుపుట.

క॥ అని రఘురాముఁడు పలుకఁగ, విని మారుతి కేలు మొగిచి • వినయ నమితుఁడై
జనపాలక! యొక మనవిని, వినవలతును జరుగవలయు • విధ మోపికమై.

తే॥ మొదటఁ గ్రూరకర్ముని వాలి • సదమదంబు, సేసి భాస్కర పుత్త్రుఁ గి • ష్కింధ నిలిపి
యసదృశంబగు ప్లవగ సై • న్యంబు గూర్చ, కున్న దైత్యుల తావు రో • యుట కడింది.

క॥ దైత్యులకు నెలవు ధరనో? య, ధిత్యకలనో? నాగముననో? • దివినో? యెటనో?
సత్యముగ నెఱుఁగలేమయ, గత్యముగా వలయు వెదుకఁ • గపి సైన్యంబుల్.

మ॥ క్షణకాలంబునఁ జుట్ట నేరుతురు లో • కంబెల్ల నిష్టారముల్
చణులై కూర్తురు పూర్వకర్మవలె హిం • సల్ చేయ నేతెంత్రు దు
ర్గణు లెల్లెల్లొ తొలంగుచుందురు మహా • ఘోరాపదల్ వోవు ధో
రణి వారేగు పథంబు లా కుటిల చ • ర్యల్ కాంచ దుస్సాధ్యముల్.

ఉ॥ అంచిత రీతిమై జగము • లన్ని యొ కేవరి నివ్వటిల్లగా
లించి మహీజఁ గానఁగ వ • లెన్ బరి దప్పి యొకొక్కచోటె శో
ధించుచుఁ బోవుచో వితగఁ • ద్రిప్పటగాక ఫలంబు లేదు యో
చించఁగ నేండ్లు పూండ్లు కడ • చెల్లును మీరుఁ దలంచి చూడుఁడీ

ఉ॥ వానరసేన కల్పమున • వారిధి పొంగిన రీతి లోకమున్
బూనిక గప్పఁగాఁ గలదు • పూర్తిగ దెబ్బది వెల్వ లుండు నం
భోనిధిఁ ద్రావఁగాఁ జగముఁ • బోఁడిమితోఁ దలక్రిందు సేయఁగా
నైనను చాలియుండు భవ • దాజ్ఞ శిరంబునఁ దాల్చి నిచ్చలుఁ.

ఉ॥ కావునఁ దొల్త వాలిఁ గడఁ • కన్ వధియించి యనంతరంబు మీ
దేవిని రోయఁబూనఁగ వి • ధించుట కార్య మటంచు నెంచెదన్
దేవ! యనంగ శాంతినిధి • ధీరుఁడు రాముఁడు మంచిదంచు సం
భావన సేసి నేఁడె చని • వాలిని గూల్తము రండు లెండనన్.

సీ॥ భయద నేత్రంబుల • వఱలు శరభ మొండు, కడిమి నొప్పారు వ్యా • ఘ్రములు రెండు
గమన కౌశల మొప్పు • గజములు రెండు ప, రాక్రమ స్థిర మృగ • రాజ యుగళి

త్రోవఁ జన్నట్లు సు • గ్రీవుండు నల నీల, తార మారుతులు ను • దారగుణులు
రామలక్ష్మణులును • రాజిల్లఁ గదళీ ర, సాల తమాల తా • క్కోలసాల

తే॥ వట పనస సుర పున్నాగ • బదరికాది, తరువు లేలాది లతికా ప్ర • తతుల క్రమ్మి
యున్న చరియల మార్గాన • నుద్ధతిమెయి, నేడుగురు కూడి వెడలినా • రెసక మెసఁగ.

సీ॥ ఆమార్గ మందెల్ల • హరిణాక్షులై నట్టి, హరికాంత లూఁగు ను • య్యాల లుండు
నుయ్యెల లేని చో • ట్లొప్పుగాఁ జందన, తరులచే నిబిడమౌ • చరియ లుండుఁ
జరియలు లేనిదే • శముల మేఘావృత, మగు ఘనగిరి శిఖ • రాళి యుండు
ఘనగిరి శిఖరముల్ • గలుగని చోటులఁ, దావులు వెదజల్లు • తీవ లుండు

తే॥ తీవ లల్లిబిల్లిక గల • త్రోవలుండుఁ, ద్రోవలందు విశ్రాంతికై • తోఁట లుండుఁ
దోఁటలం దొడ్డ డిగ్గియల్ • దోఁచుచుండుఁ, డిగ్గియల హరిణంబులు డిగ్గుచుండు.

తే॥ అద్రు లెక్కునప్పుడు దిగు • నపుడు సహజ, వరరుతము సేయు గండ భే • రుండములలి
రామలక్ష్మణుల్ వీరహ • ర్యక్షభంగి, నడచినారలు తోడి వా • నరులతోడ.

సీ॥ కాకుత్స్థవర్యుల • కపికులోత్తంసుల, గమన వేగమునకుఁ • గరులు బెదరె
జీమూతసంఘముల్ • చెదరెఁ దుంపురులు చిం, దర వందరై వసుం • ధరను రాలె
సురపొన్న వృక్షముల్ • సొంపారఁ బెరిఁగిన, చటియల నురగముల్ • పరుగులెత్తె
శరభ శార్దూల కేసరి • భల్లుక, గవయాదులును భీతిఁ • దవిలి పాతె

తే॥ వానివేగాన విఱిగిన • పాదపములఁ, దేనెతెట్టెలు చితికి ధా • త్రిని స్రవింపఁ
బోవుత్రోవ యెల్లెడఁ జాల • బురదయగుచు, నడవ సులభంబుగాక జా • ఱుడుగ నుండె.

తే॥ పద్మరాగ మణి ప్రభా • పటలి పరవి, మండుచున్న కొండలఁ బోలె • మలసె గిరులు
వానిఁ జల్లార్ప జలదముల్ • ప్రబ్బు కరణి, రాఘవుల దేహకాంతులు • క్రాలుచుండె.

ఉ॥ పాలు వియన్నదీ జలము • పర్వత సానువులందు ద్రోణులన్
బాలుఁ బొలంబులందు గల • పైరుల కందలి మీలు చాలుగన్
బాలు ఘురంబులన్ బొడువఁ • బాలు మదావళపాళి వెన్నులం
బాలుఁ బతత్రి బృందములు • పాదప శాఖలఁ బాలుఁ గోఁతులున్.

సీ॥ ఏలా లతాజాల • డోలాసమాలోల, ఫల వాసనలు సుర • పాళిఁ దివుచు
మకరంద నిష్యంద • మలయజ సాను ని, ర్ఝరములు నక్షత్ర • సమితిఁ దివుచు
బహురత్న జాత ప్ర • భా మరీచీ జాల, మింద్రచాపంబుల • నేచి తివుచుఁ
బటుతరవిస్ఫుట • స్ఫటిక శిలాతల, సందోహములు బాల • చంద్రుఁ దివుచు

తే॥ విరులగుత్తులు గ్రహకాంతి • విరియఁ దివుచు, సాంద్రగుల్మముల్ మేఘసం • చయముఁ దివుచు
వృక్ష సంతానములు మిన్ను • ప్రీలఁ దివుచు, రమ్యతమమైన యవ్వన • రాజమందు,

మ॥ కమనీయంబుగ నిట్టు లుల్లసిలు త • త్కాంతార మార్గంబునన్
శ్రమ లెక్కింపక పోయి స్వర్ణమయమౌ • స్వర్గంబె యచ్చోటికిన్
సుమనో రాజసుతుండు తెచ్చెననఁగా • శోభిల్లు కిష్కింధ మో
దము పెంపారఁగ డాసి చేయఁదగు చం • దంబున్ విచారించుచున్.

5. వా లి వ ధ ప ట ల ము. (153)

చ॥ అరి బల మర్దనుండు సుగు • ణాఢ్యుఁడు రాముఁడు కొంత సేపు క్ర
చ్చఱఁ దలపోసి యర్కసుతు • నాదటఁ గాంచి బలీముఖేంద్రః నీ
వరమర లేక వాలిని ర • ణావని కామికతోడఁ బిల్చి సం
గర మొనరింపు మొక్క విశి • ఖంబునఁ గూల్చెదవవ్వనుండియేన్.

ఉ॥ నావుడు మేలుమేలని ఘ • నంబగు నూహమటంచు నుబ్బి సు
గ్రీవుఁడు సింహనాద మొన • రించెఁ బయోధులు పుల్లగిల్ల మే
ఘావళి సిగ్గిలంగ నమ • రాలి కలంగ జనంబు క్రుంగ ది
గ్భూవలయంబు పిక్కటిల • వ్యోమము మిక్కిలి బూరటిల్లఁగన్.

సీ॥ రమ్మెదిరించి పో • రఁగ సమరంబున, నంతకాంతికమున • కనుపువాఁడ
నని యాడుగఱచి భు • జాస్ఫాలనమ్మొగిఁ, జేయఁ దద్రవము కి • ష్కింధయందు
దడిమంబునం బాల • కడలికై వడి నిద్ర, సెందిన యవ్వాలి • చెవులఁ జొరఁగఁ
గరిరాజు గీఁక కే • సరి విని కోపాన, లేచు కై వడి వాలి • లేచి నిలిచి

తే॥ తమ్ముఁ డాజి కాయితమయి • దాసి సింహ, నాద మొనరించె నని పెద్ద • నవ్వునవ్వె
నా నగవుచేత నొకపరి • యదరె నగరు, పరిజనంబులు వానర • వరులు బెదర,

మ॥ లయకాలంబున వారిరాశి తరఁగల్ • ఱంపిల్లఁగా లేచు నా
ప్పయి తల్పంబున వాలి లేచి చల మే • పారన్ ధరన్ దాఁచెఁ ద
ద్పయదాఘాతముచే గిరీంద్రము దిగం • బాఱెన్ మహీజాత సం
చయముల్ దొర్లె భుజంబులన్ విదురుపన్ • జండాళుగ ప్రోద్ధతిన్.

శా॥ క్రోధావేశముచేత రోమతతి గ • గ్గుర్పొందె నందుండి నీ
రోధ ప్రక్రియఁ జిట్లి పెట్లి వెడలెన్ • రూక్షంబుగా నిప్పుకల్
వేధోండంబు పడంక మిడ్గుఱులు ప • ర్వెన్ నేత్రయుగ్మంబునన్
బాధించెం దవ ధూమమట్లు పొగ ధు • వ్యాప్తంబుచే స్వర్గమున్.

చ॥ కరతలము ల్వడిం జఱచు • కర్కశ నాదము భూమి మోయు ది
క్కరులకు భీతిఁ గూర్చె గిరి • కందరముల్ మఱుమ్రోతఁ బేర్చెఁ బ్ర
స్తరములు దొర్లి పేరులివు • దందడిచే జలదంపు గర్జనల్
కొఱవడెఁ బ్రాణికోటి కల • గుండు వహించెఁ జగంబు కంపిలెన్.

తే॥ అధమ! వచ్చితి వచ్చితి • ననెడి వీర, వాక్యములు దిక్కులకు విన • వచ్చె నదరి
నిలువ శీర్షక శిఖరంబు • నెగడి తగిలి, ఋక్షజాలంబు పలపల • క్రిదరాలె.

సీ॥ నడతెంచు వేగాన • నదరిన పెనుగాలి, వీవఁ గిరిశ్రేణి • పెల్లగిల్లి
దెసల కొనల దాఁక • విసరుకొనుచుఁ బోయి, ధరణి దద్దరిలంగ • దొరలి పడియె
శ్వేత రోమంబుల • చివరల వెడలిన, యదరు లజాండ కు • డ్యముల మూసె
మిత్తికన్నులు మిఱు • మిట్లు గొల్పెను తెలి, గంటులు పఱచిరి • గతులు దప్పి

తే॥ పండ్లు పటపట గీఁటఁగా • వఱలు నగ్ని, కణము లశనిపాతమువోలెఁ • గడలఁ జెదరెఁ
బుజము లప్పళింపఁగ బాహు • పురుల రాలు, రత్నములు మెఱుపులక్రియ • రాలుచుండె

చ॥ నరులును వారిధుల్ సురలు • నాగులు భూతగణంబు తత్త్వముల్
ధరణియు నాసిరిల్లు తటిఁ • దార్కొను చండతరాగ్నివోలెఁ జూ
పఱుకుఁ గనంబడెన్ భయము • భ్రాంతియుఁ గొల్పుచుఁ బూర్వమందు తాఁ
దరిచిన పాలవెల్లి బెడి • దంబుగఁ బుట్టు విషంబు కైవడిన్.

తార వాలికి హితోక్తులు పలుకుట

తే॥ తార తిలకినీ తిలకంబు • తనదు భర్త, కనుల నుండి నిప్పుకలు మొ • గంబునుండి
పొగయు వెలువడి మేనిని • ముంగురులను, కాల్చుచుండ నడ్డమువచ్చి • కరమువట్టె.

తే॥ మగువ! విడువుము యడ్డగిం • పకుము నన్ను, బలిమి ననికిఁ బిల్చిన ప్రొద్దు • పట్టిఁ బట్టి
జలధివలెఁ ద్రచ్చి తజ్జీవ • ములను గ్రోలి, వేగ మరలెద ననవుడు • వెలఁది పలికె.

మ॥ జయశాలీ! భవదీయ దోర్బలము నో • ర్చన్నేక యల్లాడి దు
ర్నయ చిత్తంబునఁ బాఱువాఁడు నవ స • త్త్వంబొందఁగాలేదు వి
స్మయమా నూతన జన్మమొందఁడును భా • స్వత్పుత్త్రిఁ డిప్పేళ ని
ర్భయుఁడై రా బలశాలి యొక్కరుని తో • డ్పాటుండు నిక్కంబుగన్.

చ॥ అన వికటంబుగా నగి సు • రాధిప పుత్త్రుఁడు పల్కెఁ దొయ్యలీ!
వినుము త్రిలోకజీవు లాక • పెట్టె నెదిర్చినఁ గొప్పరించి యు
క్కునఁ బరిమార్తుఁ దారసిలి • క్రుంగక నిల్చిన శూరుఁ డొక్కఁ డిం
దనుకను వింటివేమి? విత • థంబుగ భీతిలనేల చెప్పుమా?

సీ॥ మందరశైలంబు • మంథానముగఁ బాఁప, తేఁడు దిట్టపుఁదరి • త్రాడుగాఁగ
చక్రి పీఠంబుగాఁ • జంద్రుండు తరికంబ, ముగ నుంచుకొని దేవ • పూర్వదేవ
బృందంబు క్షీరవా • ర్ధిని చిల్కి యలసిన, తటి నొక్కఁడన పట్టి • తరిచి సుధను
వారి కొసంగు నా • బీరంబు మఱవంగఁ, దగినదే? నీకుఁ జం • దన సుగంధి!

తే॥ దేవ దానవు లెదిరించి • దీలుపడిరి, ప్రాణిఁ బ్రాణంబులను వేఱు • పఱచు యముఁడు
నా యభిధ విన్న గడగడ • నదుఁకువాఁడు, పోర నాతోడ నెవ్వాఁడు • పూనువాఁడు?

చ॥ అటు లోకవేళ మందమతి • యై యొకరుం డెదిరించెనేని యు
త్కట తపమూని మేలిమిని • గాంచు వరంబున శత్రుదేహ వి
స్ఫుట పటు సత్త్వమం దరులు • స్రుక్క సగంబు బలంబు చెందు న
న్నట నెదురొడ్డువాఁడు ఫల • మేమి గడించును? చింత యేటికిన్?.

తే॥ వాలి యిటు పల్క విని తార • ప్రాణనాథ!, రామచంద్రుండు దశరథ • రాజసుతుఁడు
రవిజ మిత్రుఁడై నిను చంపఁ • బ్రతినచేసె, ననుచు హితులచే వింటి నేఁ • ననుచు నతఁడు

వాలితారకు శ్రీరాము గుణము లభివర్ణించుట

ఉ॥ పాపిని! యేమి పల్కితివి? • బంధములం దెగఁ గోయలేని బా
ధా పరితప్త దేహులకు • ధర్మపథంబు గమించి చూపు ల
క్ష్మీపతి కిట్లనర్హమగు • చెట్టలు గట్టెదవేమి? యిట్టి నీ
పాపము వోవ నింక నొక • ప్రాచితముం గలదేమి? వెంగలీ.

చ॥ ఇహపర సౌఖ్యమున్ తనర • నిచ్చు ముకుందున కిట్లు సేఁత ము
ద్వహ మొకొ? గౌరవార్హ మొకొ? • తత్కృతి లాభకరంబొ? ప్రేమయున్
సహనము రూపుగా సకల • జంతువులన్ బరిరక్ష సేసి లో
క హితము గోరు ధర్మమె స్వ • కర్మ మడఁచుకొనంగఁ జూచునే?

చ॥ జనకుని సత్యవాక్యునిగఁ • జల్ప విమాతృ నిదేశ మూని వ
ర్ణన మొనరింపలేని కరు • ణామతిఁ దత్ప్రియసూతికిన్ స్వమే
దిని విడిపించి కానలకుఁ • దృప్తిగ వచ్చిన యుత్తమోత్తమున్
దనియ నుతింప కిట్లు నడి • దార్చెడు ప్రల్లద మాడఁగూడునే?

ఉ॥ అండములెల్ల నొక్కటయి • యాజి నెదిర్చినఁ గేలఁ బూను కో
దండ సహాయుఁడై విజయ • తామరసానన చెట్టఁబట్టు ను
ద్దండుఁ డనన్య సామ్య గుణ • ధాముఁడు రాముఁడు పేరు నూరు లే
కుండెడు నీచుతోఁ జెలిమి • యొప్పుగఁజేయునె మత్తకాశినీ!.

చ॥ అనుజులకంటె వేఱయిన • ప్రాణము లేదని యెంచి వారితో
నెనరునఁ గూడి వర్తిలు వి • నీతుఁడు కారుణికుండు నాదు వే
ల్పునగు రఘుప్రభుండు తన • పూజ్యత మాయఁగ నేనుఁ దమ్ముఁడున్
మొనసినవేళ మధ్య శర • ముఖా దెక నెక్కెడునేమి? కోమలీ!.

చ॥ క్షితి మిట నుండు మియ్యదన • చయ్యన నేఁజని ఘోర సంగరాం
గణమున వాని క్రొవ్వడఁగఁ • గాఁ జదియించి యసుప్రజం బవా
రణగతిఁ బారణల్ సలిపి • క్రచ్చుఱ తోడుగ వచ్చినట్టి దు
ర్గుణులకు భంగపాటు నొడఁ • గూర్చెద వచ్చెదఁ జింత దక్కుమా.

చ॥ అనవుడు భర్తమాట కెదు • రాడ కుదార కపీంద్రుదార తా
ర నిలిచె వాలి యుత్సుకతఁ • గ్రన్నన బాహువు లుబ్బఁ బూర్వ ది
గ్ఘన గిరి మీఁద దోఁచు రవి • కైవడిఁ గ్రాలి మహోగ్ర చండ కో
పనుఁడయి దుర్నిరీక్ష్యగతి • వాలి కసంబడెఁ దన్మహాద్రిపై.

చ॥ భుజబల దార్ఢ్యమందు పెను • పోఁడిమినొందు గిరీంద్రుఁ బోలు నిం
ద్రజుఁడు, నిశాచరేంద్రుని మ • దం బడఁగింపఁగఁ బూని గుంజ న
క్కజముగఁ బుట్టు నా నరము • గ ప్రభు సంచునఁ గాంచువారలున్
గజగజలాడ వచ్చెఁ దమ • కంబున నర్కజుఁ డున్నచోటికిన్.

వాలి సుగ్రీవుల సమరము.

ఉ॥ గర్జిలు తమ్ముఁ గాంచి ఘన • గర్జన చేసె సురేంద్రసూతి త
ద్గర్జ త్రివిక్రమేశుని ప • దంబు పెరింగిన యట్లు లోకముల్
దుర్జయలీల నుగ్రముగ • దూఁటెను మేఘ సమూహమెల వి
స్ఫూర్జిత రీతిగాఁ బిడుగు • పుంజములన్ వడి రాల్చె నెల్లెడన్.

ఉ॥ అప్పుడు రాఘవుండు తన • యర్మిలి తమ్ముని గాంచి యిట్లనున్
దప్పక చూడు నాగ విబు • ధ ప్రకరంబులు రాక్షసాళి నీ
ర్కప్పయు మేఘరాజియు మ • రుత్తులయాగ్ని మతేవియేని యీ
యొప్పగు మేనితో సమత • యొప్పునె? భీకరదేహి వీఁడనఘా.

చ॥ అవరజుఁ డిట్లనున్ వినతి • నార్య! విభాకరసూతి జ్యేష్ఠు నా
యువుఁ గొనఁ గ్రూరకాలుని స • ముద్ధతిఁ దోఁచ్కని వచ్చె నేఁడు సం
ప్లవగతి సంగరంబు బెడి • దంబుగఁ బూనినవాఁడు కాఁడ యీ
ప్లవగుఁ డటంచు నా మనము • పాయని వేదన నొందు నిత్తఱిన్.

ఉ॥ చిత్తజరూప! ధర్మము నశింపఁగ న • మ్మిగ మాయ చెయ్యలన్
జిత్తమ చేర్చు బాలిశుని • శిష్టులు నమ్మఁగరాదు నమ్మికో
లుత్తమ రీతికాదు తన • యుల్లమునందు విరోధి వోలె ను
న్మత్తుఁడు జ్యేష్ఠుఁ జంప జత • నం బొనరించె నిఁకెట్లు నమ్మటల్?

చ॥ అను తనతమ్మ మోముఁగని • యార్యుఁడు పల్కను లక్ష్మణా! వివే
చన మొక యింతలేని మృగ • జాతుల శీలముఁ గూర్చియిట్లు చిం
తన మొనరింపఁగూడ దొక • తల్లి కుమారులలోనఁ దమ్మ లె
ల్లను తమ యన్నజాడల మె • లంగినచో భరతుం దెలర్చునే?

ఉ॥ చాప కిణాంక సుందర భు • జా! భువి శిష్టులు కొందఱే సుమీ
పాపులె పల్వు రుందుదురు • బాళి యెలర్చిన చోట సద్గుణా

పాపమె గాంచుచుంట గుణి • పద్ధతి యట్టుల గాకయున్న ని
ష్పాపులు లోకమందుగల • వారొకొ సూక్ష్మమతిన్ గ్రహించినన్?

తే॥ దలియురగు రామలక్ష్మణ • ప్రభువులిట్లు మాటలాడుచు నుండఁగా • మంచుఁగొండ
అట్లు దిగ్గజంబులపోల్కి • నర్కశక్ర పుత్త్రులిరువురు పోరాడఁ • బూనినారు.

ఉ॥ కొండయుఁగొండ డీకొనిన • కోపున నొప్పి బలంబు హింసయున్
దండితనంబు గల్గిన యు • దగ్ర మృగేంద్ర యుగంబు కైవడిన్
జండతరంబుగాఁ దిరిగి • సాటెకుఁ గుమ్మరి దోర్బలంబునన్
మెండుగఁ ద్రిప్పుసారె కర • ణిన్ గుదిచుట్టుచుఁ బోరి రుద్ధతిన్.

చ॥ తొడలు తొడల్ పెనంచి భుజ • తుండములన్ మెలివైచి దంత ము
గ్గడువుగఁ బోరురీతిఁ దద • కట్టుచు దూఁటుచు ముష్టి పోటులన్
దొడఁకక చెంగుచున్ మరల • దూఁకుచుఁ బట్టుచుఁ బట్టు వీడుచున్
బెడమఱఁ ద్రిప్పుచున్ మెఱసి • బెట్టిదులై వడిఁ బోరి రిర్వురున్

చ॥ భుజ బల వీర్య సంపదలఁ • బొల్చిన భీకరమూర్తు లేక గ
ర్వ జనితు లొక్క కాంతకయి • పట్టుగఁ బోరుట చూడ మున్ను బే
రజమున వచ్చు నచ్చర క • రంబు గ్రహింపఁ జలంబు మీఱి పె
చ్చు జతన పోరు సుందు నుప • సుందుని పోలిరి వార లయ్యెడన్.

చ॥ జలనిధు లొండొకళ్లఁ బెలు • చన్ సరిపోరుట రెండు మేరువుల్
తలకొని మించి డీకొనుట • దర్పము రోషము మాఱుకొంట యి
య్యిలఁ గనలేనివార మిఁక • నే త్రెఱ వాలియు సూర్యసూతియున్
మలయుచుఁ బోరుచుంట కుప • మానము తెల్పఁగఁజాల మియ్యెడన్

ఉ॥ వానర నాథు నేత్రముల • వారక వెల్వడు విస్ఫులింగ సం
తానముచేఁ బయోదములు • తాఱెను కొండలు మండె దిక్కరుల్
పూనె వడంకు నాకులును • పూర్వభయంబున డాఁగఁబాఱె నా
రూనములై చతుర్విధము • లొప్పిన భూస్థలి వీడెఁ దద్గతుల్.

ఉ॥ వారు మహేంద్రలోకమున • వారొ? ధరాధర సాను భూమిపై
వారొ? ధరిత్రిపై పటలు • వారొ? దిగంతములందు నిల్చు వా
రో? రహి సమ్ముఖానఁ గల • రో? యని చూపఱు భ్రాంతి నొంద వి
స్ఫార జిగీషులై డిగులు • వాఱక నమ్మికఁ బోరి రుద్ధతిన్.

చ॥ కఱచుచు రక్కఁగొంచుఁ బెను గాయములన్ రుధిరంబు కాల్వలై
వఱలఁగ వార్ధు లొండొకటి • పైకొని సేసెడు మ్రోఁత కైదు పా

క్ఖలుచుచు ముష్టిఘాతముల • యారవము ల్లయకాలమందు మ
బ్బులిమిన లీలఁ గ్రాలఁగ మ • హోన్నతులై యెసరేఁగి రయ్యెడన్

ఉ॥ వారితరేత రాహతుల • వాఁడి నఖంబులఁ బంటి కాటులన్
బోర వపుక్షతంబులను • బోరన రక్తము చిమ్మి మిన్ను వి
స్తారము తోఁగఁ జేయు నదు • జాలము భౌమునిపోలె, సాంద్ర సాం
ధ్యారుణ శోభితంబయిన • యంబరముంబలె నొప్పె మేఘముల్.

సీ॥ కొలిమి నెత్తినగఁ గ్రాఁ • గుడు లోహమును దాకఁ, బెట్టి సమ్మెటతోడఁ • గొట్టునంతఁ
జిటపటమని దెసల్ • చెదరు మిడుంగుల, కరణి నిప్పుక లెల్ల • కడల బెరయ
నిరువుర భుజముల • నిరువురు పిడికిళ్లఁ, దాడింత్రు ఘన నినా • దంబు లెగయ
మరములతోడఁ ద్రో • యుదురు పాదములతోఁ, దన్నుచుందురు మరుహ • స్తములతోడ

తే॥ బొడుతు రఱతురు తరుబృంద • ములను పెఱికి, వైతు రద్రులఁ బెకలించి • వైచుచుంద్ర
బెదర నార్పుటింతురు కోప • వీక్షణములఁ, గాంచుచుందురు లోకముల్ • కలఁతఁజెంద

సీ॥ పైకెత్తుదురు పట్టి • పాఱవైతురు త్రొబ్బి, గాన్పింతు రురమున • గాఢ ముష్టి
లొక్కిగాఁ బొడుతురు • లోఁగొన సవ్యాప, సవ్యపద్ధతులఁ గే • సరుల సరణి
నరికట్టుదురు వెన్క • కరుగుదు రొండొరుల్, పెనవడి పడుదురు • పృథివి యదర
త్రొమ్ముతోఁ కంజొట్టి • యెమ్ములు పొడిగాఁగ, లాగుచుఁ గాళ్లతో • లాగిత్రోతు

ఆ॥ రీఁటెతోడఁ బొడుచు • వాటాన ఖర నఖ, రములు నెత్తురొలుక • నక్కచుందు
రలసి సొలసి లేచి • యలవు బలంబును, చలము మీఱ రణము • సలుపుచుంద్రు.

ఉ॥ భూమిని పాదుకొన్న తరు • వుల్ శిలలుం బొడిగా ధరాధర
స్తోమము సర్వవస్తువులు • స్రుక్కక వైవఁద నొండొకండు పై
వ్యోమమునందె నుగ్గయి ప • యోధిని దిక్కులఁ జేర వారు సం
స్తోమము దక్క కొక్కరును • చిక్కక పోరిరి భీకరంబుగన్.

ఉ॥ పూచి రహించు మోదుగుల • పొల్పున దేహములొప్ప నిర్వురున్
బూఁచి చలంబు పెంపఱక • పోరఁగ నెండిన భూజ పుంజముల్
పూచిక లున్న కాన దవ • ముంబలె రోమములందు వహ్నియుం
దోఁచె సురల్ వడంకి పలు • త్రోవలఁ బాఱిరి తక్కలేటికిన్?.

ఉ॥ వీరులు వానరాధిపులు • విక్రమసంపద సొంపుపెంపఁగాఁ
బోరొనరించుచుండఁ బటు • భూరి భుజా బల శీలి వాలి క్రో
ధారుణ లోచనుండయి గ • జాధిప సింగము నొంచుకై వడిన్
క్రూరముగా నలంచి పడిఁ • గొట్టె మనస్థితి సంచలింపఁగన్.

మ॥ ఘన దర్పంబున వాలి వాలి పెనుని • ర్ఘాతంబు నాఁ వ్రేయ నొ
చ్చిన సుగ్రీవుఁడు పాఱి వచ్చిపడుచుఁ • జింతాకుల స్వాంతుఁడై
యిన వంశోత్తముఁ గాంచి దీనుఁడయి న • న్నిట్లేల సేయంగ నీ
వన శ్రీరాముఁడు లోన నొచ్చుకొని యి • ట్లాడెన్ దయాసాంద్రుఁడై.

సీ॥ ఖేద మొందకుము సు • గ్రీవ! మీలో వాలి, యెవ్వఁ డనుచు మది • నెఱుఁగనైతి
గజపుష్ప మాలను • కంఠమం దిడికొని, యీసారి పొమ్మ మే • లెనయు నీకు
నని పంప సుగ్రీవుఁ డతి రభసంబునఁ, దారకల్ గూర్చిన • తీరు మీఱు
పేరు దాలిచిపోయి • పేరెత్తి వాలిని, పేరి పేరులివునఁ • జేరి యతఁడు

తే॥ వెఱవఁ బొడిచి హింసింప న • వ్వీరుఁ డులికి, పాఱిపోయిన వాఁడేల • వచ్చెననుచు
నెగడి కోపించి రవిసుతు • నెఱఁకులంటఁ, బొడిచె దంచెను గ్రుద్దెను • మోఁదెఁదన్నె.

చ॥ రవిజుఁడు ప్రాణముల్వెడలఁ • గ్రక్కెను నెత్తురు వచ్చెఁ గన్నులం
జెవులను నొచ్చి యాతఁడును • శ్రీరఘురాముని దిక్కుఁజూచెఁ బైఁ
దవిలి సురేంద్రనందనుఁడు • దారుణ హింస యొనర్పఁ జూచె రా
ఘవుఁడు నమోఘసాయకము • కార్ముక మందునఁ గూర్చెఁ జెచ్చెరన్

చ॥ కటిపయిఁ గంఠమందు నొడి • కంబుగఁ గేలు గదించి యెత్తి యు
ద్భటగతి నేలపైఁ జదుమ • వాలి దినేశుని పట్టి నెత్తఁగాఁ
బటువుగ నారి లాగి రఘు • వర్యుఁడు లక్ష్యముచేసి యేసె ను
త్కటుఁడగు వాలి ఱొమ్ము వడిఁ • గాఁడ నమోఘ శరంబు గ్రక్కునన్.

రామ బాణముచే వాలి నేలఁ గూలుట.

సీ॥ ఆ రామ శరరాజ • మయ్యెడ జలమును, జలముఁ బుట్టించు వై • శ్వానరుండు
వైశ్వానరుని గన్న • వాయువు వానికా, ధారమై వెలసిన • ధరణి యనెడు
భూత చతుష్కంబు • పొలుపు బలంబు నొం, దిన వాలి యురమునఁ • దివిరి తూఱ
నరఁటి పండున సూది • యవలీలఁ దూఱిన, పగిదిఁ దన్మహిమంబు • పలుకవశమె?

తే॥ విద్ధయుండయి తమ్ముని • నేలమోఁది, కడప యత్నించు వాలి ది • గ్భ్రాంతిఁ గూలెఁ
బ్రళయవేళఁ బ్రచండ • ప్రభంజనగతి, వేళ్లతోఁ బెల్లగిలు మేరు • విధముఁదోప.

తే॥ విలయవేళను భాస్కర • బింబ మురలి, నేలఁ గూలిన లీలను • వాలి గూలి
తరణిపుత్త్రుని గొన్న హ • స్తముల వదలి, నిగుడు శర మురమ్మునఁ దూఱ • నీక పట్టె.

ఉ॥ పెంపున రామసాయకము • భీకరలీల నురంబు గాఁడ ను
త్కంపితగాత్రుఁడై యతఁడు • క్రన్నన లోఁజొరనీక వాలుతోఁ

దెంపునఁ గాలఁ గేలను గ • దించుచు నాఁపుడఁ జూచి తా శిరః
కంపన మాచరించె నల • కాలుఁడుగూడఁ దపీయ శక్తికిన్.

ఉ॥ చీర్చిఖగోళ మీ త్రుటిని చిందఱ లాడెద నంచు లేచు నేఁ
గాల్చెదనంచు దిక్కులను • గాంచు సమస్త జగంబు లిప్పుడే
కూల్చెదనంచుఁ ద్రుళ్లిపడుఁ • గ్రొచ్చెద భూస్థలి నంచు దొల్లు నన్
మాల్చినవాఁ డెవం డనుచు • మాటికి దిక్కులు సూచు హాయనున్.

ఉ॥ నేలను మోఁదు నేత్రముల • నిప్పులురాల్చు శరంబుఁ బట్టి వే
వాలునఁ గాలఁ గేల వెలి • వాఱఁగఁ జేయఁ గవించు రామికిన్
దీలుపడున్ దపించుఁ బడుఁ • దెప్పిలు లేవఁగఁ జూచు వేధమై
సోలుఁ గృశించుఁ గ్రుంగు వెత • స్రుక్కుఁ జుఱుక్కునఁ దత్తరించుచున్.

ఉ॥ బాణము నేసి నారలు ది • వంబున నుండెదు వేల్పులేమొ? గీ
ర్వాణులు విట్టు లేయఁగల • రాఁ? యిటులేయఁ బనేమివారి కీ
జాణ యెవండొ, యంచు నొక • సారి హసించు నతండు దైత్యజి
త్ప్రాణు విరించి తుల్యబల • శౌర్యము లొందినవాఁడెవో యనున్.

తే॥ చక్రమోశూలమోకాక • శక్రుచేతి, వజ్ర మిట్టులు నా యురః • పథముఁ దూఱు
శక్తి క్రొత్తగాఁ బడసెనో • సంశయంబు, గలిగెనంచు నాక్రోశించుఁ • గలఁగు నలఁగు

చ॥ ఉరమునఁ జొచ్చియున్న శర • యోగము గాంచుచు నొక్కవింటిచేఁ
బఱపిన తూపుగాదు శర • పంక్తికి నింతటి శక్తియే? మునీ
శ్వరు లొగి మంత్రశక్తి తగు • సాయముగా విడిపించినారొ? యే
కరణియొ? యంచు దంతముల • గట్టిగఁ గీటు నలంగు దీల్పడున్.

చ॥ శరమిది ఘోరమంచెఱఁగి • సంశయమంద ఫలంబులేదు నా
యురమునఁ బ్రాణ ముండఁగనె • యుద్ధతిఁ దూఱిన యియ్యలుంగు నా
కరములఁ గాల వాలమునఁ • గ్రన్ననఁ దీసెద నేసినట్టి యా
పురుషుని పేరు గాంతునని • పోఁడిమి దానిఁ దివంగ మేకొనెన్.

ఉ॥ చేవయు మేటి సాహసముఁ జిత్తదృఢత్వము ధైర్యవిక్రమ
శ్రీవిలసిల్లు వాలి తన • జీవము నొవ్వఁగఁజేయు బాణ ము
చ్చ్ఫె వెలికీడ్చె చేవ దను • జుల్ కయివారము సేసి రార్చుచున్
భూవలయంబునం దెవఁడు • పోల నుతింపఁడు ధీర మానసున్?

చ॥ అడవులఁ గొండలం గడచి • యంబుధిఁ జేరెనొ నాఁగ నెత్తురుల్
కడవల ముంచి పోయు క్రియఁ • గాయము గాయమునుండి చిల్లునన్

వెడలెను స్రోతతోఁ గనిన • వీరుల యుల్లములెల్ల వీరమై
కడవఁగ ఘోరదృశ్యమయి • కన్నులు మూఁతపడం దటాలునన్.

తే॥ వాలియురమను దొడ్డ ప • ర్వతమునుండి, వెడలు నెత్తురు సెలయేటి • విధముచూచి
సోదరప్రేమ పాశ ని • యుక్తుఁడైన. సూరసుతు నేత్రముల వారి • ధార దొరఁగె.

ఉ॥ మేరువుఁగూడ భగ్నముగ • మేకొని చేయఁగఁజాలు చేవయున్
గిరితి గల్గు వాలి తన • కేల శరంబును పట్టి త్రుంప నూఁ
కారఁగ సంగవించియుఁ బ్ర • యత్నము వ్యర్థమ యంచు దానిపైఁ
దీరుగనున్న వ్రాలు కను • దేఱిచి చూడఁదొడంగెఁ గ్రక్కునన్

మ॥ త్రిజగజ్జీవన మూలమంత్రము భవా • ర్తిం బాపు దివ్యౌషధం
బజ రుద్రామర నిత్యపూజితము శ్రే • యఃపాశి హర్మ్యంబు భ
క్త జన శ్రేణికిఁ దారకంబు నిగమాం • త జ్ఞాన వేద్యంబు తా
భజియింపంగల రామ నామ మెద నొ • వ్వంగాంచె నేత్రద్వయిన్.

మ॥ గృహిధర్మంబుల వీడి కానలకుఁ గో • ర్కిన్ వచ్చు ధీరుండు ని
ర్వహణీయంబయి క్షత్త్రివంశమునకున్ • రాణించు సద్ధర్మ సం
గ్రహ కార్యంబుల నాకునై విడిన యీ • రాముండు జన్మింపఁగా
గ్రహరాద్వంశము దుష్టమయ్యెనని వీఁ • క న్నాన చెందె న్నగెన్

సీ॥ వరఁగ నగాధ జం • బాల పటల మగ్న, మగు గజరాజంబు • పగిదినున్న
వాలి సిగ్గున మణి జాల సంశోభిత, శీర్షక యుతమగు • శిరమువంచు
నవ్వనాలోకించు • నరవరేణ్యులకిది, ధర్మమే మోయని • తలఁచి తలరుఁ
బ్రాణికోటికిఁ బ్రభు • వగు రాముఁడేనీతి, దప్పిన జనులెట్లు • తలఁగకుంద్రు?

తే॥ మేటి నియతి నాకొఱకె న • ట్టిటఁ గలిపె, ననుచుఁ జింతాకులితుఁడగు • నతనియెదుట
నిలిచె ధర్మసంస్థాపన • నియతికొఱకు, జగతి నుద్భవించిన రామ • చంద్ర విభుఁడు.

సీ॥ వీలనీరదమొండు • నీరజ ద్వయముతో, విలసిల్లుచున్నట్టి • పొలుపుదోఁపఁ
జక్కటి తా శిల్ప • చాతుర్యమున నొందె, నవయవ స్ఫూర్తి నా • నతిశయిల్లఁ
జీఁకటి క్రమ్మఁకునఁ • జెలఁగు తీవియవోలె, బలు విల్లెడమకేల • వెలయుచుండ
క్షత్రియధర్మంబు • సచ్ఛీలమార్గంబు, క్రమపడ నిల్పంగఁ గాంక్షసేసి

తే॥ ధారణికి దిగినట్టి సౌం • దర్యరాశి, సుగుణరాశి తేజోరాశి • సుకృతరాశి
రామభద్రుని గన్నులా • రంగఁ గాంచి, యేమిచేసితి వని వాలి • యిట్టులనియె.

వాలి శ్రీరాముని నిందించుట.

ఉ॥ సత్యము నాభిజాత్యమును • చక్కఁటిఁ గావఁగఁగోరి ప్రాణ పాం
గత్యము వీడు పుణ్యకరు • జానిధి పంక్తిరథేశు పట్టి వీ

వత్యమలాఢ్యుఁడౌ భరతు • నన్నవుగా జనియించితేఁ నృపుల్
సత్యము మీఱి ధర్మ మనఁ • జాలుదురే యధికార గర్వులై?

చ॥ కులము బలంబు విద్యయు న • కుంఠిత శౌర్యము లోకరక్షణా
కలిత మహాశయంబు నధి • కారము శీలము నీదు సొత్తులై
వెలయఁగ నన్నియుం దెలిసి • వీఱిఁడికై వడి నీగుణాలి ని
ష్ఫల మగునట్లు పీడుపడి • పల్లటమై చనఁజేయ నొప్పునే?

చ॥ ఇలఁగల రాజధర్మము ది • నేశ కులాఢ్యుల సొత్తుకాదె? ని
ర్మలగుణ ప్రాణతుల్యయను • మైథిలి పెంచిన రాజహంసి వే
ల్పులయెరవోలె నభ్రముగఁ • బొందిన జానకిఁ బాయు మీఁద నీ
వలసిన కార్యపాళి తడఁ • బడ్డది యేమొ యలేఖ్య సుందరా!.

చ॥ దనుజులు కీడుసేయఁ గృప • దప్పి కపీంద్రుని త్రుంపుమంచు నా
మనువు వచించెనేమి? మతి • మాలి దయాగుణ మేదపీడి తీ
యనువున నన్ను చంపుటకు • నారసి తెయ్యది యెగ్గు? నీవ యి
ప్పని యొనరింప సద్యశము • బ్రాఁతిగ వేరు భరించు వారలో?.

మ॥ కరుణావార్ధి! చతుస్సముద్ర పరిఖాం • కంబైన యీధాత్రిపైఁ
బరుగుల్ వాలు ప్లవంగరాజికె కలి • ప్రారంభ మిట్లయ్యెనే?
వరశీలాదులు దుర్బలావళికె యే • ర్పాటయ్యెఁ గాఁబోలు! భూ
వరు లెగ్గూనిన నిందగాక యశమున్ • బ్రాప్తించునే రాఘవా!.

శా॥ నాటం జేసితి వొక్క చిత్రమొగి నా • నందంబునం దండ్రి యా
పాటన్ రాజ్యమునీయఁ దమ్మునకు స • ర్వంబిచ్చి యామీఁద నీ
కాటన జేసితి వొక్క చిత్రమును వీఁ • కం బూని కిష్కింధ కీ
చోటన్ దమ్మున కన్నఁ గూల్చి తిఁక నె • చ్చోఁ గల్గు నీసద్ధతుల్?.

ఉ॥ శాంతినిధీ! పరాక్రమ వి • శాలురు చేయు పనుల్ మగంటిమిన్
సంతనగాఁగఁ దెల్పఁగదు! • సత్య సనాతన ధర్మపాళి కా
ద్యంతము నీవ కర్తవయి • యక్కట నాయెడఁ జేయు కార్య మి
ట్లింతలుగాఁగ, రావణుని • యెగ్గులు వల్క నెడంబు గల్గునే?.

చ॥ ఇరువురు పోరుచుండ సమ • హృత్తినితి దూరముచేసి యొక్కరుం
గరుణను గాంచి వేఱొకని • గైతవ మొప్పఁగ డాఁగి క్రూరమా
శరమున తొమ్ముఁ జీల్చివడిఁ • జంపుట ధర్మమొ? వేఱొకండొ? దు
ర్భరతర నిందకు న్నెలవొ? • ప్రాజ్ఞులు మెచ్చని పక్షపాతమో?.

ఉ॥ కాదిది విక్రమంబు విధి • కాదు ఋజుత్వము కాదు ద్వేషముం
గాదు భవత్ప్రపాలిత జ • గంబున నా తను వాక్క భారమే?
నీ దయివాఱు సత్కరుణ • నీతియు మాని దురాకృతంబు పెం
పేద నొనర్చితేల? భువి • నిట్టిది కూడునె విన్నబో టికిన్?.

చ॥ ఇహపర సౌఖ్య పద్ధతుల • నెంచి సమ ప్రతిపత్తి నిల్చి వి
గ్రహములఁ దోలి యెల్లర క • ఖండిత లాభము గూర్చ్చ కార్య సం
గ్రహ మది ధర్మము • న్నిలుపు కార్యముగాకిటు పక్షపాత ము
త్సహనము తోడఁ బూని విప • థంబున మర్కటుఁ జంపు టెట్టిదో?.

ఉ॥ చింతిలఁజేసి నీసతిని చేకొని చన్న సురారిఁ జంప ని
శ్చింతయు వీని సాయము గ్ర • హించితి నందువ యేని దొడ్డదౌ
దంతి శిరోంతరస్థ పిశి • త గ్రహ లాలస కేసరిం గొనం
జింతిల కేన్గు కాల మృతిఁ • జెందు శశంబును గోరుటెట్టిదో?.

తే॥ జగము వెలిఁగించు చల్లని • చంద్రునందు, పుట్టుతోడఁ గళంకంబు , పుట్టె ననుచు
రవికులంబునకును నివ్వ • రంబుగాఁగ, నిలుపఁ బోలుఁ గాలుష్యంబు • నీవు పుట్టి.

తే॥ ఒకఁడు పోరున కహమహ మి • కను పిలువ, వచ్చునను డాఁగి కూల్చి త • ర్వాత విచట
దక్కువారి యెదుట నాన • దశవకుండ, నిక్కమగసింగముంబలె • నిలిచితేమి?.

తే॥ శాస్త్రధర్మముల్ కులవృద్ధ • చరితములును, శీలమును పూని నీవు ర • క్షింపలేక
వాలిఁగూల్చి తంతియ కాదు • ప్రాభవంపు, ధర్మ మర్యాద చెఱిచితి • దారుణముగ.

ఉ॥ నీదగు ధర్మపత్ని నొక • నీచుఁడు దొంగిల మాఱు చేత నిం
పాదిగఁ జేయ కిట్టు లన • యంబు నొనర్చితి నీశరంబు దు
ష్టాదముకాదొ? నీవిల శ • రాసన విద్యల నారితేఱుటల్
మోదముతో నిరాయుధుల • మ్రుచ్చుగ నేయుటకా? వచింపుమా.

తే॥ పండ్లు పటపటఁ గొఱుకుచుఁ • బ్రజ్వరిల్లు, కనుల మిడుఁగుఱు లురలఁగాఁ • గఠినవాక్కు
లిట్టులాడు వాలిని గని • యెదుటనిలుచు, వీరుఁడగు రాముఁ డనియె నీ • విధముగాఁగ

శ్రీ రా ముఁ డు వా లి కు త్త ర మి చ్చు ట.

సీ॥ మాయావి వెన్నాడి • మడియింప బిలమున్న, కొంటిమై యేగి రా • కునికిఁజేసి
యీవు పోయిన త్రోవ • నేగ సంసిద్ధుఁడౌ, సుగ్రీవుఁ గని బుధుల్ • చుట్టములును
రాజవు గమ్మని • ప్రార్థింప వినక జ్యే, ష్ఠుని చంపు దుష్టుని • తునిమి పిదప
నేనును చత్చెద • నింతయ యన్నకుఁ, దరువాత రాజ్యంబుఁ • దాల్ప ననిన

తే॥ వారు ప్రాధేయపడుచు వి • ర్బంధపఱచి, నిష్కలంకుని సుగ్రీవు • నియత చరితుఁ
బిలుచుకొని పోవఁగా మాఱు • పలుకలేక, తుదకు నేలిరై కాలంబు • ద్రోచుచుండ.

సీ॥ మాయావి • మాయించి మరలి వచ్చిననిన్ను, గని సంతసమున వం • దనమొనర్చి
బలిముఖుల్ ప్రార్థించి • బలవంతమునఁ గట్టు, నీరాజ్య మిదియని • నీకు నొసఁగి
నిర్మమత్వంబున • నిన్ను వేఁడినవాని, యెడఁ దప్పులేదని • యెఱుఁగు పిదప
శరణు బాధింపకు • కరుణఁ జూడుమ యను, తమ్మునిపై నీవు • దయను వీకి

తే॥ మన్ననలు గోర మానక • మండిపడుచుఁ, ద్రుంపఁ బూనితి వంత జి • తోస్మియనుచుఁ
నిటల తట ఘటితాంజలి • పుటుఁడు నగుచుఁ, గాళ్ళఁ బడి బతిమాలినఁ • గావవైతి.

సీ॥ భయమొంది పరుగిడు • వాఁడని యెఱిఁగియుఁ, గొంచెమేనియుఁ దయ • యుంచవైతి
అవరజుం డగుఁగదా • యనుచు నక్కటికంబు, పూనక తఱుముట • మానవైతి
మునిశాపమున నీవు • మొనయని గిరినెక్క, దనుక వెన్నంటుట • తప్పవైతి
పాఱువారల వెంటఁ • బడుట శూరులకు గ, ర్హితమని సుంతయు • నెంచవైతి

తే॥ ప్రేమకృత్యంబు లుత్తమ • కృత్యములును, శౌర్యఫలితంబు ప్రాజ్ఞులు • చదువుఫలము
నొకఁడు వలచిన సతిఁ గాచి • యొసఁగు ఫలము, గాక వేఱొంటఁ గలుగునే • గౌరవంబు?

చ॥ మదమున వీరధర్మమును • మాలిచి దుర్బలుఁ గోపగించుటల్
సదయులు ధర్మదూరమని • చాటుదు రొక్కపడంతి భర్తతో
ముదమున నుండ మానమును మూర్ఖత మ్రాల్చుట పాడి పీడుచే
గద! యిది గాన కీవు పలు • కం గమకించెదె ధర్మి పోలికన్?.

తే॥ వొలుచు ధర్మంబు నైహికా • ముష్మికంబు, లిట్టివని పరిశీలించి • యెఱుఁగవైతి
వనుజు జీవితేశ్వరిని మ • ర్యాదవీడి, పొందినాఁడ విదియు నీకు • బుద్ధియగునె?.

తే॥ ప్రాణ మిత్రుండు భానుపు • త్రకుఁడు కాన, నిన్నుచంపితి సంబంధ • మెన్నలేని
వారెయైన దుర్బలులగు • వారి సిఱఁగు, నీఁగఁజేయుటే నామనో • నిశ్చయంబు

క॥ అని సుందరుఁడగు నమ్మని, వినుతుండనఁ దగవుకాని • వెడపనులం జే
సిన వాలి యిట్టులను మా, కొనరవు నీ వాడు నీతు • లొక్కటి యేసిన్.

సీ॥ మీ కులధర్మముల్ • మేటి పతివ్రతా, ధర్మముల్ వానిని • దవిలియుండు
వ్రీడాది గుణములు • వెలయ నారులకగు, మాంగల్యధారణల్ • మాకులేవు
స్వేచ్ఛావిధిగఁగ్రీడ • సేయుచుఁ దిరుగ వి, రించియే మాకు వి • ధించినాఁడు
ఇచ్ఛాప్రవర్తన • మేగాని వేహో క్త, మార్గ సంచరణంబు • మాకులేదు

తే॥ వంశ సంగతి వచ్చిన • వర గుణములు, మాకు లేవు నేఁజేయు ప్ర • మాద మెదియు
లేదు కనుమని గౌరవ • శ్లిష్టఫణితిఁ, బలుకు వాలికి శ్రీరామ • భద్రుఁడనియె.

ఉ॥ మీరలు నిర్జరాంశముల • మేదినిఁ బుట్టిన వార లింద్రియ
క్రూరవిశేష దోషములఁ • గోరిక మీఱ నెఱింగి ప్రాక్తనా
చార నిగూఢ పద్ధతులఁ • జక్కఁగ నేర్చిన వారలౌట నీ
ధరణిఁ బోల్పఁ దగ్గ మృగ • ధర్మము నెందిన వార లౌదురే?

ఉ॥ హారము సేయువారు జయ • హారము దాల్చినవారు మీర లి
ట్లారయ నింద్రియాళి గల • యంగికిఁ జేరునె ధర్మ మార్గముల్
తీరు పరీక్షచేసి కడ • తేఱిన తెల్వికిఁ జెందుఁగాక యీ
గౌరవ పద్ధతుల్ దెలిసి • కాని పనుల్ పొనరింపఁ బోలునే?

చ॥ మకరము పట్టిలాగ విడు • మార్గము గానక చక్రహస్త! నా
వికలత మాన్పవే యనుచు • వేఁడినజ్ఞానఫలంబుచేత నే
యకలుష ముక్తియుగ్మకము • నందిన యా గజరాజుకూడ మీ
మెకముల జాతి యాతఁడె న • మీక్షణ సేయుము శక్రనందనా!

ఉ॥ సంతత ధర్మవృత్తిఁ జన • సమ్మతుఁడౌటనుగాదె జానకీ
చింతను తీర్పఁ బూని విల • సిల్లెడు సాహస ధైర్య శౌర్య వి
క్రాంతులఁ జూపి యాపనికిఁ • బ్రాణములిచ్చిన పెద్దతండ్రి నా
వంత యెఱుంగకుందువె జ • టాయువు నాతఁడు గృధ్రరాజె కా!

చ॥ పరువున మంచిచెడ్డల స్వ • భావ మెఱుంగు విమర్శన స్థితిం
బొరయక సంచరించుటయె • మూర్ఖ మృగాదిక లక్షణంబు నీ
వరయని ధర్మపద్ధతు లి • హంబున లేవని నీ వచస్సులే
విరివిగఁ జాటుచుండ నిఁక • వేఱొడి చందము లేల యాడఁగన్?

తే॥ ఇదియ తగు నిది తగదని • యెఱిఁగి నీతి, పద్ధతిని నడవని వారిఁ • బశువు లండ్రు
పశువులేయైన సద్ధర్మ • పద్ధతిఁ జన, వేల్పు సమము లౌనని ధర్మ • విజ్ఞులండ్రు.

క॥ కాలునకుఁ గాలుఁడగు శ్రీ, కాలగళుం గొలిచి ఫలము • గంటివి విజయు
శ్రీలం జెలఁగితి కొంటివి, నాలుగు భూతముల బలము • నయ మెఱుఁగవొకో?

తే॥ దోషలందును నిమ్నులం • దును గలారు, ధర్మమార్గంబుఁ దప్పక • తరలు వారు
మునులయందును దేవతా • జనులయందుఁ, జెడుగులొనరించి చింతించు • జడులుగలరు

చ॥ అరయ యథార్థ మిక్కరణి • యౌటఁ గులీనులకేని యేరికే
నరవడి మేలు కీడులు స్వ • యంకృత కర్మలఁ బట్టి వచ్చుటే
వరసియు గర్వబుద్ధిని ప • రాంగన శీలము పాడుచేసి తి
ట్లరసిన మూఢచిత్తు లెవ • రైనను నీవలెఁ గానవత్తురే?

చ॥ అని తగు తెల్వి యబ్బు నటు • లాడిన మాటల నాలకించి రా
ముని గని వాలి యిట్లను స • ముద్ధతి యుద్ధము సేయువేళ నేఁ
గన సముఖమ్మున న్నిలిచి • కాండము నేయక దాఁగి యేయు టే
లన విని లక్ష్మణుండు సము • దంచిత రీతి వచించె వాలితో.

ఉ॥ నీయనుజుండు తొల్త గుణ • నీరనిధిన్ శరణంబు వేఁడ న
బ్జాయతనేత్రుఁ దంత నెటి • యాటిన నిన్ను కృతాంతు ప్రోలికిన్
దాయక పంపువాఁడ నని • బాస యొసంగెను గానఁ బోరిలో
నాయనఁ గాంతువేని శర • ణందువొక్కొ యంచు మఱింగె నివ్విధిన్.

ఉ॥ బాల్యమునుండి సజ్జనుల • పజ్జ శ్రుతి స్మృతి మార్గరీతి సా
కల్యము విన్నవాఁడగుటఁ • గంజహితాన్వయుఁ డాడు వాక్యముల్
కల్యము లౌట సమ్మతిని • గైకొని రామ విభుండు ధర్మ వై
కల్యము సేయఁ డందుఁ గపి • కాంతుఁడు మూర్ధము వంచి యిట్లనున్.

వాలి శ్రీరాముని క్షమింప వేఁడుట.

ఉ॥ తల్లిని బోలి జీవక వి • తానము పట్లను వత్సలత్వముం
గొల్లగఁ బూని ధర్మము న • కుంఠిత వీర్యము సద్గుణావళుల్
చెల్లిన నీవు ధర్మపరి • శీలన దృష్టిని చూడ దోషముల్
పెల్లుగ నుండవే? నెనరు • పేర్మి క్షమింపుము రాక్షసాంతకా!

చ॥ తెలియని కోఁతియంచు మదిఁ • దేల్చి వెల్లార్చిన నావచస్సులం
దలఁపకుమయ్య! చింతలిడు • దారుణ జన్మ రుగౌషధంబు నీ
సలలిత నామమే కద! వి • శంకటవృత్తి శరంబుసేసి నా
కలఁకను పాపి జ్ఞానమను • కంటి నొసంగితి మోక్షదాయకా!

సీ॥ ముమ్మూర్తులీవె త • న్మూలంబు నీవె పా. పంబును నీవె పు • ణ్యంబు నీవె
శత్రుత్వమును నీవె • మిత్రత్వ మీవె యౌ. దాసీన్య మీవె కృ • తఘ్నంబు
త్రిపురారి మున్నగు • దేవత లిచ్చిన. వరములు విఫలమౌ • కరణి దూసి
యకలంక దార్ఢ్య ప • రాక్రమోపేత వ. క్షముఁ దొలచేసి ప్రా • ణములఁ గ్రోలి

తే॥ నట్టి నీతూపు ధర్మంబ • యరమరేలొ?. హరుఁడు కొల్చిన వారికి • వరములీగి
నీ లస న్నామ సంస్తుతి • నియతి గాదె?. యట్టి నిను గంటి మోక్షంబు • నందుకొంటి.

సీ॥ చరములు నీవ య • చరములు నీవ సు. స్థిరములు నీవ య • స్థిరము లీవ
ఋతువులు నీవ యా • ఋతుఫలంబులు నీవ. విరులందు వాసన • వెలయు
సర్వవస్తువులందు • సమరీతి నుందు వం. తర్భూత మగుచు స • త్యప్రకాశ!
నీవిట్టి వాఁడని • నీగుణాలివియని. నాజ్ఞానమే యిప్డు • నాకుఁ దెలిపె

ాన నక్షయలోక సు • ఖంబు లరుదె?, నన్ను వెన్నంటు కర్మముల్ • నిన్నుగాంచు
టకెకద! నీదు దండంబు • వలనఁ బాసె, నాయఘంబులు నుతిపాత్ర! నలిననేత్ర!

చ॥ అనుజుఁడు నన్ను చంపుటకు • నై నిను దోడ్కొని వచ్చి యల్ప చిం
తనము గలట్టి వానర మ • తంబున నిష్ఫల రాజ్య భారమున్
బొనుపుగఁ బొంది నాకుఁ బరి • పూర్తిగ శాశ్వత మోక్షరాజ్యమున్
దనియఁగ నిచ్చె నింతకును • తమ్ముని మేలు మఱొండు గల్గునే?.

ఉ॥ సేవకుఁడైన యేనొకటి • చిత్తమునం దలపోసి వేఁడెదన్
నావలె నాదుతమ్ముఁ దొక • నాఁడు మధుద్రవ మాని మందుఁడై
కావర మందునేని నను • గ్రచ్చుఱ నేసిన నారసంబు సు
గ్రీవునిపై వడిం గినిసి • కీడ్పడ నేయకుమయ్య! రాఘవా!

చ॥ మఱియొకమాట రామ విను • మా! రవినందనుఁ గాంచి నీదు సో
దరు లొకవేళ గేలికయి • తక్కక భ్రాతృవధంబు సేయు ము
ష్కరుఁడని యాడిరేని తగు • చందము కాదని మందలింపు నీ
వరములు పూర్తిచేసి తిరి • వాఁడును తప్పి చరింపనేర్చునే?

ఉ॥ వేఱొక మేలు నీకు నొద • వింపఁగ లేను దశాస్యుఁ బట్టి వా
లూరక గట్టిగాఁ దిగిచి • లూమముతోఁ గొనితెచ్చి నీకు దై
వాఱఁగఁ గాన్కగా నిడెదు • భాగ్యము నోచకయుంటి నన్నిటన్
దేఱిన వాయుపుత్త్రుఁడు సు • ధీమణి చాలిన బంటు నీకగున్.

ఉ॥ శూరుఁడు సద్గుణాకరుఁడు • సూనృతవాది మహాశయుండు సా
మీరి భవత్కరం బధిగ మించిన బాణముగాఁ దలంపుమా
సూర కుమారు నీ యవర • జుంబలెఁ గాంచుము వీరి బోలె నీ
కేరును దోడ్పడం దగు మ • హిష్ఠ బలాఢ్యులు జేరు జూస్తలిన్.

శా॥ వీరింగొంచు సమస్తదేశముల న • న్వేషించి సీ జాడెరిం
దేరం గాంచుమ యంచుఁ బల్కి యనుజున్ • వీక్షించి లోబాహులం
జేరం దీసి కుమార! నీకు నుపదే • శింపంగఁ బగట్టి మే
లారం దెల్పెద నాకునై వగవ రా • దయ్యా! సుధీంద్రోత్తమా!.

మ॥ వరవేదంబులు ధర్మశాస్త్రములు స • ర్వంబున్ విపోధన్యులన్
పరమేష్ఠ్యాదులు తక్కువారలును సం • భావించి వాక్రుచ్చు నా
పరమేశుండె కదంక ధర్మమును ని • ల్పంగోరి మే శత్రు సం
హరణ క్రీడన లాలసంబయిన యి • ష్వాసంబుచేఁ దాల్చుచున్,

మ॥ విజయంచేసెను రాముఁడై నిజము నా • విజ్ఞప్తి లోనమ్ముమా
సుజనుల్ ముక్తికి రామనామమును సం • శుద్ధాత్ములై నిత్యమున్
భజియింపం గలవారు నీవితని స • త్త్వం బారయం గోర న
క్కజమౌ లీలను నన్ను గూల్చుటయె సా • క్ష్యంబింక వేయేటికిన్.

మ॥ అనివార్యంబగు దుష్టకార్యము లసం • ఖ్యాకంబు మోసంబుతో
దినముం జేసెడివారలే యయిన వి • ద్వేషంబుతోనైన రా
ముని యస్త్రాగ్నిహతిఁ గూలువారు విలస • న్ముక్తిన్ భజింత్రెప్పుడా
తని పాదాంబుజ సేవకావలికి • ముక్తత్వంబు సందేహమే?.

మ॥ తన సత్కర్మలె తోడురా జని కసా • ధ్యంబెద్ది? చూడాడి తిం
దున నందుం గల సౌఖ్యజాలముల నెం • దు న్నొల్లనత డ్లల్లవీ
ఘన లక్ష్మీయుత వశీ నాజ్ఞయె సదా • కర్తవ్యమం చన్య చిం
తనము ల్మాని తలం ధరించి విలస, ద్భాగ్యంబులం బొందుమీ.

సీ॥ మౌర్ఖ్యంబు పెనుపారు • మర్కటచేష్టలు, న్మత్తగుణంబు పూ • ర్ణముగ విడిచి
శ్రీరామవిభుఁ దొన • ర్చిన మహోపకృతి మ, నంబున నిడి సమ • యంబు రాఁగఁ
బ్రాణంబులైన స • ర్పణ సేయ జాలుఁగకు, మంచిత గతి ప్రసా • దించు నితని
యాజ్ఞానుసారంబ • యఖిలకార్యంబులు, జరపి దుర్లభ పున • ర్జన్మ రహిత

తే॥ పదవి నొందుము తుచ్ఛమౌ • ప్రాభవంబు, గలిగెననుచు ను పేక్షింపఁ • గడఁగకయ్య
నెరసు లొనరినఁ గృపమను మ • న్నింపరయ్య. నృపులు ప్రజ్వలితాగ్ని స • న్నిభులు తం

చ॥ అని హితవాక్యముల్ పలికి • యవ్వల రాఘవుఁగాంచి సత్ప్రభూ!
యినజుఁడు రక్షితవ్యుఁడు ప • యింబయిఁ దెల్పఁగనేల? యంచు కే
ల్మోనసి నమస్కరించి రవి • పుత్త్రుని గన్గొని తోడితెమ్ము నీ
తనయుని నంగదాఖ్యు ననఁ • దత్తృటిఁ దోడ్కొని వచ్చె నాతఁడున్

తే॥ అంగద మతెన్నఁ డెఱుఁగని • యంగదుండు, నిండు నెలవోలె వచ్చి క • న్పించి యచట
మృదుల సుమశయ్యగా కస్ర • నరమునందు, గాసి పొందిన తండ్రిని • కనులఁగాంచె

అంగదవిలాపము.

సీ॥ రవినిభ కుండల. రాజద్వరాంగద, సంగత భుజుఁడగు • నంగదుండు
ప్రాణపదంబయి • గ్రాలు తండ్రినిగాంచి, కన్నుల బాష్ప ర • క్తమ్ము దొరుఁగ
సెనువు డప్ప వడిస • యబ్జ బింబంబుపైఁ, బడునొక నక్షత్ర • భాతిఁ బడుచు
హాతండ్రి! విను గని • యడలక మృత్యువు, డాసెనే? దాని న • డంపఁ దరమె?

తే॥ వాఙ్మనః కర్మపాశ్శనే • ప్రాపికేని, యెట్టి కీడొనర్పని నీకు • నిట్టిపాటు
లెనసె నేమని పల్కుడు? నెందుచొత్తు?, నపజయ విదూర! వీర భ, ద్రవతార!.

మేకులిడినయట్లు • మేకొని దిక్కుల, మోయు గజంబుల • మొనసి గెలుచు
ావణు హృదయంబు • లావైన యాఁదోక, వాటమై యందమౌ • వాలుఁ దలఁచు
పుడెల్లఁ దటతట • నదరు నీ మీఁదట, వాని భయంబును • వదలిపోయెఁ
ఁక్ర వాళముఁ గుల • శైలముల్ నీపాద, హతిఁగల్గు దద్దురు • లందవింక

సురలు ప్రార్థించిరేని నీ • కరణి జలధి, జిలికి యమృతంబు నిచ్చువా • రలును గలరె?
యమరులైరి వారలు నీవా • హతుఁడవైతి, హరపదాబ్జాత శీర్షాంక! యగచరేంద్ర!.

పలువిధముల నంగదుఁడిట్లు • పనవుచుండ, వత్స! దుఃఖమొందకుమని • వాలియలమి
ుయనా? చూడు మీ జగ • న్నాయకుండు, చేయు పుణ్యఫలంబిది • చిన్నితనయ!.

చ॥ జగతిని దేహధారులకుఁ • జావును పుట్టువు వీడకుండు నా
యగణిత పూర్వ పుణ్య ఫల • మయ్యది యిట్లు రణాంగణంబునం
దెగడని మంచి చావును వి • ధించె జగంబుల సాక్షిభూతుఁడై
నెగడిన రామమూర్తి కరు • ణించెఁ దనంతన వచ్చి మోక్షమున్.

చ॥ జనకుఁడనైన నా • పలుకు • జార్ప కనుత్తమ మద్వితీయముఁ
ఘనమగు తత్త్వమిట్లు పద • కంజము ధారణి సోకఁగా శరా
సనమును కేలఁబూని మను • జత్వముఁ దాలిచి కన్నుదోయికిం
గనఁబడుచున్న దిందు పుల • కంబులు గ్రమ్మ నమస్కరింపుమా.

శా॥ భవరోగంబులఁ బాపు నౌ • షధము నా • ప్రాణంబులందీసె నం
చవహేలం గమనింపకన్న! రఘురా • మాజ్ఞానుసారంబుగా
బవరం బబ్బిన నీవుఁ దోడ్పడుము స • ద్భక్తిం దదీయాంఘ్రియు
గ్మవనేజంబుల శీర్షమం దిడుము స • త్కల్యాణముల్ నీకగున్?

మ॥ అని యీరీతి హితంబు పల్కి తన య • వ్యామోహ మేపారఁ బు
త్రుని గాఢంబుగఁ గౌఁగిలించి రఘు వ • ర్యుం గాంచి యీ నా సుతున్
దనుజౌఘంబను తూల భారములకున్ • దావాగ్ని నానొప్పు వా
నిని రక్షింపుము నీదు భారమిది న • న్నిశ్చింతుఁ గావింపుమా.

మ॥ అనుచుం బుత్త్రుని రాము కేల ముద మే • పారంగ నర్పింప వాఁ
డును శ్రీరామ పదాంబుజంబులకుఁ దో • డ్తోమ్రొక్క లోకేశుఁడున్
దన ఖడ్గంబు నను గ్రహించి శుభహ • స్తం బుత్తమాంగంబుపై
నునిచెన్ వాలియు నెమ్మదింగొనియె దే • హాఘంబు లగ్గింపఁగన్

॥ అంతట వాలి యూర్ధ్వగతి • నందఁ గరంబుల పట్టువీడె శ్రీ
కాంతుని సాయకం బురము • గాఁడి వడిం భువిఁ జొచ్చి యయ్యుద

స్వాంతములోనఁ దోఁగి గగ • నంబున దివ్యుల కల్పహారముల్
సంతనఁదాల్చి రాఘవుని • షంగముఁ జేరఁగ వచ్చెఁ గ్రమ్మఱన్.

6 పట్టాభిషేక పటలము. (54)

ఉ॥ వాలి మృతిం భజింప రఘు • వర్యుఁ డపార కృపా రసాంబుధిన్
దేలుచు మోక్ష మిచ్చి తన • దివ్యకరంబుల దాను పుత్త్రికున్
వాలి కుమారుఁ గొంచు నొక • వంకకు నేగ గపీంద్రు దార య
వ్వాలి మరించు వార్తవిని • వచ్చి యెఱంగెను వాని మేనిపై

మ॥ కొపురుల్ తీరిన కొండ కొమ్ములకు రం • గుల్ గూర్చు పాలిండ్లపై
నపుడే వెల్వడు నెత్రు కుంకుమ రస • వ్యాప్తిం బ్రసాదింపఁగాఁ
దిపురు ల్గట్టిన ముంగురుల్ రుధిర దీ • ప్తిం బొంద శాఖాచరా
ధిపు వక్షంబున వ్రాలెఁ దార పెను సం • దెన్ మించు చందంబునన్.

సీ॥ అవ్యక్తమధుర వీ • ణాదిక రవముల, రహిఁదీల్చు కంఠస్వ • రంబుతోడ
నేక మనస్కయై • యింకఁ దపించు గ, ద్గదికతో నిట్టూర్పు • గాడ్పుతోడ
రక్త పంకిల శరీ • రంబుతో నేత్రముల్, వరలెడు కన్నీటి • వఱదతోడఁ
గనువారి గుండియల్ • కరఁచి నీరుగఁజేయు, కరుణంబు నించు వా • క్యములతోడ

తే॥ నధిపు మస్తక ముత్సంగ • మందు చేర్చి, దీర్ఘకుంతల జాలంబు • తివిరి కప్ప
మొగులులోని విభాకరు • మొగినిదోఁచు, మోము గని తార యిట్లు వి • మ్మచును వగచె

శా॥ నాజీవంబ! మనోధనంబ! గుణమా! నాపాలి సర్వస్వమా!
తేజస్స్ఫూర్జిత బాహు పంజరమునన్ • దీపించి యేనాఁడు నే
యోజన్ దుఃఖము లెట్టివో యెఱుఁగకే • యున్నట్టి యేనిప్పుడీ
ని శోకం గనఁ జాలకుంటిఁ గద మ • న్నీఁడా! భయం బయ్యెడిన్.

మ॥ అనుకూలప్రియ జీవితేశ్వర! భవ • ద్వ్యత్యస్త ఘోరస్థితిన్
దనుకం గాంచియుఁ బ్రాణముల్ నిదని దై • త్యన్ ప్రేమతోఁ బిల్వవా?
నను దుఃఖంబుల పాలు చేసిన విధీ • నాజీవముల్ పోవఁగాఁ
దనువీ మేదిని నిల్చునే? యొకటి చే • తన్ రెండు గావించితే?

శా॥ ప్రాణంబుల్ గొనిపోవుకాలునకు మున్ • వారాన్నిధిం ద్రచ్చి గీ
ర్వాణ స్తోమముతోడ నీయవె సుధా • ద్రవ్యంబు? నీవేళ నీ
ప్రాణంబుల్ హరియించి కొంటకును సం • భావించెనే తాను? మ
త్ప్రాణేశా! జముఁ డింతలో మఱచెఁ గ్రూ • రస్వాంతుఁడై శ్రీయముఁ

మ॥ కకుబంతంబుల కేగి దివ్యసుమముల్ • గైకొంచు సామేన నం
దికఁ బ్రేమంబునఁ దాల్చినట్టి హరు ము • వ్వేళన్ విని[illegible]ంచలం

దకలంకంబగు భక్తిఁ గొల్తు వది నే • దాలస్యముం జేసి యూ
రక యిట్లుండుట పాడియే? దనుజ స • ద్గ్రామగ్ధర్వ విధ్వంసనా!

ఉ॥ వర సుమ తల్పమందు మృదు • వస్త్రముపైఁ బవళించు నీవు నేఁ
డిరవుగ వట్టి నేలపయి • నెడ్డియవోలెఁ బరుంటఁ గాంచి దు
ర్భరమగు దుఃఖ తాపముల • వ్రాలుచు నేడ్చెడు నన్నుగాంచి యో
ప్పరికము సేయునంత యప • పాడి యొనర్చితినేమి నాయకా!

ఉ॥ ఇచ్చట నిన్నుపాసి తపి • యించుచు నుండఁగ నన్ను వీడి ప్రీ
వచ్చట స్వర్గలోకసుఖ • మఱఁదుచు సంతసిలంగ నాయమే?
నచ్చిక మీఱఁ బల్కితివి • నావర జీవము నీవయంచు నా
పొచ్చెములేని పల్కుపుడు • పొల్లుగ నేల చరింతు వల్లభా!.

ఉ॥ నీమదినేవసించుటలు • నిక్కమయేని రిపుప్రకాండ మీ
భూమిని నన్నుగూడఁ బొరి • పుచ్చియె యుందును గాదె? నీవిటన్
నామనమందునుండినను • నావలె జీవముతోడ నుందు వి
ట్లేమొకొ రెండు పద్ధతులు • నేర్పడఁ గల్గయ యయ్యొ వల్లభా!

ఉ॥ నీదయచేత నెల్లరము • నిశ్చలజీవిత మొందినార మ
య్యా! దరి జేర్చితంచు విబు • ధాళి కృతజ్ఞత చూపి నిన్ను నా
మోదముతో నెదుర్కొని ప్ర • పుల్ల నిలింప మహీజపుష్పముల్
సాదరవృత్తిఁ జల్లుచును • స్వాగతమిచ్చిరె నీకు వల్లభా!.

చ॥ కలశ పయోధిఁ ద్రచ్చి తెఱ • గంటులకున్ సుధయిచ్చు నీకు వి
మ్మలవడి డాఁగి నీపయి న • మోఘ శరం బొగి నేసినట్టి మై
థిలి హృదయేశ్వరుండె పని • దెల్పి యొసంగఁగ నాజ్ఞయిచ్చుచోఁ
బలువకు నీదు తమ్మునకు • భాగ్యము లన్నియు నీయకుందువే?.

ఉ॥ తమ్మునితోడఁ బోరుటకుఁ దార్కొనియేగెడు వేళఁ గూడదం
చొమ్మిక దెల్పితిన్ రఘుకు • లోత్తముఁ డన్నెమ లాచరింపఁడం
చిమ్ముగఁ బల్కినమ్మి యటు • లేగి యుగాంతము చూడఁదగ్గ నీ
విమ్మెయిఁ గూలినాఁడ విక • నెన్నఁడు నిన్ను గనంగ నయ్యెడిన్?.

ఉ॥ నీవెదిరించి ఢీకొనిన • నిగ్గగు కాంచన శైలమైన న
గ్గైవడి రాలునన్న నొక • యమ్మెదురై భవదీయ వక్షమున్
వావిరిఁ జీల్చివైచె నను • పల్కుల నమ్మఁగఁజాల కుంటిని
ట్లీవగఁ జచ్చియుందు ప్లవ • గేశుఁడు వేఱొక వాలియేమొకో?.

మ॥ తనయా! అంగద! నీపితృవ్యుఁడు తొలిన్ • దా వాలి తమ్ముండనన్
ఘనసంపూజ్యత నొంది యిప్పుడు పగన్ • గార్పణ్యముం బెంచి వా
లిని శ్రీరాము నమోఘ బాణమునఁ గూ • ల్పించెం బ్రభుత్వంబుకై
మన సౌభాగ్య పవిత్ర జీవితము లి • మ్మాడ్కి నశించెం గదా!

మ॥ పర కష్టంబుల నౌషధంబువలెఁ బా • పం జాలు విల్గాఁడు తా
మరసాక్షుం డొక పాటి వీరు డొనరిం • పన్ రాని దుష్కార్యమున్
జరపెం; బెద్దలు వారివారి పనులే • సద్రీతిఁ దద్యోగ్యతల్
ధరఁ జూప న్నికషోపలంబు లను న • ర్థంబెన్న వ్యర్థంబొకో!

తే॥ అనుచుఁ బరిపరివిధములఁ • బనవి పనవి, సోలినట్టి సంభవమును • చూచినీతి
మంతుఁడగు హనుమంతుఁడు • మానవతిని, చెలులతోఁ గొనిపొమ్మని • చెప్పిపంపి

తే॥ అవల వాలి మేనునకుఁ జే • యంగఁదగిన, చరమ కర్మంబు లంగదు • కరముమీఁద
గరఁకఁ జేయించి జరపిన • కార్యమెల్ల, విన్నవించెను శ్రీరామ • విభునియొద్ద.

తే॥ దోషసమితి సమూలంబు • త్రుంగిపోవఁ, జెలఁగు నర్కుండు చరమాద్రిఁ • జేరుచుండ
వతవి బింబ మంతిమదశ • నందినట్టి, యింద్రనందను మొగమట్టు • లెట్టినయ్యె.

తే॥ రవియుఁ గ్రుంకెను ధీరుఁడౌ • రామవిభుఁడు, సీతఁ గూర్చి చింతించుచుఁ • జెంత నొక్క
నెలవున వసియించి యా • నిడుదరేయి, యనెడు కడలి నెట్లో యీఁది • యెనపె దరివి

చ॥ తనయుఁడు నాఁడు రత్నసము • దార కిరీటము దాల్చునంచుఁ ద
జ్జనకుఁడు చూడవచ్చె నను • చక్కటి భానుఁడు వేగలేచి యా
పనికి రహించి తోడుపడు • పంకజవాసిని వచ్చిచేర నె
జ్జని కరపాళితోఁ దెఱచె • రాజిత పద్మ దళాదరంబొగిన్.

ఉ॥ అంతఁ గృపాసముద్రుఁడగు • నర్కకులాగ్రణి యర్కసూతి క
త్యంత ముదంబుతోడఁ బ్లవ • గాధిప పట్టము శాస్త్రపద్ధతుల్
సాంతముగా రహింప నెల • సంబునఁ గట్టుమ యంచుఁ దెల్ప ధీ
మంతుఁడు లక్ష్మణుండు హను • మంతుని గాంచి వచించెఁ గ్రన్ననన్.

మ॥ అభిషేకం బొనరింపఁగా వలయు దీ • వ్యద్ద్రవ్య సామగ్రులన్
రభసం బారఁగ సేకరింపు మన స • ర్వంబయ్యె సిద్ధంబుగా
నభిజి ద్వేళయు డాసె రండనిన మో • దాత్ముండు సౌమిత్రి తా
నభిషేకం బొనరించె భానుజునకున్ • బ్రాంచన్మణీ పీఠిపైన్.

శా॥ కార్యంబుల్ క్రమరీతిఁ దాపసవరుల్ గా • వింపఁగా దేవతా
వర్యుల్ కల్పకసూనముల్ ముదముమై • వర్షింపఁగా వృద్ధు లా

శీర్యుక్తంబుగ నక్షతంబు లిడఁగా • శీర్షంబునన్ శీర్షకం
బార్యశ్రేష్ఠుఁడు వెట్టె వానరుల క • త్యానంద మాపదిలన్.

చ॥ అవలఁ గిరీటధారియగు • నర్కసుతుండు కుతూహలుండు రా
ఘవ చరణారవిందముల • గాటపుభక్తి భజింప నాతఁడు
త్సవ మలరారఁగా నలమి • సాదర మేదురమైన దీవనల్
తవిలి వచించి వెండియు ను • దార వచస్సుధ లూర విట్లనున్.

శ్రీరాముఁడు సుగ్రీవునకు రాజధర్మములు దెలుపుట.

సీ॥ కీశకులాధ్యక్ష! • కిష్కింధకేగి నీ, కర్తవ్యములను చ • క్కఁగ నెఱింగి
విధ్యుక్త విధులఁ గా • వించుచు రాచకా, ర్యము లాచరింపు కొ • ఱంత లేక
యంగదుతోఁ గూడి • యానంద జీవిత, మనుభవింపుము పుట్టు • సార్థకముగ
జ్ఞానధనాఢ్యులౌ • సచివులతో వీర, వరులగు సైన్యాధి • పతులతోడఁ

తే॥ బావనంబగు నెయ్యంబు • పాటిలంగ, నలరి కలుషవిదూర కృత్యములఁ బ్రేమ
విలిపి ప్రజలకు నాశ్రయ • ణీయుఁడవయి, భీకరుఁడవై గభీరిమన్ • వెలయు మయ్య

సీ॥ ధూమంబుగలచోట • ధూమధ్వజుండుండు, ననువాక్కులో సత్య • మరయుమయ్య
శత్రుమిత్రులయెడ • సమరీతి మధుర వా, క్యములఁ బ్రసన్నత • నాడుమయ్య
అమరు లతిశయించి • బ్రమియింపఁదగిన సం, పద్గౌరవంబుఁ గా • పాడుమయ్య
ముల్లోకములయందు • మూఁడు తెగలవారు, మునులకుం గలరని • మనఁగదయ్య

తే॥ ఎవరి విషయంబునను క్రౌర్య • మెంచకయ్య, దూషణము లాడినను చెవి • దూర్పకయ్య
యించి వర్ణాశ్రమములఁ బా • లించుమయ్య, దేవుఁడని ప్రజల్ దలఁపవ • ర్తింపుమయ్య

తే॥ పరుల కుపకృతి సత్యవా • క్పాలనంబు, పరులధనమునకై యాస • పడమి యనెడు
పద్ధతులె జగమున గౌర • వంబుగూర్చి, సద్గతిం జేర్చునవి యని జరగుమయ్య.

ఉ॥ తక్కువవారటంచు ఘన • దర్పముతో నెటువంటివారికిన్
జిక్కుఁడు గూర్పఁగాఁగదగు • చేటొనఁగూర్చును బాల్యచేష్టచే
నొక్క యవజ్ఞచేసికద • యొందితి మంథరచేత నింతయున్
విక్రముదీని నాత్మ గమ • నించి చరింపుము మిత్రరత్నమా!.

ఉ॥ స్త్రీలనిమిత్తమే జనులు • చేటుల నొందుదురన్న యర్థమున్
బోలనెఱుంగు మివ్విధము • పూర్తిగ నియ్యెడ వాలిచేఁతలన్
దేలెను వారి మూలమున • దీఱని దుఃఖజనాపవాదముల్
తేలికయున్ ఘటించు నని • తేర్చితి మీయెడ నేల వేఱెఁకన్?

చ॥ ఇతఁడొక నాయకుండె? మన • కేగ్గడ తల్లియుఁ దండ్రి చుట్టమున్
హితుఁడును గాఁడె యంచు గణి • యింపఁ బ్రజాహిత తత్పరుండవై

ధృతిగొని క్రూరకర్మలను • తెక్కలి వారలఁబట్టి ధర్మ ప
ద్ధతి చెడకుండఁ గాచుటకు • దండన చేసెదు గాక మిత్రమా!

చ॥ ఋజుమతిఁ జర్చచేయునెడ • నెక్కువ తక్కువ చావు పుట్టుకల్
ప్రజలకుఁ బూర్వకర్మములఁ • బట్టియె వచ్చు నధర్మవృత్తు ల
య్యజునకునేని జీవిత మ • హాపదిఁ గ్రుంచును ధర్మవృత్త మ
క్కజముగఁ బెంచుచుండు నను • గణ్యుల పల్కులు నమ్మ మిత్రమా!.

చ॥ కలిమియు లేమియుం గలుగఁ • గారణమౌనవి పుణ్యపాపముల్
బలితములంచుఁ బల్కుదురు • ప్రాజ్ఞులు పెద్దగ నిశ్చయించి యా
కలిమికి హేతువైన శుభ • కర్మ సమూహము నుజ్జగించి లే
ములఁ గలిగించు పాపములఁ • బూని యొనర్చుట మెచ్చుచేఁతయే!.

మ॥ నృపధర్మావళి యిట్టిదంచు మది ని • ర్ణీతిన్ విచారించి స
త్కృపఁ బాలింపుము కిశరాజ్యమును; ప్రా • వృట్కాలమంతంబుగాఁ
గపిసంఘంబులతోడ నాయెడకు వీఁ • కన్ రమ్మ పొమ్మన్న సం
తపడన్ భాస్కరసూతి యిట్టులను సీ • తాహృత్సరోజార్కుతోన్.

శా॥ చెట్టుల్ చేమలు ద్రోణులున్ వెలయు కి • ష్కింధాద్రి కిశాలి కిం
బట్టౌ నంచొక పేరె గాని యరయన్ • స్వర్గంబుతో సామ్యముం
దొట్టున్ వైభవ సంపదావళులతో • దుఃఖమ్ములం దోలి మా
పుట్టుల్ ధన్యముగాఁగ సేవ గొనుమా • పుణ్యాత్మకా! వేఁడెదన్

చ॥ నిను శరణంబు గోరి మఱి • నీయనుకంపకు భాజనంబులై
నిను పెడఁబాసి భోగముల • నిచ్చలు గోరునె మా హృదబ్జముల్?
జనకజ రోయఁగా నదను • సంధిలు దాఁకఁ బ్లవంగపట్టనం
బున వసియింపఁగా వలచి • మ్రొక్కెడువార మనుగ్రహింపవే.

చ॥ అనవుడు మందహాస రుచి • రాననుఁడై రఘురాముఁ డిట్లనున్
వనులఁ జరించు సువ్రతులు • పార్థివ భోగము లందఁజెల్లునే?
పనిగొని నీవు మమ్మ కడు • భక్తి సపర్యలు సేయుచుండఁ బా
లనమున లోటు లేర్పడ ని • లాతి నధర్మము రేకులెత్తదే?

ఉ॥ కానల సంచరింతునని • కైక • సమక్షమునందు పల్కితిం
గాన వసింప నొల్ల మహి • కాంతుల కిమ్మగు రాజధానిలో
మానవతీలలామ యగు • మైథిలిలేమి నలంగు నాకు స
మ్మానిత సౌఖ్యముల్ గలవె • ఙ్మాతలమందు తలంచిచూడుమా!.

మ॥ తనదారన్ దనుజాల్ హరింప మదిఁ జిం • తాలేశమున్ లేక య
బ్బిన రాడ్భోగములంది స్నేహితులతో • వేంచేసి యాతిథ్యముల్
గొనుచున్నాఁడని లోకు లాడుకొను వా • క్కుల్ లోకమున్నంతదాఁ
కను దైవాజ్ఞక యంతరంబున నడం • గం బోవునే మిత్రమా!

మ॥ గృహధర్మంబులు వీరధర్మములు మూ • రిం బోవ నల్లాడు నే
మహి నెయ్యుంద్రను గూడి సౌఖ్యముల స • మ్మానించుటల్ గోఁత; మ
ద్గృహిణిం గోల్పడ నేనుచేసిన సుదు • ష్కృత్యంబు లింకంగ ని
స్పృహతోఁ దాపసధర్మవృత్తి వనులం • జింతామతిం బూనెదన్

మ॥ పరిపాలింపఁగఁ దగ్గ కార్యముల సం • భావించి రాజ్యంబుఁ ద
త్పరణిం జేయుచు నాల్గుమాసములు వే • దాఁటన్ మహాసేనతో
వెరవారన్ నను గాంచ రమ్మిదియ నా • వేడ్కోలు సుమ్మంచు భా
స్కర వంశాంబుధి సోముఁడాడ మఱి ప • ల్కన్ లేక సుగ్రీవుఁడున్.

మ॥ కనులన్ బాష్పకణంబు లుబ్బి యురలం • గాకుత్స్థు నాజ్ఞానువ
ర్తనమే శ్రేయముగాఁ దలంచి తదభి • ప్రాయంబు గుర్తించి యా
తని పాదంబు శిరంబుతోఁ దడవి చిం • తావారిధి న్మగ్ని లి
బ్బిని గోల్పోయిన వానిలీల నడచెగా • వెన్కాడు పాదాలతోన్.

ఉ॥ వాలికుమారుఁడుం గడిసి • వారని భక్తి నమస్కరింప శ్రీ
లోలుఁడు ప్రేమతోఁ దిగిచి • లోభి పసిండిని వోలెఁ జూచి స
చ్ఛీలుఁడ వౌటకున్ జనకు • చెన్నున నీ పినతండ్రి నెంచి త
త్పాలనలో సహాయుఁడయి • భాసిలుమా యని పల్కె యంతటన్.

ఉ॥ పావనిఁ గాంచి నీవును వి • భాకరసూతికిఁ దోడుగా వనా
టావని పాలనంబు నర • యందగు నన్న నతండు దేవ! మీ
సేవకుఁ డిందయుండఁ గృప • సేయుఁడు దాస్యము సేయుచుండు మీ
కేవిధమైన తక్కువల • నేర్పడసీయక చూచువాఁడనన్.

ఉ॥ రాముఁడుపల్కె గౌరవము • ప్రాజ్ఞత పౌరుష మొందినట్టి రా
ట్ప్రేముఁడు తాల్చియుండిన వ • సుంధర పేతొకరాజు పూన నౌఁ
గాములు గల్గవచ్చు నటు • గాన భవాదృశ బుద్ధిమంతులా
భూమిపు చెంతనున్నఁగద • పోలఁగఁ జెల్లును రాచకార్యముల్.

శా॥ మాన్యంబైన దినేశసూనునకు స్వా • మ్యంబైన ప్రాగ్భార రా
జన్యత్వంబు స్థిరంబుగా నిలిపి యా • చందంబునన్ వచ్చి సౌ

జన్యస్ఫూర్తి వహించి నాదగు పనుల్ • సాధింప నీకంచె నా
కన్యల్లేరిపు దేను గోరిన విధం • బారంగఁ గావింపుమా.

మ॥ అను శ్రీరామునిఁగాంచి మారుతియు మీ • యాజ్ఞప్తి యిట్లైనచో
వన నేమున్నది కింకరుం డటులె సే • యంగల్గు వాఁడంచుఁ ద
ద్ఘన పాదాబ్జములన్ భజించి కపులం • గన్నారు కిష్కింధకుం
జనియెం బిమ్మట వేఱుకొండ కరిగెన్ • సౌమిత్రితో రాముఁడున్.

మ॥ ఇనవంశోద్భవునాజ్ఞఁ బూని కపి లో • కేశుండు కిష్కింధకుం
జని భూభారముఁదాల్చి బాంధవ సుహృ • త్సామంత సేనాపతుల్
తను గొల్వం జని మాతృభావమున నా • తారం బ్రశంసించి వా
లిని దెందంబునఁ జంద్రిగాఁ దలఁచి పా • లించెం గపివ్రాతమున్.

శా॥ దిగ్గ్రాజన్యమహోపభోగములతో • దీపించు శాఖాచరుల్
వ్యగ్ర ప్రక్రియ బాంధవావళి లలిన్ • భాసిల్ల నాజ్ఞావిధుల్
సుగ్రీవాజ్ఞ యటంచు నానుడిగ విజ్ఞుల్ పేర్కొనం జేసె నా
సుగ్రీవప్రభుఁ డంగదుండును యువ • క్షోణీశుఁడై యొప్పఁగన్.

మ॥ వినుతుల్ సేయఁగ వీలుకాని గుణగం • భీరుండు శ్రీరాముఁ డ
వ్వనమున్ దాఁటి మతంగమౌని నిలయ • ప్రాంత ప్రదేశంబునన్
దన తమ్ముం డొనరించు పర్ణకుటిలోఁ • దాత్పర్య సంయుక్తుఁడై
తన జాయం దలపోయుచుం జరపెఁ ద • త్కాలంబు సౌమిత్రితోన్.

7. వర్షర్తు పటలము. (121)

ఉ॥ పుత్తడిబొమ్మ చందమునఁ • బొల్పు బెడంగును మించు జానకిన్
దత్తఱపాటుతో వెదక • దక్షిణ దిక్కునకున్ రఘూత్తముం
డత్తఱిఁ బంపినట్టి యొక • యర్మిలి కాలరివోలె భాస్కరుం
డుత్తరదిక్కునుండి తగు • నోజను వెల్వడె దక్షిణాశకున్.

తే॥ నల్లమబ్బులు ధరయను • మల్లకమున, వారిరాశియన్ నేయివోసి • మేరువనెడు
వత్తిలోన భాస్వరుని దీ • పము రగిల్చి, కాటుకం గొని పెట్టిన కరణిఁ దోఁచె.

క॥ జీమూతంబుల వలనన్, వ్యోమము గరకంఠు కుతికఁ • బోలియధికమై
శామసి గప్పెను భాస్కర, ధామంబుల తైక్ష్ణముడిగి • ధర పల్లారెన్.

శా॥ నీలాకాశము నంజు చందమున ము • న్నిటించలెన్ గాటుకం
బోలం దిద్దిన స్త్రీల కన్నులవలెన్ • బొల్పారు కేశంబులం

బోలెన్ సంజాదు దిండ్ల దేహముల చా • ద్పున్ బొంది తచ్చిత్రముం
బోలెం జేష్టలఁ బోలెగొప్ప మొగుళుల్ • మూఁగన్ జగంబంతటన్.

మ॥ చిరకాలంబుగ వార్ధి తోయముల వా • పిం గ్రోలు మేఘంబులన్
మెఱుపుల్ పుట్టెను సంగరస్థలి విజృం • భింపన్ మదేభంబులన్
ఖర ఖడ్గంబుల వీర బృందములు గ్ర • క్కాల్ పేయఁగాఁ దోచు వె
త్తురుతోఁ కూడిన దుర్వ్రణంబులఁ గరుల్ • తోఁపంగఁ జూపించెనాన్.

తే॥ కారుమొగుళులు భద్రేభ • కాండమట్లు, గానిపించెఁ గరళ్ళతోఁ • గదలిపొంగి
గగనమెల్లను వ్యాపించి • గర్జనంబు. లొనరఁజేయు విధంబున • నుఱుమసాగె.

తే॥ హరిహయాదుల భూషణో • త్కరములట్లు, కరువలం దగ్ని తరువులఁ • గాల్చినట్లు
నవ్యఫక్కి దిగ్దేవతల్ • నవ్వినట్లు, వింగి శంపా పరంపరల్ • నెగడి మెఱపె.

తే॥ గగనమను బొగ్గులను వద • గాలి యనెడి, తిత్తిచే మూఁది వడివడి • దిక్కులవెడు
కమ్మరీంద్రు రగుల్ప వెం • గలములుమియు, కొలిమియననొప్పె మెఱుపుతో • జలదచయము

తే॥ పన్నగములు వియోగినుల్ • పరితపింప. విన మయూఖముల్ కోసి పె • ట్టిన విధాన
నళవి జిహ్వాలో యన మిట్టి • యతిశయిల్లె, నిఖిలదిక్కుల సౌదామి • నీ వ్రజంబు.

తే॥ ఒనర విద్యాధరులు సమ • రోర్వియందు. రక్తసిక్త కరాసుల • రమణఁ ద్రిప్పు
రహిఁ బదచ్యుతులైనది • గ్రాజదంతి, ఫాలపట్టికలట్లు శం • పాలి మెఱపె.

చ॥ అవనిని మోయుచున్న భుజ • గాష్టక మష్టదిశాంత సీమలన్
దివిరి నభంబు నాకఁ బలు • తేపలు జిహ్వలు చాఁచెనో యనన్
నెవదెను చంచలాలతలు • నీరదముల్ వనజాక్షు మేను నా
మివులుచు నిశ్వసించె నన • మిక్కిలి వీచెను శీత వాయువుల్.

ఉ॥ పల్లము మిట్ట నాక మటి • పైయవి క్రిందివి నాక వాన గా
ద్పెల్లెడ వీవసాగెను మ • హీధ్రములందును పట్టణంబులన్
బల్లెలఁ గానలన్; గుణము • వంశము యోగ్యత లెక్కపెట్టకే
పల్లవు లిచ్చు రోయికయి • పద్పుది చాఁఘు మనంబు కైవడిన్.

తే॥ మగలనెడఁబాసి వెతఁజెందు • చిగురుఁబోండ్ల, పొగులుకుచములమాంసపు • ముద్దలమరు
మ్రింగవచ్చు భూతంబు ల • నంగ నొప్పి, దారుణంబుగ నడరె నీఁ • దరలు ధరణి.

తే॥ ధూళిక్రమ్మి యాకసమునఁ • దోఁచుకతన, మెఱుము లడిదంబులంబలె • మెఱయుకతన
మొగులు మురజంబు కైవడి • మొరయుకతన, గగన మయ్యెడ రణరంగ • గతినిదోఁచె.

తే॥ జనకజం బాసికుందు దా • శరథిమీఁద, మారుఁ దరవిరి శర పరం • పరల నేసి
నట్లు సౌదామినులతోడి • యంబుదములు, వర్షధారలఁ గురిసెను వసుధమీఁద.

చ॥ అరవులఁ గొండలందు పదు • నంబుదధారలు శత్రువింటితో
విడిచిన బాణరాజివలె • వేగముతోఁ బడె నందునుండి రా
ల్విడుగులు రేలఁ గొండల పె • లింగెడు మూలికలట్లు కాంతు లు
గ్గడువుగ వీచు రత్నముల • కైవడి రోచులు వీచెనయ్యెడన్.

ఉ॥ ఘోరపు వర్షధారలట • దొడ్డగు గుండ్లపయిం బడన్ సమి
ద్వీరులు శత్రు మత్తగజ • బృందముపై నిగిడించు నీఁటెలన్
తీరున నుండె నాదరువు • తీఱఁ గరంగఁగ దొర్లు రాళ్ళు త
ద్వారణముల్ రణస్థలి మ • దంబఱఁ, బొర్లిన పోల్కిఁ గన్పడెన్.

ఉ॥ అంబుదముల్ రమాసుతుని • యందమునొందఁగ నింద్రచాప మా
శంబరవైరి చాపమను • చందము నందఁగ వర్షధార పు
ష్పాంబకలీల నొంద గిరు • లందలి సానువు లొప్పె మన్మథా
స్త్రంబుల నొచ్చి విచ్చుచుఁ గ • రంగు వియోగుల మేనులో యనన్.

ఉ॥ జలజహితాన్వయుల్ ప్రబల • శౌర్యులు కీడులు నొక్కటొటచేఁ
బొలిసిరి రావణాదు లని • పూర్ణ ముదంబున వేల్పు లార్పటుల్
సలిపిన యట్లు మేఘములు • సందడి గర్జిలెఁ గల్ప సూనముల్
జలజల రాల్చు కైవడిని • జాఱెను దండడి వర్షబిందువుల్.

తే॥ రావణుఁడు జానకిం గొని • రయముమీఱ, గగనవీధిని పోవుచోఁ • గలికి మిన్న
కనుల నశ్రువుల్ మిక్కిలి • కార్చినట్టు, లంబుదము లంబుధారల • నవనిరాల్చె.

ఉ॥ రాజ ధరుండు మున్ను త్రిపు • రంబులఁ గాల్చిన చిచ్చుటమ్ము నా
రాజిలు చంచలాలతలు • రాచిన కుంతము వోలెఁ జిత్తపం
కేజములందు గాఁడి యుడి • కించె వియోగమునొంది కుంది వి
ర్వ్యాజ రుషా పరీతమగు • యౌవతమున్ యువక వ్రజంబులన్.

మ॥ ధన మార్జింపఁగ దూరదేశముల కు • త్సాహంబుతో నేగి గ్ర
ద్దన రాకుండెడు నాథులం గలఁచి వం • తం గ్రమ్మఱం జేయుటన్
ఘన చింతాకులితాత్మలౌ సతులకుం • గల్యాణదంబైన కా
రును పోల్పంగ వియోగ దుఃఖ ఫణి తా • ర్క్ష్యండన్న సంచై తగెన్.

తే॥ జలధరములు గర్జిలుచు • జలముగురియు, చీకటినొకటి తాఁకుచునుంట • యొప్పెగోప
కరులు గర్జించుచు మదము • గార్చు చీర్ష్యఁ, దవిలి పోరు సాగించు చం • దంబునంది.

తే॥ పయర తెమ్మెర సుడిగాలి • వానగాలి, యీఁదనెడిపేళ్ళతో వాయు • వేచి వీవ
జలకణంబులు బాణవ • ర్షంబుమాడ్కిఁ, బడియె దిక్కుల దిక్కులు • పొడిచెననఁగ.

చ॥ సకల జనాళి కూఁతయగు • సంపద పెంపఁగ దూరదేశ వ
ర్తకముల కేగు నాయకులు • క్రమ్మఱఁ గ్రమ్మఱ బ్రాణమొందు పొం
దిక నలరారు నాయికల • తీరున వాటిన వృక్షజాల మా
నికను తలిర్చి పూచి పసి • నిండి యెలర్చెను వానకారునన్.

సీ॥ పాటలీ తరువులు • ప్రసవ దూరంబులై, దుఃఖంబు నొందిన • తోయ మొప్పఁ
బ్రేంకణంబులు ప్రస • వించి విరాజిల్లఁ, గువలయంబులు కంది • కుందుచుండ
దినకరుండును స్వీయ • తేజోవిహీనుఁడై, కరములు క్రుంగఁ బే • దఱిమి నొంద
సంపద లలరార • సంతృప్తి గొనుపోల్కి, నమ్ములు నెమ్మిమై • నర్తింగ

తే॥ తమ్మవిధ్వనాడిచన్న బాం • ధవుల వెదక. వలసియుత్సాహరహితులై • యలయుజనుల
మొగిని పికము లడవి మౌన • ముద్రఁ బూన, నెపక మొసగె నీరామని • దెసలఁ గ్రమ్మి.

మ॥ పలురంగుల్గల బంభరంబులు వెసన్ • బంగారు రంగారు వ
న్నెలచేఁ గ్రాలు ప్రియాళు సూనములపై • నిండారుటల్ పోల్చె నీ
తొలికారామని మార్చి గెల్చెఁ గద యెం • తో మేలు మేలంచు భూ
లలనారత్నము గ్రీష్మ మాఁపఁగను పె • ల్చం జాఁచు కెంగేలనన్.

మ॥ తమ శీర్షంబుల కైవడిం దనరి • విద్ధంబై వళక్షంబునై
భ్రమలం గొల్పెడు నాగలింగ కుసుమ • వ్రాతంబు వీక్షించి స
ర్పములే యంచు భుజంగ బృందము పరి • ష్వంగంబు గావించె బు
ష్పము లామోదము చెందినట్టులె విక్షా • సం బంచె నాకూటమిన్.

ఉ॥ పీమలు గాని పీమలకుఁ • జేరిన నాథులు గీము పేరఁగాఁ
బ్రేముడి మీఱు తత్పతులు, తృప్తివహింపఁగఁ బెక్కురీతులన్
గామునికేళిఁ దేలి తమ • కమ్మన నుమ్మిన తమ్మలో యనన్
భూమిని మూవుగింజ పడఁ • బోలక నిండిన యింద్రగోపముల్.

ఉ॥ నేరెడుపండు దుల్లిపడి • నింగిని తాఁకెడు నెత్తువాల్చు న
మ్మేరువునుండి బంగరువు • మిక్కిలి తెచ్చెడి నేరె టేఱనన్
జాఱిన వెల్లువల్ నెగడి • సర్జక పుష్పము లారె జేల పూ
ల్గూరిచి తెచ్చుచుం గలియఁ • గూడుచుఁ బాఱె భయంకరస్థితిన్.

ఉ॥ అందము చందముం బొదవు నందిన కాఁడలతోరి మోరటుల్
పొందిక నుల్లసిల్ల దళ • మూలములం బడి యింద్ర గోపమున్
చిందిన జేల పూవులును • చెన్నలరారె ధరిత్రిదేవి సొం
పొందఁగఁబాడు తేఁటులకు • నొప్పన సేయు కరంబులో యనన్.

సీ॥ ఝంఝామ్మనుచుఁజుట్టి • సుడియాడు మధు లిడ్వి, రావంబు కిన్నర • రవముఁబోల
ఘుమఘుమధ్వనులతో ఘూర్ణిల్లు మేఘగ, ర్జనము మృదంగ ని • స్వనముఁబోలఁ
బురివిచ్చియాడు నెం[?] పౌరయు మయూర నృ, త్యంబులు చెలుల న • ర్తనముఁబోలఁ
దాలిపూవులు కందు • తాళంబులను • పోలఁ, బ్రేంకణంబులు దీప • వితతిఁ బోల

తే॥ కాకి కలువలు సభ్యుల • కనులఁ బోల, దేవసభ నాఁగ నాభూమి • తేజరిల్లెఁ
బ్రావృడంబుదజాత వ • ర్షప్రకీర్ణ, శాంత నిర్మల విశ్రాంతి • సదనమగుచు.

మ॥ సుర పున్నాగ విశిష్ట పర్వతములన్ • స్రోతస్వినుల్ జాఱు చొ
ప్పరయన్ జీవులఁ గావ ధాత్రి కరుణా • వ్యాసంగయై మేదినీ
ధర వక్షోజములందు చేపిన పయో • ధారా ప్రవాహం బనం
బరఁగెన్: జీవనదాత్రి భూమియె కదా • బ్రహ్మాండ భాండంబునన్

సీ॥ కోరిన వారల • కోరిక లొసఁగంగఁ, బత్ర పత్రమునకుఁ • బసిఁడిసరులు
వ్రేలనొప్పెడు కల్ప • వృక్షంబువైఖరి, జేలతరువు లొప్పెఁ • బూలతోఁద
నేవంకఁ గనుగొన్న • నేపారు తుమ్మెద, రొదలతో వెలయు పూఁ • బొదలు పొదలె
కామ మగ్గలముగాఁ • గ్రాలు మృగంబులు, పరిమళ తరువుల • కొరసికొనుచుఁ

తే॥ గ్రొత్తతావి కస్తురి కంపె • గుబులుకొనఁగ, హరిణు లారసి తమువీడి • యన్యజాతి
మృగులతోఁ గూడె ననుశంక • నొగిలి యలుక, చెంది చెంతకు రానీక • కుందుచుండె.

మ॥ పతిదూరంబున కేగ వానతటి నె • వ్వం బొంది దూపిల్లు ప్రో
-షిత నాధాత్మక కన్నులట్లు ముకుళిం • చెఁ వాడి యిందీవర
ప్రతతుల్; నాథుఁడు క్రమ్మఱిల్లఁగ నవి • ర్వాచ్యప్రమోదో త్తరం
గిత సుస్వాంత వినూత్న హాస రుచులన్ • గెల్పొందె జాతీ లతల్.

మ॥ దరి నర్తించు కుశీలవ ప్రభృతి న్నృ • ద్యత్ప్రీతి మ • మన్నించు భూ
వరుమాడ్కిం దరి నాడు నెమ్మలకు నొ • ప్పన్ హేమమృత్పిండముల్
దరులం డ్రోచెను వెల్వ; లింట నతిథిన్ • దన్పించు సాధ్వీము ఖాం
బురుహ ప్రక్రియ రేచెఁ బంకజము లం • బోదంబు నీక్షింపఁగన్.

మ॥ కందర్పాగమకోవిదుల్ బహుళ సం • ఖ్యాకామినీ సంగమా
నందం బొందు విధానఁజేరి యళిబృం • దం బన్నిపుష్పంబులం
గ్రందై చిందు రసంబు నొక్కయెడఁ గూ • ర్పం బొప్పె సూర్జద్రసా
నంద శ్రీకర రూపకంబు కవి తి • స్నన్ గూర్చు చందంబునన్.

మ॥ మన రమ్యేక్షల గెల్చి మించు ధరజన్ • మాయావి మారీచుఁ డీ
మన రూపంబె ధరించి యాపదలు ప్రా • మంజేసె సంతోషమున్

మన మీ రాముని ప్రోలఁ జూపుట యసం • భావ్యంబయో నంచు స
న్మని భావంబు వహించెనో యనఁగ నా • ప్పన్ జింక లయ్యద్రిపై.

చ॥ చిర మెడఁబాయఁ బ్రేమమునఁ • జెల్వల చిత్తము వాడియుండ ని
ర్భర కృప వచ్చి మోహము భ • రంబుగఁ జేసిన భర్తలం బలెన్
పరటి జలంబు లేనివగు • వాహినులందు రసంబు పొంగ సం
బరమున వచ్చి చేరినవి • వారక తండములై మరాళముల్.

శా॥ పారావార జలంబు గ్రోలి విను త్రో • వం బోవు మేఘాలితోఁ
దారామార్గము చేరనేగు బకముల్ • దామోద రోరస్థలిన్
దోరంబై చను తారహారమన ను • త్తుంగోత్తరీయంబనన్
గారామార వెలింగెఁ దక్కనవి చు • క్కల్వోలెఁ గన్పట్టఁగన్.

శా॥ కోపాత్ముండు నిరంకుశుండు తపన • క్షోణీశుఁ దేగంగ ని
ర్లేపుండున్ సుగుణాభిరాముఁడగు ప్రా • వృడ్భూపుఁ దేతేర హృ
త్తాపం బాసి ధరిత్రి మేనఁ బులకల్ • స్తంభించె నా శాద్వలం
బేపారెన్ గనుపండువయ్యె ధరణీ • వృత్తంబు లెందేగినన్.

మ॥ నలువందొట్టి మహాత్ములెల్లడను వి • జ్ఞానేశ్వరుండైన కో
సలరాజాత్మజు దుఃఖముం గని కృపా • సంగాత్ములై జానకిన్
గలయన్ రోయఁగఁ గన్నులన్ బఱపి యా • కారించిరో నాఁగ మం
దల బర్హంబుల విప్పి యాడినవి కా • నన్ నీలకంఠావళుల్.

మ॥ అరిరక్తార్ద్ర కృపాణ కుంతధర వీ • రాగ్రేస రోత్కర్ష శీ
ర్ష రుహ ప్రాక్తన వర్ణముం జెఱుచు రా • జద్రాజ బింబాననా
చరణాలక్తక భంగి నెఱ్ఱనగు న • ఱ్ఱంబుల్ విరాజిల్లెఁ ద
ద్వర మధ్యంబులఁ బోలి పూలటిక లు • త్కంపించె లీలాగతిన్.

మ॥ పికరాడ్బృందములార! • మిమ్ముబలె శీ • ఘ్రం బల్కు నా సీత నో
పిక మైఁ గాననమసీలందు దగ న • న్వేషించి తోడ్తెండనన్
బికముల్ సమ్మతి నెల్లదిక్కులను వే • పేర్కొంచుఁ బేర్కొంచుఁ దోఁ
పిక వేసారి యలంగి కూయిడుట లా • పెంబోలు నీరామనిన్.

చ॥ కడివిఁడి మేసి లేఁగ గమి • గంతులు వేయఁగఁ బట్టక్రోవు లె
ల్లెడఁబడి బజ్జియై చెదరి • యేఘటీ మార్గికవోలెఁ గన్పడెన్
గడిమిసుమంబు లుల్లసిలి • కాన గనయ్యెను ప్రేఁత లీడి పెన్
గడపలఁ దోయఁ బైకుబికి • కన్పడు పాల నురుంగుకై వడిన్

సీ॥ ఝంఝామ్మనుచుఁ జుట్టి • సుడియాడు మధు లిడ్వి, రావంబు కిన్నెర • రవముఁ బోల
ఘుమఘుమధ్వనులతో ఘూర్ణిల్లు మేఘగ, ర్జనము మృదంగ ని • స్వనముఁ బోలఁ
బురివిచ్చియాడు నెం ౘె పొరయు మయూర నృ, త్యంబులు చెలుల న • ర్తనముఁ బోలఁ
దాలిపూవులు కంచు • తాళంబులను • పోలఁ, బ్రేంకణంబులు దీప • వితతిఁ బోల

తే॥ కాకి కలువలు సభ్యుల • కనులఁ బోల, దేవసభ నాఁగ నాభూమి • తేజరిల్లెఁ
బ్రావృడంబుదజాత వ • ర్షప్రకీర్ణ, శాంత నిర్మల విశ్రాంతి • సదనమగుచు

మ॥ సుర-పున్నాగ విశిష్ట పర్వతములన్ • స్రోతస్వినుల్ జాఱు చొ
ప్పరయన్ జీవులఁ గావ ధాత్రి కరుణా • వ్యాసంగయై మేదినీ
ధర వక్షోజములందు చేపిన పయో • ధారా ప్రవాహం బనం
బరఁగెన్: జీవనదాత్రి భూమియె కదా • బ్రహ్మాండ భాండంబునన్

సీ॥ కోరిన వారల • కోరిక లొసఁగంగఁ, బత్ర పత్రమునకుఁ • బసిఁడిసరులు
వ్రేలనొప్పెడు కల్ప • వృక్షంబువై ఖరి, జేలతరువు లొప్పెఁ • బూలతోడ
నేవంకఁ గనుగొన్న • నేపారు తుమ్మెద, రొదలతో వెలయు పూఁ • బొదలు పొదలె
కామ మగ్గలముగాఁ • గ్రాలు మృగంబులు, పరిమళ తరువుల • కొరసికొనుచుఁ

తే॥ గ్రొత్తతావి కస్తురి కంపె • గుబులుకొనఁగ, హరిణు లారసి తమువీడి • యన్యజాతి
మృగులతోఁ గూడె ననుశంక • నొగిలి యలుక. చెంది చెంతకు రానీక • కుందుచుండె.

మ॥ పతిదూరంబున కేగ వానతతి నె • వ్వంబొంది దూపిల్లు ప్రో
-షిత నాథాత్మక కన్నులట్లు ముకుళిం • చెఁ బాడి యిందీవర
ప్రతతుల్; నాథుఁడు క్రమ్మఱిల్లఁగ నవి • ర్వాచ్యప్రమోదోత్తరం
గిత సుస్వాంత వినూత్న హాస రుచులన్ • గెల్పొందె జాతీ లతల్.

మ॥ దరి నర్తించు కుశీలవ ప్రభృతి న్లు • దశ్శ్రీప్రతి ష్ఠ • మన్నించు భూ
వరుమాడ్కిం దరి నాడు నెమ్మలకు నొ • ప్పన్ హేమమృత్పిండముల్
దరులం బ్రోచెను వెల్వ; లింట నతిథిన్ • దన్పించు సాధ్వీము ఖాం
బురుహ ప్రక్రియ లేచెఁ బంకజము లం • బోదంబు నీక్షింపఁగన్.

మ॥ కందర్పాగమకోవిదుల్ బహుళ సం • ఖ్యాకామినీ సంగమా
నందం బొందు విధానఁజేరి యళిబృం • దం బన్నిపుష్పంబులం
గ్రందై చిందు రసంబు నొక్కయెడఁ గూ • ర్పంజొచ్చె స్ఫూర్జద్రసా
నంద శ్రీకర రూపకంబు కవి.తి • స్సన్ గూర్చు చందంబునన్.

మ॥ మన రమ్యేక్షల గెల్చి మించు ధరజన్ • మాయావి మారీచుఁ డీ
మన రూపంబె ధరించి యాపదలు ప్రా • మంజేసె సంతోషమున్

మన మీ రాముని మ్రోలఁ జూపుట యసం • భావ్యంబయ్యె నంచు స
న్మని భావంబు వహించెనో యనఁగ నా • ప్పున్ జింక లయ్యద్రిపై.

చ॥ చిర మెడఁబాయఁ బ్రేమమునఁ • జెల్వల చిత్తము వాడియుండ ని
ర్భర కృప వచ్చి మోహము భ • రంబుగఁ జేసిన భర్తలం బలెన్
పిరటి జలంబు లేనివగు • వాహినులందు రసంబు పొంగ సం
బరమున వచ్చి చేరినవి • వారక తండములై మరాళముల్.

శా॥ పారావార జలంబు గ్రోలి వినుత్రో • వం బోవు మేఘాలితోఁ
దారామార్గము చేరి నేగు బకముల్ • దామోద రోరస్థలిన్
దోరంబై చను తారహారమన ను • త్తుంగోత్తరీయంబనన్
గారామార వెలింగెఁ దక్కినవి చు • క్కల్వోలెఁ గన్పట్టఁగన్.

శా॥ కోపాత్ముండు నిరంకుశుండు తపన • క్షోణీశుఁ దేగంగ వి
ర్లేపుండున్ సుగుణాభిరాముఁడగు ప్రా • వృడ్భూపుఁ దేతేర హృ
త్తాపం బాఱి ధరిత్రి మేనఁ బులకల్ • స్తంభించెనా శాద్వలం
బేపారెన్ గనుపండువయ్యె ధరణీ • వృత్తంబు లెందేగినన్.

మ॥ నలువందొట్టి మహాత్ములెల్లఁడను వి • జ్ఞానేశ్వరుండైన కో
సలరాజాత్మజు దుఃఖముం గని కృపా • సంగాత్ములై జానకిన్
గలయన్ రోయఁగఁ గన్నులన్ బఱపి యా • కారించిరో నాఁగ మం
దల బర్హంబుల విప్పి యాడినవి కా • నన్ నీలకంఠావళుల్.

మ॥ అరిరక్తార్ద్ర కృపాణ కుంతధర వీ • రాగ్రేస రోత్కర్ష శీ
ర్ష రుహ ప్రాక్తన వర్ణముం జెఱుచు రా • జద్రాజ బింబాననా
చరణాలక్తక భంగి నెట్టనగు న • ద్దంబుల్ విరాజిల్లెఁ ద
ద్వర మధ్యంబులఁబోలి పూలతికలు • త్కంపించె లీలాగతిన్.

మ॥ పికరాడ్బృందములార! • మిమ్ము బలె శీ • ఘ్రం బల్కు నా సీత నో
పికమైఁ గాననమందు దగన • న్వేషించి తోడ్తెండనన్
బికముల్ సమ్మతి నెల్లదిక్కులను వే • పేర్కొంచుఁ బేర్కొంచుఁ దోఁ
పిక వేసారి యలంగి కూయిడుట లా • పెంపొందు నీరామునిన్.

చ॥ కడివిడి మేసి లేఁగ గమి • గంతులు వేయఁగఁ బుట్టక్రోవు లె
ల్లెడఁ బడి బజ్జియై చెదరి • యేపఁటి మార్జికవోలెఁ గన్పడెన్
గడిమిసుమంబు లుల్లసిలి • కాన గనయ్యెను శ్వేత లీడి పెన్
గడపలఁ దోయఁ బైకుబికి • కన్పడు పాలనురుంగుకై వడిన్

సీ॥ కొండచేరువనేలఁ • గొండగోఁగులు పూచి, కొఱవత కురుల ఘుం • ఘుమలొనర్చె
సురపొన్న పూవులు • విరిసి బెత్తలయువిఁ దల కచముల తావి • యలరఁజేసె
బల్లంపునేలల • భాసిల్లు కలువలు, బిల్లల తలలు వా • సిల్లఁగూర్చె
సద్యో వికస్వర • జాతీ సుమంబులు, వ్రేఁతల వెండ్రుకల్ • వెలయనొప్పె

తే॥ ఎచ్చటెచట విచ్చిన విరు • లచ్చటచటి, మానినీ మస్తకముల స • మ్మానమొంది
జనన సాఫల్య మొనరించు • కొనుచునుండె, వాసికెక్కు వారలకిదే • వర్తనంబు

మ॥ విరివిల్కాని కవారిగా శరతతుల్ • వేకూర్చు నీరామునిన్
సరసీజాక్షి ప్రసన్నసుందర తరా • స్యస్ఫూర్తి గాంచంగలే
కురుతాపంబునఁ గ్రుంగి కుందు రఘువ • ర్యుండెట్టులోర్చుం గటా!
ధర నెందే సతిఁ గోలుపోవు జనికిఁకా • దార్కాన్నె సమ్మోదముల్?.

మ॥ అతిదీర్ఘంబగు వానకారడర దై • ర్యంబెల్ల మౌనీంద్ర సం
తతికేనిం జెడుచుంట తథ్యము సుధా • ధారా నిషిక్తస్ఫుటీ
కృతవాక్యన్ జనకాత్మజన్ విడిచి తా • నేకాకియై కుందు నా
శ్రిత రక్షామణి యేగతిం గడపుఁ బ్రా • వృట్కాల మాకానలోన్.

శ్రీరాముని విరహ సంతాపము

మ॥ స్ఫురదిందీవరగాత్రుఁడయ్యెడ మదిన్ • శ్రుక్కున్ విచారించు దు
ర్భర తాపమ్మునఁ గ్రుంగుఁ గుందు బలస • త్త్వంబుల్ దిగంబాఱ ని
ర్వైరపొందున్ జలియించు నూర్చు వెత ని • ర్వేదించు నిశ్చేష్టుఁడౌ
ధరణీజాత ముఖాంబుజాతము నిఁకన్ • దర్శింతు నొక్కోయనున్.

మ॥ వనదంబా! వనజాక్షి నాఁచికొని క్రు • వ్యాదుండు బంధించి దాఁ
చిన తావుం దెలిపింపవో? తెలుప నీ • చిత్తంబు మైకోదొ? జీ
వనసంఘాతపు నీకు నాపయినిసు • ద్భావంబు పాటిల్లదో?
నను గ్రుంగించి హృదబ్జముం • గలఁచుచే? న్యాయంబె యిక్కార్యముల్?

చ॥ మెఱుపను కోలపండ్లు గల • మేఘమ! నల్లని చాయ గల్గి భీ
కరముగ బొబ్బ వెట్టు చెటఁ • గాంచిన నచ్చటఁ దోఁచుచుంటి దు
ర్భరమగు క్రూరచేష్టలును • వంచనయుం గల దైత్యరాజి వై
ఖరి గల నీవు ప్రాణములఁ • గైకొనికాని నివృత్తిసెందవో?.

కవిరాజ॥ తరళమృగాక్షి సుధామయవాణి మ • దాపళయాన హిమాంశు ముఖిన్
ధరణి కుమారిని తోడ్కొని వచ్చి వి • తాకును దైన్యము నొందిన నా
కురవుగఁ గూర్పు మనేక సునేత్ర మ • యూరమ! నేను వియోగముచేఁ
గరఁగి కృశించుట గాంచియుఁ గారుణి, కత్వము పూనమి నాయమొకో?

ఉ॥ తెమ్మెరతోడఁ జేరుకొని • తీకువ నయ్యది యార్భభంగి నే
మమ్మున నాడుచుండెడు సు • మ వ్రతతిక్కిదెదునంట్లు బల్మినా
యమ్మల గ్రుచ్చి నొంచెదు ధ • రాత్మజ మధ్యము వోలె నాడుచున్
నెమ్మది నున్ననాకు మును • నెమ్మిని గూర్చుట విస్మరింతువే?

చ॥ తరలను దుష్కృతంబుల కు • దంచిత సత్కృతు లందు నుండియున్
మరలను మంచిచెడ్డలను • మానుగఁ గాంచెదు తెల్వి నుండియున్
దొరలను సోలితిం జెడితిఁ • దూలితి నన్నియుఁ బోయె బుద్ధియుం
దెరలెను సీతఁగూర్చి నను • దేర్చు కురంగమ! పుణ్యమబ్బెడిన్,

రాజ॥ మృదుపద జానకి నిష్కలుషాత్మక • మేదిని పుత్త్రిక యున్నెడ నన్
వదలఁగ నీవు వలంతివె యైన ను • భాసివి వెంటనె యేగవొకో?
సుదతియ నీకును నాయిక యౌ పరు • నున్ వెదకీవమ! యెంచవొకో?,
మదిమది నుండక మాలుమ యుంచు ను • మధ్య త్యజింప సుఖింతువొకో?.

వనవ సరములు వ్రేలు నా • రగ్వధంబ!, కలికి కురులతోఁ బగఁబూను • కతన నమ్మ
లఁచుచుంటి వియ్యది గుణ • క్రమమె చూడ?, నెయ్యమెప్పుడునీకుండు • నియతులందు!

త్త॥ సాంద్ర కోరక దంత సంగతి • పర్వముంబలె జాజియున్
జంద్రుతో మరణార్తిఁ గూర్చుచుఁ • జంప నే తలపెట్టె వి
స్తంద్రుఁడౌ సురవైరి కోపమె • చాలియుండఁగఁ జంపె గా
యింద్రకోపమొ యింద్రగోపమొ!, యింతియోష్ఠముఁ జూపుచున్.

శా॥ మారీచుండు ధరాత్మజాతను హరిం • పం దగ్గ యాలోచనన్
సారంగాకృతిఁ దాల్చెఁ దొల్లి యిపుడో • చంపం గృతాంతుండు దు
ర్వార క్రూర గుణాత్మకంబయిన యీ • వాత్యాకృతిం దాల్చె మా
కారాటం బొనఁగూర్చు వారలకుఁ గా • మ్యాకారముల్ గల్గెఁగా!

ఉ॥ క్రూర నిశాచరావళుల • కోపున గర్జిలు కాలమేఘుఁడా!
నీరసమొందె రాముఁడని • నెమ్మినిసీతను తెచ్చి యీయకీ
తీరున మాటి మాటికి వి • దేహ తనూభవ మేని కాంతులన్
బేరిమిఁ జూపి డాఁచెదవు • వేఁటిమి చేఁతలు నీకు నచ్చెనో

నివి॥ ప్రాణము నిల్వఁగ దావు నొసంగక • యంతట నిండిన తాపము నా
ప్రాణములన్ వెలి ద్రోచిన పిమ్మటఁ • బ్రాణము లేని శరీరమునన్
బాణములేయుట రోఁత గదా సుమ • బాణ! తొలంగుము తమ్ముఁడు నీ
ప్రాణము తీయుఁ దదీయ రుషా పరి • పాక మడంపఁగ లేరెవరున్.

చ॥ అసమశరా! భవచ్ఛరము • లార్తులపైఁ దెగ నేయఁగా సమం
జసములు కావు చేవయును • శౌర్యము గల్గిన వారిపట్లనే
యసమున పైవఁగాఁ దగుఁ; గృ • శాంతుని యట్లనుకంప లేక నీ
కసి మఱి నాపయిన్ విడువఁ • గా ఫలమబ్బునె? కీర్తి దక్కునే?

చ॥ అసదృశ దుఃఖ వారినిధి • యందు మునింగిన రాముఁ డివ్విధిన్
బసచెడి పల్వరింప గుణ • బద్ధుఁడు తమ్ముఁడు కాంచియోర్చు సా
హసము చలింప, గేల్మోగిచి • యార్యా! యెఱుంగవు నిన్ను నీవు, దు
ర్వ్యసనము • కార్యభంజన క • రంబని పల్కుచు వెండి యిట్లనున్.

ఉ॥ రామ! శమాభిరామ? గుణ • రాజిత ధామ! యలంగుటేల? నీ
రామని దీర్ఘ మెనదని • యా? దనుజేంద్రుని శౌర్య మెంచియా?
కామిని యున్న తావు వెద • కం గపి సేనలు రావటంచునా?
నీమదిఁ గుంద నేమిటికి? • నెవ్వగపాలయి వాడ నేటికిన్?

చ॥ శ్రుతులు నశించినన్ బ్రికిలి • సూర్యుఁడు చంద్రుఁడు త్రోవ దప్పినన్
వితత నభంబు భూమియును • వీఁగివిపర్యయ మందినన్ భవ
న్మతి చలియింపరాదు ఖలు • నన్ బలుదైత్యుల విక్రమ క్రమ
స్థితులు భవ చ్చల ద్భృకుటి • సింగిణి వంగెడు దాఁక నే కదా?.

ఉ॥ మారుతి శౌర్యధైర్యములు • మానుగ వింటిమి, తక్కువారలున్
వీరులు కీఱు లేదు పడి • వెల్వఁడు, పాపములంబలెన్ సదా
తీఱని పీడ వానతఱి • దీఱెను. జానకి వచ్చిచేరు నీ
వారట పొందఁగా వలవ • దాఱడి లేదిఁక నూఱడిల్లుమా.

ఉ॥ దండకయందు మౌనులకు • దానవ వారము పేరు మాయ ను
ద్దండతఁ గూర్చి సౌఖ్యములఁ • దార్చెద నంటివి తగ్గయట్లె యా
దుండగులన్ ఘటించిరి సు • దుఃఖము; వారలఁ జంపి దేవతా
తండము నాకవాసము ము • దంబునఁ బొందఁగఁ గీర్తి నిల్పుమా.

చ॥ పగతురఁ గూల్పఁగా విజయ • భాగ్యము నిన్ను వరించు; రిత్త యీ
పగిదిఁ దపించుటల్ మగల • పద్ధతిగాదు; సుఖంబు దుఃఖముల్
జగతిని సర్వజీవులకు • సాజము; నీవు ప్రయత్న పడ్డచో
నెడగని దేదియుం గలదె? • నీమది చింత యదేల? రాఘవా!.

ఉ॥ ఈకరణిన్ హితంబు వచి • యించిన తమ్ముని యూఱడింపులన్
శోకము మాని రాఘవుఁడు • శోక వహించెను కొన్నినాళ్ళ ల

ప్లేకదచన్న మీఁద నొక • యింద్రధను వ్రేసెను గోరుచుట్టుపై
రోఁకటిపోటు రీతిని దు • రుద్ధురమై జడివట్టె క్రమ్మఱన్.

॥ కాసారము లెలర్చె • భూసారము తలిర్చెఁ, దటపట లాడుచుఁ • దరగ లరలె
ధరణి వేఁడిమి తగ్గెఁ • దరణి వాఁడిమి మ్రగ్గె, దిక్కులు నల్లనై • తెలియవయ్యెఁ
నెడఁబాటు బరువయ్యెఁ • దడఁబాటు గురువయ్యెఁ, పక్షివితతి జత • బాయకుండె
లోకంబు శాంతించె • భేకంబులు రుతించె, నీటియెద్దడి యెల్ల • నీఁగిపోయె

॥ చాలినంతకు మీఱి వ • ర్షంబు గురిసె, జనులు ఘటికార యంత్రంబు • సాయముననె
గడియ లెఱిఁగిరి రేయిం బ • గళ్లు మసరి, పెక్కు దినములు జడిపట్టి • విడని కతన

॥ కీరవాణుల వాక్య • కీర్తికి సిగ్గిలి, చిలుకలు ధాన్యరా • సులను డాఁగె
సుదతుల సుందర • రదనంబులకు నోడి, ముత్తెంబులు తరంగ • ములను డాఁగెఁ
గలకంఠకంఠుల • కలరవంబుల కోడి, కలకంఠములు కుడుం • గముల డాఁగె
అంచయానల నడ • యందంబులకు నోడి, యంచలు మానస • మందడాఁగె

॥ పూల పొన్నలు బంగరు • పోకముడిని, విప్పినట్టి పగిదినుండ • వెలఁదు లూఁగు
నుయ్యేలల గాలివలె నేగి • యువకహృదయ, ములనుక్రాఁగించెఁజలిగాలి • మసరివిసరి.

॥ సర్వసంగముల్ విడిచిన • సాదులట్లు, కదలకుండు గ్రావంబుల • కరణి సామ
జము లహోరాత్రములును వ • ర్షమునఁ దడిసి, నిద్రలేక చలింపక • నిలిచియుండె.

మ॥ చలిచేఁ గంపిలు హంసలెల్ల నుటజ • స్థానంబులన్ హోమ వే
దులపై వ్రాలెఁ బ్లవంగికల్ గుహలలోఁ • దూఁగెన్ బ్లవంగాళి ముం
దల నిల్చెన్ ఋషిసత్తముల్ దరులఁబ్రి • త్యాహార యోగస్థితిన్
నిలుకం జెందిన మాడ్కినెల్ల సుఖముల్ • నీఁగంగ నవ్వేళలన్

యగ్రా॥ వీఁకజడి వట్టియెడ • మీఁక కురియంగఁ బెనువాఁకలు కొలంకులుతత • టాకములు నిండెన్
జోకగొని కామినుల • శోకమతి నాదమివి • తాకువడి తావులును • సోకువడకుండెన్
ఆకసమునంటుకొను • పోకతరుళందు బలు • తేఁకువను కట్టఁబడి • టీకు గొనియుండన్
శ్రీకర విలాసినులు • చేకొనమి నుయ్యేలలు•వాకమగు మంచెలును • మూఁకవడియుండెన్

చ॥ మొగలి పొదళ్లమీఁదఁ గల మోహనదీపక పుష్పరాజి బం
దుగుల విధంబునం బలసి • తోరముగా వెలయన్ బకోటముల్
తిగిచిన తెక్కలన్ ముడిచి • దేహము చాపలమంద నూరికిన్
మగలను పంపి దూపటిలు • మానినులంబలె నొప్పె నయ్యెడన్.

పలుపలు వన్నెల • జల విహంగంబుల, స్వనము మృదంగ ని • స్వనముగాఁగ
బహువిధ భృంగ రా • వంబులు శాస్త్ర ప, ద్ధతి నొప్పు సరస గీ • తములుగాఁగ

కేకుల నృత్య మ • నేక విధంబులై, దంబించు భరత నా • ట్యంబుగాఁగ
మేఘముల కులికి బె • దరు చూపులం జూచు, సారంగ తతులు ప్రే • క్షకులుగాఁ

తే॥ తెలియు సుమ లతావేష్టిత • వేణితోడ, చిగురు టాకుల చేలంబు • చిందులాడ
నలరు వనదేవతా సభా • స్థలయమందు, ముదము దీపించు వేడుకల్ • పొదలుచుండె

చ॥ సకినెల ష్షంచమందు సుమ • శయ్యల ధూపపుఁ దావి క్రమ్మఁగా
సుకముగఁ దీఁగ కౌనుగల • సుందరులెల్లరు చొక్కుచుండఁగా
వికచ జలేజ రాజిఁ జలి • వెక్కసమంచుఁ దొలంగి తుమ్మెదల్
రకముగఁ జొచ్చె గంధతరు • రంధ్రములన్ సుఖనిద్ర సేయఁగన్.

ఉ॥ అంచలు కాణయాచియగు • నంబుజ పుష్పములం ద్యజించి వృ
క్షాంచిత వాటిఁ జేరి కొమ • లందు వసింపఁగఁ దావికల్లలన్
జెంచులు సంచునించి విర • చించిన మంచెలఁ గప్పుక్రిందుగన్
జెంచెతఁ లంటపిల్ల నొగిఁ • జేరిరి వెచ్చని హాయి నిద్రకున్.

ఉ॥ తీవలు ప్రక్కలం బలియ • దీర్ఘములౌ పెను చెట్లక్రింద న
ల్లావుల మేషబృందముల • నారసి నిల్చిరి గొల్ల లొక్కెడన్
త్రోవల్లుగ్గాని త్రోవలను • దొంగలకై వడి నేగు నా పిశా
చావలి పండ్లు గిట్టుకొని • యాఁకలిచేఁ గృశియించె నెల్లెడన్.

ఉ॥ వింగిని మ్రింగునట్లదరి • నీరద పఙ్క్తులు బాణవృష్టి భా
తిం గొన్ని యేఁపఁ దేనియలు • తెట్టెల పట్టులు వ్రేలు కోనలన్
సంగడిగా వసించు నసి • చాలక డాఁగఁగ నొంటి యొంటి మా
తంగము లేగెఁ బర్వత ని • తంబములం గల కందరాలికిన్.

ఉ॥ దీటొకయింతలేని గుణ • ధీరుఁడు రాముఁడు వర్ష వేళలోఁ
గాటుకకంటి తామరస • గంధి సుహాసిని ధాత్రిజాతపై
మాటిన చింతతో నయిఁచు • మార్గము గానక తన్ను చూచుచున్
మాటికి మాటి కూర్చుచుఁ గు • మారిలి తమ్ముని గాంచి యిట్లనున్.

ఉ॥ పంకజగంధి జానకిని • పాప విచారుఁడు రావణుం డొగిన్
లంకకుఁ గొంచుఁబోవుతటి • లావటి నోలి పయోధిఁ గూలెనో?
సంకటమందుచున్ దనుజు • సన్నిధి జీవములం దృజించెనో?
జంకి కృశించుచుం బ్రదుకఁ • జాలెనొ? యేగతి నోర్తుఁ దమ్ముఁడా!.

చ॥ అరి జన భీకరంబులగు • నస్త్రము లిట్లు నిషంగమంద ని
ద్దుర గొన దీర్ఘ పుష్ట దృఢ • దోర్యుగళంబు కృశించి పోవ దు

ర్భరమగు దుఃఖ తాపమున • మ్రాఁగుచు మందుట నాకు నైజమై
పరఁగిన దీఁటె పోటునకు • వ్రయ్యక యున్నది తొమ్ము తమ్ముఁడా!.

ఉ॥ జీనువ లించు నీదములఁ • జేరి మిడుంగుఱుఁగుర్వు వెల్గఁగన్
జానుగ ధర్మచారిణుల • సంగతి హాయిగ నిద్ర పేయఁగా
నేనిటఁ దుంట విల్తుఁడు ర • తీశుఁడు పొంచుచు బాధముష్టిచే
సూనశరంబు లేయ మది • స్రుక్కుచు మ్రుక్కుచు నుంటి లక్ష్మణా!

క॥ ఉఱుముల మెఱుములఁ గని పెలు, కుఱు సర్పముభంగిఁ గ్రుంగి • కుందుచునుంటిన్
నెఱపిన కార్యము లేమిని, వెఱపరులు న్నవ్వనుంటి • విజ్ఞాననిధీ!.

చ॥ ఉడుగక యిల్లె వాన పడు • చుండినచోఁ దపియించి జీవమున్
విడిచి దివంబు చేరుటయె • నిక్కము; దైత్యుఁడు దొంగిలింపఁగాఁ
బడఁతిని గోలుపోవు నప • వాదము రెండవ జన్మమెత్తినన్
విడివడునో? తపోధనుల • వృత్తినె వీడునో యేమొ? లక్ష్మణా!.

తే॥ ఇచ్చటనె యుండి దైత్యుల • యిక్క దెలిసి, కొనఁగఁ జిరకాలమేగు నా • పనియెవలదు
విరహవహ్నిచేఁ గ్రాఁగి దా • శరథి యీల్గె, ననుటయే నాకు గౌరవ • మనుచుఁదోఁచె

మ॥ అలినీలాలక నిద్రుమోష్ఠి గురు క • మ్రాలాప వైదేహి ని
ర్మల భవ్యాత్మక సాహచర్య గుణ ధ • ర్మ శ్రీల మోదించు నే
నిలఁ దామ్రద్రవ వైఖరిం గుఱియు ప్రా • వృట్కాల దుశ్శీకరం
బుల గాత్రం బెరియంగఁ దల్లడిలి ము • ప్పుం బొందనయ్యెం గటా!.

మ॥ పురుషార్థంబుల పొంగె నీ గృహిణిగాఁ • బూఁబోణి వైదేహి భా
స్వరు సాన్నిధ్యము నం దొసంగితిఁ గృపం బాలించు కొమ్మన్న భూ
వరు సీరధ్వజు ధర్మ నిర్ణయము వి • ధ్వంసంబు గావించు నీ
దురదృష్టాత్ముని కున్నె సౌఖ్యముల పొం • దుం దమ్ముఁడా! చెప్పుమా!

ఉ॥ ఊఱట పల్కఁగా ననుజుఁ • డుండ వియోగభరంబు నోర్చి పై
నూఱడ నేను సమ్మతిలి • యుండఁగ జానకి యిందు వచ్చి నా
కూఱటగాఁ గనంబడునె? • యుత్కట దుఃఖము నాసిరిల్ల నా
కూఱట గొల్పలేరు మఱి • యొక్కరు దీనికి నంత మేదియో?.

మ॥ శితభల్లంబుల బ్రహ్మలోకము మొదల్ • చీకాకు గావించి సం
గత రోషంబున సర్వలోకముల వీఁ • కం గూల్చి దిక్పాలక
ప్రతతిందొట్టి సుపర్వ రాక్షస నర • వ్రాతంబులన్మాడ్చి ని
ర్గతి గావించినఁ గాక కాంచఁగలనే • కల్యాణి నా జానకిన్?.

మ॥ ఘనగర్జా సమ శింజినీకృతరవా • క్రాంతాష్టదిఙ్మండలా!
ఘన రోషంబున నీ ప్రపంచ లయమున్ • గావింప కిట్లుంట ధ
ర్మ నిబద్ధ స్థితిగాదె! దానవ సుర • వ్రాతంబు లొక్కుండయై
యనిలో నన్నెదిరించి నిల్వఁగలవే • ప్రాణాలతో! లక్ష్మణా!.

మ॥ అన సౌమిత్రి వచించు నార్య! కడత్రో • యం బూని యున్నట్టి నా
ల్గు నెలల్ వోయె శరత్తు వచ్చినది ర • క్షోనాథుఁ డెచ్చోట నీ
వనితారత్నముఁ దాఁచెనో? బలిముఖ • వ్రాతంబు వేరోయఁగా
ననువౌ కాలము దాసె మానుమిఁక నీ • యారాటముల్ రాఘవా!

య.గ్రా॥ క్షీరజలరాశిఁ గని • యూరకయ తెమ్మనిన, మాఱుపలు కాడుటకు • నేరకయతానే
తేర రహినుండ వెర • వార నటు లానయిడ, కోరిమిని మందరము • నార భరియించెన్
వీరులగు వేల్పుల సు • రారులను చేర్చికొని, వారకమథించియె చొ • కారమగువెన్నన్
శ్రీరమణిఁ జెందె హరి • ధారణిని కార్యములు, కేరకు ఫలింపవు వె • తారపడకున్నన్

మ॥ తన సంకల్ప వికల్ప మాత్రమున భూ • తశ్రేణితో లోకముల్
తనియంజేసి హరించు శక్తిగల ని • త్య శ్రీవిభుం డెప్పుడున్
ఘనచక్రాదులఁ బూనియే దనుజులం గారించి లోకత్రయం
బును రక్షించుచునున్న వాఁడిదిగదా • ముఖ్యంబు మాన్యాలికిన్

చ॥ త్రిపురములన్ దహింప మదిఁ • దేకువఁ జేసిన శూలి యోచనన్
తపము నుదాత్త యత్నము ను • దంచిత యానముఁ దక్కు దివ్యమౌ
నుపకరణంబులున్ వినఁగ • నూహ మొనర్ప మతింప శక్యమే?
తపనకులాగ్రగణ్య! ఘన • ధర్మ శరణ్య! తలంచి చూడుమా.

॥ పలు తెఱంగులఁ బలుమఱు • ప్రాణహితులఁ, తోడ నాలోచనముచేసి • తోడుగొనుచుఁ
బోవఁదగు నదనునఁ బోయి • పోరొనర్ప, జయము చేకుఱు ననుటకు • శంకలేల?

చ॥ నిలువర మొందఁగా ధరణి • నిర్మల ధర్మము నిల్పఁబూని రా
కలిమిఁ ద్యజించి కానఁ గడ • గండ్లు గడించిన నీకుఁగాక యా
పలువలు రేయిద్రిమ్మరులు • పాపహితాత్ములు క్రూరచేష్టలే
చెలువని యెంచినట్టి ద్రుఢ • చిత్తులు వారికిఁ గీర్తి యబ్బునే?

ఉ॥ పావని ధాత్రిపుత్రి పడు • బాములు బాములనొంద సౌఖ్యమో
దావలి నొందు: నీకుఁ గల • యాఱడి యాఱడివోవు; నిచ్చలున్
దేవ మునీంద్ర సంతతి ప • దింబడి సారులు వేఁడ వారి ర
క్షావిధి నిర్వహించు మన • కా యపవాదులు? రాజవల్లభా!

ఉ॥ తమ్ముఁడిటుల్ వచింప నవి • తథ్యముగా మది నిశ్చయించి శాం
తమ్ముగ వహించె వర్షఋతు • దర్పముతగ్గ శరన్మహంబు మొ
త్తమ్ముగ లేచె నోజగొని • ధారణి వంశ పరంపరాత్తవి
త్తమ్మగుఁ గాదె? స్త్రీలకు స్వ • తంత్ర దశల్ గలవే జగంబునన్?

శరత్కాల వర్ణనము

ఉ॥ కొంకొక యుందుకంత మదిఁ • గూర్పక యర్థులకిచ్చియిచ్చి కూ
లంకష లట్లు రిక్తత న • లంగెదుచో నొక యర్థి రాఁగ ల
జ్జాంకురితాననంబు తెల • ల్లైన తెఱంగునఁ గాలమేఘముల్
బింకము దక్కి ఘోషములు • వీఁగఁగ వెల్లన యయ్యె నయ్యెడన్

ఉ॥ మేదిని 'మేలుకీ శ్లథిగ • మింపఁగఁ దెల్పు శ్రుతుల్ పఠించి క
ర్మాదుల పద్ధతుల్ తగు ప • లావళి శీలన చేసిచేసి జ్ఞా
నోదయ మొందునంత నది • యొందు నవిద్యవిధిన్ శరత్సమా
సాదనవేళ నంధతమ • సంబు పలాయన మొంచె మబ్బుతోన్.

శా॥ వీరశ్రేష్ఠు లొనర్చుచుండిన సమి • ద్వృత్తంబు శాంతించుచో
భేరీ ధ్వానములంబలెన్ జలద గం • భీర ధ్వనుల్ శాంతిలెఁ
నారాచంబులఁబోలె దుంపురుల వి • న్నాణంబులున్ శాంతిలెన్
నారాజీ లొఱయందు దాఁగినక్రియన్ • జాటొందె శంపా లతల్.

తే॥ గిరుల చఱియల దురుఁగొ • ప్పరములందు, వట్టులాడిన సెలయేళ్ళు • వట్టిపోయె
వత్తఱిం గొండ లుత్తరీ • యంబు నంత. రీయముం గట్టివీడిన • రీతిఁ గ్రాలె.

తే॥ జలదములు పర్వతోపరి • తలములందు. వ్రాలి కురియ నాకసము ని • ర్మలినమగుచు
న్యాయపథమునఁ గూర్చి స • న్మార్గవృత్తి. వ్యయముచేయు ఘనుని కల్మి • వలెవెలింగె

మ॥ మద మాతంగ సమాజముల్ బెరయు సా • మ్యంబంది జీమూతముల్
చదలం దెల్లెడఁ గ్రమ్మియుండి తెరవ • స్త్రం బూడ్చు విన్నాణమై
యొదుఁగంబాఱఁగ నర్తకీ వదన బిం • బోన్మేషముంబోలె నా
ప్పిదమై వెల్వడి వెల్గెఁ జంద్రుడు నభో • పీఠిన్ మహోల్లాసుఁడై.

చ॥ పసిమి కడాని రంగుగల • వాలుగకంటుల గబ్బిగుబ్బలన్
పసిగ నలంది తెమ్మగొను • చందన వంకము లాఱిపోవఁగా
శ్వసనుఁడు పుష్పితా తతుల • పైఁబడి నీరములాడి వెండియున్
మిసికినఁ దాఁకుడొందునని • మెల్లన మెల్లన వీచె హాయిగఁ

తే॥ దాశరథి చింత దొలఁగింపఁ • దగినయదను. దొరకె మేమును జనకజ • న్వరయనేగు
వారమవి పోవుక్రియ దివి • బారుగట్టి. నలువ కేజీలు నలు వలం • కులకుఁ బాఱె

కవిరాజ॥ చెఱువుల నీరము సాధుతపస్వుల • చిత్తములందబలె నిర్మలమై
పరఁగెను తూలముపై నిడుమా యని • పల్కిన మాత్రనఁ బొక్కులు వి
బ్బరముగ లేచెడు లే యడుగుల్ గల • పాయపుఁ జెల్వల కాటుకరం
గొరసెడు కన్నుల కైవడి నందలి • యుల్పలు మిక్కిలి మిట్టిపడెన్

చ॥ ముదిరిన పంకజంబు లొక • మూలకు వ్రాలి చిరాకు నొందియు
ప్పిదము తొలంగు కామినుల • పేద మొగంబులఁ బోలియుండె న
ల్లఁదనము నొందుపూవుల జె • లంగి వెలింగెడి నీరుపిప్పలుల్
చిదియఁగ బీల్చఁగావెలము • చెల్వల యోష్ఠము పోలె రాజిలెన్

సీ॥ పిన్నబాలకు లొజ్జ • సన్నిధి నాతని, బెత్తంబునకు లొఁగి • భీతితోడఁ
బలువిధంబులు గల • పాఠముల్ గొంతెత్తి, యఱుచు నుండెడి • తెలుఁగుదోఁప
వర్షర్తువునయందు • పరిపరి తెరువుల, బెకబెక లాడెడు • భేకనికర
మా శరత్సమయాన • నంతటఁ దమతమ, కలకలంబులు మాని • పలుకకుండె

తే॥ తమ వచోనైపుణికి గౌర • వము ను ఫలము, గొలుపకుండు సదస్సుల • గ్రుక్కుమిక్కు
మనక మౌనమేన భూషణ • మనుచునుండు, చతురులగు బుద్ధిమంతుల • చందమమర

తే॥ వాన వెలిసిన యంతట • బర్హములను, ముడుచుకొని విసుగున దుఃఖ • మును భజించి
నెమలి గుంపు లెల్లడ ధర • ణీకుమారి, చందమునఁ జింతతోఁగూడి • కుందుచుండె

చ॥ జలనిధి వీచికా కరము • చాఁచి జలంబను వల్వ నీడ్చి ప
త్నులఁ గవఁ గూడ లాగికొను • తోయమునం గనుపట్టె; వాహినుల్
పొలుపుగ భర్తతోఁ గలిసి • పూర్ణసుఖంబులఁ దేలి మోదముం
దెలుపఁగ నవ్వెనో యనఁగఁ • దేలెను ముత్తెము లంతటంతటన్.

చ॥ ఎడయికచేఁ బడంతుక ల • హీన మనోహర వర్ణమొందు న
వ్వడువున సద్విధుల్ విసెడు • భక్తులబోలికఁ బోఁకమ్రాఁకులం
డడరి రహించునట్టి గెల • లద్భుత రీతిగఁ బైఁడి వన్నె యం
బడసెఁ గ్రమంబుగా జనుల • భావన హెచ్చగుకైవడిన్ వడిన్.

తే॥ చాలకాలంబు నీటనే • గ్రాలుచుంటఁ, జలికి నోర్వక లేయెండ • చిలుకునట్లు
తటములం జేరి సుఖముగాఁ • దనిసి కూర్కె, నక్ర సంఘంబు లందందు • వక్రగతుల

తే॥ కొసరి మాటాడు చిలుకల • కొమరు గలిగి, సొలయు తేంట్లను నలకల • సొంపుగలిగి
తలిరుటాకుల చేలమం • దంబు గలిగి, తను లతాంగుల కైవడిఁ • దనరె లతలు.

తే॥ తమవలన నుప్పవించు ము • త్యములు స్త్రీల, పలువరుసతోడ సామ్యంబు • పడయకునికి
వారి మోములఁ గన నాన • వాటి యదుసు, లోన మునిఁగె నాళుక్తులు • కానరావు.

తే॥ పద్మలతలు వర్ధిల్లనా • పత్త్రములను, మఱుఁగుగాని లోభులంబోలె • మఱుఁగువడఁగ
ద్వారముల మూసికొని లోనఁ • జేరుకొనియెఁ, గర్కటములు కర్కటులతోఁ • గలసిమెలసి

8. కిష్కింధా పటలము. (139)

ఉ॥ వెన్నెలకాలముం జనఁగ • వీరుఁడు రాముఁడు తమ్ము లక్ష్మణున్
గ్రన్ననఁ జూచుచున్ గడువు • కాలము మీఱియు వింత నిద్రమై
నన్ను దలంపఁ డియ్యెడకు • నర్మిలి రాఁడు కపీంద్రుఁ డేమి యీ
మన్ననః యేమిగాఁ దలఁచె • మానసమందు మదించిః తమ్ముఁడాః

ఉ॥ పొందఁ గడిందియైన కపి • భూస్థలి నీ పగిదిన్ సుఖంబుగాఁ
బొందియు గౌరవంబు దల • పోయఁడు శీలము జార్చె ధర్మమున్
డెందమునన్ గణింపఁడు ప్ర • టిష్ఠతఁ జేసిన మేలు నెంచ కి
ట్లొందిన నొందుఁగాక కని • యున్ మన విక్రమ మింత యెంచఁడోః.

ఉ॥ రాజ్యసుఖంబులన్ మరఁగి • రాఁడు కృతఘ్నుఁడు సౌహృదంబు ప-
ప్రాజ్యముగాఁ దలంచె జన • పాళికి ధర్మము సత్యమెల్లెడన్
భాజ్యముగాఁగనుండ నది • పాసిన పాపిని ధాత్రిఁ గూల్చుటల్
ద్వాజ్యముగాదు వానిహృద • య స్థిర నిశ్చయమున్ గ్రహింపుమా.

శా॥ ఉగ్రక్రూరుల సంహరించి దర ధ • ర్మోద్ధారణం జల్పఁ బ్ర
త్యగ్రస్ఫుత నిశాత సాయక నికా • యం బుండె; దుర్వారుఁడై
వ్యగ్రుండై మనచెంత నే కలఁడు ప్రే • తాధీశ్వరుం డింక నో
సుగ్రీవాః మిముచంపుశక్తి కలదం • చుం బల్కుమా ధీరతన్.

తే॥ విసముఁబోలు క్రూరులఁ జంప • దోసఁగుగాదు, పుట్టుకన్ వచ్చిపుడుకలఁ • బోవునసుం
యెదురులేని దేఁబది • యందురాద, యనఁగ నున్న సుగ్రీవున • కానఁ బలుకు.

శా॥ మీ కిష్కింధయు మీప్రజా సుఖములున్ • మీపాలనా పద్ధతుల్
మీ కల్యాణులు మీరు బంధువులతో • మేలొందఁగా నెంచు చో
నే కైలాటము లేక రండు కృత మూ • హింపుండు రారేని నా
యీకోదండ విముక్తఘోర శర వ • హ్నిదగ్ధంబులై చావుఁడీ.

మ॥ మనకంటెన్ బలవంతులైన విభులన్ • మాటాకుగాఁ గాంచ నె
న్నిన ముల్లోకములన్ బలాఢ్యు లెచటన్ • నీకన్న లేరన్న వ
క్కణయున్ వారికి నాటునట్లు దెల్పుఫం • గాఁ గోరెదన్ వైశమే
చని యావీరుల యూహ మెట్టిదియొ లె • స్సంగాంచి చర్చింపుమా.

చ॥ మఱియొకమాట తొట్టతొలి • మన్నన నీతులు సెప్పి యవ్విధుల్
తెలిపిని గూర్పకున్న వడిఁ • ద్రెక్కొనఁ జూడకు వారి భావముల్

నెఱపుగ నాకుఁ దెల్పుమని • నీరజనేత్రుఁడు కీర్తి భూషణుం
డుఱవుగ నాడి తమ్ముని స • మున్నత పద్ధతి వీడుకొల్పఁగన్.

ఉ॥ ఔదలఁబూని యన్నపలు • కాదట మ్రొక్కి యతఁడు వేదనా
సాదిత వేగుఁడై తన వి • శాల భుజంబున విల్లునక్షయ
శ్రీద నిషంగముం జెలఁగఁ • జిత్తమునం దన యన్న పాదముల్
మోదిల నుంచి తాఁ బయన • ముం బొనరించె మహోగ్ర శీఘ్రుఁడై

శా॥ రామాజ్ఞంగొని లక్ష్మణుండు సుకుమా • రశ్రేష్ఠుఁడేయయ్యు దు
ర్భీమ ప్రోద్ధిత వేగుఁడై మునుపు సు • గ్రీవుండు కొంపోవు నీ
మామార్గంబును వీడి యెట్టయెదురౌ • గ్రామాఁకుల్ ధరిత్రీధర
స్తోమంబుల్ పొడిగాఁగ ద్రొక్కనొక క్రొం • త్రోవన్ విసృష్టించుచున్.

తే॥ అంఘ్రిఘట్టనచే మేరు • వంత లోఁతు, పర్వతంబులు భూమియుఁ • బల్లవడియె
నిలను భరియించు దర్వీక • రేంద్రుఁ డపుడు, కన్నులకుఁ బరీక్షింపంగఁ • గానఁబడఁగ.

తే॥ అమితవిక్రముఁడగువాలి • యనుజుఁగూర్చి, యరుగు మనుకులతిలకుని • యనుఁగుఁ దమ్ము
వేగ మరయ నొప్పెను సాల • భేదనంబు, సేయఁబోయిన శ్రీరామ • సాయకమన

మ॥ ఒకదిఙ్నాగము శాబకమ్మడనఁగా • నూర్పుచ్చుటం గాంచి వే
తొక దిఙ్నాగము తోడితే నరయ వే • గోద్యుక్తమై యేగు తోఁ
పికతో లక్ష్మణుఁ డేగుచుండెఁ గృతమున్ • వేఁజార్చు సుగ్రీవు చి
ట్టకమున్ రామునిమీఁది భక్తియును నె • ట్టం దన్ను బిట్టార్పఁగన్.

తే॥ పూర్వగిరినుండి పశ్చిమ • భూధ్రమునకుఁ, బరము నాజ్ఞచేఁ జను భాను • భంగినార్యు
నాజ్ఞ సౌమిత్రి ఋశ్యమూ • కాద్రి నుండి, కీశవరుఁ డుండు కిష్కింధ • గిరికి నేగె

తే॥ రామునుండివెల్వడు బాణ • రాజ మనఁగ, వడిగఋశ్య మూకముపుంచి • ప్లవగ గిరికి
నేగులక్ష్మణుఁడొప్పె మృ • గేంద్ర మొండు, కొండ కొండకు లంఘించు • కొమరు దోఁప

తే॥ ఇట్లు కోపంబుతో వచ్చు • నినకులేశుఁ, గాంచి ప్లవగులు కాలుని • గన్న పగిది
గడగడ వడంకి యంగదుఁ • గాంచి రాము, తమ్ముఁ డరుదెంచె నుగ్ర • విధాననుడు

ఉ॥ పౌరుషవంతుఁడైన రఘు • వర్యుని తమ్ముని రాకకుం గతం
బారయ డాసి దాయక ము • ఖాబ్జ విలక్షణ మూహ సేసి ప్రా
గ్భార లఘుప్రకారుఁడయి • పాఱి పితృవ్య గృహంబు చొచ్చి యం
దార వినూత్న భోగముల • నందు కపీశ్వరుఁ గాంచె గ్రక్కునన్.

మ॥ నల నిర్మాణ వినూత్న భాస్వదురు ర • త్నస్ఫీత విద్యుత్ప్రభా
స్థలన భ్రాంత నుసురాక్షతారగు నా • సౌధాగ్ర భాగంబునన్

గలిత ప్రస్తరమందు తొయ్యలులు రా • కాచంద్రబింబాననల్
లలిఁ బాదంబుల నొత్త నిద్రగొను హే • లాలోల సోన్మత్తునిన్

శా॥ సుజ్ఞానాఢ్యులు రామలక్ష్మణులు సం • శుద్ధాత్ము లీయంగఁ దా
నాజ్ఞాచక్రముతోడ నాసవము నిం • పారంగ సేవించుటన్
బ్రాజ్ఞత్వంబు దొలంగువాని విలస • ద్భవ్య ప్రభారాశి స
ర్వజ్ఞ గ్రావము మేరు భూధర గుహన్ • బన్నుండెనా నొప్పుచున్.

మ॥ లలితామోదక పాటలీ వకుళ క • ల్హారాబ్జ సంఘంబులన్
విలసచ్చందన చర్చలన్ గడభరా • విర్భూత గంధంబులన్
లలనాచ్ఛాంగ విశేష వాసనలఁదా • లంకించి యామోదియై
నలువొందం దిరుగాడు గంధవహు నా • నందించు నిద్రాలసున్.

మ॥ మధురాలాపలు విద్రుమాధరలు భా • మారత్నముల్ పేయు న
మ్మధురాలాపములన్ ఫలోష్ఠ సుధలన్ • మందస్మిత జ్యోత్స్నలన్
మధువుం ద్రావి వికారచేష్టలను కా • మంబున్ మదంబున మనో
మథనంబున్ గురునిద్ర విస్మృతి యస • న్మాంద్యంబు గొన్నాతనిన్.

ఉ॥ కుండల హార సన్మకుట • కూట మరీచులు తెల్లమేనిపై
నిండుటచే దినేశ్వర వి • నిర్మల దీధితి పుంజముల్ మహో
ద్దండతఁ బర్వ రాజిలు ను • దార మహీధర చక్రవర్తి నా
నుండెడువాని నిదగొని • యుండెడువానిఁ బ్లవంగ వల్లభున్.

తే॥ కాంచి తారాసుతుఁడు సమీ • పించి కేలు దోయి శిరమునఁ గీలించి • తొడరి మేలు
కొలుప యోచించి హితవాక్య • ములు శ్రవములఁ బడఁగ గంభీరరవమునఁ • బలికెనిట్లు

మ॥ ఉరుకోపంబు మొగంబునం దెలియ న • త్యుగ్రాక్షుఁడై లక్ష్మణుం
డరుదెంచెన్ రభసాతిరేకమున బ్రి • హ్మాండంబె యూటాడఁగాఁ
బరుపందగ్గది యేది? నీదగు నఖీ • ష్టంబిప్డు తెల్లంబుగా
నరయం గోరుచునున్నవాడు కపు ల • త్యంతంబు విభ్రాంతులై

మ॥ కఱ లేకొప్పెడు రాజ్యసంపద బలా • త్కారంబుగా లోఁపఁగాఁ
గొఱలేకుండ సురాసవంబులు మతిం • గుంచింపఁగా దేహమున్
మఱచెన్ మాటయు స్నేహమున్ మఱచె నే • మంటొప్పఁ దారాసుతుం
డుఱిదిం దెల్పిన వాక్యముల్ వినఁగలే • కుండెన్ గపీంద్రుం డటన్.

మ॥ కలభంబున్ • హరిపోతముం జెనయు నా • కస్వామి పౌత్రుండు గాఁ
గల కార్యంబిట నెంత మొఱ్ఱ యిడినం • గాదంచుఁ దత్త్వజ్ఞుఁడున్

లలితాచ్ఛ ప్రతిభాధ్యుఁడుం గపికులా • లంకారుఁడౌ మారుతిం
గలియంగా నగునంచుఁ గ్రమ్మఱిలె వే • గస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్.

ఆ॥ హనుమతోడఁ గలిసి • యతనిఁబోలిన కపి, వరులఁ గలిసి మరలి • బయలుదేఱి
తల్లి తార యున్న • తత భర్మగేహంబు, చొచ్చె నామెవలనఁ • జొప్పునరయ.

తే॥ చేరి జరిగిన వృత్తాంత • మారఁ దెలిపి, భావి కర్తవ్యమేమని • ప్రశ్న సేయఁ
బెడుగుసేసి తప్పికొనఁగఁ • గడఁగినారు, తప్పి బ్రతుకుట గలదె కృ • తఘ్నులకును.

ఉ॥ సేనలఁ గూర్చుకొంచుఁ దను • చేరఁగ రండని మీకు జానకీ
జాని వచించు నాగడువు • జార్చిన నాయువు జాఱు నంచు ము
న్నే నయమారఁ దెల్పితి బ • యుం దగినట్టులె విస్మరించుచున్
గాని పథంబుఁ ద్రొక్కితిరి • కాఁగల దేమిఁకఁ గీడు తక్కఁగన్.

ఉ॥ వాలి కడింది యాయువు న • వారణరీతి జముండు కైకొనన్
గోల నొకండు తాఁబఱపి • కోరిన రాజ్య విభూతి నిచ్చు నా
శీలగుణుండు రాఘవుఁడు • పేక్ష యొనర్పఁగఁ దగ్గవాఁడె?
మేలును విస్మరించుటలు • మీకె తగుం బలు మాట లేటికిన్?

చ॥ తన సహధర్మచారిణి ను • దారుఁడు రాముఁడు పాసి కానలన్
ఘనతర చింతఁగుంది తన కాయముపై విసుగొందుచుండ మీ
రనువుగ భార్యలం గలిసి • యాదట నోవని భోగసంపదల్
గొని పరిమత్తతన్ వికృత • ఘూర్ణ మనస్కుల రైతి రేమనన్.

ఉ॥ తప్పితి రాడి మిక్కలి కృ • తఘ్నులరైతిరి పాప పుంజముల్
గుప్పునఁ జుట్టె బుద్ధులను • కూడని త్రోవలఁ బట్టెఁ జేయఁగా
నిప్పు డొకండు గల్గునె? మ • హేంద్రులతో నని సేయ నెంచుచోఁ
దప్పక చచ్చువారలని • తార కటూక్తుల మందలింపఁగన్.

ఉ॥ కోఁతులు పాటి గుంపుగొని • కోట కవాటము మూసి ప్రస్తర
వ్రాతము వృక్షజాలముఁ గ • వాట బలంబుగఁ బేర్చి మించి తా
సీతలి కేగుదెంచిన స • హింపక మర్దన సేయ వృక్ష సం
జాతము గుండ్లు గుట్టలు న • సంబునఁ దాలిచి పొంచి నిల్వఁగన్.

ఉ॥ వానరు లా కవాటమును • బంధన సేయుటగాంచి లక్ష్మణుం
డీనియతుల్ స్వరక్షణ వ • హించుటకా? యని కోప సంచల
న్మానసుఁడై యలంతిగను • నవ్వి యలక్ష్యము చేసి లక్ష్మికిం
దానకమైన పూత పద • తామరసంబునఁ ద్రోవఁ దాఁపఁగన్.

ఉ॥ అంతటఁ గోట వాకిలియు • నానికఁ జేర్చిన ఖీలు అప్పలున్
పంతనమైన గోడలును • చయ్యన గూలెఁ బ్లవంగరాజి దా
వంతపడంగ లక్ష్మణుని • పావన పాదము సోఁకి ఘోర దు
ర్దాంత పురాఘ పుంజములు • తాఁజి సమూలము గూలు కైవడిన్.

చ॥ బలమగు కోట వాకిలియుఁ • బ్రస్తర కుడ్యము లయ్యలంగముల్
సులభముగా రుటంబు చెడి • క్షోభముఁ గూర్చుచు దిక్కుదిక్కులన్
మలయఁగఁ గాంచి వానర స • మాజము భీతిని తల్లడిల్లుచున్
దొలఁగి చనెన్ సరాలు మని • దూరముగాఁ దమ జీవరక్షకై

చ॥ మెఱపును మబ్బు లేక తల • మీఱిన ప్రోదినివోలె లక్ష్మణ
స్ఫురదురు పాదతాడనము • సోఁక నలంగిన కోటగోడ లా
త్తోరవుగఁ గూలఁ గ్రిందఁగల • యోధుల తొమ్మలు మస్తకంబులున్
బరిపరియై యడంగఁ గవి • పాఱిరి తక్కినవారు భీతిమై.

చ॥ తెలుపఁ గడిందియైన పెను • దెప్పరమందిన వానరావళుల్
కలఁగి కకావికం బలచి • కాఱియఁ గేకలు వెట్టఁ బట్నమున్
జెలువుగ మందరాచలక్షు • చిల్కిన యత్తఱి నార్భటించుచున్
జలచరరాశితోఁ గలఁగు • సాగరముంబలె బిట్టు ఘూర్ణిలెన్.

ఉ॥ ఈగతివానరుల్ కలఁగి • యిచ్చ తెఱంగునఁ బాఱి తత్పురిన్
వీఁగి సమీప పర్వత వ..నీ కుహరాంతర భూములన్ వడిన్
డాఁగఁబురంబు దట్టముగ • డంబుగఁ బంబిన భంబు బృందమున్
వీఁగు నభంబు నా సొగసు • వీఁగి బిసోరన నుండె నత్తఱిన్.

ఉ॥ అంతట రాము నానతియె • యాకృతి గొన్న విధాన నూర్మిళా
కాంతుఁడు రాజవీథిని ది • గాలునఁ జొచ్చుట చూచి తారతో
మంతన మాడుచున్న కపి • మంత్రులదే యదె వచ్చె వచ్చె వీ
థ్యంతరముం భజించె నిఁక • నయ్యెడి దేమని కేక వెట్టగన్.

ఉ॥ అయ్యెడ నంజనీతనయుఁ • డంగద మాతను గాంచి తల్లి! యా
యయ్య మనంబు సూనమున • కన్నను కోమలమౌను గాన వెన్
దియ్యక నీవ యేగి యరు • దెంచెడు వాకిట నడ్డగింపుమా
యియ్యది చేయఁదగ్గ పని • యివ్వలికిం గనువిచ్చి చూడఁడున్.

చ॥ అనవుడుఁ దార యిట్టులను • నంతటి భీతి యదేల? యేనె యా
తనిఁగని మాటలాడి బెడి • దంబగు కోపముడంగఁజేసెదన్

జనుఁడన వారు దవ్వులకు • జఱ్ఱున నేగిరి పుష్పవేణులా
వనితలు చుట్టిరా నరిగె • వారక తార యుదార ధీరతన్.

చ॥ మదగజ సన్నిభుండయిన • మాన్యుఁడు లక్ష్మణుఁడంతఁ గిశ రా
ట్పదవిని చొచ్చి యంతిపురి • బంగరు వాకిలిఁ జేరఁ బోవ ష
ట్పదముల లాగు నైజమగు • బంధుర వాసన గల్గు పెన్నెఱుల్
పొదలు వరాంగనా మణి ప్ర • ఫుల్ల జలేజ దళాక్షి తారయున్.

ఉ॥ కాంచిన వారి దిట్టముగఁ • గట్టఁగఁ జాలిన దేహకాంతియుం
బ్రాంచిత చంద్రికా విభద • రస్మితమున్ మఱి కల్గు లేదనం
గాంచిన కౌను లేఁగొమరు • గన్న చనుల్ గరువంపు నెన్నడల్
మించిన కన్యకల్ బలసి • మేవడి రాఁ జనె వాలి దారయున్.

సీ॥ మేనఁదాల్చిన మేటి మిసిమిపాఱెడు నగల్, విల్లు నమ్ముల వలె వెలుఁగుచుండ
కాలి యందియలును • కౌను మేఖలలును, జేజే నినాదముల్ • సేయుచుండ
పలువలు తెలుఁగుల • వంగిన ముంగురు, లరిది టెక్కెంబుల • ట్లందగింప
గజ్జెల రవములు • ఘన భేరి మ్రోఁతగఁ, చిఱుఁదులు మెఱవడి • యరదములుగ

తే॥ బొమలు విండ్లుగఁగన్నుల • మ్ములుగనమరి, యౌవతంబను సైన్యమ • య్యనఘునలమఁ,
గినుక వదలి మోమును వంచు • కొనుటెకాక; వారిఁదేఱిచూడఁగనర • వాయిగొనితె.

చ॥ మొగమును వాంచి కార్ముకము • భూస్థలి నూని సుమిత్రసూతి యా
తగవున నత్తగార్ల పెను • దండున నిల్చిన కార్తి యల్లుఁడన్
పగిదిని కొంకునొంది నిలు • వం బరిశుద్ధ మయాత్మ తార కో
డిగములు లేని సిగ్గును గ • డించుచు లక్ష్మణుఁ గాంచి యిట్లనున్.

ఉ॥ వీరకుమార! నిష్ఠమెయి • వేయి సమల్ తప మాచరించినన్
మీరలు మమ్ముబోఁటి గృహ • మేధుల యిండ్లకు వత్తురేమి? మీ
శ్రీరమణీయ పాద సర • సీరుహముల్ వహియించి మాగృహం
బారఁ బవిత్రమయ్యెఁ బురు • షార్థము లెల్ల లభించె మాకిటన్.

ఉ॥ నీమహితో గ్రమూర్తిఁ గని • నిర్భీక కోఁతులు భీతిచేత ది
క్కొ మొగమయ్యె నీకరఁక • కారణ మారయలేము తెల్పవే
రామపదాంబుజంబు లమ • రక్తి సతంబు భజించు నీవ యా
స్వామిని యొంటిమై విడిచి • వచ్చితివేల? కుమారసత్తమా!

శా॥ సంగీతంబునకంటె నింపయిన వా • చాస్ఫూర్తిచేఁ దార స
ర్వాంగీణ ప్రశమంబు గూర్చు పగిదిన్ • వాచింప సౌమిత్రి సా

రంగాధికుండు దినంబునన్ వికలుఁడౌ • రాణన్ వెలుంగారు తా-
రంగాంచంగ వెసన్ సుమిత్రమదికిన్ • రా నొందెఁ బెండుఃఖముల్

ఉ॥ మంగళసూత్రమూడ్చి కుసు • మంబులఁ దాల్పక రత్నభూషిత
స్వాంగము వెల్తినొందఁ గల • పంబు లలందుట మాని యున్న తా
రాంగన వాలకంబు గని • యత్తఱిఁ దల్లుల యిట్టి దుస్స్థితుల్
చంగునఁ జిత్తముం దగుల • జాలిని కన్నుల వింటె నశ్రువుల్.

చ॥ ఇటువలెఁ దల్లు లిద్దఱును • హీనదశన్ భజియించియుందుర
క్కటః యని జాలిఁదూలి కలఁ • కం గొని యేమియుఁ దోఁచకుండి సం
కటపడి ప్రశ్న సేయ నొడి • కంబున నుత్తర మీయకుంట యొ
క్కటఁ దగుధర్మ సంగతము • గాదని తారను గాంచి యిట్లనున్.

చ॥ రవిజుఁడు మున్ను తాను దన • రాణువతో ధరణీతనూజ నీ
భువి సకలంబు రోసి సతి • పోఁబడి తెల్పెద నంచుఁజెప్పి తా
నవలను రాని కారణము • నారసి రమ్మని పంపు జానకీ
ధవుని యనుజ్ఞ వచ్చితిని • దాని విజస్థితి దెల్పుమా యనన్.

తార లక్ష్మణున్ని సమాధానపఱచుట.

ఉ॥ పిన్నలు తప్పొనర్చు తఱిఁ • బెద్దలు సైరణ సేయుటొప్పు మీ
కన్నను మిన్నలేరు కని • కావ? దినేంద్రసుతుండు దూతలం
బన్నుగ వేలువేలుగను • పంపె భువింగల యెల్ల సేనలన్
గ్రన్ననఁ దేర వారలకుఁ • గాచెను గాక కడంక మానెనే?

ఉ॥ కోఁతుల గుంపుఁ దెచ్చుటకుఁ • గోట్లకొలందిగ దూతలేగి రా
దూతలు రాఁగఁబట్టె తఱి • దూరములేదు భవత్పదాంబుజ
ధ్యాతలఁ గాచు కార్యమునఁ • దల్లిని పోలిన మీరు పూర్ణ వి
ఖ్యాత యశుల్ సహింపఁదగు • నట్లు సహించుటె గొప్ప ధర్మమౌ.

ఉ॥ తప్పులు సేయకుండు నెద • దండన కర్తలు గల్గ రీభువిన్
దప్పులు లేనివారి యెదఁ • దన్నుటకంటెను తప్పసైఁచుటల్
గొప్ప యటంద్రు మిత్రులకుఁ • గోరినవెల్ల నొసంగి వానిచేఁ
దప్పొక యించుకైనఁ దమ • తప్పెగదా యని సైఁపఁగాఁదగున్.

ఉ॥ సత్యమనస్కులై యరిని • చంపి సుఖాస్పదమైన రాజ్యమున్
నిత్యముగా నొసంగితిరి • నీరజనేత్రకు మీరుపోరుచోఁ
బ్రత్యయ మొప్ప మీకునయి • ప్రాణము లీయరయేని యట్టి సాం
గత్యము నేతిబీరయగుఁ • గాక విజంబగు సౌహృదంబొకో?

ఉ॥ ఇమ్మగుమేలు మీవలన • నిప్పు గడించినవాఁడె మిమ్ముల
క్ష్య మ్మొనరించు నేని యధ • మాధముఁడై చెడు నంతెకాక లో
కమ్మున నెద్దడిం గుడిచి • కష్టము లొంది పరమ్మునందు ని
త్యమ్మగు సౌఖ్యసంపదలఁ • దన్నికొనుం దనకాలఁ దానుగన్.

ఉ॥ మేటి కపీంద్రుఁ గూర్చినది • మీకర మొక్కఁడె కాదె? నేఁడు దై
త్యాటవులం దహింపఁగ స • హాయుఁడొకం డదియేల మీకు? మీ
బోటిని దాఁచియున్న నెల • వుం దెలుపంగలరే యవశ్య మీ
పాటియొనర్ప నర్హులుభ • వత్పరిచారకు లివ్వనాటకుల్.

మ॥ అని యింద్రాత్మజుదార తార యను వా • క్యశ్రేణి నాలించుచో
ననుకంపామతి లక్ష్మణుం డపుడు ప్రీ • తాయత్త చిత్తుండుగాఁ
గనలున్ మానెనకాఁ దలంచి ప్రతిభా • గణ్యుండు సామీరి క్ర
న్నన నేతెంచి సుమిత్రసూతి పద కం • జాతంబులన్ వ్రాలఁగన్

ఉ॥ కోపముగల్గినం గృపను • గూర్చెదు లక్ష్మణుఁ డాంజనేయు సం
తాపముగాంచి యోఅడిలి • త త్త్వగుణాంచిత నీవు సైతమున్
బ్రాపు నొసంగు మమ్ము మఱి • వందగునే? యన వాక్యకోవిదుం
డౌ పవనాత్మజుండు విను • మా యని తెల్పఁదొడంగె నివ్విధిన్.

ఉ॥ ఓపినపెద్దలన్ జనకు • నొజ్జను తల్లిని స్త్రీల గోవులన్
బాపలఁ జంపువారి ఘన • పాపచయంబును పాచితంబుచేఁ
బాపఁగవచ్చుఁ గాని యొక • పట్టున మేలును విస్మరించు నా
పాపుల పాపముల్ తొలఁగఁ • బాచిక మొందు ధరిత్రిఁ గల్గునే?

ఉ॥ మీకుఁ బ్లవంగరాజునకు • మేలగు మైత్రి సతంబుగాఁగ నే
నేకద నాఁడు కూరిచితి • నిప్పుడు నెయ్యము శీర్ణమైనచో
నేకడఁ దప్పి యేగఁగల • మేనును వానరనాథుఁ డంతియే
కాక భవత్సుహృత్త్వమునఁ • గల్మష మందుట కాదె ఘా మతుల్?

మ॥ తొలి జన్మంబున నీభవంబునను సం • తోషంబునం జేయు ప్రా
జ్ఞులసేవల్ వ్రత దాన ధర్మములు సం • శోభిల్ల మీరూపమై
చెలఁగెం గాకని నమ్మియుండుఁ ద్రిజగ • త్సేవ్యుల్ కృపంజూడుఁడీ
తలి దండించిన బిడ్డ తల్లి పద ప • ద్మంబుల్ వదిం జుట్టదే?

మ॥ కపిరాజేంద్రుఁడు మిమ్ము గూర్చి మఱపం • గాలేదు జంఘాలురన్
గపి సంఘంబులఁ దేరఁగాఁ బనిచి రా • కం జూచుచున్నాఁడు త

త్కృపులేతేరఁగఁ దామసంబు గలిగెం॥ గాకన్యము ల్గలునే?
కపియైనం దగవుం ద్యజింప నరకా ॥ క్రాంతుండు గాకుండునే?

చ॥ తనకడ మేలువొందని యు ॥ దారుఁడు మేలొనరింప వానికై
తన కొదవంగనౌతటిని ॥ తప్పక యాతని శత్రువర్గమున్
జెనసి యెదిర్చి గెల్చుటయు ॥ చేడ్పడి కయ్యమునందు చచ్చుటో
తన గడియింపఁగాఁ దగిన ॥ ధర్మము వేఱొకచేఁత యుక్తమే?

ఉ॥ నీవిఁక నిందు నిల్చుటయు ॥ నీతిపథంబును గాదు శత్రులీ
త్రోవ యెఱింగిరేని మన ॥ తోయము ద్రెంపఁగఁ బూనకుందురే?
నీవ యనుగ్రహించిన ప ॥ నేచర రాజ్యరమణ సహోదరున్
లోవరి కేగుదెంచి యప ॥ లోక మొనర్తువు గాక రమ్మనన్.

చ॥ హనుమని మాటలన్ వినిన ॥ యార్యుఁడు కోపము వీడి రాముచేఁ
దనియ లభించు భోగములఁ ॥ దత్పరతన్ భజియించి మత్తుఁడై
మనమున మిత్రకార్యమును ॥ మానిన యాతఁడు కాఁడు కావునన్
వనచరరాజు చూడఁదగు ॥ వాఁడని చింతనసేసి యిట్లనున్.

పలుకంగలదే? పవనజ!, పలుకఁగ నగునేమి? యన్న ॥ పరితాపంబున్
దిలకింపఁ గలిగెనేనియు, శిలయైనం గరఁగుఁ గడుపు ॥ చెఱువగుఁగాదే?

శా॥ క్రూరాత్ముండు ధరాత్మజం జెఱగొనం ॥ గోపంబు మానాగ్నియున్
శ్రీరామున్ దహియించుటల్ గనిన నా ॥ చిత్తంబు సోద్రేకమై
ఘోర క్రూరతఁ గొంది కొంది నఱకం ॥ గోరుం జఘన్యావలిన్
గ్రూరత్వంబు నపాస్యయుంచె దలఁపఁజూ! కోపాతిరేకంబునణ్

శా॥ నాకోపంబును నేనె యార్చుకొని ప్రా ॥ ణంబుల్ బిగంబట్టి పే
తాకాంతుణ్ దగ నూఱడించుటకె నీ ॥ తంబయ్యె నాకాలమా
మాకోపంబు లడంగకున్న జగముల్ ॥ మాఁడున్ సురల్ చత్తు రం
తేకాకుండఁగ ధర్మమాఱు: విధిచె ॥ య్యుం దాఁట శక్యంబొకో?

ఉ॥ పోలఁగ నిన్ను చూచి రఘు ॥ ముఖ్యుఁడు దెప్పరమందు వేళ నీ
మూలముగా శుభంబునను ॥ పొందగజేయున యంచు గీశభూ
పాలుని నన్నువోలెఁ గొని ॥ బ్రాఁతిని చూచుచు నిన్నినాళ్ల ప్రా
ణాలను నిల్పెఁగాక తన ॥ నాతిని రోయఁగలేఁడె యమ్మలన్?

శా॥ ఆకాశంబుననేల? భూజలధి శై ॥ లాంతర్గుహాసీమలణ్
లోకాలోకములం దజాండమున నా ॥ లోకించి భూపుత్రి హ్నా

దైవికల్యంబు దొలంచి తెచ్చుటకు భా • స్వద్వంశ్య కోదండమే
పీఁకంజాలదె? యైన మీపలుకు ని • ర్వీర్యంబు గానొప్పునే?

శా॥ ఈపాలారుపు కాలయాపనమెకా • దెన్నంగ దైత్యాలికిం
ద్రోపుం గూర్చితి రాచి తేయుల హిత • మ్మెం దూల్చి పారాశరి
వ్యాపారంబులఁ గూల్చి పాపముల నొ • ప్పంగూర్చిలో నెన్నఁడుం
గోపంబూనని రామచంద్రు మదికిం • గ్రోధంబు గల్గింతురే?

మ॥ అని సౌమిత్రి వచింప వాయుసుతుఁడా • ర్యా! మించు కార్యమ్ములన్
మనమందుంపకుమయ్య మేము చలుపన్ • మైకొన్న కార్యంబు వీ
డినచోఁ బ్రాణమె వీడువార మిది పా • టింపంగ ధర్మంబె యొ
మ్మిన సాక్ష్యంబగు భానుసూనుఁ గన ర • మ్మీ! ప్రేమ దైవాఱఁగన్

ఉ॥ నావుడు లక్ష్మణుం డనిల • నందనుఁ గాంచి వచించు మారుతీ!
నీవనినట్లె పూర్వమును • నెక్కొనఁజేసితి మా ప్రయత్నమున్
దావకబోధనం బెపుడుఁ • దప్పము పోదము కిశరాణ్మనో
భావము గాంతమంచు • వడిఁ బావని వెంబడి నేగె లోనికిన్.

సీ॥ శరములవంటి వీ • క్షణములు చెంగలు, వలవంటి సౌరైన • వదనములును
వింటికోపులఁబోలి • వెలుగొందు బొమలు మ, యూరంబువంటి యొ • య్యారములును
అంచకైవడి మంథ • యానంబు ముత్తియ, ములవంటి యొప్పైన • పలు వరుసయుఁ
గోమల భుజములు • కోయిల కంఠముల్, బంగరు గిండ్లన • బరఁగు చనులు

తే॥ చంచలా లత యనఁదగు • సన్న కౌను, లలరు సంపెగవంటి నా • సలును కారు
మొగులు నాఁదగు కచభార • ములును వెలయు, చెలులతోఁదార శుద్ధాంత • సీమకరిగె.

ఉ॥ అత్తఱి వాలిసూనుఁడు న • యంబున మంత్రులతోడ వచ్చి యా
సత్తము పాదపద్మములఁ • జాఁగిలి మ్రొక్కగ లక్ష్మణుండు వీ
రోత్తమ! నీవు మున్నరిగి • యోజను దెల్పుమ యన్న నాతఁడున్
జిత్తము భాగ్యమంచు వడిఁ • జేరఁగఁ బోయెను పిన్నతండ్రిన్.

ఉ॥ అంగదుఁ డేగి యంతిపురి నర్కజు పాదములొత్తి నిద్దురన్
దొంగలపాలుసేసి వడి • దోర్బల యుక్తుఁడు లక్ష్మణుండు లో
నంగడ ముమ్మరింపఁ జల • మంబుధికంపెను దొడ్డగాఁగ నీ
ముంగలి వాకిటన్నిలిచె • మ్రొక్కెద వైశమ లేచి రమ్మనన్

ఉ॥ మత్తునఁ దెప్పిజిల్లని సు • మాశము నొందిన భానుజుండు పై
మత్త సుకాశిపీడలు ల • మాంతముగా న్గొనరించు కేకలన్

చిత్తము దేఱి రాఘవుల • సేగి దలంపమ యట్టులుండ రే
కెత్తిన కిన్కతోడ నతఁ, డేమి కతంబున వచ్చెఁ దెల్పుమా.

చ॥ అనవుడు నంగదుం డనున • యమ్మన నిట్లనుఁ దొల్లి బాసచే
సిన గడువుం గతించె రఘు • శేఖరు సన్నిధి కేగలేదు మే
లును తలఁపంగలేదు సుఖ • లోలత సత్యము నెంచలేదు ల
క్ష్మణునకుఁ గిన్కపుట్టె హను • మంతుని సాంత్వము ద్రోచె నెల్లరన్.

తే॥ లక్ష్మణుఁడు వచ్చు వేగబ • లంబు గాంచి, కోట వాకిలి బిగియించి, కోఁతిమూఁక
ఱాలు అప్పలు పేర్చిక • రములఁ బూని, నిలిచి యతని కోపాగ్ని ని • నిగుడఁజేయ.

తే॥ వారిచేష్టలఁ గని యల్గి • పాదమునఁ గ, వాటముం దన్న నదియును • ప్రహరితోడఁ
జేర్చు ఱాలుఅప్పలతోడఁ • బిండిపిండి, యగుచుఁగూలి చెదరిపోయె • నన్ని దెసల

తే॥ దానిఁ గాంచిన వానర • సేనఁ గతి, యేమియయ్యె నెచ్చటికేగి • యిఱుముకొనియెఁ
దెలుపనేటికి? మాతల్లి • తెలిసి చెలుల తోడ సౌమిత్రి వచ్చెడు • త్రోవ నిలిచె.

ఉ॥ దారికి నడ్డమైన వని • తాజనతా పరివీక్ష సేయఁగా
నేరక లోనఁ ద్రోచికొని • నెట్టు చిరాకున మౌనమూనఁగాఁ
దార మృదూక్తి మావలనఁ • దప్పేది వర్తిలె? రామువీడి యీ
తీరున రాఁగతంబు గల • దే? యన నాతఁడు విన్పె సర్వమున్

ఉ॥ వచ్చినకార్యముం దెలుప • వారక తారయు సూర్యసూతి తా
నిచ్చట నూరకుండఁడు ప • హింగల వానరసేనఁ దేరఁగా
నచ్చుగ నాతలన్ దెసల • కంపెను వారల రాకవేచి నాఁ
డొచ్చెము లేదటంచుఁ దన • యోపిన యంతకు మాన్పెఁ గోపమున్

చ॥ తగ విని సూర్యసూనుఁ డను • దాశరథుల్ కనలూనిరేని యీ
జగముల నేరెదుర్కొనఁగఁ • జాలినవారలు? లక్ష్మణుండు కో
పగతిని తీవ్ర వేగమున • వచ్చుచునుండఁగ నాకుఁ దెల్పకీ
పగిది యొనర్చుటేల? యన • వాలితనూజుఁడు తండ్రి కిట్లనున్

ఉ॥ ఆతఁడు వచ్చుతీరరసి యప్పుడె తెల్పితిఁగాని నీవు నీ
చేతములోన లేవు మఱి చేసెడి దేమని వాయుసూతియే
యాతఱిఁ ద్రోవ దెల్పునని • యేగితి నిప్పుడు మీరు లక్ష్మణున్
భ్రాంతిగఁ జూడనేగుటయె • భావ్యము చెప్పర లెండు నావుడున్.

సుగ్రీవుఁడు సురాపానమును దూషించుట.

ఉ॥ శ్రీవరుతోడ బాధమగు • చెల్మివహించు కపీంద్రుఁ డిట్లనున్
పావనమూర్తిచే మహిత • భాగ్యము నావలెఁ బొందరెవ్వరున్

నావలనన్ సవంతల న • ణంచుకొనం దలపోయుచో సుకం
ద్రావి సమస్తమున్ మఱచి • తప్పితి నాతవిఁజూడ సిగ్గగున్.

ఉ॥ కల్లను ద్రావు క్రొత్తపోకఁడు • గాక మతొక్కటిలేదు; దీనిచే
దల్లిఁ గళత్రముం దెలియు • తద్ జ్ఞతయే నశియించు నన్నచోఁ
గొల్లగఁ గోటిధర్మములు • గూరిన నేమగు? మాయ పైకొనన్
దల్లడమంది దానిపయిఁ • దార్చితి హాఁను వెఱ్ఱిపోలికన్

శా॥ మాయాబద్ధులుగాక కర్మముల స • మ్మార్జించు నిష్ఠాత్ములే
మాయందాఁటి విముక్తి నొందుదురు; పై • మల్లాడు కీటంబులం
బాయంద్రోచి సురన్ భజించు జనముల్ • జ్వాలాకరాళాగ్నిలో
నేయిం బోయుచు నార్పఁగాఁ గడఁగు చి • న్నెం బొల్చువారే చుమీ?

మ॥ తను దాఁ గాంచిన జన్మదుఃఖములు ని • ర్దామంబులై తూలెడిన్
దను దాఁ గానక రోగదుఃఖముల స • ద్మంబైన దేహంబు నీ
మనుజుం డొందెడు నొందియొంది పిదపన్ • మైరేయ పానంబుచే
జనుఁ డందుండయి నూతిలోఁబడెడిఁ ద • త్సాంగత్యముల్ కూడునే?

సీ॥ శరణాగతార్తిర • క్షణధురీణులు తత్త్వ. నిష్ఠాతు లింద్రియ • నిగ్రహంబు
సుఖదుఃఖసమచిత్త • శుద్ధిగలారు గా, కొరులను వంచించి • సురను ద్రావి
మత్తునఁ బడరాని • మల్లాటపడి దూఱు, గనువార లొందుస • ద్గతియుఁగలదె?
వంచన చౌర్య మ • బద్ధోక్తి యున్మాద, మజ్ఞాన మవలేప • మవినయంబు

తే॥ ప్రాక్తనాన్వయాచారగ • ర్హణము శరణు, చొచ్చువారిఁ జేపీడుట • చుట్టిచెఱచు;
విసము త్రాగువారివి చంపి • విడుచుఁగాని, కల్లపలె నవ్వులను నర • కంబుసీదు

ఉ॥ మిత్రమహోపకారము స • మిత్రులుకూర్చు మహోపకారమున్
నేత్రముతోడఁ జూచినది • నేర్చిన విద్యయు వృద్ధవాక్యమున్
బాత్రతనిచ్చుమార్గమును • బన్నము వచ్చువిధంబు చక్క నీ
మాత్రమెఱింగెనేని జన • మాన్యత నొందుట యబ్బురంబొకో?

మ॥ మదిరాపాయికిఁ గీడెవచ్చునని స • మ్మంబల్కు సద్వాక్య మ
య్యది నాచే ననుభుక్తమయ్యె నిక వా • దాడన్ ఫలంబుండునే?
తుదకీయాపద మారుతాత్మజునిచేఁ • ద్రోవంబడం దప్పి యీ
బ్రతుకుం గంటిని గాక లక్ష్మణుని కో • ప జ్వాలలన్ • మాఁడనే?

మ॥ సుర సేవింపఁగఁ గల్గు దోషములు నన్ • స్రుక్కించె నిక్కంబుగా
సుర చేఁదాఁకు టటుండఁ జింతనమె తె • చ్చుం బ్రాణగొడ్డంబిఁకన్

సురఁజిత్తంబున నెంతునేనియు • రఘుశ్రేష్ఠు పాదాబ్జముల్
తొలఁగం ద్రోచి నలంచుఁగాక పయి నెం • దుంగాని చందంబునన్

మ॥ అని సుగ్రీవుఁడు తెల్విదెచ్చుకొని తా • నత్యంత మోదంబుతో
నినవంశీయుని స్వాగతంబుకయి యా • యిత్తంబుచేయించుచున్
దనయాః మున్నుగ నేగుమంచుఁ బొలుపొం • దం బంపి చుట్టాలతో
వనితాజాతముతోడ వచ్చి భవన • ద్వారంబున న్నిల్వఁగన్.

సీ॥ అయ్యెడ శ్రీచంద • నాగురు మృగనాభి, కాదులు వికచ ల • తాంతదామ
ములును మంగళకుంభ • ములును దీపశ్రేణు, లును ముత్తెముల సరు • లును ధ్వజములు
పీలికుచ్చులు, శంఖ • భేరీరవంబులు, వీథులయందెల్ల • వెలసినిండె
శుద్ధ స్ఫటిక 'శిలా సుందర కుడ్య భా, గములను నవరత్న • ఖచితములగు

తే॥ స్తంభములయందు లక్ష్మణ • స్వామి ప్రతిఫ, లింపఁజూచువారలకు భా • వింప శత స
హస్ర కార్ముక ధరులట • కలవి మీఱి, వచ్చి రను సందియము దోఁప • బ్రజ్వలించె.

ఉ॥ వాలిసుతుండు రాఁ గనిన • పార్థివపుత్త్రుఁడు వానరేంద్రుఁ డెం
దేలలి నున్నవాఁడనిన • నిద్ధపరాక్రమః తొల్లి బామునన్
జాలఁగఁ బున్నెముల్ సలుపు • సౌరి భవచ్ఛుభదాగమంబుకై
పోలఁగ వేచుచున్న మొగిలు • ముద్దిదు నా మొగసాల నుండెనాన్.

ఉ॥ మేలి కడానిసొమ్ములను • మించుగఁ దాల్చి రహించు వానర
స్త్రీలు కలాపముల్ విరులు • తీరుగఁ జల్లుచు వెల్లచామరాల్
లీలగ వైవఁగా విధుని • లీల వెలింగెడి యెల్లిసీడఁ గీ
శాలి భజింప భానుసుతుఁ • డాదట లక్ష్మణుఁ గాంచె నమ్రతన్.

సీ॥ బింబాధరలు రఘు • వీరుని సేవింప, నర్ఘ్యాదులను గొని • యరుగుదేర
భేరీ పటహ ఝల్ల • రీ రావములు మేఘ, నిస్వనంబులలీల • నెరవుకొనఁగ
సంగీతవాద్యముల్ • సకలదిక్కులనిండ, వేలుపుల్గని చాల • విభ్రమింప
యౌవతంబు నడుమ • నలరారు కపిరాజు, రిక్కలలోఁ జంద్రు • రీతి వెలుఁగు

తే॥ శ్రీయుతుఁడు సుందరుండు సు • గ్రీవుఁ డుదిత, భాను పగిది రాజిల్లుచు • భక్తి వినయ
సంభ్రమంబులు మునుకొని • సందడింప, నియతి రామావరజుని స • న్నిధిని నిలిచె

ఉ॥ వానరనాయకుం డెదుట • వైభవ లీలల నట్లు గన్పడన్
మానితమూర్తి లక్ష్మణుఁడు • మానసమం దుదయించు కోపమున్
మానుగ ధర్మసూక్ష్మమును • మన్ననసేయు మహాత్ముఁడౌటఁ దా
మానిచె నుత్తరక్షణమె; • మాన్యుల కిన్క నిమేషమేకదా?

క॥ ఇరువురు తమ భుజముల నొ, క్కొరు నొక్కరు కౌఁగిలించి • కొవి గాటముగాఁ
దరుణులు కపులును తమతో, నరుదేరఁగ బసిఁడిమేడ • కరిగిరి బ్రాఁతిన్.

చ॥ ప్లవగకులాధిపుం డచట • వైచిన సింగపు గద్దెఁ జూపి మా
నవవరః కూరుచుండు మన నవ్వఘు నాతఁడు నాదువేల్పు రా
ఘవుఁడు వనంబునందు కడు • కర్కశ భూమి వసించుచుండ నే.
పవిడిఁ బసిండి గద్దెపయి • భాసిలువాఁడను నీవ తెల్పుమాః

ఉ॥ కైకవరంబునన్ మణి వి • కాసి కిరీటము వీడి కానలన్
నాకనుదోయి మాఁడఁగ దృ • ఙ్ప్రసరంబగు సెజ్జ రాఘవుం
డాకరణిన్ దపింప నక • టాః విరులొల్కిన పైఁడి గద్దెపై
నేకరణిన్ వసింతు నది • యించునె నామదికిన్ సుహృత్తమాః

తే॥ అనుచు సౌమిత్రి వచియింప • నర్కసుతుఁడు, కనుల జలజలమనియశ్రు • కణములురల
నేమియును పల్కలేఁడయ్యెః • రామవిభుని, తమ్ముఁడును కదలక యప్లె • ధరణివిలిచె-

తే॥ బాలురును వృద్ధులును స్త్రీలు • బావురుమని, కొంద ఱేడ్చిర కొందఱు • కుందినారు
కొందఱేమియుఁ బలుకక • క్రుంగిలోన, నొగిలి సోలి మహర్షుల • పగిదినుండ్రి.

ఉ॥ అంతట వానరేంద్రుఁడు మ • హాత్ముని లక్ష్మణుఁగాంచి తండ్రిః యీ
చింత నడంచి స్నానవిధి • చేసి రసోచితమైన యోరె మొ
క్కింత భుజింప మేము కృత • కృత్యుల మౌదుము మా గృహంబు
మాంత పవిత్రతం బెనయు • నన్న నరేంద్రుని తమ్ముఁ డిట్లనున్.

ఉ॥ నిందయు దుఃఖమున్ గడుపు • నిండుగ నుండఁ గృశించి జీవముల్
కందఁగనున్న మాకు నెది • గారము నింపును గూర్చుః నాఁకటన్
గుందినయేని దుఃఖములు • గూరినవేళ సుధారసంబయే
నొందఁగ నింపితంబగునెః • యోచన సేయుము వానరేశ్వరాః

ఉ॥ తామరసాయతాక్షి సహ • ధర్మిణి యెచ్చటనుండెఁ జూపినన్
బ్రామిన యూరటంబనెడి • పావకు నాఱిపి మమ్ము స్వర్ణదిన్
బ్రేమను ముంచినాఁడవును • పీడక దుగ్ధపయోధిఁ బుట్టు దే
వామృత మిచ్చినాఁడవును • బ్రాణము లిచ్చిన వాఁడవుం జుమీః

ఉ॥ ఆకులు దుంపలున్ ఫలము • లాయన మెక్కి మిగుల్చు వానినే
కైకొనువాఁడ నేనొకటి • గ్రాహ్యముకా దటుమీఱి కోరుచో
శ్రీకరమూర్తి కర్పణము • సేయమి శ్వానము ముట్టు నెంగిలే
నాకగు నిశ్చయంబుగను • నమ్ముము ముట్టను వానరేశ్వరాః

చ॥ మఱియొకమాట యేను క్షణ • మాత్రములోఁ జని కాయలాకులన్
ద్వరపడి తెచ్చి యిచ్చిన భ , వత్సుహృదుండు భుజింపఁ గావునన్
నెఱవడి నేగఁగావలయు • నీకును నిల్పుట-పాడిగాదు నె
య్యరి గొదఁదీర్ప నీకును స • మర్థమె కాదొకొ? వానరేశ్వరా!

చ॥ అన విని భానుసూతి జన • కాత్మజనాథుఁ దలంచి లక్ష్మణుం
గని మనువంశవర్ధనుఁడు కష్టము లొందఁగ సంతసంబుతో
మనుట యనం బ్లవంగులకు • మాత్రమె చెల్లునెయంచు నిశ్వసిం
చెను వడిలేచె భోగములఁ • జీఁదఱ నొందెను రాల్చె నశ్రువుల్.

తే॥ అలఁతవొంది మదితోడ నర్కసుతుఁడు, నీరజాక్షునికడకుఁ బో • నిశ్చయించి
ఛిత్యసుఖముఁ ల్లఁ బ • రిత్యజించి, నెనరు వహియించి మఱి యాంజ • నేయుఁగాంచి.

తే॥ నిఖిల శాస్త్రార్థకోవిద! నీవు దూత, లేగుదెంచెడు నందాఁక • నిందెయుండి
రాణువలఁ గూర్చుకొని రమ్ము • రాముకడకు, ననుచు లక్ష్మణుతో వడి • నరుగుదేరె

ఉ॥ నిండుమనంబుతో నట వ • నేచరనాథుఁడు నిష్కలంకుఁడై
దండ ఘటించి యంగదుఁడు • దాపునరాఁ దనమూఁక ముందు చ
న్పుండఁగఁ గామినీజనుల • యుల్లములెల్లను వెంబడింపఁ గో
దండము కేలఁదాల్చిన యు • దారుని సన్నిధిఁ జేరఁగాఁ జనెన్.

ఉ॥ తొమ్మిదివేలకోట్ల కపి , తోయము వెన్కయు ముందు క్రేవ లం
దమ్ముగఁ జుట్టిరా హితులు • దగ్గఱి బంధులు డాసిరాఁగ ర
త్నమ్ముల సొమ్ము లెందలను • తన్పగు వెన్నెలలట్ల దటిత్తులన్
జిమ్ముచునుండ భానుఁజుడు • చేరఁగఁబోవుచునుండె రాఘవున్.

ఆ॥ ధ్వజము లతిశయించె • వాద్యధ్వనులు చెల, రేఁగెఁ జిందములును • మ్రోఁగె నగల
జిగులు మెఱుఁగు గముల • పగిదిని నెగడారె. ధూళియెగసి మిన్ను • తొడరికప్పె.

తే॥ బంగరును వెండిముత్తెముల్ • స్ఫటికములును, మణులవలువలుకూర్చియ • మర్పఁబడిన
పల్లకులు దట్టమై కాన • వచ్చె వెల్ల, గొడుగులు మనోహరంబుగఁ • గూడివచ్చె.

తే॥ లక్ష్మణుని మృదుపదము లి • లాతలమున, నానుచుండుటచేనర్క • సూనుఁడంద
మైన ఫీరఘంటలు మ్రోఁగ • నతనివెంట, భూరథమున శిబిక వెంటఁ బోవుచుండె.

ఉ॥ వీరగుణోత్తరుండు రణ • భీకరుఁ డార్యుఁడు లక్ష్మణుండు పం
కేరుహమిత్ర సూనుఁడును • క్రేవల వచ్చెడు మూఁక వెన్కకుం
మాఱఁగ రామదర్శన కు • తూహల మయ్యది ముందువోవఁగా
శ్రీరఘువీరసింహుఁడు వ , సించు గిరీంద్రముఁ, జేరి రయ్యెడన్.

ఉ॥ అందఱచేతఁ గోరఁబడు • నట్టి మహోత్కట భోగభాగ్య రా
జ్యేందిర మీఁది భ్రాంతిఁ ద్యజి • యించి రమేశు పదద్వయంబు ని
ష్పంద మనంబుతోఁ గొలువ • వచ్చిన భక్తుఁడు భానుసూతి ము
న్నొంద భజింపవచ్చు సన • యుఁ భరతుం దలపించె నత్తఱిన్.

ఉ॥ ఎప్పుడుఁ దోడునీడవలె • నిమ్మగనుండెడు లక్ష్మణుండు త
న్నప్పుడు పాసిపోవ విల • యాంతమునన్ భువనంబు లాఱఁగాఁ
దప్పక యొంటినిల్చు పర • తత్త్వము కైవడి నున్న రాఘవుఁ
జప్పనఁ గాంచి నేలఁబడి • సాఁగిలి మ్రొక్కెను భక్తి పెంపునన్.

శా॥ సుగ్రీవుండు నమస్కరింపఁ గని ర • క్షోవైరి ప్రేమంబుచే
వ్యగ్రుండై యురమందు లక్ష్మియును నా • వ్వన్ దీర్ఘ బాహార్గళిన్
బ్రగ్రీవంబున కర్యమాత్మజుని శ్రీ • ర్షంబాన గాఢానురా
గ గ్రైవేయక మో యనంగ నలమెన్ • గారుణ్య భావంబునన్.

శా॥ కూర్చుండన్ సెలవిచ్చి ప్రేమమునఁ గా • కుత్స్థుండు బ్రహ్మాండమం
దర్చారూపుఁడు కాంచి నీప్రభుత సొం • పారంగ నిర్విఘ్నమై
పేర్చుంగాదె? జనంబులెల్లరును ని • ర్భీతిన్ సుఖంబుండిరే?
చర్చింపన్ జలదంబుఁబోలెఁ గపిరా • జ్యం బెల్ల రక్షించెదే?

మ॥ అని సంప్రశ్నము సేయు రామునకుఁ గీ • శాధ్యక్షుఁ డో దేవ! నీ
యనుకంపార్ద్ర కటాక్ష దృష్టిగల మా • కబ్రంబె సౌఖ్యాలికిన్?
ఘన తామిస్ర చయంబు లెన్నియయినన్ • గంజాప్త సాన్నిధ్యమం
దున నిల్వంగలవే? భవాబ్ధి తరణ • ద్రోణీ దయాంభోనిధీ!

తే॥ నీయకారణ సత్కృపా • నియత సంప, దంధతను మీఱితిని భవ • దాజ్ఞనేను
నైజమైన కాపేయంబు • నన్ మహాత్మ!, బుద్ధివచ్చె మన్నింపవే • పూతచరిత!

మ॥ కకుబంతంబుల దాఁక నీజగములన్ • గాలించి యేఁదున్న జా
నకి నేపారగఁ దెచ్చియిచ్చు బలస • న్నాహంబు నేఁ గల్గియున్
వికలాత్మన్ మఱి నీవు దుఃఖపడఁగా • విస్తారభోగమ్ములం
దకటా! మగ్నుఁడనై పరాకునను కా • లాతీతముం జేసితిన్.

తే॥ నా స్వభావంబు నాసీతి • నాతలంపు, లిట్టివయ్యె సిగ్గయ్యెడి • నెదుటనిలువ
నింక నను గూర్చి పలుమాట • లేల రామ, భద్ర! రణవీర! విలసత్కృ • పాసముద్ర!

మ॥ కమలావక్షుఁడు రాఘవుండనుఁ బ్లవం • గ గ్రామణీ! వర్షకా
లము వేచన్నను వత్సలత్వమున నా • లాపించు నీవాక్యముల్

ప్రమదారత్నము రోయుకార్యమును సం • భావించుటంజేసి య
ల్పములై తోఁపవు న్యూనతం దెలుప నే • లా ప్రేమ నిండారఁగన్.

మ॥ భరతుం బోలిన భక్తియుక్తుఁడవు త్ర • వ్వంబోకు మీ చన్నయ
న్నెరసుల్ మూఁడవకన్ను డాఁచిన మృడా • నీభర్త సర్వజ్ఞుఁడ
ప్పర మోదారుఁడు మారుతాత్మజుఁడు • నీ పజ్జం బ్రకాశింపఁడ
చ్చెరువయ్యెం గతమేమి యున్నఁ బ్లవగ • శ్రేష్ఠుండు తా నిట్లనున్.

ఉ॥ దూతలు కోఁతి మూఁకలను • తోడ్కొని రాఁజనియున్నవారు వా
రీతటిదాఁక రారు గదు • వింకఘు జేపటిదాఁక నుండె ని
ర్ణీతిని వచ్చిచేరిన వ • నేచరవర్గము దోడితే మరు
త్పూతిని నిల్పివచ్చితిని • తొందరవచ్చును నేఁట రేపటన్.

సీ॥ వెంటవచ్చెను తొమ్మిది • వేల కోట్లు, రావలయు సైన్యములును ని • ర్ణయము చెడక
రాఁగలవు రేపెవచ్చు త • ర్వాత మిగత, కార్యమును నిశ్చయింత మ • క్కఱగనముడు.

చ॥ తలఁచిన కార్యమున్ బలయు • తంబుగఁ జక్క యొనర్చు టన్నచోఁ
జలుకన గాక దొడ్డగునె • సూర్యకుమారక నీకు? శ్లాఘ్యమీ
యలఘు వినీత భావమది • యందఱ కబ్బునె? నేఁడుపోయి రే
పెలమిని రమ్మటంచు సెల • విచ్చి ప్రియంబునఁబంపె భానుజున్.

ఉ॥ వాలితనూజుఁ గాంచిప్రియ • వాక్యములాడి కుమార నేఁడు నీ
ప్రోలికి నేగి తండిరికిఁ • బూర్తిగఁ దోడ్పడుమంచుఁ బంపి శ్రీ
లోలుఁడు తమ్ముతోడఁ దన • లోపలి జానకి తోడఁ దన్ని శా
కాలము ద్రోచివైచెఁ గడఁ కన్: భువి నిల్చినఁ గాల మాఁగునే?

ఉ॥ రాతిరి కీర్తికాముఁడగు • రాముఁడు తమ్మునిగాంచి నాయనా!
కోఁతులజేని నెట్లుగనుఁ • గొంటివి! తత్పలి నేమికూనె? నా
కాఃతరీతిఁ దెల్పుమన • నాతఁడు దెల్పుచునుండె నన్నయున్
బ్రీతిని విన్చునుండెఁ జనె • రేయియుఁ బ్రొద్దును వచ్చెఁ గ్రమ్మఱన్.

9. కపిసేనా సందర్శన పటలము. (40)

ఉ॥ సూర్యుఁడు పూర్వదిక్తటివి • శోభిలు మున్నుగ లేచి సూర్యవం
శార్యుడు నిత్యకృత్యముల • నాదరమొప్పఁగఁ దీర్చె; ధాత్రి యీ
ధుర్యత నోర్వదన్ దిగులు • దోఁపఁగ వానరసేన నైజమా
చర్యలు సేయుచున్ జనక • జాపతిఁ జేరఁగవచ్చె నత్తఱిన్.

సీ॥ శతసహస్ర నాగబలులు • సైన్యపతులు, వేవురొగి వెంటరాఁబడి • వేలకోట్లు
చిందముంబోలు నచ్చంపు • చందమొప్ప, సేనతో శతబలి వచ్చి • చేరెనటకు.

తే॥ మధువు నెక్కువ గ్రోలియు • మత్తుగొనక, మేరువును గూడఁ బెకలింప • మీఱుమేటి
శిక్షణులు వానరులు పది • లక్షకోట్లు, వెంబడింప సుషేణుండు • వేగవచ్చె.

తే॥ సరసవాక్య రుమాదేవి • జనకుఁడైన తారుఁడు పయోధి క్షణములో • దమ్మ సేయఁ
జాలు సెలువది యెనిమిది • వేలకోట్ల, కపిచయంబుతో రవిసూతి • కడకువచ్చె.

తే॥ దివిని భువిని శాశ్వతకీర్తి • నివుడఁజేయు, హనుమతంఁడ్రి కేసరియను • నగచరుండు
కోఁతు లేఁబది లక్షల • కొట్లు గొలువ, వెలసి దినరాజసూనుని • గొలువవచ్చె

తే॥ అలుక గొలుప భాస్కరునేని • నలఁచివైచు, క్రోధమునవసుంధరనేని • గ్రొచ్చిత్రోచు
కొండ్రముచ్చులు నలువేల • కోట్లు బలయ, నక్షయబలుండు వచ్చె గ • వాక్షుఁడటకు

ఉ॥ ఆది వరాహమూర్తి బల • మందిన వారలు రోమరాజి శై
లాదులఁగట్టి యీడ్వఁగల • యట్టి యెలుఁగులు రెండువేల కో
ట్లాదటఁ గొల్వ వానర వ • రాధిపుఁ జేరఁగ వచ్చె జాంబవ
త్సోదరుఁ డాజిభీకరుఁడు • ధూమ్రుఁడు మిక్కిలి కౌతుకంబునన్.

తే॥ పిడుగు హాలాహలముఁ బోలు • భీకరుండు, పనసుఁడనువాఁడునడగొండ • యనఁగవచ్చె
వినుత బలయుతుల్ పండ్రెండు • వేలకోట్లు, కీశవరు లోలిఁ గొల్వసు • గ్రీవుకడకు.

తే॥ అగ్నికొడుకు నీలుండను • నగచరుండు, కంధి కంధర సన్నిభ • కంఠ రవుఁడు
యమసమాను లేఁబదికోట్ల • యగచరాలిఁ. దోడుకొనివచ్చె రవిసుతు • తోయమలర

తే॥ గురుభుజుండు విశాల వ • క్షుండునైన, దధిముఖుఁడు స్థిరకార్యు లు • దగ్రమూర్తు
లుగ్రులైన ముప్పదికోట్ల • యువక వనచ, రావళులతోడ వచ్చి సు • గ్రీవుఁ గలిసె.

తే॥ తాము వసియింప వేఱొక • ధాత్రియున్నఁ, జాలదననొప్పు ముప్పది • వేలకోట్లు
సింహభీకరులగు కపి • సేనతోడ, వచ్చి దిగియెను విఖ్యాత • బలుఁడు గజుఁడు

తే॥ అంబుధి తరంగములఁబోలె • నంటియంటి, వచ్చు. వేయు నేఁబదికోట్ల • భల్లుకేంద్ర
వితతితో బ్రహ్మపుత్త్రుఁడు • వీరవృద్ధు, జాంబవంతుఁ దేతెంచె ను • త్సాహముదర.

తే॥ అజుని యాజ్ఞచే దనుజుల • యాయువడఁప, వచ్చెననఁ బదిలక్షల • పంక్తులెసప
దైన సేనలతో సాటి • లేని కడిమి, నొప్పు దుర్ముఖ ప్లవఁగ వ • ర్యుండు వచ్చె

తే॥ అశ్వినీదేవతల యంశ • మందు పుట్టు, విక్రమోన్నతుల్ మైందుండు • ద్వివిదు డనెడి
ప్లవగు లొక లక్ష కోటి బ • లంబు తోడ, ధూళి మిన్ను గప్పఁగ వచ్చి • దూఁకినారు

తే॥ మల్ల యుద్ధకోవిదుఁడు స • న్మహితగుణుఁడు, విజయశీలి కోటికిఁ గోటి • వెంయుదళమ
వెంటరా గోముఖుండను • వీరవరుఁడు, భుజయుగము పొంగ రవిపుత్త్రు • పొంతఁజేరె

తే॥ గాలియన గాలిపట మనఁ • గ్రాలి యలల, తోడి కడలినా • మువొప్పంగి • తోయమదియగు
కోట్ల రాణువతో వచ్చెఁ • గుముదుఁ డటకు, విజయమే రూపమందిన • విధముఁదోఁప

తే॥ ప్రళయకాలమందేని న • శ్వరములేని, ప్రోడ పద్మముఖుం డేడు • నేడువేల
కోట్లసంఖ్య యొప్పారెడు • కోఁతిమూఁక, తోడవచ్చె భూతలమెల్ల • ధూళిగ్రమ్మ.

తే॥ విలయమున జగములు చెడ • వీఁకచెడని, కులమహీధ్రములన లావు • కొమరువెరవు
గలుగు తొంబదికోట్ల సం • ఖ్యకుమతించు దళముతో ఋషభుఁడు రవి • తనయుఁ జేరె

తే॥ కడలికంటె విస్తరమైన • కట్టికోఁతి, మూఁకలను లెక్కకందని • మొత్తములను
పిలిచికొని దీర్ఘపాదుండు • వినత శరభు, లొక్కరొక్కరుగా వచ్చి • రుల్లసిల్లి.

తే॥ రవికిఁగూడ భీతిల్లని • పవనసుతుఁడు, దెసలుచిన్నవియన నొప్పి • ముసురు కవిసి
యున్న యైదైదువేల కో • ట్లోలయు బలము, లొప్పనడతెంచె ధాత్రియు • నొత్తగిలఁగ.

తే॥ వేలుపులకును లెక్కింప • వీలుకామి, యముఁడు కాంచి దిగ్భ్రమమొంద • నరిదియైన
లక్షకోట్ల యెన్నికగల • పక్షబలము, లొలయ విశ్వకర్మసుతుఁడు • నలుఁడు వచ్చె

తే॥ రాము నమ్ములపొదలోని • ప్రదర సంఖ్య, తోడఁ బోల్పంగఁదగినది • తొడరి తెచ్చె
శంఖ కుంభుల విస్తార • సైన్యచయము, లోకులకు లెక్కవెట్టంగ • లోనుగాదు

సీ॥ ఇట్లు కూడిన వాన • రేశ్వరసైన్యంబు, మునుఁగంగ జాలదు • వనధిజలము
త్రొక్కిన దిక్కు మే • రువును ధరాస్థలి, యొద్దగెడవుగాఁగ • నోరగిల్లుఁ
జరియింపఁ దొడఁగిన • జగమందు నువుగింజ, యిడుటకేని యెడమ్ము • నెనయకుండుఁ
గినిసిన రవియును • కీలియుఁ గాలి బొ, గ్గగుదురు భుజియింప • నందచయము

తే॥ పిడికెఁ దేసియేనియు నాఁటి • యిడఁగరాదు, వెరసి లెక్కింప దెబ్బది • వేల బ్రహ్మ
లంగవించియు వ్యర్థప్ర • యత్నమగును, కెరలిచూచి చిచ్చఱకంటి • గెలువఁజాలు.

తే॥ విఱువఁదలఁచిన మేరువు • విఱువఁగలదు, పొడువఁదలచిన మింటిని • పొడువఁగలదు
పట్టఁదలఁచిన యమునైనఁ • బట్టఁగలదు, త్రావఁదలఁచిన జలధులఁ • ద్రావఁగలదు.

తే॥ కడలదాఁటి యవ్వల దూఁకఁ • గడఁగువారు, విభునిపనికిఁ బ్రాణములేని • విడుచువార
లిఱువదేడుకోటుల పది • కాధిపతులు, గొప్పసేనతో సుగ్రీవుఁ • గూడినారు

తే॥ వనిధికంటె విస్తృతిని మిం • చిన దళమ్ము, లెలమి నలమఁగ దళపతు • లెల్లవచ్చి
సప్తహరిదశ్వసుతుపాద • జలజములకు, సరగ నెఱఁగి క్రొవ్విరులను • చల్లినారు.

తే॥ ఇట్లు వచ్చి సేనలు నిండ . వినసుతుండు, దాశరథికడ కరుదెంచి • త్వరితగతిని
అఘవిదారః తలంచుచు • న్నంతలోన, దడము లేతెంచెఁ జిత్తగిం • పుఁడి యటన్న.

ఉ॥ మోహనమూర్తి కాంచి పరి • మోద భరంబున మోమెలర్పవై
దేహిని యప్పుడే కనిన • తీరున నంగద వీడి సైన్య సం
దోహమునెల్లఁ గాంచెదు కు • తూహలమంది నగేంద్ర శీర్ష మా
రోహణసేసెః భానుజుఁడు • కోఁతులమూఁకను చేరి యవ్వలన్,

తే॥ పదియునైదు యోజనముల • పరపుగలిగి, యిచటినుండి దక్షిణమున • కేగుఁడనుచు
నాజ్ఞయిడి సైన్యములకుఁ సై • న్యాధిపతులఁ. బిలుచుకొని వచ్చె శ్రీరామ • విభువికడకు

తే॥ వచ్చి సేనలఁ జూపుచుఁ • బార్థివేంద్రు, కడన యుండఁ బాలకడలి • కడలతోడఁ
దెరలి ప్రవహించుచందానఁ దివిరి సేన, బహుళ కోలాహలంబుతో • బయలువెడలె.

ఆ॥ అష్టదిశలు భూమి • యనిమిషలోకంబు, వనధిచయము మఱుఁగు • పడఁగ సైన్య
ఘట్టనలను దుమ్ము • కడురేఁగ బ్రహ్మాండ, ఘటమువెలసె మట్టి • కడవయనఁగ.

చ॥ మొనలకు గొప్ప వారినిధిఁ బోల్తమ యన్న • సముద్ర విస్తృతిం
గవిన జనంబులుం గలరు • గావునఁ బోలిక కేదియుండు? నా
యినకులు లట్టులే దినము • లిర్వది చూచియుఁ జక్రమధ్యమున్
గనరనఁ బూర్తిగాఁ దెలియఁ • గాంచుసమర్థులు గల్గనేర్తురే?

చ॥ జయమునఁ బ్రౌఢిమంబునఁ బ్ర • శస్త్రబలంబున సాటిలేని శ్రీ
దయితుఁడు కన్నులన్ మదిని • తర్కవిధంబున నింగితజ్ఞతన్
బయిపయిఁ గాంచి కొంచి మఱి • పట్టుగ నూహమొనర్చి సైన్యసం
చయములఁ గూర్చి ప్రేమ నను • జన్మునిగాంచి వచించె నివ్విధిన్.

మ॥ మనబుద్ధింగొని చూచినారము చమూ • మధ్యంబు నీక్షై వడిం
జన సంపూర్తిగఁ గాంచు నోపికయు నెం • చన్ లేద యంభోనిధిన్
గనినట్లందురెకాని యెవ్వరు తదా • కారంబు పూర్ణంబుగా
గనినారో యని.సంశయంబు గలుగున్ • గాకుత్స్థ చూడామణీ!

మ॥ ప్రమితిన్ సర్వజగన్నియామకుని స • ర్వవ్యాప్త దేహంబుఁ. బం
చ మహాభూతములన్ దిశాంతముల, సూ • క్ష్మజ్ఞానమున్ బల్కులన్,
భ్రమలంగొల్పు మతప్రవక్తల యభి • ప్రాయంబులన్, గీశసై
న్యములన్, సాంతముగాఁ గనుంగొనిన పు • ణ్యాత్ముల్ కనన్ వత్తురే?

శా॥ ఈసైన్యంబుల నిందయుండి రహిమై • నీక్షింప యత్నించుచో
గాసింబొందుట కాలమున్ జనుటయున్ • గాకొందు గానేర్చునే?
యా సుగ్రీవునితోడఁ గ్రచ్చఱఁగఁ గా • ర్యాలోచనల్ చేసి సీ
తా సౌగంధి కగంధి నారసెదు చేఁ • తల్ చూడ మేలౌఁగదా!

చ॥ అన విని లక్ష్మణుండను మ • హాశయ యీకపిసేన యెందు నే
ఘనమగు కార్యమైన క్షణ • కాలములో నవలీల నేర్పుమై
నొనరుపఁజాలు; జానకి న • యోనిజ రోయుట దొడ్డకార్యమే?
పనిగొని ధర్మమే గెలిచెఁ • బాపములెల్ల నశించె రాఘవా!

చ॥ నలినభవుండు గొప్పజత • నంబునఁ జేసిన సృష్టియందు జీ
వుల గములన్నియున్ జలధి • భూధర సన్నిభమై చెలంగు నీ
బలిముఖ సైన్యసంతతులఁ • బట్టుగ లెక్కిడఁ బూని యుంచు నా
నలుగలు గాఁగ దోఁచె ముని • సన్నుత నిర్మల సద్గుణాకరా!

శా॥ ఆలస్యం బిఁకనేల మైథిలిని యో • గ్యప్రౌఢి రోయంగఁ గీ
శాలిన్ దిక్తతి కంపుచే తగిన కా • ర్యంబించు వాక్రుస్వఁగా
శ్రీలక్ష్మీ హృదయేశుఁ డాప్తవరు సు • గ్రీవుం బ్రబోధించుచున్
గాలాతీతములేని పద్ధతిని ప • ల్కాంబూనె మోదాత్ముఁడై.

10. అన్వేషణ ప్రేషణ పటలము. (74)

మ॥ జనతా నైజ మహాభిమానము మన • స్తాపంబు నన్యోన్య భ
ర్జన విద్వేషము లేమిలేక విపులో • త్సాహంబుతో నొప్పు నీ
మన సైన్యంబుల లెక్కవెట్టఁ దలఁపన్ • మానం బొకండున్నె ధా
త్రిని? మోదంబునఁ దెల్పుమా యనుడు సు • గ్రీవ ప్రభుం డిట్లనున్.

సీ॥ ఎనిమి దక్షౌహిణు • లేకంబు నాఁబడు, నెనిమి దేకములైన • నేకకోటి
కోటు లొకెన్మిది • గూడిశంఖంబగు, నవి యెనిమిది కుము • దాఖ్య నొప్పుఁ
గుముదంబు లెనిమిది • యమరఁ బద్మంబగుఁ, బద్మంబు లెనిమిది • పరఁగు నాడి
నాడు లెన్మిది చేరి • నన్ సముద్రంబగు, సంద్రంబు లెనిమిదై • చనును వెల్వ

తే॥ అట్టి వెల్వలు డెబ్బది • యమరు సేన, యిందు సేనాను లలువది • యేడుకోట్లు
వీరలకు నెల్ల మొనగాఁడు • క్రూర కాలు, నైన నలఁపఁజాలిన నీలుఁ • డనెడివాఁడు.

తే॥ అనిన రవిసుతుఁ బ్రేమమైఁ • గని నృపాలుఁ, డింక వ్యర్థ ప్రసంగంబు • లేల మనకు
సక్రమముగాఁగఁ గర్తవ్య • సరణి చూడ, నగుఁగదా యన్న సుగ్రీవుఁ • డనుమఁగాంచి

ఆ॥ జనకునివలె జవము బలం, బును గలిగిన నీవు కార్య • మున మునుకొనక
యనువున నితరుల బలమును, గను వేడుక నుంట తగునె • కరువలిపట్టీ!

ఆ॥ ఈవ బయలుదేఱి • యిలయెల్ల గాలించి, భోగ భూమి వెదకి • భోగిలోక
మరసి తరణి కులజు • తరుణి యునికిఁ గాంచి, తెలివితోడ బలముఁ దెలుపఁ దగవె?

చ॥ దనుజుని పట్టనం బిటకు • దక్షిణ దిక్కున నుండుఁ గావునన్
ఘన జవ మొప్పఁగా సరిగి • కర్బురవర్యుల గెల్చి శ్రేయమున్
జనక కుమారికిన్ ధరణి • జాపతికిన్ మఱి మాకుఁ గూర్చి కీ
ర్తిని వహియింపఁగా? దగిన • తేఁకువ నీక యెసంగు మారుతీ!

---

* 3669177139200 ఒక వెల్లువ; 256842 299744000 డెబ్బది వెల్లువల సంఖ్య

ఆ॥ వాలిసుతుఁడు జాంబ • వంతుఁడు తక్కిన బలము రెండు వెల్లి • వలనుమీకుఁ
దోడుగాఁగ వచ్చుఁ • దోయజాక్షిని రోసి, త్వరగ రండు క్షేమ • వార్తతోడ.

తే॥ వరుణ దిశకు బుషభుఁ డేగి • యరయువాఁడు, వినతుఁ డింద్రుని దిక్కున • వెదకువాఁడు
ధనదు దెస శతబలి రోయ • మొనయువాఁడు, రెండు రెండేసి వెల్వల • దండుతోడ.

తే॥ శ్రమమునకు నోర్చి పలు ప్రదే • శములఁ జొచ్చి, రాముదేవి నన్వేషించి • రావలయును
గడువు నెల గల్గు నంతలోఁ • గడఁకతోడ, వచ్చి తెలుపుఁడు మీర ల • వ్వార్తలెల్ల.

తే॥ * దక్షిణంబున కేగ య • త్నంబు సేయు, వారిఁగని వెండి మీరలు • భవ్యమైన
విష్ణు విశ్వరూపంబన • వెలయుచున్న, వింజమును దొల్తఁ గాంచుఁడీ • వేడ్కతోడ

తే॥ వింధ్యగిరియందు దేవిని • వెదకిచూచి, యవల వేల్పు డిగ్గియ యన • నలరి షట్ప
దముల ఝుంకృతిచే శ్రవ • ణముల కింపు, గూర్చు నర్మదఁ జేరుఁడు • కూర్మిమీఱ.

తే॥ అమరకాంతలు దోలిక • లందు తూఁగి, సేయు గానామృతము గ్రోలి • చేష్టలుడిగి
యలరి తూలి నిద్రించెడి • యళునపక్షి, కూటముల కిరవగు హేమ • కూటము గని

తే॥ అచటఁ గలుగు పూఁబొదరిండ్ల • నరసి కడచి, యుత్తర పినాకినీ నది • నుత్తరించి
సుందరంబులై యలరారు • చోటులెల్ల, నెమకి యవ్వలఁ జనుఁడు ని • ర్ణిద్రులగుచు

తే॥ తావి యగురు వృక్షములు చం • దన వనంబు, లేపు మీఱ భాసిలు విద • ర్భాపురంబు
నరసి నానాపురంబుల • నధిగమించి, దండకాటవిఁ జేరుఁడు • త్వరితగతిని.

తే॥ పిదపఁ గమలాకరములచే • వృక్షసాంద్ర, మగు తలంబులచే రమ్య • మై యగస్త్య
మౌని వసియించు పుణ్యాశ్ర • మంబు గనుఁడు, పావనస్థలుల్ దర్శింపఁ • బాప మీఁగు

తే॥ ప్రసవజాల సంభృతమైన • వన ముదారు, సంపదంబోలె స్థిర వికా • సంబు నొందుఁ
బూవుఁబోండ్ల తీయని మోవిఁ • బోలు ఫలము, లెల్ల ఋతువులలో ఫలి • యించుచుండ

తే॥ అచటివారలు కనుఱెప్ప • లార్పకుండ్రు, గాఢనిద్ర సేయరు మోవ • కర సుఖంబు
లచట సుస్థిరమై యుండు • నరుగఁడేని, చొరఁగలేఁడు తగ్గనివగు • ఝరములందు.

తే॥ దాని దాఁట నిశాకరు • దాఁకి యొరయు, నదియు భానుండు విశ్రాంతి • ననుభవించు
పట్టునాఁ దోఁచునదియు నౌ • పాండుశైల, మొండు కన్పట్టు నచటికిఁ • బొందుమీరు.

సీ॥ సతతంబు జీవన • సంధాత్రియై ప్రవ, హించుచుండుటచే ర • హించునదియుఁ
గనక రేణువుల ము • క్తాఫలంబుల రత్న, సంచయముల దొర • లించుకొనుచు
గొల్లల కవ్వముల్ • కొల్లలాడుచు ఘన, ద్రుమ నికరంబులఁ • ద్రోచికొనుచు
జీవజాలముల నీ • డ్చికొనుచు మునిఁగిన, వారి పాపము నోట • వైచుకొనుచు

* ఇట నుండి గల పద్యములలోని వింధ్య నర్మద దండక అగస్త్యాశ్రమము గోదావరి యమున
కిష్కింధకుత్తరముననుండునని, వింధ్యమును మధ్యప్రదేశము గా నుంచుకొని నాలుగుదిక్కులకుకపులను
పంపెనని వ్యాఖ్యకారులు వ్రాసియున్నారు, అట్లు చూచినను తక్కినవియు స్థలక్రమ విరుద్ధములైయున్నవి

తే॥ వచ్చు పావన నది యొండు • వఱలుచుండు, ధర్మమార్గంబుకరణి నౌ • దార్యమట్లు
పరఁగు గోదావరిం దాఁట • కరవణాఖ్య, నమరు నదియుండు షణ్ముఖుఁ • డందు విలసు

సీ॥ ఆవలఁ బోవ భి • ల్లాంగనల్ మంచెల, పైనుండి పక్షులఁ • బాఱఁదోల
సుడియంగ నొడిసెల • సూర్యకాంతంబుల్ఁ, జుట్టి వైవఁగ నెండ • మిట్టికాచు
కొఱ్ఱచేలలకొండ • కోనలఁ గాంతురు, కడచి చనఁగఁ జంద్ర • కాంతగిరియుఁ
గనవచ్చు నదియును • కడచనఁ బెక్కువి, శాల ప్రదేశముల్ • శౌరుమీఱు

తే॥ నవల నాది శేషుండు ఖ • గాధిపతికి, నలికి డాఁగిన కొంకణ • మను విలాతిఁ
బొందవచ్చు నవ్వలను కు • శిందపురము, చేరఁగలరు మీరలు దాని • మీఱి చనుఁడు.

సీ॥ హరుఁడు ఘనుండని • హరియె ఘనుండని, వాదించు మూఢులు • పదయలేని
సద్గతి కైవడిఁ • జనరానిదియు సుర, నది పరిసరమునఁ • బొదలునదియు
నభ్రంకషంబయి • శుభ్రాంశుఁడు గ్రాంశు, డను దీపకళికలఁ • దనరు నదియుఁ
బ్రణతుల కభిమతా • ర్థము లొసంగునదియు, నగు నరుంధతి గిరి • మొగిని గనుఁడు

తే॥ కాంచి మ్రొక్కుఁడుదానిని • గాంచి నదులు, గిరులు కొన్నిదాటిన ఖగ • వరుఁడు సుధను
సర్పముల కిచ్చి తల్లిదా • స్యంబు దీర్చు, తలము మరకతగిరి దానిఁ • గలయఁగనుఁడు

సీ॥ ఉత్తర భాషయౌ • నురు సంస్కృతమునకు, దక్షిణ భాషయౌ • ద్రావిడమున
కెల్లగాఁ గలదియు • నెల్ల వేదాంతముల్, వివరించు తత్త్వంబు • వెలయునదియు
మేటి ధర్మములకు • మేరయౌ నదియు న, సామాన్యమగుట య • శశ్శరీర
మట్లు ప్రకాశించు • నది మహర్షులకు మ, హత్త్వములకు స్థాన • మైన నగము

తే॥ వేంకటాచల మనుపేర • వెలయుచుండు, దొందములఁ ద్రోచి సమ సుఖ • దుఃఖులైన
తత్త్వవేత్తలు జ్ఞానాగ్ని • దగ్ధకర్ము, లైన తపసు లా శైలంబు • నందుగలరు.

సీ॥ సర్వపాపఘ్నముల్ • స్నాన తీర్థంబులు, మౌని ప్రశాంతాశ్ర • మస్థలములు
రత్న పుంజములతో • రాజిల్లు చఱియలు, వేల్పుబోటుల గాన • విధము వినుచు
సారంగ పోతముల్ • శార్దూల శాబముల్, ద్వేషంబు మాని ని • ద్రించు చోట్లు
కాంచువారలకు నాఁ • కలియుఁ గన్పింపదు, విసుగు పుట్టదు మోద • మెసఁగుచుండు

తే॥ గిరిని దర్శింపఁ గల్మష • గిరు లడంగు, డాసినన్ ముక్తి తప్పక • దక్కుచుంట
మనకుఁ గార్య భంగంబగుఁ • గనుక నచట, దూరమునుండి ప్రణుతించి • తొలఁగుఁడీరు

సీ॥ విమల ప్రభావ ని • వేశ మయ్యదిగాన, రాపణుం డచటికి • రామదేవిఁ
గొనిపోవఁ డవలికిఁ • జని తొండమండల, మునఁగాంచి విఖ్యాతి • నెనసి స్వచ్ఛ
శీతలవారిచేఁ • జెన్నారి సజ్జన, చిత్తంబువోలెను • దాత్త మగుచుఁ
బ్రవహించు కావేరి • వఱలు చోళుల దేశ, ముసఁ దాఁటి యవ్వల • మునుల వసతు

తే॥ లగు ప్రదేశంబులం గాంచుఁ • దలఁత లేక, యలసు లెన్నండు సఫలత • నందలేరు
కడచి ద్రవిడభాషను పేరు • గాంచినట్టి, పాండ్యదేశంబునకుఁ బొండు • ప్లవగులార!

మ॥ మలయాద్రిం గల యా యగస్త్యముని ని • ర్మాణించు భాషాస్ఫుర
త్కలనా ద్రావిడ సంఘముం గనినఁ ద • ద్భాషా సుధా మాధురీ
కల నాదం బది క్రమ్మఱిల్లుటకు నాఁ • కం గూర్చుఁగాఁబట్టి మీ
రల శైలంబున కర్థి మ్రొక్కి చనుఁడీ • యంభోనిధిం దాఁటఁగన్.

సీ॥ దారిలోఁ బ్రకృతి సౌం • దర్య పూర్ణంబగు, దరులతో విలసిల్లు • తామ్రవర్ణి
ద్విరద పోతంబులు • విచ్చలవిడిఁ జరి, యించు సానువుల మ • హేంద్రనగము
కలవు వానిని గాంచి • కడచి యవ్వలఁ జూచి, నెలలోన మరలి రా • వలయు ననుచు
సుగ్రీవుఁ డాజ్ఞ యి • చ్చుట గాంచి రాఘవ, ప్రవరుండు కపివీరుఁ • బవనసూను

తే॥ నక్షయ కటాక్ష వీక్షణ • మాన్చి యరసె, యతనిచేఁ గార్యసిద్ధి యౌ • నని గ్రహించి
యేకతమునకుఁ గొనిపోయి • యెలమితోడఁ, గొని యంగమచ్ఛముల వా • క్రువ్వఁదొడఁగె

సీతా సౌందర్య వర్ణనము.

శా॥ క్షీరాంభోనిధిఁ బుట్టు విద్రుమ లతా • చ్ఛేదంబులం దెచ్చి సొం
పారన్ ఱత్తుక పూసి చంద్ర దళకం • బాపైనఁ బొందింప నే
తీరౌ నవ్విధిఁ గాలి వ్రేళ్ళమరు ధా • త్రీపుత్త్రికిం గావునన్
నీ రేజాదులు సాటిగావు వినుమా • నిక్కంబుగా మారుతీ!

మ॥ మెఱుఁగుంబోఁడుల నింపు సొంపెసఁగు న • మ్మీఁగాళ్లకున్ సత్కవుల్
తెఱఁ గొప్పం గమఠంబులన్ సదృశరీ • తిం బోల్చి వర్ణింత్రు చ
క్కరకంటెన్ మధురంబులౌ పలుకులం • గీలించు చంద్రాస్య కా
ళ్ళుఱవౌ సామ్యము దెల్పుటజ్ఞత యగున్ • న్యూనోపమం బౌటచేన్.

మ॥ విలిఖింపంగ నశక్యమై తనరు పూ • విల్కాని చేయమ్ము లీ
లల నొప్పారెడి సీత జంఘలకుఁ బో • లం జూచి విద్వాంసు లా
కలనం దెల్పెడి శాలిగర్భము నిషం • గంబున్ మహాగ్రాహమున్
దెలుపం గల్గెడు మోద మేది? త్రిజగ • ద్విఖ్యాత వీరోత్తమా!

తే॥ కలికి సొబగు నీరోమోరు • వులకుఁగవులు, సహజముగఁ దెల్పు కదళికా • స్తంభములను
తొలుతనె జయించె నన వేఱు • తొడరి తెలుప, నుపమ లేదయ్యె జగమున • నూహసేయ

తే॥ కంచుకము దాల్చు చక్రవా • కముల సౌరు, పసిఁడిగిండ్ల మెఱుంగును • పరఁగఁగల్గు
కుచభరంబున నసియాడి • కునియు కౌను, కలదు లేదను తత్త్వంబు • కరణి నొప్పు.

ఉ॥ సౌష్ఠవజాలమున్ జగతి • సాదనచేసి గడించి బ్రహ్మయున్
నిష్ఠను మెచ్చులాఁడులను నేర్చున సృష్టి యొనర్చుచుండె బిం

బోష్ఠి తను ప్రకాశమున • నొప్పుగఁ గానఁగరాదు కొను నే
సుష్ఠుగ నంటియే కలుగు • చొప్పు గ్రహింతు నిజంబు పావనీ।

మ॥ వటపత్త్రంబును వెండిపళ్ళియరమున్ • వర్ణాటుఁ దంకించి వ్రా
యుటకుం గూర్చు పటంబు నద్దము కవి • ప్రోక్తంబులై యందు ని
చ్చొట నవ్వానిని పోల్చి పల్క నుపమా • స్తోత్రంబులౌ మైథిలీ
పటు భవ్యోదర పద్ధతిం గనినచోఁ • బ్రజ్ఞాధనీ! పావనీ!

శా॥ నంద్యావర్తపు మధ్యరంధ్ర మది గాం • చన్ సౌరుగా నుండినన్
నింద్యంబౌ నుపమానమౌ గుణవతీ • నిమ్న స్ఫుర న్నాభికిన్
సంద్యోతంబగు ద్యో నదీ విమల వా • స్సంఘాత జావర్త మా
నంద్య ప్రక్రియఁ గాంచినాఁడ నది యె • న్నన్ వచ్చుఁ దత్సామ్యమున్.

తే॥ తరుణి నూఁగారు నాప్రాణ • ధార యనియె, తలఁపు మది కౌనులతయెగు • దలకుఁ బ్రాఁకి
యలమ నొఊగనీకుంచు మా , టాకుఁబోలు, ననుచుఁ దెలుపంగఁదగునాకు • గాత్మజాత।

చ॥ దళముల రాపిడిం దనువు • దద్దురు వోవున యన్న శంకతో
జలజము నుండి వెల్వడిన • సాగరకన్యకకున్ వళిత్రయం
బిలఁ గల ముద్దరాంధ్ర సని • నింపును సొంపు హరించు కీరితిన్
సులలిత రీతి వ్రాయు జయ • సూచక రేఖలౌ నాఁగఁ బొల్చెడిన్

చ॥ కనకపుగిండ్లు పోల్పదవు • కందుకముల్ సరిరావు చక్రవా
కిని జత పొందియుండదు చి • గిర్చిన పూవుల కుచ్చు లారహిం
గౌనవెడసీరు కాయలును • కూడవు పో చదరంగకాయలుం
బొనరవు కల్కిచన్నులకుఁ • బోలిక కన్పడదయ్యె నింతకున్

ఉ॥ లేవెదు రిక్షుదండములు • లేమ భుజంబుల సాటి యెంచి నే
నావిలచిత్తతన్ గనుల • నశ్రులు రాల్చుచు నుందుఁ గాని యా
దేవి భుజంబు సాటియగు • తీరు గనుంగొన నేరనైతి వా
పోవక యుక్కుగుండియను • పొందినఁ గాదె వచింప నిమ్మగున్.

తే॥ అతివ ముంజేతికిని సామ్య • మరయలేదు, దిరిసెనయును కాఠిన్యమై • పరఁగు మకర
పీఠియయు సరికాదిఁకఁ • బృథివియందు, సౌష్ఠవము మించి యొకఁడున్నె • సౌష్ఠవంబు

తే॥ ఎఱ్ఱకంకేలి చివుళల • నెన్ననేల?, కల్ప కిసలయములు నవ్య కమలజములు
నందెలు ధ్వనింప నందమౌ • నడుగు జతకె, సాటిరావనఁ గేలకుఁ • జాటఁదగునె?.

చ॥ చిలుకల ముక్కులన్ జెలువ • సీత నఖద్యుతిఁ బోలలేవ యం
చలికులవేణి లాలిగొన • నమ్ముఖవైరము నూని కిన్కమైఁ

జిలుకలు నేఁటికిన్ విడక • స్త్రీల ముఖంబులె యంచు దొండలం
దొలుచుచుఁ దృప్తినొందుననఁ • దూకొని సామ్యమికెందు దెత్తునో?

చ॥ కర చరణంబులం దనియఁ • గాంచెదుచో మదిఁ దట్టుచుండుఁ దా
మరసము లట్టులే చెలువ • మంగళ కంఠము గాంచువేళ నె
చ్చరముగఁ బోఁక వృక్షమును • శంఖము జ్ఞప్తికి వచ్చుచుండు నా
సరసిజనేత్ర యందమును • సాటి గనుంగొని నిశ్చయింపుమా.

తే॥ వెలఁది నోటికిఁ బగడంబు • బింబ ఫలము, నెట్టగలువ బూరుగుపువ్వు • నింద్రగోప
మును పలాశసుమంబుఁ దె • ల్లనివెయగుట, నుపమలాలేవు తననోరె • యుపమయగును

తే॥ ఎట్టి యమృత మెట్టిని శేనె • యిలను లేవు, తలఁచు మాత్రాన నవ్వి మో • దంబు నిడప్త
తెలువ యధరంబునకు సాటి • ధరణి లేద, యేది చెప్పిన గౌరవ • హీనమ చుమి.

ఉ॥ జానకి దంతపాళికిని • జాజులు ముత్తెసరుల్ స్ఫుటంబులై
జానగు నెమ్మి యాఁకల పి • సాళి బుడంబులు సాటి యన్నచోఁ
దేవియతోడ వారిధి మ • థించి గ్రహించిన వెన్నతోడ నా
మానిని వాక్యజాలము స • మానము చేసి వచించుచేయగున్.

ఉ॥ ఊసరవెల్లియున్ దిల సు • మోన్నతియున్ మఱి నీరు గుబ్బియున్
వాసికతో సమాన మన • నాణెముగా బిగి లేదు వానికిన్
వాసవు చిత్రకారుఁడును • వ్రాయఁగలేఁడటు గాన జానకీ
నాసను గాంచియే ననుపు • నౌరు నెఱుంగ నగున్ మరుత్సుతా!

ఉ॥ వంగిన వంగ చిక్కుడును • వ్రాలను శ్రీయును ముంతమామిడిన్
పొంగుచుఁ జాటి బాలకులు • పోలికగాఁ గొనువారు పండితో
త్తుంగులు పల్కు వెట్టులని • త్రోవఁగవచ్చును కుండలంబులే
యంగన వీనులై జనన • మందెఁ బురాత్త తపః ఫలంబుచే.

ఉ॥ శ్రీపతివోలె నల్లనయి • క్షీరపయోనిధిఁ బోలెఁ దెల్లనై
యేపగు వాలు వాఁడిమి జ • యించిన కన్నుల మేల్గభీరిమన్
దేపకుఁ దేప గాఁగ వెయి • శేపలఁ జూచినఁ దృప్తి లేదు నీ
చోపమమౌ సముద్రమితి • యూహకు నందదు పోల్చి తెల్పఁగన్.

ఉ॥ సామ్య మొకింత యుండినను • చాటి పచింపఁగవచ్చు సాజమై
రమ్యముల్లైన పోలికల • రాజ రహింపదు పూవు టమ్ముల
గామ్యముగా రహిందొడుగు • కాముని చాపము రెండుకొమ్ములు
సమ్య గుదారతం గొనవు • జానకి బొమ్మల పోల్కిఁ దెల్పఁగన్.

చ॥ చెలువము గల్గు తామరల • సిగ్గిలఁజేయు పదంబులొప్పు నా
చెలువ లలాట లావణిక • సీమ ద్వితీయవిధుండు కాంచి సి
గ్గిలి నెల పున్నమందునను • గీడ్పడి యెల్లదినంబు లెచ్చు త
గ్గులు గొనఁదేని వానినొక • కోపునఁ బోల్పఁగవచ్చు మారుతీ!

ఉ॥ వారక కానఁజేరు పిద • పన్ వనజాక్షికి దువ్వి పేరలం
కారము సేయుచుండు చెలి • కత్తెలు లేరుగదా? యటుండ నా
వారిజనేత్ర నైజమగు • వక్రత నొందిన ముంగురుల్ మనో
హారిత నొప్పు; నీలమణి • యందము నొల్లవు సాటిగాఁ గొనన్.

నవమల్పుచిగురు • వంగిన విండ్లు ము. న్నైన వస్తువుల ని • శాధిపతిని
ర్చి బ్రహ్మచేసెఁ • గొమ్మ నెమ్మోము నీ. వచటఁ గాంచు నప్పు • డరయఁగలవు.

ఉ॥ సన్నని వస్తుజాలమును • సాంద్రముగా నొనరించినట్లు మ
బ్బు న్నెఱిఁగట్టి తావియును • పొందఁగ ధూపమువెట్టి క్రమ్మఱన్
జెన్నుగఁ గప్పునీట జిగి • చేసి రుటంబుగ మోపు గట్టి సం
పన్నత బ్రేల వైచిన క్ర • మంబున నొప్పుఁ గురుల్ వెలందికిన్.

చ॥ కమలము ముండ్లు గల్గినది • కంజవిరోధికి మచ్చయుండు నీ
క్రమమునఁ జూడఁ జూడఁగ జ • గమ్మున మేలగు వస్తుకోటి యం
కము నొకటేని పొందినవి • కాని విదేహతనూజ యెట్టి లో
పము వహియింపకుండునది • పావని! కాంచియె నిశ్చయింపుమా.

ఉ॥ అద్రిజలోనుగాఁ గలుగు • నంగన జాతికి నుండఁదగ్గ సా
ముద్రిక లక్షణంబు లవి • పూర్తిగ లక్ష్మికి నుండఁబోవు త
ద్భద్ర గుణంబులెల్లఁ బరి • పక్వ దశన్ గడియించి చెందె నా
భద్ర గజేంద్రయాన నవి • పావని! నీకట నానవాళ్లగున్.

ఉ॥ పిల్లనగ్రోవి కోకిలము • వీణియ కీరము గోరువంక నా
నెల్లెడఁ గమ్రవాక్కులకు • నేర్పడఁ బోలిక గూర్చువస్తువుల్
కొల్లగఁజేసి యానలువ • కోమలి వాక్కులఁ గూర్చెఁ బోలికన్
జెల్లరె! యింతదాఁక మఱి • చేయుఁడు చేయునొ యేమొ మీఁదటన్?

మ॥ పరఁగన్ జానకి కమ్రవాక్కులకు నౌ • పమ్యంబు లార్జించుచో
దొరకుం దేనియ పాలు మున్నగునవౌ • త్రోవన్ విచారింప దే
వరలాహారము గల్గుఁగాని యవి జి • హ్వాం దృప్తి గావించు నా
హరువౌ వాక్కులఁబోలె నించునొకొ స • ర్వాంగీణ సౌహిత్యమున్.

సీ॥ సారసాకరముల • సంచరించుటయందె యలవాటుపడిన రా • యంచగములు
నొరైన లేజవ్వ • నంబున విలసిల్లి, వనములఁ దిరుగు హ • స్తినిచయమ్ము
తీరైన నడకలఁ • దీరినవని సీత, నెమ్మినడకఁ బోల్ప నమ్మతింప
ధారావిశుద్ధిచే, • సొరుగాఁ జదువంగ? విన నింపుగూర్చు క • విత్వమల్లి

తే॥ పండితవరేణ్యులు రచించు • పద్యగతులఁ, బోలియొయ్యారమును సొంపు • పొంపుగలిగి
యుల్లసిల్లును జానకీ • యువతి నడలు, పరమ పావన చారిత్ర! • పవనపుత్త్ర!

సీ॥ మావి చిగుళ్ళు ని • మ్మళముగ నెల్లప్డు, దొక్కచేతీరున • నుండలేవు
బంగారు వెతఁజెంది • వన్నియ చెడిపోవు, రత్నకాంతులు మగ్గి • రాపునొందు
సౌదామినియు విని • శ్చలత నుండఁగ జంకి, మొగుళుల డాఁగురు • మూఁతలాడు
వనజముల్ వెనుకంజ • వైచినీటను డాఁగు, సీత మైచాయకు • స్థిరముగాఁగ

తే॥ నొక్కచేనియు నుపమాన • మొత్తిపలుకఁ, దగినయదిలేదు తెలుపంగఁ • దలఁపుగొన్నం
దన శరీర వర్ణమె చుమీ • తనకు సాటి, యనఁగవచ్చు జగద్ధ్యేయ! యాంజనేయ!

శా॥ ఈలోకంబున జానకిం దొరయు స్త్రీ • లే లేరు లేరంచు నీ
వాలోచించి దృఢాత్మకుండవయి స • మ్యగ్రీతి నన్వేషణా
లోలత్వంబున నేగి ధాత్రిసుత నా • లోకించి యా చాయగా
నీలో నమ్మక దోఁచుచోఁ గదిసి మ • న్నింపంగ మాటాడుమీ.

ఉ॥ జనకుని యాగముం గనెడి • చక్కటిఁ గౌశికుతోడ వచ్చు నాఁ
డనువుగ మేడమీఁద నడ • యాడుచు నుండిన యామెఁ గాంచి నే
మనమున నారటంపడితి • మానిని మిన్నయు నన్నుగాంచి కం
తుని పరి కోర్వలేక • నిసి • దూపిలు చుండెను దానిఁ దెల్పుమా.

మ॥ భవకోదండ విఖండన క్రియను ని • ర్వర్తించు టాలించి యా
నవ కందర్పుఁడె యౌనొ కాఁడొ యనుమా • నంబయ్యెఁ గాకున్న నూఁ
కువ జీవంబుల వీడనుంటి నని నా • కుం దెల్పెఁ • దర్వాతఁ దేఁ
కువ నీవార్తను నమ్మకంబొదవ వా • క్రువ్వందగున్ మారుతీ!

మ॥ ఘన మత్త ద్విప కుంభయుగ్మము క్రియన్ • గర్వంబుతో నొప్పు స్వ
స్తన దుర్గంబుల మోవలేక యసదై • జవ్వాడు మధ్యంబుతో
జనకాస్థానముఁ జేరవచ్చు తరుణిన్ • సౌదామినీ వల్లికన్
గను విన్నాణము గూడ నాయమకు వే • డ్కం దెల్పుమా మారుతీ!

ఉ॥ కానకు నేగుదెంచు తటిఁ • గొంతయు వెల్వడ నింతదాఁక స
న్మానముతోడ నాకుఁ బరి • ణామ సుఖంబులఁ గూర్చుచుంటి వీ

పైనధికార్తి గూర్పఁ జల • పట్టితివా? యన నాభుజంబులన్
మానుగఁ గూర్చుకొంచు వ్యస • నమ్మును పూనుట జ్ఞప్తిసేయుమా.

ఉ॥ రాజ్యరమం ద్యజించుచు న • రణ్యము చేరఁగనున్న నాథ! నీ
ప్రాజ్య సుఖంబు లన్నిటికి • భంగము నేఁ గలిగింతునేమొ? నన్
ద్యాజ్యముసేయ సర్వము సు , ఖాస్పదమై చనునేమొ? యంచు సా
యుజ్యముకై తలంకి నెగు • లొందిన చందము దెల్పుమారుతీ!

చ॥ పురమును వీడి కానలకుఁ • బోయెడివేళ సుధాంశు మండలం
బొరసెడు కోట వాకిలికి • నొప్పుగ వచ్చెడు మున్నె పాదముల్
విరనిరవోవ నిల్చి 'యట • వీస్థలి యెంతగ దవ్వో' యన్న భూ
వర తనుజాతకిద్ది విను • వాసము పుట్టఁగఁ బల్కు మారుతీ!

మ॥ అని యీరీతిగ నానవాళ్ళు గల వా • క్యంబుల్ నిరూపించి పా
వనికిన్ ముద్రిక నిచ్చి కార్యమెదియుం • బ్రత్యూహము ల్లేక గ్ర
మ్మన గావించి ప్రమోదదాయివయి ర • మ్మా యంచుఁ బల్కంగా మరు
త్తనయుం డాదట మ్రొక్కి రామ కరుణా • దర్పోద్ధతిన్ వెల్వడెన్.

మ॥ పర దేహ క్షితి వాహినీ హలమునన్ • భంగించి భాస్వద్యశ
స్కర సస్యంబులఁ బంటవెట్టుటకు ను • త్సాహంబుతో నంగదా
ద్యరి దుర్వారులు కీశరాడ్వరుని • స ప్తాశ్వాన్వయాబ్ధిక్షపా
కరులన్ వీడ్కొని మ్రొక్కి వెల్వడిరి వ్య • గ్రస్ఫూర్తిఁ గుప్పించుచున్.

11 బిలనిర్గమన పటలము (74)

తే॥ తరణిసుతుని యాదేశమౌఁ దలను దాల్చి • యంగదాదులు వెడలు న • నంతరంబు
తక్కుదిశలకు వినతాది • తరుచరులును, పరవు నుత్సాహగరిమతోఁ • బయనమైరి.

తే॥ తక్కుదిశల కేగినవారిఁ • దడవనేల?, పట్టువలతోడ దక్షిణా • పథముఁ జేరు
నంగదాదులు చనిచని • యవనిజాత, వెదకు తమితోడఁ జేరిరి • వింధ్యగిరిని.

ఉ॥ * చెందిరవన్నెతో మణుల • చెన్నగు కాంతులతోడ సాంద్రమై
సందియ వన్నియం బిలుకు • చక్కని యంబరమట్లు వెల్గుచున్
జందురు నిర్ఝరంబులను • సర్పచయంబులఁ బొందియుంటచే
నిందు ధరాగ్రచూడమను • నేత్రెలు నొప్పిన వింధ్యఁ జేరుచున్.

చ॥ గిరి కుహరంబులన్ మణి వి • కీర్ణ విభాసిత సానుదేశముల్
గురు శిఖరంబులన్ వెదకె, • గోఁతుల మూఁకలు పెక్కునాళ్ళ కే

---

* పూర్వపటలములోని స్థలవిరుద్ధవర్ణనములే యిటమంది కలవు

నరయఁగరాని యా కుధర • మంతయు నొక్క దినంబులోననే
పరువుచు నెందు చూచినను • వానర సేనయె తోఁచునట్లుగాన్.

చ॥ పుడమికిఁ జేలయౌ నుదధి • పొంకము నొందిన కేశరాజి యా
పుడమికుమారి మించులను • భూషలఁ దాల్చిన కారుమబ్బు నా
నదరు కురుల్ ప్రకాశిలు వ • రాంగిని రాముని రాణి రోయుచున్
విడువక వేసటం గొనక వింధ్య గిరీంద్రముఁ జుట్టి రత్తఱిన్.

ఉ॥ కొందఱు వ్యోమమందెగసి • కొందఱు డిగ్గుచుఁ గొంచ తెక్కుచున్
గొందఱు కుంజముల్ గుహలు • కొందఱు శుద్ధ జలాశయంబులన్
గొందఱు నిర్ఝరీ దరులఁ • గోరిక రోసిరి చూడకుండు తా
వందునఁ గల్గనేని యది • యంబుజ సంభవు సృష్టి కానిదే.

చ॥ పృథివికి మేల్మిఁగూర్చి పల • విస్తృతిచేఁ బొగడొందు దక్షిణా
పథమున మైథిలిన్ వెదకు • వానర వీరులు, కారు మబ్బులన్
బ్రథితముగా లలాయములు • భాసిల గుత్తెలుఁగంగరాని య
వ్విధమున నొప్పు నర్మదను • వేగమ డాసిరి ప్రీత చిత్తులై.

క॥ అంచలు క్రీడించెడి ప, ట్లంచితముగ దేవకాంత • లాడెదు చోట్లన్
గాంచిరి మధువానిన యళి, సంచయములు రొదలు సేయు • సముచిత తలముల్.

సీ॥ ధరణిజాన్వేషణ • తత్పరులగు కపుల్, నల్లనైకతమును • నౌరు కురులు
నీలాలకములను • రోలంబ సంతతుల్, ముసరిన ముఖ తామ • రసచయములఁ
దరఁగలు త్రోవఁగా • దరుల సరులుగాఁగఁ, గొదరు ముత్తెములను • రదనములను
హంసయానంబుల • హరిణ నేత్రంబులఁ, గనిన వారలె కాని • కలికిమిన్న

తే॥ గాత్రమును పూర్ణముగ నెందుఁ గానరైరి, తవిలి మదకరులును కరే • ణువులు గలిసి
మదము తోడఁ గ్రీడించు న • ర్మదను దాఁటి యవలికిం బోయి రెల్లెడ • నరయు నాస.

ఉ॥ రత్నమయూఖరాజి జిగి • రాజిలు శృంగములందు పుట్టుచున్
బ్రత్నపథంబులన్ వఱలు • పావనులంబలెఁ బాఱు నిర్ఝరుల్
నూత్నరుచుల్ తొలంకు సుమ • నో • వర ఖేటము హేమకూటమున్
యత్నముతోడఁ గీశులు ధ • రాత్మజ రోయఁగఁ జేరి రాదటన్.

తే॥ పరిసరంబుల యందున్న • తరులు గిరులు, తక్కు వస్తు జాలంబులు • తమ నిసర్గ
వర్ణముల వీడి యపరంజి • పగిది వెలుఁగు, చుండుఁ గాన స్వర్గంబుతో • నొప్పుమీఱు

తే॥ అచట వసియించు మృగపక్షి • నివయములకు, నందుగల హేమరజముపై • నంటికొనఁగ
మేరువందలి వస్తువుల్ • మెఱయు లీలఁ, గాంచనమయంబులై ప్రభా • కరములయ్యె.

క॥ బంగారు రేణువులతో, రంగారు జలంబు పద్మ • రాగ మణులతో
డం గూడి పాఱ నగ్నిఁ గ, రంగిన బంగరువువోలె • రాజిలు గిరియున్

తే॥ క్రమ విద్యాధరాంగనా • గానరవము, నిర్ఝరీ నటచ్ఛరణ స • న్నియతరవము
ఘీంకృతులు గర్జనముఁ ప్ర • కీర్ణమగుచు, హేమకూటంబు గౌరవ • హృద్యమయ్యె

తే॥ దనుజు వాసస్థలం బిందు • తనరు ననుచు, ధరణి గన్పడునంచు మో • దమున నుబ్బి
కొంద ఱాడిరి నెగసిరి • కొంద ఱసుర పైని కోపానఁ గనులెఱ్ఱ • పఱచినారు.

తే॥ ఈమహీధరమున గోల • నేణనేత్రఁ, దెలియఁగలము రాముని చింత • దీర్పఁగలము
పొదఁ డనుచు నుల్ల ముప్పొంగ • వెదకఁ గోరి, గిరివరం బధిరోహించి • కీశవరులు.

తే॥ జరగు చుండఁగఁ గని కరి • శరభ సింహ, భల్ల శార్దూల నికరముల్ • భయము నెంది
పొదలఁ దూఱుచు నుండఁగఁ • బూవుఁబోఁడి, వెదకి కానఁగ నేరక • విసువు పుట్ట.

ఉ॥ అంబర చుంబితం బయిన • యగ్గిరి యంతట రోసి క్రూర స
త్త్వంబుల కాకరం బయిన • పర్వత మియ్యది దైత్యనాథు వా
సం బిట లేదటంచుఁ గపి • సత్తము లయ్యెడనుండి క్రిందికిం
బంబిన చండ వేగమున • వచ్చిరి క్రమ్మఱి దేవిఁ గానమిన్.

తే॥ అంత నంగదాదులు సైన్య • సంతతిఁ గని, మీరు పడమటి తీరంపు • మేదినీ ధ
రముల వెదకి మహేంద్ర ప • ర్వతమునందు, మమ్ము గలిసి కొనుం డని • నెమ్మి నంపి.

ఉ॥ పావని జాంబవంతుఁడును • వాలిసుత ప్రభృతుల్ జిగీషువుల్
ధీవరు లొక్కటౌచుఁ దొలి • దిక్కుగఁ బాయ వహించి పోవుచున్
ద్రోవను వారి శూన్యమయి • దుస్తరమై హరిదశ్వుఁ డేనియుం
బోవఁగ జంకు కొంకు గొను • పోట యెడారిని గాంచి రొక్కెడన్

చ॥ మృగములు లేవు పక్షులును • వృక్ష లతాదులు లేవు రాలు నీ
ఱుగఁ బయి కేగుచుండు నట • రోసిన వెల్పలినుండి వచ్చు నే
తెగ యగు వస్తువైనఁ బడి • త్రెళ్ళి పదంపడి బూది యౌచు నా
శుగమునఁ జేరి పై కెగయు • సూక్ష్మ రజంబగు; వేఱు లేదటన్

చ॥ తెలియక యేగినట్టి కపి • ధీరుల యింద్రియ రాజి బెగ్గిలన్
దెలివియు నామమాత్ర మగు • దేరఁగ గాత్రము లుక్కు దూపిలన్
బొలుపఱి తప్తకుంభమున • బ్రుంగి తపించెడు పాపులంబలెన్
వెల వెల బోయి తాపమున వెక్కసపాటు వహించి రయ్యెడన్.

ఉ॥ నాల్కలు వెళ్ళఁబెట్టి చర • ణంబులు బొబ్బలువోవ స్రుక్కుచున్
బల్కఁగ లేక కాలిడఁగ • బాధల నొందుచుఁ దూలిసోలుచున్

విల్కాడ దప్పి బాణలిని • నివ్వెరి పేలల • మాడ్కి మాడుచున్
బెల్కాటి జీవితాశలను • వీడిరి తప్పెదు త్రోవ లేమిచేన్.

ఉ॥ ఆశ్రయమంద నీడ యిసు • మంతయు లే దసువుల్ తొలంగుచే
ప్రశ్రయమందఁగాఁ దగిన • పద్ధతి యెంచుఁ దపించి తీపిచే
నేశ్రమ మందియైన వెలి • కేగఁ దలంచి కడంక సేయఁగా
నాశ్రమరీతిఁ గన్పదె గు • హాముఖ మొక్కటి యంత వారికిన్

చ॥ ఎదరునఁ గల్గు నీమెదరు • నేక్రియ దాఁటఁగ జాల వారమో
పుడమికుమారి నేపగిదిఁ • బోయి కనుంగొను వారమో కటా
యెదవు నెపెట్టులో కడచి • యేగి గుహా ముఖమందు చొచ్చినన్
బదలిక వోవు భూసుతను • బాలికుఁ దచ్చట దాఁచెనే మొకో?

చ॥ అని పలువంతలం బడుచు • నా కపిముఖ్యులు తమ్మ భాస్కరుం
దనువుగఁ బట్టి దప్పికయు • నాఁకలి దీఱఁగ మ్రింగు నన్న భీ
తివి గొని సేమమందు పగి • దిం గని చీఁకటి గుంపు లిచ్చటన్
దనుకఁగ డాఁగె నన్న క్రియఁ • దారు గుహాంగని చొచ్చి ర త్తఱిన్.

ఉ॥ వోయిరి కొంతదవ్వు మఱి • వోవఁగలే కడుగ్గైనఁ బెట్టఁగాఁ
బోయిన మార్గమున్ మఱియుఁ • బోవఁగ మార్గము తోఁపలేదు ద్రేఁ
గై యిరవొంది పేరి విల • యంబు గడింపని చిమ్మచీఁకటిన్
దాయము నొంది యొండొరుల • దాయఁగఁ జూడఁగలేక యూర్చుచున్.

శా॥ కర్తవ్యంబును విస్మరించి తత ది • గ్భ్రాంతాత్ములై భీతిమై
నార్తత్రాణపరాయణాత్మక! జగ • త్ప్రాణప్రియా! కావవే
మూర్తంబై తగు కాళరాత్రి పగిదిన్ • మ్రొగ్గించి బాధించు నీ
యార్తిన్ మాన్పఁగ నీవ దిక్కని కపుల్ • ప్రార్థింపఁగా నాతఁడున్.

శా॥ మీకున్ జీవము లిచ్చెదన్ దిటవుమై • మీరెల్లరుం గూడి నా
తోఁకం గట్టిగఁ బట్టికొంచు వెనుక • న్దోయంబుగా రండు శో
కాకంపంబులు మానుఁడం చతఁడు హ • స్తాంభోజముల్ చాఁచి ఘో
రాకారాంధక మార్గముం దడవె సం • ప్రార్థించి సీతాపతిన్.

తే॥ అనఁగ సుతుండు దొడ్డ దే • హంబుతోడ. మెఱుపుఁబోలిన వోగుల • మిసిమి తనకుఁ
ద్రోవఁ జూపుచుఁ జీఁకటిఁ • దొలఁగజేయ. వేగ నడచెను ప్లవగులు • వెంబడింప

కపులు స్వయంప్రభ మేడను కాంచుట.

చ॥ కపులు బిలంబులో నడచి • కాంతి జగత్త్రయి కిచ్చుచుండు నా
తపనుఁడె నిల్చి పాలన వి • ధమ్మ నొనర్చు పురంబొ? స్వర్గముం

మ॥ ఋజుమార్గప్రవణుల్ కపీంద్రులు మహో • త్కృష్టప్రభాపుణ్య పాం
ద్యజగంబందు మెలంకువం దిరిగి సీ • తాన్వేషణ స్ఫూర్తిచే
భుజముల్ పాదములన్ జలించుచును నొ • ప్పుల్వొంద నిర్విణ్ణులై
నిజ జీవంబులు వీడువారివలెగా • నిం బొంది రప్పట్టునన్.

ఉ॥ దక్షిణ వార్ధి తోయ కణ • తర్పిత శీతల వాత పోతముల్
శిక్షణమొందినట్టి పహిఁ • జెంది సతంబును వీచుచుండు పాం
డ్య క్షితి దాఁటి కీశులు క • డంకను చేరి మహేంద్రశైలమున్
లక్షణ లక్షితాంగి మహి • శామణి రోసిరి యెల్లచోటులన్.

13 సంపాతి పటలము (66)

ఉ॥ కాంచిరి వానరుల్ కడఁక • గర్జన సేయుచు నింగిదాఁక ని
క్కించిన దీర్ఘ వీచులను • కేలను చాఁచి కురంగనేత్ర పూ
తాంచితగాత్ర జానకి ధ • రాత్మజ యున్నది లంకయందు వీ
క్షించఁగ రండు రండనుచుఁ • జీరెడి కైవడి నొప్పునంబుధిన్.

తే॥ కలిసికొనఁ బల్కి పంపిన • కపిచయంబు, లన్ని దెసలను వెదకుచు • నవనిజాతఁ
గాంచనేరక వచ్చి యా • గ్రావమందు, కడకు నంగదాదులతోడఁ • గలిసికొనియె.

తే॥ కలిసికొని యందఱుంగూడి • కమలనేత్రఁ, గుటిలకుంతల నెందుఁ గ • న్గానఁగలేమిఁ
గర్జమియ్యది యని మదిఁ • గాంచలేమి, దూపటిల్లుచు నాల్కలు • తొట్రుపడఁగ.

తే॥ జేఁదొసంగిన గడువు మీ • జినది కాని, కార్యమో వట్టిదయ్యె రా • ఘవుఁడు విన్న
నసువులను వీడు; మనచేత • నగునదేది?, చెడితి మెల్లవిధంబులఁ • జిట్టచివర.

తే॥ పొసఁగ నిందె తపింతమా? విసము మ్రింగి, చత్తమా? యేదియుచితంబు? చావె మేలు;
పోయి చచ్చుటకంటె నీ • భూధరమున, నిలుగు చేయుఁడవని వారు • తెలఁచుచుండ.

తే॥ అపుడు యువక పంచాస్యమౌ • నంగదుండు, గిరుల పరుసలై యపరిన • కరణినున్న
వనచరులఁగని తనకుఁ దోఁ • చిన విధంబు నిట్లువాక్రుచ్చెఁ జింతాకు • లేక్షణుఁడయి

మ॥ దివియున్ భూమియు నెల్లెడన్ వెదకి సీ • దేవిన్ సమీక్షించి వా
చవు లూరంగ వచింతుమ య్యవనిజా • సందేశము న్నీకు రా
ఘవ! యంచుం గడు జాణలంబలె నన • ర్ఘ ప్రజ్ఞలం బల్కి యా
పవిదిం జేయఁగలేక మాటపడఁగం • బాలైతి మిప్పట్టునన్.

ఉ॥ చేసెద మన్న కార్యమును • చేసి ముగింపము మేరమీటు ము
న్నే సతి గానరాదనుచు • నేగి వచింపుము పూవియే నసం

ఆ॥ భోగి భూమి యనుచు • బుద్ధి నూహించుచు, నగును కాదటంచు • నరగలిగొని
తుదకు నిద్ది శుద్ధ పదము స్వర్గంబని, నిశ్చయించి మఱియు • నిలకలేక

సీ॥ స్వర్గలోకమె యైనఁ • జావు గలుగలేదు, జన్మముల్ సద్విధి • జరుపలేదు
రణరంగమున నస్మ • రణమొందఁగాలేదు, జరిగిన విషయముల్ • మఱవలేదు
సందేహమును నిమి • షత్వంబు నున్నది, స్వేదంబు నున్నది • చిత్రమయ్యె
నని యిచ్చపడఁగ ఋ • క్షుఁ డిట్లను రాము, దేవిఁ దెచ్చిన దొంగ • పావి కపటి

తే॥ మనలఁ దగిలింప నుంచిన • మాయ గుహయె, గాక వేఱేది? మన పాప • కర్మవశతఁ
జిక్కితిమి తప్పికొని పోవు • చెన్నులేదు, చావుదప్ప దనుచు నోరు • చప్పరించె.

సీ॥ పావని యది విని • భల్లూకేంద్రుని గని, మరలి వెళ్వడుట దు • స్తరముగాఁగఁ
దోఁచిన సగర పు • త్రులఁబోలె ధాత్రిని, త్రవ్వి బిలముచేసి • తలఁగి పోద
మటు గాదయేని యీ • పటుమాయ లొనరించు, దనుజుల మ్రందించి • తలఁగి పోద
మంతరిక్షంబున • నన నదిమేలని, యంగదాదులుపొంగి • యంగవింపఁ

తే॥ పట్టణంబు లోపలియెల్ల • భాగములను, వనచరులు పరీక్షించుచుఁ • జనుచునుండ
వినుత తపమె స్త్రీరూపంబు • గొనియె ననఁగ, నొప్పుజటిలస్వయంప్రభ • నొకటఁగనిరి.

సీ॥ తరుణి వల్కలములఁ • దాల్చి చక్రంబుల, పగిది బంగరు గిండ్ల • భాతి నమరు
పాలిండ్లపైఁ బైఁట • వన్నెతొఱఁగి ధూళి, పఱలి కప్పఁగ నొప్పు • వాసియుండ
రక్తాంచలంబులై • రాజిల్లునేత్ర దృ, ష్టులు నాసికాగ్రంబుఁ • జూచుచుండఁ
బద్మాసనంబున • భాసిల్లి శ్వాసంబు, నణఁచి మధ్యం బెగ • యంగ నిలిపి

తే॥ కేలుదమ్ములఁ దొడలపైఁ • గీలుకొలిపి, శత్రుషట్కంబుఁ గూల్చియ • క్షములఁ గెల్చి
సాంద్ర దీర్ఘకోమల శిరో • జములు జడలు, కట్టివ్రేల నిశ్చల రీతిఁ • గ్రాలుచుండె.

మ॥ కపు లామెం గని భక్తి భావన నమ • స్కారంబు గావించి మేల్
తపముం బూనిన యీమెయే నిజము సీ • తాదేవి యంచుబ్బి మో
ద పరీతాత్మకులై సమీరసుతు చెం • తన్నిల్చి వీక్షించి యీ
యపయే జానకి యౌనొకో తెలుపవే • యన్నంత నాతం డనున్.

ఉ॥ జానకి యంగ చిహ్నముల • జానుగ రాముఁడు తెల్పెవాన నొం
దేనియు నీమెయందు రహి • యింపవు పెక్కులిఁకేల? యెమ్ములం
బూనుచు దండ ముత్తెములు • పోహణ చేసిన దండతో సమం
బేని విదేహరాట్సుతకు • నీయమ సాటి యనంగఁ బోల్పదున్.

చ॥ అని వచియించుచుండఁగ స్వ • యంప్రభ యోగ సమాధినుండి మే
ల్కనీ యెదురం గలట్టి కపి • కాంతులఁ గిన్క వహించి చూచి కాం

చన మయ పట్టనంబునకుఁ • జక్కఁగ వచ్చిన మీర లెవ్వరె
ప్పనికయి యిందు వచ్చితిరి • పల్కుఁడి యన్న వచించి రివ్విధిన్.

ఉ॥ రావణుఁడన్ దురాత్మకుఁడు • రాముసతిన్ హరియించె మాయచే
దేవిని రోయఁబంపె జగ • తీధవుఁ డాతని దూత లేము ధ
ర్మావన దక్ష నాజ్ఞఁగొని • యద్రులు కానలు పట్టనంబులున్
భూ వివరంబులు న్వెదక • బోయెడు వారము సత్తపస్వినీ!

తే॥ అనుడు నామెయు లేచిప్రి • యంబుమీఱఁ గాంచి మీరాకశుభమగుఁ • గాక యనుచుఁ
గనులనుండి ముదశ్రువుల్ • గాఱుచుండ, నొక్క యుత్కంఠ జనియింప • నుత్సహించి

క॥ పలుకుఁడి రాఘవుఁ డెచ్చటఁ, గలఁడని ప్రశ్నించునంత • గాడుపుకొడుకా
జలజాక్షికి రాముని కత, దెలిపె సమస్తంబు మిగులఁ • దేటపడంగన్.

తే॥ విని స్వయంప్రభ నాతప • మినకులేశు, చరిత వినుటచే ఫలియించె • శాప మీఁగె
ననుచు స్నాన పానముల మృ • ష్టాన్నములను, తనియ నిడె మృదువాక్కుల • వనచరులకు

తే॥ అంత మారుతి యామెకు • నర్థిమ్రొక్కి, నీదు పేరేది? యీపురి • నేత యెవఁడు?
తపము సేయఁ గారణమేమి? తల్లి • తెలుపు, మనుడు నయ్యమ యిట్లను • హనుమఁగాంచి

ఉ॥ ఏణ ముఖుండు దొడ్డదను • జేంద్రుల శిల్పి మయుండు గేహ వి
ర్మాణ విశారదుండు జల • మారుత భోజనుఁడై తపించి సం
త్రాణ పరాయణుం డయిన • బ్రహ్మ వరంబున నీ పురంబు గీ
ర్వాణులు మెచ్చఁగాఁ గొని ప్ర • వాసము మాని వసించె నియ్యెడన్

ఉ॥ దానవుఁ డంత హేమ యను • దాని సురాంగనఁ బొందఁ గోరి నే
దానికిఁ బ్రాణమిత్ర నగు • దానను కావున నన్ను మిక్కిలిన్
దీనత వేఁడ నాయమను • దేవజగంబుననుండి తెచ్చి యీ
మానిత కందరాన గుహ • మానితుఁ జేర్చితిఁ బేర్మిఁ గూర్చితిన్.

ఉ॥ కూరిచినంత హేమఁ గవ • గూడి సురారుల శిల్పి ప్రేమ దై
వారు జలాశయంబులను • పర్వత కందర సీమలన్ మనో
హారి హిరణ్మయంబులగు • హర్మ్య తలంబులఁ జాలకాల మి
చ్ఛారతిఁ దేలుచుండఁ జెలి • సంగడి పాయక యింద నిల్చితిన్.

చ॥ నిలిచిన యంత దేవగణ • నేత యొకానొకనాఁడు నాదు నె
చ్చెలి వసియించు చోటెఱిఁగి • చిందఱతో నరుదెంచి యంతటన్
బలియుని దైత్యకారువును • వజ్రముతోఁ దెగటార్చి హేమపైఁ
దలకొని పీవానర్చినది • తప్పని కోపము చేసె మారుతీ!

ఉ॥ కోపముచేసి హేమఁగని • కూడని యీపని యెట్లు కూరెనో
దాఁపక తెల్పుమన్నఁ గను • వమ్ముల సంజ్ఞను విద్రుమోష్ఠి నన్
జూపుచు దీనిచే నయిన • చొప్పని చెప్పిన నన్ను గాంచి యా
గోపతి యింద యొంటిమెయి • గొందలమందఁగఁ జేసె నానతిన్.

ఉ॥ ఆనతిసేయ నాతని ప • దాంబుజ యుగ్మము మీఁద వ్రాలి నా
పై ననుకంప యుంచి చెఱు • బంధ విముక్తి యనుగ్రహింపనే
నా నతఁ డక్కసున్ విడిచి • నాతిరో! రాముని యాజ్ఞ వానరుల్
జానకి రోయ రాఁ దొడరు • సద్గతియంచు వచించె నాయనా!

చ॥ ఇచట భుజింపఁగా ఫలము • లిచ్చ కొలందిని గల్గుఁ బూయఁగాఁ
బ్రచుర పరీమళంబులగు • బంధుర గంధ కలాప మబ్బుఁ బు
ష్పచయము భూషణంబులును • వన్నియ వల్వ లవెన్నియున్న రో
యుచు భవ దాగమంబు పొలు • పొందఁగఁ గోరి తపించుచుండితిన్.

చ॥ అధిక విశాలమైనది గు • హాంతర మంబర వీథి కేగు చే
విధమొ యెఱుఁగలేను దయ • వేఁడెద మీర లనుగ్రహించినన్
బథము లభించు నేఁ దనఁబ్ర • భంజన సూనుఁడు లేమఁ గాంచి నేఁ
బ్రథిత హితంబు చేసెద న • పార గుణాలయ: చూచుచుండుమా!

చ॥ అనవుడు నంధతామసము • నందు మునింగి మనుంగ నున్న మ
మ్మనువున నీబిలంబున ద • యామతిఁ గాచితి వట్ల యిప్పుడున్
వనితను మమ్ముఁ గావ నొక • పద్ధతి చూడుమ యంచు వానరుల్
పనివడి వేఁడ మారుతి య • పార కృపారసమూర్తి యంతటన్.

చ॥ భయపడనేల యంచు మృగ • వల్లభుఁబోలెఁ బరాక్రమించి య
మ్మయ ఘనమండలంబు నడు • మానము బిట్టవియంగ పర్ధిలన్
మయిమయి కందరంబు పయి • మాడుగు పట్టని వ్రీలి దిక్తటుల్
పయికొని నింద గ్రావముల • బ్రద్దలు వోయెను చివ్వు చివ్వనన్.

చ॥ వడిగొనఁ జాఁచు కేలు నిజ • వక్త్ర గుహా నిశితోగ్ర దంష్ట్రలన్
పడువునఁ గ్రాలఁ బైకి వెలు • వడ్డ మరుత్సుతుఁ డప్పు డొప్పె మున్
పుడమి సముద్ధరించు తఱిఁ • బొల్చిన యాది వరాహమూర్తి కై
వడిఁ గనుఁగొన్న చిత్తములు • భ్రాంతియు నబ్రము చిచ్చ యొందఁగన్.

మ॥ అరవిందాసనసృష్టియం దమరు ర • వ్యాది గ్రహాధిష్ఠిత
స్ఫుర దాకాశ శిరోగ్రముం బొడిచి సం • శోభిల్లు సామీరి, యు

ర్వర పాదత్రయి వేఁడి యంత జగదా • క్రాంతంబుగాఁ బెంచు శ్రీ
హరి పాదాంబుజముం బలెన్ వెలిఁగె న • త్యాశ్చర్య సంధాయియై

తే॥ ఇట్లు బిలము భంజించి పై • కెగసి దానిఁ, బడమటి సముద్రమునఁ బాఱ • వైచి ప్రళయ
జలద నినదంబు పగిది గ • ర్జనము చేసె, నమర నివయంబు భయ విస్మ • యంబులొంద

చ॥ బిల నగరంబు పశ్చిమ కృ • పీటవిధిం బడి యుండు నేఁటికిన్
బిలమను పేరి దీవియయి; వేడ్కఁ స్వయంప్రభ కీశవర్యులన్
బిలముననుండి భూస్థలికి • వెల్వడఁ గ్గిరి; హేమ యున్న వే
ల్పుల నగరంబు చేరఁ దల • పోసి వరాంగన కాంచి మారుతిన్

తే॥ గురు గుణంబులఁ బెక్కుఁభం • గులను మధుర, వాక్కుల నుతించి మేరుసా • వర్ణి పుత్త్రి
యగు స్వయంప్రభమేలు మీ • కగుతమనుచుఁ, బలికి దేవలోకమునకుఁ • బయనమయ్యె

తే॥ వీరులగు కపుల్ హనుమంతు • వివిధగతులఁ, బొగడుచుం బావచారులై • పోయిపోయి
యమల జలపూర్ణమైన ప • ద్మాకరంబు, నరసి చేరంగ భానుఁ డ • స్తాద్రిఁ జేరె.

12. మార్గాన్వేషణ పటలము. (55)

తే॥ చేరి వానర పుంగవుల్ • చేర లొడిసి, జలములం ద్రావి తటములఁ • గలుగు తేనె
పండ్లు మెసవి విశ్రాంతికై • పండి నిదుర, సేయు నచటికి వచ్చె దై • తేయుఁ డొకఁడు.

తే॥ పొడవునం బర్వతంబు రూ • పునఁ బయోధి, హింసలను సమవర్తియు • నీడుకారు
క్రౌర్యములకుఁ గాణాచి రా • క్షసుఁడు చండ, కోపుఁడై కాలకూటంబు • కోపుగలిగి

తే॥ వారివాహములను వాని • బాహుయుగ్మ, మొరయుకతమున జాఱుతుం • పురులుమేన
ధారగాఁ గాఱ నుదక పా • తంబుతోడఁ, జెలఁగు నదగొండయన వచ్చెఁ • బొలసుదిండి

ఆ॥ వేల్పులకును మొదటి • వేల్పులకును గెల్వ, రానివాఁడు దురభి • మాని యెదురు
వారు లేమి మత్త • వారణ లీలను, తిరుగుచుండు వాఁడు • దిమ్మరీఁడు.

తే॥ పుష్కల సుతుండు ధూమ్రుండు • పూర్ణ గర్వి, ధర్మచింతనపరులు వ • థశ్రమంబు
పలస నిద్రించు వారలౌ • వానరాలిఁ, గాంచి విధివశమున వారి • కడకు వచ్చె.

తే॥ ఈ తటాకంబు నాదని • యెఱిఁగియుండి, వచ్చి నిర్భీతి నిట్లున్న • వారలెవరు?
చాపఁదలఁచిరేయని యుగ్ర • చంచలుఁడయి, గాఢముష్టినంగదుని వ • క్షంబుఁ బొడిచె.

తే॥ అంగదుఁడు విద్రమేల్కని • యసురఁగాంచి, పంక్తిముఖుఁడని శంకించి • పట్టి యొడ్చి
మాఱు దెబ్బ యొకండీయ • మడిసెవాఁడు, విలవిలం దన్నికొని నాల్కఁ • వెడలఁబెట్టి

తే॥ వజ్రహతిఁ గూలు పెనుగొండ • పగిది నసుర, చావుకేకతో మేదిని • సంచలింపఁ
బడఁగ నిద్రలో నుండిన • ప్లవగులెల్ల, లేచి పొలసుదిండి శవంబుఁ • జూచినారు.

క॥ మారుతి తారాసుతుఁ గని, యీరక్కసుఁ డెప్పఁ డిచటి • కేలా వచ్చెన్
ఘోరం గారణ మేమన, నారఁగ నేనెఱుఁగ ననుచు • నంగదుఁ డనియెన్.

చ॥ అది విని జాంబవంతుఁడు మ • హాబల నందనుఁ గాంచి యిట్లనున్
మదయుతుఁడైన వీఁడు బలు • మానిసిడింది దురాత్ముఁ డీ జలా
స్పదమునఁ గాచియుండి యిట • వచ్చిన ప్రాణులఁబట్టి మ్రింగుచున్
గొద వదలించుకోఁ దొడఁగు • క్రూరుఁడు ధూమ్రుఁడు నాఁగ నందఱున్

చ॥ ఇతనిని బోలు రక్కసు లి • కెందఱు గల్గుదురో: దురాత్మకుల్
మతకరులౌట నేమఱిన • మాఁడ్తురు మేల్కనియుంట భావ్యమౌ
విత మని ముచ్చటాడుచును • వేడుక నుండఁగఁ దొల్తెసం ద్విషాం
పతి యుదయించె రాఘవుని • పత్నిని రోయఁగఁ బోయిరాకపుల్.

ఉ॥ ఉన్నత సైకతస్థల ప • యోధరముల్ వికచాంబుజాస్యముల్
తిన్ననియుత్పలాక్షములు • తేటగు మౌక్తిక దంతపాళి యా
పెన్నది కుంటఁ బెన్ననది • బిత్తరి నాఁ గనుపట్ట రాము నా
పెన్నది తీరమందు కపి • వీరులు రోయుచుఁ జేరి రిమ్మగన్.

ఉ॥ రేవులలో మయూరములు • రెచ్చి నటించుచునుండు చోటులన్
దీవులలోఁ బరీమళము • తేనెయుఁ జిందు వనంబులందు నా
బావులలో వినిర్మల త • టాకములన్ స్ఫటిక స్థలంబులన్
దేవులలో వినూత్నమణి • దీపిక రోసిరి వానరోత్తముల్.

చ॥ లలిత సమీర పోతకము • లం జనియింపఁగఁ జేయు నంచ డో
లలఁ బొలుపారు నిర్మల జ • లంబుల మజ్జన మాచరింపఁగాఁ
దొలఁగని జన్మ దుఃఖములఁ • దోర్చి సుఖంబులఁ గూర్చు పెన్నన
బ్బలిముఖు లొయ్యనం గడచి • వచ్చిరి దక్షిణ తీర భూమికిన్.

ఆ॥ నదులు గిరులు ఝరులు • పొదలును దరులును, దెరువులును మఱువులు • నరసికడచి
ముగితి కేగునట్టి • పురుషులకరణి ద • శార్ణ దేశమునకు • జరిగినారు.

తే॥ చంపక ద్రుమములచేఁ బ్ర • శస్తి గాంచి, వివిధ ఫలవృక్షములచేత • వినుతిగన్న
యా దశార్ణ దేశంబెల్ల • నరసి శుక్రుఁ, డుదితుఁడైన విదర్భకుఁ • గదలినారు

తే॥ పల్లెపల్లె యూరూరును • ప్లవగవరులు, పక్షమున జన్నిదంబులు • వఱలుచుండ
గేల దర్భలఁ గొని ముని • వాలకమ్ము, లూని వెదకిరి రాఘవ ధ్యానమొప్ప.

తే॥ శాలి పండు విదర్భ దే • శమును దాటి, యాత్మరూప జిజ్ఞాసా మ • హాత్ములైన
తపసి వరులు మిక్కిలి యున్న • దండకాఖ్య, వనమునం బ్రవేశించెను • వనచరాళి.

తే॥ బయలి యింద్రియ జ్ఞానంబు • పరవుచున్న, నంతరింద్రియ శక్తుల • నణఁచుకొన్న
ఋషులు గల దండకాటవి • యెల్ల వెదకి, ముండకాటవి చేరిరి • ముదిత వెదక.

ఉ॥ అందలి సారసాకరము • లందమరాంగన లెల్ల నిత్యమున్
జందన లేపముల్ తొలఁగ • స్నానముచేయుటచే జలంబులున్
గందము నొంద మీలు తమ • కంపును వీడుటఁబట్టి పక్షులున్
జెందవు వానిఁ గైకొని భు • జించెడు కోరిక మానసంబులన్.

చ॥ హితముగఁ గోడెకాండ్రురకు • నింపును గూర్పఁగ నెంచి కిన్నరీ
వితతులు వీణమీటుచును • వేడుకఁబాడ వియోగినీ సతుల్
పతులఁ దలంచి కుంది మది • వాడఁగ నశ్రులు రాల్పఁ దజ్జలం
బతితరమై మతంగజము • లాడు మడుంగులు గల్గు తావులున్.

చ॥ కలువలఁబోలు మోములు పి • కంబుల గేరు మనోజ్ఞ కంఠముల్
చిలుక వజీరు తూపులనఁ • జెల్లిన చూపులు మారు చాపమున్
గెలిచిన భ్రూలతల్ మధుర • గీతములుం గల సుందరాంగనల్
చెలువుగఁ బోఁక మ్రాఁకులకుఁ • జేర్చిన డోలల నూఁగు తావులున్.

తే॥ అరసి * పంచ సంస్కారణార్హ • మైన దీక్ష, కుంతలంబు లొప్పారు కా • ఋత్ను దేవిఁ
గనఁగలేక యమ్ముండక • వనము గడచి, పాండుగిరికి వేగమ చేరె • ప్లవగచయము.

తే॥ అల త్రివిక్రమపాదాబ్జ • మందునుండి, గంగ యందేదుముకుచున్న • కరణిఁ దోఁప
వెలయు నగ్గిరిగగనచుం • బిత మహోన్న, తంపు శిఖరంబుఁ జేరెను • తరుచరాళి.

తే॥ చంద్రచంద్రికలను గేలి • సలువునట్టి, ప్రబల కాంతులతో నొప్పు • పాండు శిఖరి
పంక్తికంఠుని త్రొక్కిన • పరమశివుని, పర్వతమువోలెఁ దెల్లనై • పరిఢవిల్లె.

తే॥ అమృతవాణి సరోజాక్షి • యనఘు దేవి, నెచ్చటెచటఁ జూడఁగ సంశ • యించువారా
యచ్చటచ్చట గాలించి • యరసి కానఁ, జాల కగ్గిరీంద్రము వీడి • చనిరి కపులు.

తే॥ భువనకంటకుఁడైన దా • నవవిభుండు, జానకిం గొనిపోవుచో • జాఱిపడిన
పుష్పహారమో యననొప్పి • పొలుపు మీఱు, గౌతమీనదిఁ గీశులు • గాంచినారు.

చ॥ పొలుపగు వీచికాచయము • ముత్తెమువంటి విశుద్ధ నీరముం
గలిగిన గౌతమీనది ర • కంబుగ జన్నపుసాల దున్ను నాఁ
గలి మొనఁ జిక్కి వెల్వడిన • కన్యను రక్కసి మ్రుచ్చిలింపఁగా
నలఁగిన భూమిదేవి నయ • నాశ్రుల ధారయొ నాఁగ రాజిలెన్

* కొండెవేయుట, చౌళ్లము పెటుట, కీలుగంటు వేయుట, కొప్పు పెట్టుట, వ్రేలుజడ స్త్రీకేశపంచ సంస్కారణములు.

ఉ॥ కాంచన రత్న జాలములు • కన్నులు పండువుగాఁగ వీచికా
సంచయ మూడ్చితేరఁ బెలు • చన్ గమకంబుల వచ్చు గౌతమిన్
గొంచక చూడనొప్పె ధరఁ • గొల్చెడు దారమొ గృధ్రరాజు రా
త్రించర రాజుతోఁ బెనఁగి • త్రెంచిన మౌక్తికహారమో యనన్.

శా॥ న్యాయాన్యాయవిచక్షణుల్ ప్లవగు లా • నందించి గోదావరీ
తోయంబుల్ దగఁ ద్రావి తత్పరిసరో • త్తుంగ ప్రదేశంబులన్
దోయం బొప్పఁగ జానకిన్ వెదకి యెం • దుంగానఁగాలేక మా
ర్గాయాసంబును లేక స్వర్ణనది దా • యంబోయి రుగ్ర త్వరన్.

చ॥ పసుపును నల్పు వన్నెగల • బంభరముల్ బకముల్ మరాళముల్
పసి నడయాడు క్షేత్రములు • చల్లని తావులు నీటిపట్టులున్
విసవిస నేగి చూచి మఱి • వేడ్కఁ దరించుచు నారికేల వృ
క్ష సమితి నిండు ధాత్రి తిల • కంబు కుళిందము దాఁటి యంతటన్.

ఉ॥ కొంకణ దేశమున్ గడచి • కోరికఁ బశ్చిమవార్ధి చేరువన్
వంకలు డొంకలున్ వెదకి • వారక యంబరమంటి యేగి యే
జాంకుని త్రోవ నడు శిఖ • రాగ్రము లొప్పఁగ దేవపూజ్యమై
క్రుంకుడుగట్టు నాఁ జను న • రుంధతి శైలము జేరి రవ్వలన్.

ఉ॥ అచ్చటఁ గాంచి యందమున • కందము గూర్చెడు సీత లేమికిన్
నొచ్చి తరించి భిల్లతరు • ణుల్ తమ తేనియ నిచ్చి గొల్లతల్
తెచ్చిన చల్ల మార్చికొను • కేటగు పచ్చల కొండ సానువుల్
చొచ్చి ధరాత్మజన్ వెదకి • గాచిరి మళ్ళిరి వేంకటాద్రికిన్.

శా॥ జ్ఞానుల్ మౌనులు దాసవాలులు మరు • న్నారీమణుల్ సాధు ల
జ్ఞానుల్ పాపులు సర్వమానవులు త • చ్చైలేశు నారాయణున్
జ్ఞానాతీతుని గొల్చువారు విలస • చ్చారిత్రులై వేడ్కను
జ్ఞానం బూడ్చెడు పుణ్యతీర్థములలో • స్నానంబు గావించుచున్.

శా॥ కామాదుల్ తెగఁ గోసి యింద్రియకృతుల్ • ఖండించి నిందాస్తుతుల్
సామాన్యంబుగఁ జేసి కాంతల కటా • క్షప్రక్రియల్ రోసి యు
ద్దామంబైన తపంబు సేసి ముని సం • తానంబు గోవింద రా
డ్ధామధ్యాన పరాయణుల్ సతత మా • నందించు నాకొండపై.

శా॥ కేలన్ లీల సుదర్శనాదికములన్ • గీలించ భక్తాలికై
పీలాంభోద శరీరుఁడై వెలయు త • న్నిత్యాంఘ్రి కంజాతముల్

పోలం దాల్చిన యగ్గిరిం గల మృగం • బుల్ చెందు మోక్షంబనన్
శ్రీలక్ష్మీశు పదంబు చేరు టరుదే • సేవించు పుణ్యాత్మకుల్?

ఉ॥ ఆగిరిరాజముం దఱసి • యంగదముఖ్యులు చుట్టి వచ్చుచున్
యోగసమాధినుండి విని • యోజిత మాధవ పాదచిత్తులై
ప్రాగఘభారముల్ తొఱఁగఁ • బావనులైన తపోధనాఢ్యులన్
బాగుగఁ గాంచి తచ్చరణ • వారిజముల్ తలసోఁక మ్రొక్కుచున్.

తే॥ కుటిల కుంతల యైన కా • కుత్స్థు దేవి, నెందుఁ గనక ద్రావిడమున • కెల్లయైన
వేంకటాద్రి వదలి విప్ర • వేషములను, వెలలినారలు తొంద మం • దలము చేర.

తే॥ దేశమంతయు నటవీ ప్ర • దేశమగుటః వ్రేల యిండ్ల ముంగిటఁ బంట • చేలు పొనఁగు
నీర పూర్ణ తటాక కేదార వనము, లచ్చటచ్చట మిక్కిలి • యలరుచుండు

మ॥ పొలముల్ దున్నెడి కర్షకుల్ వృషములన్ • బోఁ గోలతోఁ గొట్టఁగాఁ
గలఁగం బాఱిన హంసముల్ పనస వృ • క్షంబుల్ తెగంబండి ఛే
దిలి యందుండి స్రవించు ద్రవ్యములు ప్రో • దింగూర్పఁ బెంపారు పై
రుల దొమ్మాడుగఁ ద్రొక్కుచుండు నవి యా • రూఢంబుగా నచ్చటన్.

తే॥ తరుణుల విశాల సుషిమ నే • త్రములఁ బోలు, నుత్పలములట శోభిల్లు • చుండుఁ; జెలుల
యూరువులవంటి కదళీ త • రూత్కరముల, నిద్ర సేయును పరభృత • నీడజములు.

ఉ॥ వీథుల మ్రోఁగుచుండు బహు • విశ్రుత వాద్య విరావ మేదురో
ద్భోధము నిత్యమున్ వినుటఁ • దోయద గర్జనమంచుఁ గేకులు
త్సేధము నొంద పంచలను • ధింధిమి నాదము విస్నఁ నాఖువున్
బాధ భ్రమంబు గల్గునొకొ • వాడుక యౌనెడఁ బ్రాణికోటికిన్?

శా॥ శృంగారించిన తేరులం జెనయు తేఁ • జెట్లందు పూఁబాళలన్
రంగారంగని గండు చేఁపలు బక • వ్రాతంబుగా నెంచి భీ
తిం గాంచుం దొప మొగ్గలం గని మహా • ర్తిన్ భేక సంఘాతముల్
భ్రుంగన్ వచ్చిన జెట్టిపోతులని ని • ర్వేదించుఁ బెల్లార్చుచున్.

క॥ పీతలను పట్టుకొను కడ, జాతి చెలులు ముత్తెముల ప • సం గని బక సం
జాతాండములని పగులఁగ, వైతురు తాఁబేటి చిప్ప • పై నక్షతచే.

క॥ లేఁత వయసు గల కోఁతుల, చేతులఁ గల పనస తొనలఁ • జిట్టీఁగలు పైఁ
దోతెంచి ముసరుఁ బుష్ప, వ్రాతమునకు ముసరు బంభ • ర వ్రజము క్రియన్.

చ॥ ధనికులతో గృహస్థులగు • ద్రావిడపండితపాళితోడ ని
ర్ధనులకుఁ గాబితార్థముల • దండిగ నిచ్చు వదాన్యరాజితోఁ

గొనకొని ధృష్టనిగ్రహము • గోరిక షేయు నృపాలితోఁడ దీ
కొని పులుమేయఁగాఁ దొడఁగెఁ • గోరిన దిచ్చెడి యావు వెల్లనై

ఉ॥ మీఱిన వైభవంబు లుప • మింపఁగరాని విలాతి యందు పం
కేరుహవాసినిన్ వెదకి • కీశులు దాఁటి గమించి గొప్ప కా
వేరి పరంగు చోళ పృథి • వీస్థలిఁ జొచ్చి వనంబు లొత్తుగాఁ
బైరులు గల్గి తూఱు నెడ • పాఱని భూములఁ జేరి గడ్డుగన్.

ఉ॥ వంకర టింకరై పెరిఁగి వ్రాలిన మ్రాఁకులనుండి రాలు తేఁ
డెంకలు కాళ్ళకుం దగుల • డెందము తల్లడమంద దుల్లుచున్
వంకలు పాఱు తేనియల • పల్లములం బడి లేచి తుడ్చు కొం
చంకిలి సంకటం బడుచు • నాఁగక యేగిరి యాఁకి జోకచేన్.

మ॥ శ్రుతిగూర్పన్ బొనరించు నాదుక్రియ • హె • చ్చుందగ్గుగా మ్రోఁగ ని
క్షుతతుల్ నించిన గానుఁగుల్ విడుమ నిం • చుంబాలు నిండారి సం
గతమై యుండఁగఁ గాంచి యాపెనములం • గాంక్షించి యుల్లంకు ల
ద్భుతరీతిం జొరఁబాఱి చేఁపలట నెం • దున్ లేమి వేక్రమ్మఱున్.

చ॥ వికసిత పుష్పగుచ్ఛములఁ • బెల్లుగ వ్రాలిన షట్పదాళిచేఁ
బ్రకటిత గాన మాధురి వి • రాజిలు తోఁటలయందు తేనియల్
చికిచికి కాఱి వెల్లువయి • శీఘ్రగతిం జనుచుండఁ గీశ శా
బకములు గాంచి యేఱెయను • భ్రాంతి డిగంబడకుండు శాఖలన్

ఉ॥ కేతకి పూల దుమ్మచటి • కేళివనంబులఁ బండి వ్రేలు నా
చూత ఫలంబులం దవులఁ • జొప్పడుఁ బూపుల తావి పండ్లకుఁ
రీతిగఁ గేదరంబులను • రేగటి పంకములందు కల్వ పూ
లాతతమౌటఁ బంకిలము • నందలి వ్రీహులఁ బొందు గంధమున్.

ఉ॥ స్రుక్కక వానరుల్ వెదకి • చోళలదేశము దేవిఁ గానమిన్
మిక్కిలి కుంది ధర్మపథి • మేటి గృహస్థులు కల్గు చేరలోఁ
దక్కక చూచి యింపయిన • ద్రావిడభాషకుఁ డెంకి యుంచుఁ బే
రెక్కిన పాండ్యదేశమున • కేగిరి వేగ దిటంపుఁ బూన్కిమై

చ॥ సకలజగంబులన్ విమల • సన్నుతిగాంచిన గద్య పద్య నా
టకముల ఖ్యాతి నొందు ద్రవి • డ ప్రకటామృతమున్ జనాలి కి
చ్చకముగ నిచ్చి గౌరవ వి • శాలత నొందిన పాండ్య దేశమున్
లుకలుకలాడు నవ్విబుధ • లోకము పోలు ననంగఁ జెల్లునే?

ద్రవగొను చందమొంది జిగి • రాజిలు లచ్చి మొగంబొ? నా న సం
తపనము గూర్చు పట్టణము • దాపునఁ గాంచిరి మోదితాత్ములై.

ఉ॥ కల్ప కుజంబులం జెనయు • కాంచన వృక్షములన్ మనోహరా
నల్ప జలాశయంబులు మ • హా రజత స్ఫుట గోపురంబులన్
వేల్పులు విస్మయంబుగొను • వేశ్మములన్ దనరారఁ గ్రవ్య భు
క్కల్పి మయుండు స్వేచ్ఛగొని • చేసిన యప్పుర మెన్న శక్యమే

తే॥ ఇంద్రు నమరావతియు దాని • కీడు గాదు, సూర్య చంద్రుల కాంతులు • చొరకయున్న
సౌధ శిఖర ఖచిత మణి • జాలకాంతి, చీఁకటులఁ దోలుచుండు ని • శ్శేషముగను.

చ॥ తగ భువి సంస్తుతించు బహు • దాన విహర్తల భూమి భర్తలం
బొగడిన సత్కవీంద్రుల స • మున్నత గేహములందు పచ్చపొ
న్నగలును కీలు మంచములు • నాణెపు వస్త్రములన్ సుగంధముల్
జిగిబిగి నుండు పోల్కి విల • సిల్లెను తత్పుర వైభవ క్రియల్.

చ॥ పసగొన గల్లుగల్లను ర • వంబుల వించెడు గజ్జె లందియల్
మిసిమిగలట్టి పాదముల • మించి చరించు వరాంగనామణుల్
రసికత గల్గు పూరుషులు • రాజిలకుండుటచేత నప్పురం
బసువులు లేక ముద్దయిన • హాటకపుత్త్రిక నాఁగ భాసిలెన్.

చ॥ అమృతముకంటె నింపయిన • యన్నము ద్రావిడ భాషఁబోలు రు
చ్యములగు తేనెలుం సురయు • స్వాదుఫలంబులు తావివించుచున్
దుమదుమ లాడు జిహ్వలకుఁ • ద్రుప్పును దుల్చు విధాన నొప్పుచున్
శ్రమగొని వచ్చు వారలకు • స్వాగత మిచ్చుచు నుండె నయ్యెడన్.

మ॥ హనుమ జ్జాంబవ దంగదాదులు ముదా • యత్తాత్ములై యాపురిన్
మన శత్రుండగు రావణాసురుని స • ద్మంబుండఁగా నోపు సీ
తను కాంచంగలమంచుఁ గౌతుకముతోఁ • దద్ద్వార సీమన్ సుఖం
బునఁ జొత్తెంచిరి వీధులం దిరిగి రా • మోదంబు క్రుంగంబడన్.

తే॥ నరులు సురలును లేరు దా • నవులు లేరు, ప్రాణులును లేవు రూప చి • త్రములు లేవు
మఱియు యాథార్థ్య వస్తువు • తెఱఁగు లేదు. పట్టిపురమునఁ దిరుగాడె • వానరాళి.

సీ॥ నడబావు లుండెను • నలినాకరములుండెఁ, దావులు వెదజల్లు • తావు లుండె
మత్తాలాళుల మంజు • లోక్తులఁ దెలిపెడి, శుక పిక శారికా • నికరముండెఁ
గలహంసలుండెఁ ద • త్కలిత సుఖంబుల, ననుభవింపంగఁ దొ • య్యలులు లేరు
వానరు లాపుర • వైఖరి యంతయు, నరసి మాయాదృశ్య • మనుచుఁ దలఁచి

తాసుతఁ గానవచ్చు నను • ధైర్యము లేదు మరించుచే యిఁకన్
మోసములేనిత్రోవ యగుఁ • బోవుట సిగ్గిలు చెన్న యుక్తమే?

మ॥ గదువున్ మీఱఁగఁ గార్యమున్ సమకులం • గైకోక కిష్కింధ కూ
ఱడగా నేఁగినఁ దంద్రికోపపడు శ్రీ • రాముండు చింతాంబుధిం
బడు నాఘోరము గాంచఁజాల నగుటన్ • బ్రాణంబులన్ వీడెదన్
గదు ధర్మజ్ఞులు మీరు నిశ్చయముతోఁ • గర్తవ్యముం దెల్పుఁడీ.

చ॥ అన విని జాంబవంతుఁ డిటు • లాడుఁ బ్రభుండవు నీవు సన్నత్రో
వన చనువార మీవు కద • వం గని యిచ్చట నేడ్చుచుందుమే?
మనమున దార్ఢ్యమూని యను • మానము మాని వినాశవార్త నీ
జనకునకున్ వచింపఁ జనఁ • జాలుదుమే? పలుమాట లేటికిన్?

తే॥ వినుత విక్రమః యువరాజః వెనుక కేగి, తెలుపఁగానేమిగలదు చిం • తింపు మయ్య
యేము చావంగఁ దగుఁగాని • యింగితజ్ఞ!, నీవు చావంగఁ దగవు మ • న్నింపఁదగుదు

చ॥ అదివిని జాంబవంతుని త • దన్యులఁ గాంచి వచించు నిట్టు లం
గదుఁడు మహాత్ములార! దరి • గానక మీరు విపన్మహాంబుధిన్
బ్రిదిలి మునుంగుచుండ నొక • వీరునికై వడి నేను మాత్రమే
మదిమది నేగినను జనము • మన్ననసేయునె? యద్ది యుక్తమే?

తే॥ పెద్ద లేమందురో యను • భీతిలేక, వెంట వచ్చిన మిత్రులు • మంటఁ గలియ
వీఁడు చావక యిటు వచ్చి • నాఁడొ! యనెడి, లోకనిందకై యరిగెద • నాకమునకు

సీ॥ మనమిందఱము నిందు • మరణింతుమేని నా. తలిదండ్రు లెఱిఁగినఁ • బొలియువారు
అదివిని రాఘవుఁ • డతని • తమ్ముండు శ్రే. య్యుదురు తద్వార్త య • యోధ్యఁ బ్రాఁక
భరతాదులును తమ • ప్రాణముల్ విడుతురు, వారి తల్లులు వెండి • పౌరవరులు
చచ్చెదువారిది • సత్యంబు సత్యంబు. చెడితిఁ జెడితిఁ జెడఁ • బొడమినాఁడ

ఆ॥ పుట్టి విల్లు తాను • మెట్టిన యిల్లును, వెలుఁగఁ జేసినట్టి • విమల చరిత
లోకమాత సీత • కాకుత్స్థ కులపత్ని, కానరాకయున్న • కారణమున.

తే॥ అంగదుం డోర్వలే కిట్టు • లాడునంత, నిప్పు కడుపునఁ బుట్టిన • చొప్పుగాఁగ
వెల్లవారల యుల్లముల్ • తల్లడిల్లె, ఋక్షనాథుఁ డంగదుఁ గని • యిట్టులనియె

ఉ॥ ఏవగ నెంచిచూడ మఱి • యీవునునీజనకుండు రాజు సు
గ్రీవుఁడు దక్కఁ గీశకుల • కీర్తిని నిల్పెడు వాఁడు లేఁడటుల్
గావున నీవు నిలుగుట • గాఁదగదంచు వచించినాఁడ నా
శ్రీవరు చావుఁ గూర్చి యిటఁ • జింతన సేయుటయేని యుక్తమే?

ఉ॥ ప్రాణముతోడఁ బోవఁదగు • వాఁడవు నీవొకరుండవే చుమీ
యేణవిలోచనన్ వెదకి • యేగ్తెఱ వానరవర్యులెల్ల ని
స్త్రాణ భజించి క్రమ్మఱిలఁ • జాలక చచ్చిర యంచు నాజగ
త్త్రాణునకుం గపీంద్రునకు • రాణ వచింపుము మాకు మాఱుగన్.

చ॥ అనవుడు నాంజనేయుఁ డను • నర్యమ శీఘ్రగులారః లోకమం
దున నొక భాగమేని వగ • తోఁ బరికింపఁగ లేదు రాముదే
విని; మఱియింతలో గమన • వేగము మాలినవారిమాడ్కి శ్ర
ద్ధను విడువారి పోల్కిని వి • తాకును వేసట నొందఁ జెల్లునే?

శా॥ పాతాళంబున నూర్ధ్వలోకములలో • స్వర్గాద్రిపైఁ బద్మసం
జాతాండ వ్రజమందు నిబ్బరపు దీ • క్షంబూని వీక్షించుచున్
సీతా దేవిని కాంతుమేని మఱి యా • క్షేపింతురే? తప్పుగాఁ
జేతంబందు దలంతురే? యొదయఁడున్ • శ్రీరామ సౌమిత్రులున్

ఉ॥ కావున జానకిన్ వెదకు • కర్జమె న్యాయము లోకమెల్లెడన్
దీవరమంది రోయుదము • కేఁకువ నంతటఁ గానమేని యా
ధీవరుఁడౌ జటాయువు గ • తించిన దారిని పోద మిప్పుడీ
త్రోవఁ జరింతుమేని యప • దూఱు గడింతుము మూర్ఖ పద్ధతిన్.

ఉ॥ నీతుల నిట్లు మారుతి గ • ణించి వచింపఁగ గృధ్రరాజు సం
పాతి యనుంగుఁదమ్ముఁడు న • పార కృపాళుఁడు నిత్య విక్రమో
పేతుఁడు నీతిమంతుఁడు వి • వేకి జటాయువుచావు వింటచేఁ
జేతము తల్లడిల్ల వడిఁ • జేరెఁ గపీశ్వరు లున్నచోటికిన్.

సీ॥ ఆయతకీర్తి జ • టాయు వెటులఁ గూలె, నని కొట్టుకొను గుండె • యొనరువాఁడు
గడగడ వడఁకు మే • న్గలవాఁడు పవి ఛిన్న, పక్షమౌ శైలంబు • పగిదివాఁడు
తమ్ముని చంపిన • తత బలుఁ డెవఁడని, కన్నుల బాష్పముల్ • గార్చువాఁడు
భూమిపై గర్జించు • భూరి మేఘముమాడ్కి, వేదనచేఁ బల • వించువాఁడు

తే॥ గుల్మతరు లతాదులు మిట్ట • గుట్టలెల్ల, సమము లగునట్లు త్రొక్కుచు • జరగువాఁడు
వాయుదేవుండు బలముతో • వైవఁదొలఁ, వెండికొండ విధంబున • వెలయువాఁడు

తే॥ వచ్చి చేరఁగ ప్లవగులు • భయమునొంది, పరుగులిడిరి కకావికఁ • • బవనసూనుఁ
డుగ్రుఁడై నిల్చి పక్షి రూ పొంది వచ్చు, మాయలాఁడవు నిలుమని • మాఱుకొనియె.

ఉ॥ మార్కొని నిష్కళంకుఁడును • మాన్యుఁడు దుఃఖితుఁ డార్తిఁ దమ్మునే
పేర్కొనువాఁడు కన్నులను • వృష్టిగ నశ్రులు రాల్చునాతఁడే

కోర్కియు లేనివాఁడగుటఁ • గొంచక యింగితవేది తత్త్వమ
త్యర్కుఁడు వాయుసూతి ముఖ • మందలి చిన్నె లెఱింగె బాగుగన్.

తే॥ ఎఱిఁగి యాతఁడు డాయంగ • నెదుర నిలిచి, వాయి తెఱవక మున్నె సం • పాతి నాయ
నుంగుఁదమ్ము జటాయువు • నొంచి కూల్చు, కూరుఁ డెవఁడనియడిగె సా • మీరిఁగాంచి

తే॥ అంత మారుతి నీదు వృ • త్తాంత మిపుడు, నిజము దాఁపక తెల్పుదే • నియును పిదప
జరిగిన యుదంత మెల్ల ని • శ్చయముగాఁగఁ, దెలుపఁగలనన సంపాతి • పలికె నిట్లు

ఆ॥ నాకు వెనుకఁ బుట్టి • నాకన్న ముందుగా, మరణమొంది యశము • ధరణి నిలుపు
నాజటాయువునకు • నన్నను భ్రాతృ వి,రహితవృత్తినిట్లు • బ్రదికినాఁడ.

తే॥ అనిన సంపాతి పల్కుల • నాలకించి, యడలి యో పక్షిరాజ! ద • శాస్యుతోడ
నాల మొనరించి యతని చం • ద్రాయుధమునఁ, గాలగతి నొందెనని పల్కె • గాలిపట్టి

తే॥ విన్న సంపాతి వజ్ర ని • ర్భిన్న కుధర, భాతి భువిఁబడి వేఁడి ని • శ్వాసములను
వదలి ప్రాణముల్ తత్తఱ • పాటు సెంద, హనుమ పల్కులట్లే పల్కె • యడలిబడలె

మ॥ అనుఁగా! భానుఁడు కాల్పఁ బక్షములు పా • దైపోవ నిచ్చానువృ
త్తినిఁ గెందుం జనలేక దుర్భర మహా • ర్తిం బొంది చాకుండఁగా
వినుచే సుంతయు నొవ్వి చెందవును నీ • వేముందుగాఁ బోవు టెం
దనువౌ ధర్మము? చిత్రమయ్యె నిది మా • యాలోకమంచెంచెదన్.

మ॥ సరసీజాసనుఁ డట్లెయుండ భువియున్ • స్వర్గంబు నిల్వొందఁగా
వర ధర్మంబును నిల్చియుండ దివిఁ గ • ల్పంబట్టులే యుండ నం
బర వాయు జ్వలనాంబు మేదినులు స • ర్వంబట్లె యుండంగ సో
దర! నీవొక్కఁడ వెట్లు కూలితివొ? చి • త్రంబయ్యె నాకియ్యెడన్.

ఉ॥ రంభ కనూరుచేఁ బొడమి • రాగము మీఱఁగ నిన్నినాళ్ళు సం
రంభముతోఁ జరించితిమి • క్రందగు లోకములెల్ల వెండిఁ బ్రా
రంభము దోఁచె నిర్వురకుఁ • బ్రాయిడియైన వియోగ మిప్పుడా
రంభయె తల్లిప్రేమగొని • రమ్మన నేగితె నన్ను వీడుచున్.

ఉ॥ వీరవరాగ్రణీ! గరుడ • వేగ! దశాస్యుఁడు మూఁడులోకముల్
వారక గెల్చుఁగా కదలి • పాఱక నిల్చెనె? నిల్చి ధీరుఁడై
పోరెనె? పోరుఁగాక! పోరి • పుచ్చుఁగఁ జాలెనె? చిత్రమయ్యె నా
గారిని పాము మార్కొని జ • యంబు గడించెను ధాత్రి నేఁటికిన్.

తె॥ అనుచు సంపాతి పలవించి • యవశుఁడైనఁ, దలరి మారుతి సమయోచి • తంబులైన
పలుకులాడి యోదార్చ నా • పక్షివిభుఁడు, మరల నిట్లనియె మరుత్కు • మారుఁగాంచి.

ఆ॥ క్రౌర్యశీలి బహుళ • కపటి దశాస్యుతోఁ, బోరఁగా జటాయు • వునకు నేమి
హేతు వొనరెఁ దెల్పు • వే మహాత్మక! యన, వాయుపుత్రుఁ డిట్లు పలుకఁదొడఁగె.

శా॥ మారామప్రభు ధర్మపత్ని మిథిలా • క్ష్మానాథు సత్పుత్రి సీ
తా రామామణి దుష్టరక్షకుఁడు దై • త్యస్వామి కావించు మా
యారంభంబునఁ జిక్కి నాథు నెడఁబా • యం గల్గె నవ్వేళ లం
కారాజన్యుఁ డు ముచ్చిలించికొని యే • గంబూనె భూమీసుతన్.

శా॥ ధర్మాత్ముండగు నీదు తమ్ముఁ డట దై • త్య క్రౌర్యముం గాంచి దు
ష్కర్మ న్నీతులఁ దెల్పఁ జూచి యెటులుం • గాకున్కిఁ గోపంబునన్
మర్మం బంట నఖాలి దూఁటి దనుజున్ • మార్కొంచు ధాత్రీసుతా
నిర్ముక్తిం దలపోసి సంగరము పూ • నెం బల్మి లంకేశుతోన్.

ఉత్సాహ॥ పూని వాని యరదముఁ బొడి • పొడిగఁ జేసి చేతులన్
మేను వాఁడిగోళ్లఁ జీల్చి • మిగిలి ధిటవు గ్రుంచఁగా
దానవుండు శంభుఁ డీయఁ • దాల్చిన కరవాలుచే
నూని నీదు తమ్ము నుసులు • లూడ్చి పోయె నావుడున్.

ఉ॥ తమ్ముని చావుకై మిగులఁ • దాపము నొందితిఁగాని రామ కా
ర్యమ్మున నశ్వరంబయిన • ప్రాణములం ద్యజియించి నిత్యమో
క్షమ్ము గడించె నంచు మది • సంతసమందెద నట్టిజన్మమే
యిమ్ముగ సార్థకం బయిన • దెన్న మహీస్థలి భక్తసత్తమా!

ఉ॥ రాముని దేవిఁ గావ సమ • రం బొనరించి రణంబునందు యా
స్వామినికై ప్రియంబుమెయిఁ • బ్రాణము లర్పణ చేసినట్టి గా
రా మనుజుండు విక్రమము స్థి • రంబగు నిర్మల కీర్తి దేహుడై
భూమిని గల్గువాఁ డనఁగఁ • బోలు మఱొక్కటి చెప్ప నొప్పునే?

ఉ॥ శ్రీరఘువీరు నెయ్య మొన • రించిన తమ్ముఁడు రామసేవకై
జాఱిచి జీవముల్ విమల • శాశ్వతకీర్తి గడించె దానిచేఁ
గూరిన నష్టమేది? మఱి • కోరికఁ బొందఁగదగ్గ యర్థమున్
గౌరవ మున్నె? సంతసము • గాంచఁగ నింతకు మించి కల్గునే?

చ॥ అని వినుతించి నిర్మల జ • లాశయ మందును మజ్జనాదికం
బొనరిచి వెండివచ్చి ప్లవ • గోత్తములార! వడిన్ ధరాత్మజా
తను వెదకంగ వచ్చితిరి • తమ్ముని వార్తను దెల్పి నన్నుపా
వనునిగఁ జేసినార లోక • వంతను గూర్చిన వారె మీరలున్?

చ॥ మృదు మధురోక్తుల న్నిజము • మేకొని పక్కిడు వీరులార, యొ
ప్పిదముగ నేకకంఠులయి • ప్రేమను తారక మంత్ర రాజమున్
బదరక యుచ్చరింపుఁ డటు • పావన నామము విన్న నాకు మే
లొదవును రాము సత్కరుణ నొప్పును కాలిన పక్ష యుగ్మమున్.

మ॥ అని సంపాతి రహించి వేఁడుకొనఁ బ్ర • త్యక్షంబుగాఁ జూచు వే
డ్కను శ్రీరాముని దివ్యనామము తదే • కస్వాంతులై భక్తిభా
వనతోఁ గీతులు పాడుచుండఁగనె త • త్పక్షంబు లందంబుగా
దనరెన్ విస్మయమంది రెల్లరును త • ద్గాన ప్రభావంబుకై.

చ॥ సురుచిర దేహకాంతి గల సూనృత భాషుఁడు గృధ్రరాజు, శ్రీ
వరుని కృపా కటాక్షము న • పారముగాఁ గొని టెక్కలొప్పఁ దీ
వరమగువహ్నిఁ గ్రక్కు కర • వాల మొఱంగొనుపోల్కిఁ బక్షకాం
తర గత దీర్ఘ దేహుఁడయి తద్ద వెలింగెఁ బ్లవంగు లుబ్బఁగన్

ఉ॥ టెక్కలులేని యండజము • టెక్కలు గొన్న విధంబు గాంచఁగా
వక్కజమంది సందియము • నంది భయంబును పొంది రాఘవుఁ
నిక్కపు భక్తిచేఁ గొలువ • నేర్చిన వారికిఁ గల్గు లాభమున్
జక్కని కన్నులారఁగని • సల్పిరి పాడుచు మోద నృత్యమున్.

క॥ శ్రీరామ నామ మహిమము, నారూఢిగఁ దెలిపినట్టి • యండజ రాజున్
గారవమున మ్రొక్కి యతని, చారిత్రము దెలుప వేఁడ • సంతుష్టుండై

క॥ పలుకు నిటు మిత్రులారా!, యిలఁ జీఁకటిగొంగ రథము • నే డైత్తి నడపం
గల యరుణుని సుతులము గ్ర, ద్ధల కులమున కేలికలము • తరుణ వయసునన్.

క॥ సురపురిని చూచు వేడుక, నిరువురమును నెగసి యెగసి • యేగుచునుండన్
ఖరకరుని చేరువకుఁ జను, తరుణంబున నతఁడు కాంచి • తద్దయుఁ గినిసెన్

శా॥ నాకన్నం గడు నూర్ధ్వమం దరుగుటన్ నాతమ్ముఁడల్లాడి య
న్నా! కాపాడుమ యన్న నేను తనక • న్నం బైకి వే పోయి యా
కాఁకం దాఁకఁగనీక కాచితిని టె • క్కల్విప్పి, నామేనికిన్
సోఁకెన్ వేఁడిమి టెక్కలం గమరె నీ • క్షోణీస్థలిం గూలితిన్.

ఘ॥ పుడమిం గూలిన నన్నుగాంచి రవియుం • బూర్ణానుకంపామతిన్
[illegible]బెడ్డ[illegible]యంగల రాముధర్మసతి న • న్వేషింపఁగా వానరుల్
కడఁకన్ వచ్చుచు నిన్నుగాంచి యెలమిం • గాకుత్థ్స సంకీర్తనల్
[illegible]డువన్ టెక్కలు వచ్చుఁగాకని విప • న్మోక్షంబు వాక్రువ్వఁగన్.

శా॥ నాపక్షంబులు భస్మమౌ కతన సం • తాపించి నిట్టూర్పుతో
నీ పృథ్వీధరమందు గూలి మరణం • బే మేలుగా నెంచుచో
శాపానుగ్రహశక్తుఁ డార్తజన ర • క్షన్ లోక సారంగుఁ డా
నాపూన్కిన్ వదలించి యీయడిల వి • న్నాణంబుగాఁ బల్కుచున్.

చ॥ చదువని మూఢులంబలెనె • స్వాంతమునందున నుత్సహించి స్వః
పదమున కేగనెంచి యిటు • భంగము నొందుట నీదు తప్పుకా
కిది మఱియొక్కటేః యినకు • లేశుని దూతలు వచ్చునంతకుం
బదరక యుండు మాత్మవధ • పాతక హేతువు శీలధర్మమేః

ఉ॥ గర్వ మదెట్టివారికిని • కాని గుణంబది కల్గిమేచుమీ
సర్వముఁ గోలుపోయితివి • సత్యము వానరరాజి పూన్కి మై
నుర్వర కన్యకై ప్రభు ని • యుక్తిని వచ్చును మేలుగల్గు నీ
కోర్వని యిట్టితీరు తగు • నోః యని యమ్మని మందలింపఁగన్.

చ॥ తుదకిటు జీవముల్ నిలిపి • దుఃఖము లోర్చుచునుంటి నామహా
పదగని దిక్కుదోఁపక య • పార మనోవ్యథ నొందు తమ్ముఁ డ
య్యదనున నాయనుజ్ఞ విన • యంబున మీఱఁగలేక గృధ్రరా
ట్పదమును పొందె మాచరిత • పావనులారః గ్రహించినారలేః

ఉ॥ మీరలు వచ్చినారలును • మేలిమి రెక్కలు వచ్చెనాకు మీ
చే రహి నొందితిం బుడమి • శ్రీరఘురాముని సేవ సేఁత మీ
కారయ నెట్లు ధర్మమగు • నట్టులెనాకును ధర్మమౌట నే
నారసినంతవట్టు తెలి • యం దెలుపంగలవాఁడ నమ్ముఁడీ.

ఉ॥ దేవిని దొంగిలించికొని • దిట్టరి నీచుఁడు పాపి క్రూరుఁడీ
త్రోవనె యేగఁ గాంచితిని • దుష్టుఁడు లంకను చేరినాఁడు తాఁ
గావలినుంచినాఁడు జన • క ప్రభు నందిని యందయున్న దీ
రే వగనైన నబ్ధిఁ దరి • యింపుఁడు కాంచుఁడు రామగేహినిన్

చ॥ ఏగుట కెట్లు శక్యమగు • నిచ్చటి కున్నది నూఱు యోజనాల్
సాగరవేష్టితం బయిన • లంక యముండును చూడ్కి నిల్పఁగా
నీగుసు బెగ్గడిల్లి దను • జేంద్రుని కోప దవాగ్ని పావకున్
జాఁగటలాడఁ జేయు ననఁ • జాలుదురే యెవరేని చేరఁగన్?

చ॥ నలుపయు శంకరుండును చ • నంగ నశక్య మనంగనేలః క
ర్వలియును కాలుఁడున్ జొరఁగ • రాదు చరాచరకోటి లోపలన్

వెలుపలనున్న వెన్నుఁడు ప్ర • వేశ మొనర్పఁగలేఁడు మీరలీ
పొలుపు నెఱింగి పెల్లు దల • బోసి చనుండు మెలంకువం దగన్.

ఉ॥ ఇందఱుఁ జేరి పోదమని • యెంచుట గూడని కార్యమౌను మీ
యందు సమర్థుఁడై మెలపు • నందిన యొక్కరుఁ డేగి డాఁగి యం
దందు చరించి రామసతి • నారసి తెల్పుఁడు తన్నిదేశ మ
ట్లొందిక గానిచో మరలి • యోపికఁ దెల్పుఁడు నా వచస్సులన్.

మ॥ పరిపాలించెడు వారు లేమిని ప్రభు • భ్రంశంబుచేఁ బాడి వీ
సరవోవం జెడు గృధ్ర సంఘములు ర • క్షస్ఫూర్తి కేఁ బోవుచే
యురవౌ మీరలు రెంట నొక్కటి తగఁ • యోచించి చేయుండు సు
స్థిరకీర్తిఁ వహియింపుఁ డంచుఁ జనియెన్ • దీవించి సంపాతి తాన్.

14. మహేంద్ర శైల పటలము (29)

ఉ॥ తప్పులు పల్కనే యతఁడు • తద్జ్ఞుఁడు గ్రద్దలతేఁడు తెల్పినా
చొప్పునఁ బోవ జానకిని • చూడఁగవచ్చును రెంట నొక్కటిన్
దప్పక చేయఁగా వలయు • దాఁటుటయా జలరాశిః రాముతో
నిప్పని దెల్పుటాః యుచిత • మెయ్యది యేర్పడ నిశ్చయింపుఁడీ.

మ॥ త్రిజగన్మోహనుఁడైన రాఘవుని సు • గ్రీవున్ వెసంజేరి భూ
మిజ వృత్తాంత మెఱింగినంత తెలుపన్ • మేలౌందుఁ గర్తవ్య మ
క్కజమౌ లేవఁ బయోధి దాఁటి యచటన్ • క్ష్మాపుత్త్రి సీక్షించి నీ
రజ పత్త్రేక్షణ తెల్పు వాక్యముల నా • రం దెల్పు టుత్కృష్టమౌ.

సీ॥ గడువు కడవఁజావఁ • గడఁగినారము సిగ్గు, చెడఁ గ్రమ్మఱిల సాహ • సించినార
మివి రెండు తొలఁగు వ • డువు విన్నవారము సంపాతివలన ని • శ్శంకముగను
కడలిని దాఁటి లం • కకునేగి • జానకిఁ, బొడగాంచి రాఁగల • పుణ్యుఁ డెవఁడుః
మాప్రాణ మాన సం • రక్షణ భారంబు, నతనిపైనుంచితి • మనిరి కొంద

తే॥ ఱ సమసూరులు నీలాదు • లంబురాశి, దాఁటు శక్తి లేదనిరి • సంద్రంబు దాఁటఁ
గలను వెదకుదు మరలి రాఁ • గలనొ లేనొః, యనుచు శంకింతు ననియెఁ దా • రాత్మజుఁ

చ॥ నలువ కుమారుఁ డిట్లను • నాయనలార! త్రివిక్రముండు భూ
స్థలి నొక కాలితోఁ గొలువఁ • దక్కొనుచో జయభేరి వ్రేసి ది
క్కులను ప్రదక్షిణించు తఱిఁ • గ్రుచ్చుకొనెం గనకాద్రి కొమ్మ నా
బలమ్ము చె డెన్ బదం బిలుకు • పట్టెను నొచ్చుచునుండు నిప్పుడున్

ఉ॥ కావున నద్ధి జంగఁగొని • కావలికోటను దాఁటి లంకలోఁ
జేవను చొచ్చి రాక్షసులు • చేర్పడు చేఁతలు చేసి జానకీ

దేవిని గాంచి వచ్చుటకు • దీర్ఘ బలంబు జవంబు లేదు నే
నే విధిఁ బోవనేర్తు నని • యిమ్ముగ నంగదుఁ గాంచి యిట్లనున్.

ఉ॥ రాజవు నీవు కానఁ జన • రాదిఁక నెవ్వరి వేఁడువారమీ
యోజఁ దలంచుచుండుటయు • నొప్పదు తొల్త దినేశసూతికిన్
రాజిత కీర్తిశాలి యగు • రాముని చెల్మి ఘటించి యున్న యు
త్తేజిత మూర్తి యుండఁ డెక • తేరకుఁ జింత వహింపనేటికిన్?

ఉ॥ నెయ్యము గూర్చినాఁడు రఘు • నేతృ పదంబులఁ గొల్చినాఁడు తాఁ
డియ్యము మీఱ నుంగరముఁ • దెచ్చినవాఁడు యశంబు గూర్చ వాఁ
డెయ్యెడ నేని హెచ్చరిక • నేర్తెఱఁ గార్యమొనర్చువాఁడు జో
డియ్యల లేనివాఁడు కలఁ • డియ్యెడ మారుతి చింత యేటికిన్?

సీ॥ పవననందన? నీవు • పరమేష్ఠి పొందని, చిర జీవితమ్మును • చెందియుంటి
సకల శాస్త్రంబులు • శ్రద్ధమైఁ బఠియించి, యంచితార్థమ్ముగ్ర • హించియుంటి
వివరింప వలసిన • విషయమ్ము లనుపొందఁ, దెలుపు వక్తృత్వానఁ • దేఱియుంటి
కర్తవ్యములఁ బూర్తి • గావించు సుస్థిర, సంకల్పుఁ డంచుఁ బ్ర • శస్తిగంటి

తే॥ జముఁడు శంకించునంతటి • శక్తిగంటి, బుద్ధి నపర విధాత యన్ • పొలుపుగంటి
రణమునందు రుద్రుఁడె యను • గణుతిగంటి, మేమెఱుంగమె నిన్ను స • మీరతనయ!

చ॥ అనిలమునందుగాని మఱి • యంబువులందునఁగాని యుగ్రమౌ
ననలమునందుగాని మృతి • నందవు దివ్యశరాళు లేవియున్
జెనకి వధింపఁజాలవు వి • శిష్ట గుణుండవు నీకు నీవ కా
కెన మఱి లేరు దాఁట రహిఁ • యుంచిన స్కందము దాఁటఁజాలెదున్.

చ॥ సులువుగ మంచి చెడ్డలను శోధనచేసి వచింపనేర్తు వి
య్యల నసహాయశూరుఁడవు • నేర్తెఱ శత్రుల గెల్వనేర్తు వ
గ్గలికను లంక కేగి మఱి • క్రమ్మఱనేర్తు దురంబునందు దో
ర్బలము నశింపకుండెడు స్వ • భావము గల్గినవాఁడ వయ్యరే!.

ఉ॥ మేరువుకంటె బొడ్డదగుఁ • మేను ధరింతువు కార్య మేర్పడన్
వారిధరంబునుండి పడు • వర్షకణంబులలోనఁ జిన్న యా
కారము నూని తూఱుదువు • గ్రక్కున లీలఁగ నెత్తనేర్తు నీ
ధారణి నద్రిమఱం గదిసి • తాఁకఁగ నోపుదు చిన్ని చేతులన్.

మ॥ మఱియుం బెక్కు పరంబులందియును సం • భావింతు శీలంబ యే
ర్తెఱ బాగోగు లెఱింగి యేర్పఱతు పృ • థ్వీపాల ధర్మంబులన్

హరిచేనేర్చి దినేంద్రవంశజునిచే • నవ్వాలిఁ జంపింపవే
పురుహూతాశని బాల్య రోమమొకఁడేఁ • బోఁగొట్ట మున్నోపెనే?

మ॥ రణరంగమ్మునఁ దాఁకునేనియు జగ • ద్వ్రాతమ్ము లొక్కుమ్మడిన్
దృణకల్పమ్ముగఁ జూచువాఁడ వౌరు లూ • హింపంగరానట్టి భీ
షణ నిస్తుల్య బలుండ వర్కుని రథ • స్ఫారోగ్ర వేగంబుతోఁ
గణఁకం బోవుచు నేర్చినాఁడవుకదా • గాంక్షించి సద్భావ్యలన్

ఉ॥ నీతిపథంబునన్ దిటగ • నిల్చినవాఁడవు సత్యశీలివిన్
నాతిసుఖంబు చిత్తమున • నాటని ధీర జితేంద్రియుండవున్
ఖ్యాతిగ వేదముల్ చదివి • యందలి మర్మ మెఱింగినాఁడవున్
ధాతవు కాఁగలాఁడవని • ధారణిఁ బేరు వహించినాఁడవున్

శా॥ సీతాన్వేషణ కీవ యర్హుఁడని రా • జీవాక్షు సుగ్రీవులే
ప్రీతిం బ్రేరణసేయ మేలనుచు నూ • రీకారముం దెల్పుటల్
చేతంబందున నుంచినాఁడ వది నీ • చేఁ దీరు నిక్కంబు నీ
చేఁతల్ ధాత్రిని సుస్థిరంబు లయి భా • సిల్లున్ మరు న్నందనా!

ఉ॥ కాలముకానిచో నణఁగి • కాలము వచ్చఁగ నేర్తువయ్య! పే
రాలము కూరెనేని కడు • నాగ్రహ మందిన సింగముంబలెన్
వాలుదు వెల్ల కార్యములఁ • బట్టి సమగ్రముగా నొనర్తు వి
ఘ్నాలి నెదిర్చి త్రోచుచు మ • హా ఫలసిద్ధిని గాంచు టబ్రమే?

మ॥ అమరేంద్రాదులకైన నాదరణమై • యాదర్శమై యొప్పు శీ
లముచే సుక్షమచేతఁ గామిత విధుల్ • సాధించు దీశక్తిచే
విమలాత్మ యక! నీకుఁ గానిపనులీ • పృథ్వీస్థలిం గల్గునే?
యమరం దెల్పఁగఁదగ్గ దొండుగలదే • యర్థంబు? వాతాత్మజా!

శా॥ నీవే వారిధి దాఁటి మైథిలిని స • న్నీతిం బరీక్షించి దే
వీ వృత్తాంతము దెల్పఁగాఁగల మహా • వీరుండవై యుంటి మా
జీవంబుల్ భవదీయ హస్తగతమై • చెల్వారు మాకింక నే
త్రోవం జూపెదొ యంచు విశ్వసృజు పు • త్త్రుం దర్థి వాక్రువ్వఁగన్.

తే॥ అవనత ముఖాబ్జమం దొక్కయంబుజంబు, మొలచుపోలికనవ్వి కే • ల్మోగిచిహనుమ
వానరావలి యుల్లముల్ • పల్లవింప. దెలిపె నీరీతిఁ దనమది • తేటపడఁగ.

మ॥ త్రుటిలో సప్త సముద్రముల్ కడచి యు • ద్యోగించి లోకంబులన్
జటుల ప్రీతినడంచి గెల్చు చతురుల్ • చర్చింప మీరిట్లు వి

స్ఫుట భావంబున నాజ్ఞ యిచ్చుటలు మ • తూర్వార్జితంబైన య
ప్పుటు భాగ్యంబుగ నెంచెదన్ దృఢమతిన్ • భావింప నల్పజ్ఞుఁడన్.

శా॥ లంకాపట్టణ మద్రుతోఁ బెకిలి లీ • లం దెత్తునా? దైత్యులన్
బింకంబుల్ చెడఁగూల్చి రాఘవుని దే • వి న్ దెత్తునా? వాలితో
లంకాధీశుని గట్టి యీడ్చికొని పో • లన్ వత్తునా? యేది మీ
పొంకంబైన మనోరథంబు వడిఁ దె • ల్పం డిప్డె కావించెదన్.

శా॥ వెన్నుం దేపున నొక్క పాదమునఁ బృ • థ్విం గొల్చు చందంబునన్
గ్రన్నం గొల్చెద నీసముద్రమును ర • క్ష శ్శ్రేణికిం దోడుగా
నెన్నంగా వేల్పులు వచ్చినన్ నలఁచి మీ • యిష్టంబు గావింతు ని
ష్టిన్నత్వంబున నుండుఁడీ సమద సం • శ్లిష్టాత్ములై వానరుల్!

శా॥ భూభాగంబును ముంపఁగాఁ దొదరి యం • భోధుల్ విజృంభించినన్
భూభాగంబె పటాలునం బగిలి పై • వ్యోమంబుతోఁ గూడినన్
శ్రీ భూ నాయకు నాజ్ఞ పక్షములుగాఁ • జెన్నార సేవాబల
శ్రీ భాసిల్లఁ దరింతుఁ దార్ఢ్యనిక్రియన్ • గ్రీడావిధిన్ వారిధిన్.

మ॥ త్వరగా నుత్తరు విందు క్రమ్మఱిలు నం • దాఁకన్ సుఖంబుండుఁడీ
ధరణీపుత్త్రికఁ గాంచి వచ్చెదను వ్య • ర్థప్రక్రియ ల్గా రాసటం
చుఱిదిన్ మారుతి యెక్కెఁ దచ్ఛిఖర ము • ద్యోగంబునన్ లేచి వా
నరు లాశీస్సులు సేయ వేల్పులు ప్రసూ • న వ్రాతముల్ సల్లఁగన్.

మ॥ జలధిన్ దాఁటఁ గుతూహలిం దయిన యా • సామీరిదై వాఱి స్వ
స్థలముం గొల్వఁగ నెత్తినట్టి హరి పా • దంబట్లు తద్గాత్రమున్
గలయం బెంచెను శ్రీపదుండను సమా • ఖ్యా స్ఫూర్తి సార్థంబుగా
నల శ్రీపాదమె సాటియౌ ననుచు బ్ర • హ్మాదుల్ ప్రశంసింపఁగన్

మ॥ రణ తేజోధిక విక్రమంబు దిశలం • భ్రాజిల్లుచున్న ట్లవా
రణ తేజోధిక విక్రమంబు దిశలన్ • రాజిల్ల నాకాశ చా
రణ తేజోధికుఁ డస్తమించు మునుపే • రక్షోగణాధీశ రా
వణ తేజోధిక పట్టణంబు వడిఁ బో • వంగన్ సముద్యుక్తుఁడై.

శా॥ పంచాస్యంబు లనేకపంబులను కం • పం బొందఁ బంచాస్యు నం
శాంచత్పుణ్యుని భారమోర్వక గిరీం • ద్రాగ్రంబు క్రుంగార ని
ష్కంచద్వాలము మేనఁ జుట్టికొని య • చ్చో నాది కూర్మంబుపై
సంచై నిల్చిన మందరంబుకరణిన్ • సామీరి విభ్రాజిలెన్.

శా॥ శంపా యుక్త పయోదముల్ చరణ శిం • జా నాదముల్ సేయ వ
ర్ణింపన్ లేక నిలింపు లాతనువు ని • ర్ణిద్రాత్ములై కాంచ గో
శంపుం గంబము క్రింది తాయి యనశై • లం బొప్పఁగా నందుపైఁ
జాంపేయాద్రి విధమ్మున న్నిలిచె నా • సామీరి గంభీరుఁడై.

కిష్కింధా కాండము సంపూర్ణము.

శ్రీరామ చంద్రార్పణ మస్తు.

శ్రీ రెడ్డిగారి పద్య కుసుమాలు

మోచి తొమ్మిది మాసముల్ కాచి కాంచి
వలయునవి యెల్ల సమకూర్చి యెలమినించి
పెంచి పెద్ద జేసిన తొలివేల్పు తల్లి
పాదములకు నొనర్చెద వందనములు

చిన్న తనమున విద్య నేర్చికొనవలయు
పెద్దయై బుద్ధి కలిగిన విద్దెరాదు
క్రొత్త బట్టకు రంగులు హత్తినట్లు
ముఱికి బట్టకు బట్టునే యెఱుగు వత్స
(నీతి గుచ్ఛము)

అరయ దెనుగు తేట యఱవ మమృతధార
కన్నడంబు మేటి కస్తురి యగు
ననెడి యార్యవాక్య మది పొల్ల యగునేమి?
తెలియ జెప్పవమ్మ తెలుగు తల్లి!
(తెనుగు సందేశము)

Printed At Students Offset Printers, Tirupati.